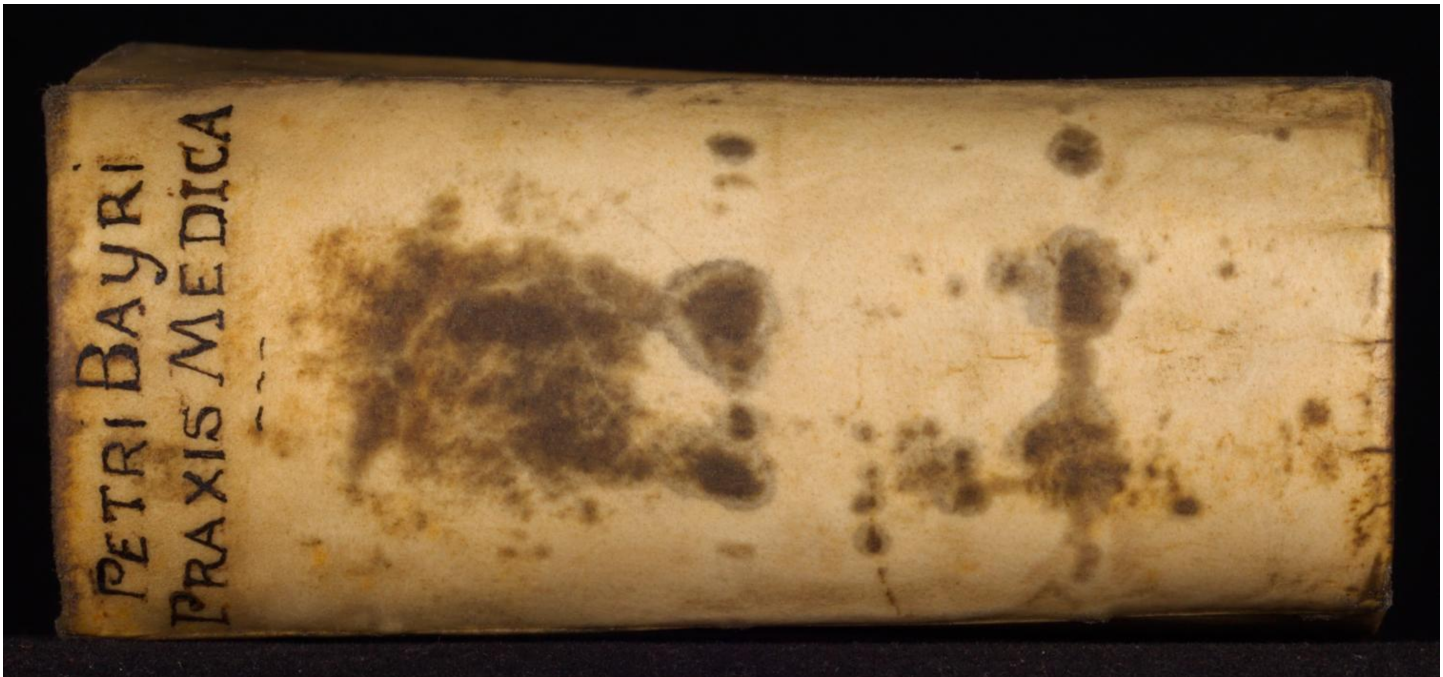

PETRI BAYRI
PRAXIS MEDICA

PETRI
BAYRI TAV-RINENSIS
MEDICI,

De medendis humani corporis malis Enchiridion, vulgò VENI MECVM dictum.

Adiunximus eiusdem Authoris Tractatum DE PESTE.

IN VIRTVTE,

ET FORTVNA.

LVGDVNI,
APVD GVLIELMVM ROVILLIVM.
1578.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI, ET PRINCIPI OPTIMO, IO. Rodolfo Stoer, Abbati Murbacensi & Ludrensi, Theodorus Zuingger Basiliensis.

S. D.

TRadunt historiæ, Aegyptiorum reges, grauitatis & maiestatis tuendæ gratia, rarò nec nisi personatos in publicum prodire cõsueuisse, nunc pardi, nunc leonis spolio formidolosos. Mihi uerò, Ioan. Rodolfe Antistes clarißime, qui C. T. adire, meique officij debitas rationes exponere conor, illud idem faciendum esset, si aut dignitas nostra ita conseruari posset, aut humanitas tua

(quam cum summa eruditione iunctam, doctißimus uir Philippus Becchius, tuæ ualetudinis custos, & Io. Oporinus auunculus noster, admirari & prædicare non desinūt) hoc admitteret. Verùm cum Diis immortalibus nefas sit uacuis manibus supplicare, amoris & beneuolentiæ ergò mitto ad te Medicinam Petri Bayri Taurinensis, qui Caroli II. Sabaudiæ ducis, patrum nostrorum memoria, archiatrus fuit, uir ingenio summus, experientia admirandus, & tam præclarè de Repub. literaria meritus, ut cum antiquis non modò Arabibus, sed etiam Græcis conferri poßit. Absurda fortasse cuipiam dicere uidebor: sed tu, si placet, rationem huius audi. Plato in Sophista Medicinam & Philosophiam συζύγους δυνάμεις esse uult, nimirū καθαιρετικὴν utrāque: quòd illa quidem corpus, hæc uero animum expiet, & ab omni labe purget. Animus profectò incomparabili prærogatiua corpore potior est, excelsior atque diui-

nior, ita tamen corpori connexus, ut nihil absque illius ministerio agere, aut imperare queat. Proinde, quod sapientes monent, non tantum animi cura est habenda: sed id multo magis studendum, ut sit mens sana in corpore sano. Quem quidem nodũ uerè Herculeum illi expresserunt, qui bonum medicum, optimum quoque philosophum esse oportere iudicarunt. Nam quemadmodum animus corpori connectitur, ita quoque Philosophia & Medicina mutuas operas prestant, ut hanc quidam totam φιλοσοφίαν, πρακτικὴν τῶν καθ᾽ ἕκαστα ἀνθρωπίνων σωμάτων, illam uerò aliqua sui parte θεωρίαν ἰατρικὴν appellare meritò poßis. Philosophiæ tractatio alterius est loci ac temporis: de Medicina nunc agamus, quam χρηματιστικήν τινα Plato nominat, quemadmodum & σοφιστικὴν personarum culpa potius, quàm profeßionis uitio. Vt enim humano generi diuinitus data est sanitatis conseruandæ & reparandæ gratia, ita quo=

quę auaros homines magna lucri ſpe accē=
dit, qua occæcati, ad omne uetitum nefas
præcipites feruntur. Viri certè ingenui eſt
καὶ ὄντως Philoſophi, officij ſui rationem
diligentem habere, omnia ad ciuium ſalutē
referre, nec honores, nec opes aliquas inde
ſperare, ſed ſi à grata ciuitate offerantur,
ea modeſtia & hilaritate excipere, ut uir=
tutis cauſa munera, non propter munera
uirtutem dilexiſſe uideatur. Verumenimue=
rò ut in Philoſophia olim, ſic etiam in me=
dica facultate, ambitio & habendi ſcelera=
ta cupido, ut ille ait, multos ſophiſtas ἀλογο-
στόργους καὶ κενοδόξους Trallianos, Theſſalios
aſinos inuexit, qui non modò pulcherrima=
rum artium fines inuerterunt & corrupe=
runt, ſed etiam præcepta miſerè conſpurca=
runt: & deprauarunt. Tres enim fuerunt a=
pud ueteres Medicorum ſectæ. Empirici ſo=
la experientia, Methodici communi malé=
que ſuffulta ratione nitebantur: Dogmatici
ſolidæ rationis præcepta ſecuti, experientia

& uſu rerum magiſtro eadem confirma=
bant. Empiricos, quidem ueluti miniſtros,
& ut ita loquar anteambulones ſuos, Dog=
matici ferre poſſunt, cùm uel ipſe Galenus
cõſulat, ut qui Dogmatici eſſe nequeũt, ſaltẽ
boni Empirici euadant: Methodici uerò ut
arrogantiſsimi, ita quoque ſtupidiſsimi,
καὶ καθ' ἕξιν ἀγνοοῦντες, meritò à doctis om=
nibus exagitantur. Illos ſua ætate Galen.
pro uirili impugnauit & expugnauit: no=
ſtro uerò ſeculo uſque adeo peſsimum hoc
genus hominum inualuit, ut limitibus ſuis
non contenti, ipſam Medicinæ arcem in=
uadere non uereantur, dum inuſitatis qui=
buſdam & portentoſis nominibus ſuam il=
lam ματαιολογίαν adumbrant, & chymi=
cis artibus freti in profundum ignorantiæ
chaos incautos adoleſcẽtes præcipites agũt.
Veritatis equidem lumen tam ſplendidum
& illuſtre eſt, ut nullis ſophiſtarum tene=
bris offuſcari, nedum aboleri poſsit: neque
cum illis qui ratione carent, rationibus eſt

agendum. οὐ γὰρ λόγου δέονται, ἀλλ᾽ αἰσθή=
σεως καὶ κολάσεως. Illud potius ſedulò conā
dum, ut quantum in confutandis horū ine=
ptiis temporis impenderemus, illud in me=
liores uſus conuertamus, Ariſtotelis exem=
plo, qui ſaluberrimis philoſophiæ præceptis
animos auditorum imbuere, & docere ma=
luit, quàm cum Platone præceptore contra
pertinaces ſui temporis ſphingas depugna=
re. Et ſi enim expiatio initiis prior eſt, nec
agrum niſi purgatum prius ſerere liceat,
hic tamen in tam præclara & illuſtri fa=
cultate, aut nulla expiatione opus eſt, aut
ſi quis eò dementiæ uenerit, ut præſtigiis
Methodicorum acquieſcat, cùm rationis
metas exceſſerit, & iam capite quodammo
do diminutus ſit, dignus cenſeri amplius nō
debet, cui humaniores artes à quoquam cō=
municentur. ὁ γὰρ λύκος τείχα, ἀλλ᾽ οὐ νόον
ἀλλάττει. Quo magis Bayrus noſter lau=
dari debet, qui Methodicorū nænias & fig=
menta contemnens, rationem Dogmaticorū

cum

cum Empiricorum experientia coniũgere tentauit: maiore conatu an successu nescio. Nam quantum ad methodum pertinet, essentiam & naturam morborum quorũ libet, causas, signa, differentias, prognostica, breuiter & succinctè, prout necessitas exigere uidebatur, proponit: uniuersales morbos, quos febres uocant, tractat: particulares summa diligentia exequitur, nõ eos tãtùm, qui ad medicum physicum spectant, sed etiam qui chirurgi proprij esse ab imperitis iudicantur. Videbat enim uir ingeniosissimus, Medicinam unã esse, & apud ueteres non modò Græcos, sed etiam Arabas, eosdem fuisse & physicos & chirurgos & pharmacopœos: ignauia deinde hominum atque auaritia in uaria ueluti membra corpus hoc totum fuisse dissectum, ut alij medicamenta corpori interius administrarent, eósque morbos, qui obtutum oculorũ effugiunt, curarent, alij externa mala tractarent: φαρμακευτικὴν uerò à Medicina

omnino ſeparatam, & ad eos homines trãſlatã eſſe, qui opera ſua diligenti dignitatẽ medici leuiter tueri, negligentia uerò & imperitia plurimum obſcurare poſſunt. Quãtum igitur præſens tractatio permittebat, methodicè, hoc eſt diligenti breuitate, & mira perſpicuitate omne morborum genus perſecutus eſt, eo ordine, quem tempora illa, quæ diſtinctionibus & tractatibus ad nauſeam uſque redundabant, dictare uidebantur. In curatione prolixior eſt, & multis in locis doctum & attentum lectorem deſiderat: quum eadem fermè ratione medicamentorum ſyluam congeſſerit, qua etiam Dioſcorides Anazarbæus. Nam eiuſdem morbi uaria & ſæpenumero quoque cõtraria inter ſe medicamenta deſcribit, propter cauſarum à quibus affectio pendet diuerſitatem, quæ cum non niſi à perito medico, & in præceptis generalibus optimè uerſato cognoſci poßit, tantum abeſt, ut uel Bayrũ hunc noſtrum, uel Dioſcoridem reprehen-

dere quis debeat, ut hoc ipso nomine meritò à nobis sint laudandi, quòd doctis potius quàm imperitis scribere uoluerint. Hoc idē à Peripateticorum principe factitatū esse uidemus, qui artificiosa κρύψει ignauos à philosophiæ studio deterrere, ingnauos & generosos proposita rei difficultate & pulcritudine magis excitare uoluit & animare. Quapropter si quis Bayrum uel accusare uel suggillare conabitur, & Dioscoridē & Aristotelē, ipsum quoque, si placet, Galenum reprehendat, necesse est, quorum uestigia secutus, Enchiridion hoc medicum, quod lingua sua VENI MECVM *uocat, publicæ utilitatis gratia conscripsit, ut ex hoc ueluti promptuario ad omnes morbos syluam remediorum ἐν ἀσκνεστάτῳ χρόνῳ haberè possemus. Barbarus est fatcor: sed barbarè loquens, melius intelligetur, quàm si Latinè balbutire cogeretur, ab iis præsertim, qui Sauonarolam, Montagnanam, Gatinariam, & reliquos eiusdem farinæ*

scri

ſcriptores, legere ſine ſtomacho poſſunt. Hanc igitur Bayri Medicinam, antehac typis nuſpiam editam, & ſublata Diſtinctionum atque Tractatuum odioſa repetitione uigintiquatuor libris comprehenſam, ad te mitto, Io. Rodolfe princeps illuſtriſsime, non illius commendandi gratia, qui commendatione non eget, ſed mei arga te amoris teſtificandi cauſa. Quam quidem & ſi commodius & euidentius noſtris tabulis, quas iampridem Patauij in Ariſtotelis Logicen, Rhetoricen, Ethicen, Phyſicen confecimus: atque iis etiamnum quas in Galenum meditamur, oſtendere potueramus: tamē quod in bello periti Imperatores facere ſolent, prima incurſio tyronibus committi debuit, ſubſidium ueteranis. Fac ergo ut quàm amicè & alacriter tibi iſta mittimus, tam tu quoque pro tua erga ſtudioſos omnes humanitate benignè hæc excipias, & quod unicè optamus, Bayrum hunc noſtrum in præclara illa tua bibliotheca, quam Attali

& Ptolemæi exemplo magnis sumptibus, maiore post. ritatis commodo, maxima tui nominis gloria extruis, locum aliquem obtinere sinas, nosque inter client. s tuos recipere digneris. Vale. Basileæ IIII. Non. *Iulij,*

M. D. LX.

T. C. A.

Theodorus Zuingger Bas. Philos. & Medicus.

CAPITA LIBRORVM.

LIBER I. DE AFFEctionibus cutis capitis, & capillorum.

LIBER II, De affectibus cerebri internis.

LIBER III. De affectibus oculorum, De præseruatione.

De

LIBER IIII. De affectibus aurium.

LIBER V De affectibus narium.

LIBER VI, De affectibus oris & dentium.

de

LIBER VII, De affectibus faciei.

LIBER VIII, De affectibus partium voci inseruientium.

LIBER IX, De thoracis & pulmonis affectibus.

LIBER X. De affectibus cordis & mammillarum.

LIBER XI. De ſtomachi affectibus.

LIBER XII. De affectibus hepatis & ſplenis.

LIBER XIII. De affectibus ventris & inteſtinorum.

LIBER XIIII, De affectibus renum & vesicæ.

De

LIBER XV. De affectibus mulibribus.

LIBER XVI. De passionibus pudendi & ani.

De

LIBER XIX, De febribus.

LIBER XX, De apostematibus & vulneribus.

De

LIBER XXI, De vulneribus.

LIBER XXII, De luxationibus & fracturis.

LIBER XXIII. De vlceribus.

LIBER XXIIII. De morbis cutis & extremorum.

de

COROLLARIA quædam medica.

Quæstio, imo Liber de Peste. Cap. I.

FINIS.

PETRI BAYRI TAVRINENSIS,

PRAXIS MEDICÆ VENI MECVM DICTAE, LIBER I.

In nomine Domini nostri Iesu Christi.

CREATOR sublimis, cuius gratia scientia omnis incrementũ suscipit & perfectionẽ, dignetur me in semitam rectam sua pietate dirigere, mentémque meam illuminare, vt quæ in hoc opusculo ad communem humani generis vtilitatem facere institui, ea perficere, valeam. Videns enim laboriosum esse, atque difficile medico, ad actum practicũ per diuersas ciuitates & oppida proficiscẽti, copiã librorum cõtinuè secum deferre (sine quibus tamen esse non decet) visum est mihi propterea vtile valde, summariũ eorum, quæ ad actum curatiuum sunt necessaria, facilè acquisibilia, quæ à dignissimis authoribus excerpsi, quæúe mihi nunc

hi nunc ſeni exiſtenti experta & approbata cognoui, ſub hoc breui compendio collecta redigere. Quod ob eius vtilitatem Veni mecum appellare conſtitui: ad laudem eius qui cuncta creauit: Qui ſit benedictus in ſecula ſeculorum Amen.

DE CAPILLORVM CASV IN *genere, de differentiis, & curandi modo.*

CAſus capillorum non vnius eſt generis: nam vel naturaliter capilli defluunt, vt in caluitio ex naturali defectu & exiccatione, vel præter naturam. Et hoc rurſus vel cum vlceribus, vel abſque vlceribus. Vlcera alia longas & cõtinuatas areas habent, cum cruſtis, vt ophiaſis, ſiue thiria vulgò dicta, ſecundum Auicennam: alia rotundas & interceptas areas abſque cruſtis, & alopecia dicitur, in qua minor eſt exulceratio, quàm in ophiaſi, propterea quòd materia minus acris eſt. Caſus abſque vlceribus ſimpliciter Defluuium capillorum dicitur, ſiue Gallicum ſit, veteribus ignotum, ſiue non ſit Gallicum, ex quouis alio vitioſo humore.

In curatione cuiuſlibet prædictorum debet primò locus cum panno aſpero frica

fricari propter duas caufas. Prima, vt fciatur, fi facilis aut difficilis fit curationis: nam fi locus fricatus citò rubet, eft facilis curæ: fi verò tardè, difficilioris eft curæ. In facili cum leuioribus eft operandum: in difficili, cum fortioribus. Alia caufa eft, vt cognofcatur à quo humore dependeat. Nam fi color cutis fricatæ tendat ad albedinem, dependet à phlegmate, quod debet purgari cum hieris magnis, & aliis phlegma purgantibus: fin verò fuerit citrinus, purgetur cholera: fi niger, melancholia: fi rubeus, phlebotometur.

De defluuio capillorum in fpecie. *Cap.* II.

DVplex hîc eft intentio. Vna ad præferuandum ne cadant: alia quando ceciderunt, vt renafcantur. Præferuare poffunt myrtus & grana eius, ladanum, myrobalani emblici, bellirici, & chebuli, myrrha, aloe, gallæ, caules, oleum myrtinum. & maftichinum, vinum ftipticum, aqua myrti: planta lini combufta cum femine fuo, cum oleo illita. In radice falicis: cum oleo eft mirabilis proprietas conferuandi & confortandi capillos ne cadant. Cortices nucis combufti, & puluerizati mifti cum vino ftiptico, & oleo

myrtino optimi ſunt, præcipuè pro pueris. Radix & folia vlmi: ſambucus combuſtus cum oleo & cera confectus: ladanum cum myrrha & oleo myrtino: aloe cum vino nigro: apes combuſtæ diſſolutæ cum vino nigro & oleo: oleum de ouis, & hepar bouinum combuſtum.

Medicinæ compoſitæ. Coquantur grana iuniperi, ladanum, abſinthium, & capilli veneris, cum vino & oleo myrtino: cocta dimittantur ſimul ſeptem diebus: deinde coquantur ad vini conſumptionem: poſtea colentur cum bona expreſſione, & de colatura vngantur radices capillorũ.

Aliud ℞. corticis cannarum aduſtarum, granorum myrti, corticis auellanarum ana vnc. s. abſinthij, gallarum ana drach. ij. pulverizata conficiantur cum oleo myrtino, & ex eis vngantur radices capillorum.

Aliud. ℞. myrobalanorum emblicorum, foliorum myrti, capillorũ veneris, gallarum, ana: coquantur in aqua, donec fiat turbida, poſt ea cum pari quantitate olei myrtini coquantur, donec conſumatur dicta aqua: inde coletur oleum, cui addatur ladani drach. xij. maſtichis drach. vij. coquantur cum vino, donec impir

impinguentur, agitando, ſeu terendo: deinde addatur ramich drach. iij. & fiat linimentum, quo liniantur radices capillorum, & eſt mirabile.

Oleum optimum præſeruans à caſu capillorum, & impetiginem penitus prohibens. R. nucum cupreſſi nº. x. abſinthij, ladani ana drach. j. s. trita ligentur in petia rara, & infundantur in oleo myrtino: bulliant parum ſimul, poſtea dimittendo omnia ſimul, vnge ex ipſo oleo radices capillorum.

Oleum de ouis non ſolùm præſeruat capillos à caſu, ſed eos, qui ceciderunt renaſci facit.

Ad faciendum autem renaſci capillos qui ceciderunt, & ad initium caluitiei, fricetur caput, donec rubeat: deinde liniatur cum adipe anatis & gallinæ per noctem: mox cum pice, nitro maſtiche, & ladano, cum s.q. ol myrtini. Valet etiã linitio cum ſucco, vel melle anacardi, aut cum ouis formicarum, cum ol. muſcellino. Aut accipe ladani p. j. capillorum veneris p. v. tere cum vino, & vnge, quando incipit caluitium ante tempus.

Aliud ad initium caluitiei. R. ſucci extremitatum myrti, œſypi, ſucci oliuarum ſylueſtrium, ana drach. ij. s. roſarum rub.

drach. s.abſinthij ſicci drach. ij. bulliant in lib. s.aceti vſque ad conſumptionem medietatis: poſtea colentur, & in colatura calida infunde ladani puriſſimi drac.ij. & dimittãtur ſimul per duos dies, deinde terantur, infundendo ſuper eis modò oleum myrtinũ, modò vinum ſtipticum, continuè agitando, donec in ſubſtantiam melli ſimilem redigantur: deinde miſce cum eis ramich drach. ij. capillorum veneris drach. iij. s. vltimò aromatiza cum drach. ij. galliæ muſchatæ, & vnge, fricando prius locum cum panno aſpero: continuando per tres dies. Deinde laua caput, poſtea reuertere ad vngendum, vt ſuprà, donec ſanetur. Sunt etiam alia multa ad hoc infrà ſcripta in capite de Alopecia.

Quando autem à conualeſcentibus ab ægritudine cadunt capilli, ladanum cum vino & oleo roſato coque ad decentem vnguenti ſpiſſitudinem, & vnge. Radicem celſi excorticatam cõbure, coque cum oleo roſato, & vnge. Vel: Lauetur caput cum lixiuio in quo coctum ſit ſemen pulicariæ cum lentiſco.

Vt in loco combuſto oriantur pili vel capilli, terantur folia ficus, & ſuper locũ cruda, aut cocta emplaſtrentur, vel hyperici

rici pugillos viij. maioranæ p. j. tere cum oleo ad modum mellis, & vnge.

De Alopecia, & Ophiasi, siue Thiria.

Caput. II.

DIctum est suprà, quòd debeat prius fricari locus, vt cognoscatur à quo humore dependeat. Eo cognito, antequã topica administres, purgatione opus erit.

Galenus primo localium curauit alopeciam à phlegmate factam, primùm cũ pilulis istis. R. aloes hepatici, diagridij añ scrup. ij. pulpæ colocynthidos scrup. j. mastichis, bdellij añ vnc. s. cum succo absinthij: fiat massa pro pilulis, de quib. capiat drach. j. vel drac. s. secundum virtutem patientis pro vice, post mediam noctem, bis, vel ter in mense. Dende dedit hieræ diacolocynthidos drac. iiij. in prima vice, in secunda drach. v. Mox cum vellet administrare localia, adolescens ille à peregrinatione rediẽs (quæ fuit 20. dierum) sanatus est, cùm vsus fuisset laudabilibus cibis. Hac autem ratione multos ab alopecia se curasse testatur, absque localibus adiutoriis, faciendo purgationes suprà scriptas, & ægris vtentibus cibis laudabilibus.

Aliquando tamen vti oportet his, quæ

particulariter caput purgant, vtpote gargariſmatibus, & caputpurgiis.

Medicinæ locales ad alopeciam, quæ à pituita pendet. R. alchitran, ſiue picis liquidæ, euphorbij, rutæ montanæ, baccarum lauri ana ſcrup.iiij. ſulphuris viui, ellebori albi ana ſcrup. j.s. Terantur terenda, & conficiantur cum oleo laurino, aut oleo antiquo. Vnge locum prius fricando cum cepa ſcillæ, aut allio, donec rubeus fiat.

Aliud expertum. R. euphorbij, ſpumæ maris, fimi columbini ana vnc. j. ellebori albi, ſeminis rutæ montanæ, corticum interiorum caſtanearũ, & auellanarum, naſturtij, ſpicæ nardi, caſſiæ ligneæ ana ſcrup.s. amygd. amararum combuſtarum cum corticibus ſuis interioribus ſcrup. j. cõfice cum ſapa vini, & ol. raphanino, vel laurino, vel roſaceo, & vnge in ſero præfricãdo, vt ſuprà. Manè verò lauabis cum aqua decoctionis fabarum, & bliti albi, continuando donec ſanetur.

Epithema bonum ad illud. R. euphorbij, rutæ montanæ, baurach, ſinapis, artemiſiæ, ana q. s. confice cum ſucco cepæ ſcillæ, aut cepæ acutæ, & impone præfricando locum, vt ſuprà.

Aliud optimum. R. euphorbij, gummi

rutæ

rutę agreſtis, olei laurini ana ſcrup. ij. ſulphuris viui, ellebori nigri, vel albi ana ſcrup. j. ceræ vnc. j. ol. de cherua, vel laurini, vel oliuę, q.s. fiat vnguentum molle, addẽdo naſturtij & ſpumæ maris aduſtæ ana ſcrup. j. Vnge vt ſuprà.

Oleum laurinum miſtum cum cera, & euphorbium cum cera & oleo ſunt ſolennes. Vngues caprarum combuſti diſſoluti cum aceto curant alopecias.

Quando autem alopecia fit ab humore cholerico (quod ex colore citrino cutis poſt fricationem apparente cognoſcitur, vt ſuprà dictum eſt) ℞. ſpumæ maris, aphronitri, ſeu ſpumæ nitri, amygdalarum amararum combuſtarum, corticum interiorum auellanarum combuſtarum ana. confice cum aceto, addito adipe anatis, & vnge præfricando locum cum panno aſpero, & ſpuma maris contrita: hoc enim remouet complexionis malitiam, quæ eſt in cute.

Ante omnem applicationẽ localium, ſi alopecia eſt in capite, oportet radi caput vel membrum in quo eſt cum raſorio, & iterari, maximè quando pili incipiunt naſci exiles, vt lanugines.

Medicamentum faciens renaſci pilos, vbi oportet & ſanans caluitium. ℞. carnium li-

maciarum, vesparum, apum, & sanguisugarum, salis adusti añ p. æquales. Pone in vase vitreo, vel vitreato, habente in fundo parua foramina, sicut cribrũ, & pone sub eo aliud vas vitreum, vel vitreatum, quod colligat humiditatem, quæ paulatim per multos dies manabit, & colligatur, reponendo in vase vitreo, & ex ea fricetur locus depilatus, vel caluus, fricãdo prius locum cum panno aspero, & spuma maris trita.

Aliud. Coquãtur cantharides in oleo, donec dissoluantur, & oleum ingrossetur, & vnge cum modica parte ipsius pro vice loca depilata.

Aliud. R. olei de cheiri vnc. ij. s. ceræ scrup. v. ladani scrup. viij. euphorbij, gummi, rutæ agrestis, cantharidum añ scrup. iij. seminis citrangulorũ vstorum, vesparum, vel apum adustarum an. scrup. ij. styracis liquidæ, myrrhæ ana scrup. ij. s. fiat vnguentum, quo vngatur sero, præfricando locũ vt suprà: mane verò abluatur cum aqua decoctionis furfuris, fabarum, & bliti albi. Hoc sanat caluitium, & facit nasci pilos in alopecia.

Aliud ad idem optimũ. R. cineris abrotani scrup. x. vẽtrium cantharidarũ combustarum, auellanarum combustarum

ana

ana ſcrup. ij. ladani puriſſimi ſcrup. iiij. puluerizata cribellentur, & conficiantur cum oleo veteri, aromatizando cum modico galliæ, & vngatur in ſero, vt ſuprà. Mane abluatur vt ſuprà, continuando donec locus reſiccetur, tunc ceſſet per duos dies, deinde iteretur, quoniã ſanat.

Caput leporis combuſtum, confectum cum adipe vrſi, curat alopeciam. Fricatura lapidis cotis facit naſci pilos in alopecia: & cinis ericij cum pice liquida, & cortices cannarum combuſti cum aceto liniti. Radices quoque cyclaminis, & radices aſphodeli, cantharides vſtæ miſtæ cum aceto, mus combuſtus cum adipe vrſino miſtus. Cantharides ablatis alis & capitibus, diſſolutæ cum oleo de been, coctæ in vaſe terreo vitreato, diu cum ſpatula agitando, & cùm fuerint coctæ, ab igne remotæ, aromatizentur cum modico muſco, vel ambra, vngendo vt ſuprà. Stercus muris cum aceto. Frictio cum foliis ficus. Spuma maris trita cum oleo. Rana quæ habet crura longa, combuſta, trita, miſta cum pice liquida. Aſphodelus tritus cum aceto. Cepæ fricatæ cum ſpuma maris. Radices cannæ combuſtæ. Tithymallus tritus, fricatus & vnctus: hæc omnia faciunt naſci pilos.

Ego multoties expertus ſum in alopecia in qua ceciderãt capilli, pili barbæ, & ſupercilia ſanatos fuiſſe Dei auxilio eos qui ſequenti remedio vſi eſſent, facta prius debita purgatione. Paraui decoctionem ex abrotano, & cum cinere abrotani exiccati prius feci fieri lixiuiũ, in eadem decoctione ponendo cinerem prædictum, & præfricaui loca, à quibus pili aut capilli ceciderant, foui cum prædicto lixiuio decenter calido, ablui frequenter, & in modico tempore renati ſunt pili.

Ad antiquas alopecias difficilè ſanabiles.

R. euphorbij, thapſiæ (loco eius ponatur ſemẽ naſturtij, vel ipſum naſturtium, vel ſemen erucæ) ana ſcrup. ij. ſulphuris viui, ellebori albi vel nigri ana ſcrup. j. ceræ ſcrup. vj. olei laurini q. s. fiat vnguentum quo vngantur loca patientia, ſeu affecta. Sinapi tritum cum aceto ſanat tineam & impetiginem horribilem.

Vnguentum optimum ad tineas & omnes ſcabies malas. R. olei laurini vnc. ij. myrrhæ, ellebori albi an. ſcrup. j. s. lithargyrij ſcrup. s. ceræ ſcrup. ij. fiat vnguentum molle, quo vngatur. Exiccat enim, rarificat cruſtas, & cutim corruptam, omnem virulentiam conſumendo.

Commune

Commune remedium ad omnes cutis totius affectiones, etiam antiquas, ex ſecretis Galeni.

R. gallarum, ſeminis iuniperi, alchitram, aphronitri, foliorum oliuæ, fellis vaccini, ana ſcrup. j. ſulphuris citrini ſcrup. ij. arſenici rubei, ariſt. ana ſcrup. s. ſalis ammoniaci, rupeæ, fruſtri teſtudinis, fimi columbini veteris, amygdalarum amararum depilatarum, colocynthidis, æris vſti, radicum chelidoniæ minoris, lithargyrij, radicum capparorum, foliorum ficus ſiccorum, radicum cannæ ſiccarum, viridis æris, aluminis, iameni, ſief memitæ, myrrhæ, aloes, thuris, ana ſcrup. s. Trita & cribellata conficiantur cum aceto, & fiat linimentum, quo liniantur loca affecta, facta prius purgatione debita.

De Denigrandis capillis. *Cap.* IIII.

C*Apillos etiam canos denigrantia.* R. myrobalanorum nigrorum, & emblicorum, gallarum, ana partes x. ladani p. xx. foliorum & granorum myrti ana p. xxx. pulueriżata & cribellata infundantur in libris trib. olei per tres dies, deinde coquantur, donec inſpiſſentur, & cum eis liniantur radices capillorum.

Soli

Soli myrobalani, bellirici, emblici & indi triti in oleo, denigrant. Si colocynthis ſyueſtris, extractis ſeminibus, impleatur oleo & ſemine iuſquiami nigri integro, & dimittatur per diē & noctem in loco calido, & ex oleo vngantur capilli, denigrat eos, tardando canitiem. Grana vuæ aſſatæ in teſta, infuſa in oleo, & ſepulta in fimo per menſem inungantur. *Aliud.* Coque calamenthum (prius per diem & noctem infuſum) & tantum coquatur donec ferrum in eo infuſum nigreſcat: tūc coletur cum bona expreſſione, & iterum coquatur donec inſpiſſetur, in vaſe æneo per tres menſes. Diſſoluatur drach. j. cum dimidia pro vice in aqua calida, & cum ea lauentur capilli, & capillorum radices, hyeme in balneo vel ſtufa, æſtate verò in domo, & faciet nigredinem permanentem. Cortices nucum recentium ſæpe infuſi in oleo cum modico alumine bene tingunt. *Aliud.* R. ſcoriam ferri, & limaturā plumbi, coque in aceto ad conſumptionem medietatis, cola, & vnge. *Aliud.* R. Radices capparorum, & illas coque in lacte aſinæ vſque ad tertiam partem, & vnge, dimittendo per noctem. Hoc enim per totum nigrificat. *Aliud.* Fungos nucis

com

combure, & in oleo ſolue, & vnge.

Ebuli ſemen cum oleo, & grana hederæ nigræ cataplaſmata, denigrant. Gallæ in aceto & aqua infuſæ. Melanzana combuſta, oleo miſta, inuncta, & per totam noctem dimiſſa, nigrificat. Folia vitis, ficus nigræ, mori & bryonię coquãtur in aqua pluuiali, & ex ea lauetur caput.

Tinctura permanens. Tragacanthum, chalcanthum, & gallam confice cum aceto nigro forti, fricetur membrum denigrandum in ſole, vngendo cum eo aliquibus vicibus.

Vnctio cum plumbo combuſto, confecto cum ſucco betæ ad mellis conſiſtentiam, nigrificat barbam. Cortex radicis ſalicis conſeruat, & nigrificat cum oleo diſſolutus.

De his quæ capillos dealbant. *Cap.* V.

STercus hirundinis cum felle tauri tere & vnge. Semen enulæ, cortices radicis raphani domeſtici & alumen, tere cum tertia parte glutinis, miſce, & vnge.

Aliud. Flores verbaſci albos combure, & in aceto extingue, & lini, cum eis vnge.

De his quæ faciunt capillos flauos.
Cap. VI.

ALumen coque in aqua, & cataplaſma capillos duobus diebus, poſtea laua cum aqua, in qua diſſoluta ſit fex vini combuſta, aut folia alkannæ, infunde in ſucco abſinthij, & vnge. Lupinorum amarorum decoctio, vel ipſi lupini triti in aqua diſſoluti, flauos faciunt capillos.

Aliud. Rubeam tinctorum, ſtœchadem citrinam, polytrichum, abſinthium, & lupinos pone in aqua, in vaſe vitreo, aut interius vitreato, per nouem dies, mouendo ſingulo die bis, & infundatur ſpongia in ea cum aqua lauentur capilli, & poſt exiccationem lauentur cum aqua calida, & ſapone, & flaui fient.

Aqua, in qua infuſi ſunt cortices lupinorum, per quatuor dies abluendo ex ea, facit capillos flauos. Spuma ſalis & myrrha facit capillos flauos & criſpos: Indicum autem facit colorem pauonis.

De ſciſſuris capillorum.
Cap. VII.

SCiſſuræ capillorum curantur cum mucilagine pſyllij, & altheæ, & foliorum ſalicis, & cæteris humectantibus.

De his quæ faciunt cadere pilos. *Cap.* VIII.

VNge cum cerebro veſpertilionis diſſoluto cum lacte mulieris, aut fel tauri permiſce cum gummi hederæ, & vnge. Aut cum ſanguine cerui & aceto, aut fructu vrticæ ſylueſtris, linias cum aceto, & frica locum depilandum. Succus omnium ſpecierum tithymalli facit cadere pilos. *Aliud.* R. ſandarachæ drach.ij. calcis viuæ ſcrup.iiij. coque cum aqua, miſcendo diligenter, & cùm cœperit bullire, aſſume & vnge. Huius experientia erit, ſi pluma, vel penna in eo poſita depilabitur. Poſt vnctionem permaneat in balneo, & cùm cœperit ſudare, abſtergatur, & ſi cadant pili, lauetur corpus. *Aliud.* Fructus bryoniæ fricatus remouet pilos: eo enim vtuntur aptantes coria ad remouendum à pellibus pilos. *Aliud.* Pone multos veſpertiliones in bitumine, & dimitte vt putrefiant, & ex eorum humiditate vnge.

Pſilothrum quod remouet pilos, & renaſci non ſinit. R. ſanguinis teſtudinis, ranæ, & veſpertilionis, ouorum formicarum, auri pigmenti rubei, gummi hederæ ana. miſce cum aceto, & vnge diſcretè, ne excoriet.

Inunctio

Inunctio cum auripigmento, & æquali quantitate de succo iusquiami, radicitus euellit, ita vt nunquam renascantur. Puluis ranæ viridis combustæ positus in balneo facit cadere pilos, & os oloris similiter. Semen hederæ nigræ facit cadere pilos, & renasci non sinit. Idem facit solus sanguis vespertilionis, vel ranæ viridis. Linimentum ex ladano addatur gummi hederæ. Oua formicarum, auripigmentum & acetum, non sinit renasci pilos vngendo ex eo. Succus cucurbitæ, & crocus ferri, & noctilucæ cum oleo mista, idem operantur.

De remediis eius quem combußit psilothron. Cap. IX.

Ille quem combussit psilothrum quiescat, & festinetur ipsius ablutio cum oleo rosato. Deinde abluatur in aqua calida primò, mox in frigida. Postea illinantur lentes excorticatæ, tritæ in aqua rosata & santalis, maximè si adurat. Quòd si fortè fecerit adustiones, applicetur vnguentum populeon cum illo de lithargyro, inuicem miscendo, aut vnguentum album: vel vnguentum de lithargyro nutrito cum albumine oui, & aqua rosata, & epithemetur cum eo.

De

De ægritudinibus quæ accidunt cuti capitis. *Cap.* X.

FVrfures capitis aliæ ſunt leuiores, aliæ fortiores. Leuiores curãtur cum ſola decoctione foliorum ſalicis viridiũ, vngendo poſt ablutionem cum oleo violato, aut cum decoctione bliti albi, lupinorum, & fœnigræci, ſeminum melonis, & altheæ: tamen aqua foliorum ſalicis eſt ſuprema.

Fortiorum furfurum aliæ ſunt ex frigido, aliæ ex calido humore. Quæ ſunt ex frigido, curantur cum felle taurino, vel caprino, & aphronitro, æqualiter temperatis, cum oleo irino, & ſucco bliti albi: nocte illinantur: manè verò abluantur cum aqua decoctionis lupinorum & fœnigræci aſſati. *Aliud.* Recip. œſypi drach. ij. pulpæ colocinthidos drach. iiij. olei de cheiri vnc. s. gummi rutæ agreſtis drach. j. ladani drach. j. miſce, & vngatur hoc modo: Abluatur caput cum decoctione foliorum ſalicis calida, fricando cum ſapone: deinde fricetur caput cum panno aſpero, donec rubeat: poſtea liniatur ex ſuprà ſcripto vnguendo manè & ſerò, & lauetur.

Quando autem fiunt à materia calida, ablue caput cum ſola decoctione fœ-

nigræci,& foliorum ſalicis,& curat ea.

Aliud. R.myrob.citrinorum drach.x. cum aceto & ſucco ſolatri, & bliti albi: fiat linimentum,quo liniatur in ſero,mane abluatur cum decocto furfuris, lupinorum,& myrrhæ,& eſt ſolenne.

Cimolia in aqua infuſa, deinde reſoluta in ſucco bliti albi, ſuper locum liniatur,dimittendo donec exiccetur: deinde abluatur & liniatur cum olibano in vino & oleo diſſoluto:ſequenti die vnge cum ſtaphiſagria in oleo diſſoluta. *Medicinæ ſimplices ad furfures fortiores à cauſa frigida.* Fel tauri,aphronitrum,ſulphur, pulpa colocynthidos, fex vini, ſinapi, ſtaphiſagria,nitrum aduſtum,gummi rutæ agreſtis,& ſimilia.Humidi furfures curantur abluendo cum decoctione farinæ lupinorum cum aqua ſalſa, addito aceto,ponendo in colatura puluerem chamæpityos,& ſanat eas quæ ſunt in barba & cute capitis. Similiter ablutio cum aqua portulacæ, & ſucco bliti albi crudo, vel cocto cum melle miſto. Aut miſceatur cimolia cum decoctione fœnigræci, vel cum ſucco cucumeris aſinini, aut cum decoctione radicum eius. Succus expreſſus à ſcilla ſub cineribus cocta, addito pauco oleo,& inunctus.

De

De Psydraciis. Cap. XI.

PSydracia ſunt paruæ excreſcentiæ factæ in cute capitis, ſimiles veſicis eminentibus in ſuperficie, rubicundæ & aſperæ.

Purgetur patiens cum pillulis infrà ſcriptis. R. aloes hepatici vnc. s. trochiſcorum alandal, diagridij ana drach. ij. reformentur cum ſucco caulium, & fiat maſſa pro pillulis, de quibus dentur ſecundum patientis tol[illegible]antiã. Fiat ablutio cum decocti[illegible]dei, fœnigræci, maluæ, vel c[illegible] liloto, & f[illegible]rina fœnigræci cum vino. Vel cum rad. lilij & liba[illegible]ino decoctionis lupinorum, [illegible] radicis anchuſæ cum oleo. Au[illegible] farinam inſunde in vino, & applice[illegible] vt cerotum. Aut miſce alchan[illegible]am, cum ceruſa, & appone.

Aliud. Amylum, alumen, ceruſam, folia rutæ viridia, ana m[illegible]iſce cum aceto & oleo myrti & vnge: eſt [illegible]nim optimum.

Aliud. Lithargyrij & ceruſæ ana drach. j.s. ſulphuris vnc. j. miſce cum oleo myrtino, & vnge. Cyclamen vlcera capitis ſanat.

De achoribus & fauis. Cap. XII.

AChores eſt paſſio veniens in cute capitis, perforans eam ſubtilibus fora-

minibus, per quæ exit ichor viſcoſus. Fauus autem facit foramina maiora continentia humiditatem melleam. Curantur autem ſic: Raſo capite, fomenta bis, aut ter, aut pluries cum aqua calida decoctionis myrti, aut rubi, aut lentis, aut lupinorum amarorum, aut radicis aſparagi.

Quando autem fuerint multi ichores, cataplaſmabis cum decoctione foliorum ſalicis, par[illegible] s: deinde cum hoc vnguen[illegible] is, foliorum parietariæ, ana [illegible] onis Gallici vnc. j. miſce cum ſucco parietariæ, & fac vnguentum.

Ego expertus ſum pluries abluere ca[illegible] [illegible]t cum decoctione foliorum ſalicis, foliorum parietariæ viridium, bliti albi, & lentium, & poſt ablutionem vngere cum vnguento ſuprà ſcripto, vel fricare cum eo, loco ſaponis & eſt mirabile.

Aliud. R. Litharg. vnc. ij. foliorum rutæ viridium vnc. j. ſtaphiſagriæ vnc. s. vitreoli drach. ij. confice in mortario cum aceto & oleo myrtino, diu agitando, & vnge. Aut fac emplaſtrum ex foliis rubi viridibus, vel radicibus bliti albi, & curat. Similiter apij vſus quod facit flores albos.

Gal.

Gal.primo Localium curauit achores cum charta combusta, quæ erat lucerna circumdata, dissoluta cum aceto in duobus diebus. Acetum idoneum valde est ad achoras omni tempore, quoniam incidit grossos humores & viscosos mistum cum aliis, solum verò abstergit.

De cura Crustarum in capite puerorum.
Cap. XIII.

OLeum de vitellis ouorum, addito, quando fit, modico myrrhæ, rad. iridis, & ellebori nigri. Similiter ol. de frumento, & ea quæ scripta sunt de achoribus & fauis, si illinantur.

De his quæ interficiunt pediculos & lendes.
Cap. XIIII.

INterficit eos hoc vnguentum. R. Olei communis vnc. iiij. ceræ vnc. j. staphisagriæ, argenti viui extincti cum saliua ieiuni ana drach. iij. fiat vnguentum, quo vngatur loco saponis, quando caput lauatur.

Aliud. R. Sandarachæ, nitri ana drach. j. staphisagriæ drach. ij. cum aceto & oleo confice & vnge. Elleborus albus, nitrum, staphisagria, oleum de serbin, coniunctim & diuisim valent. Sumach quoque, radix lapathi acuti, & oleum.

LIBER II. DE AFFECTIBUS cerebri internis.

De dolore capitis in generali. Cap. I.

DOlor capitis qui ad radicem oculorum venit, ſignificat cauſam eſſe in cranio. Quando autem dolor eſt extenſiuus, fit à ventoſitate. Cum dolor eſt mordicatiuus, fit ab humoribus acutis. Quãdo eſt aggrauatiuus, fit à multitudine humorum. Quando eſt à calore, eſt cum rubore Fit autem vel à mala complexione ſine materia, vel à ſola materia, vel ab vtroque. Quando fit à mala complexione, ſufficit eam alterare ad oppoſitum. Si fiat à materia, euacuetur. Si ab vtroque, purgetur primò materia, deinde alteretur mala complexio.

Commune regimen in curatione dolorum capitis, eſt paucitas cibi & potus, & multitudo ſomni, præterquam in his quæ fiunt ab effuſione choleræ ad ventriculum. Quando auté fit à materia, aut eſt ſanguinea, aut ab aliis humoribus. Si materia eſt ſanguinea, aut multum ſanguini admiſta, tunc poſt ventris lenitionem (ſi expediat) fiat phlebotomia, quæ

ſola

ſola ſæpiſſime curat. Si autem ab humoribus aliis ſanguini non admiſtis, tunc poſt lenitiuum digeratur humor peccans: poſt digeſtionem euacuetur humor, deinde alteretur mala complexio. Dicebat Galenus in tertio Artis medicinalis. Oportet vnamquamque abſcindere cauſam, deinde redire ad eam quæ facta eſt dyſcraſiam. Sunt tamen aliqui caſus, in quibus licet alterare malam complexionem ante materiæ purgationem: ſicuti quando materia eſt calida, & dolor intenſus, tunc debent applicari alterantia frigida, vt prohibeatur attractio vaporum ad cerebrum, præterquam in quatuor caſibus. Primus in ſoda calida ex febre, dicente Auicenna: Et ſodam quidem calidam in febribus multiplicant vſus epithematum, vapores exire non permittentium. Sedat autem dolorem ſtatim attractio aquæ roſ. frigidæ cum modico aceti. Secundus caſus eſt, in ſoda facta à vaporibus eleuatis à toto, aut ab aliquo membro particulari: tunc enim eſt fienda diuerſio ad oppoſita. Tertius caſus, quando fit ſoda à multitudine materiæ, quia tunc euacuatio eſt adminiſtranda, quæ eum ſedat. Quartus caſus, quando fit

ſoda propter multitudinem vaporũ exiſtentium in capite, eleuatorum aut à toto, aut ab aliqua parte determinata, ſed non amplius communicantium, vt ipſi vapores ſint facti independentes, tunc reſoluentia & particulares purgationes ſanant. Quando autem non ſunt hæc, & dolor non trahit ad ſe curam, materia peccans, poſt debitam digeſtionem eſt purganda, vel euacuanda per phlebotomiam, ſecundum exigentiam, aut per vtrunque, ſi opus erit. Deinde facienda eſt particularis purgatio cerebri, & diuerſiones per ventoſas, fricationes, gargariſmata, caputpurgia, maſticatoria, & conſimilia ſecundum exigentiam. His peractis, alteranda eſt mala complexio.

De cura ſodæ calidæ. Cap. II.

OBſeruatis vniuerſalibus ſuprà ſcriptis, fiat attractio aquæ roſ. cum modico aceti per nares: & dico, modico, quia ſi multum de eo ponatur, inducit ardorem in natibus. Statim ſedat dolorem.

Trochiſci citò ſedantes dolorem. R. opij, corticum mandragoræ, florum nenufaris, camphuræ ana. fiant trochiſci cum ſucco nenufa

nenufaris, qui exiccentur in ſole, poſtea pulueriżentur, & de eis inſuffletur in nares, & ſedatur dolor ſubitò.

Soli etiam flores nenufaris inſufflati idem faciunt. Et olfacere camphuram ſolam. Balauſtia cocta in vino albo paucifero, aut in aqua ſalſa trita confecta cum oleo roſ. & cera alba, & vncta, conferunt.

Aliud. Santalorum alborum vnc. ſ. ſandarachæ drach. ij. confice medietatem pro vice cum albo oui, & pone ſuper frontem & tempora. Confert ſodæ cholericæ, & prohibet deſcenſum rheumatiſmi ad oculos. Acacia cum oleo roſaceo, & cera alba confecta, appoſita, iuuat. Cichorea appoſita ſedat dolorem capitis, & æſtuationes à ſole factas. Flores labruſcæ cum oleo roſ. & aceto miſti, fronti applicati, capitis dolorem tollunt. Oleum roſ. & violar. cum modico aceti, agreſtæ & camphuræ, diu agitati in mortario, donec inſpiſſentur, liniendo frontem & tempora, ſedat dolorem, calidum & pulſatiuum efficaciter. Vnguentum album Galeni ſi lauetur pluribus vicibus cum ſucco ſolatri, ſemperuiuæ, endiuiæ, cucurbitæ, & ſucco vuæ acerbæ, liniendo ex eo frontem & tempora, ſuperpo-

nendo folia ſalicis viridia, ſedat dolorem mirabiliter. Embrocetur caput cum decocto violarum, nenufaris, hordei, foliorum ſalicis, & vitis domeſticæ. Quòd ſi egeas reſolutione, adde chamæmillam. Et ſi ſomnum prouocare cupis, adde capita papaueris albi ſine ſeminibus, & lactucas, & ex hac decoctione embroca caput, & laua pedes & tibias calidè. Succus capreolorum vitis domeſticæ cum oleo roſ. & farina hordei confectus, in emplaſtro applicatus, eſt expertum. Odoretur ſæpe aqua roſacea cum aceto. Caputpurgia fiant ex oleis roſ. violato, nenufarino, cum modico camphuræ, aut cum pauco oleo de ſem. cucurbitæ, aut de ſalice, vel cum lacte mulieris, & ol. violato frigidis.

Caputpurgium ad ſodam & hemicraneam calidam cum dolore cruris. R. opij, & camphuræ ana fiant formæ ſicut lentes, & ſoluatur vna pro vice cum oleo violato, aut cucurbitæ, & ſtilletur in naſum & aurem.

Quando autem ſoda fit ex effuſione choleræ ad ventriculum (cuius ſignum eſt, quia moleſtat magis tempore vacuitatis in ieiuno & dolor eſt pulſatiuus cũ amaritudine oris) cura eſt cibare patientem ante horam aduentus ſodæ cum pane

ne infuſo in vino granatorum, & rectificare hepar,& confortare ventriculum,ne choleram recipiat, vt dicetur infrà.

De Cura ſodæ frigidæ. *Cap.* III.

POſt vniuerſales canones ſupra ſcriptos,ſi ſoda ſit frigida & ventoſa, vaporetur caput cum milio & ſale calefactis,aut ex pulegio, furfure,& chamæmilla,cum ſemine carui,& ſimilibus. Aut liniatur cum ruta,ol.roſ.& mentha, præcipuè aquatica.cocta cum ſauic ſuper frontem ligata,iuuat.Eſt autem ſauic, polenta facta cum farina hordei in aqua cocta. Linitio frontis cum ſinapi & aceto, tollit ſodam frigidam.

Trochiſci ad ſodam frigidam antiquam. R. Scammoneæ drach.ij.myrrhæ,croci,coſti ana drach.j.fiant trochiſci cum vino, pondere pro ſingulo ſcrup.iiij. ſoluatur vnus pro vice cum vitello oui,& liniatur ſuper frontem & tempora. Et ſi liniatur ſuper partem poſteriorē cerebri, diſſoluti cum aceto,conferunt ad ſubeth & lethargum. Et ſcammonea cum oleo roſaceo & aceto cum vitello oui linita, tollit dolorem capitis antiquum.

Ad ſodam frigidam chronicam. R. ſulphuris, caſtorei, baccarū lauri excorticatarū ana tere cū butyro, & oleo roſ.linias fron

tem & tẽpora, aut extende ſuper petiam & applica Quòd ſi prolongatur, phlebotoma venam frontis & naſi. Similiter in hemicranea maximè ſi facies ſit calida.

Gal. in ſoda frigida facit linimentum cum euphorbio ſolo, & oleo roſacco, & de illo tepido parum inſtillat in aurem lateris dolentis.

Ad cephaleam antiquam pro confortando ſtomacho & hepate R. Agarici vnc.ij. pæoniæ, cẽtaurij minoris ana drach.vj. laccę, ligni aloes ana drach.viij.eupatorij,aniſi, chamædryos,chamæpithyos,ſquinanthi, florum chamæmillę,maſtichis ana drach. vij. rhabarbari electi, ſpicæ nardi, ana drach.ij. turbith drach. iij. trita & cribellata conficiantur cũ optimo melle deſpumato,& fiat electuarium in forma opiatę,de quo detur drach.j.pro vice per duas horas ante prandium, inuolnendo in nebula madefacta in vino, bibendo ſtatim poſt illud tantum aquæ betonicæ, quantum capit os pro vna vice.

Attractio vaporum aniſorum bullitorum per nares, ſedat ſodam Et muſcus confert ſodæ antiquæ,quæ eſt ab humoribus frigidis. Sedant dolores capitis antiquos, purgationes cum hieris magnis, aut cum Theodoricon, aut pilulis fœti-

dis,

dis aut ſimilibus.

Ad cephaleam antiquam, lacrymas & inſomnietatem, Caputpurgium R. Croci g.vj. ladani g.viij. ellebori albi drach. j. laccæ g.iiij. camphuræ g.ij. ambræ g.ij. opij g. ij. aggregentur medicinæ ſiccæ cum melle colato, & humidæ cum oleo ſambucino: deinde miſceantur omnia ſimul, & ſoluatur parum de eo pro vice cum lacte mulieris, & trahatur per nares tepidum, aut ex eo vngantur nares interius.

Ad cephaleam antiquam. R. ſucci ſtœchados, eupatorij, acori, ligni aloes ana drach. iiij. maſtichis drach. vj. agarici electi ad pondus omnium, trita & cribellata conficiantur cum decoctione roſarum & maſtichis, & dētur drach. ij. vel drach. iij. pro vice in mane.

Aliud, curans ſodam antiquam, & hemicraneam, & omnes cerebri paſſiones frigidas, fit cum ſolo ſucco cyclaminis per nares attracto. Similiter & ſuccus hederæ attractus confert, item oleum laurinum, & de cucumere aſinino ſimiliter.

Pilulæ ad omnes frigitas capitis paſsiones, ſodam, epilepſiam, vertiginem, hemicraneam, & huiuſmodi. R. aloes hepatici, bdellij, pulpæ colocynthidis, diagridij, cort. ellebori nigri ana drac. j. euphorbij, nitri ana

drach.

drach.s.confice cum ſucco caulium,& fiat maſſa pro pilulis, de quibus dentur tres pro vice, poſt primum ſomnum, bis vel ter in menſe, vel ſecundum exigentiam. Pilulæ elephanginæ mundificant cerebrum & inſtrumenta ſenſuum ab humoribus craſſis & putridis.

Ad ſodam antiquam & hemicraneam. R. piperis albi,croci ana drach.ij.euphorbij drach.j. fimi columbini ſylueſtris drach. j.s.trita cum aceto liniantur ſuper frontem & tẽpora. Galanga naribus impoſita confortat cerebrum. Abluatur caput cum lixiuio,in quo bullita ſit chamæmilla,fricetur caput poſt illud cum mentha aquatica:purgat caput à phlegmate, & ſoluit oppilationem capitis ex craſſo humore.

Linimentum expertum ad antiquos capitis dolores. R.Coſti,myrrhæ,caſtorei,ſpicæ,altheæ ana ſcrup.j. confice cum oleo roſaceo,& liniatur ſuper frontem. Quòd ſi adſit inſomnietas,adde opij ſcrup.s.

Piper cum paſſulis & ſtaphiſagria maſticatum mane, & ante cœnam, purgat caput à pituita, & ſedat dolorem, factis debitis purgationibus.

Ad dolores capitis cauſatos à frigidis & craßis humoribus. R. ſerpylli,ſiſimbrij,laureolæ,pulegij,nepitæ ana coque & fomẽ-

ta.

ta. Si verò non ſint humores ſuperfluè craſſi, ſed mediocriter, fomenta cum oleo in quo ſit coctũ anethũ, & radices cucumeris aſinini, aut ex puro oleo antiquo.

Caputpurgium conferens in ſoda frigida, tortura oris, & oppilatione colatorij, & defectu, olfactus. Infundatur nigella die ac nocte in aceto, deinde teratur prius ſiccata, & eius puluis inſuffletur in naribus ſubtiliſſimè puluerizatus & paſſat⁹, trahatur p nares.

Ad ſodam frigidam antiquam, hemicraneã, dolorem auris ex frigiditate. ℞ Caſtorei, euphorbij, op j, ſtyracis liquidæ, foliorum rutæ, ſinapis, marrubij, calamenthi ana fac trochiſcos pondere drach. j. pro ſingulo: diſſoluatur vnus pro vice cum oleo nardino, vel coſtino, cum modico aceto, & liniatur ſuper frontem & tempora.

Ad omnes paßiones frigidas cerebri. ℞. caſtorei, condiſi, cyclaminis, pulpæ colocynthidis, aphronitri, euphorbij, fellis vaccini ſicci, ellebori albi ana fiat ſief, ex quibus fiunt caputpurgia cum ſucco auriculæ muris, aut ſampſuchi.

Fiunt etiã gargariſmata quæ à cerebro trahũt, & cõſtant oxymelle, ſinapi, radicibus iridis, radicib. capparorum, pyrethro, pipere, & ſimilib. Aut cũ oxymelle ſcilliti co, aqua decoctionis hyſſopi hortulanæ, origa

origani, epithymi, frequenter gargarizando. Fiunt & suffumigia & odoramenta.

Emplastrum ex gummi Arabico, euphorbio, croco, & myrrha ana curat hemicraneam frigidam, fronti & temporibus applicatum. Succus pentaphylli per nares attractus curat sodam frigidam.

In soda frigida cum materia, & sine, conuenit bibere vinum, & comedere allium, siue materia sit phlegmatica, siue melancholica, teste Auicen. prima tertii, cap. de Cura sodæ frigidæ, &c. Linitio cũ ruta, oleo rosaceo & aceto, aut cum styrace liquida, & aceto, & oleo rosaceo, aut cum castoreo, oleo rosaceo & aceto, aut cum stercore caprino, oleo rosaceo & aceto, liniendo super frontem & tempora, curat sodam frigidam. Raso capite linitio cum euphorbio, ruta syluestri, cicuta & sinapi ana drach. ij. boracis rubei drach. j. cum succo maioranæ & cera, tollit sodam antiquam fixam.

Si autem appareat caliditas, expletis vniuersalibus, incidantur arteriæ post aures.

Trochisci cerebrum confortantes, tollentes omne rheuma, quod olfactum, aut aliquem aliorum sensuum perturbat. ℞. Salis gemmæ, salis

ſalis nitri combuſti, ſpumæ maris, aphro nitri albi, ſeu baurach albi, ellebori albi, ſtaphiſagriæ, ſinapis, tartari combuſti ana partem vnam, ſulphuris, ſumach, roſarum rub. archannæ, ſquinanthi, praſſij, gummi Arabici, caryophillorum, ligni aloes, olibani, aluminis, folij, nucis muſcatæ, ſpicæ ana partem mediam, ſaponis communis partes quatuor. Liquefiat ſapo in aceto feruenti, & cum eo incorporentur reliqua, & fiant trochiſci pondere ſinguli drac. ij. qui exiccentur in vmbra, & diſſoluatur vnus pro vice in lixiuio, in quo bullierint folia ſenæ, & flores chamæmillę, addendo parum vini albi, & fricetur caput ex eo, ſicut fit cum ſapone.

¶ *De cura Hemicraneæ calidæ. Cap.* IIII.

CVra eius eſt ſicut cura ſodæ calidæ, circa vniuerſalia, quæ ibi reperies. Adminiſtrari debent diuerſiones cum fricationibus & ligaturis, ſicut dictum eſt in ſoda calida. Eſt etiam trahenda aqua roſ. cum modico aceti per nares frigida. Et applicetur hoc linimentũ ſuper frontem & tempora. ℞. Succi agreſtæ & myrti ana vnc. j. fæcis atramenti vnc. ij. aluminis iameni, croci ana ſcrup. iiij. trita conficiãtur cũ aceto, & liniatur vt ſuprà. Confert etiam applicatio olei roſ. cum aceto

inuicem mistorum. Quandoque confert phlebotomia venæ frontis & nasi.

Cùm verò hemicranea fit propter nocumentum existens in tunicis cerebri, tunc dolor est in radicibus oculorum: quando verò nocumentum est in pericranio, non venit dolor ad radices oculorum. Cognoscuntur aliæ species doloris, sumptis signis à qualitate doloris, à colore, &c. Consule caput de Soda calida.

Si verò fiat propter choleræ effusionem ad ventriculum, tunc debet cibari ante horam paroxysmi cum pane infuso in vino granatorum, & comedere granata conuenit, tempore verò paroxysmi prouocandus est vomitus.

De cura Hemicraneæ frigidæ. Caput V.

PEractis vniuersalibus, vt in cura sodæ frigidæ dictum est, tunc fiat linimentum istud. R. succi rutæ agrestis, succi asphodelorũ ana vnc. iij. castorei, euphorbij, pyrethri ana drac. vj. piperis, sinapis, staphisagriæ, calamenthi ana drach. iiij. croci drac. iij. fiãt ex eis trochisci. Et cùm necessitas vrget, dissoluatur vnus in aceto forti, & liniatur locus dolens, & stringatur cum ligatura, & hoc vtendum est quando alia nõ cõtulerint, quia est forte.

Ad

Ad hemicraneam frigidã antiquam. R. piperis albi, croci ana drach. ij. euphorbij drach. j. fimi columbini ſyluestris, encauſtri ana ſcrup. ij. trita liniantur cum aceto ſuper frontẽ & tempora lateris dolentis.

Aliud. R. baccarum lauri excorticatarum, fol. rutę ana pug. j. ſinapis p. s. trita confice cum aqua betonicæ, & applicetur capiti poſt exitum à balneo. Quòd ſi locus ampuletur, rumpantur ampulæ, & curentur cum vnguento de ceruſa crudo. Capiatur ol. lil. alb. violati ana vnc. ij. vini vnciæ iij. ceræ vncia j. s. bulliant ad vini conſumptionem, deinde colentur, & fit vnguentum mirabile. Linitio cum atramento ſcriptorum eſt optima. Emplaſtri ſinapiſmi deſcripti à Meſue, de mente Democriti, capiatur lib. j. ol. ſcillæ, drach. ij. coſti, radicum capparis, euphorbii ana drach. j. s. aggregentur cum aceto, aut vino odorifero, & emplaſtrentur ſuper locum dolẽtem. Lauetur caput cum lixiuio facto ex cinere radicis caulis, rad. vrticæ, & vitis albæ domeſticæ: fiant clyſteria & caputpurgia, maſticatoria & gargariſmata, & fricetur caput, & prouocetur ſternutatio cũ elleboro albo, cyclamine, & pulpa colocynthidis, & cum aliis quæ fiunt in ſoda frigida.

De phrenesi. *Cap.* VI.

QVando phrenesis pendet à sanguine, phlebotometur primò cephalica, deinde vena frontis: & si aliqua retinetur euacuatio, sicut hæmorrhoidum & menstruorum, vt suprà prouocetur: si à cholera causetur, purgetur decoctione fructuum, vel cum syrupo rosaceo solutiuo & manna, & diaprunis s aut cassia fistula cum electuario de succo rosarum, vel diaprunis solutiuo, aut infusione rhabarbari & similibus choleram purgantibus. Super frontem autem apponatur oxyrhodinum, id est, aqua ros. cum aceto, aut oleo rosaceo cum aceto & albumine oui, & aqua rosac. similiter, inuicem conquassando. In processu adde aquam betonicæ. Olfaciat decoctionem papaueris albi, & fiant clysteria, & fricationes, & ligaturæ, & ponantur extremitates in aqua calida ante fricationes & ligaturas. Pone sanguisugas in naribus, fiant sternutatoria & gargarismata. Applicanda sunt supra frontem ea quæ sunt dicta in cura sodæ calidæ. Vtendum est subtili diæta, & vino granatorum cum aqua & similibus. Fricandæ sunt volæ manuum, & plantæ pedum cum aceto & sale. Si sunt vigiliæ intensæ, embrocetur caput

caput ex decocto violarũ ſiccarum, cort. papaueris albi, hordei excorticati, ſeminum lactucæ, & rad. mandragoræ ana.

De Lethargo. Cap. VII.

Differt lethargus & catalepſis, ſeu cõgelatio, quia lethargus fit ab humore frigido & humido, & in eo remanent oculi clauſi. Eſt etiam cum lethargo ſubeth, & ſubethicatus eſt ſine ſenſu & motu, eius tamen anhelitus eſt ſaluus, & in hoc differt ab apoplexia. Catalepſis autem fit ab humoribus frigidis & ſiccis, & in ea oculi remanent aperti. Quapropter in eorum curatione laborandum eſt cum clyſteriis fortiter attrahentibus, contra illud quod debetur in phreneſi. Subtrahenda quoque eſt materia cũ vomitu, & cũ ſolutione ventris. Diuertenda cum fricationibus & ligaturis doloroſis, incipiendo fricare nuchum, deinde ſpatulas, deſcendendo ad extremitates. Applicentur ventoſæ inter vtraſque ſpatulas, & prouocentur euacuationes conſuetæ, ſi retineantur, ſicut hæmorrhoides & menſtrua. Adhibeatur regimen debitum, collocãdo ægrum in camera lucida, in qua ſit ſtrepitus & tumultus loquentiũ, vt nõ profundetur in ſomno. Deinde

ſuccurratur accidentib. ſubeth. cum eis quæ ſcripta ſunt infrà in capite proprio, & ſubueniatur obliuioni, quia obliuiſcũtur vrinare & bibere, & aliorum, quæ ſunt neceſſaria, ſicut egerendi, loquendi, & huiuſmodi. Eſt etiam ſuccurrendum ſodæ, quam non ſentium. Raſo capite patientis applicetur balſamita decocta in aceto, addito ol. roſ. & conuenit etiam in phreneſi. Clyſteria ſunt præſtantiſſima. Thymus, origanũ & pulegium coquantur in aceto, & ſub naribus ponantur. Rutam ac balſamitam ſimiliter impone in naribus: fiant ſternutatoria & gargariſmata, quæ fiũt in ſoda frigida. Acetum ſcilliticum cõquaſſatum cum oleo irino, in quo ſit caſtoreum, confert lethargo ad euigilandum & ſi addantur capilli hominis combuſti, ſunt vltimi. Capilli hominis combuſti triti cum aceto donec fiant ſicut vnguentum, naribus impoſiti, ſunt medicamentum mirabile ad lethargum & ſubeth, quod eſt accidens eius: excitant enim citò à ſomno profundo, & quandoque miſcetur cum eis caſtoreum. Quando lethargia fit diuturna, Galen. dat quatuor, aut quinque grana caſtorei cum oxymelite. Dantur etiam theriaca, mithridatum, diamuſcus, & conſimilia.

Datus

Datur etiã coſtus. Aloe autẽ nõ debet dari in lethargia, quia facit augere ſubeth.

De Apoſtematibus quæ fiunt extra crâneum ex percuſsione, aut vulnere, in quibus ſoda cauſatur.
Caput VIII.

QVando facta eſt percuſſio aut vulnus ſuper caput, fieri debet phlebotomia diuerſiua, & ventris ſolutio ſecundum exigentiam, quia prohibent fieri apoſtemata. Quando autem incipit apoſtema, fiat hoc emplaſtrum. ℞. roſ. balauſtiorum, lentium, emblicorũ, ſumach, corticum granatorum ana trita & cocta in aqua exprimantur ab aqua tota, & applicentur. Itẽ, myrtillorũ, myrrhæ, thuris, tamariſci ana. coque in aceto & applica.

Quando autem ex vulnere cauſatur ſoda, hoc vnguentum ſanat. ℞. aloes, acaciæ, myrtillorum, ſanguinis draconis ana irrorẽtur cum aceto, deinde exiccentur, & puluerizata cõficiantur cum oleo roſ. & cera, & fit vnguẽtum quod applicatur.

De Subeth & ſomno profundo.
Caput IX.

QVando ſubeth fit à frigore extrinſeco, cura eius fit cũ theriaca, aut mithridato, aut diamuſco. Embroceẽ caput

cum aqua decoctionis castorei, pyrethri, & ruta, & vngatur caput cum oleo de been, & de spica nardi cũ castoreo, scilla: & oleo muscellino, aut costino, cum castoreo. Similiter fiant emplastra cum castoreo, scilla & musco.

Quando autem fit à dominio sanguinis, cura est phlebotomia cephalicæ, & saphenæ, & applicatio ventosarum inter vtrasq; spatulas: & fiant clysteria temperata, & subtilietur dieta. Si autem fiat ab humiditate sine materia, curatur cum castoreo, flore squinanthi, costo, nuce cupressi, sauina, euphorbio, pyrethro: & détur cibi sicci, & non embrocetur caput.

Si verò fit à materia phlegmatica, post clystere prouocetur vomitus, quia vt plurimum fit ex phlegmate, quod est in stomacho: & administrentur digestiua, & incisiua phlegmatis, deinde purgetur cũ hieralogodion, vel aliquo aliorum, quæ phlegma adducunt.

Quando autem subeth fit in febribus in principio paroxysmorum, fiant fricationes, & ligentur extremitates, prouocetur sternutatio & odoretur acetũ forte, & vngatur caput cum aceto plurimo & agresta, cum pauco oleo rosaceo, & succo granati stiptici. Si autem fiat propter

pter potum narcoticorũ, ſicut opij, mandragorę, iuſquiami, vel cõſimilis, curetur cum eis quæ illorum remouẽt nocumentum, de quibus infra dicetur. Quando autem fit à vaporibus, qui eleuantur ab aliquo membro, cura illud membrum, deinde applica ſuper frontem ea quæ reprimunt vapores, ne aſcendant ad cerebrum, ſicut oxyrhodinum aut parũ olei roſacei cum aceto plurimo, ne oleum dormire faciat: deinde applicentur cum eis reſolutiua, ſicut eſt aqua betonicæ, & huiuſmodi. Et applicentur naribus illa quæ excitant, & vigilare faciunt, ſicut capilli hominis combuſti, liniti cum aceto, & alia de quibus dictum eſt in capite de Lethargo.

De vigiliis & Sahara. Cap. x.

SI fiant à materia, curentur ſicut ſoda, eam purgando, facta debita digeſtione. Si autem à mala complexione ſine materia, curentur cũ alterantibus ad oppoſitum, & detur diacodyon, vel ſyrup. de papauere, aut emulſio ſeminum papaueris hora dormitionis: nec fiat tranſitus ad alia narcotica, niſi vrgente neceſſitate. Fiant embrocæ capiti, & lotiones tibiarium cum decoctione capitum papaueris

albi, cum florib. violarum, foliis ſalicis, & vitis albæ domeſticæ. Confert inungere nares interius cum oleo nenufarino: frontem quoque & tempora, & volas manuum, & plantas pedum, & pulſus brachiorum cum vnguento populeonis. Fiant caputpurgia cum oleo violato & lacte mulieris. Confert olfacere ſpõgiam ſomniferam deſcriptã à Nicol. in Antid. Balſamita puluerizata aſperſa ſupra caput prouocat ſomnum ſuauem.

Suffumigium prouocans ſomnum in ſahara. R. Roſarum, violarum, foliorum ſalicis ana vnc. j. ſantalorum vnc. s. florum nenufar. vnc. iij. cort. papaueris drac. vij. ponantur in ampulla vitrea cum aqua roſacea, & bulliant ad conſumptionem tertiæ partis, orificio obturato, deinde orificio aperto trahat odores.

De defectu memoriæ & aliorum ſenſuum. *Caput* XI.

DEfectus, ſeu diminutio memoriæ, & etiã aliorum ſenſuum, ſignificat frigiditatem: permutatio autẽ caliditatem. Aut enim diminutio memoriæ fit ab humiditate, tunc patiens dormit, & exit multa humiditas per nares & palatum, & ſentitur capitis grauedo. Aut fit à ſiccita

ficcitate ſuperflua (quia licet memoria ſicco moderato perficiatur : ſuperflua tamen ſiccitas minuit, aut deſtruit ipſam) quia omnis immoderata dyſcraſia deiicit actum propriæ virtutis, & tunc ſunt ſigna oppoſita prædictis. Et in eius curatione vtendum eſt humectantibus, ſicut quando fit ab humiditate ſuperflua, curanda eſt cum exiccantibus. Quando autem medio modo ſe habet, tunc temperatis vtendum eſt. Quum verò fit ab humiditate ſuperflua, adminiſtrandæ ſunt primò vniuerſales euacuationes, ſicut dictum eſt de ſoda frigida, deinde purgari debet cerebrum particulariter, cum ſuprà dictis in eodem capite de Soda & lethargo.

Electuarium quando memoria eſt diminuta, ratione ſuperfluæ humiditatis. ℞ mellis chebulorum lib.j. piperis longi drach. iij. s. olibani maſculi vnc. j. puluerizatis puluerizandis fiat electuarium in forma opiatæ, aromatizetur cum drach.iij. galliæ muſchatæ, & drach.s. muſci. Capiantur ex eo omni mane drac.ij. vel circa: eſt enim optimum memoriã reparans. Confectio anacardina eſt optima, dãdo drac. s.vel ſcrup.ij.pro vice,& gingiber conditum ſumptum mane confert memoriæ.

Dixit

Dixit Iudæus: Dare triginta diebus continuis de Theodoricon dauic vnum, eſt res mirabilis pro memoria: dauic autem eſt pondus octo granorum hordei. Comeſtio ſinapis, & vngere cerebrum poſterius ex ſinapi & caſtoreo, & gargarizare gargariſmata attrahentia, confert ad memoriam.

Puluis tabir ad memoriam. R. Thuris maſculi drach. xxx. piperis drach. decem fiat puluis, detur omni die aureus vnus in mane per quadraginta dies.

Electuarium ad memoriam. R. Thuris drach. xxxxx. piperis mellis, anacardi ana drach. x. acori, cyperi myrobalanorum Indorum ana drach. x. mellis ad duplum omnium, detur drach. j. in mane. Olibanum cum pipere eſt efficaciſſimum, ſimiliter & acorus conditus.

Linimentum. R. Olei ſambucini vnc. j. olei de ben vnc. ij. euphorbij drach. j. caſtorei drach. s. ceræ q. s. fiat linimentum vngatur poſterior pars capitis calido: confert enim pro bonitate memoriæ.

Fricare dentes cum radicibus nucis omnibus quinq; diebus ſemel, clarificat intellectũ, & omnes ſenſus acuit, & in eis facit augmentũ. Cyperus & mora rubi ſimiliter aſſumpta. Lapis amethyſtꝰ geſtatus

tus, bonũ confert intellectum, & vigilem facit, & malas reprimit cogitationes. Ruffus ait, quòd cùm accidit obliuio corpori ſano, prognoſticatur futuram epilepſiam.

De his quæ præſeruant ab ebrietate, & quæ ebrios curant, & quæ citò inebriant. Cap. XII.

COmedere quinque aut ſex amygdalas in ieiuno præſeruat. Hedera coronatus non inebriatur. Ruta, amygdalæ amaræ excorticatæ, & ſemen caulium, abſinthium, ſal napticus, ammios, pulmo ouis comeſtus, & lapis amethyſtus geſtatus, omnia hæc ab ebrietate præſeruant. Puluis hirundinum combuſtarum in æternum non ſinit inebriari.

Syrupus tardans ebrietatem. ℞. Succi caulium alborum, ſucci granatorum auſterorum ana vnc. ij. aceti vnc. j. bulliant ſimul aliquibus bullitionibus, & detur vnc. j. antequam bibatur vinum.

Detur ebrio aqua & acetum, aut lac acetoſum, vel cibus ex lacte & farina hordei cum aceto. Lactucæ remouent ebrietatem, & odor caphuræ, & ſantalorum. Super caput ponantur repercuſſiua, ſicut oleum roſaceum cum aceto.

Qui autem vult citò inebriari ſine nocumento

cumento infundatur in vino vſneæ, aut ligni aloes Indi, aut coquãtur cort. mandragoræ, donec rubeat decoctio, & lymphetur vinum ex ea.

De melancholia & mania.

Cap XIII.

SI melancholia ſit ſanguinea, phlebotoma primò de vena nigra, deinde ex baſilica, in mania vero è contra, & poſt iſtas de ſaphenis, & ſi adhuc oportet, fac de vena quæ currit ad pollicem pedis. Si videris in ea plenitudinem, maximè in retentione menſtruorum, vel hæmorrhoidum, & ſi præmiſſæ non contulerint, fiant de vena frontis. In omnibus autem fiat phlebotomia lati orificij, quia ſanguis melancholicus eſt craſſius, aduertendo tamen ſemper ad virtutem, ſi tolerare poſſit, ſine euidenti nocumento, Ponantur ſanguiſugæ in naribus, & prouocetur ſanguis de naribus cum eis, quæ ſuo loco dicentur. Confert enim in omni permiſtione rationis ſecundum Gal. 3. de Locis affect. cap. 7.

Quum totum corpus melancholicum habet ſanguinem, initium à phlebotomia docemur facere. Si autem ſanguinis repletio eſſet in ſolo capite, fac de cephalica eius partis quæ grauior eſt. Si fuerit abund

abundantia ſanguinis propter oppilationem, quæ eſt in hepate, fiat de ſaluatella dextra:& ſi in ſplene, fac de ſiniſtra: & ſi in vtroque, fac nunc de vna, nunc autem de alia. Apertio varicum quando ſunt plenæ, & venarum pedum, quando etiam plenæ ſunt, confert:& prouocatio menſtruorum & hæmorrhoidum, ſi retinentur. Quando autem melancholia fit ab humore aduſto poſt digeſtionem purgetur, & non ſemel, nec ſubitò, nec laboriosè,ſed paulatim cum eis quæ mediocritatem non excedunt, & non ſit ſolutiuum ſpoliatum à lenitiuo & humectante, hoc enim operationem beatificat. Dentur etiam clyſteria primò leuia, deinde fortiora, & ſi cõmunicet ſtomachus,prouocetur vomitus. Sit omne ſtudium in lætificando infirmum, tam in cibo & potu, quàm in auditu rerum delectabilium, & pollicitationibus eorũ quæ deſiderat, & aſpectu ludorum diſtrahentium, & huiuſmodi.

Syrupus conferens maniæ & melancholiæ ex aduſtione choleræ citrinæ. R. Succi buglоſſæ, ſucci borag. ana libr. ij. ſucci pomorũ dulcium redolentiũ lib.iij. folliculorum ſenæ vnc.iiij.croci drac.ij.ſacch.finiſſimi libr. iij. infundatur ſena in ſuccis

per

per diem & noctem post contritionem ipsius, deinde ebulliant vna aut duabus ebullitionibus: deinde cum saccharo fiat syrupus secundum artem. Crocus autem confricetur in panno in eius decoctione. Dosis eius est vnc. ij. vel vnc. iij. cum aqua bulg. aut fumiterræ, aut vtriusque, aut aqua lactis.

Alius syrupus ex Gal. Submergatur lib. j. folliculorum senæ in cado vno musti albi, & dimittatur per sex menses, & detur de eo omni mane vnc. j. s. aut vnc. ij. cum aqua buglossæ: mundificat enim cerebrum, & clarificat sensus, & generat gaudium, & cõfert patientibus maniam & melancholiam mirabiliter.

Aliud. R. Myrobaianorum Indorum, chebulorum, emblicorum, & bellíricorum, ana partes æquales, epithymi partes duas, hieræ picræ partem mediã: trita & cribellata conficiantur cum melle emblicorum, aut chebulorum. Dosis eius est drach. ij. aut drach. iij. omni mane, facit reiuuenescere, & generat gaudium, & euacuat paulatim, & est hiera de epithymo.

Rhasis 1. Cont. facit hanc decoctionem cum aqua, qua multos se sanasse testatur. R. passularum vnc. iij. senæ, epith. myrob. Ind.

Ind. ana vnc.ij. elleb. nig. drach. vj. menthaſt.alb. ſem.cicutæ,rad.vitis alb.anabulæ (& eſt ſpecies tithym.) baſiliconis ana drach. x. aquæ lib. x. confuſis confundendis fiat decoctio ſecũdum artem ad con ſumptionem duarum partiũ, poſtea coletur,& dentur de ea vnc.iij. vel circa pro vice in aurora.

Electuarium lætificans deſcriptione filij Zachariæ, deſcriptum à Meſue in cap. de Melancholia, eſt optimum. Electuarium Raſis, vbi ſuprà ad melancholiam. R. epithymi,polypodij ana drach. v. lapidis Armeni abluti ſecundũ artẽ,cort.myrobalanorum belliricorum & emblicorũ, hyſſopi, ellebori nigri ana drach.iij.chebulorũ drach.vij.agarici,ſtœchados ana drach. x. ſalis Indi,pulpæ colocynthidis ana drach. iiij. turbith drach.xx. trita & cribellata conficiantur cum melle, vel oxymelle, & detur de eo ſecundum patientis virtutem.Iſaac dixit: Quando quis cogitat præter ſolitũ, bibat ſyrupũ acetoſum cũ epithymo. Bugloſſa in vino poſita facit lætitiã. Fiunt in caſu iſto embrocationes ſupra caput cum humectãtibus,& leuiter calefacientibus,aut infrigidantib. ſicut cum decoctione pedum caſtrati iuuenis,& capitũ hœdorum quinquies in die,aliq uando cum lacte,&

oleo lactucæ, & oleo chamæmillæ, aliquando cum decoctione capitum papaueris chamæmillæ, ſeminum lactucę ana. & facit eos dormire.

Melancholici debent euitare etiam vrinam prouocantia, quia per ea educitur ſubtile, & remanet craſſum.

Quando autem melancholia fit à ſplene, vel myrach, ſigna ſunt eructatio acetoſa, abundantia ſputi humidi, ardor ſub hypochondriis, rugitus vna hora poſt comeſtionem, & aliquando dolor in ventre, qui non quieſcit, donec cibus à ſtomacho deſcendat. Quando exercitatur, euomit cibum in eadem quantitate, quã ſumpſit, ſimul etiam phlegma acetoſum cõgelans dentes & humores acutos cum aliis ſpeciebus phlegmatis. Iungitur etiã egeſtio phlegmatica, & inflammatio in myrach, & quieſcit dolor poſt vomitum. Quando à ſplene, eſt multitudo appetitus, propter effuſionem melancholiæ ad ſtomachum, pauca digeſtio, multitudo rugitus lateris ſiniſtri, inflammatio ſplenis, & repletio vehemens. In myrachia eſt grauitas in myrach, & eius attractio ad ſuperiora, nauſea inſeparabilis, malitia materiæ, dolor in ſtomacho, & inter vtraque ſpatulas.

In cura myrachiæ debet infrigidari hepar, & purgari humor melancholicus cum laxatiuis per inferiora. Resoluatur ventositas, & si sentitur acetositas in stomacho, prouocetur vomitus ante cibum, & dentur cibaria dulcia & pinguia, & iteretur purgatio humoris melancholici. Attendendum est spleni & myrach, vt post ipsorum mundificationem ab humoribus corruptis, qui sunt in eis, prohibeatur ascensus vaporum ad cerebrum, propriè cum ventosis & emplastris rubificantibus, vel cauteriis, super regione splenis & myrach, & cum clysteriis & prouocatione hæmorrhoidum, vel menstruorum, si retineantur præter consuetum, & phlebotomia saphenæ, & venæ pollicis pedis. Deinde confortare oportet splenem, & myrach, stomachum & cerebrum. Myrachia purgatur cum aloe, epithymo, & succo absinthij. Rhasis vbi suprà dicit: Qui potest sustinere potum vini, nõ eget alia medicina. Emplastrum ex sinapi supra ventrem est magni iuuamenti in myrachia, & eradicat dolores ab inflationibus.

Ad inquietudinem, cogitationẽ, cum tremore cordis, & interpolata mentis ablatione in muliere alba, constrictæ carnis quadragenaria.

R. Buglossæ exiccatæ, foliorum citri, rosarum rub. fol. ocimi, capillorum veneris, caryophyllorum ana vnc. j. granorum pomorum acetosorum drach. iij mandragoræ, tortellarum de seni, setæ crudæ minutissimè incisæ, lapidis lazuli contriti & abluti secundum artem, nucis muschatæ, zedoariæ, been albi & rubei, doronici, spodij, santalorum alborum & rubeorum, margaritarum, coralorum rub. berberis, mastichis, xyloaloes boni & crudi, thuris masculi ana scrup. j. gra. vj. s. aquæ fontis lib. iiij. s. trita coquantur, donec consumantur duæ partes, postea colentur, confricando, & manibus comprimendo, & colaturæ addantur, vini albi optimi odoris, mellis puri optimè despumati ana lib. iij. & iterum coquantur lento igne sine fumo & flamma, vsque ad formam debitam syrupi bene cocti, & bibantur quatuor septimanis omni mane vnc. ij. vel circa, aromatizando cum drach. j. boni musci.

Ad cogitationem, tristitiam, debilitatem, & angustiam, maximè in delitioso & debili corpore. R. Seminis ocimi, buglossæ siccæ, foliorum menthæ siccorum, lapidis lazuli triti & abluti secundum artem, seræ combustæ ana drach. v. mastichis, spicæ

cæ nardi, myrobal. Indorum, epithymi, cinnamomi electi, thuris masculi, zedoariæ, doronici, been albi & rubri, folij, caryophyllorum, cardamomi, vsneæ, castorei, liquiritiæ excorticatæ, croci, seminis iusquiami albi, mandragoræ, seminis lactucæ, ligni aloes boni, pæoniæ, rhabarbari electi, sem. harmel, nucis muscatæ, siliquæ, darsi sanguinis, seminis agni casti, sem. coriãdri præparati ana drach. ij. s. limaturæ argenti drach. ij. limaturæ auri, caphuræ ana drach. s. rosarum rubearum, spodij ana drach. iij. s. musci scrup. ij. trita & cribellata liniantur cum drach. ij. olei balsami, & drach. s. olei rosacei, & adiungatur eis tantum sacchari triti & cribellati quantum sunt omnes medicinæ, & conficiatur totum cum miua, & reponatur in vase interius vitreato per sex menses, & post illud tempus sit eius vsus quantitas auellanæ omni die in mane duabus aut tribus horis ante cibum.

Ad inquietudinem, secum locutionem & syluestritatem quasi desperatam. R. karabæ, anisi, diagridij, corali combusti, xyloaloes puri, sem. coriandri præparati sicci, margaritarum, foliorum rosarum, spodij, mastichis ana drach. iij. myrobal. Indorum, chebulorum & citrinorum ana

drach.x.turbith albi & gummosi drach.ß. s. agarici albi drach. viij. zedoariæ, doronici drach. ij. sacch. finissimi ad pondus omnium. Triturentur omnia, & debitè misceantur, & de hoc puluere dentur drach. v. pro vice cum aqua buglossæ diebus multis in mane. Cibi eius sint cibi alterati cũ aqua rosacea, vel cum syrupo de myrto, vel syrupo de rosis recentibus.

Ad anxietatem, humectationem, ileon, colicam, epilepsiam & melancholiam, pro filio regis, inquit Gal. R. Corticum myrobalanorum chebulorum, emblicorum, & belliricorum ana vnc. iij. contundantur grosso modo, & coquantur in lib. x. aquæ, donec consumantur tres quartæ: coletur & proiiciatur dicta colatura paulatim supra dictos myrobalanos positos in vase exposito vento Septentrionali, & superaspergatur, donec imbibatur ab eis dicta aqua, & post exiccationem puluerizentur subtilissimè, & cribellentur, & liniatur cum oleo amygdalarum dulcium recenti, deinde addantur turbith gummosi drac. xxx. bdellij, ligni aloes, seminis ameos, granorum iuniperi, cinnamomi, asari, fumiterræ, radicis pæoniæ ana drach. iiij. trita & cribellata conficiantur cum melle origanali despumato: dosis est omni die

die drach.ij.cum aqua menthæ.

Ad cogitationem & timorem in viro regio septuagenario. R. Diatrionpipereon, sem pæoniæ, galangæ, gingiberis, spicæ Indæ & Romanæ, leuistici, cinnamomi maioris odoriferi, cort. citri siccorũ ana vnc j.been albi & rubei,zedoariæ, doronici,ameos,liquiritiæ,margaritarum,karabæ,coraliorum,lapidis lazuli abluti secundum artem, sandarachæ, croci, nucis muschatæ, aristolochiæ longæ, seminis apij, portulacæ & coriandri, setæ crudæ minutissimè incisæ ana vnc. j. s. macis, santal. rubeorum, galliæ muscatæ, muschi ana drach.ij.trita & cribellata conficiantur cum melle despumato, prius linita cum vnc. ij. ol. amygdalarum dulcium recentis:dosis eius est omni mane drach.ij.& est magna medicina ad præmissa.

Ad tristes & timidos. R.rad.aristolochiæ rotundæ, caryophyllorum, ligni aloes ana drach. iiij. trita & cribellata conficiantur cum syrupo facto ex melle, & aqua maioranæ inuicem coctis, & dentur drach.iij.pro vice.

Ad eos qui de nocte loquuntur. Dentur drach. ij. abrotani dissoluti cum aceto eunti dormitum.

Lapis chryſolithus geſtatus fugat ſtultitiam,& inducit ſapientiam. Lapis berillus confert ad bonum faciendum intellectum, & reprimit malas cogitationes geſtatus. Lapis chelidonius dextro brachio alligatus, in panno mundo inuolutus, ſanat lunaticos, & inſanos, & languidos, & facit amabiles, iocundos & idoneos ille ſcilicet qui eſt rufus. Niger autem chelidonius geſtatus optimum finem imponit ad omnes iras regum, & dominorum, & omnibus placidum reddit. Lapis chalcedonius geſtatus valet contra phantaſticas illuſiones ex melancholia,& virtutem corporis conſeruat. Lapis ex ebeno, quo aurifabri limpidant aurum,geſtatus & potatus, amentes ſanat. Enula comeſta aufert triſtitiam & iram.

De Vertigine & ſcotomia. *Cap.* XIIII.

SI fiat à materia ſanguinea, phlebotometur primò baſilica,aut media,deinde cephalica, poſtremò vena non pulſatilis poſt aurem, vel ambæ. Plurimi verò ſanant phlebotomando arterias quæ ſunt poſt aures ex tertio de Locis affectis, cap.8. tenendo eas apertas. Videndum etiam, ſi aliqua conſuetarum euacua

cua

cuationum retineatur, ſicut hæmorrhoidum, aut menſtruorum, vt prouocetur. Reprimentia humida ſuper caput ponantur, ſicut ol.roſ.cum aceto, ſeu aqua roſ. & acetum cum albo oui inuicem conquaſſatis.

Si fiat à cholera, curetur ſicut ſoda cholerica. Si fiat à phlegmate, cum hiera, cocchiis, & infuſionibus. Si à ſtomacho, curetur vomitu cum oxymelite & pipere, aut cum raphano, aut cum ſinapi. Conferunt hieralogodion, & hiera Archigenis, vel Theodoricon & hiera Gal. Quando autem fit à cholera & phlegmate, ℞. hieræ picræ drach. x. agarici, epithymi ana drach.iiij. myrobalanorum chebulorum, emblicorum, Indorum, & belliricorum, ſtœchados ana drach.iij. trita & cribellata conficiantur cum oxymelite. Doſis eius eſt drach.ij. aut drach iij. cum aqua betonicæ aut alia virtualiter calida.

Si fiat à phlegmate & melãcholia, purgetur cũ his quæ ipſos humores purgãt.

Si à vaporibus fœtidis, curetur cum contrariis redolentibus: fiant clyſteria & diuerſiones cum fricationibus & ligaturis doloroſis, & cum ventoſis diuertentibus ſcarificatis, vel non, ſecundum exigentiam.

De Incubo. *Cap.* XV.

INcubus est, vt sentiat patiens rem ponderosam super eum comprimentem, & quasi suffocantem in somno, & prohibentem ipsum clamare. Quando perseuerat, perducit ad epilepsiam, aut paralysim, aut apoplexiam.

Cura eius fit per phlebotomiam & solutionem ventris.

Pilulæ meliores omni alia re R. Diagridij drach. iiij. ellebori nigri drach. ii. nitri, euphorbij ana drach. s. bdellij, aloes hepaticæ ana drac. j. confice cum syr. de stœchade, detur pueris scrup. j. prouectis verò scrup. ij. vel drach. j. vel circa. Conuenit etiam hiera Ruffi. Auicenna. R. euphorbij drach. j. scammoneæ scrup. j. pulpæ colocynthidis quartam partem vnius drac. seminis anisi g. xij. fac pilulas cum syr. de stœchade vt suprà.

De Epilepsia. *Cap.* XVI.

EPilepsia accidit vel à cerebro, vel à stomacho, à matrice, à vermibus, vel ab aliquo vapore malo ascendente ad cerebrum, eleuato ab aliquo membro determinato.

Signa epilepsiæ à cerebro sunt, grauitas capitis, vertigo, & oculorum obscuritas, & tumor, aurium tinnitus, & in motu linguæ

linguæ grauitas, croceitas faciei, & loquelæ impedimentum, timor & pauor. Signa eius quæ fit à ſtomacho, ſonitus, iectigatio & morſura in ſtomacho cum abominatione, & aliquando euomunt quando eſuriunt, & in fine paroxyſmi aliquando emittunt ſperma inuoluntariè aut fæces, & clamant antequam cadant. Quando prouenit à matrice, ſunt ſigna paſſionum matricis, ex retentione menſtruorũ, &c. Si fiat à vermibus, ſunt ſigna vermiũ. Cũ fit à vapore eleuato ab aliquo particulari mẽbro ad cerebrũ, ſentitur manifeſtè motus vaporis in eo mẽbro à quo eleuatur.

Si vis experiri an aliquis ſit epilepticus, pone myrrham puluerizatam naribus eius, & ſuffumigetur cornu caprino, & cadet ſtatim. Aut ſuffumigetur ex pice. Comeſtio hepatis hirci, & olfacere ipſũ, ſtatim facit cadere. Vide pariter vtrum venæ quæ ſunt ſub lingua ſunt virides.

Summa curationis eſt prohibere aſcenſum vaporum ad cerebrum, & reddere ipſum immune à ſuperfluitatibus, & rectificare membra mandantia, & mundificare primo totum, deinde particulariter cerebrum, ſecundum quod dictum eſt ſuprà in cap. vniuerſali de Soda, & cum aliis quæ infrà dicentur.

Cura

Cura autem eius quæ fit à ſtomacho, eſt purgare ſtomachum cum aloe & hiera:& prouocare vomitum,& ponere ventoſas ſub hypochondriis, & rectificare,& confortare ſtomachum. Si fiat à matrice, curentur paſſiones matricis. Si à vermibus, curatione vermium, quæ omnia ſuo loco dicentur.

Illa autem quæ fit à vapore determinatæ partis, cura eſt, purgare ſæpe cum cocchiis:& ſuper membrum à quo vapor eleuatur,ponatur emplaſtrum de ſinapi, pipere, euphorbio, & melle anacardi: dimittatur, donec locus veſicetur, deinde curentur veſicationes. Aut fiat ruptoriū, quod applicetur ſuper illa parte membri,à quo vapor eleuatur,& teneatur orificium apertum longo tempore,& quando ſentitur vapor in membro mittente moueri,debet ſtatim ligari membrum in parte ſuperiori, tunc prohibetur paroxyſmus. Rhaſis authoritate Theodoſij facit hoc vnguentum. R. Ceræ drach.vij. thapſiæ drach.ij.caſtorei drac.iij.euphorbij drach.j.ol.q.s.fiat vnguentum,quo calido vnguatur membrum mittens, vel ipſum caput,ſi ægritudo ſit in eo.

In epilepſia debet primo materia digeri, deinde purgari. Digeſtio fit cum

oxymelle, vel aceto ſcillitico, ſyrupo de hyſſopo, decoctione hyſſopi, tam hortulanæ quàm montanæ, acori, ſtœchados, origani, ſyr. de ſtœchade, & conſimilibus. In ſanguine verò euacuatio fit per phlebotomiam ſaphenæ, & prouocationem hæmorrhoidum vel menſtruorum, ſi retineantur. Si autem materia non ſit ſanguinea, purgetur cum hieris magnis, & cum enematibus & ſuppoſitoriis, & aliis, de quibus infrà: prius tamen ordinando regimen victus in ſex rebus non naturalibus. Fiant gargariſmata, ſternutatoria, maſticatoria, frictiones, ligaturæ extremitatum, ventoſationes, appoſitiones emplaſtrorum rubificantium propriè ſuper membra mandantia.

Medicamentum quod ſanat omnem ſpeciem epilepſiæ. R. Seſeleos, ſtœchados, pyrethri ana drach. x. agarici albi drach. v. anethi, carui, aſſæ fœtidæ, ariſtol. rot. ana drach. j. s. trita & cribellata conficiantur cum melle optimè deſpumato. fiat electuarium in forma opiatæ, de quo detur omni mane quantitas auellanæ pro vice, ante cibum per duas horas, inuoluendo in hoſtia vel nebula madefacta in vino.

Aliud nobiliſſimum ad epilepſiam & paralyſim, laxat humores viſcidos, quo vſus eſt

Galenus in lib. Experimentorum, & est ex medicinis gereon nimis bona. R. Agarici albi, absinthij, colocynthidis ana drach. j. anisi, mastichis, ligni aloes ana drach. ij. acori, ammoniaci, serapini, assæ fœtidæ, rad. lilij cœlestis ana drach. j. s. trita & cribellata conficiantur cum syr. facto ex decoctione vtriusque aristolochiæ melle & anisi s. q. inuicem debitè coctis, fiat electuariũ in for. opiatæ. Dosis est vt suprà.

Medicamentum aduenæ Aegyptiaci ad epilepsiam expertissimum ad anhelosos & tussientes. R. hyssopi, ireos, myrrhæ, piperis nigri & longi, nasturtij, cardamomi, carui ana drac. ij. spinæ nardi, costi, ameos, ana drach. j. trita & cribellata conficiantur cum syrupo. facto ex melle & decoctione squinanthi inuicem mistis, fiat electuarium in forma opiatæ. Eius dosis est drach. ij. vel iij. & est vltimum.

Aliud valde bonum. R. pyrethi, costi, stœchados ana drach. x. agarici albi drach. vj. carui, seminis anethi, assæ fœtidæ, aristol. rot. ana drach. ij. s. succi scillæ, mellis puri ana vnc. xiiij. coquatur mel & succus ad succi consumptionem, deinde adde reliqua trita & cribellata, & fiat electuariũ. Eius dosis est vt supra per tres horas ante prandium.

Valet

Valet milui puluis combusti in olla, aut eius hepar combustum in potu. Succus maluæ campestris potus cõfert. Coagulum leporis oleo humectatum, & in pilulas redactum, sumatur vna pilula solum. Pyrethrum pulverizatum cum melle conditum, omni die sumptum in xj. diebus curat. Vngulæ equorum combustæ bibitæ sanant epilepticos. Decoctio granorum balsami & squinanthi bibita, sanat epilepsiam, & eum qui habet humores crassos. Hepar muris assatum in defectu lunæ occisi exhibeatur. Fimus ciconiæ cum aqua potus, curat epilepticum. Vrtica cum vino pota confert. Hepar asini, & cerebrum leporis à ieiuno comestum. Oxymel sciliticum, & theriaca. Sanguis nemoreæ testudinis bibitus, & folia pentaphyili 30 diebus accepta, omni mane vnum, sanat. Puluis ex castoreo, opopanace, antimonio, & sanguine draconis datus, absque dubio sanat epilepticum etiam ex longo tempore, statim pòst bibendo parum aquæ hyssopi. Solum antimonium cum castoreo idem facit: datur puluis in hostia madefacta in vino. Puluis cranei humani exhibitus sanat epilesiam, maris masculum, fœminæ fœminam. Viscum quercinum porta-

tum

tum & etiam bibitum præſeruat & curat. Radix bryoniæ trita, & circa collum ligata, tollit epilepſiam, & ſpaſmum ſanat. Similiter cinis talpæ in olla combuſtæ potus, & cingulum de corio lupi portatum prę ſeruat. Ariſtolochia rot. euphorbium, caſtoreum, ſulphur viuum, coque cum petroleo, vel oleo muſcellino. vel de caſtoreo, & inunge ſpinam dorſi à collo inferius. Sumere ſingulo die drach iij. vngulæ aſini combuſtæ puluerizatæ in potu cum vino, curat epilepticum. Pęoniæ tam rad. quàm ſemen ſiue portata ſiue bibita, magna eſt medicina, & datur cum aqua mellis aut hyſſopi. Comeſta etiam cõuenit, item in gargariſmatibus, in caputpurgiis, in naribus quoque inſufflando, & continuè odorando eius puluerem. In gargariſmo ponitur cum oxymelle. Et vt vno verbo dicam, omnibus modis adminiſtrata optimum eſt medicamentum, & mirabile. Semen ſumptum cum melle roſaceo ſingulis diebus exhibitum ſanat. Cornu cerui ſimiliter datum ſanat. Lapis Chelidonius rufus brachio ſiniſtro appenſus & geſtatus, præſeruat ab epilepſia, & ſanat. Lapis hoc modo accipitur. Capiatur primus pullus hirundinis in augmento lunæ in nido, &

ſcin

ſcindatur eius venter, & duo inuenientur lapides, vnus rufus & alius niger, aut diuerſorum colorum. Ligetur rufus in panno mundo, aut in corio vituli, aut cerui, & appendatur brachio ſiniſto, curat, & eſt expertum. Corallus collo appenſus à proprietate præſeruat. Pirethrũ collo appenſum, aut naribus inſufflatum, ſanat epilepticum. Callitrichi ſuccum infunde in nares. Nigellam & puluerem ireos cum pauco oleo antiquo diſſolue, vel ſucco betæ albæ, & vnge nares inferius. Gal. in Experimentis teſtatur ſe curaſſe epilepticos decoctione hyſſopi, aſari, & vtriuſque ariſtolochiæ. Raſis primo Continentis, dat cochleare pyrethri ſubtiliſſimè triti cum cochleari mellis, xj. vicibus, interpolatis vicibus.

Sternutatorium optimum excitans epilepticum. R. Euphorbij, pulpæ colocynthidis, ſtœchados ana. fiat puluis ſubtiliſſimus, deqao parum in naribus inſuffletur. Succus cyclaminis per nares attractus optimum eſt caputpurgium. Odor galbani citò facit euadere à paroxyſmo: Odor etiam rutæ. Gummi rutæ agreſtis (cuius loco pone tithymallum) cum aceto & farina hordei miſce, & frica nares. Fumus blactæ byzantiæ excitat à paro-

xyſmo epilepticum. Sinapi tritum & naribus inſufflatum facit ſternutare, & excitat epilepticum. Suffumigium ex aſſa fœtida excitat à paroxyſmo, & aſſumpta præſeruat.

Maſticatorium optimum. R. pyrethri drac. j. ſinapis drac. j. s. ſtaphiſagriæ drac. ij. ſalis ammoniaci drac. s. miſceātur cum partibus conuenientibus maſtichis & ceræ, & fiāt formæ ſimiles fabis aut auellanæ, & teneatur vna in ore leuiter maſticando, & continuè expuendo ſaliuam mane quando ſurgit à lecto. Facit enim ſputum mirabiliter fluere, & cerebrum mundificat.

Pueris epilepticis detur ſyr. acetoſus, deinde purgētur leuiter, poſtea exhibeatur omni die ſcilla hoc modo præparata. Incidatur ſcilla viridis in fruſta, ponatur cū melle in vaſe, obturato orificio cū argilla, exponatur ſoli per quadraginta dies, mouendo omni tertio die, & non tangatur ab aere Septentrionali, ſed ad Meridiem exponatur. Deinde coquatur & coletur. De hac colatura detur paruum cochleare pueris, adultis verò magnum omni die: liberat in quadraginta diebus. Vſus filipendulæ valet multum. Succus fœnigræci agreſtis datus in cochleari, libera

berat pueros ab epilepſia, & expellit vermes. Bullita etiam herba ipſa in patella cum oleo de ſemine lini, ſuper vmbilicum ligata, vermes expellit, & curat epilepticum cauſa vermium.

Epilepſia, quæ dicitur mater puerorũ, eſt ſpaſmus cum febre acuta, arida & ſicca, in qua vrina apparet alba. Cura eſt vt balneetur in aqua decenter calida, embrocetur eorum caput cum lacte, & ponatur in naribus eorum oleum violarum amygdalarum, & cucurbitæ, & lac mulieris fœmellam lactantis, & non debet dimitti pars anterior capitis ſine oleo violaceo, & lacte. Emplaſtretur collũ & ſpondyli eius ex biſmalua, oleo violato & farina ſeminis lini calefacta poſita deſuper. Quando infrigidatur emplaſtrum, renouetur: aut remoueatur, & eius loco inungatur locus oleo tepido, reiterando ibidem emplaſtum calefactum: Quòd ſi exiccetur, irroretur cum aqua decoctionis maluarum. Dentur nutrici & puero ea, quæ dantur in febribus acutis. Flores violarum bibiti cum aqua, & aqua deſtillationis vel decoctionis florum violarũ bibita conferunt à proprietate epilepſiæ puerorum, & propriè illi, quæ dicitur mater puerorum.

De Apoplexia. Cap. XVII.

CVra apoplexiæ proxima eſt curationi epilepſiæ: verum opus eſt feſtinare. Si fit à ſanguine, phlebotomia ambarũ cephalicarum cõuenit: fricationes quoq; fortes per vniuerſum corpus, trahendo ad inferiora: ligaturæ etiam doloroſæ, ſæpius ſolutæ & repetitæ. Conueniunt clyſteria fortia, & omni ſtudio laborandum eſt materiã ad inferiora diuertere.

Si autem à phlegmate fiat, curetur ſicut ſoda & epilepſia phlegmatica, cum ſternutatoriis, caputpurgiis, & reliquis. Emplaſtretur principium ſpinalis medullæ, hoc emplaſtro: R. Sinapis, caſtorei, ſagapeni, euphorbij ana. fac emplaſtrum cum vino albo. Hæc etiam conueniunt in potu, excepto vino. Fricentur volæ manuum cum ſulphure diſſoluto in oleo calido, & aſpergatur ſuper caput oleum roſaceum, in quo coctum ſit pyrethrum. Odoret caſtoreum, opopanacũ, & galbanum. Prouocetur vomitus cum penna oleo inuncta, gutturi immiſſa.

Si apoplecticus ſpumat multum, non ſanatur. Qui moriuntur ex hac ægritudine, non debent niſi poſt triduum ſepeliri, neque alij qui ſuffocantur ſubito: ſicut accidit in præfocatione matricis, & ſimili

ſimilibus. In talibus enim calor ille paucus, q̃ omnino videtur extinctus, poteſt euentari & manuteneri per aerem, qui per ſolas cutis poroſitates attrahitur, nullo anhelitu percepto, vt dicit Gale. 6. de Locis affect. de præfocatione matricis. Aliqui ponunt cottum carminatum ſuper os & nares, ad videndum ſi aliquis ſit motus anhelitus. Alij ponũt cyathum aqua plenũ ſuper ſtomachum, reſpiciendo ſi moueatur. Etiam nullo motu apparente, poteſt patiens viuere, ſicut iam dictum eſt: ſicut accidit animalibus accubantibus in cauernis tempore hyemis, vt vrſi, & mures montani, qui degunt tres menſes ſine cibo, veluti mortui: adueniente poſtea vere reuiuiſcunt: Cur verò tales non debeant ante triduum ſepeliri, triplex eſt cauſa. Prima eſt, quia ſi aliquid inſit vitæ, quod virtute humorum debeat manifeſtari, cum humor qui tardius cæteris mouetur, ſicut humor melancholicus, in triduo moueatur, ſequetur quòd intra triduum manifeſtabitur: & hæc eſt ratio medicinalis. Secunda ratio aſtrologorum, quia luna velocius mota in tribus diebus poteſt peruenire ad aſpectum ſextilem, qui eſt aſpectus latentis amicitiæ. Tunc ſi

aliquid insit vitæ, quod ratione astrorum debeat manifestari intra illud tẽpus apparebit. Tertia ratio naturalis est: quia intra illud tempus facilè cognosci poterit ex coloris mutatione, aut fœtore &c. Fuerunt plerunque tam viri quàm mulieres, qui sepulti viui in sepulchris reperti sunt, aut sedentes, facie lacerata cum vnguibus, & euulsis capillis. Bonum est igitur eos tenere per triduum, antequàm sepeliantur.

De Paralysi. Cap. XVIII.

TAm Paralysis, quàm aliæ neruorum ægritudines, aut sunt à mala temperie nuda, cuius cura est alteratio pura ad oppositum: Aut ab intemperie cum materia Primò tũc materia est euacuanda, deinde intemperies corrigenda, tandem ea sunt administranda, quæ neruos roborant aut confortant: Aut fiunt à solutione continui, à percussione scilicet, aut vulnere, aut casu, de quibus suo loco.

Signum quando fit ab humiditate, est, quia accidit subito. Cùm fit à siccitate, accidit paulatim. Commune regimen in curatione paralysis, torturæ oris, spasmi, & tremoris, est, vt omne regimen fit ad nucham, vbi est neruorum mortuorum

origo

origo. Post concoctionem purgetur materia cum hieralogodion, hiera diacolocynthidos, hiera Hermetis, pilulis fœtidis, cocchiis & huiusmodi. Animaduertendum, quòd non est properandum ad fortia, nisi post quartum diem in debili paralysi, in forti verò post xiiij. interea perseuerandum in digestiuis, & clysteriis vsque ad illud tempus. Melior medicina, quæ possit accommodari paralyticis, est labor cum motu, & multiplicatio ambulationis & frictionum in ieiuno, & omnino fames est toleranda, quia mundificat pituitam, exiccando humiditatem superfluam. Conuenit etiã vomitus. Facta iam vniuersali purgatione, vt dictum est, deueniendum est successiuè ad alia. Per os, theriaca, mithridatum, confectio de musco dulcis & amara, confectio anacardina: item gargarismata, masticatoria, caputpurgia, sternutatoria, de quibus in cap. de Epilepsiã dictũ est, & infrà dicetur.

Quando est paralysis in aliqua corporis parte, & partes faciei sunt sanæ, signũ est quòd nocumentum est in principio spinalis medullæ. Cùm verò partes faciei sunt læsæ signum est quòd nocumentum est in cerebro. Vnaquæque cellula cerebri in duas partes diuisa est, & pro-

pterea pro decubitu etiam humoris in hanc vel illam partem, facies diuersimodè afficitur.

Pilulæ de opopanaco sunt optimæ ad ægritudinem neruorum: nam exiccant humiditatem crassam ac viscidam, & mucilaginosam: optimæ itaque sunt paralysi, torturæ, spasmo cynico, doloribus iuncturarum, dorsi & genuum. Quarum hæc est descriptio. R. Aloes hepatici, trochiscorum alhandal scrup.iiij. opopanacis, serapini, ammoniaci, bdellij, hermodactylorum ana drac. j. harmel, succi cucumeris asinini ana drach. s. piperis, macropiperis, zingiberis, thapsiæ, myrobalanorum, citrinorum, emblicorum, & belliricorum, myrrhæ, croci, euphorbij, castorei, ana g. xj. diagrydij scrup. j. agarici albi drac. s. turbith drach. j. s. infundātur gummi in aqua cauliū & porrorum, & cum eis misceantur aliæ medicinæ, & fiat massa pro pilulis, de quibus detur drach. j. pro vice, aut secundum tolerantiam patientis, per interualla.

Alias facit Mesue æquiualentes, & paratu faciliores. R. Seraphini, bdellij, ammoniaci, opopanacis, castorei, harmel ana drac. ij. trochiscorum alhamdal drach. iij. fiat massa cum succo porri, de quibus detur vt suprà.

Ad mollificationem corporis, inchoationem paralysis, stuporem, frigus, morsum canis rabidi, antiquum capitis dolorem, aurium, renum, & stomachi, & ad alia multa, & est in secretis Galen. R. euphorbij, croci, cassiæ ligneæ, opij, cinnamomi, acaciæ, costi amari, spicæ, gummi Arabici, seminis vrticæ, granorum ricini, bdellij, olibani, sumach, ellebori nigri, sulphuris citrini, styracis calamitæ, piperis albi ana drach. vj. rosarum rub. siccarum, pyrethri, artanitæ, fetæ crudæ, seminis apij ana drach. iiij. seminis ozimi fluuialis, seminis leuistici ana drach. ij. medullæ carthami, zingiberis ana drac. iiij. trita & cribellata infundantur in vino antiquo tribus diebus, donec fiant sicut mel, deinde fundatur super ea mel grossum despumatũ, & misceantur, & super eis fundatur olei amygdal. dulc. recentis vnc. j. ponantur super ignem leuem, bulliant duabus bullitionibus leuibus, imponantur in vase vitreato, dimittãtur sex mensibus: quanto enim magis antiquatur, tanto melius est medicamentum, cuius dosis est drac. j. in mane.

Rhasis primo Continentis ponit hoc electuarium, quod est optimum. R. Acori drach. j. zingib. drac. xxv. piperis, pyrethri ana

drac.xv.castorei drac x. assæ fœtidæ, opopan. ana drac.vij.s. mellis despumati duplum põderis omnium: fiat electuarium, de quo detur singulo mane drac. j.

Aliud ad multam ventositatem, humectationem, & frigiditatem. ℞ trium piperum, cinnamomi, zingib. seminis fœniculi, asari, anisi, mastichis ana vnc. s. carpobalsami, xylobalsami, spicæ nardi, amomi, cort. cassiæ ligneæ ana drac. iij. cardamomi minoris, seminis apij, croci, ameos caryophyllorum, costi, nucis musc. ana drac ij. trita & cribellata cõficiantur cum melle optimo despumato, cuius dosis est drac. ij. cum aqua menthæ decocto anisi & mastiche. Sit cibus tenuis.

Conueniunt in paralysi semen abrotani, betonica condita, acorus conditus, & radix agrimoniæ. Sandaracha confert fluxibilitati neruorum à frigiditate, humiditate, & repletione. Chamæpitys in vino cocta, bibita, & cataplasmata, confert. Semen nasturtii in vino coctum, positum in sacculo, applicatum origini neruorum calidum, confert.

Siler montanum confert omnibus ægritudinibus phlegmaticis. Emplastrum cum nitro cõfert in paralysi, quæ facit declinare caput ad posteriora, & torsionib⁹

neruorum. Oleum costinum, vulpin. de narcisso, de lilio, & radicis lilij de piperibus, cōferunt paralysi, spasmo & torturæ.

Vnguentum ad paralysim. R, olei costini, de piperibus, ana vnc. j. s. pyrethri, euphorbij, piperis salis, ammoniaci ana drach. j. ceræ q. s. fiat vnguentum, quo vngantur nucha & vertebræ colli calido, diu fricādo, post vaporatorium scriptum in fine cap. seq.

Animaduertito quòd supra pedibus aut manibus paralyzatis non sunt medicamenta apponenda, sed super origine neruorum aliis deseruientium, teste Galeno, primo de Locis affect. cap. 6.

Comedere columbos syluestres, est medicina propria ad relaxationem omnium membrorū, & illius qui trahit post se crura, & ad priuationem sensus & motus, & ad tremorem & amissionē loquelæ.

Quando paralysis fit à siccitate & caliditate detur aqua hordei, endiuiæ & lactucæ. Cibus sit ex carnibus gallinarum & piscium petrosorum paruorum, & huiusmodi. Potus sit vinum aqueum non vetustum. Nulla fiat euacuatio, ne siccitas augeatur. Rhasis primo Cont. testatur vidisse paralyticum ex caliditate, siccitate, & ieiunio, qui ex assumptione

hieræ

hieræ magnum nocumentum incurrit, & fuit curatus ex balneo, rebus humidis, oleíque vnctione. Si fiat paralysis ex vulnere, aut percussione, curetur vulnus aut percussio, deinde applicentur ea, quæ dicta sunt de cura paralysis phlegmaticę. Verùm quando fit à vulnere, non recipit curationem.

De Tortura oris. *Cap.* XIX.

DVplex est tortura, vna fit à spasmo, alia à mollificatione, & paralysi. Quæ fit à spasmo, contrahit latus vnum oris superius, est cum dolore, oculus lateris cõtracti est minor, quando patiens bibit, non cadit potus per latus oris depressum. Potest autẽ esse ex spasmo sicco vel humido, vt dicetur in cap. seq. & cura eius est cura spasmi. Illa verò quæ est à mollificatione, & paralysi, est sine dolore, & nulla apparet contractio alterius lateris, & quando patiens bibit, cadit potus per latus depressum, neq; sentitur. Huius cura est cura paralysis, excepto quòd non sunt administrãda caputpurgia, nec masticatoria ante purgationẽ: Fiat ergo purgatio, sicut in paralysi, deinde fiãt caputpurgia masticatoria, & gargarismata: quia hæc vera est curatio. Sunt etiã applicanda

canda

canda medicamenta rubificantia primò ſpondylis ceruicis,deinde ad mãdibulam & partes faciei:adminiſtranda quoque linimenta,embrocationes,ablutiones, vaporationes , & calefacientia, de quibus infrà. Retentio aſſidua nucis muſcatæ in ore, aut eius maſticatio: acori ſimiliter bonam habent proprietatem. Fricetur pars inferior mandibulæ, reſolutæ cum confectione anacardina,aut theriaca,aut mithridato, detur diamuſcum, fricentur gingiuæ cum ſale & nuce muſchata. Fricetur radix linguæ cum ſale ammoniaco, zingibere,& cæpis,vt ex ea currat ſaliua. Conueniunt & acetum & oxymel ſcilliticum. Aliquando fiunt cauteria poſt aurem lateris læſi, & applicantur ventoſæ ſuper ceruicem, & cauteria in ſpondylis ceruicis ab vtroque latere, duo aut tria hinc & inde.

Maſticatorium quod valet à tota ſubſtantia. R. Nucis muſcatæ, pyrethri, acori recentis,thuris ana partes æquales, conſice cum paſſulis, & fiant maſticatoria auellanis ſimilia,quæ ligẽtur in paruis petiis mundis & albis, & teneat vnum pro vice in ore, quando ſurgit à lecto leuiter maſticando, & continuò expuendo ſaliuam, tenendo dictum maſticatorium in

parte

parte oris læſa, fricandóque cum digitis poſt maſticationē partes interiores mandibulæ læſæ. Liniatur nux muſcata cum anacardino, & teneatur in parte oris læſa bis in die. Maſticatorium ex pipere, pyrethro, zingibere, acoro recenti ſtaphiſagria, & nuce muſcata cum paſſulis miſtis eſt optimum.

Caputpurgium mirabile. R. caſtorei, pulpæ colocynthidis, piperis albi, ellebori albi ana. fac paſtam cum aqua ſampſuchi, & diſſoluatur parum de ea cum aqua ſampſuchi, vel auriculæ muris ſucco, & trahatur per nares, aut ex eo vngātur interius nares. *Aliud.* Fel perdicis, aut gruis immiſſum naribus, ſanat celeriter, aut miſtum cum ſucco cyclaminis per nares attractum. *Gargariſma bonum.* R. ſinapis, ſtaphiſagriæ, zingiberis, piperis, macropiperis ana. coque in aqua cū hiera, & gargarizetur. Item decoctio origani, aut hyſſopi, aut acetum ſcilliticum cum aliqua ex hieris magnis, vel cum decoctione origani & hyſſopi. Item fiunt gargariſmata ex ſale ammoniaco, pipere, zingibere, pyrethro, ſinapi, ſtaphiſagria, origano, ſampſucho, hyſſopo, vel ex ipſorum decoctionibus, vel ex ipſis tritis poſitis in aqua calida.

Patientes

Patientes tortutã sunt ponendi à principio in camera obscura, vt non videant lucem, neque tangantur à vento.

Vsus acori conditi cum zingibere & melle in quantitate nucis muscatæ manè & serò, est medicina mirabilis. Semen etiam iuniperi cum melle conditũ datum vt suprà est optimum. Vnctio mandibulæ læsæ ex sinapi & aceto est mirabilis.

Vaporatorium ad torturam, paralysim & spasmum ad vaporandum nucham, mandibulas, collum, spondylos, ceruicem, tempora, & frontem, mirabile. R. saluiæ, calamenthi, foliorum lactucæ asini, hascæ, stœchadis, pyrethri, foliorũ lauri, sinapis, chamæmillæ, meliloti, sampsuchi, origani, ana coquantur in aqua, & cum eis expressis inuolutis in petia, aut cum spongia infusa in decoctione calida fortiter expressa, vaporentur loca prædicta postea abluatur cum aqua sinapis decocti cum aceto.

De spasmo. Cap. XX.

SPasmus quandoque fit ab humiditate, & fit subitò: quandoq; à siccitate, & fit paulatim: aliquando à punctura vel vulnere: quandoq; ex acutissimis chylis existentibus in stomacho, & vomitus ipsum

curat,ex tertio de Locis affect.cap.7.

Cùm fit ab humiditate, tunc purgatio seu euacuatio est administranda, vt dictum est in paralysi, & conueniunt vaporationes scriptæ in fine præcedentis capitis, & calefactoria cum sale origini neruorum applicata. Similiter quando fit à frigiditate.

Multi sunt medici, qui cùm spasmus est ex humiditate & frigiditate, laborant in prouocatione febris, vt consumat materiam facientem spasmum. Verùm etsi Hippocr. dicat melius esse febrem superuenire spasmo, quàm è conuerso, non tamen iubet febrem esse prouocandam. Tutius ergo est laborare in curatione spasmi humidi cum medicamentis eius causam auferentibus, quàm febrem prouocare.

Si spasmus fit in toto corpore, non existente neq; alienatione, nec stupore, causa est in medulla spinali, quæ est in collo ex primo de Symp.causis, cap.8.

Ad spasmum humidum, torturam & inclinationem. R. calamenthi zedoariæ, cinnamomi, caryophillorum, rosarum, ana drach. j.s. santalorũ, xyloaloes ana drach. j. musci drac.s. trita & cribellata liniantur cum oleo amygdal. dulciũ recenti, & confician

ficiantur cum optimo melle despumato, & fiat electuarium, de quo detur scrup. j. aut drach. s. mane cũ syrupo de calamentho. Conuenit etiam pueris, & sanat eos in hebdomada, expertum enim est.

Syrupus de calamentho iuuatiuus in spasmo, qui accidit pueris, decrepitis, mediísque, hydropicis, asthumaticis, anhelitui, destillationi, ægritudinibus phlegmaticis & melancholicis, & est gloriosus præ omnibus aliis in hoc mundo, éstque Galen. R. Calamenthi fluuialis, calamenthi montani, rad. liquiritiæ, radicis squinanthi, radicis endiuiæ, scariolæ & lilij cælestis, polij montani, centaurij ana drach. iij. confusa coquantur in lib. xx. aquæ, donec consumantur duæ tertiæ, postea digitis fricata cum bona expressione colentur: deinde R. spicæ Indæ & Romanæ, rhabarb. electi, croci, mastichis, squinanthi, caryophyllorum electorum, nucis muscatæ, cyperi, cubebarum ana aureum j. trita ligentur in petia rara præparata ad modum bursæ, ligamento mollificato, & coquãtur in ligatura prædicta cum medietate eius de rob, & coquantur vsquequo inspissetur vt syrupus bene coctus. Coletur, & seruetur in vase vitreo, vel interius vitreato decenter clauso, & administretur ad omnia supra-

ſcripta Humaim filius Iſaac,inquit: Iſtud eſt quod inuenimus ex libro religioſorum, & eſt glorioſioris benedictionis quàm alij libri eius,& iuuamenti, & eſt finis libri ſecretorum Galeni.

Vnguentum bonum ad ſpaſmum humidum. ℞. Fœnigręci,coſti,olei ſeſamini,pinguedinis caudæ caſtrati,adipis anſeris, medullæ cruris bouis, vel vaccæ, vel cerui, adipis cerui ana. cum s.q. olei narciſſini, & ceræ,& fiat vnguentum, quo vngatur vt ſuprà. Caſtoreum ſumptum cum aqua mellis, curat ſpaſmum humidum, & vnctum ſimiliter:nulla enim eſt medicina, quæ penetret ad loca, ad quæ penetrat caſtoreum. Debet autem diſſolui cum oleo veteri. Pariter electuarium ex granis iuniperi,aſſa fœtida, acoro, zingibere,& melle,optimum eſt. Olea coſtinum, vulpinum, de piperibus, de euphorbio, nardinum,& de granis viridibus, optima ſunt.

Odoramentum & caputpurgium conferens ſpaſmo & torturæ. ℞. caſtorei, doronici, been albi, & rubei, ellebori albi,opopanacis odoriferi, ſpicæ, ſpumæ nitri ana terantur & cribellentur, & aromatizentur cum muſco,& inſuffletur parum pro vice in naribus, vt prouocetur ſternutatio

tio,& eſt valde bonum.

Ad ſpaſmum humidum, confortationem membrorum, & ad viuificandum mortificationem eorum, & vniuerſaliter ad omnes cerebri frigidas paßiones. R. Succi ſtœchados, trium piperum, ſquinanthi, carui ana drach.ij. caſtorei, aſari, ſcillæ aſſatæ ana drach.j. radicis ireos, maſtichis, ſeminis apij ana drach.s. acori, ſcordij, ana drach.j. s. trita & cribellata conficiantur cum melle optimè deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ, eius doſis eſt drach. ij. cum aqua betonicæ, mane.

Vnguentum optimum ad ſpaſmum humidum. R. ceræ citrinæ drach.ij. olei irini, coſtini, de been, de cinnamomo ana vnc. iij. hyſſopi humidæ, ſtyracis liquidæ ana vnc.j. adipis vulpis vnc.iij. fiat vnguentum, quo caligo vngantur membra ſpaſmata, & origines ipſorum neruorum, & nucha.

Aliud. Serapionis optimum. R. olei de cinnamomo, aut olei antiqui libram, ceræ vnc. ij. euphorbij boni & recentis vnc.j. fiat vnguentum, quo vngatur vt ſuprà.

Conuenit etiam caro ericij exiccata, data cum oxymelle. Serapinum etiam confert ſpaſmo ſtupori & paralyſi, & cuſtodit corpus à frigore. Vide librũ quartum Aphor.21. vbi loquitur, quomodo,

quandoq; liceat curare ſpaſmum. Quando ſpaſmus fit à ſiccitate, ſicut poſt febres ardentes, aut poſt magnas euacuationes paruam curam recipit. Verùm quia talis ſiccitas latitudinem habet, non inconuenit tantam eſſe ſiccitatem, vt ſpaſmum generet, & non ſemper tantam vt interficiat. Ideo Hippocr. dicit Mortale. Galenus verò exponens, inquit, id eſſe verum vt plurimum. Quapropter adminiſtrandum eſt regimen humectans, ſicut balneum aquæ dulcis, aut lactis, aut decoctionis ordei, violarum, capitum & pedũ agnorum, hædorum, & arietum pinguium, & ex his fiant clyſteria, quæ ſunt valde vtilia. Sorbitiones humidæ pingues conueniunt. Sint cibi eorum aqua carnis, lac recenter mulctum, oleum amygdal. dulcium recens cum ſaccharo, & omne regimen lenitiuum vtile eſt eis. Nullum tamen remedium vtilius eſt, quàm embrocatio partis poſterioris capitis, nuchæ, & colli, cum oleo violaceo decenter calido, ſicut ego feci, dum eſſem in ſeruitiis Illuſtriſſimi Domini mei, Domini Caroli ſecundi, Sabaudiæ Ducis, in illuſtriſſimo Ludouico principe Pedemonti, prælibati illuſtriſſ. ducis filio, qui dum eſſet in cunabulis, paſſus eſt eryſipe

erysipelas in tota tibia cum bubone in coxa, & febre intensa valde, à quibus cum conualuisset, incurrit statim in spasmum à siccitate causatum cum cõtinuis, maximisque clamoribus, torquendo caput ad posteriora, & nullo modo poterat sugere lac. Ego igitur perfudi nucham & totam partem capitis posteriorem, & collum cum oleo violato decenter calido, permittendo cadere oleum ab alto, manu exprimente petiam in eo infusam, per spatium quartæ partis vnius horæ, & sic embrocando dormire cœpit. Mox pannis decenter calidis absterfi caput leuiter fricando, & eum dormire permisi: qui post tres aut quatuor horas per se excitatus, sugit lac absque vlla difficultate. Redeũtibus eisdem symptomatibus semel aut bis, eodemmet remedio iterato, cum gratia Dei sanus factus est.

Quando autem fit ex vulnere aut punctura, aut fit quia adeò magna copia sanguinis exiuit, & tunc est de inanitione: aut fit, quia vulnus est in aliquo membrorum principalium, sicut cerebri, vel hepatis, aut in aliquo membro neruoso, aut quia vulnus apostematur, & ab apostemate communicatur nocumentum cerebro, mediantibus neruis proximis, &

postemati, (accidit enim spasmus membris apostematis, aut apostemati vicinis.) Super ipsum apostema ponenda sunt subtilia vina humectantia, calefacientia, & dissoluentia. Vngantur ergo mēbra spasmata hoc vnguento. R. Styracis liquidæ, euphorbij, castorei ana confice cum oleo de lilio & cera, & calidè vnge. Adeps caudæ castrati ligata calida supra membrum spasmatum ex vulnere apostemato, tenendo desuper, donec fœteat, & reiteretur. Aut pistetur ren cum sua pinguedine, & ligetur vt suprà. Prouocentur sternutationes.

Cùm verò spasmus fit propter multam sanguinis effusionem, tunc curatur vt spasmus de siccitate.

Duobus etiam modis spasmus oritur ex elleboro. Vnus propter superfluam purgationem ex inanitione, & debet medicari sicut spasmus, qui fit à siccitate, sicut etiam quando fit à magna sanguinis effusione in vulnere. Alius propter humores malos attractos ad stomachum ex elleboro, mordicātes os stomachi, ex qua mordicatione causatur spasmus, ratione communicantiæ oris ventriculi cum cerebro, neruis mediantibus, qui ad illud deueniunt. Hic spasmus curatur vomitu.

Quando

Quando autem Hipp. dixit, Spaſmus ex elleboro, mortale: intelligendum eſt vt plurimum, quemadmodum etiam ſuperius expoſitum eſt à Galeno.

De Palpitatione, ſiue de Saltuoſa membrorum indiſpoſitione. *Cap.* XXI.

HIc morbus fit à ventoſitate craſſa inflatiua. Quòd ſi habeat materiam illam generantem, primo euacuetur: deinde fiant euaporationes & fomententur partes, vnde oriuntur nerui, mouentes membra ſaltantia cum decoctione calamenthi, matricariæ, origani, rutæ, & ſimilibus, aut cum ſucco rutæ calido. Aut emplaſtrentur loca prædicta emplaſtro de calamentho calido. Ego vidi in eo bonam experientiam.

Vnguentum optimum ad illud

R. Caſtorei, pyrethri, euphorbi, piperis, ſulphuris ana drach. j. olei ſambucini, irini, de ſtyrace ana q. s. cum s. q. ceræ: fiat vnguentum, quo calido vngantur loca prædicta. Conferunt etiam olea calida, ſicut laurinum, de piperibus, coſtinum, irinum, de ſtyrace, &c. Item caſtoreum efficax eſt medicamentum, aut intra ſumptum, aut extra linitum. Exhibere drach. j. ſtœchados cum aqua mellis per aliquot dies, curat ſaltum. Conuenit etiam cura

tremoris, item euphorbium, pyrethrum, ſulphur, piper, aqua ſulphurea & ſalſa.

De Tremore. *Cap.* XXII.

TRemor fit, quando æquatur potentia regitiuæ virtutis, & grauitas corporis ad inferiora trahens. Eius cura eſt, vt fiat purgatio vniuerſalis, ſicut in paralyſi. Conferunt fricationes reſoluentes, & confert ſepeliri in arena calida, aut cinere calido, aut fimo decenter calido: & omnino eſt cauendum à frigidis & humidis. Ancilla Santonici curata fuit à tremore pedis ex retentione menſtruorum cum repletione ſanguinis menſtrui poſt partum per phlebotomiam ſaphenarum, teſte Gal. in lib. de Tremore, rigore, & cõuulſione cap. 8. Dixit Philaretus: Cum accidit tremor ſine manifeſta cauſa, phlebotometur patiens, & purgetur & fricentur membra eius tremẽtia forti fricatione, & intromittatur in balneum ſulphuris, & ſi accidit tremor fortis, prouocetur vomitus cum elleboro, & continuetur balneum ſulphuris donec alleuietur. Quòd ſi accidat ex multa frigiditate, curetur cum calefacientibus: vt dare patienti drach. j. pyrethri in ieiuno. Confert etiam dare aur. j. centaurii minor. cum aqua betonicæ ſeptem diebus, & curatur.

Quòd

Quòd si accidat tremor conualescenti, detur cerebrum leporis assum. Hieralogodion est medicina bona in tremore & saltu.

Pilulæ ad tremorem.

R.assæ fœtidæ, castorei, pulpæ colocynthidis, centaurij minor. ana vnc.s. fiant pilulæ, & sit dosis vna. Conferunt etiam pilulæ ex aloe & castoreo æqualiter, & vinum decoctionis rad. bismaluæ mirabiliter iuuat.

Aliæ pilulæ mirabiles ad tremorem.

R. Castorei, pyrethri, cassiæ ligneæ ana drach. iij. serapini, pulpæ colocynthidis ana drach. iiij. hieræ picræ, drach. v. fiat massa pilularum, quarũ dosis est drach. j. vel scrup. iiij. secundum tolerantiam.

Confectio ad tremorem experta.

R.myrobal. nigrorum drach. xxx. sauinæ drach. x. olibani drac. viij. cyperi, costi, calami aromatici ana drach. v. trita & cribellata conficiantur cum passulis, siue vinaceis, & fiant formæ similes nuci muscatæ, & capiatur ex his vna singulo mane, & sanat. Vsus cinnamomi habet mirabilem proprietatem ad tremorem. Confectio anacardina est mirabilis, dando drach. s. vel drac. j. pro vice in aurora cum aqua rorismarini. Detur autem de illa,

quam deſcribit Rhaſis 9. ad Almãſorem. Item drach.j. ſtœchados cum ſyr. melino tollit tremorem capitis ſi per aliquot dies continuetur in aurora. Item pilulæ cocchiæ ſunt conuenientes, ſi exhibeantur ſcrup. iiij aut drach.j. pro vice poſt primum ſomnum, reformando cum ſyrupo de ſtœchados omnibus decem diebus vel circa. Decoctio artemiſiæ bibita confert. Comedere capita leporum aſſata confert tremori membrorum. Similiter comeſtio columbarum ſylueſtrium valet à proprietate. Conuenit etiam vngere nuchã, & ſpondylos colli cum oleo artemiſiæ miſto cum oleo roſaceo parum. Conferunt & olea de ſemine cannabis, de handacocha (& eſt trifolium maius) inungendo partes prædictas eo calido. Confert etiam emplaſtrum de trifolio applicatum calidum bis in die.

De Stupore. *Cap.* XXIII.

STupor curatur ſicut cætera prædicta. Qui verò fit à vulnere aut percuſſione non curatur. Si fiat à repletione ſanguinea, quæ ſit in toto, phlebotometur primò baſilica, deinde cephalica, mox vena inſeruiens membro ſtupefacto. Quòd ſi repletio ſanguinaria ſit tãtum in membro

bro

bro ſtupido, ſufficit phlebotomia venæ illius membri. Cum autem ſtupor fit ab humore frigido & crudo, curetur ſicut paralyſis ab eadem cauſa proueniens. Pilulæ cocchiæ mundificant huiuſmodi materias, & fœtidæ malam complexionem permutant. Hiera Ruffi conuenit valde.

Vnguentum ad ſtuporem. R. Galbani diſſoluti in aceto, myrrhę, caſtorei, ana drac. s. olei liliorum ceræ q. s. fiat vnguentum, quo calido vnguantur membra ſtupida, & origo neruorum membri ſtupidi.

Quòd ſi membrum non poſſit moueri, nulla læſione in ſenſu percepta. R. nucis cupreſſi, myrrhæ, ſeminis iuniperi, acori cort. rad. capparorum, ana. coquantur in vino, & applicentur origini neruorum ad illud membrum venientium.

Potiſſima cura in principio ſtuporis eſt motus aſſiduus membrorum patiėtium, ſanat enim magis quàm alia res. Cerebrum leporis aſſum in tremore optimũ eſt. Frictio cum pyrethro & oleo antiquo calidis plurimum confert in ſtupore.

Emplaſtrum curans ſtuporem. R. pyrethri, baccarum lauri, ſtaphiſagriæ, euphorbij, ſampſuchi, boracis, ſeminis ſinapis, piperis caſtorei ana confice cum ſucco cucumeris aſinini, & fiat empla-

ſtrum

ſtrum, quod calidum applicetur vt ſuprà.

Confert etiam vngere cum oleo coſtino calido. Recurras ad cap. de Paralyſi, vbi multa idonea pro ſtupore reperies. Intrare balneum ex oleo calido confert ei, qui habet ſtuporem in aliquo membro, aut tremorem, aut ſaltum, aut defectum motus & ſenſus: poſſunt enim in eo poni herbæ conuenientes. Oleum per ſe calefacit, infrigidat, exiccat, & humectat corpora hominum. Gal. teſte 2. de Simplicib. Semen coſti hortenſis in enæmate impoſitum neruos calefacit. Illa quæ cauſant ſtuporẽ, ſunt naturalis debilitas neruorum, potus multus aquæ frigidæ, multus ſomnus, maximè ſuper repletione, & coitus multus ſuper repletione, & intrare balneum ſtatim poſt cibum. Quando ſtupor fit per membri compreſſionem, cura eius eſt extenſio, exercitatio, & fricatio illius membri.

LIBER TERTIVS DE morbis oculorum.

De conſeruatione ſanitatis oculorum.

QVI cupit ſanitatem oculorum cuſtodire, caueat ab aëris inæqualitate, igne, fumo, vento,

coitu

coitu immoderato, labore plurimo, fletu superfluo, ebrietate, somno superfluo, maximè in die, propriè super cibo, & à vigiliis immoderatis. Caueat etiam à cibis generãtibus vapores turbidos, sicut sunt caules, porri, cæpæ, allia, acria omnia salsa, fabæ, lentes, omnia pinguia, siue ex carne sint, siue ex oleo, omnia ad digerendum difficilia, & omnia vaporosa.

Medicinæ quæ conseruant, aliquę sunt abstersiuæ, mediocriter temperatæ, sicut sunt fœniculum, & collyrium ex eo, succus memitæ, & herba euphragia à proprietate. Aliquæ sunt quæ alterando custodiunt sanitatem oculi, vt calefaciendo, refrigerando, humectando, vel exiccando. Alię custodiunt sanitatem leniendo asperitatem, aliæ aliis modis, de quibus infrà dicetur.

Collyrium Democriti, quod oculum clarificat in visu, & eius sanitatem conseruat. R. succi fœniculi depurati lib.s. bulliat parum in vase æneo, & permittatur vt faciat residentiam, deinde adde mellis puri vnc. ij. & iterum bulliant lento igne cum x. aut xij. scutis boni auri, deinde coletur, & reponatur in ampulla vitrea obturato orificio, & soli exponatur, permutando de vase in vas, abiiciendo semper residen

dentiam,& ex eo ponatur in oculis. Aliqui addunt fellis galli drach. ij.

Aliud conseruans sanitatem oculorum. R. tutiæ Alexandrinæ præparatæ, antimonij præparati, lapidis hæmatitis, ossis sepiæ marinæ abluti, æris vsti, corticum æris, aloes, folij, croci, ana partem vnam: piperis, macropiperis, salis ammoniaci, ana partem s. margaritarum, myrobal. chebulorum, spumæ maris, climiæ aureæ, sacchari, musci, caphuræ ana quartam partem vnius. trita subtilissimè & cribellata fricentur in marmore diebus aliquot, donec fiant sicut atomi. Hoc enim est vltimum.

Oculi cornicis collo appensi, oculos conseruant, & infirmos curant. Radix corrigiolæ seu polygoni, vel centumnodiæ, decrescente luna exusta, collo appensa, oculos sanos conseruat, & non sinit eos inflammari, seu infirmari.

Capiantur folia rutæ, rosarum, fœniculi, euphragiæ chelidoniæ ana: destillentur simul. De hac aqua ponatur parum pro vice in oculis: est enim collyriũ optimum pro abstersione oculorum, pro conseruatione & confortatione visus, fitque tempore veris.

Conferunt etiam mane longæ pectinatio

nationes capitis, & frictiones: diuertunt enim vapores visum perturbantes. Confert aspectus rerum viridium, cœlestium, aspicere speculum clarum, mane replere cauitatem manus aqua frigida, & aperire oculum in ea, & comedere aues de rapina. Nux muscata, trita cum melle, mane comesta, visus sanitatem custodit. Chebuli conditi idem faciunt.

DE CVRATIONE oculorum.

De Ophthalmia. *Cap.* 1.

OPhthalmia duplex est, vera & non vera, quæ conturbatio dicitur. Vera ophthalmia est apostema in pupilla sequens coniunctiuam. In curatione vtriusque, ordinato debito victus regimine in sex rebus non naturalibus, factáq; debita euacuatione per phlebotomiam primò de cephalica opposita, deinde de cephalica eiusdem lateris, debita quoque solutione ventris respiciente humorem peccantem, administratis itidem frictionibus, ventosis & aliis diuersionibus, quibus diuertitur rheuma, ne fluat ad oculum, mox ad topica veniendum. Itaque in princi

principio ponatur in oculum aqua roſacea, lac mulieris fœmellam lactantis, & album oui recentis, conquaſſatum & colatum. Super frontem ponantur folia endiuiæ viridis contuſa cum albo oui, & modico aceti. Aut ponantur ſuper frontem & tempora duæ partes ſantalorum, & vna ſarcocollæ cum albo oui recentis. Hæc enim prohibent deſcenſum rheumatis ad oculum. Pariter cortex melonis ſicci, & amylum, & crocus.

In ophthalmia calida applicetur ſuper oculum emplaſtrum factum ex foliis endiuiæ contuſis cum modico oleo roſaceo, & farina ordei per pannum ſericum cribellata, cum ouo recenti ſimul miſtis. Item infunde cottum carminatum in lacte mulieris cum albo oui, & liga ſuper oculum per totam noctem.

Gal. 13. Meth. ſuper ophthalmias incipientes ponit emplaſtrum ex cotoneis coctis cum vino & farina ordei, aut cum foliis papaueris albi, corticibus granatorum, & farina ordei, cum decoctione florum meliloti. Iubet primò apponi reprimentia, vt ſupra, deinde eis addit reſoluentia: nempe decoctionem chamæmeli, meliloti, ſeminis fœnigræci prius abluti cum aqua ferè calida, & bene mundati

ab

ab omni ſorde: eſt enim (inquit) omnium præſtantiſſimum pharmacum.

Vnguentum optimum, prohibens deſcenſum lacrymarũ, & rheumatis ad oculum. R. Tutiæ Alexãdrinæ præparatæ vnc. s. amyli drac. vij. lanæ œſypi combuſtæ, coralliorum rub. lapidis hæmatitis ana drach. j. axungiæ porci maſculi recentis ſine ſale liquefactæ & colatæ q. s. fiat vnguentum in mortario longa agitatione, & ex eo frigido vngatur frons, tempora & palpebræ, oculis clauſis: eſt enim optimum.

Aliud. R. Olei myrtini vnc. ij. ſucci rutæ, ſucci extremitatũ molliorum rubi ana drac. x. bulliant ad conſumptionem ſuccorum. Deinde adde oleo prædicto hyacinthi, ſapphiri, æris vſti ana ſcrup. j. antimonij præparati drac. j. tutiæ Alexãdrinæ drac. ij. s. cum modico ceræ: fiat vnguẽtum molle, quo vngatur vt ſuprà, & eſt ſolenne.

Thus & farina ordei, cũ albo oui fronti & temporibus applicata, idem faciunt.

Quando dolor eſt fortis, vide an materia, quæ fluit ad oculos, fluat per venas frõtis aut tẽporũ, & phlebotoma eas (poſt prædictas phlebotomias) ſcilicet venas pulſatiles, quæ ſunt in frõte & tẽporibus.

Cùm dolor eſt valde intenſus. R. Se-

men fœnigræci ablutum in aqua calida, & mundatum ab omni ſorde, ſemen quoque papaueris albi: quoque in aqua roſacea, coletur, & colaturæ infrigidatæ addatur album oui recentis tandiu conquaſſatum, donec totum ſit in ſpumam redactum: mox colatũ, omnia ſimul miſceantur, & pone de eis in oculis frigidis.

Notandum, quòd quando adminiſtrantur narcotica in dolore intenſo & graui, ſemper debet admiſceri aut muſcus, aut chamæmelum, aut melilotum, aut fœnugræcum, anethum aut ſimilia.

Multo & acuto humore ad oculos fluente, Galenus docet fouere oculos ſpongia infuſa in aqua calida, ad mitigandum dolorem: & ſi ſtatim dolor reuertatur, factis diuerſionibus, ingrediatur patiens balneum, & ſanabitur ſtatim. In hoc enim caſu collyria infrigidantia cauſant dolorem. Semper tamen intellige, quod corpus non ſit repletum.

Oleum roſaceum cum vitello oui elixato, admiſto pauco croco, ſedat pulſationem oculi. Lacryma, quam facit ouum recens, quando coquitur, oculo iniecta, acutum dolorem ſedat. Flores chamæmeli, aut meliloti, aut vtriuſq; cocti cum rob vuæ, curant dolorem factum ab a-

poſte

postemate ophthalmico, ponendo super oculum, factis prius diuersionibus (quod in omnibus semper ante localia est intelligendum) & euacuationibus necessariis. Vmbella cicutæ viridis cum semine suo pista, de expresso succo & in sole exiccato si ponatur in collyrio, sedat dolorem. Caro melonis super oculum emplastrata, curat apostema oculi calidum. Idem facit emplastratio casei recentis sine sale. Emplastrum cum solis foliis violarum, aut addito sauich idem facit. Nulla est melior medicina, quã pulegium desiccatum in vmbra in collyrio positum, subtilissimè puluerizatum, elapso morbi principio.

Ad Ophthalmiam, dolores, apostemata, inflationes, vesicas vueæ, & alias multas oculorum passiones factis vniuersalibus omnibus, & est ex secretis Gale. ℞ cerusæ de plumbo. amyli ana partes ij. s. opij, croci, sarcocollæ, ana quartam partem. Teratur cerusa, cribelletur cum orali, iniiciatur super ipsam aquæ dulcis q. s. teratur in mortario diebus decem, in hora quieta à vento, & in loco, in quo non sit puluis. Mox infundatur gummi Arabici pars vna, in aqua dulci, in vase mundo, donec dissoluatur sicut aqua, & coletur cum

panno lini ſuper medicinam in marmore, deinde teratur cũ ea. Cùm ergo facta eſt medicina ſicut paſta, proiiciantur ſuper eã reliqui pulueres ſubtiliſſimè puluerizati, & cribellati, & terantur cum ea donec inſpiſſentur, & fiat ſief quod exiccetur in vmbra in loco tecto, & cooperiatur cum panno ſubtili à puluere. Cùm opus fuerit, ſoluatur parum de eis cum lacte mulieris, & aqua roſacea, & ſtilletur in oculis. Eſt enim optimum medicamentum ad prædicta. Folia rubi ſuper oculum impoſita & cataplaſmata, tumorem oculi ſoluunt. Sarcocolla cum amylo & ſaccharo tollit lippitudines oculorum. Idem facit ſuccus ſatyrij: ſpuma maris ſupra alias res.

In ophthalmia chronica ſine aliqua corporis plenitudine, apparentibus venis magnis, ſanguine craſſo repletis in oculis, & ipſis oculis quaſi exiccatis, curatio fit per balneum, & potum vini lymphati.

Quando autem eſt ophthalmia ſicca, in qua ſunt oculi ſicci, macri & rubei, cura eſt vt impleatur vas aqua calida, & inclinetur facies patientis ſuper ipſam aquã calidam, vt vapor ad oculos vadat. Et cùm infrigidatur, iterum calefiat, & iterũ inclinetur facies ſuper illo vapore donec

donec facies inflammetur. Tunc mulgeatur lac in oculis, & detur vinũ purum ad bibendum, & facit illum dormire longo somno. Applicetur super oculos sarcocolla cum oleo rosaceo, & succo portulacæ. Iste est casus de quo intellexit Hipp. 6. Aphoris. 31. vbi dicit: Dolores oculorum meri potio soluit, &c. Nam aliqui oculorum dolores curantur potu vini. Alij balneo & potu vini lymphati. Alij sola appositione localium, alij sola phlebotomia, aut pharmaco, de quibus omnibus vide Galen. in Aphorismo prædicto, vbi hæc omnia declarat.

De Vngula oculi. *Cap.* II.

Dicitur vngula, quando cornea tunica aliquãdo in superficie, aliquando in profundo fit suppurosa, & assimilatur paruæ vngulæ, vnde vngula appellatur.

Ad moderatas, & illas quæ sunt in superficie confert melicratum, succus fœnigræci, collyrium de olibano, quod sic fit: Tere olibanum, & aquam calidam superasperge, & sic per horam dimitte, & collyrizetur cum ipsa aqua.

Ad eas quæ sunt fortiores. R. aloes, myrrhæ, croci ana partem vnam, vini albi partes tres, mellis puri partes sex. linias primò crocũ cũ pauco vino, deinde

aloem & myrrham, postea infunde super ea mel, & repone in vase vitreo, & vtere bis in die. Expurgat enim & incarnat. Valet similiter lac tithymalli. Ego verò sæpissime expertus sum alumen cōbustum subtilissimè pulucrizatum cum cautela super vngulam applicatum.

De Albugine, nebulis, panno, tela, maculis, & caligine oculorum. Cap. III.

OMnia prædicta curantur infrascriptis remediis R. vitrioli Rom. drac. iij. aluminis rochæ drac. j. pone hæc subtilissimè pulucrizata & cribellata in albumine oui recentis cocti duri, extracto prius vitello, & stringatur in panno lineo bene mundo, digitis frāgendo albumen, & fortiter comprimendo. Exprimatur aqua quæ intus est, quæ erit viridis aqua exiens, valet enim mirabiliter ad omnia prædicta. Si attamen tum misceatur cum albo oui recentis, & tandiu conquassentur, donec in spumam conuertantur, & superposita papyro inclinetur vas, & permittatur paulatim destillari, ipsa colatura in oculum posita, omnem oculorum caliginem tollit.

Alumen combustum subtilissimè pulucrizatum cum cautela super albugine oculi

oculi positum eam tollit. Idem facit sal ammoniacum. Succus dragonteæ, & os sepiæ cum melle mista, tollunt albugines, vngendo oculum clausum ad extra. Idem facit stercus lacertæ impositum collyrio.

Succus granatorũ in vase terreo cooperto cum panno, soli exponatur donec inspissetur vt mel, deinde misceatur tantundem mellis, & reseruetur, quia inueteratum est melius, ex quo vngatur eũdo dormitum. Succus fœniculi cum melle mistus vetustissimas detergit caligines oculorum. Maculas pupillæ ex percussione factas tollit emplastrum cum foliis, vel floribus salicum.

Aliud expertum à Galeno ad caliginem oculorum. R. spumæ maris, quæ natat super aquam, stercoris lacertæ, sacchari albissimi, massacumiæ, baurach ana p. æquales, terantur & cribellentur, & sumatur ex chelidonia vnc. j. coquatur in libr. j. aquæ ad consumptionem medietatis, postea coletur, & imbibantur pulueres suprascripti in hac aqua in marmore, continuando eius attritionem in sole diebus aliquot, donec consumatur aqua, deinde fiat puluis subtilissimus, hoc enim est vltimum, & secretum magnum.

Muſcus abſtergit albuginem ſubtilem, & deſiccat eius humiditatem. Emplaſtrum ex lacte ficuum & melle, abſtergit maculam oculi craſſam, & valet contra obſcuritatem viſus, & deſcenſum aquæ in oculum, quæ fit ab humorib craſſis. Succus cyclaminis miſtus cum melle tinctus, ex oculis caligines detergit, & ſuffuſiones. Succus etiã fœniculi deſiccatus in ſole, & ſuccus morſus gallinæ depuratus, & cinis limaciæ combuſtæ oculo impoſitus, tollit maculas oculorum in tribus diebus. Cinnamomum detergit caliginem & obſcuritatem viſus, & lacca cum vino in oculo poſita maculas tollit, & ſuccus agrimoniæ nebulas tollit. Limatura ligni ebeni in aqua fœniculi infuſa, aufert id quod eſt coram pupilla impediens viſum, & remouet vlcera antiqua oculorum ex humoribus fouentib. eos antiquo curſu. Similiter valet ſi teratur, & in vino coquatur, & iterum cocta teratur. Vngere oculos clauſos cũ ſucco dragonteæ tollit nebulas & caligines oculorum. Idem facit ſuccus betonicæ, maximè ſi cum vino miſceatur. Lapis pyrites & crudus & coctus (dictus caproſea) abſtergit caligines. Sarcocolla miſta cum aqua roſata, & in ſole exiccata tollit

macu

maculas oculorum, & visum clarificat. Si puer habeat albuginem, mater eius aut nutrix masticet ammoniacum ieiuna, & sufflet in oculum pueri. Succus portulacę oculo immissus telam tollit. Debent maculæ prius maturari cum oleo de auellanis tritis, coctis cum aqua, & expressis, colligendo oleum super aquam.

De Vlceribus oculorum. *Cap.* IIII.

VLcera quæ fiunt in oculis, aut sunt in profundo, & vocantur albugines, aut sunt in superficie, & nominantur nephelæ. De prioribus in præced. cap. dictũ est. Nephela curatur succo portulacæ immisso, aut succo centaurij minoris cum melle. Lapis hæmatites fricatus super cotem cum albo oui, & aqua fœnigræci, curat vlcera, & asperitatem, cum apostemate calido oculi. Ipse etiam lapis cum cinere magnorum ostracorum omnium subtilissimè puluerizatorum, curat vlcera & foueas corneæ superaspersus. Succus foliorum oliuæ syluestris in oculis impositus curat vlcera & eminentias & fluxum humiditatũ antiquum ad oculum. Diuturna curat æs vstum cum aqua rosacea per modum collyrij. Phlebotomia venæ frõtis iuuat ambos oculos. Phlebotomia verò angulorum dextri dextrum,

& ſiniſtri ſiniſtrum iuuat ad omnes ægritudines oculorum antiquas, ſicut ſebel, ſcabiem, ſilach, & rubiginem, &c.

De Hypopys. *Cap.* v.

HYpopyum eſt liuor qui fit ſub oculo. Curatur à principio quãdo fit à percuſſione, & apparet ſanguis in oculo hoc modo. Funde in oculo ſanguinem columbi iuuenis, ſicut exit à venis quę ſunt ſub alis, eas phlebotomando, aut extrahe pennas de alis, & exprime partem illam quam extraxiſti ab alis, & infunde liquorem qui exit in oculũ, & appone deſuper album oui, & intus ſimiliter. Quando verò prolongatur, liga extremitates hyſſopi ſiccæ in petiam, & infunde in aquam feruentem, & fomenta oculum. Extrahit enim ſanguinem in panno. Aut fomenta cum decoctione fœnigræci & meliloti: deinde R. roſarum rub. drach. iiij. croci drac. ij. acaciæ drac. j. opij, ſpicæ Indicæ añ. ſcrup. j. gummi Arabici drac. iij. s. miſce cum aqua pluuiali, & vnge hypopyum. Nux rãcida trita diligẽter appoſita, ſtante patiente ſupino per tres horas, curat hypopyũ. Oſſa ſepiæ ſubtiliſſimè trita, & cum aceto miſta inunge. Aut tere ſinapi, & appone cum cerato ſuper oculũ clauſum, vel ſub eo vbi eſt liuor. Aut tere rad.

cucumeris aſinini, miſce cum melle & appone. Cyminum inter dentes retētum, ter maſticatum, ſufflãdo in oculum, tollit linorem, qui fit ſub oculo, ex percuſſione. Similiter ſaliua eius qui cyminũ maſticauit. Faba etiam excorticata emplaſtrata cum vino, oculũ percuſſum ſanat.

De Peliomatibus vel ſanguine mortuo. *Caput* VI.

HYſſopum tritam liga in panno, & infunde in aqua calida, & fomenta pelioma. Aut farinam ireos cũ melle miſce, & appone. Aut cyminum cum lacte mulieris miſtum, aut ſaliuam eius qui maſticauit cyminũ appone. Origanũ & ſemen erucæ, tere cum felle vaccino, & appone.

Cùm verò ſanguis non amplius fluit, cyminum tritum cum vitello oui ſuperimpone, ſæpe iterando: aut puluerem cymini cum caphura confectum. Puluis cymini cum cera ad ignem miſtus, tollit omnem liuorem ſecurè. Pulmo caſtrati calidus appoſitus, ſanguinem mortuum citò tollit.

De Pterygiis vel Sebel. *Cap.* VII.

DIcitur Pterygium, neruoſa eminentia ſuperinnatæ mẽbranæ, incipiens ab angulo oculi, & procedens vſque ad corneã. Cùm verò ſuperaugetur, cooperit

rit pupillam. Magna & diuturna per chirurgiam remouentur. Recentia verò, & in magnitudine moderata iuuant æs vstum, vel vitriolum cum adipe porci. Aut R. vitrioli drach. j. gummi Arabici drach. s. misce cum vino, & vnge.

Aliud. R. Flores labruscæ cum melle, super carbones coque & vnge. Succus tithymalli, succus rad. bryonię vsti pterygia, glaucomata, & caligines detergũt, & rad. ipsa bryoniæ cocta & comesta iuuat.

Rhasis in 2. Cont. ad Sebel. R. aluminis, balaustiarum, succi barbæ hircinæ, salis gemmæ, succi agrestæ ana. desiccentur, & fiat sief cum gũmi Arabico, & collyrizetur cum eis, quia nullũ inferũt dolorem.

De his quæ oculos glaucos mulierum faciunt nigros. Cap. VIII.

FLos hyoscyami in vmbra siccatus, teratur cum vino austero, & vngantur oculi. Aut exprimatur succus mali granati dulcis cum floribus & succo hyoscyami, & stilletur in oculis: vel succus solatri. Testæ auellanarum subtilissimè tritæ & impastatæ cum aqua, collyrizatæ, oculos denigrant.

Ad Alinthisar, egressum Vueæ, & Pupillæ dilatationem. Cap. IX.

ILla quæ fit à natiuitate, nõ recipit curationem.

tionem. Quæ verò fit à ſiccitate, difficulter. Quando egreditur vuea ſine nocumento in viſu, fit à mollificatione muſculorum retinentium neruum opticum. Si autem ſit cum nocumento viſus, mollificatio eſt in ipſo neruo optico.

In illa quæ fit à ſiccitate, conſtituatur bonum regimen in ſex rebus nõ naturalibus, & applicẽtur humectãtia. Illa verò quæ fit ab humiditate, curatur phlebotomia cephalica primò, deinde venarũ lacrymalium & temporũ, fiant purgationes debitæ, diuerſiones cum fricationibus, ventoſis, prouocatione hæmorrhoidum, aut menſtruorum ſi retineãtur, aut alterius euacuationis conſuetæ. Debet adhiberi tolerantia famis, abſtinendum à vino, & ſeruandum debitum regimen. Sal gemmæ eſt melior medicina quæ poſſit inueniri ad dilatationem pupillæ ab humiditate. Dilatatio pupillæ, quomodocunque contracta, ſemper nocet viſui, & fit ab humiditate, aut multitudine albuginei, aut à ſiccitate vueæ. Collyrium ex ſucco chelidoniæ & melle cõfert: aut ponere frequẽter in oculo aquã roſaceã, aut ſyrupũ roſaceum, aut fel perdicis cũ ſucco fœniculi, & parum ſalis ammoniaci. Confert etiam collyrium factum ex ca-

pitibus

pitibus hirundinum combustis.

Cùm verò fit à percussione, à principio sunt applicanda repercutientia, deinde apponatur emplastrum ex farina fabarum excorticatarum, & farina hordei, cum aqua foliorum salicis, aut succositate quæ est inter lignum & corticem salicis. Emplastrum factum ex malis granatis, coctis in vino dulci, pistatis, & superpositis est magni iuuamenti, & mitigat dolorem. Similiter album oui cum oleo rosaceo cum cotto imponatur oculo. Sanguis columborum iuuenum, & humiditas quæ exprimitur à pennis, recenter extractis ab ala pulli prædicti, & statim immissa in oculum.

Emplastrum optimum. R. farinæ fabarum vnc.ij.thuris, acaciæ, rosarũ rub. ana vnc.s.cum albo oui fiat emplastrũ. Reprimit enim eminentiá pupillæ oculi. Folia rubi emplastrata, & fiet ex succo eorum cum ossibus dactylorũ cõbustis, & spica.

De constrictione pupillæ. *Cap.* x.

Constrictio pupillæ naturalis nõ nocet visui. Quæ verò accidẽtaliter fit, aut ex tempore, nocet visui. Hæc autem oritur ex siccitate aut paucitate humoris albuginei, item ex humiditate vueæ.

Quæ fit à paucitate aut siccitate humoris

moris albuginei, curatur cum humectantibus. Confert igitur aqua tepida dulcis, vt oculi in ea aperiātur. Ponatur in oculos albumen oui & lac: embrocetur caput cum humectantibus decoctis in aqua, sicut floribus violarum, & consimilium. Immittatur naribus oleum de nenuphare, & de cucurbitis dulcibus.

Cùm verò fit ab humiditate vueæ. R. floris æris ammoniaci ana part. vnam & tertiam, aloes part. quinque, musci medietatem vnius partis, fiat ex his collyriū cum aqua rosacea. Conferunt etiam collyria quæ dicentur in cap. de Debilitate visus, & de imaginibus oculorum.

De inuersione & crassitie palpebrarum. Cap. XI.

AD inuersionem palpebrarum cum crassa carnositate, solenne experimentum & expertū remedium: R. butyri recentis vnc. ij. coquantur in aceto cōtinuè despumādo, & colatum permittatur, vt faciat residentiā. Qua facta, abiiciatur acetū, & butyrum coquatur in vino albo paucifero, despumādo vt suprà, vt faciat residentiā. Qua facta, abiiciatur vinū album, & infundatur butyrū in aqua rosacea, addendo tutiæ Alexandrinæ præparatæ in aqua rosacea drach. ij. antimonij

præpa

præparati, marchesitæ præparatæ ana scrup. j. sacchari candidi, aloes hepatici ana scrup. s. fiat vnguentum, de quo extendatur q. s. supra vna petia subtili facta secundum formam palpebræ inuersæ, & incrassatæ, desuper applicando, ac omni die bis renouando.

Aliud. R. calcis extinctæ drach. iiij. coperosæ drac. j. axungiæ porcinæ recentis q. s. fiat vnguētum, de quo applicetur vt suprà. Sola tutia Alexādrina cum aloe & albo oui recentis conquassato & colato confecta, superapposita, curat. Gutta ammoniaci cum melle mista, attenuat grossitiē palpebrarum. Viride æris combustum vnà cum melle confectum, curat asperitatem & crassitiem palpebrarū. Lapis hæmatites fricatus cum aqua super cotem confert. Colcotar tritum coctum cum melle, curat grossitiem asperitatem, & callositatem palpebrarum. Idem facit vitriolum tritum cum melle.

De pruritu palpebrarum. Cap. XII.

REmouetur pruritus palpebrarū fricando eas cum foliis ficus. Idem remouet asperitatem & scabiem. Succus cæpæ exiccatus cum thure mistus remouet pruritum, qui fit à phlegmate salso in palpebris & oculis. Flos æris primò combustus

buſtus, deinde ſquama æris combuſta remouet pruritum palpebrarum.

De ordeolo. *Cap.* XIII.

IN curatione ordeoli conuenit fomentum cum aqua decoctionis ordei, vel cum cera alba calefacta cum corporibus muſcarum, ablatis capitibus & alis, cum modico oleo ſeſamino. Nulla eſt melior res ad delendum ordeolum, quàm ſerapinum calefactum extenſum ſuper ſubtiliſſimo corio impoſitum, & dimiſſum. Ammoniacum cum medietate boracis confert. Formicæ etiam decapitatæ miſtæ cum cera. Medulla oſſium vituli cum oleo ſeſamino, & cera applicata, curat ordeolum, & palpebras induratas. Folia aſphodelorum in vino cocta, & fæx vini cocta cum vino & croco confert. Naſturtium cum aqua ſalſa coctum & appoſitum curat ordeolum maturum. Idem facit vitriolum cum melle vel cera impaſtatum.

De pediculis palpebrarum. *Cap.* XIIII.

FRicentur aut epithementur palpebræ cum aqua maris, vel aqua ſalſa, aut ſulfurea: aut ex aceto ſcillitico cum alumine & aloe, liniendo ex eis pilos palpebrarum: aut cum aceto ſcillitico & baurach.

De rubedine palpebrarum chronica cum scabie, dolore, lacrymis, & inflammatione, experimentum solenne.

Cap. XV.

Recip. tutiæ Alexandrinæ bonæ vnc. iiij. ablue eam septies in aqua frigida, postea puluerizetur, & scindatur pomum citonium magnum, & bene maturum in quatuor partes, & inter singulum interuallum pone vnc. j. de ipsa tutia, & stringe citonium in pasta cum stupis madefactis decenter ligando. Postea pone pomum in furno, donec sit bene coctum. Sequenti die remoue tutiam à citonio, & ablue septies vt suprà, & fac sic vsque ad septem citonia. Et quum extraxeris eam de septimo citonio, infunde eam in aceto albo, deinde exiccetur & puluerizetur subtilissimè, & infundatur in aqua rosacea, per tres dies & noctes in vase mundissimo & cooperto, ipsam sæpè agitando & mouendo: deinde permitte eam exiccari, & iterum puluerizetur super marmore, donec fiat sicut atomi, & seruabis eam in vase bene mundo. Modus administrandi hunc puluerem est, vt habeas stylum argenteum maioris longitudinis quàm sit digitus medius, aliqualiter minoris crassitiei quàm stylus chi-

rurgicorũ, qui fricetur fortiter cum panno finiſſimo, & ſtatim poſt fricationem ponatur in ipſum puluerem, reuoluendo ſtylum in eo, & aperto oculo ponatur pars ſtyli propinquior manui tenenti ex tranſuerſo in oculo, & clauſo ſtylo inter palpebras trahat artifex ſtylum verſus partem ſylueſtrem oculi, vt puluis qui adhærebat ſtylo, remaneat in ipſis clauſis palpebris, & reiteretur ter aut quater in die. Eſt enim mirabile ad præmiſſa.

De curatione lacrymarum fluentium ad oculos. *Cap.* XVI.

COmburantur oſſa myrobalanorum nigrorum & emblicorum, & galliæ terantur cum eis, & cribrentur per pannũ ſericum, & ponantur in aqua roſacea, & ex ea ſtilletur in oculis. Aut pone myrobalanos citrinos per tres dies in aqua roſacea, deinde cola, & in colatura infundatur antimonium puluerizatũ, prius tamẽ per tres dies ablutum, deinde iterũ cola, & exiccetur, & fiat puluis ſubtiliſſimus, & ponatur cum aqua roſacea vt ſuprà.

Attrahere ſuccum foliorum oliuarum per nares, ſiſtit lacrymas. Folia populi viridia cocta in aceto ſuper frontem poſita, ſiſtunt fluxum humorum ad oculos. Impaſtetur vnus myrobalanus chebulus,

& ponatur ſuper tegula ignita, donec paſta rubeat, & cortex ipſius ſine paſta pulueriżetur ſubtiliſſimè cum ſcrup. s. croci, & ponatur in collyrio cum aqua roſacea, vel prunellorum ſyluestrium. Thus linitum cum albo oui ſuper fronte poſitum ſiſtit lacrymas. Fumus qui eleuatur à ligno pini dum comburitur, collectus, & in oculis poſitus, ſiſtit lacrymas. Humiditas quæ exit à limaciis, quando viuæ perforantur cum ſtylo ferreo, miſta cum olibano in ſpiſſitudine ſicut mel, conuenit: ſi ex eo liniatur frons & tempora, coercet humores, ne ad oculos fluant. Pſylium tritum in aqua roſacea infuſum, donec inſpiſſetur, fronti & temporibus applicatum, & ſuper oculos, lacrymas ſiſtit. Lignum ebenum confricatum infuſum in aqua roſacea, donec diſſoluatur, colatum, colatura in oculos immiſſa, ſiſtit lacrymas ad oculos defluentes, & aufert quod eſt coram pupilla impediens viſum, & confert vlceribus oculorum, & abſcindit antiquum curſum humorum ad eos. Comburitur etiam lignum ipſum in vaſe paruo crudo, donec vertatur in cinerem, & lauetur cinis, ſicut lauatur plumbum, & ſubtiliſſimè poſt exiccationem puluerizetur, & de eo ſicut eſt, aut

in

in collyrio, ponatur in oculum. Aqua fragorum optima eſt.

Collyrium ſingulare ad ſiſtendum lacrymas.

R. myrrhæ drach. s. lapidis hæmatitis vel ſanguinalis confricati ſuper cotem drachm. j. myrobalanorum citrinorum ſcrup. j. ſucci extremitatum molliorum rubi, ſucci extremitatum arboris roſarũ ana vnc. ij. pulverizatis ſubtiliſſimè pulverizandis, ligentur in parua petia rara & bene munda, & infundantur in ſuccis prædictis, & ponantur in ampulla vitrea ſtricti orificij decenter obturati, & bulliant in vaſe aqua pleno ad conſumptionem medietatis, deinde colentur, & de colatura frigida ponatur in oculis gutta vna pro vice bis vel ter in die, liniendo frontem & tempora in ſero cum ſucco roſarum. Flores labruſcæ combuſti in collyrio poſiti ſunt optimi. Pannus lineus infuſus in mucilagine pſyllij ponatur ſuper oculis lacrymoſis, & ſanabuntur. Si grauentur oculi ſanguine, aut lacrymis calidis, impone ſuccum extremitatum rubi cum albo oui, & cum cotto carminato in eis infuſo, ſuperligetur, & ſanabuntur. Succus morſus gallinæ cum ſucco extremitatum rubi & albo oui, tollit lacrymas, albugines, & ſanguinem in

oculo immissum. Chrysocolla seu borax in collyrio positus, lacrymas compescit. Idem facit crocus circa oculos linitus. Ablutio oculorum ex decoctione serpylli, betonicæ, & rad. fœniculi siccarũ, exiccat lacrymas. Aqua in qua infusum fuerit psyllium vna nocte, interius vel exterius apposita, citò lacrymas cum ardore & pruritu compescit, siccat, & sanat. Vua acerba cremata in olla rudi pulverizata & cribellata per annum subtilem, oculo imposita, ruborem & lacrymas tollit. Etiam pompholyx lota in collyrio posita, similiter curat: est enim sicca & leuissima medicina.

De inflatione palpebrarum antiqua. Cap. XVII.

AD inflationem palpebrarum inueteratam. R. mellis puri, aloes hepatici ana vnc. j. myrrhæ vnc. s. croci drach. j. nucis cupressi, gallarũ quercus ana drac. ij. cymini drach. j. s. contusis contundendis coquantur in lib. ij. aquæ ad consumptionem medietatis, & in ea decenter calida infundatur parua spongia noua prius abluta & exiccata, quæ expressa, & in subtili petia inuoluta, ligetur super inflationem palpebrarũ, & super oculum clausum in sero, quando itur dormitum.

tum. Hoc medicamentum composui pro vna nobili muliere Taurini sexagenariæ, quæ habebat palpebras, tam superiores quàm inferiores deformiter inflatas, sicut est inflatio hydropicorum, iam multis annis elapsis, & hoc remedio fuit breui tempore sanitati restituta, nullo inflationis vestigio relicto. In aliis etiã idem probaui, semper tamen decenti facta purgatione.

De casu pilorum Palpebrarum.

Cap. XVIII.

LApis lazuli subtilissimè tritus & ablutus facit nasci pilos in palpebris applicatus. Spica nardi, & fumus qui eleuatur à ligno pini, quando comburitur, & fumus olibani, & fumus myrrhæ, terebinthinæ, & styracis, collecti & applicati, faciunt nasci pilos in palpebris. Sed fumus styracis est fortior. Fumus picis & kitram sunt optimi, quando cum duritie palpebrarum cadunt pili, & cum rubedine & pruritu.

De curatione pilorum Palpebrarum, quando nascuntur distorti.

Cap. XIX.

TAngere radices pilorum cum viscositate carnis limaciarum cum stylo vel acu, rectificat eos decenter.

De rectificatione superciliorum pilosorum.
Cap. XX.

ORiganum combure, tere & appone, prius pilis superfluis auulsis.

Aliud. Lacertam viridem coque in oleo,& inunge. Aut laureolæ radicem misce cum sanguine ranæ, & inunge euulsis pilis.

De curatione casus superciliorum. Cap. XXI.

REc. ossium dactylorum combustorum drach. iij. spicæ nardi drach.ij. tere & vtere, fricando supercilia. Valet etiam spica sola.

Aliud. R. antimonij assi, piperis ana drach.j.spicæ drach.iij.tere & vtere vt suprà. Lapis lazuli tritus & ablutus, postea tritus & fricatus, facit nasci pilos superciliorum & palpebrarum.

Ad casum superciliorum & barbæ. R.Hyoscyami drach.ij stercoris muris drac.j.polytrichi drach.ij.olei irini q.s. tere & misce cum oleo,& præfomentando vnge.

Aliud. Auellanas combure & commisce cum adipe vrsi & capræ,& vnge. Aut cum spolio serpentis,misto cum oleo vel adipe vt suprà. Aut cum nigella in aqua dissoluta, quæ est mirabilis proprietatis in superciliis. Aut cum nigella combusta, & adipe hœdi. Conuenit etiã linitio cum oleo

oleo frictionis plumbi. Vrantur duæ nuces eo modo quo possunt vri, & terantur: deinde R. ossium dactylorum vstorum aur. vnum, piperis g. xv. confice cum oleo rosaceo, & vnge. Vnguentum ex adipe vrsi, oleo, & hepate asini combusto, facit renasci pilos superciliorum. Vide quæ scripta sunt in cap. de Alopecia.

De gesse palpebrarum. Cap. XXII.

GEsse est impotentia aperiendi palpebras, quando sunt clausæ, & eas claudendi, quando sunt apertæ.

Factis debitis purgationibus, vaporentur cum decoctione fœnigræci & seminis lini, & pone eorum mucilagines in oculis, & super eos pone album oui conquassatum cum oleo rosaceo.

De visus debilitate ex descensu aquæ in oculos, suffusionibus & cataractis.

Cap. XXIII.

QVãdo visus deficit, & oculus in sua dispositione consistit, siquidem nocumentum est in aliis sensibus, morbus est in cerebro. Si non est, nocumentum erit in neruis opticis. Cuius signum est, quia compresso oculo sano, pupilla infirmi non dilatatur. Quod si nocumentum sit in ambobus, compressa pupilla vnius oculi clausum cum digito, pupil-

la alterius non dilatatur, propter oppilationem neruorum, quæ prohibet ſpiritũ viſiuum tranſire à cerebro ad oculum.

Electuarium ſingulare & expertum ad debilitatem viſus, & ad principium deſcenſus aquæ in oculos. R. ſem. fœniculi, chamædryos ana drach. vj. rad. chelidoniæ vnc. j. euphragiæ drach. vij. ſileris montani drach. v. ſem. apij, petroſelini, iuniperi, ſaxifragiæ ana drach. j. trita & cribellata conficiantur cum melle optimè deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ, de quo detur quantitas auellanæ pro vice ante ſomnum, factis debitis purgationibus.

Aliud quod dicitur Colocynthidis, laxat humores aquoſos, phlegma & melancholiam, cui non eſt ſimile in acuendo viſu. R. colocynthidis præparatæ, ſcillæ aſſatæ, aſari, triũ piperum ana aur. vij. ſpicæ rom. ſem. apij, aniſi, & fœniculi, carpobalſami, eupatorij, croci ana aur. ij. chamædryos, chamæpityos, ariſtol. rotundæ, gentianæ ana drach. vj. trita & cribellata conficiantur cum melle optimè deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ. Reponatur in vaſe vitreato, & ſepeliatur in ordeo per ſex menſes. Eius doſis eſt à drach. ij. ad drach. iij. manè.

Aliud

Aliud mirabilis operationis, ad principium descensus aquæ in oculum, expertum, & velocis operationis. R. spicæ nardi drach. x. cinnamomi electi drach. viij. agarici albi drac. ix. mastichis ad pondus omnium. Trita & cribellata conficiantur cum melle optimè despumato, & fiat electuarium in forma opiatæ. Eius dosis est drach. ij. omni die, & est mirabile.

Aliud ad descensum aquæ in oculum, vertiginem, ischyaticam, squinantiam, morsum canis rabidi, & ad omnes ægritudines phelgmaticas, & melancholicas. R. epithymi aur. x. scammoneæ, prassij, stœchados myrrhæ, ellebori nigri ana aur. iiij. scillæ assatæ, euphorbij, aloes, gentianæ, croci, petroselini, ammoniaci, opopanacis ana aur. j. polij montani, cinnamomi, spicæ, serapini, florum squinanthi, calamenthi fluuialis, aristo. longæ ana aut ij. resolutis gummis in vino boni odoris, terantur reliqua, & cribellentur, & omnia cum melle conficiantur optimè despumato, fiátque electuarium in forma opiatæ, quod reponatur in vase vitreato, & seruetur, donec fermentetur, cuius dosis sit à drach. j. vsq; ad drach. iij. pro vice.

Hiera ex inuentione Mesue valet ad obscuritatem visus, & crassam ventositatem

tẽ capitis, ſtomachi, & totius corporis & ad educendũ ſuperfluitates vtriuſq; cholerę & phlegmatis. Doſis eſt vnius aurei.

Raſis electuarium primo Cont. R. zingib. acori, hieræ picræ ana vnc.s. aſſæ fœtidæ vnc.i. trita impaſtentur cum ſucco fœniculi & melle inuicem coctis cum aqua decoctionis ſeminis fœniculi donec debitam formam ſyrupi recipiat. Detur de eo omni die magnitudo auellanæ pro vice, manè per horas tres ante cibum. Valet ad principium cataractæ, dilatationem pupillæ, & viſus obſcuritatem.

Vinum decoctionis tormentillæ quotidie bibitum ſine alio potu, & herba cocta ſuper oculum nocte emplaſtrata, in ſpatio trium menſium viſum reſtituit. Fel lupi, & fel leporis, cum ſucco marrubij, delent maculas & cataractam. Pinguedo piſcis fluuialis cum melle diſſoluta & collyrizata, acuit viſum. Serapinum etiam cum ſucco rutæ optimum eſt. Fructus arboris populi cum melle in collyrio poſitus. Rubea tinctorum acuit viſum, & diſſoluit ſuperfluitates coagulatas in oculis, & gummi ceraſorum abſtergit viſus obſcuritatem. Idem facit ſuccus cucumeris aſinini, & meliſſæ. Succus fœniculi cum quarta parte mellis bulliat ad

mellis

mellis ſpiſſitudinem, & ponatur parum pro vice in oculis.

Collyrium acuens viſum & oculi ſanitatem cuſtodiens. R. ſucci fœniculi vnc. vj. ſucci rutæ vnc. iij. mellis puri & electi vnc. ij. ponantur in ampulla vitrea ſtricti orificij & obturati, & ſuſpendatur in ſole per tres menſes, & abiecta fæce ponatur parum in oculis pro vice.

Fel teſtudinis nemoreæ cum melle miſtum ſuper leuem ignem ſine fumo bullitum, caliginem tollit, & cataractas venturas prohibet. Idem facit theriaca cum melle miſta. Adeps vrſinus cum æquali pondere cedriæ, melle optimo, & oleo veteri miſtus curat ſuffuſiones oculorum, caligines, & obtuſiones. Succus cyclaminis cum melle miſtus vnctus, detegit ſuffuſiones. Succus meliſſæ cum pauco opopanacis, & folia ſcabioſæ applicata, & ſuccus praſſij cum melle, ſuffuſiones detegunt.

Ad deſcenſum aquæ in oculum, & obſcuritatem viſus. R. ſerapini drach. j. ſacchari albi drach. ij. diſſolue cum vnc. j. ſucci chelidoniæ, & ſtilletur parum pro vice in oculum cum lacte mulieris. Succus radicis aſari, & ſuccus marrubij exiccatus cum melle adminiſtrati, acuunt viſum.

Gummi

Gummi oliuarum agrestium abstergit sordes oculi, confert obscuritati visus, delet vlcera, albugines, cicatrices corneæ, & telam. Vsus rutæ, euphragiæ, satureiæ, cum raphano, cinnamomo, zingibere, & nuce muscata, origano, melissa & pipere in cibariis, vsuque granorum serpentariæ, & fœniculi confert ad acuendum visum. Spargere super caput puluerem roris marini, & dimittere per tres dies, deinde abluere caput, conuenit oculis, quos infestant humiditates. Puluis subtilissimus ex eo cum melle confectus, conuenit aquæ descendenti in oculum. Item fel turdi, & succus qui reperitur inter corticem & lignum salicis tempore veris, quando salices florent, in oculis positus, non habet sibi similem ad omnem visus obscuritatem, & omnem pupillæ perturbationem, exiccat enim absque vlla mordicatione.

Rasis secundo Continentis dicit : Dixit Scheer : Cum passus sum debilitatem visus, composui hoc collyrium pro acuitate visus mei, & profuit valde. Compressi granatum, & extraxi succum, quem feci bullire ad medium super ignem : deinde addidi mellis despumati, quantum dimidia pars succi cocti, & iterum feci bulli-

re, vsque ad perfectam mistionem, & posui ad solem per viginti dies, postea ex eo collyrizaui, & visus meus effectus est valde acutus.

Aliud. R. succi granatorum acetosorum, suc. fœniculi, fellis vaccini, mellis ana despumentur ad ignem, colentur, & imponantur in oculis.

Panis ordeaceus sicut de furno extrahitur, scindatur per medium, sparge super ipsum puluerem carui, & calidum tene ante oculos intuendo in eum: clarificat visum mirabiliter. Caputpurgium ex succo cyclaminis valet ad debilitatem visus, & descensum aquæ in oculos. Fiat etiam collyriũ cum felle galli cum aqua fœniculi infuso croco: aut cum pipere, aniso, & pulegio syluestri. Quando accidit debilitas visus conualescentibus, cura est vt patiens inclinet se, super aquam calidam, recipiens eius vaporem oculis apertis, & ambulet per loca viridia herbarum & arborum ex Oribasio. Rasis 2. Cont. in conualescente, qui omnino visum amiserat, non immutatis oculis, embrocauit caput cum oleo violaceo, & ex eo instillauit in oculis, & est ei restitutus visus. Cum verò debilitas visus est propter oppilationem neruorum

optico

opticorum, conficiatur basilicon cum ære combusto, chalcantho, viridi æris, pipere, zingibere, & spica, mistis cum succo fœniculi, addatur parum caphuræ, & applicetur super oculum.

Animaduertendum, quòd his non vtimur tempore multum calido, nec capite multum repleto. Post istorũ vsum ponendum est lac in oculis, & calefaciendi oculi cum spongia in aqua decenter calida infusa, vt dolor & punctio mitigentur.

De Imaginibus quæ apparent ante oculos. Cap. XXIIII.

QVando imagines proueniunt à vitio stomachi, sunt æquales in ambobus oculis. Venæ enim & arteriæ quæ sunt in secũdo panniculo cerebri, descendunt simul cum neruis opticis ad oculos, & portant fumum à stomacho ad cerebrum ascendentem ad oculos, qui est sicut fumus olei in lucerna, & causat imagines: vt dicit Gal. 4. de Locis affect. cap. 1. Quando autem fiunt à descensu aquæ in oculum, & indicant cataractam, non sunt æquales in ambobus oculis. Quando vero fiunt propter siccitatem & consumptionem, apparent sicut cimices & pili coram oculis, & oculus apparet minor & siccior. Aliquando fiunt ab acuitate

te ſenſus, aliquando ex craſſitate diuiſionis humoris cryſtallini.

Collyrium ad imagines oculorum: R. fellis piſcis ſabor, id eſt, lucij, fellis piſcis ſturionis fluuialis recentis ana vnc. s. aquarum fœniculi, chelidoniæ, maioranæ ana vnc. j. antimonij præparati ſubtiliſſimè pulueriʒati ſcrup. j. ligni aloes, ſeminis rutæ, margaritarum ana ſcup. s. vini maluatici vnc. j. pulueriʒentur ſubtiliſſimè pulueriʒanda, & ſimul ponantur in vaſe vitreo obturato orificio cum argilla, & exponantur ſoli per viginti dies. De eo actu frigido ponatur in oculum bis in die, manè ſcilicet & ſero, tenendo ſtatim poſt oculum clauſum per tertiam partem horæ vel circa.

Aliud. R. ſucci fœniculi, rutæ, roriſmarini depuratorũ ana vnc. j. ligni aloes ſcrup. j ſalis gemmæ ſcrup. s. pulueriʒatis ſubtiliſſimè pulueriʒandis, miſceantur & collyriʒentur cum eo.

Aliud. R. Cinnamomi electi vnc. j. piperis longi vnc. j. s. piperis albi vnc. s. croci drac. ij. ʒingiberis electi, cardamomi maioris añ. drac. j. s. euphragiæ drac. ij. fiat puluis, de quo ponatur parum pro vice ſuper commiſſura coronali, quando vadit dormitũ: mane verò per frictionem

capitis leuē & pectinationē abstergatur.
Odoret sæpe rutam, & comedat de ea, & de euphragia in cibis suis. Liquor qui è salicibus tempore veris, quando emittunt flores, inciso cortice, emanat, aut posito ramo super ignem, ex loco inciso profluit, immissus oculis mirificè ꝓdest.

De Nyctalope. Cap. XXV.

NYctalops est, quando quis non videt post solis occasum. Assa hepar hirci, & vnge oculum liquore, qui ab ipso fluit: iuuat enim duodecies vnctus. Aut ponatur hepar hirci super carbones, postea incidatur in multas incisiones, aspergendo sale ammoniaco, & colligatur humiditas ab illo exiens, & de ea ponatur in oculos. Aut fiat collyrium ex vnciis iiij. succi fœniculi depurati & decocti, fellis hirci, mellis ana vnc. j. Vsus euphragiæ, fœniculi, betarum albarum, nucis muscatæ, myrobalanorum chebulorum conditorum, & similium est vtilis. Spodium quantitate lentis dissolutum cum oleo violaceo, naribus instillatum, curat eum, qui non videt stellas neque lunam in nocte. Rasis 2. Cont. refert de Abibabimasser, qui hac medicina vsus, ea nocte vidit lunam & stella melius solito, & tertia die visum recuperauit.

De Algaras, siue de fistula in angulo lacrymali. Cap XXVI.

AEgilops appellatur, antequam rumpatur. Ægilops auena est, cuius farina cum florib. labruscæ cataplasmata à principio, quãdo apparere incipit, sanat. Similiter memite cum succo parietariæ & croco mistus, appositus, & frequenter mutatus, curat.

Aliud. Conchulas cum ostracis tere cum myrrha & aloe, & impone. Rizum in cataplasmate applicatũ est optimum. Cataplasma ex parietaria, portulaca cum olibano simul masticata à ieiuno & apposita conuenit.

Aliud quo non solùm incipientes, sed etiam disruptas cum mala temperie circundante, in modico tempore curatas vidi, foramine etiam ad os perueniente, vnà cum inflatione.

R. Mellis puri, aloes hepatici, ana vnc. ij. myrrhæ vnc. j. croci drac. s. aquæ lib. ij. coquantur lento igne ad cõsumptionem medietatis, & in ea decoctione actu calida infundatur parua spongia noua, quæ expressa & in subtili petia bene munda inuoluta, ligetur desuper, & videbis mirabilem effectum, sicut ego sæpe expertus sum.

Fumus picis collectus & applicatus

bonum facit marginem oculi. Succus plantaginis cum cotto imbibitus superligatus sanat. Quando verò sunt disrupti ægilopes,& foramen penetrat ad os: Rasis 2. Cont. facit vnguẽtum ex oleo, vino, & lithargyro, coctis ad perfectam coctionem, ponendo vnc. iij. lythargyrij, auripigmenti vnc. j. mouendo cum spatula ne aduratur. Valet ad fistulam oculi, dissoluẽs omnem duritiem, putredinem, & inflationem. Quando apparet eminentia, ligare pilam desuper per tres dies, est cura sufficiens, inquit Oribasius. Quando est apostema in lacrymali, applica serapinum cum aceto dissolutum. Chamæmelum cataplasmatum curat apostema in lacrymali sparsum à principio.

Inquit Rasis, quòd quando hæc apostemata sunt aperta, curantur cum nuce rancida & enula. Cùm verò penetrant, & orificium est apertum, & penetrat, fiat hoc vnguentũ: R. gummi Arabici drac. j. myrrhæ drac. iij. confice cum felle vaccino, & imple ex eo orificium, nec remoueatur donec sanetur.

Aliud. R. Succi foliorum lilij vel radicum eius vnc. iiij. viridis æris vsti vnc. j. mellis puri vnc. iij. olei nucum, ceræ q.s. coquantur omnia ad consumptionem succi,

ſucci, & fiat vnguentum, de quo ponatur cum licinio, aut tenta vt decet.

Quando per præmiſſa non ſanatur, & tangendo cum ſtylo tangitur os diſcoopertum, tunc nullum eſt ſecurius remedium, quàm cauterium actuale per cannulam ex ære vel argento factam, per quam intromittatur cauterium factum ex ferro cum capite rotundo in extremitate, & cooperiatur oculus, vt defendatur ab offenſione cauterij, ſuper quem ponatur album oui recentis, & imponatur prædictũ cauterium bis aut ter comprimendo ſuper os, deinde appone butyrum ſuper ſummitatẽ tentæ. donec ſit eſchara remota, mox curabis cura fiſtularum & vlcerum, ſicut dicetur loco ſuo. Poſt cauterium applicatur vnguentum, quod nõ ſolùm fiſtulam lacrymalem curat, ſed etiam alias omnes.

R. centaurij minoris, ariſtol. rot. ana aur. j. myrrhæ aur. iij. aluminis, gallæ ana aur. s. ireos, ſarcocollæ, ſief memitæ ana aur. j. viridis æris ſcrup. j. cõficiantur cum melle, & fiat vnguentum. Ego operatus ſum cum cauterio vt ſuprà pluribus vicibus, & Dei gratia ſemper mihi bene ſucceſſit.

LIBER IIII. DE AFFECTIBUS aurium.

De Dolore auris. Cap. 1.

DOlor fit à mala temperie simplici, aut cum materia, aut ab apostemate, aut ab vlcere, aut à percussione. Quãdo fit à nuda intemperie, cum dolore nõ adest grauitas, neq; præcessit regimen faciens repletionem. In intemperie calida, cum dolore adest rubedo & pulsatio, & persentitur caliditas ad tactum. Contraria sunt in intẽperie frigida. Cura doloris ab intemperie calida est, vt auri instilletur succus solatri: cũ lacte, albo oui, & oleo rosaceo tepido. Aut instilla succum mali granati, aut lactucæ, aut parietariæ, vel plantaginis, & consimiles. Aut coquantur flores salicum cum aceto & oleo rosaceo, & tepidi instillentur. Oleum ex decoctione vermium. Aut instilla succum mandragoræ vel hyoscyami cum oleo rosaceo aut communi tepido. Quòd si dolor sit intensus, instilletur lac, oleum rosaceum, album oui vnà cum pauco opio, omnia ad inuicem mista & conquassata.

Si dolor fiat ab intemperie frigida, perforetur cæpa in medio, & repleatur

foramen oleo cum pauco euphorbio & pipere, demum coquatur ſuper prunas, & de oleo colato inſtilletur in aurẽ tepidè. Aut diſſoluatur gutta caſtorei cum oleo, & tepidum inſtilletur. Succus marrubij tepidus inſtillatus tollit dolorem auris antiquum, aperit oppilationes, & mundificat meatus auditus. Oleum etiam irinum bonum eſt. Sacculi cum panico, floribus chamæmeli, meliloti, origani, & huiuſmodi conferunt. Oleum de ſinapi, in quo ſint decocta aſſa, zingiber, & ſampſuchus, inſtilletur. Quòd ſi prædicti dolores proueniãt ab intemperie cum materia, tunc prius eſt materia euacuanda, demum alteranda, vt dictum eſt. Cùm verò dolor cauſatur ab apoſtemate intrinſeco, aut eſt calidũ, aut eſt frigidum. Factis igitur debitis euacuationibus, per phlebotomiam, & ventris ſolutionem, cõſideranda eſt qualitas doloris. Nam ſi dolor eſt pulſatiuus, acutus, vnà cũ aliis ſignis caliditatis, tũc in aure eſt inſtillandum (præmiſſis vniuerſalib.) lac mulieris cum albo oui, & cum aliis ſuperius enarratis.

Confert etiam adeps anatis guttatim, & tepidus in aurem inſtillatus. Coquatur granatum dulce in vino, & tritum

ſeu contuſum emplaſtretur. Aut coquantur lentes in aqua, piſtentur, & applicentur ſolæ, aut cum pauco croco aut opio. Aut inſtilletur oleum roſaceum vel violaceum tepidé. Cùm dolor creſcit & pulſatio, mittatur panis in lacte, & leuiter coquatur, & applicetur. Si verò ſit apoſtema frigidum, accipe partem internam allij, quæ eſt in forma amygdali, tere cum oleo, in cochleari ferreo aut æreo calefac, & infunde oleum tepidum.

Aliud. Fac bullire lanam ſuccidam in oleo irino & aceto, & infundatur tepidè in aurem, vnà cum ipſa lana.

Cùm dolor eſt ab apoſtemate, vnguentum baſilicon eſt optimum. Emplaſtrum factũ cũ farina fœnigræci, & ſeminis linicũ decoctione papaueris, eſt valde vtile.

Quòd ſi dolor ſit à materia, quæ non cauſet apoſtema, purgetur, & applicentur localia ſuperius ordinata, ſcilicet in principio capitis. De dolore ab vlcere proueniente ſuo loco dicetur.

Si dolor fiat à perſecutione, thus album cum lacte mulieris infundatur, donec diſſoluatur, & guttatim diſtilletur tepidè in aurem: nam ſtatim dolorem mitigat.

De Auribus doloroſis & ſaniem manantibus. Cap. 11.

Curan

CVrãtur ſucco porri & melle inuicem bullitis, parum de eis in aurem tepide infundendo. Valet etiam medulla vituli inſtillata. Coque ſcoriam ferri in aceto forti, cola & inſtilla tepide. Lacertæ paruæ liqueſiant in oleo puro, & inſtilletur tepidum. Vel inſtilla memitã, vel cedriam. Trochiſci Andronis deſcripti à Gal. in 5. de Compoſ. per genera, doſſoluti cum aceto, aurem exterius vngendo, optimi ſunt. Succus virgę paſtoris inſtillatus tepidus, dolorem & ſaniem curat. Thus cum vino remouet carnem mortuam, & generat viuam immiſſum. Tere gallas, liga in panno, coque in vino, & infunde vinum calidum, ſtatim aufert dolorem. Succus polygoni tepidus in aurem immiſſus ſanat aures vlceratas, & ſaniem manantes. Item caſtorei drach. ij. aluminis ſciſſi, croci, myrrhæ, olibani ana drach. j. miſce cum ſapa vini, aut oleo myrtino, & infunde, in recentibus cum vino & melle, in diuturnis cum melle tantùm. Curantur vlcera aurium per fortes laxationes & diuerſiones ad nares per caputpurgia.

Vnguentum ſolenne. R. ſanguinis draconis, ſarcocollæ, ſpumæ maris, baurach, ammoniaci, thuris, myrrhæ, ſief memi-

tæ ana. lauetur ſæpe auris cum aceto aut vino calido, poſtea impone medicamentum in aurẽ cum vino miſtum & ſuperponatur ei bombax, & hoc fiat bis in die, & ſanabitur. Corrodit enim ſaniem, & generat carnem bonam. Succus fœniculi immiſſus curat ſaniem & vermes. Sanant etiam pus auris, ſcabioſa & myrtus.

Si fortioribus egeat, ærugo æris ſubtiliſſimè trita, cum aceto ad mellis ſpiſſitudinem cocta, vel cum ſtercore columbino, vel cortice thuris conueniet Sarcocolla itidem, ſanguis draconis, ſpuma maris, baurach cum tenta intincta in eis, vel aliquo ipſorum cum melle aſperſo puluere, prius tamen abluendo aureum aceto aut vino calido. Agreſta cum vino dulci & melle cocta immiſſa curat. Folia oliuarum cocta & piſtata cum melle & aqua decocta ad mellis ſpiſſitudinem, cum bona expreſſione colentur, de colatura tepida inſtilletur in aurem, optimè mundat ſaniem.

De his quæ ſordes ab Auribus extrahunt.
Cap. III.

FAc linicium, aſperge oleo roſaceo & aceto, aurique impone.

Aliud. Nitrum coctum pone in aurẽ, ſuperinſtilla acetum tepidum, impone lanam,

lanam, & dimitte per totam noctem, manè verò ablue cum oleo calido. Item cordumenum & baurach cum ficubus albis cõueniunt. Succus dragonteæ cum melle instillatus in aurem tollit dolores, sordes & vlcera aurium astergit.

De sonitu, tinnitu, & sibilo aurium.

Cap. IIII.

SI proueniat ab acumine, aut teneritate sensus, cognoscitur primò, quia modicus: secundò, quòd modicè augetur: tertiò, si post gargarismata & masticatoria non diminuitur. Cùm æger est acuti sensus, tunc curatur, imponendo in aurem guttatim succum hyoscyami tepidum cum oleo rosaceo, aut hyoscyamum & castoreum cum aceto. Cùm verò tinnitus fit ab ægritudine, tunc fomẽta primùm cum decoctione absinthij, postea infunde acetũ cum oleo rosaceo tepidè.

Quòd si fiat à crassa ventositate, seu vapore, tunc cedriam cum melle, aut succo hyssopi tepidè in aurem instilla. Adeps vulpis, aut oleum nardinum, aut cassia lignea, cum oleo rosaceo, aut aloe cum vino & melle, facta prius consistentia, sicut gluten: aut ruta cum melle rosaceo, & aceto: aut acetum tepidum & acerrimum solum instillatum.

Confert

Confert etiam fomentatio cum foliis ebuli coctis in vino. Suffumigium ex aceto, vt fumus recipiatur in aurem, confert tinnitui, & difficultati auditus, occidens vermes. Suffumigium ex hyssopo & ficubus, vt suprà, decoctis, fumigãdo confert.

Aliud. R. succi bryoniæ, mellis, ellebori albi, olei rosacei ana. misce optimè, & tepidè instilla. Mel cum sale trito impositum curat tinnitum. Succus sampsuchi tepidus cum lana vel cotto auri impositus aperit oppilationem auris. Similiter oleum eius, & aqua ipsius. Dissolue parum castorei cum oleo nardino, & tepidè impone. Aut oleum amygdal. amararum, aut irinum cum aceto tepidè instilla. Mentha cum melle cocta super aurem calida applicata, per totã noctem dimissa, tinnitum & sibilum tollit.

Aliud quod valet ad tinnitum & surditatem. R. ellebori albi, castorei, nitri, croci, ana drach. j. mellis, aceti ana vnc. j. coquantur lentissimo igne, donec acquirãt mellis spissitudinem, & cum tenta vel licinio in eis immerso tepidè imponantur.

Aliud. R. caryophyllorum masculorum drachmam semissem. musci g. iij. cum aqua maioranæ & vino confice, & calidè in aurem stilla. Nitrum cum aceto &

to & aqua diſſolutum & inſtillatum confert. Item fel tauri, aqua porrorũ, ſuccus baccarum lauri cum vino & oleo roſaceo optimus eſt.

De extractione aquæ cadentis in aurem. Cap. V.

ACcipiatur virga iunci naſcẽtis in fluminibus (eſt autẽ planta triãgulata) & inuoluatur vna eius extremitas cũ cotto, & liniatur oleo: alia autem extremitas ponatur in aurem quantũ poteſt ingredi. Poſtea incendatur alia extremitas cotto inuoluta. Quãto enim plus comburitur, tanto magis cadit aqua de aure. Iteretur ergo illud, donec tota aqua egrediatur.

De extrahendis vermibus ex aure. Cap. VI.

OLeum de nucleis Perſicorum occidit vermes, dolorem ſedando. Accipe liquoris emanantis à carne vaccina cùm aſſatur, & permiſce cum aqua marrubij, & ſtilletur in aurem tepidè, deinde ponatur extremitas cannulæ in aurem præparata, vt ingredi poſſit, & ſugatur alia extremitas forti ſuctione, & egrediẽtur vermes. Fomentatio ex foliis ebuli coctis in vino, optima eſt ad vermes enecandos. Succus virgæ paſtoris, & ſuccus parietariæ cum modico pulueris ellebori

nigri

nigri ſtatim vermes interficit. Idem facit ſuccus abſinthij inſtillatus. Puluis corticum radicis capparorũ coquatur in oleo, & coletur, & de oleo tepido ponatur in aurẽ. Occidit enim vermes, & valet contra ſurditatem.

De curandis aurium tuberoſitatibus.
Cap. VII.

REmouet tuberoſitatem aurium herba aron bullita in vino, & oleo communi addito cymino pro emplaſtro.

Ad carnoſitates ſuperfluas, quæ naſcuntur in auribus. R. ærug. æris, ſquammæ æris ana drach. iiij mellis vnc. iiij. s. ſubtiliſſimè trita coquantur cum ipſo melle, quo uſque rubeum fiat, & vtere.

Aliud. R. ærug. æris, vitrioli, myrrhæ, ana drac. iij. ſucci praſſij vnc. iij. mellis q. s. puluezatis ſubtiliſſimè pulucrizandis, coquantut vt ſuprà.

De ſurditate. *Cap.* VIII.

AD difficultatem auditus conuenit iterata collutio cum decoctione ab ſinthij. Cornu capræ nuper occiſæ imple vrina capræ, & ſuſpende in fumo nouem diebus, & de ea tepida ſtilletur in aurem. Succus baccarum lauri, & ſuccus cæpæ, optimi ſunt.

Aliud. Fac concauitatem in cæpa magna

magna,& imple oleo, ſucco rutæ,& ſucco rad.raphani,& pone ſuper prunas, donec cæpa ſit bene cocta, & de illo oleo tepidè inſtilla in aurem. Aut inſtilla ſanguinem calidũ capræ, aut oleum amygdalarum amararum, aut oleum de been, de ſinapi, de cucumere aſinino, aut caſtoreum cum oleo nardino tepido. Coquatur ſauinæ fructus in oleo ſeſamino donec nigreſcat fructus, in cocleario, & de ipſo oleo tepido in aurem inſtilletur.

Aliud valde expertum R. Pulpæ colocynthidis, aloes, euphorbij ana drach. ij.trita ſubtiliſſimè & cribellata cõficiantur cum felle vaccino, & fiat ſief, exiccetur in vmbra, & de eo fricetur leuiter ſuper cote viridi barbitonſorum, cum ſucco raphani, de quo tepido cum dicta fricatura ſtilletur in aurẽ,prius tamen ſemper bene mundificata aure. Succus foliorum colocynthidis tepidus inſtillatus optimus eſt. Licinium in caphura intinctum auri immiſſum confert. Similiter cõferunt cubebæ & cardamomum. Item oleum ſeſaminum bullitum in cochleari cum ſeminibus iuniperi, donec nigrum fiat, auri inſtillatum iuuat.

Aliud. R. ellebori albi drach. ij. nitri drach. vj. croci drach. iij. fiant trochiſci

cum

cum ſucco rad. abſinthij, ſoluatur parum de eis cum aceto forti, & tepidè ſtilletur in aurem ſemper pręmiſſis vniuerſalibus euacuationibus.

De ſcrophulis. *Cap.* IX.

CVrantur ſcrophulæ abſtinētia & victu attenuāte, vomitu quoque, ventris ſolutione, & propriè cum puluere facto ex turbith, zingibere, & ſaccharo æqualibus portionibus, de quo detur ſecundum ægri tolerantiam. Aut euacua cum aliis purgationibus materias craſſas & viſcidas. Competit quandoq; phlebotomia ex cephalica.

Medicinæ Hipp. ad ſcrophulas. Radix lilij cum eius proprietate: ſtercus caprarum & auium: naſturtium, radix cucumeris aſinini, vuæ montanæ, & ficus albæ, quæ cadunt ab arboribus ante maturationem, farina fabarum, amygdalæ amaræ, & bdellium. Curantur ſicut apoſtemata ſcyrrhotica.

Propria verò ſunt: R. farinam lupinorum amarorum, coque in oxymelite, & appone, aut ſtercus capræ in aceto coctū.

Aliud. R. calcis q. s. miſce cum melle, aut oleo, aut adipe porcino, & appone: aut miſce farinam ireos, & ſtercus columbi, & cocta in vino appone: Aut miſce

misce axungiam cum lapathio acuto, fac emplastrum, & appone, quia curat scrophulas recentes.

Aliud. R. axungiæ veteris, seminis hyoscyami, picis, olei antiqui, stercoris citrini gallinæ ana. misce, & appone. Herba aron cũ axungia vrsina veteri curat eas.

Trochisci qui delent eas. R. scammoneæ drach. ij. myrrhæ, croci, costi ana drach. j. opij drach. s. succi agrestæ sicci drach. j. confice cum vino, & fac trochiscos pondere iiij. scrup. pro singulo. Soluatur vnus pro vice cum succo opij & dauci, & ex eo liniantur scrophulæ. Emplastrum ex acetosa & lapathio acuto in vino coctis appositum iuuat. Radix acetosæ collo appensa iuuat habẽtem scrophulas. Herba aron cum suis tuberositatibus & axungia veteri contrita calida applicata, curat scrophulas, & omnia apostemata frigida. Oleum de been, aspergula, & eruca geratina propriè resoluunt durities, quæ sunt post aures, & ex longo tempore antiquatæ. Melissa cataplasmata dissoluit eas, & omnes humores & durities cum aceto, cataplasmata. Ficus immaturę, quæ cadũt ab arboribus, coctæ cũ nitro & aceto cõmistæ, cataplasmatæ, scrophulas, glãdulásq; dissoluũt. Emplastrũ ex foliis ro-

rismarini maturat eas, & alia apostemata ad maturandum difficilia. Arnoglossa trita cum sale eas dissoluit, aut stercus capræ cum aceto, aut cinis conchularum marinarum cum aceto, vel cinis ostracorum cum axungia porcina. Folia mandragoræ cum sauich cataplasmata, curant scrophulas & apostemata dura. Flores genistæ cõtriti cum melle rosaceo, aut cum ouo dati, resoluunt scrophulas: dosis est drac. ij. vsq; ad drac. v. Scrophularia herba comesta, & super locum posita, sanat eas.

Emplastrum resoluens scrophulas, & omnia apostemata dura, & splenem. R. tragacanthæ, chamæmeli, picis liquidæ, ammoniaci, medullæ cruris vituli, galbani ana. resoluantur gummi in aceto forti, liquefiat medulla & pix, & reliquis additis, fiat emplastrum. Si herba scrophularia contrita infundatur in vino subdio à sero ad mane, potata in mane per aliquot dies, omnes scrophulæ purgabuntur, nec vna remanebit.

Aliud. R. ammoniaci drach. iiij. dissoluatur cum succo chamæmeli, aut eius decoctione, addendo pulueris rad. corticum capparorum subtilissimè puluerizatorum drach. ij. fortiter pistando cum decoctione carui, & appone. Fimus columbi

lumbinus omnibus aliis eſt calidior,itaq; tritus cum aceto & farina hordei curat ſcrophulas. Vnguentum de artanita paruum ſanat. Emplaſtrum de vngula aſini combuſta puluerizata, cum axungia piſtata,appoſitum,curat eas.

Emplaſtrum Galeni ad ſcrophulas. R. ſinapis, ſeminis vrticæ, ſulphuris, ſpumæ maris,ariſtolochiæ, bdellij ana vnc.j.ammoniaci, olei antiqui, ceræ ana vnc.ij. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Pix confecta cum ſcilla, radice caulis, ficubus,radicib.capparis, bdellio, aut lupinis cum aceto & melle optima ſunt. Oleum cucumeris aſinini naribus impoſitum, confert habenti ſcrophulas.Emplaſtrum ex radice alpheſſeræ cum melle delet eas. Idem facit eius ſuccus cum melle & vino æquis portionibus potus. Doſis ſucci eſt à drachmis duabus vſque ad quatuor. Habentibus verò calidam complexionem ſunt adminiſtranda ſicut ſauich de tritico cum aqua coriandri. Vrticæ contritæ curant vlceratas ſcrophulas & cancrum.Vnguentum Apoſtolorũ.Myrrha cum duplo licij ex aqua coriandri. Conueniunt ea quæ curant vlcera,quando ſcrophulæ ſunt vlceratæ.

De fugillis. Cap. X.

FVgilles ſunt tumores ſubitò venientes in loco poſt aures ſcrophulis ſimiles, quas noſtri vulgares Giſſas appellāt. Curantur cum emplaſtro facto ex cinere limaciarum combuſtarum cum ſuis oſtracis, miſto cum axungia veteri non ſalita, ſuperappoſito. Humiditas etiam, quæ exit à limaciis, quando viuæ perforantur ſtylo ferreo, miſta cum olibano, curat eas.

LIBER V. DE AFFEctibus narium.

De fœtore narium. Cap. I.

SI fœtor narium oriatur ab vlcere, vel polypo, vel hæmorrhoidibus naribus innatis, inferius cura dicetur. Si autem propter humores putrefactos circa colatorium, aut in partibus caruncularum mammillarium, aut ventriculis cerebri, tunc poſt debitas purgationes vniuerſales & particulares cerebri iteratas, mundificetur id, quod in partibus prædictis inhæret de corruptione. Fricentur igitur primò nares interius in parte ſuperiori cum vino odorifero ſimplici, poſtea cum

vino in quo ſit cocta myrrha, calamus aro maticus, roſæ, cyperus, folia myrti, & ſimilia ſigillatim, aut coniunctim, reiterando collutionem. Deinde inſuffletur naribus puluis ex calamo aromatico, ſpica, cypero, roſis, foliis myrti, cum modico ſalis gemmæ. Puluis etiam calamenthi eſt ſingularis.

Caputpurgium optimum. R. ellebori albi, rad. ireos ſiccæ ana drach. euphorbij, piperis longi ana drach. s. olei de croco, de violis, ana q.s. cum modico ceræ: fiat vnguentum molle, ex quo intingatur extremitas parui digiti, & ex eo fricentur nares interius manè quando ſurgit à lecto, & per horam ante cœnam, emungendo poſtea nares vt decet. Ponatur autē in naribus de prædicto vnguento quantitas vnius lentis pro vice, & non amplius.

Aliud. R. ſpecierum hieræ picræ drac. iiij. calami aromaticæ, myrrhę, caryophyllorum ana drach. ij. ſpicæ, folij ſquinanthi florum, cinnamomi electi ana drach ij. s. liniantur cum vino odorifero, & cum eis fricentur nares interius, aut imponatur licinium in eis intinctum.

Aliud auferens fœtorem narium. R. Xyloaloes crudi, roſ. caryoph. ana drach. ij. ſpicæ, calami arom. myrrhæ, calamenthi

ana drach. i. confice cum vino antiquo aromatico, addendo muſci g. vj. fac pilulas quantitate ciceris & diſſoluatur vna pro vice cum oleo nardino, & ſtilletur in nares, aut imponatur cum tenta, vt ſuprà, facta prius collutione cum vino odorifero, vt ſuprà.

Aut R. cyperi, aluminis, myrrhæ, croci, auripigmenti ana. confice cum aceto, & naribus impone. Xylobalſamum naribus inſufflatum multum valet.

Quando autem fit à vaporibus, qui eleuantur à ventriculo, curatio ventriculo eſt adhibenda. Primò eſt mundificandus: ſecundò alteranda eius diſcraſia ſeu intemperies: tertiò, roborandus & confortandus eſt cum iis, quæ prohibent vapores aſcendere à ſtomacho ad ſuperiora, ſicut eſt vſus coriandrorum præparatorum, aut diacydonitis cum ſaccharo poſt cibos, & conſimilia. Deinde fiat electuarium iſtud: R. rad. cardui maioris, florum labruſcæ ana vnc. j. menthæ, ſeminis cardui, foliorum lauri ſiccorum, piperis, galangæ, calami aromatici ana drach. ij. trita & cribellata conficiantur cum melle optimè deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ, de quo capiatur quantitas auellanæ pro vice per

duas

duas vel tres horas ante prandium conti nuando. Infunde frequenter in naribus aqua infusionis cẽtaurij: est enim vltima. Vel insuffletur semina rutæ, absinthij, pyrethri, puluerizata, naribus. Vrina asinorũ est optimũ lauacrũ in fœtore narium.

De nocumento Olfactus. Cap. 11.

DIminutio, priuatio, & etiam corruptio, aut fiunt à mala temperie sine materia, aut cum materia.

Quando fiunt sine materia, alteretur per embrocationes syncipitis per odoramenta, & caputpurgia. In calida conuenit embrocatio cum rosis, & coriandro: item trahere per nares oleum rosaceum cum aqua rosacea, & parum aceti, aliquando cum pauco caphurę. Decoctio myrti cum cypero, & vaporatio aceti est vltima.

Quando est à mala complexione frigida, conferunt lauacra ex spica, calamentho, calamo aromatico, sampsucho, & similiter embrocæ. Item vngere nares ex oleo rutæ & nardino, & aliquando cum castoreo, euphorbio, musco & similibus.

Si fiat ab intẽperie cum materia & flatibus crassis oppilantibus, tunc fiat vniuersalis euacuatio materiei, & etiã particularis: deinde fiãt lauacra & embrocæ prædictæ, & inclinetur caput super vaporem

chamæmeli, ſampſuchi, menthæ aquaticæ, ſpicæ, calamenthi, & conſimilium. Fiant etiam gargariſmata, caputpurgia, odoramenta. Odor rutæ optimus eſt, & nigella in aceto infuſa ſubtiliter trita, miſta cum oleo antiquo, tracta per nares, ſumma eſt. Quòd ſi caputpurgia ardorem naribus inferant, vngatur interius cum oleo roſaceo aut myrtino.

Puluis ad oppilationem narium, & olfactus defectum. R. artanitæ, condiſi, ſalis ammoniaci ana. fiat puluis ſubtiliſſimus, de quo inſuffletur naribus, prius cum aceto vaporatis. Succus artanitæ attractus per nares, aperit oppilationem narium. R. nigellam poſtquam fuerit infuſa in aceto exiccatam, contere, deinde miſce cum oleo veteri. Modus autem vtendi eſt, vt impleat patiens os ſuum aqua, & declinet caput retro: deinde inſtillientur ex hoc medicamine aliquæ guttæ in nares, & attrahat vehementer: mox inclinet ſe ſuper vaporem aquæ calidæ ore aperto, donec multa egrediatur humiditas: poſtea lauet nares aqua calida, & faciat hoc tribus vicibus, ſemel in die, tribus diebus.

Quando autem ſunt ab apoſtemate, curetur primo cum repercutientibus, vt oleo roſaceo, & myrtino cum aqua roſacea

ſacea, deinde fac hoc medicamentum: R. farinam ordei, roſarum ana vnc.j.caphuræ drach.ij.tere & confice cum aqua roſacea, aut ſucco granatorum, & vnge intus & extra.curat.n.apoſtema & bothor à ſanguine.

Aliud. R. ſucci ſolatri, ſucci granatorum acetoſorum, aquæ roſaceæ p.æquales,olei roſacei partes duas, caphuræ parum,conquaſſentur omnia,& vnge intus & extra.Si fiat apoſtema à cholera, inunge cum mucilagine pſyllij, & ſeminis citoniorum, cum albo oui & oleo roſaceo ac violaceo inuicem conquaſſatis:eſt bonum & expertum. Odoret flores ieſmini vel narciſſi.In his quando exit ſanies miſta cum ſanguine curatur.

Si à phlegmate aquoſo fiat, ſtilletur in nares oleum amygdalarum dulcium.

De Polypo, Ozæna, & Hæmorrhoidibus narium. Cap. III.

POlypus dictus eſt propter ſimilitudinem, quam habet cum piſce habente multos pedes, cuius caro in ſubſtantia eſt ſimilis carnoſitati, quæ naſcitur in hoc vlcere narium: eſt enim humor carnoſus, qui in naribus creſcit. Ozæna verò eſt polypus vlceratus cũ fœtore. Hæmorrhoides denique ſunt quædam car-

nes molles, quæ vt plurimum ſunt ſine dolore, & quandoque adeò excreſcunt, vt multum pendeant extra nares.

Polypus qui eſt durus & niger, non tractabilis eſt: ille etiam qui eſt mollis, putridus, fœtidus, fortaſſe non recipit curationem. Hæmorrhoides quoque multum doloroſæ (licet vt plurimum ſint ſine dolore) non curantur.

Medicamentum auferens polypum narium, & omnem carnis additionem in eis, & hæmorrhoidas narium cancroſas. R. ſemen ſerpentariæ, & tere cum ſucco malorum granatorum coctorum cum cortice ſuo, & liniatur ſuper polypum in eius circuitu: eſt enim medicamentum bonum. Vua etiam ſerpentariæ, & propriè ſuccus eius idem operatur. Similiter ſuccus radicis eius, lana in aliquo illorum imbibita, & naribus immiſſa.

Aliud medicamentum Galeni conſumens omnem carnem malam, & carnis additiones, in naribus cum lenitate, & ſine dolore. R. granatorum dulcium acetoſorum & mediorum inter ea, part. æquales: contunde ea cum ſuis corticibus, extrahe ſuccum ipſorum & decoque, donec inſpiſſetur ſicut mel tenue: deinde tere cortices, grana & pulpas granatorum, à quibus ſuccum

ſuccum extraxiſti contritione multa donec fiant ſicut paſta, & fac cum ſucco eorum formas ſimiles tentis ſeu liciniis, & intromitte ex eis in naribus vnam, præliniendo tamen cum ſucco prædicto, tempore longo: hoc enim efficit operationem ſine dolore.

Aliud conſumens polypum, & omnem carnem additam in naribus. R. ſcoriæ æris aur. iiij. chalcanthi aur. iij. ellebori nigri aur. j. arſenici rub. drach. j. fiat puluis ſubtiliſſimus, de quo inſuffletur in naſum, aut ponatur cum tenta in vino diſſolutus.

Trochiſci alchadicon abſumunt polypum, cancrum, & omnes additiones carnium in omnibus locis, quorum hæc eſt deſcriptio. R. calcis non extinctæ, arſenici citrini, ana p. duas, colcotar, floris æris, aluminis ana part. vnã, gallarum, acaciæ, balauſtiarum ana p. mediam conficiantur in mortario vel vaſe æneo, cum aceto forti, vltima contritione vſque ad quinque dies, & fiant trochiſci, qui reponantur in vaſe vitreo, & cuſtodiantur in loco frigido & ſicco, & diſtemperetur vnus cum vino, & ex eo intingatur licinium cum tenta, & applicetur: eſt enim expertum.

Aliud. R. vitrioli vnc. ſ. ſquamæ æris drac. j. ſandarachæ drac. iij. ellebori

nigri

nigri drac.ij.tere & insuffla in nares. Aut vitriolum solum linias cum aceto, & vnge tentam ex eo.

Aliud. ℞ cort. granatorum drach iii. fellis tauri, amomi, myrrhæ, calamenthi, prassij ana drach.iiij.croci drach.j fiat puluis, vtere eo sicco insufflando vel applicando supra polypum vt suprà.

Conferunt & coniunctim & diuisim infra scripta: Aristolochia cum cypero, puluis hermodactylorum, æs vstum, flos æris, ossa myrobalanorum, antimonium, tutia Alexandrina.

Hæmorrhoides quæ sunt rubeæ, cum vehementi dolore, aut duræ, aut nigræ, medicamentis suprascriptis, & non multum acutis, sunt curandæ. Illæ verò quæ sunt molles, sine dolore, licet omnes scribentes laudent eas debere incidi cum ferro, aut vri cum cauterio actuali: ego tamen reperi modum multo faciliorem & securiorem, cum quo non solum hæmorrhoidas narium, sed & polypum & omnem carnositatem superfluam in naribus & aliis locis excrescentem, absque molestia patientium, curatas vidi. Hic est modus: Accipe aquam capitelli, seu à saponario (si habere potes) sin minus fac eam sic: Accipe situlam decentis quanti-

tatis

tatis ſeu capacitatis, perfora eam ſex aut ſeptem foraminibus in fundo: deinde pone in fundo eius calcis viuæ per ſpiſſitudinem quatuor digitorum. ſuper calcem pone tantundem cineris ligni quercus, deinde iterum de calce, atque ſuper eam de cinere, donec remaneat vacuum in ſitula quatuor digitorum, vel circa: tunc ſuſpende ſitulam & reple illam vacuitatem aqua, ponendo vas ſub ſitula, vt recipiat aquam, quæ deſtillabit. Cum tota aqua deſtillauerit, reuocetur in ſitulã vt ſupra, & iterum deſtillationem facias tribus aut quatuor vicibus. Cum fuerit tota deſtillata, ponatur aqua in vaſe ſuper ignem, & tandiu coquatur, donec ſit congelata, ſeu coagulata ſicut gelatina: tunc accipe cum ſpatula quantitatẽ fabæ pro vice, & proiice in ampulla vitrea, & quando totũ erit in ampulla, obtura orificium cum cera, quia ſi apertum dimitteres, liquefieret, & conuerteretur in aquam, ſed tenendo orificium obturatum, remanent illæ petiæ durę valde, & hoc eſt optimum ruptorium. Habeas poſtea inſtrumẽtum factum ex plumbo, longitudinis vnius digiti vel circa, tantæ verò craſſitudinis, vt poſſit ingredi narem: quod in ea extremitate, quæ in naribus ponetur, ſit

caua

cauatum in forma pyxidis, & in ea cauitate ponatur de ruptorio prædicto, & ponatur in nare ita vt carnoſitas recipiatur in concauitate, vbi eſt ruptorium, & latera concauitatis narem à læſione ruptorij cuſtodiant. Patiens autem teneat dictum inſtrumentum plumbeum cum manu firmum in nare, per ſpatium vnius horæ. Deinde remoto inſtrumento à nare, applicetur butyrum, donec ſit eſchara & caro combuſta remota. Poſtea reiteretur ruptorium, donec tota caro ſuperflua ſit abſumpta, applicando ſem per butyrum poſt ruptorium, vt ſuprà. Quòd ſi caſu remaneret aliquod vlcus, curetur cum his quæ infrà dicētur de vlceribus Narium. Experimentum huius rei feci in domino Fundulo, ſecretario reuerendiſſ. Cardinalis Turonenſis, qui habebat carnoſitatem in nare, quæ non ſolum narem replebat, ſed extrapendebat per medium digitum, & hac vía (Deo fauente) caro illa fuit totaliter conſumpta, neque cauſata eſt læſio aliqua, neque in nare deformitas, dũ eſſem Lugduni anno 1538.

Illæ verò hæmorrhoides narium, quæ ſunt cum intenſo dolore, nõ ſunt curandæ cum cauſticis, vt dictum eſt ſuprà: ſed cum his quæ dolorem ſedant, & ſtupefacien

cien

cientibus. Deinde applicandæ ſunt medicinæ exiccatiuæ, ſine mordicatione, de quibus dictum eſt in cura polypi ſuperius. Inter quas diphryges eſt ſummè ſiccans ſine mordicatione.

De Coryza. *Cap.* IIII.

SAuina bullita ſuper nares calida cataplaſmata, ſtatim aufert coryzam.

Trochiſci abſcindentes coryzam. R. thuris, ſandarachæ, coſti, ſtyracis liquidi ana. fiāt trochiſci, ponatur vnus ſuper carbones ignitos, & trahatur fumus per nares cum traiectorio.

Si cum eorum portione ſuffumigentur ſtupæ lini bene carminatæ, & ponantur ſuper commiſſura coronali, iuuant. Caryophylli, & macis pulueriʒati ſparſi ſuper proram capitis, eundo dormitum, impediunt deſcenſum aquoſitatis ad nares, & oculos à cerebro. Idē faciunt menthaſtrum & cortices citri.

De phlegmonibus intrinſecis narium.
Cap. V.

FArinam ordei, roſarū ana part. vnam, caphuræ quartam vnius partis. trita confice cum aqua roſacea vel ſucco granatorū acetoſorū, & vnge intus & extra.

Aliud. R. ſuccorum ſolatri, granatorum acetoſorum, aquæ roſ. ana p. æquales

con

conquassandum pauca caphura, & vnge vt suprà.

Ad apostema cholericum. R. mucilaginis psyllij, seminis citoniorum ana. cum albo oui, oleo rosaceo vel violaceo conquassentur, & frigida apponantur.

De vlceribus Narium. *Cap.* VI.

QVædam ex eis fiunt in parte exteriore nasi, & de eis dicetur infrà, agẽdo de ægritudinibus faciei. Alia sunt intrinseca Horum rursus, aliqua sunt in ipso naso, aliqua in colatorio, & circa caruncula mammillares, quæ sunt deteriora quoniam difficilius curantur. Quędam sunt recentia, quædam antiqua, quędam in superficie leuia, quædam putrida & profunda.

Curantur ea quæ sunt leuia, habentia crustas, primò vngendo crustas illas cum butyro sæpius loto in aqua fumiterræ, donec crustę cadant: deinde hoc vnguento: R. olei rosacei vnc. ij. ceræ albæ scrup. s. simul dissoluta proiiciantur in aqua frigida, & cum fuerint coagulata, lauentur in vase vitreo vel vitreato tribus vicibus, cum aqua vel succo semperuiuæ: deinde incorporantur cum eis pulueres infrascripti subtilissimè puluerizati, & passati per pannum sericum.

R. tu

R. tutiæ Alexandrinæ præparatæ in aqua rosacea drach. ij. lithargyrij despumati drac. j. s. corallorum rub. drac. j. ambræ g. ij. incorporatis omnibus simul diligenter, vngantur ex eo nares interius, quia est remedium solenne & securum.

Quando verò sunt cum aliquali, putredine, oportet primò vti abstersiuis, sicut vino & melle: & quando putredo est multa, miscere conuenit colcotar, vnguentum Ægyptiacum, vrinam infantium, pro mundificatiuo bono.

Vnguentum quod mundificat & incarnat. R. lithargyrij vnc. s. rutæ recentis, aluminis sciſſilis ana drac. ij. cum oleo myrtino & aceto: fiat vnguētum, sicut fit vnguentum de lythargyrio, & vnge ex eo.

Aliud. R. cerusæ drach. j. lithargyrij drac. iij plūbi vsti drac. ij. lauetur in aqua solatri, deinde cum oleo myrtino fiat vnguentum, quod valet ad vlcera dolentia.

Succus hederæ tollit omnem putredinem de naribus. Aristolochia, cyperus, semen dragonteæ cum melle, curant vlcera, & carcinomata narium. Cinis vngulæ asini curat vlcera narium.

Vnguentum Galeni de flore æris mundificans vlcera saniosa narium & consolidans.
R. ceræ drac. iiij. olei ex oliuis immaturis,

aut myrtini vnc.ij.floris ęris puluerizati, ſicut alcohol drac. ij. fiat vnguentum, & ex eo vnge. Aut applicetur cum tenta.

Vlcera narium quæ ſunt ſicca hoc vnguento curantur: R. violarum, medullæ crurum vaccę, olei amygdal.dul.mucilag. pſyllij, ſeminis citoniorum & maluarum ana. cum modico dragaganthi & cera fiat vnguentum & applicetur frequenter. Quando verò ſunt humida: R. Litharg. ſquamæ argenti, ceruſſæ ana fiat vnguentum cum oleo myrtino, roſ.& cera. Gallę, mel, & ſemina myrti cum vino & ſucco granatorum dulcium & acrium inuicem cocta ad mellis ſpiſſitudinem, miſceantur, & applicentur, quia curant. Squama plumbi teratur cum vino & oleo myrtino in vaſe æneo ſuper ignem leuem, ſeu ſuper carbones, donec inſpiſſetur, impone in vaſe æneo, vnge, quia curat vlcera narium. Solus ſuccus mali granati coctus ad medietatem, curat. Etiam malũ granatum dulce, coctum & contuſum ad extra applicitum curat.

De fluxu ſanguinis Narium. *Cap.* VII.

SI ſit criticus, non reſtringatur, niſi nimium fluat: nec quando prouenit ab abundantia ſanguinis, nec quando eſt aquoſus & corruptus. Cùm verò vis ſanguinem

guinem adſtringere, vide à qua nare exeat, applica ſuper hypochondrium (& eſt Galen. remedium in 5. Meth.) eiuſdem lateris cucurbitam cum flamma. Quòd ſi non ceſſet, fac phlebotomiã diuerſiuam primò de latere oppoſito. Quandoque oportet applicare ventoſas ſuper ſpatulas, & facere ligaturas & frictiones doloroſas diuertentes, cauendo à regimine multiplicatiuo ſanguinis. Aſpergatur facies aqua frigida. Caueatur aſpectus rerum rubearum.

Galeni magnum ſecretum ad ſiſtendum ſanguinem vndecunque fluat. R. chartæ combuſtæ de papyro, cucurbitæ ſiccæ combuſtæ, vitrioli cõbuſti, olibani, opij, aluminis combuſti ana ℥j. puluerizata cribellentur ſubtiliſſimè, & ex eis aſpergatur licinium in aceto infuſum, & naribus puluis in aceto diſſolutus imponatur. Vnge etiam nares exterius. Quãdo ſufficiens quantitas exiuit, & vis ſiſtere ſanguinem, tunc fac phlebotomiã de eodem latere naris, vnde fluit ſanguis, & ſtatim ſiſtetur, teſte Galeno in lib. Curatiuo per ſang. miſſ. 7. Liniatur frons & tempora cum bolo armeno diſſoluto in aceto, & oleo roſaceo. Fiant ligaturæ manibus & pedibus, & duobus adiutoriis. Ligen-

tur teſtes, & ponantur pedes in aqua calida. Iaceat ſuper dorſum: & aſpergatur eius facies cum aqua frigida & aceto, clauſis oculis, quia hoc eſt vltimũ reſtringens ſanguinem vndecunq; fluat. Cinabrium, tela araneæ & hepar caprinum combuſtum cum aceto, ſiſtunt ſanguinem ſtatim. Succus caudæ equinæ ſuccus rutæ, & vrticæ, coniunctim vel diuiſim naribus immiſſa, retinent ſanguinem. Sarcocolla, gypſum, puluis molendini, mumia, bolus armenus ſeorſum & ſimul fronti applicata cum albo oui & aceto, ſiſtunt ſanguinem. Cyminum tritũ cum aceto odoratum ſiſtit. Caphura cum agreſta naribus impoſita idem præſtat. Burſa paſtoris in manu retenta, aut ſuper fronte vel nare applicata ſiſtit ſanguinem. Sanguis qui fluit è naribus ſiccatus, puluerizatus, & combuſtus, naribus inſufflatus, ſiſtit ſanguinem, & vulnera ſolidat. Pili leporis combuſti naribus inſufflati citò ſiſtunt. Puluis ranę combuſtæ poſitus ſuper loco vnde fluit ſanguis ſtatim retinet. Cerebrum gallinæ ſiſtit ſanguinem menyngarum cerebri.

De modo extrahendi ſanguinem à naribus. *Cap.* VIII.

Mentham

MEntham cum melle miſce & impone in naribus. Flores graminis naribus impoſiti idem faciunt. Rubeam tinctorum in oleo diſſolue, & frica nares interius cum eis.

R. plantam rubeæ tinctorum viridis, plica eam, fac veluti vnam tentam pro ſingula nare, impone, percute vtrunque latus narium cum manibus vel digitis pluribus vicibus, & exibit ſanguis ſufficienter.

LIB. VI. DE AFFECTIBVS oris, labiorum, & linguæ.

De fœtore Oris. *Cap.* I.

FOEtor oris aut fit propter putredinem & vlcera narium, & eius cura dicta eſt de fœtore & vlceribus nariũ. Aut propter vlcera putrida circa partes oris, & eius curatio dicitur de alcola & de vlcerib. oris. Aut fit propter communitatem ſtamachi ab humoribus aggregatis & corruptis in ſtomacho: & eius cura eſt euacuatio primò illius humoris, ſæpe euacuationẽ iterando, cum medicamento conuenienti. Quòd ſi materia in ſtomacho corrupta ſit biliosa, purgetur cum infuſione aloes,

aut infuſione rhabarbari, & aliis materias bilioſas purgantibus. Si verò materia in ſtomacho ſit pituitoſa & putrefacta, purgetur patiens cum hiera, aut ſtomachico Meſ. aut aliis phlegma putridũ euacuantibus. Quæcunque ſit materia, ſiue calida ſiue frigida, ſemper conuenit vomitus poſt comeſtionem acrium & acetoſorum, & poſt melones. Vitet pinguia, craſſa & viſcida, & nauſeatiuam ſatietatem poſt purgationem per vomitum: Nec comedat lac, nec pulmentaria. Vtatur citoniis, & pyris coctis, ſuperponendo aniſum, fœniculumq́ue in fine menſæ, etiam vtatur zingibere condito, diacymino & conſimilibus.

In dependente à materia bilioſa exhibẽtur granata, perſica chryſomela, ſuccus acetoſi, miua citoniorum, & ſimilia.

In dependẽte à materia pituitoſa, datur zingiber conditum, nux muſcata, tryphera maior, acetum ſcilliticum, trochiſci diarhodon, ſaccharum roſ. cum maſtiche, xyloaloe, caryophyllis, & conſimilibus. Deinde ea adminiſtrantur, quæ generant bonum odorem in ore & toto corpore: ſicut eſt hoc medicamentum, valens ad ægritudines ſtomachi, confortans omnes mineras virtutũ, faciens oris

&

& totius corporis bonum odorem, occultans fœditatem coloris bonum colorem generando, conſeruans corpus in vigore adoleſcentiæ, tardans canos, generans hilaritatem continuam, coitum roborans, & eſt medicamentum regium.

R. myrob. emblicorum, chebulorum & belliricorum partes æquales. Terantur & fundatur ſuper eos, cõterendo in vaſe lapideo, hora poſt horam, aqua fontis cum modico ſaccharo per tres dies: & deſtilletur vna vice poſt aliâm ſuper tenui inſtillatione ex oleo amygdal. ſemper agitãdo cum ſpatula: deinde dimitte ſiccari in vmbra. Poſtea R. huius miſtionis drach. xviij. roſ. ſiccarum drach. vj. cyperi drac. iiij. ligni aloes, extremitatum myrti, caryophyllorum, maſtichis, ſpicæ, ana drac. ij. & ſcrup. j. cinnamomi, zedoariæ, corticum citri, cardamomi minoris, macis, cardamomi maioris, nucis muſcatæ ana drach. ij. muſci drach. j. & ſcrup. ij. confice cum melle emblicorum & paſſulis pinguibus, & fiant formæ ſimiles auellanis, pond. iij. da in mane cum vino & in ſero ſimiliter, vnam pro vice.

Pilulæ procurantes digeſtionem, facientes oris odorem bonum. R. caryophyllorum,

nucis musc. cinnamomi, galliæ musc. cyperi, spicæ, cort. citri, ligni aloes, ana aur. ij. musci g. iiij. fiāt pilulæ cum bono vino odorifero, de quibus teneatur vna in ore paulatim degluticndo.

Confectio experta, & efficax ad fœtorem oris cum materia putrida in ventriculo. R. extremitatum myrti humidæ, cinnamomi, emblicorum, cyperi, spicæ, cort. citri, foliorum squinanthi, mastichis ana partem vnam, galliæ muscatæ, caryophyllorum, nucis muscatæ, cubebarum, cardamomi minoris, zingib. ana partem mediam. confice cum melle passularum, quod sit ad pondus omnium, cum vino antiquo odorifero, cum passulis enucleatis, & fiant formæ sicut nuces muscatæ: sumatur omni mane vna, & omni sero. Hoc debet fieri post vomitum & solutionem ventris iteratam sæpius, sicut dictum est suprà. Collue os cum vino antiquo boni odoris, infusionis rad. ireos Orientalis siccæ, retinendo parum in ore, aut cum vino infusionis serpylli, aut cum aceto decoctionis absinthij, & cort. citri, aut cum decoctione menthæ cum aceto, aut cum vino forti & myrrha fricando cum squinantho, aut cum ordeo assato permisto cum sale & melle, aut cum rad.

helenij,

helenij,& iridis combuſtis, melle miſtis, aut cum myrrha, ſpica, & melle. Teneatur in ore galanga, ireos, folia lauri, nux muſcata, flores labruſcæ, ſerpyllum, rad. cyperi, cinnamomum, caryophylli, aut aliquid ſimile leuiter maſticando. Folia lauri ſicca, piper & ſemen cardui ana confice cum melle in modum opiatæ: da cochleare vnum ieiuno: aut rad. cardui cum vino albo. Flores labruſcæ bibiti aut comeſti, aut ſtomacho ſuppoſiti, fætorem oris emendant. Frequẽs comeſtio apij mirabiliter occultat oris fœtorem.

Dentifricium ad idem. R. ſpicæ, roſarum, cyperi, folij, galliæ, corticum citri, caryophyllorum, cardamomi, ligni aloes, maſtichis, ſalis combuſti ana confice cum melle, & fac trochiſcos, qui exiccentur in furno non multum calido, & fiat dentifricium. Quibus os palati dislocatur, his media naris deprimitur.

De Alcola & vlceribus oris. Cap. II.

IN alcola, quæ infantibus accidit, rectificetur lac matris, deinde curetur cum eis quæ dicentur. Cùm verò accidit adultis, neceſſario debent fieri purgationes per phlebotomiam, & ventris ſolutionem ſecundum exigentiam. Applicare oportebit ventoſas ſub mento, quãdoque

cum ſcarificatione. Clyſteria in calida conueniunt leuiora, niſi materia ſit corroſiua maligna, quia tūc ea adminiſtranda, quæ educunt materiam cum lenientibus. In frigida verò locus datur acutioribus, non tamen multum. Fiant collutiones à principio, quando materia eſt calida, cum ſucco ſolatri, acetoſæ, plantaginis, rob de ribes, rob de moris: & cum aqua decoctionis ſumach, roſarum, granorum myrti, lentium excorticatarum cum aceto, extremitatum rubi, & foliorum eius, extremitatum vitis, arboris roſarum, granatorum acetoſorum. Item memite, alchanna, & gallæ communes conueniunt in vtraque materia.

Medicamentum alcolæ calidæ in ore & lingua, & doloris gulæ à caliditate. R. lentium excorticatarum drac. v. roſarum rub. coriandri ſicci, boli armeni, gallarum ana drac.ij.s. ſeminis portulacæ drac.iij. s. caphuræ drac.j & ſcrup.ij. fiat omnium puluis, de quo ponatur ſuper vlcera poſt collutionem cum aqua hordei & melle roſaceo. Aut diſſolutus cum ſucco citoniorum vel myrti, illinatur vlceribus.

Ad vitia oris ex ſupercaleſactione. R. ſucci vuæ acerbæ lib. s. mellis vnc. ij. coque ad conſumptionem tertiæ partis, reponatur

in vaſe

in vaſe vitreo, & colluatur os.

Andromachus ad alcolas. R. ærug. æris drach. ij. aluminis ſciſſi, gallarũ ana drac. j. fiat puluis ſubtiliſſimus paſſatus per petiam ſubtilem, & apponatur cum digito.

Aliud conferens alcolæ, & corroſioni gingiuarum. R ſumach, granorum myrti, balauſtiarum, roſarum rub. ana drach. iij. ſpodij albi, ramich ana ſcrup. puluerizata miſceantur cum rob citoniorum, & colluatur os ex eo & gingiuæ. Collue os cum decoctione gallarum, florum roſarum, florum oliuæ, cynogloſſæ, foliorum rubi, ſoliorum verbenæ coctorum in aqua cum melle roſaceo. Succus etiam granati acetoſi cum melle miſtus & coctus ſanat ea. Folia rubi, ceraſorum, acetoſæ, & cynogloſſæ maſticata, & collutio ex eorũ decoctis facta curat ea. Thus ſolum, aut cum melle roſaceo miſtum, aut cũ vino dulci, aut cum vtroque. Idem facit marcheſita combuſta, & ſuccus vuæ acerbæ, ſuccus myrti, & conſimilia. Si vlcera ſint minoris humiditatis, conferunt minus exiccantia, ſicut mora lupuli, cortices nucum, ſemen papaueris, nux cupreſſi, & ſimilia. Si ſit humidiſſima, oſſibus vicina, confert puluis trochiſcorum Andronis vlceri immiſſus: ſicciſſima

enim

enim eſt medicina. Radix etiam cyperi curat ea. Quòd ſi alcola ſit nigra herpetica: R. foliorum oliuæ, foliorum citri, foliorum ſpinæ albæ, rubi, acaciæ ana vnc. j. aluminis iameni, vitrioli ana drach. ij. croci drac. j. ſiccata, pulueri zentur, & adminiſtrentur, fricando, & ſuperapponendo cum melle roſaceo aut vino dulci, aut cũ vua paſſa enucleata & aniſo cũ melle miſta, aut cum vitriolo trito cum melle.

De ſciſſuris Labiorum. Cap. III.

FActis opportunis euacuationibus, ſi opus ſit, accipe poſtea gallam immaturam, tere cum reſina terebinthina, vel hyſſopo, & melle, & vnge. Vel vnge cum oleo amygdalarum amararum.

Ad magnas & profundas. Vnge prius cum adipe hœdi, deinde cum pinguedine anſeris, melle, & terebinthina abietis ana: addendo flores roſarum, hyſſopum & maſtichen, fac vnguẽtum, & ex eo vnge. Confert etiam vngere cum melle roſaceo ſolo, aut cum ſucco bryoniæ & ſale. Conueniunt etiam bryoniæ folia.

Aliud. R. amyli, penidiarum ana drac. ij. aquæ roſaceæ vnc. iij. miſce & vnge. Ad idem valet porrum aſſatum cum melle miſtum.

Ad ſciſſuras labiorum, vlcerationes oris & palati

palati eum ex coriationibus. Dissoluatur dragacanthum in aqua rosacea, & per pannum coletur exprimẽdo, in colatura dissoluatur amylũ, & liniãtur partes prædictæ cũ parua petia in eis infusa, & curat.

Aliud curans scissuras labiorum. R. furfuris, pilorum caudæ equi ana. combure super lamina ferrea ignita, & cinerẽ eorum misce cum melle rosaceo, & vnge.

Aliud. R. gallarum, cerussæ ana p. vnam, amyli, dragacanthi ana p. mediam, confice cum adipe gallinæ, & vnge.

Ad ardorem, combustionem, & vlcera labiorum. R. lithargyrij, cerussæ, frictionis plumbi, hyoscyami albi ana. olei rosacei, ceræ q. s. fiat vnguentum, & vnge.

Ad scissuras labiorum, manuum, & faciei. R. ceræ nouæ, œsypi, adipis anatis p. vnam, olei rosacei p. duas, amyli, draganthi, mucilaginis seminis citoniorum ana p. mediam: fiat vnguentum quo vngantur partes prædictæ, post earũ ablutionem cum aqua calida, & ex dragagantho trito sicut alcohol.

De exitu sanguinis à partibus oris. *Cap.* IIII.

COquantur rosæ in aqua & aceto, & os colluatur eo frigido. Gargarizetur decoctio rosarum, seminis portulacæ,

cæ, & burſæ paſtoris frigida. Decoctio capreolorum vitis domeſticæ, aut ſuccus eorum, foliorum rubi foliorum citoniorum, granorum vuæ, & granorũ myrti, ſumach, virgæ paſtoris & pentaphylli: collutio enim iſtorum vel aliquorum ex eis tam cõiunctim quàm diuiſim eſt conueniens, frigida. De exitu verò ſanguinis qui non venit à partibus oris, licet exeat per os, dicetur infrà.

De apeſtematibus linguæ.

Cap. V.

QVando eſt apoſtema calidum linguæ, phlebotometur cephalica, aut media, quando magna eſt repletio: deinde venæ quæ ſunt ſub lingua. Colluatur os à principio cum ſucco lactucæ, aut aqua roſacea & aceto, aut cum decoctione coriandri, ſumach, roſarum lentium, & ſimilium. Soluatur venter cum aqua aqua fructuum, caſſia, diaprunis ſimplici & ſolutiuo, electuario de ſucco roſarum & ſimilibus. Colluatur os cum diamoron, & decoctione foliorum oliuarum, poſt præcedentia. Rob myrti, cum ſyrupo roſaceo conuenit, & in fine cum melle roſ. & ſyr. acetoſo, deinde cum decoctione ficuum, & parum ſinapis & ſalis ammoniaci. Aut fiant gargariſmata cum

ſinapi

ſinapi contrito, & aqua mellis inuicem coctis: curat enim apoſtema radicis linguæ. Si ſuppuretur, aperiatur phlebotomo, & curetur curatione exituræ. Quando adeo intumeſcit lingua, vt ab ore exeat, fricetur cum ſucco cæpæ, & porri, cum ſale. Si ſit materia ſanguinea, fricetur cum acetoſitate citri, cum ſucco ribes, vel ſucco granatorum acetoſorum, aut agreſtæ, vt exeat ſaliua præmiſſis vniuerſalibus, vt ſuprà. Succus lactucæ eſt optimus, deinde ſuccus porri.

De mollificatione linguæ. *Cap.* VI.

AEgritudinum linguæ, quædam ſunt per colligationem eius ad cerebrum & neruos, quædam ſunt propriæ linguæ. Colligantia linguæ ad cerebrum & neruos eſt, quia læditur lingua in motu ſuo, propter ſeptimum par neruorum, in ſenſu verò propter tertium par neruorum: quem neruũ appellant anatomici neruũ mollem. Quapropter mala complexio, quæ fit in membris linguæ ſimilium partium, prohibet motum linguæ: quæ autem in pelliculis, guſtum & tactum impedit: ex quarto de Locis affect.

Ad mollificationem linguæ, & omnia ſymptomata phlegmatica circa eam. R. terebinthinæ abietis, opopanacis, gũmi ligni nucis muſc.

musc. ana. fiant pillulæ paruæ, & teneatur vna pro vice sub lingua assiduè, gargarizetur cum decoctione sinapis, & parum salis: item cum decoctione origani, trium piperum, pyrethri, sinapis, salis ammoniaci, hyssopi, & similium, cum oxymelite scillitico. Tenere nucem musc. in ore iuuat multum. Conuenit similiter confectio anacardina, & caputpurgia. Quòd dependeat mollificatio à pituita, signum est, quia multa redundat saliua, & currit ab ore. Quando fit à cerebro, tunc nocumentum communicatur aliis sensibus. Cùm est à sanguine, apparet rubedo cum caliditate, & eius cura fit cum phlebotomia cephalicæ, deinde venarum sub lingua. Quandoque oportet apponere ventosas sub mento. Fiunt etiam frictiones diuertentes. His omnibus subaudiēdum est, vt fiat debita euacuatio humoris peccantis à principio. Et fiant euaporationes origini neruorum linguæ deseruiētium: de quibus dictum est in ægritudinibus neruorum suprà. Apponere super proram capitis pulueres ex sandaracha, maci, caryophyllis, & similibus prodest. Acorus etiam vtilis est.

De vlceribus, scissuris, & inflammationibus linguæ. Cap. VII.

VLcera linguæ curantur, sicut vlcera oris. Scissuræ autem & inflammationes curantur, retinendo in ore mucilaginem psyllij cum saccharo, & masticando portulacam cum aceto. Confert tenere in ore album oui cõquassatum & colatum, & tamarindos infusos in aqua rosacea.

Aliud. R. mucilaginis psyllij, dragaganthi, gummi Arabici ana partes æquales, syr. violati p. duas, tamarindorum p. tres, seminis portulacæ assati p. mediam, spodij tertiam vnius partis, caphuræ octauam vnius partis. terantur vltima contritione, & fiat linimentum, quo liniantur fissuræ & inflammationes linguæ omni hora, præcedẽte collutione facta ex aqua rosacea & aceto, aut ex acetositate citri & aqua rosacea.

Medicamentum conferens vlceribus & pustulis linguæ, oris, & palati. R. seminis portulacæ, seminis rosarum, amyli, sacchari finissimi, dragaganthi, balaustiarum ana drach. ij. spodij, croci, ana drach. j. confice cũ syrupo rosaceo aut violaceo, & vnge ex eo, confert enim corporibus tenellis.

Quibus verò ab ore multa defluit saliua, da ad masticandũ polygonum siccum

& ponantur ſuper ſtomachum folia vitis viridia contuſa, aut citonia, aut meſpila, aut dactyli in cerato, aut folia tenera rubi facientis mora: vel illine cum alphitis & foliis apij: aut caſeum recentem mollem, vel portulacam. Apoſtema radicis linguæ curat gargariſmus ex ſinapi contrito, & aqua mellis inuicem coctis.

De dolore dentium. *Cap.* VIII.

FActis debitis purgationibus per phlebotomiam, ſi expediat, & per ventris ſolutionem, ſi ſit apoſtema in gingiua, ſcarificetur ſi ſit maturum, ſin minus, maturetur cum iis quæ ſuo loco dicentur. Si verò fiat à rheumate deſcendente à capite, purgetur cum cocchiis vel aureis & fiant diuerſiones cum ventoſis, frictionibus, clyſteriis & ligaturis. Ex Gal. ſi teratur allium, & ligetur ſuper pulſum manus lateris dolentis, ſedat dolorem dentis: expertum enim eſt, & hoc facit diuertendo. Deinde adminiſtranda ſunt illa, quæ prohibent materias fluere ad dentes, ſicut eſt collutio oris in materia calida cum aqua roſacea & aceto calidis, cum decoctione roſarum, myrti, hyoſcyami, & ſimilium. Acetum in quo coctum ſit ſpolium ſerpentis eſt mirabile valde. Acetum in quo cocta ſit ſandaracha

cha, prohibet rheumatiſmum à dentibus & gingiuis, & ſtringit eas, ſedátque dolorem vehementem. Gallæ & ſolatrum cocta in aceto.

Trochiſci ſedantes dolorem dentium calidum, & dolorem apoſtematis gingiuarum. R. coriandri, ſeminis portulacæ, ſumach, lentium excorticatarum, ſantalorum citrinorum, roſarum, pyrethri, caphuræ ana partes æquales, fac trochiſcos cum ſucco ſolatri, & line dentem, vno eorum diſſoluto in aqua roſacea & aceto, præcedentibus tamen vniuerſalibus ſuprà enumeratis. Colluatur os aceto calido, in quo coctæ ſint gallæ, ſemen hyoſcyami, radices alchechengi, polium, radix cucumeris aſinini, folia myrti, aut rad. pentaphylli. Aut fiat collutio ex aceto ſcillitico, aut cum decoctione foliorum rutæ cum oxymelite. Vel coquatur in aceto pyrethrum, hyſſopus aut rad. eryngii: & iſtorum decoctio teneatur in ore calida. Aut teneatur vinum calidum in ore, vel aqua vitæ.

Singularis decoctio citò ſedans dolorem dentium. R. trium piperum, cubebarum, corticum rad. mori, cort. rad. capparorum, radicis mandragoræ, ſaxifragiæ ana drach. j. ſeminis hyoſcyami albi drach. ſ.

pyrethri drach.ij.s.coquantur in vino rubeo ad consumptionē tertiæ partis, prius contusis contundendis: postea colentur, & de colatura calida teneatur in ore: & quum cœperit infrigidari, expuatur. Ex Montagnana. Vt dentes nunquam doleant, coque limaturam cornu cerui in aqua vel vino in olla noua, & tene calidum in ore, vbi est dolor.

Trochisci citò sedantes dolorem dentium, fricando ex vno ipsorum dentem & gingiuam, boni & experti. R. aluminis drach.iiij.piperis drach.iij.seminis hyoscyami drach. iiij.pyrethri drach. ij. fiant trochisci cum aceto, qui super dentes positi, dolorem sedant. Gummi hederæ, radix peucedani, pyrethrum, piper, aut medulla nuclei persicorum, cum pipere. Aut R. piperis, zingib. staphisagriæ, ana drach.j.baurach armeni drach. j.s. fricentur cum eis gingiuæ: sunt enim magni momenti. Similiter collutio ex radice raphani. Os dactyli accensum in dentes positum. Spolium serpentis mistum cum oleo ad spissitudinem mellis, linitum super dentem dolentem, est mirabile in sedatione doloris. Puluis factus ex origano & nitro, sparsus super dentes & gingiuas, mox tollit dolorem. Herba fragorum masti-

cata

cata ſtatim tollit dolorem. Suffumigetur dens ex ſemine porri ad alchitram, fumo per traiectorium excepto: aut cum ſemine hyoſcyami poſito ſuper prunas, aut ſemine cæpæ, cum alchitram, picéve liquida, ſiue cedria. opportuna ad vaporationes ſunt malua, chamæmelum, melilotum, fœnumgræcum, anethum, ſemen caulium, cum foliis, & ſimilia, ex quibus etiam quandoque fiunt emplaſtra. Emplaſtrum ex cæpa aſſa, cum oleo anethino, chamæmeli, rutaceo, aut amygdalarum, & huiuſmodi. Quandoque fiunt vaporationes ex rebus ſiccis, ſale, milio, panico, floribus chamæmeli, & ſimilibus, quibus ſedatur dolor. Alia ſunt quæ dolorem dentium auferunt in naribus aut auribus impoſita: ſicut ſuccus hederæ terreſtris in aurem partis dolentis miſſus, ſtatim dolorem tollit. Idem facit ſuccus ſenecionis. Succus calendulæ per narem partis dolentis attractus, aufert dolorem. Grana quinque hæderæ cocta in cortice mali granati cum oleo roſaceo auri dextræ infuſa, tollunt dolorem dentium partis ſiniſtræ. Succus aſphodeli in aurem partis dolentis tepidus immiſſus, ſedat dolorem dentis.

De his quæ facilitant ortum dentium puerorum.
Cap. IX.

MIſce butyrum cum melle, & frica gingiuas. Fricare gingiuas cum cerebro leporis, facit naſci dentes infantium ſine dolore.

De his quæ dentes commotos confirmant.
Cap. X.

COllue dentes cum decoctione calida cardui, vel cum ſucco granatorum, aut cum decoctione rad. hyoſcyami. Idem facit radix chamæleontis nigri cum pipere & cera. Item cornu cerui vſtum: & collutio oris ex aceto ſcillitico, confirmat dentes commotos, ſtringit gingiuas laxas, aufert putredinem & fœtorẽ oris. Collutio ex decoctione vini, in quo ſit cocta ſpuma maris, aut karabe, aut balauſtia, confirmat dentes commotos.

Medicamentum confirmans dentes commotos. R. Gallarum, roſarum, cyperi, balauſtiorum, ſumach, ana partem vnam, aluminis partem mediam, liniantur ſuper radicem dentis & gingiuam.

Aliud conferens dentium commotioni, & gingiuarum corroſioni. R. gallarum, cupularum glandium, aluminis iameni, cort. granatorum ana. tere ſubtiliter, & applica vt ſuprà, intus & extra etiam.

Maſti

Maſticatio maſtichis confirmat. Item, ℞ gallarum, myrti, lentiſci ana. coque in vino, & ablue.

Aliud. ℞. ſalis p. ij, aluminis ſciſſi p. j. combuſta extinguantur in aceto, vtere fricando radicem dentis, aut dentium, colluendo deinde cum vino calido. Decoctio cort. interioris vlmi calida in ore retenta, & decoctio rad. capparis in aceto forti ad medietatem, colluendo calidè, confirmat & tollit dolorem dentium.

Suffumigium confirmans dentes motos, & dolorem ſedans. ℞ ſpumæ maris, ſem. hyoſcyami ana. pone ſuper prunas, & ſuffumiga. Aut cum dente canis ſuper ignem poſito. Aut collue ex vino decoctionis ſpumæ maris, karabæ, balauſtiorum: aut cum decoctione rad. taſſi barbaſſi in aceto vel vino. Myrrha, galla, & alumen, acacia, & hypociſtis, confirmant dentes commotos, fricando ex eis radices dentium.

De Dentibus corroſis, & vermibus in eis.

Cap. XI.

RAdix tithymalli, pyrethri, capparorum, zingiberis, baccæ lauri, ariſtolochia, cyperus, nigella, vel ſtyrax conferunt: item gallæ in aceto vel vino coctæ, retinẽdo decoctionẽ in ore, & colluendo.

Decoctio menthæ cum aceto tollit putredinem dentium. Coque zingiber in oxymelite, & impone in dente corroso. Valet & ablutio ex vino decoctionis rad. pentaphylli calidè os colluendo. Radix peucedani concauitati dentis imposita, & borax seu chrysocolla conferunt corrosioni dentium, vermésque occidunt, qui sunt in eis, & sedant pulsationes eorum à proprietate mirabiliter. Illud quod est in concauitate gallæ ad intra eius corrosi positum, sedat dolorem dentium, & vermes occidit. Semina hyoscyami, porri & cępæ in suffumigio cum emboto idem faciunt.

Ad præseruandum dentes à corrosione & dolore, & vt sint clari & odoriferi, & gingiuæ non sint sanguinosæ. R. origani montani drach.ij. hyssopi drach.iiij. parietariç permistæ cum melle & sale trito, & combustæ in olla vnc.iiij. piperis drach. iij. tere, cribra, frica dentes & gingiuas.

De stupore & congelatione dentium. *Cap.* XII.

MAsticatio portulacæ, nucleorum nucis, sem. portulacæ, amygdalarum, aut auellanarum, soluit stuporem dentium. Item frictio cum sale, aut stringere inter dentes medullam panis calidi, ca-

ſeum aſſum, vitellum oui calidum, cordumeni, aut bacchas lauri prodeſt.

De albificandis Dentibus. *Cap.* XIII.

CAput leporis combure, miſce cum fœniculo albiſſimo, & oſſibus ſepiæ & frica dentes. Cornu capræ combuſtum fricando dentes clarificat & ſtringit gingiuas laxas. Cornu cerui combuſtum, aut pulegium cum ſale frixo, vel ordeum & ſal aſſatum. Nitrum, oſſa dactylorum & ſepiæ miſce, & frica dentes ex eis puluerizatis.

Dentifricium optimum. R. coralliorum rub. finiſſimorum, oſſium dactylorum, pumicis, oſſiũ ſepiæ, ſalis aſſi ana. tere & frica dentes. Puluis cornuum combuſtorũ dentes albificat, ſi ex eo dentes fricentur.

Nulla eſt medicina excellẽtior, quàm pumex ignitus & extinctus in vino albo bis, & tertia vice relinquatur ignitus, donec infrigidetur abſque alia extinctione, tritus & ablutus, quando cùm eo fricantur dentes, facit eos albiſſimos. Ex eo etiam non combuſto, ſed trito, dentes fricati albificantur.

De modo extractionis Dentium, ſine dolore & ferro. *Cap.* XIIII.

ADeps ranæ viridis, quę habitat in arborib. dẽti appoſitus, frangit ipſum.

Circunda & emplastra dentem cum fermento, & dimitte per mediã horã, postea tange cum sanguine lacertæ, & cadet.

Aliud. Circunda dentem fermento per mediam horam relinquendo, prius tamen dentem circumcirca denudando: deinde accipe vermem dictum campe, qui adhæret foliis cauliũ, & appone denti cautè, ne alios contingat & cadet. Si dens est de superioribus, accipe vermem in superiori parte folij: si de inferioribus in inferiori parte folij.

Colocynthidem sylvestrẽ coque, prius tamen tritam, & in aceto infusam, donec mellis acquirat crassitudinem. scarifica gingiuam circa dentem, tange hoc pharmaco, & iube claudere os per modicum temporis: postea accipe dentem cum digitis, & sequetur sine dolore.

Aliud. Farinam lacti tithymalli permisce, & appone, superponendo folia hederæ, dimittendo per horã, & frangetur.

Aliud. Destilla per alembicum sal ammoniacum, tange cum ea aqua dentem, & cadet sine dolore. Puluis corallij rubei concauitati dentis immissus, dentem eradicat. Tange dentem cum rad. apij ranini, statim dolorem tollit, & dentem frangit. Idem facit radix hyoscyami

nigri

nigri. Caue tamẽ, ne alios tangas. Quod in omnibus est subintelligendũ. Oleum de serbin in dentem corrosum stillatum, idem facit. Dissolue ammoniacum cum succo hyoscyami, tange dentem, & cadet.

De Gingiuis corrosis. Cap. XV.

REc. Florum rosſ. vnc.s. gallarũ drach. ij. myrrhæ vnc. j. puluerizata subtiliter gingiuis apponantur, prius tamẽ ore colluto, & fricatis gingiuis cum aceto scillitico. Acetum in quo mentha est decocta, ex eo colluẽdo, putridas gingiuas curat. Flores labruscæ curant vlcera gingiuarum & oris. Trochisci de orobo faciunt nasci bonam carnem super gingiuas: fiunt enim ex farina & melle, & exiccantur in furno super tegula. Aristolochia gingiuas & dentes à putredine purgat. Corallium valet ad corrosionem oris & gingiuarum, pręcedente collutione ex aqua salsa aut aluminosa. Conficitur puluis vtilis ex duabus partibus corallij, & vna rosarum. Frictio cum tartaro mundificat gingiuas denigratas & putridas. Agresta cum melle & vino dulci cocta confert gingiuis, in quibus abundat humiditas. Ablutio ex ammoniaco, melle & aqua inuicem coctis, gingiuas corrosas & cancerosas curat.

Ad gingiuas ſanguinoſas confert phlebotomia cephalicæ, ſcarificatio gingiuarum, & retentio ſucci hyoſcyami in ore, aut decoctionis eius cum vino cocto, aut cum vino decoctionis lentiſci extremitatum & balauſtiorum in aqua & aceto, vel cum vino cocto cum rad. rubi, vel cũ decoctione gallarum & ſumach in vino pro collutione.

Aliud. R. tartarum vini & carbonem factum ex ligno roriſmarini ana. fac puluerem, & ex eo frica gingiuas.

Secretum Gal. magnum ad gingiuas corroſas & denigratas. R. ſucci bryoniæ lib.s. gummi Arabici, gummi dragaganthi torrefactorum ana drach.j. ſacrocollæ, thuris, maſtichis, ireos ana drach. s. tutiæ Alexandrinæ præparatæ in aqua roſ. drach.ij. calamenthi combuſti drach. s. pulucrizentur ſubtiliſſimè in mortario lapideo, vel marmoreo, & miſta ſimul ſoli exponantur, donec exiccentur: renouetur ſuccus quinquies exiccando & puluerizando vt ſuprà: vltimo puluerizentur ſubtiliſſimè, & vtere eo ſicco, aut cum melle miſto, aſpergendo vel liniendo, eſt enim res excellentiſſima. Radix ireos puluerizata applicata curat putredinem dentium & gingiuarum. Gutta ammoniaci

facta

facta ſicut collyrium, gingiuis putridis & canceroſis optimum remedium eſt.

De Gingiuis tumidis & ſuperincarnatis.
Cap. XVI.

QVando gingiuæ ſunt tumidæ cum apoſtemate, tunc maturandum eſt cum aqua decoctionis ordei & ficuum, calida retenta in ore, aut cum aliis quæ maturant: deinde cum phlebotomo aperiendum: poſtea os abluendum vino rubeo calido, aut vino & melle ſimul coctis. Quando autem ſunt tumidæ ex rheumate vel vapore teneatur in ore ſuccus portulacæ, vel aqua ſalita, in aqua condiuntur oliuæ, quæ vulgò vocatur ſalamora vel ſalmoria: vel teneatur in ore oleum omphacinum calidum, vel oleum de lentiſco. Sicca conueniunt, ærugo ferri, ærugo æris, rad. ariſtol. ſemen. arnogloſſæ, vitriolum vſtum & balauſtia.

Dum eſſem in Sabaudia cum Illuſtr. Duce Carolo ſecundo, in loco Anneſiaci, fui locatus in domo Pacheleti apothecarij qui habebat vxorem ſatis antiquam, quæ habebat gingiuas inferiores craſſiores digito: excreuerat enim carnoſitas multum deformis. Rogauit ſi quid haberem vt ſanitati conſulerem, quia multi iam anni erant, quòd ab illo morbo ve-

xaba

xabatur. Cui dedi bonam ſpem ſalutis. Accepi aquã qua vtuntur aurifabri (vulgò da partire) & aptaui duos baculos, in quorum vnius ſummitate ligaui cottum carminatum, in alterius ſummitate ligaui paruam petiam. Accepi poſtea aliam petiam duplicatam, & cum manu ſiniſtra poſui petiam ſuper inferiori labio, & traxi inferius, vt diſcooperirem totã illam carnoſitatem. Carne diſcooperta, accepi manu dextra baculum, in cuius ſummitate erat cottũ, & immerſi in illam aquã fortem, & cum cotto fricaui dictam gingiuam ſuperincarnatam, vt ſuprà: & effecta eſt alba perinde, ac ſi calce diſſoluta liniuiſſem: deinde infudi petiã, quæ erat ligata ſuper alio paruo baculo, in aquam frigidam, & laui carnoſitatem illam tegendo alias partes ne tangerentur ab aqua forti. Iteraui modum prædictum per octo dies, & Deo fauente reſtituta fuit ſanitati priſtinæ, nulla remanentẽ deformitate, perinde ac ſi nihil paſſa fuiſſet. Quando vero ſunt ex phelgmone, vt ſuprà, collue cum decoctione foliorũ oliuæ, & ſuppone gallã: aut coque folia oliuæ, & gallam in ſapa vini, & collue. Quòd ſi ad exiturã phlegmone terminetur, curatio in principio huius cap. poſita eſt.

LIBER

LIBER VII. DE AFFECTIBUS faciei.

De Morphea, lentiginibus, pano, & aliis maculis in cute faciei. Cap. I.

RAdix cucumeris asinini cum melle mista, fœdas cicatrices attenuat, & remouet vestigia magna, quæ remanserunt post percussionẽ. Idem facit fricatio eiusdem rad. cũ aceto forti. Lapis pyrites, seu marchæsita (ex qua fit æramen, & est coloris æris, qui frangitur, cum in ignem mittitur, & comburitur, diciturq; Caparosea) quando teritur vltima cõtritione, & conficitur cum aceto, abstergit morpheam, albaras, & lentigines faciei. Cerussa cum caphura, & duplo eorum de elaterio agitata diu in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo, cum aceto, in modum vnguenti seruata per duodecim dies in vase vitreo: deinde vt suprà iterum agitata in mortario cum aceto delet omnes maculas & defœdationes faciei. Semen maluæ tritum cum oleo & aceto vnctum tollit maculas. Radix capparis cum aceto, aut radix ireos cum elleboro & aceto, tollit maculas albas. Ablutio ex decoctione radicis arboris amygdalar. amararum tollit

tollit omnes maculas. Fimus ouinus cum aceto applicatus maculas nigras emendat. Amygdalæ amaræ, & eorum oleum idem faciunt. Ablutio ex decoctione farinæ fabarum, cutim & lentigines abstergit. Radix bryoniæ, lentigines, panum, & faciei liuorem emendat, facitque bonum colorem, & rugas distendit. Oleum de been cum aceto quassatum confert morpheæ, lentiginibus, fœditati cutis & vestigiis vlcerum. Idem facit spuma maris combusta melli admista. Decoctio rad. bryoniæ, cum orobo, beta, & semine fœnigręci cataplasmata, omnes maculas nigras & lentigines tollit. Vtraque species dragonteæ mundificat faciem, aufert cutis fœditatem, lentigines, & propriè morpheam.

Ad Panum faciei, medicamentum albificans & venustans faciem. R. farinæ lupinorum, seminis melonis excorticati ana p. tres, farinæ fabarum, orobi, cicerum alborum ana p. duas, farinæ ordei, lentium excorticatarum ana p. vnam, sem. raphani, amyli, dragaganthi ana p. mediam, croci parum, trita conficiantur cum lacte mulieris, & liniatur facies: mane abluatur cum aqua corticum melonum & violarum.

Succus rad. ireos cum farina fabarum

&

& cicerum alborum illitus mundificat faciem, maculas remouendo. Folia ieſmini recentia curant panum & impetiginem appoſita, ac reſoluũt omnem materiam ſuperfluam. Lactuca aſini cũ aceto maculas & lepras curat. Pæonia abſtergit nigra veſtigia cutis. Linitio facta cum rhapontico & aceto, liuores & impetigines ſanat. Linitio facta cum meſereon, ſulphure, melle, & aceto tollit lẽtigines, morpheam, albaras, & ſimilia. Ablutio ex vino, in quo ſuffocatus eſt ſtellio, & mortuus, lentigines faciei aufert. Succus rad. gentianæ omnes maculas delet.

Ad Lentigines faciei. R. arg. viui drac. j. amyli drac. iij. terantur, donec nihil appareat de arg. viuo. Adde ſem. melonis excorticati drach. iij. & iterum ſimul terantur. Liniatur ex eis facies noctu cum oleo de ſemine cotti prius diſſoluendo, lauetur poſtea manè aqua calida. Cæpa cum vitello oui, aceto, & melle miſta curat impetigines & lentigines faciei. Ol. de ſemine cotti ſingulare eſt ad lintigines faciei. Cinnamomum cum melle tritum maculas & lentigines de facie purgat. Caphura cum aqua roſ. & melle albo puriſſimo confecta, panum tollit, & faciem depurat. Elleborus niger fricatus

cum aceto tollit fœditatem, panum, lentigines & impetiginem. Oleũ de granis cataputiæ maioris delet omnes maculas. Idem facit ſinapi cum melle & adipe.

Vnguentum quod omnia veſtigia, omnes tuberoſitates & maculas aufert, & omnem colorem malum rectificat, conuertendo in fumum omnem humorem ſub cute corruptum. R. rad. cucumeris aſinini, been albi, radic. bryoniæ, lupinorum ana vnciam j. ceruſſæ, lithargyrij, tartari ana. drach. j. s. radicum cannæ, ſerapini, ſtercoris columbini ana ſcrup. ij. ol. de ſeſamo vnc. iij. ol. de iunipero, de frumẽto ana vnc. ij. s. ſucci arranciorum ſeu citrangulorum vnc. iiij. pulverizatis pulverizandis, & ſubtiliſſimè cribellatis omnia ſimul lento igni vſque ad conſumptionem bulliant, deinde remoue ab igne ſemper cum ſpatula agitando, donec infrigidentur: tunc adde album vnius oui recentis conquaſſatum & colatum, caphuræ ſubtiliſſimè tritæ drac. j. debitè ſemper miſcendo: deinde lauetur in lib. j. aquæ expreſſionis cannarum, quando ſunt teneræ, decies in ea aqua lauando & agitando cum ſpatula: Hoc enim eſt ſolenne & ſingulare ad præmiſſa: Gummi arboris ceraſorum cum vino veteri bibitum, de facie fœditatem

tatem palloris excludit.

Ad Panum faciei, veſtigia vlcerum & variolarum. R. ireos, lithargyrij loti, ammoniaci, cornu cerui vſti, baurach, ſalis ammoniaci, lupinorum ana. diſſolue ammoniacum cum aqua ordei, & incorporentur reliqua ſimul, fiantque trochiſci, qui exiccentur in vmbra, & ſoluatur vnus pro vice cum aqua ordei vel fabarum, & liniatur ſuper faciem noctu. Vnctio cum elleboro albo, roſis albis, cum oleo miſtis, tollit panum in ſeptem diebus.

Linimentum abſtergens panum faciei, albificans & venuſtans faciem. R. farinæ lupinorum, fabarum, cicerum alborum, orobi ana drach. ij. farinæ ordei, lentium ana drac. j. ſem. raphani, gummi dragaganthi amyli ana drac. s. ſem. melonis excorticati drac. iij. croci ſcrup. s. trita conficiantur cum lacte mulieris, & ex eis liniatur facies veſperi: manè lauetur cum aqua corticum melonum & violarum. *Aliud, quod tollit veſtigia nigra, & facit colorē faciei bonum mirabiliter.* R. amygdal. excorticatarū, orobi, ſpumæ maris, ſarcocollæ ana drac. j. conchularum vſtarū drac. j. s. ſem. melonū excorticati drac. iij. naſturtij albi, cicerū alborū excorticatorū añ. drac. ij. fabarum excorticatarum, lupinorum excorticato-

rum ana. drac. s. trita distemperētur aqua ordei cum saccharo, & liniatur facies ex eis. Fricatura vasis figuli noui cum saccharo albo ligata in petia, infusa in aqua vitæ, tollit vestigia nigra de facie.

Aliud. R. myrrhæ, nitri, ammoniaci, sulphuris citrini ana tere cū aceto albo, & illine, cautè tamen ne faciē exulceret.

Vnctio faciei panosæ cum oleo de tartaro per septē dies vesperi, manè abluatur aqua calida, in qua dissolutū sit amylum, confert. Oleum amygdal. amararum, vel de nucleis cerasorum, tollit panum, lentigines, & fœditatem.

Linimentum quod tollit nigra vestigia, & facit colorem faciei bonum mirabiliter. R. amygd. excorticatarum drac. j. conchularum vstarum drac. j. s. nasturtij albi drac. ij. fabarum excorticatarum drac. s. cicerū alborum excorticatorum drac. ij. lupinorum excorticatorum drac. s. orobi drac. j. spumæ maris, sarcocollæ ana. j trita distemperentur aqua ordei cum saccharo, & liniatur facies, mista portione seminū melonū, dissoluendo cum aqua fabarum.

Aqua de pomis balsamitæ tollit vestigia & cicatrices. Aqua destillationis florum fabarum prius in vino infusarum clarissimo, delet omnes maculas, attenuat

nuat cutem, applanat foramina variolarum, & non ſinit renaſci pilos. Aqua deſtillationis reſinæ abietis idẽ facit, delet lentigines, rectificat pellem veterem, prohibet ſciſſuras faciei, lauando veſperi, & petiam ſubtilem ſuper eam faciãdo: manè verò abluatur cum decoctione fabarum & furfuris tepida, poſtea cum aqua roſarum, & modico vini albi. Idem facit aqua gummi cedri. Radix cæpæ narciſſi omnes maculas de facie tollit. Cyclamen ſordidas maculas limpidat. Calamenthum nigras cicatrices tollit, & omnes liuores appoſitum detergit. Mẽtha aquatica ſeu ſiſymbrium, cruda & cocta, lentigines & maculas faciei tollit vna nocte appoſita. Ceruſſa gerſæ cum aqua roſ. illita depurat & ſubtiliat cutẽ. Oleum de mezereon abſtergit omnem fœditatem cutis, & curat vlcera fraudulenta. Fimus columbinus cum aceto miſtus, maculas faciei delet.

De his quæ faciunt Faciem rubicundam. *Cap.* II.

RVbeam tinctorum tere cum oleo & vnge. Aut vnge cum bulbo marino melle miſto. Vel cum ſemine anethi diſſoluto cum vino antiquo cocto ad mellis craſſitudinem.

De his, quæ faciem dealbant. *Cap.* III.

DEalbat faciem & panū tollit dragaganthū in aqua rosacea per noctem infusum, addendo manè parum boracis, vel caphuræ, & liniatur facies in sero.

Aliud. Rad. cucumeris asinini siccā & incisam coque in aqua, & fac cataplasma.

Aqua ad dealbandam faciem, & ruborem tollendum. R. sulphuris viui vnc. j. thuris albi drac. ij. caphuræ drac. j. subtiliter puluerizata ponantur in lib. j. aquæ rosaceæ, & exponantur soli per 15. dies. Lauetur facies noctu: manè verò abluatur cum decoctione furfuris & ros.

Linimentum quod faciem dealbat. R. cicerum alborum, fabarum albarum, lupinorum omnium depilatorum ana vnc. ij. ordei m. j. rad. ireos siccæ drac. s. gummi Arabici drac. ij. s. caphuræ drac. j. contusa coquantur omnia, caphura excepta, in aquis ros. plantaginis, solatri, & prunellorum syluestrium ana vnc. vj. donec consumantur duæ partes, vel circiter: colentur forti expressione, colaturæ addatur caphura, seruetur in vase vitreo, & liniatur ex eo facies, quacunque hora libuerit: quoniam non tingit, nec eget ablutione. Cerussa cum aqua rosacea soli exponatur in æstate, qua consumpta alia

adda

addatur, continuando, donec albiſſima fiat, & de ea formentur pilulæ, ſoluatur vna pro vice cum aqua roſacea, & liniatur facies.

Aliud. Piſtentur nuclei pinearum recentium, coquantur in lacte & aqua roſacea, & colligatur pinguedo ſupernatãs poſt infrigidationem, quæ calido lacti miſceatur, & ex eo facies liniatur: curat enim guttam roſaceam ſine dubio.

Ad veterem guttam roſaceam. R. Caphuræ drac. j. boracis drac. ij. farinæ cicerum rub. drac. iiij. confice cum ſucco citrangulorum, & melle, & vnge. Ablutio cum lacte aſinæ, cutem dealbat, & mundam reddit.

Ad puncta rubea Faciei. R. nitri aſſi, farinę orobi ana cum decoctione betarum, & ablue faciem.

Ad impetiginem Faciei. R. lacertam viridem viuam, coque in vino & oleo, donec vinum conſumatur, poſtea cola, & adde ceræ albæ q. s. & vnge.

Facta ſtufa de palea ordei, vel auenæ, abſinthio, & foliis maluæ, vnguento infraſcripto vnge. R. farinæ ordei, farinæ fœnigræci, boracis ana q. s. puluerizata confice cum ſucco cæpæ & melle deſpumato vnge, quia faciem dealbat.

Ad phlegma salsum, ignem sacrum, ignem Persicum, achoras, & alias faciei defœdationes.

R. Litharg. rubei ſpumificati vnc. ij. tutiæ Alexandrinæ ignitæ candentis extinctæ trigeſies in vrina pueri, poſtea præparatæ in aqua roſacea vnc iij. amyli de ordeo vnc. j. ol. roſ. vnc. viij. tere in mortario vltima attritione, addendo paulatim aceti acutiſſimi cochlearia x. & fiat vnguentum, ſicut fit vnguentum de lithargyrio, continuè agitando, donec ceſſet ſpumificare: tunc adde caphuræ ſubtiliſſimè tritæ drac. ij. iterum agitando diu, & ſeruetur ad vſum, vngendo vt prædicta.

Aliud. R. ceruſſæ, ſarcocollæ, amyli ana vnc iiij. infundantur quatuor diebus in lixiuio, deinde glutinentur cum albumine oui recentis, addendo caphuræ candidiſſimæ drac. j. s. muſci g. ij. & fiat gummera, ex qua ſoluatur parũ pro vice cum aqua roſacea, & liniatur facies noctu: eſt enim res mirabilis, dilecta magnificè.

Ad hanc intentionem multum valet vnguentum de vitro, & eius loco, R. medullam citri, coque cum axungia porci recẽti, poſtea paſſetur per ſetacium: adde ceræ albæ q. s. & iterum reuocetur ad ignem leuem, donec cera ſit liquefacta:

mox

mox adde ſalis ammoniaci triti vnc. ij. & repone in vaſe vitreo aut vitreato, & vnge. Curat enim ruborem faciei, puſtulas, pruritum, & alias huiuſcemodi defœdationes. Aliquando accidit rubor in facie ex multitudine ſanguinis, qui defertur per venam magnam, quæ eſt in medio frontis, & ſubitò per interualla ſpargitur per totam faciem, & illinc paulatim recedit, ſtatim tamen redit. Hoc contigit Illuſtriſs. Comitiſſæ Chialant, quæ erat in curia Illuſt. Dominæ Alanchæ duciſſæ Sabaudiæ. Ergo propter hanc cauſam me vocauit, & dum mecum loqueretur, ſtatim effuſus eſt ſanguis ex illa vena in totam faciem. Aſpiciens venam illam magnam in fronte ſanguine plenam, dixi ei: Si vultis aliquantulum pati, citò liberabimini ab hac paſſione. Reſpondit ſe omnia toleraturam, modò ſanari poſſit. Feci ei radere capillos ſuper commiſſura coronali, per latitudinem vnius ſcuti, ſuper ipſa vena, dimittendo de capillis in parte ſuprema frontis, & ſub loco raſo ne facies deformaretur, & in loco raſo ſuper prædicta vena feci applicare ruptorium ſcriptum ſuprà de Polypo & hæmorrhoidibus narium, & dixi chirurgo, vt ſolum per horam ſuperdimitteret, qui

(ea ſic volente) per duas horas dimiſit. Et cùm amouiſſet dictum ruptorium, facta eſt tanta ſanguinis effuſio, vt totam chirurgi faciē fœdauerit: qui debebat comprimere venam à naſo ad vulnus, vt ſanguis qui erat in ea parte, euacuaretur, & ſuper eum locum defenſiuum apponere. Ipſe verò exterritus propter ſanguinis effuſionem, ſtatim vulnus compreſſit, & ligauit, & ſanguis qui erat in loco prædicto deſcendit in naſum, qui excreuit multum, cum quadā luciditate deformi: ſuper quem feci applicare infraſcriptum emplaſtrum, & in craſtinum fuit pulchritudini priſtinæ reſtitutus. R. caricarum pinguium n°. vj. ſeminis fœnigræci drac. ij. aquæ lib. j. coquantur ad conſumptionem duarum partium: poſtea colentur cum bona expreſſione, cui addatur farinæ ordei, florum chamæmeli & meliloti pulueriżatorum ana drach. ij. myrrhæ, œſypi ana drac. s rad ireos ſiccæ pulueriżatæ drach. iij. iterum ponantur ad ignem lentum, vt debitè miſceantur, & de eo decenter calido applicetur ſupra naſum totum, dimittendo duo foramina in directo narium. Curato itaque vulnere, ſtante tota vena abſciſſa, ipſa remanſit libera, neque vnquam ruborem aliquem defor

deformem passa est, cùm rubor ille esset inueteratus plus quàm viginti annorum, & multi medici circa hanc curam laborassent.

Ad Ruborem faciei, bardos rubeos, cum intenso rubore nasi. R. rad. lapathi acuti ablutas & exiccatas, ablatis interioribus duris, quantum vis: pulueriza eas, & incorpora cum axungia porcina veteri liquefacta & colata, & cum cera alba: fiat vnguentum, addendo mercurij extincti cum saliua ieiuni parum.

Aliud. Coquatur granatum dulce cum corticib. suis, pistetur & applicetur super nasum.

Aliud. R. sal. ammoniaci drac. ij. aquæ ros. vnc. iiij misce & epithemetur nasus. Aut pone sal ammoniacum in lixiuio in vase æris flaui, per tres aut quatuor dies & epithema cum eo.

Aliud siccans Bardos. R. sulphuris, salis tritorum ana. liga in parua petia, quam infunde in oleum nucum, tartari, vel citoniorum, & bulliat dicta petia sic ligata cum oleis prædictis, aut aliquo illorum parum, & ex ipsa petia sic ligata tange bardos, dimittendo continuè petiam in prædictis oleis.

Ad Pustulas excoriatiuas sine sanie cum rubore

bore faciei. R. amyli de ordeo dràch. ij. lithargyrij ſpumificati drach. vj. olei de vitellis ouorum, tutiæ præparatæ, ceruſſæ ana drac. j. s. olei de frumento q. s. fiat vnguentum in mortario plumbeo, & vnge.

Aliud elegantius medicamentum. R. ſem. maluauiſci recentis triti vltima contritione vnc. j. s. gummi oliuarum diſſoluti cum pauco aceto acri drach. vj. ſtyr. liquidæ drach. iij. olei de frumēto q. s. corticum mediorum vlmi drach. x. terantur omnia vltima cōtritione, & fiat vnguentum, quo vngatur noctu: manè verò abluatur cum aqua decoctionis vel ſublimationis cyclaminis. Idem facit ſuccus cyclaminis per decoctionem inſpiſſatus, & vnctus. Semen caulis mundificat. Frictio aceti cum melle tollit paruas puſtulas ſiccas, & diſpergit, ac conſumit. Caro & ſemen melonis ſiccata ad ſolem, conficiuntur cum amylo & farina ordei, ſiccatur denuo, & ſoluitur parū de eis cum aqua roſ. & lauatur facies, mundificat eam, & ſplendidam reddit. Oleum de frumento nouiter factum calidum applicatum curat impetigines faciei.

De iuncis, ſiue ionthis, & conſimilibus tuberoſitatibus faciei.

Cap. IIII.

Iunci

IVnci ſunt parui tumores duri, qui potiſſimùm accidunt leproſis, & curantur per emollientia, & diaphoretica: dura enim emollientibus & diaphoreticis indigent.

R. lithargyrij drach. j. s. terebinthinæ ſcrup. ij. s. conſice cum modico olei albi loti multoties, & vnge primò cum digito, deinde cum ambabus manibus frica iuncos, lauando prius faciem: hoc enim & claram & tenſam facit.

Ad diuturnos verò iuncos. R. nitri rubei, hyſſopi, pulegij, ſalis foſſilis ana drach. j. olei roſacei, ceræ q. s. fiat vnguentum, & vnge.

Aliud ad diuturnos iuncos. R. ocymi, nitri rub. pulegij recentis, Indici ana. puluerizata conficiantur cum adipe gallinæ & anſeris, extendantur ſuper petiam, & applicentur ſuper patientem locum, donec ſanetur.

Aliud. Madefiant tuberoſitates cum lixiuio in quo cocta ſint grana fœnigræci & ſeſamini, tribus dieb. cõtinuis frequẽtando: deinde liniãtur tuberoſitates hoc vnguẽto. R. Vnguẽti de lithargyrio drac. ij. mucilaginis fænigręci, ſem. lini, rad. altheę an. drac. j. farinę orobi q. s. fiat vnguẽtũ in mortario, & ex eo liniãtur puſtulæ.

Poſt

Poſt debitam mollificationem, cum aqua capitelli tertiæ collectionis, aut cum aqua forti, qua vtuntur aurifabri, tangantur puſtulæ ſolæ, non aliæ partes. Aqua fragorum eſt optima, linita ſuper puſtulas, & etiam bibita, quæ hoc modo paratur. Ponantur fraga bene matura in crate facto ex viminibus ſubtilibus ſalicum, & ſub eo ponatur vas bene mundum. dimittantur fraga putrefieri, & aqua quæ ab eis diſtillabitur, ſeruetur ad vſum, vt ſuprà.

Caulis cum alumine ſaccharino & aceto valet ad puſtulas leproſorum, conſumendo eas, & eis ſimiles.

De Sycodeis faciei. *Cap.* v.

SYcodei ſunt eminentiæ barbæ, à quibus manat ichoroſa humiditas: & in hoc differunt à Iuncis. R. libanoti, lithargyrij ana drach. iiij. ſalis foſſilis drac. viij. ſandarachæ drach. ij. tere ſubtiliſſimè, & applica.

Aliud. R. vitreoli, ſulphuris viui ana drach. ij. æruginis æris drach. j. nitri rubei drach. ij. tere, & vtere.

Ad humidas & vſceroſas, ex quibus manat aqua pura, veluti à fõte. R. ſquammæ æris drach. iiij. vitreoli, aluminis ſciſſi, collæ ſeu glutinis carpentariorum lucidæ

cidæ ana drach. ij. quę ſicca ſunt tere, gluten verò infunde in aceto, & miſcendo omnia ſimul fac trochiſcos, qui exiccentur in vmbra, & diſſoluatur vnus pro vice cum aceto, & vngatur: hoc enim curat etiam fiſtulas.

Succus fructus maluæ ſylueſtris, & gummi oliuæ, & gummi vlmi trita cum aqua, curant ſycodeas recentes. Antiquas verò, radix aſphodeli cocta, trita, & frondes agni caſti cum aceto, & radix lapathij domeſtici cum aceto vngendo curant.

De his quæ rugas faciei diſtendunt.
Cap. VI.

OLeum de ſeſamo, & decoctio granorum eius rugas diſtendunt, molliunt, & ſolidant. Oleum etiam de glande eſt optimum. Radix cucumeris aſinini ſiccata, trita & cribellata, miſta cum aqua roſacea (lauando cum ea, deinde cum aqua frigida) rugas extendit mirabiliter. Radix bryoniæ, & ſimiliter ſuccus rad. eius, faciei rugas diſtendunt.

De tumore faciei. *Cap.* VII.

TErram nigram cum aqua diſſolue, & linias faciem in ſero.

Aliud. Spumam maris cum oleo nardino diſſolue, & vnge faciem.

De contusione faciei. *Cap.* VIII.

FArina lupinorum dissoluit vestigia percussionis, & sanguinem mortificatum. Rheuponticum mistum cum aceto, linitum super vestigia sanguinis mortificati ex percussione, ea dissoluit. Aloe cum melle tollit liuorem ex percussione. Folia menthastri tollũt sanguinem mortificatum ex percussione. Mel & nux trita cum sale in emplastro posita, sanant vestigia percussionis, & tollunt sanguinem mortificatum.

Emplastrum mirabile ad remouendam inflationem, liuorem, & malum colorem ex percussione & contusione causatum. R. rad. consolidæ maior. & minor. ana lib. s. florum chamæm. meliloti ana drac. ii. croci drac. s. farinæ fabarum vnc. iiij. farinæ fœnigræci vnc. j. s. butyri vnc. v. cymini, absinthij sicci ana vnc. j. coctis radicibus & pistis, misceantur omnia simul cum q. s. decoctionis suprascriptæ radicum, & fiat emplastrum, quod applicetur.

De modo remouendi pilos faciei. *Cap.* IX.

R. succi fol. cucumeris asinini, lactis amygd. amararum ana lib. ß. calcis viuæ, auripig. ana vnc. j bulliant simul ad ignẽ: deinde adde galbani emolliti in vino per diem & noctem vnc. s. olei violati,

rosacei ana vnc.ij.coquantur iterum lento igni, aromatizando cum caryophyllis, rosis & nuce musc.& vngatur in stufa remissè calida, leuiter fricando. Facies verò depilata epithemetur cum furfure remollito in aqua calida.

Aliud quod depilat faciem, & illam reddit albam. R. colophoniæ vnc. iiij. masltichis vnc.j.ammoniaci puriſſimi drach.j. diſſolue in vase terreo mundo, & cola super aquam frigidam, collige, malaxa simul, & soluatur parum de eo super ignem, tepidúmque applicetur, seruetur per horam vnam vel duas, deinde remoueatur, epithemando, vt suprà, cum furfure. Vide fusius suprà de his quæ faciũt cadere pilos.

LIBER OCTAVVS DE affectibus partium voci inseruientium.

De ægritudinibus Vuulæ & duarum amygdalarum. Cap. I.

QVi habent vuulam inflãmatam gargarizẽt primò aquã frigidã cũ modico aceto: deinde cũ succo granati expreſſi à pulpa, granis & cortice simul piſtãs cũ aqua frigida:

aut diamoron, vel diacaryon, cum aquis rosarum, plantaginis & solatri, deinde cum aqua mellis, cum rosis, fructu spinæ Ægyptiacæ, & terra sigillata. Gargarismus ex succo vrticæ, curat apostema vuulæ. Mitiora sunt gummi dragacanthi, gũmi Arabici, sarcocolla, sandaracha, fructus cardui albi, & fructus rubi.

Experimentum bonum. R. succi mali granati expressi, vt suprà lib. s. mellis rosacei vnc. iij. coquantur vsque ad mellis crassitudinem, & ex eo ponatur super spatula parua lignea, attingatur vuula subleuando eam cum ipsa spatula, & citò iuuabit.

Sola sandaracha pulucrizata in omni materia confert. Piper in materia frigida pulucrizatum super spatulam positum vt suprà confert. Cinis radicis caulium, & cinis rad. anethi administrantur vt suprà. Gargarisma ex decoctione rad. chelyd. est optimum. Radix caulis postquam extracta est, & non tetigit terram, collo appensa citissimè omnes morbos vuulæ tollit. Anethum cum radice & semine pone in vase figuli obturato, ponatur in furno, vel super prunas, quousque rubeat, tere anethum sic combustum, & subleua vuulam. Confert gargarisma ex decoctione lentium.

Aposte

Apoſtema amygdalarum cum prædictis gargariſmatibus à principio curetur. Fiant diuerſiones cum frictionibus, ligaturis, clyſteriis, vẽtoſis inter ſpatulas, aut phlebotomia cephalicæ, quando multum inualeſcit. Fiat inunctio exterius cum oleo amygdal. tepido, & ponatur parum de eo tepido in aurem lateris dolentis. Item agreſta cocta in vino dulci & melle gargarizata confert. Quando verò tendit ad ſuppurationem, & facit magnum dolorem applicetur emplaſtrum ex morſu gallinæ, cocta in lacte, aut ex medulla panis in lacte infuſa, cocta parum ſimul: ſedant enim dolorem, & maturant. Lac tepidum gargarizatum iuuat ad eruptionẽ. Quòd ſi tardetur eruptio, aperiatur apoſtema cum phlebotomo, deinde fiat collutio & gargariſma cum aqua mellis, aut cum aqua ordei & melle roſaceo.

De angina ſiue ſquinantia. *Cap.* 11.

SI fiat à dominio ſanguinis, incipiendum eſt ſtatim à phlebotomia cephalicæ. Quòd ſi in patiente retineatur aliqua euacuatio conſueta, ſicut hæmorrhoides & menſtrua, fiat phlebotomia de cephalica eiuſdem lateris, & eadẽ die de venis quæ ſunt ſub lingua, ſi plenæ ap-

pareant,& propriè, quando patiens solet incurrere squinantiam. Sin minus, fac de vena cephalica opposita loco dolenti. Quum verò multa est repletio in toto, tunc ambæ cephalicæ sunt incidendæ,& eadem die venæ quæ sunt sub lingua. Quandoque fit sectio basilicæ & saphenæ. Canon autem est, vt non extrahatur sanguis multus subitò, sed potius multiplicetur numerus, vt conseruetur virtus. Si materia sit cum dominio choleræ in sanguine, ante & post phlebotomiam dandum est aliquid choleræ eductiuum cum lenitiuo: deinde fiat phlebotomia cephalicæ vt suprà: mox venarum quæ sunt sub lingua. His peractis sunt administranda repercussiua ad extra & ad intus: & sunt exhibenda quæ catarrhum incrassant, & eius descensum abscindunt sicut syrupus de papauere, diacodyon simplex, & similia, quum itur dormitum maximè. Conueniunt etiam frictiones & ligaturæ.

Quandoque ponitur ventosa magna super secundum spondylũ, & iteratur sæpe: dilatat enim anhelitum, quando squinantia est in epiglottide, quæ anhelitum impedit: sicut quando est in meri, impedit deglutionem. Quandoque conferunt

ven

ventosæ super mentum, & sub mammillis, etiam cum incisione: faciunt enim diuersionem facilem materiæ. Confert etiam destillare in aurem lateris dolentis ol. amygdal. dulcium, & similium. Gargarizetur à principio aqua ros. cum aceto: conuenit enim in omni specie squinantiæ. Aqua infusionis sumach, aut ribes, diamoron cum aqua sumach, aut aqua granat. acetosorum & dulcium tritorum cum tota substantia: succus solatri, & semen rosarum est mirabile, cum succo citoniorum, vel sorborum & huiusmodi. Quandoque miscentur cum istis gallæ, balaustia, semen rosarum, & alumen, & vigoratur eorum operatio. Succus agrestæ cum eisdem liquoribus est sublimis. Diamoron quoque, & rob de papauere bibitum cum aqua sumach est singularis. Emulsio seminum papaueris cum aqua ros. & lac calidum gargarizatum sedat dolorem. Ea verò quibus vtimur ad lenificandum, est lac, & decoctio ficuum & passularum, mucilago psyllij, seminis citoniorum, altheæ, seminis lini & fœnigræci: aqua pariter furfuris. Scabiosa gargarismata, bibita & emplastrata squinantiam desperatam sanat. Gargarisma ex melle & decoctione ficuum simul cocto-

rum cõfert omnibus apostematibus gutturis, amygdalarum, & squinantiæ. Radix raphani in aceto & melle cocta gargarismata similiter curat. Parietaria etiã confert dolori gutturis. Vnge guttur ad extra cum stercore capræ, melle, & pice liquida. Confert etiam linitio cum melle & pipere: aut combure limacias, & confice cinerem, quem misce cum melle, & vnge.

Emplastrum ad squinantiam, & omnia apostemata gutturis, mirabile, & non reperitur aliud velocius iuuans. R. lithargyrij vnc. j. super quod proiice tantum olei sesamini, & violacei donec glutinetur: deinde accipe mucilag. psyllij, seminum altheæ & marrubij ana vnc. s. gummi amygdalarum infusi in aqua coriandri die ac nocte, & colati vnc. j. proiiciatur in ea florum chamæmeli & meliloti puluerizatorum ana drach. ij. tandem omnia miscendo cum forti agitatione, addẽdo tria oua gallinarum recentia, agitando fortissimè, applicetur.

Aliud. R. cineris hirundinum vnc. iiij. croci, spicæ Indicæ ana drach. j. s. confice cum melle, & vnge guttur ad extra, quia sanat squinantiam. Pæonia collo appensa valet ad apostemata gutturis.

R.

R. Filum lanæ quæ reperitur in cõchiis maris, & tingatur tinctura de grana, deinde cum eo filo iuguletur vipera: filum illud inuolutũ circa collum patientis ſquinantiam, aut aliquod aliud apoſtema in gutture vel collo, præſtat iuuamentum mirabile, teſte Gal. 6. Simplic. cap. 101.

Terantur cæpæ lilij cum fermento, deinde exprimantur in petia, & eius ſuccus qui exibit ſoluatur cum lacte porcino, bulliat parum & ex ipſo gargarizetur: rumpit enim apoſtema à proprietate.

Quando verò apoſtema ſquinãticum eſt in meri, & per prędicta non rumpitur, operandum eſt cum candela cerea plicata & mollificata cum manu calida, mittendo eam in gutture: aut cum porro, alióve ſimili, donec rumpatur apoſtema: poſtea gargarizetur cum aqua ordei, & melle roſaceo, aut cum aqua mellis.

Signum quod ſit in meri eſt, quando deglutire eſt impoſſibile, poſſibile anhelare. Quando autem eſt in epiglottide, anhelare eſt impoſſibile, poſſibile tamen deglutire: tunc non eſt aliquid in gulam immittendum, quoniam talia ad epiglottidem non accedunt, ſed tantum emplaſtris, gargariſmatibus, & vnctionibus ſupra ſcriptis eſt procedendum.

Cum pueri incurrunt ſquinantiam, dentur flores violarum, aut cõſeruæ violarum cum aqua ad bibendum, quia valent à proprietate, adminiſtrando ex prædictis ſecundum proportionem ætatis.

De Strangulatione. *Cap.* III.

QVandoque ſtrangulatio fit à cauſa extrinſeca, ſcilicet cum fune, & alia re guttur ſtringente, & eius cura eſt cauſam illam remouere: quandoque fit à rebus ab extra venientibus, ſed operantibus intra, ſicut propriè ex iis, quæ comeduntur & bibuntur, vt magnitudo boli, aut aſperitas, aut ſtipticitas, & propriè panis autopyrus non maſticatus, aut miliaceus. Sæpe cibus & potus exiſtens in gutture non capit viam meri, vt mittatur in ſtomachum, ſed capit viam epiglottidis, quæ eſt via anhelitus: tunc cura eſt ſtatim vomitum prouocare, maximè quando cibus ſui magnitudine vel ſtipticitate retinetur in capite meri. Quando autem declinauit ad epiglottidem, & impedit anhelitum, tunc eſt percutiendum collum in parte poſteriori, & manu contrectare oportet partes gutturis, & cùm violentia anhelitum emittere. Quòd ſi ſit os vel ſpina, aliquídve conſimile, impone

pone digitum aut candelam, vt dicetur infrà ſuo loco.

Quandoque fit ſtrangulatio non propter quantitatem, ſed propter rei malitiam, vt quæ fit ex fungis. Exiccetur ſtercus gallinæ, pulucrizetur, diſſoluatur cum aceto, aqua, melle & vino, deturque potui, nam ſubuertendo facit vomere. Sal cum melle ſumptum conuenit c ntra nocumenta fungorum. Nitrum cum aceto & aqua bibitum, valet ad ſuffocationem fungorum venenoſorum. Meliſſa cum pauco nitro, citò ſubuenit. Idem faciunt raphanus, puluis dictamni & ſuccus abſinthii. Ad eos autem qui ita ſuffocantur, ſtercus capræ cum melle & pice liquida miſtum, vngendo extrinſecè, curat. Succus cæpæ cum melle, citò ſubuenit præfocationi.

De his qui ſtertunt, & de nocte loquuntur. Cap. IIII.

POne anethum ſub capite, eo neſciente. Hoc enim confert his qui ſtertũt, & his qui dormiendo loquuntur.

De extrahendis Spinis, & aliis gutturi infixis. Cap. V.

GArgarizet oleum cum aqua ſalſa. Detur ſuccus galli criſtæ vel centri galli ad bibendum. Exhibeatur acetum

cum thymo, & post hæc gargarizet aquã calidam. Medulla citri transglutita cum aceto mista sanguisugas quæ sunt infixæ gutturi interficit pariter & succus ebuli.

Prouocatio vomitus educit quod est infixum, aut ex appositione digiti medij in gutture, aut candelæ cereæ plicatæ. Quòd si hæc non conferant, frustum carnis vaccinæ elixatæ liga cum filo forti, & deglutiat patiens tenendo aliam extremitatem fili in manu, postquam deglutieris carnem, trahe filum subtili extractione, & cũ eo extrahetur quod est infixũ gutturi, siue sit spina, siue quid aliud.

De bocio Gulæ. *Cap.* VI.

FActa vniuersali purgatione, purgabis caput cum cocchiis vel aggregatiuis, faciendo gargarismata & caputpurgia. Deinde fac hunc puluerem: R. auellanæ, spongiæ combustæ, paleæ marinæ, chartarum combustarum, ossis sepiæ, sem. plantaginis ana vnc. s. piperis, zingiberis, salis gemmæ, pumicis, nucis musc. gallarum, piperis albi & longi, cinnamomi electi, ellebori albi & nigri ana drach. ij. fiat puluis, de quo detur omni die drac. j. cum aqua saluiæ.

Alius puluis æquiualens, & facilioris præparationis. R. spongiã nouam bene mundam,

dam,pone eam in furno, in olla rudi noua,vt cōburatur,& de ea fac puluerem,de quo detur vt suprà. Item ex vna parte alterutrius horum puluerum, confice formas lupinis similes cum melle cocto, vt indurentur, & teneatur vna sub lingua, quando itur dormitum, paulatim degluciendo. Quando verò exhibetur puluis, & potest inuolui in nebula vel hostia madefacta in vino, & statim post bibatur vnc.j.vel circa, aquæ saluiæ. Super bociū postea ponantur illa quæ apostemata indurata resoluunt, de quibus suo loco. Quòd si bocium ad exituram deueniat (sicut quandoque vidi) curetur curatione exiturarum.

De nocumentis Voci aduenientibus. *Cap.* VII.

NOcumenta vocis aut fiunt à mala tēperie nuda,& tunc curatio perficitur alterātibus : aut fiunt ab intemperie cum materia, & tunc materia prius est euacuanda per venæ sectionem aut solutionem ventris,aut vtriusque,secundum exigentiam,deinde intemperies est auferenda. Aut fiunt ex affectibus spondylorum colli,ex primo de causis Symp. cap.5. Aut fiunt ab vlceribus organorum vocis,quorum curatio tradita est in capite de Alcola,& vlceribus oris.

Medi

Medicamenta calida, emendantia nocumenta vocis à frigiditate causata, sunt cubebæ masticatæ, aut cum passulis comestæ. Loch de squilla, loch de caulibus, crocus, myrrha, acetum scilliticum, opopanacum, & radix eius, styrax calamitæ, piper album, calamentum, & olibanum. Confert dare 5. partes olibani, & vnam myrrhæ cum vitellis ouorum.

Medicamenta frigida, emendantia nocumenta vocis causata à caliditate, sunt mucilago psyllii, & seminis citoniorum cum saccharo, aqua citrulli & cucurbitæ, & medullæ seminum eorum, portulaca & semen eius, semen papaueris albi, vinum granatorum, amylum, amygdalæ, aqua ordei & similia. Linitiuorum verò hæc est summa. Liquiritia & succus eius secundum omnem modum administrationis eius, est linimentum bonum, clarificans vocem, cui accidit asperitas à quacunque causa proueniat. Item passulæ sine nucleis, mel passulatum, grana pini, ficus siccæ pingues, dactyli pingues, fœnumgræcum, semen lini, radix lilii, saccharum, canna mellis, coagulatus vuæ, sorbitiones de fabis, medulla tritici, vitella ouorum, vinum dulce, vinum granatorum dulcium, & similia.

Quæ

Quæ autem humiditates impreſſas in muſculo vociferationis & mollificationem in eo impreſſam deſiccãt, ſunt ſcilla, & propriè acetum & oxymel ſcilliticum.

Vocem maximè roborat ſandaracha cum aceto ſcillitico parum pro vice ſæpe gargarizata. Item ſuccus alpheſceræ, & lohoc eius, lohoc de ſucco cauliũ, lohoc de ſcilla, piper cum vitellis ouorum, cubebæ, olibanum, bulbi crudi cum melle comeſti, gargariſma factum cum decoctione ficuum, olibani & myrrhæ. Item ſulphur cum ouo ſorbili.

Aliud. R. amygdal. amararum nu. xx. ſeminis lini aſſati vnc. s. gummi draganthi infuſi in aqua florum violarum drach. ij. pinearum recentium grana nu. xxx. confice cum melle in forma opiatæ & teneatur in ore deglutiendo.

Aliud. R. pulegij drach. iiij. ſem. lini, piperis, calamenthi ana drach. ij. petroſelini drach. j. mellis q. s. confice in forma opiatæ, detur vt ſuprà. Fumus ſandarachę per os attractus vocem obtuſam limpidat. Idem facit ipſa ſandaracha cum reſina in pilula accepta. Vſus etiam diaireos eſt vtilis. Exhibere drach. j. cubebarum cum decoctione liquiritiæ eundo dormitum, eſt ſingulare remedium ad

anti

antiquam raucedinem, & vocem clarificandam.

Lohoc Gal. ad raucedinem & asperitatē vocis. R. sem. lini assati, xylo aloes, granorum pini, amygdal. amararum assatarum, passularum enucleatarum ana tere & confice cum melle q.s. & vtere lambendo.

Tragaganthum confice cum decoctione ficuum & eryngiorum in forma opiatæ, & vtatur lambendo. Succus etiam caulium coctus cum melle, lambendo exhibitus, confert. Pilulæ etiam bechicæ in ore retentæ, paulatim deglutitæ conferunt.

Ad diminutionem vocis cum vlceribus oris, gutturis, & labiorum, in puero decem annorum vel circa, qui sequentibus remediis sanatus est. R. seminis lini, cymini, rosarum rub. florum violarum, liquiritiæ ana drac. j cort. thuris, myrrhæ, gallarum perforatarum, balaustiorum ana scrup. ij. trita & cribellata conficiantur cum duabus part. mellis despumati, & tertia diamoron, & fiat electuarium in forma opiatæ, de quo teneatur in ore quantitas fabæ pro vice, paulum deglutiendo, maximè hora dormitionis, & manè & sero per horas duas ante cibum.

Gargarizet & colluat os cum decoctione

ctione rosarum, ordei, balaustiorum, & mellis cum aqua inuicem coctis. Loca autem quæ sunt vlcerata aspergantur puluere gallarum, aluminis plumæ, & balaustiorum, quæ omnia sint subtilissimè puluerizata, & per petiam subtilem passata.

Electuarium Montagnanæ. R. sem. caulium, hyssopi, enulæ, vngulæ caballinæ, iridis, prassii ana vnc. iiij. anisi, fœniculi, ameos, cubebarum, aristol. rot. ana drac. j. s. succi liquir. vnc. ij. s. cinnamomi, nucis musc. acori ana drach. j. oxymellis compositi, syrupi de prassio ana vnc. iij. penidiorum vnc. j. pinearum infusarum in sapa vini per duos dies vnc. iiij. croci drac. j. mellis despumati lib. j. fiat electuarium de quo detur vnc. s. pro vice in aurora cum vnc. ij. decoctionis rad. vrticæ cum saccharo, ad multitudinem pituitæ cannæ pulmonis. Vel dentur drach. ij. mane, & totidem vesperi cum decoctione vt suprà. Quando est à siccitate, detur cum decoctione rad. enulæ vel pinearum. Ad asperitatem autem cannæ cum decoctione gummi cerasorum drach. ij. hora ij. post cœnam. Quando à frigiditate, cum aqua foliorum croci, vel eius decoctione tepida.

LIBER

LIBER IX. DE THORACIS atque pulmonis affectibus.

De Catarrho. Cap. 1.

Catarrhus est descēsus rheumatis ad inferiora. Nam aut descendit ad nares faciens oppilationem in eis, & dicitur Coryza: aut descendit ad partes gutturis, & dicitur Branchus, & suprà dicta est eius curatio: aut descendit ad pectus & pulmonem, & dicitur Catarrhus. Vnde versus:

Si fluit ad pectus rheuma, tunc dico Catarrhum,
Ad fauces, Branchon, ad nares dico Coryzam.

Omnis catarrhus aut est calidus aut frigidus. In curatione cuiuscūque catarrhi, tam calidi quàm frigidi, oportet primò facere debitas euacuationes, seu purgationes, tam vniuersales quàm particulares, & debitas diuersiones, & confortare cerebrum: deinde abscindere fluxum ipsius catarrhi: vltimo pectus confortare.

Quando catarrhus est calidus, subtilietur diæta, non bibat vinum, sed tantum aquam ordei, obseruetur parcitas in cibo & potu, & festinandum est ad euacuandum per venæ sectionem, & ventris solutionem. Sed notandum, quòd tantum in tribus casibus licet venam secare in

cura

cura catarrhi acuti. Primus casus est, quando catarrhus est calidus in corpore abundanter calido, cum oculorum rubedine, & venarum plenitudine. Secundus, quãdo catarrhus calidus declinat ad oculos, aut qualiscunque sit, terminetur ad fauces, pulmonem, costas, aut diaphragma, & figatur in eis ad collectionem. Tertius, quãdo est cum febre. Circa purgationem est animaduertendum: quia si catarrhus calidus sit, acutus, & multus, non est à leuioribus inchoandum, sed detur catharcticum (vt præcipit Galen. 5. Meth.) quod descensum catarrhi prohibeat. Iussit etiam has pilulas exhiberi.

R. Aloes hepatici vnc. s. agarici electi drac. iiij. diagridij, pulpæ colocynthidis, bdellij, ana drac. j. s. gummi dragaganthi drac. ij. confice cum syrupo de hyssopo, & da in pilulis trib. scrup. ij. aut drac. j. vel scrup. iiij. in quinq; pilulis post mediam noctem vel circa, plus & minus, secundũ patientis tolerantiam, reiterando secundum exigentiã. Hæ pilulæ purgant humores diuersos à capite descendentes. Siccat etiam capitis rheuma spicanardi. Quòd si materia non sit multa, neque adeò acuta, nec esset periculum vt in faucibus, vel pectore, vel pulmonibus fige-

retur, tunc cum leuioribus purgandus esset, vt cum cassia, manna, agarico, rhabarbaro, & similibus vigoratis cum diaphenicone, vel cõsimili, cum aqua ordei, vel buglossæ secundum exigentiã. Detur à principio iulep violatum, syrupus violatus, de iuiubis, syr. de papauere, diacodyon, diadragacanthũ frigidum, & pilulæ albæ quæ teneantur in ore. Vngatur pectus oleo amigdalarum dulcium calido. Confert aqua ordei cum dragagantho & succo liquiritiæ: aut infundatur dragaganthum in aqua ros. per noctem, manè coletur per petiam, exprimendo, & cum visciditate dragaganthi: fiant pilulæ, quæ teneantur in ore paulatim deglutiendo. Senetio cum carnibus coctus, spiritualia membra mundificat. Buglossa aufert tussim & asperitatem cannæ pulmonis & epiglottidis, quando coquitur cum aqua mellis. Electuarium ex duabus partibus dragaganthi, & tertia succi liquiritiæ cum iulep violato, valet ad tussim siccam à catharrho calido.

Aliud ad idem, etiam pro pueris. R. gummi dragaganthi, gummi arabici añ. drac. j. s. sem. citoniorum, succi liquiritiæ ana drac. ij. penidiorum vnc. ij. conficiantur cum mucilag. dragaganthi & seminis

citonio

citoniorum facta in aqua florum violarum, & fiat ſicut lohoc, de quo teneatur in ore paulatim deglutiendo. Piſtentur amygdalæ cum aqua ordei, & detur de eo manè & ſero. Coque mucilag. dragaganthi, & ſem. citoniorum cum penidiis & oleo amygdal. dulciũ recenti cum vino granatorum, & detur parum pro vice ad deglutiendum paulatim.

Aliud. R. ſem. papaueris albi, dragacanthi ana drac. s. ſem. cucumeris excorticati drac. j. da ad bibendũ cum aqua ſebeſten.

Aliud. Coquantur paſſulæ pingues ſine oſſibus in vaſe ferreo, cauendo ne adurantur: deinde piſtentur cum pari pondere penidiorum & detur quantitas nucis muſcatæ pro vice. Lingua auis (& eſt fructus fraxini) cum carnibus cocta valet ad aſperitatem & ſiccitatem pectoris. Gummi arboris ceraſorum cum vino albo bibitum, amylum cum lacte amygdalarum in cibo, item decoctio maluauiſci & ſeminis eius, maluæ, & pimpinellæ, ad ſiccitatem & aſperitatem pectoris, tuſſim ſiccã, & phthiſicos. Radix conſolidæ maioris maſticata, curat aſperitatem cãnę pulmonis, & inſiticuloſum reddit maſticantem. Quando autẽ volumus deſcenſum catarrhi abſcindere, factis

prius debitis euacuationibus vt suprà, incipiendum est à leuioribus, tenendo primò in ore pilulas albas cum bolo armenia, maximè vesperi, cùm imus dormitum. Et datur per horas duas post cœnam aut diacodij vnc. j. aut drach. s. aureæ Alexandrinæ, vel scrup. ij. philonij Persici, aut Romani. Spargantur super commissura coronali g. iiij. de hoc puluere: R. sandarachæ drac. vj. macis, olibani, stœchados, rosarum rub. ana drac. j. s. ligni aloes, nucis muscatæ, cort. citri ana drac. s. fiat puluis, de quo aspergatur vt suprà, cum itur dormitum: mane abstergatur per leuem pectinationem, & leuem capitis frictionem.

Ad tussim siccam. R. styracis opij ana drach. j. croci scrup. j. & grana iiij. tere & fac pilulas quantitatis orobi, de quibus detur vna, quando itur dormitum. Sandali albi cum aqua rosacea liniti super frontem sistunt catarrhum calidum. Similiter chamæpitys in sacculo capiti imposita. Suffumigium ex sandaracha per os attractum sistit catarrhum calidum.

Aliud suffumigium descensum catarrhi abscindens. R. thuris, rosarum ana drach. j. s. sandarachæ drac. vj. gummi styracis drac. j. contundantur crasso modo, & ponatur

parum

parum de eis super prunas, & recipiatur fumus per os & nares.

Ceratum abscindens descensum catarrhi. R. resinæ vnc.j. ladani drac. ij. cort. citri, ligni aloes ana.scrup.ij. folij drac.s. resolutis gummis in aceto fiat ceratum tenax quod extendatur sub corio subtili latitudinis quatuor digitorum, & longitudinis quinque, quod applicetur super commissuram coronalem & sagittalem, ita vt pars longior tendat in longum commissuræ sagittalis, rasis prius capillis cum nouacula, & fricato loco cum panno aspero.

Aliud ad idem. R. ladani, gummi elemi, sandarachæ, olibani, styracis liquidæ & siccæ ana q. s. fiat ceratum, & apponatur vt suprà.

Aliud aliis præstantius. R. aloes, pulegij, calamenthi montani, cort. citri, ana. fiat puluis, qui incorporetur cum ladano & modico acatiæ, & applicetur, vt suprà. Est enim expertissimum.

Ad tussim catarrhalem calidam recentem & veterem, item ad maturandum ægritudines pectoris, mirabile est diapapauer ex inuentione Mes. cuius hæc est descriptio. R. papaueris albi drach.xl.liquiritiæ, dragaganthi, pendiorum ana

drac.xx. gummi Arabici, ſucci liquiritiæ, farinæ fabarum, aniſi, fœniculi, ſeminis lactucæ, ſem. portulacæ, amyli, ſem. maluæ ana drac. 9. ſeminum cucumeris, melonis, & cucurbitæ excorticatorum ana drac. v. confice cum melle colato & penidiis q. s. cuius doſis eſt aur. ij. pro vice, & eſt ſolenne ad præmiſſa, confortans pectus & pulmones.

Ad idem vnguentum valde vtile. R. mucilag. dragaganthi factæ in aqua florum violarum vnc. iij. pingued. anatis & gallinæ recentium, olei amygdalarum dulcium recentis ana vnc. j. croci ſcrup. j. ceræ q. s. fiat vnguentum, quo vngatur pectus calido.

De vulneribus & vlceribus Pectoris & Pulmonis, & de exitu ſanguinis ab ore. Cap. II.

QVia multoties ex deſcenſu catarrhi acuti vulneratur & vlceratur pulmo & pect⁹, placuit mihi ſtatim poſt ſermonem de catarrho acuto de prædictis vulneribus, & vlcerib. ſermonem habere. Differunt vulnera & vlcera pulmonis ab vlceribus pectoris, quia ſanguis qui à pulmone defluit eſt rubicũdior & maioris quantitatis, & longè calidior, quàm

ille qui manat à pectore. Causa autem est, quia sanguis, qui mittitur à vena pectoris, penetrat in lobos pulmonis, deinde per screatum educitur, & non effunditur statim à vena in canales pulmonis: alteratur itaque eius color, transeundo per lobos pulmonis, & propter eandem quoque causam est minoris quantitatis, & caliditatis. Pulmo enim est spongiosæ substantiæ, continuè mouetur, & sugit sanguinem fluentem à venis pectoris in substantiam suam spongiosam, & tãdem trahitur ad canales, vt per screatũ emittatur, sicut fit in pleuresi, & aliis apostematibus pectoris. Vulnera etiã pectoris facilius sanantur, quàm vulnera pulmonis, propter tres causas. Prima, quia venæ pectoris sunt minores: secunda, quia sanies vulnerũ pectoris fluit ad suam concauitatem: tertia causa, quia pectus est magis carnosum quàm pulmo: nã pulmo habet multas canalium diuisiones, quæ sunt duræ & siccæ substantiæ, in quibus aliquãdo accidit fissura periculosa. Fissura verò in venis pectoris non est ita periculosa: quia non est multæ quantitatis, si curetur ab initio: si verò tardetur, tunc curatio aut est difficilis, aut impossibilis, quia fissura non consolidatur,

propter ſanguinem, qui in ea coagulatur, eo quòd non inuenit largam viam, per quam ad canales pulmonis tranſeat, & cum tuſſi egrediatur. Vulnera pulmonis nõ mundãtur niſi per tuſſim & ſcreatum: ſed ſilere, quieſcere, leuiſſimè anhelare, & non loqui, in ipſis ſolidandis ſunt neceſſaria. Igitur non eſt ſperanda ſanitas eorum vt reſtituatur, ipſis tuſſientibus. Quapropter dixit Galen. 4. de Loc. affect. cap. 8. de habentibus vlcera in pulmone, Multos curaui, quorum nullus euaſit. Succurratur ergo eis ſubitò, faciendo eos quieſcere, ſilere, leuiſſimè anhelare, cauendo ab omni cibo vſque ad diem quartum (ſi virtus poteſt ferre) ſin minus, exhibeatur iuſculum aut amylum cum lacte amygdal. aut aliud leue: phlebotometur baſilica, fricentur extrema & totum corpus, ſemper ad inferiora trahendo. Poſt iſta da acetum multum cõmiſtum ad bibendum, trium horarum interuallo bis vel ter, vt ſanguis qui eſt coagulatus, diſſoluatur. Signa autẽ coagulationis in pectore, ſunt iſta: color deſtruitur, minoratur pulſus & ſyncopizat. Quando verò coagulatur in ſtomacho, infrigidatur corp', fit præfocatio, paruificatur pulſus, & accidit ſyncope.

Medicamentum singulare stipticans locum, vnde fluit sanguis, & sanguinem qui est congelatus, & coagulatus secernit, sistendo sanguinis fluxum, qui exit ab ore, qui propter aliquam violentiam vel conatum decurrit ad interiora. Cinerem vitis domesticæ extingue in aceto, deinde addens plus de aceto, permisce & cola per pannum, & permisce parum de aqua, & exhibe in potu patienti cochlearis quãtitatem, vel circa.

Postquàm feceris remedia prædicta, da drac. j. trochiscorum de karabe, cum aqua portulacæ vel bursæ pastoris, aut cum decoctione citoniorum, aut myrtillorum, sed primò cum aceto manè & sero per horas duas ante cibum. Quòd si parũ sanguinis extraxisti, reitera phlebotomiam & vnge pectus cum eisdem trochiscis dissolutis cum aqua bursæ pastoris aut portulacæ. Aut applica super pectus lenticulam palustrem contusam, aut radicem cõsolidæ maioris, aut fimum columbinum exiccatum & pulerizatum dissolutum cum aceto. Hæc autem debent statim à principio fieri, antequàm fiat apostema. succus menthæ cum aceto bibitus retinet sanguinem qui ab interioribus fluit. Grana granatorũ, excusso vino, exiccata, pulerizata, dissoluta

cum aqua & bibita. Decoctio corticum interiorum glandium, & corticis interioris arboris glandium bibita. Puluis lapidis hæmatitis, contriti super cotem, mumia, grana fragorum cum aqua pluuiali, nux cupressi cum vino bibita, corallus dissolutus cum aqua ordei infusionis dragagãthi bibitus. Aut cum supradictis cõficiantur pilulæ, quæ teneantur in ore paulatim deglutiendo. Corallus adustus ablutus cũ modico gummi Arabici, cum albo oui, bibitus cum aqua frigida. Pilulæ de bolo armenia in ore retẽtæ, gummi arabicum cum penidiis, infusio dragaganthi, thus, cortex thuris, puluis florum rubi optimus est. Item centumnodia, & spongia in oleo infusa, deinde combusta & amylum in cibo sumptum cum lacte amygdalarum. Hæc omnia conferunt in exitu sanguinis ab ore, siue in sputo sanguinis. Emplastrum factum ex bursa pastoris cum rad. consolidæ maioris super pectus & stomachum appositum, confert inflammationi stomachi, & sputo sanguinis, cum succo portulacæ, vel bursæ pastoris, aut lenticulæ palustris confectum. Item semen porri, & semen myrti, & flores labruscæ coniunctim vel diuisim bibiti cum aqua pluuiali. Et

agaricum similiter bibitum retinet sputum sanguinis. Si verò screatur sanguis ex descensu catarrhi acuti cum forti conatu tussis, post phlebotomiam administrentur ligaturæ, & frictiones, vt suprà. deinde post quietem, & silentium, & tenuissimam diætam, vt suprà, radatur caput, & superponatur stercus columbi syluestris, dimittendo quasi tribus horis: deinde ponatur in balneo, nullũ oleum capiti applicando, & in exitu à balneo caput eius decenter cooperiatur, & nutriatur rebus stipticis. Hora autem dormiendi, & duabus horis post cœnam detur scrup.j vel drach.s. vel scrup.ij. philonij Persici, vel Romani, vel Aureæ Alexandrinæ inuoluendo in hostia, vel nebula madefacta in vino, iterando secundum exigentiã. Circa tertium verò diem detur mel coctum in bona quantitate: postea ptisana cum pauco pane: quarta die iteretur emplastrum super caput, iterando parum philonij, vt suprà, & iteretur assumptio mellis, & balneum, quinta die ponatur super caput ceratum de asphodelo, & successiuè reducatur ad regimen sanorum, continuando diuersiones, sed abstineat à balneis.

Ad sputum sanguinis, solutionem ventris, & fluxum

fluxum ſanguinis narium. R.myrrhæ, thuris, aloes ana vnc. s. balauſtiorum, ſanguinis draconis, acaciæ, ſief memitæ ana vnc.j. opij, ſpicæ, hyoſcyami ana drac.iij. aluminis abluti, terræ ſigillatæ, marchaſitæ combuſtæ ana drach.ij. ſummitatum corticum granatorum, ſumach ana drac. vj. trita & cribellata cum cribello ſubtili conficiãtur cum vino paſſularum bono, aut cum aceto vini miſto, donec fiant ſicut mel ſpiſſum, & liniatur ſuper pectus in ſputo ſanguinis, ſuper frontẽ in ſputo ſanguinis nariem, ſuper ventrem & ſtomachum in fluxu ventris. Hoc eſt ex ſecretis Gal. optimum. Gal. 5. Meth. cap. 14. dicit ſe curaſſe habentem vlcera in pulmone, & in canalibus eius, dando ei reſupinato medicinam ſiccam, deinde cum lacte, addito melle pauco & modiciſſimo ſale. Curauit & alium iuuenem, & mulierem quandam, ſcreantes ſanguinem multum, ex frigiditate mẽbrorum ſpiritualium.

De aſthmate & catarrho frigido. Cap. III.

ASthma quandoque fit propter cauſam exiſtẽtem in pulmone, quandoque ex deſcenſu catarrhi à cerebro, aliquando per cõmunitatem aliorum membrorum.

brorum. Inquit Gale. in lib. de Dyſpnœa: quòd omnis reſpirationis inæqualitas, aut fit ob tracheæ arteriæ anguſtiam, aut muſculorum thoracis motū delinquentem, aut imbecillitatem virtutis motum efficientis. Quando vitio pulmonis accidit, & vnà quoque patitur thorax, periculoſus eſt affectus: pereunt enim plurimi ſubita ſuffocatione ſeu præfocatione, & interdum quaſi præfocati ſpumam emittunt, & ſunt illorum facies tumidæ, liuidæ & eorum oculi quaſi foras præeminent. Quandoque eſt propter impedimentum in ipſo pulmone, & partibus eius tantùm. Quando verò fit aſthma ex deſcenſu catarrhi, fit ſubitò, & per paroxyſmos, prout multiplicatur eius deſcenſus ad partes pectoris & pulmonis. Eius autem cura, eſt cura catarrhi, quæ dicta eſt ſuo loco: maturatio verò, & expulſio materiæ à pectore, & pulmone, cum eis quæ dicentur. Quando autem fit à cauſa exiſtente in pulmone & meatibus ſpiritus, cura eius eſt vt ordinetur debitum regimen in ſex rebus non naturalibus, fiant debitæ purgationes, concoctione præcedente materiæ, & fiat venæ ſectio, ſi opus ſit. Conſidera etiam menſtrua, & hæmorrhoides ſi detineantur

tur, prouoca eas. Fiant clysteria acuta, dentur pilulæ cocchiæ, vel de agarico, aut huiusmodi. Fiant frictiones trahendo ad inferiora: & ventosationes inter spatulas, aliæq́ue diuersiones. Deinde administrandæ sunt medicinæ anhelitum facilitantes, & materias quæ sunt in pectore per screatum educentes, quæ humiditates superfluas desiccant: vt sunt, Decoctio hyssopi, & mellis cum foliis vrticæ & ordeo, facta secundum artem, calida in aurora per aliquot dies, materias crassas in pulmone & pectore existentes digerit, & per screatum expurgat anhelitum facilitando. Item enula, & decoctio ficuum cum melle. Myrrha cum melle & oleo amygdalarum dulcium exhibita, humores excernit crassos in pectore & pulmone contentos. Piper exiccat phlegma viscidum quod aggregatur in pectore, pulmone & intestinis. Herba aron cum suis tuberositatibus secundum omnem modum administrata, bullita, aqua abiecta, & quomodolibet comesta, valde vtilis est. Galbanum & dragaganthum ana parum. exhibe cum ouo sorbili, vel cum oui vitello, etiam pueris, quando pectus est valde plethoricum. Semen lini cum melle contusum sumptum

ſumptum, & ſemen cotti ſeu bombacis cum vitello oui, conferunt, quando accidit coarctatio anhelitus. Acetum ſcilliticum in potu ſumptū indurat tracheam arteriam, & auget carnem, vocémque clarificat. Scilla aſſata valet ad tuſſim antiquam, & extrahit ſaniem, & craſſos humores à pectore. Doſis eſt ſcrup. s. cum melle cocto. Suffumigium ex foliis ſiccis vngulæ caballinæ, vel eius radicis confert aſthmati & tuſſi, trahendo per os, & rumpit omnia pectoris apoſtemata. Grana ſinapis contrita, & cum aqua mellis cocta, curant aſperitatem antiquam cannæ pulmonis, potata & gargarizata.

Puluis ad catarrhos confeſtim iuuans. R. pyrethri, coſti ana drach. ij. piperis albi drach. j. fiat puluis ſubtiliſſimus, qui naribus applicetur, & trahatur per nares.

Alius puluis. R. piperis albi, ſeminis vrticæ ana drach. j. coſti, myrrhæ, croci, ana drach. s. fiat puluis, vt ſuprà. Radix cōſolidæ maioris expurgat pus quod eſt in pectore & pulmone, & cōfert his qui ſanguinem ſcreant. Acetum calidum potatum confert tuſſi antiquæ, & aſthmati. Eruca geratina facit excreare humores craſſos. Calamēthum aſthmaticos & ictericios purgando curat. Cyminum cum

ficubus

ficubus ſiccis pinguibus, ex vino coctum & potatum, curat tuſſim frigidam cannæ pulmonis. Melicratum, in quo ſcilla aſſata ſit cocta, tuſſim & aſthma curat. Pulmo vulpis exiccatus puluerizatus, cum vino datus. Naſturtium album tritum cum melle vt lohoc datum, & lacca cum ouo ſorbili, vel cum melicrato in ieiuno. Electuarium factum ex cymino, ſemine fœnigræci, & bruſci, cum melle. Semen vrticæ cum melle, confert orthopnœæ & pleureſi: coctum cum ordeo expellit ſuperfluitates à pectore. Siler montanum ſimiliter, & folia vrticæ cum ordeo cocta. Radix ireos cum rob confert tuſſi antiquæ à phlegmate craſſo & viſcido, & ſimiliter ſemē vrticæ. Sulphur cum ouo ſorbili, & ſuffumigium ex eo, pariter & piper album, mundificant pulmonem. Semen abrotani cum aqua mellis bibitum, curat aſthma & contritionem anhelitus. Fiſtici pectus & pulmonem mundificant.

Ad tuſſim & aſthma, quo multi fuerunt ſanati. ℞. ſuccorum marrubij, ſtœchados ana drach. vj. miſce, & detur cum aqua decoctionis marrubij viridis, & chamædryos. Vel dentur vnc. ij. decoctionis marrubij viridis & chamædryos cum

ſucco

succorũ marrubij & stœchados ana vnc. s. simul miscendo. Aut detur drach. j. aristol. rot. cum decoctione hyssopi, spicæ, epithymi & mellis.

Aliud. R. marrubij, aristol. rot. ana drach. ij. laccæ drach. iij. confice cum melle, & dentur drach. iij. pro vice. Lohoc de scilla, & semen vrticæ cum melle conditum, retenta in ore, paulatim deglutiendo, multum alleuiant asthma: & pilula ex ammoniaco pinguiore deglutita cum oxymelle, eundo dormitum, multum confert in asthmate.

Aliud quod subtiliat & laxat humores crassos & viscidos. R. aristol. rot. rhabarbari electi, succi marrubij, laccæ, turbith ana drach. j. mastichis drach. ij. agarici albi drach. iij. confice cum syrupo facto ex melle, & decoctione marrubij inuicem coctis, ad formam syrupi bene cocti. da drach. ij vel drach. iij. pro vice.

Aliud. R. turbith, agarici, aristol. rot. ana confice cum decoctione marrubij, & exhibe cum decoctione hyssopi.

Ad asthma antiquam ecligma, quod aperit oppilationes. R. asari aur. ij. succi marrubij, hyssopi siccæ, styracis, castorei ana drach. j. trium piperum aur. iiij confice cum oxymelle scillitico. da drach. iij. vel

drach.iiij. *Ad asthma, cuius humor est crassus & viscidus, laxat enim & incidit ipsum, & non est ei medicina similis.* R. Gentianæ, agarici albi, hyssopi siccæ ana drach. j. mastichis drach. iiij. confice cum melle: dosis est drach.v. Semen nasturtij incidit forti incisione: & adurit humores crassos in asthmate. Idem facit nasturtium siccum exhibitum. Faba conuenit pectori, verùm habet inflationem, quæ remouetur cum mentha, origano, & cymino.

Ad ægritudines pectoris, tussim, asthma antiquum & anhelitum malum. R. hyssopi, agarici, rad. ireos, liquiritiæ, squinanthi, pæoniæ, asari, aristo. rot. ammoniaci, sem. fœniculi, succorum stœchados & marrubij, laccæ ana aur. ij. coquantur in lib. aquæ ad consumptionem duarum partium, & dentur mane drach. iiij. pro vice. Capillus veneris bibitus facit screare humores crassos, qui sunt in pectore & pulmone. Betonica purgat pectus, pulmonem, & hepar.

Ad asthma chronicum. R. liquiritiæ drac. x. arist. long. drach. vj. succi marrubij aur. ij. confice cum melle simul, & detur de eo quantitate castaneæ.

Ad tussientes, & viscosa eiicientes. Rec. croci, castorei, costi, asari, sem. hyoscyami,

mi, opij, ſtyracis ana drach.j. confice cum melle, & vtere. Grana pini leniunt aſperitatem pectoris, & ſputum facilitant. Parietaria confert tuſſi antiquæ.

Electuarium de capillis Veneris expertiſſimum ad purgandum pectus ab humoribus craſſis. R. capillorum Veneris recentium aur. xxv. radicis ireos, pinearum, liquiritiæ, carpobalſami, marrubij, florum chamæmeli, ariſtol. rot. ana aur. xv. trita & cribellata conficiantur cum ſyrupo facto ex melle & decoctione capillorum Veneris recentium inuicem debitè coctis, & dentur drach. iiij. cum decoctione vel ſublimatione chamæmeli.

Ad tuſſim antiquam, & humores craſſos, valet ſyrupus, qui fit ex chamædry, & valet etiam ad hydropē. Satureia pectus & ſtomachum mundificat. Radix dragonteæ in electuario ſumpta orthopnoicis, tuſſientibus, & catarrhum habentibus, maximum præſtat iuuamentum. Cocta aſſata aut pulueriźata, melle miſta tumores pectoris curat non reuerſuros.

Ad coarctationem anhelitus antiquam. Bolus Armenia cum vino ſubtili lymphato ſumptus curat, & qui nō iuuatur hac medicina, non iuuatur altera. Meliſſa ſale addito orthopnoicis & anhelofis cōfert.

Decoctio foliorum & rad. caudæ equinæ, confert antiquæ tussi, & antiquæ coarctationi anhelitus potenter, siue viridis, siue sicca. Nota rem, quam fortè numquam audiuisti, quòd radix huius herbæ profundat in terra plus quàm sit longitudo duorum hominum, & habet in suis nodis tuberositates oblongas, paruis dactylis similes, quæ in superficie sunt cineritiæ, intus verò albæ, & ad manducandum dulces: quas si extraxeris, fodiendo terram vsque ad finem radicis, videbis rem mirabilem, quoniam ipsa habet proprietatem rumpẽdi apostemata pectoris tam bibita quàm fumigata. Et vngula caballina dicta farfara similiter.

Ad omnem tussim. ℞. seminis apij drac. ij. spicę, squinan. styracis, croci ana drac. j. opij drach. iiij. balaust. scrup. ij. mellis q.s. da quantitatem fabæ non febrientibus cum oxymelle, febrientibus verò cum aqua ordei.

Aliud ad omnem tussim expertum. ℞. anisi drach. ij. costi scrup. ij. myrrhæ drach. j. castorei, galbani, piperis albi, hyoscyami, opij, succi liquirit. ana drach. j.s. cum vino dulci, fac pilulas quantitate ciceris, ex quibus exhibe vnam eunti dormitum.

Ad asthma antiquum, cum continuo catarrho

tarrho crasso, & dolore continuo in renibus, ventre & iliis, vnà cum multis ventositatibus, pro domino Stephano de Madiis ciue Taurinensi septuagenario, pro quo feci hanc compositionem, & Deo fauente sanus factus est. R. aristol.rot.asari, enulæ campanæ, rad. ireos siccæ ana vnc.j.s.polypodij quercini, corticum rad. fœnigræci, petroselini, apij, prassij, melissæ, satureiæ ana vnc. j. chamæpityos, chamædryos, calamenthi, abrotani, summitatum tamarisci, capillorum Veneris recentium ana m. j. thymi, epithymi, seseleos, stœchados Arabici ana m. s. summitatum squinanthi, corticum fisticorum ana drach.iij. folliculorum senæ vnc.i. seminum carthami, anisi, carui, cymini, vrticæ, & fœnigræci ana vnc. s. quatuor seminum communium frigidorum maiorum vnc.j. contusis contundendis, & incisis incidendis subtiliter, infundantur omnia simul in lib.viij. aquæ calidæ per diem & noctem in vase mundo cooperto, postea coquantur secundum artem, donec consumantur tres partes, & remaneat quarta: deinde colentur cum bona expressione: cui addatur succorum prassij & eupatorij præparatorum ana vnc. vj. sacchari boni lib. iij. & iterum lento igne coquantur,

ſine fumo & flamma, donec debitam acquirat ſpiſſitudinem ſyrupi bene cocti, deinde remoueantur ab igne, continuè agitando cum ſpatula nemorea, vel baculo, & poſt aliqualem infrigidationem addantur pulueres infra ſcripti. R. ſpicæ nardi, macis, folij, ligni aloes, ſantalorum rub. ana drach. j.s. cinnamomi electi drac. iij. pulueris rad. ireos orientalis ſiccæ vnc. j. fiat electuariũ ſecundum formam opiatæ. Doſis eius eſt drach. iij. vel circa, quando ſurgit à lecto, & tantundem eundo dormitum, & eſt ſolenne & expertũ.

Serapinum aufert à pectore, & pulmone, ſuperfluitates craſſas.

Ad aſthmaticos, empyicos, & hæmoptoicos, quod vocatur ſigillum ſiccans omne rheuma. R. cort. rad. mandragoræ, ſeminis hyoſcyami albi ana drach. iiij. olibani maſculi, opij, croci, myrrhæ ana drach. v. tere & fac trochiſcos cũ vino dulci, oboli vnius, id eſt xij granor. pro ſingulo: da vnum in qualibet illarum diſpoſitionum. Hi ſunt trochiſci de mandragora.

Radix & ſemen ſileris montani conferunt coarctationi, quæ cogit erigi, & non ſinit hominem iacere. Sandaracha cum melle confert aſthmaticis. Duæ partes ariſtol. rot. & tertia gentianæ, curant

ortho

orthopnœam. Baccæ lauri tritæ cum melle, tussientes, phthisicos, orthopnoicos, & thoracis rheumatismata sanãt. Castoreum cum oxymelle scillitico exhibitum est vtile.

Ad tußim & asthma antiquum R. hyssopi, sem. vrticæ, liquiritiæ, passularum, ireos ana vnc.s. prassij albi, farfaræ, capillorum veneris, ana m s. ficuum pinguium nu.x. coquantur in s.q. aquæ ad consumptionem medietatis, & exhibeantur de hac decoctione colata in aurora pro vice calida vnc.iij. Si cum tussi & catarrho sit fluxus ventris, fiat suffumigium ex fæce aluearij, nam per os attractus fumus confert. Exhibeatur etiam pueris syrupus de myrto, coquendo cum lacte: & gummi Arabicum: lenit enim pectus stringit ventrem, & fortificat intestina, conuenítque malignitati vlcerum pulmonis.

De dolore non fixo circa Pectus. *Cap.* IIII.

REc. Opapanacis, serapini ana drach. j. seminis leuistici, carui, seseleos, rutæ siccæ ana vnc.s. cymini vnc.j.s. olei rutæ & de pulegio ana q.s. cum s.q. ceræ fiat ceratum, de quo extendatur supra coriũ subtile q.s. pro vice, & applicetur loco dolenti desuper tenendo.

Animaduertendum, quòd generaliter tales dolores causantur à descensu rheumatis à capite per nucham, quod delabitur ad neruos thoracis inter costas, & cũ natura mittit calorem naturalem ad eas partes, vt illud rheuma consumat, cum calefit, subtiliatur, & in vapores conuertitur, qui causant dolorem illum non fixum. Quapropter vltra illud locale mundificandum est caput, & abscindendus est ille rheumatis descensus, sicut dictum est loco suo.

De Pleuresi. *Cap.* v.

PLeuresis est duplex, vera & non vera, ideo Hipp. in princ. applicat calefactoria sicca, quando scilicet ignorat, vtrum sit pleuresis vera an non vera, quia nocent nocumento magno. Hanc opinionem impugnauit Franciscus anno præterito, quem vide in tomo tertio suarum lectionum. Pleuresis vera est apostema calidum in mẽbrana succingente costas interius, quę pleura dicitur. Quandoque fit in mediastino, qui est panniculus diuidens pulmonem per medium: quandoque in diaphragmate qui est panniculus diuidens naturalia à spiritualibus. Cum apostema fit in pleura membrana, tunc vera dicitur pleuresis, & proprie,

priè, & tale apostema vt plurimum fit à sanguine, aut à cholera, rarò à pituita, rarissimè à melancholia. Signa veræ pleuresis sunt febris continua, dolor lateris pungitiuus, anhelitus difficultas, tussis, & pulsus durus ac serrinus. In curatione veræ pleuresis à principio facta ventris lenitione (si opus sit) si nihil prohibeat (scilicet consentiente ætate & virtute) & corpus sit robustum & valde repletum, secetur vena saphæna lateris oppositi, quæ oppositio est secundum duos diametros, scilicet longitudinem & latitudinē. Quòd si non sit tanta plethora, tunc fiat phlebotomia saphænæ eiusdem lateris & appositio erit tantum secundum longitudinem. Et eadem die vel statim sequenti seca basilicam oppositi lateris, quia fluente materia, diuertenda est ad opposita maximè longinqua. Cessante verò materiæ fluxu fiat phlebotomia eiusdem lateris de basilica, secundum Auic. doctrinam, in cap. de Cura communi apostematum partium pectoris & pulmonis: & Gal. 2. Reg. acutorum, commento x. & 4. Meth. cap. 6. Oportet (inquit) vt extrahamus materiam ad loca quæ sunt opposita, scilicet à dextra ad sinistram, & è conuerso, &c. si materia adhuc fluat. Et si

eiusdem cap.3. & 2. ad Glauc. cap. de Cura phlegmonis & xiij. Meth. cap.7. Idem Galen. in lib. Curatiuo per sanguinis missionem cap. 7. ait: In summa tamen dicendum, quoniam incipientes quidem phlegmones antispasticè conuenit euacuare,&c. Hippoc. in libello de Hominis natura inquit: Sanguis procul à locis qui dolent mittendus est. De qua materia scripserunt Auenzoar cap. de Pleuresi,& Mes. cap proprio, & omnes doctores antiqui scripserunt, quòd fluente materia, reuulsio est facienda per partes longinquas: fluxa verò per propinquas est deriuanda.

Facta prima phlebotomia, leniendus est vẽter cum cassia, syr. violato solutiuo (nam magis conuenit quàm rosatus solutiuus, quia lenit pectoris asperitatem, & parat iter sputaminibus) cum aqua buglossæ, vel decoctione ordei, & vngendus est locus cũ oleo violaceo, amygdalarum dulcium, & chamæmeli calidis, leuiter fricando. Fomentũ etiam ex decoctione maluarum & violariæ, cũ floribus chamæmeli & meliloti, cum semine anisorum & fœniculi, ponendo in fine decoctionis flores, partẽ læsam, id est dolorificam cum spongia fomentando prius in

deco

decoctione calida immersa, & optimè expressa, aut cum vesica illa decoctione semiplena calida applicata, & in petia calida inuoluta, & post tertiam aut quartam applicationem (animaduertito semper, ne detineatur frigida) vngatur locus oleis calidis suprascriptis. Exhibeatur etiam à principio aqua ordei multæ decoctionis ad bibendum loco vini. detineat diadragacanthū frigidum in ore, detur iulep violatum, vel de iuiubis, cum cochleari, quod paulatim deglutiat. Syrupus autem conueniens est violatus, aut de iuiubis, cum aquis buglossæ, scabiosæ, & capillorum Veneris, vel in principio cum aqua ordei multum cocti, & fiat mistura ex conseruis violarum & diadragacantho, de qua detur parum pro vice ad paulatim deglutiendū: vel detur cum aqua ordei, tepida, maximè in hyeme. Iteranda sunt fomenta, vnctiones, clysteria, renouando, vt superius dictum est, cum infrigidari incipiunt: iterādo etiam phlebotomias, secundum exigentiam, vt superius dictum est. Cum verò dolor est vehemens, vngatur locus post fomentationem, cum vnguento facto ex oleo violaceo & cera alba, continuando semper facilitantia sputum misturam scilicet

cet diadragacanthi, iulep, & similium. Et emplastrum ex farina ordei, meliloto & corticibus papaueris albi maturat & sedat dolorem, coquendo in aqua ordei.

Vnguentum bonum in pleuresi post principium. R. pinguedinis anatis, & gallinæ recentium, œsypi, ceræ & butyri ana q.s. fiat vnguentum, teneatur aluus lubrica cum clysteriis aut cassia in canna.

Emplastrum filij Zachariæ, quod ponit Mesue, leniens pectus, & habilitans materias in eo & pulmone difficilis expuitionis. R. ceræ citrinæ vnc.iij. medullæ cruris vituli liquefactæ & colatæ, adipum anatis, gallinæ recentium, mucilaginis seminis lini ana vnc.iij. olei, sem. lini q.s. fiat vnguentum.

Pectus & pulmonem purgat ptissanæ succus & melicratum, validissimè autem semen vrticæ cum melicrato. Admiscere parum origani, pulegij, nepetæ, & huiusmodi, addito oxymelle, vtile est. Cum verò difficulter expuitur, adde iulepo tertiam aut quartam partem oxymellis simplicis, & tantundem syrupi de hyssopo.

Vnguentum bonum in difficultate spuendi. R. bdellij, costi, cineris plantæ caulium ana. fac vnguentum cum axungia, & vnge.

Quando est vehementia doloris clamare

mare facientis, exhibeatur quantitas fabæ de aſſa fœtida cum melle vel oxymelle. Quando verò peruenit ad oregmon, detur hyſſopus, naſturtium & ſinapi cum aqua ordei tepida, & cum incipit expuere, ſorbeat vitellum oui, vt remoueatur malitia eius: quam ſi euitare cupis, inuolue in hoſtia vel nebula, dando poſt aquã ordei tepidam. Vtatur continuè ſupradictis facilitantibus ſputum: & tranſacto ſtatu, poteſt vti penidiis, diairis, ſaccharo candido, tenendo in ore, & paulatim deglutiendo. Soluatur venter tempore debito cum caſſia, agarico & ſimilibus bibendo aquam ordei, & obſeruando diætam ſubtilem, donec febris & alia ſymptomata remittantur.

Non vera pleureſis fit à ventoſitate, & curatur calefacientibus. Aut fit à materia inter coſtas, verſus cutim, & reſoluentibus curatur, aut maturantibus, ſi fortè ad exituram terminetur ad extra, & tunc cu ratio eſt, vt aliarum exiturarum.

Quandoque quis imaginatur habere pleureſim, & habet apoſtema in hepate. Verùm adſunt ſigna diſtinguentia: primò, quoniam pulſus in hepatis apoſtemate eſt vndoſus, in pleureſi verò durus & ſerrinus: ſecundò, dolor in pleureſi eſt

pun

pungitiuus, in apostemate verò grauatiuus: in pleuresi est tussis humida cum sputo, in apostemate verò adest tussis sicca sine sputo, color faciei citrinus, quandoque etiam nigredo linguæ, & dolor sub costis mendosis, qui crescit in emissione anhelitus, & in attractione surculæ eius lateris inferius: quorum oppositum est in pleuresi.

De Peripneumonia. Cap. VI.

PEripneumonia est apostema calidum in pulmone, & potest fieri successione pleuresis: quia quando pleuresis non purgatur, transit in peripneumoniam. Quandoque tamen fit ex descensu catarrhi, quandoque propter causam in pulmone. Differentia peripneumonię à pleuresi est, quia hæc fit il pulmone, illa verò in membrana costas tegente: secundò, in peripneumonia pulsus est vndosus, dolor grauatiuus, & coarctatio, anhelitus vehemens, & multum calefactus: quæ omnia non sunt in pleuresi. Dixit Gal. quòd peripneumonia promptior est ad interficiendum, quàm pleuresis, propter duas causas: prima, quia solutio continui pulmonis raro consolidatur: secunda, quia virtus cordis non patitur, sed deficit ab eius inflammatione: quoniam

pulmo

pulmo apostematus non potest debitè cor euentare. Cura eius est, sicut cura pleuresis.

Pilulæ Massij ad peripneumoniã, dyspnœam, chronicos catarrhos, & dolorem capitis. R. piperis, myrrhæ, opij, styracis, castorei ana. fac pilulas quantitate orobi, da vnam eunti dormitum, formando cum vino dulci.

De Empyemate. *Cap.* VII.

EMpyema est collectio saniei in pectore: & fit quandoque ex tumore pectoris, qui non fuit purgatus, sed eius sanies in pectoris cauitate retenta est: vt in pleuresi & peripneumonia. Ideo dicit Hipp. in 5. Aphoris. 8. Quicunque pleuretici facti sunt, si in xiiij. diebus non purgãtur, in empyema transeunt. Vbi Gal. in Commento dicit, quod Hippoc. per empyema intelligit mutationem apostematis pectoris aut pulmonis in saniem, aut fluxum eiusdem saniei in spacium, quod est inter pectus & pulmonem.

Cura eius fit cum medicinis mundificantibus pectus ab illa saniositate, & abstersiuis: sicut est decoctio hyssopi & mellis cum cauda equina, & vngula caballina, cum foliis vrticæ, cum rad. ireos,

ireos,& cum ordeo,dando omni mane in aurora vnc.iiij. & omnibus ſex aut octo diebus dare ſcrup.iiij. agarici trochiſcati cum oxymellite, in forma opiatæ, in aurora, inuoluendo in hoſtia madefacta in decoctione prædicta.

Pilulæ ad empyicos, aſthmaticos, & hæmoptoicos ſomniferæ. R. ſtyracis drach. viij. opij, myrrhę ana drach.iiij.cum vino dulci,fac pilulas magnitudine orobi, è quibus exhibe vnam eunti dormitum.

Pilulæ Platonis ad idem. R. ſtyracis,myrrhæ,ana.fac pilulas cum vino dulci,& exhibe vt ſuprà. Sandaracha cum vino & melle, magnam affert vtilitatem. Item ſuffumigium ex ſandaracha, & foliis caudæ equinæ ſiccis per os attractum, multum confert,etiam cum foliis ſiccis & radice vngulæ caballinæ.

Pilulæ conuenientes in empyemate. R. pilul. aſſaieret, agarici trochiſcati ana drach.ij. ammoniaci pinguioris drach.j. ſandarachæ drach. s. cum melle roſ. fiat maſſa pilularum, de quibus capiatur vna pro vice eundo dormitum vicibus interpolatis. Exhibeatur conſerua violarum, capillorum Veneris, roſarum vna cum diaireos,aut diadragacātho, & ſimilibus.

De

De Phthisi. *Cap.* VIII.

PHthisis est exiccatio & absumptio corporis ex febribus habituatis, vlcerans pulmonem, quæ vlceratio aut fit ex catarrho acuto, assiduè ad pulmonem descendente, aut successione pleuresis, vel peripneumoniæ, vel empyematis, teste Hipp. 5. Aphor. 8. vbi dicit: Quicunq; pleuritici facti sunt, &c. In Aphor. verò 15. eiusdem particulæ dicit: Quicunque empyici facti sunt, si in 40. diebus non purgantur, in phthisin transeunt: &, Quando post sputum sanguinis aduenit sputũ saniei, post ipsum sequitur phthisis, scilicet quando rectè non curatur.

Cura phthisis confirmatæ impossibilis est. Testatur enim Galen. 4. de Loc. affect. cap. 8. nullũ se ex phthisicis sanasse. Signa phthisis confirmatæ sunt: primò, quando super prunas catarrhus positus fœtet, & capilli cadunt, teste Hippoc. 5. Aphor. 11. Addit in Aphor. 12. eiusdem: Quando in phthisi cadunt capilli, & diarrhœa superuenit, signũ est mortis. Fœtor oris, abominatio cibi, & similia, sunt signa confirmatæ phthisis. Phthisis verò quæ non est cum signis prædictis, si prouenit à descensu catarrhi acuti, eius cura dicta est in cap. de Catarrho acuto. Re-

gimen autem in ſex rebus non naturalibus tale conuenit. Aer ſit temperatus, ad ſiccum vergens, cibus ſit paucus, optimi nutrimenti, facilis digeſtionis. Reſiduum regiminis ad illud declinet. Cum verò phthiſis fit ex ſucceſſione empyematis, vel peripneumoniæ, cura eius eſt ſimilis curationi earum.

Ad phthiſicos, & omnem tußim. R. terebinthinæ, reſinæ abietis, ſtyracis, ſandarachæ, maſtichis, medullæ ceruinæ ana vnc. j. miſce, & detur drac. j. pro vice eũdo dormitum, & tantundem quando à lecto ſurgit, inuoluendo in nebula madefacta in vino albo. Electuarium de betonica cum melle, ſanat phthiſicos & hæmoptoicos. Bolus Armenia cõfert phthiſicis, vt non tuſſiant, niſi errorem committant: & valet ad vlcera.

Ad phthiſicos ex thorace rheumatizantes. R. ſucci praſſij vnc. vj. mellis vnc. vij. vini albi. vnc. ix. piperis albi, myrrhæ, olibani ana drac. viij. coquatur vinum & ſuccus ad conſumptionem duarum partium, deinde addatur mel & coquantur ad debitam formam ſyrupi: poſtea addantur reliqua pulueriz ata & cribellata, reponaturq́; in vaſe vitreato: exhibe cochlearium ante cibum.

Ad phthisicos, hæmoptoicos, peripneumonicos, vlcera pulmonis, &c. R. croci drach. ij. s. myrrhæ, resinæ, terebinthinæ ana drach. ij. olibani drach. j. s. cassiæ ligneæ, cinnamomi, tragacanthæ ana drach. j. mellis optimi vnc. ix. coquantur mel, resina & terebinthina, vt fiat consistentia & villosum sine macula, cùm stillatur in aqua frigida, deinde adde pulueres, & fac formulas similes auellanis, è quibus teneatur vna in ore paulatim deglutiendo. Porrum cum melle conditum, confert dolori pectoris & phthisi.

Caro testudinis nemoreæ, capite & pedibus incisis, cocta donec ossa separentur à carne, condita cum pipere, cinnamomo, spica, & butyro, aut oleo amygd. recenti, ægro exhibita, ita vt cooperiatur & sudet, mox etiam cum iusculo testudinis fomentetur, mirificè prodest. Iusculum ex adipe hœdi multum phthisicis conducit.

Ad tussim catarrhalem noui & multi temporis in maturandis ægritudinibus pectoris, mirabile est diapapauer ex descriptione Mes. cuius descriptio tradita est superius in destillatione capitis. His autem multum confert exhibitio lactis, maximè non febrientibus febre

putrida vnà cum hectica, & præcipuè lac aſininum recenter mulctum : eſt enim minoris caſeitatis quàm reliquæ ſpecies lactis brutorum. Exhibeatur manè, & ante cœnam. Vide quæ ſcripta ſunt in capite de vlceribus pectoris & pulmonis, quando fiunt ſucceſſione empyematis & pleuritidis.

LIBER X. DE AFFECTIbus cordis & mammillarum.

De medicinis Cordis calidis, frigidis, ac temperatis. Cap. I.

MEdicinæ cordis temperatæ, & in complexione æquales, ſunt hyacinthus, ſmaragdus, ocymum cum floribus ſuis, aurũ, argentum, bugloſſa, borago, pæonia, terra ſigillata, & oua.

Calidæ verò ſunt doronicum, zedoaria, moſchus, ambra, ſeta, crocus (ambo enim ſunt velocis iuuamenti) & caryophylli, qui ſunt mirabiles, lignum aloes crudum, meliſſa & ſemen eius, cubebæ, cardamomũ, folia citri & ſemẽ eius, foliũ Indum, & enula eſt mirabilis, olibanum, ſtœchas, vſneæ, polypodium, mentha, mumia macis, grana tinctorum, id eſt kermes, ſeta cruda, non tincta, & bugloſſa,

glossa, quæ licet sit temperata, habet tamen caliditatem.

Frigidæ autem sunt acetosa, acedula, caphura, margaritæ, karabæ, corallus, sandali, rosæ, spodium, terra sigillata, poma, coriandrum humidum, tamarindi, manna (malum granatum propriè spiritui, qui est in hepate, bonitate & dulcedine sua confert) myrobalani, myrtus, acetositas citri & limonum.

De his quæ conferunt in Cardiaca, tremore cordis & titillatione, quæ sanis iuuenibus euenire reperi absque manifestis symptomatibus, qui sanguinis missione curantur. Cap. II.

E*Lectuarium mirabilis operationis, ad tremorem cordis, malitiam & caliginem oculorum, descensum aquæ in oculum, ad asthma antiquum, tussim, & morsum canis rabidi: sedat dolorem fortem, & aufert tristitiam, confortans hepar & ventriculum, estq; medicina mirabilis in laxando sine dolore, & cor confortando.* R. rad. lilij cælestis, aristol. rot. ana aur. x. squinanthi aur. ix. asari aur. xv. piperis nigri & albi ana aur. vij. spicæ nardi, spicæ Romanæ, mastichis, ammoniaci, galbani, scilly assatæ ana aur. x. folij, ligni aloes, rhabarbari, croci, olibani, centaurij minor. ana aur. xx. laccæ

aur. j. rosarum rub. iuniperi ana. aur. ij. turbith, cyperi ana aur. x. trita & cribellata conficiantur cum melle ros. & fiat electuarium in forma opiatæ. Dosis est drac. j. per horas duas vel tres ante prandium, & est mirabile. Confert etiam capere summo mane morsellum vnũ diamargaritonis, & parum aquæ buglossæ statim pòst bibere. Sena cum admiscetur cum aliis medicinis cordialibus purgat melancholiam, & choleram, confortat substantiam cordis, mundificat ventriculum, hepar, lienem & mẽbra sensuum. Santali cõferunt cardiacæ biliosæ, & imbecillitati ventriculi, illiti cum aqua ros. Granata omnia cõferunt tremori cordis, & abstergunt os ventriculi. Lingua auis confert cardiacæ. Vsus zingiberis, iuuat syncopizantes. Puluis galãgæ cum succo plantaginis valet contra cardiacam, & syncopim. Folia melissæ cõferunt cardiacæ & debilitati cordis, remouet quoque affectiones, solicitudines, & timores, qui accidunt melancholicis, cùm non possunt dormire.

Linimentum optimum ad tremorem cordis. ℞. thuris, rosarum, ligni aloes, caryophil. spodij, santalorum rub. succini, sandarachæ ana drac. j. aluminis iameni drac. s.

trita

trita subtiliter & cribellata conficiantur cum aqua ros. & succo pomorum, fiatque linimentum, quo vngãtur regiones cordis & ventriculi, & est vltimum.

Quando est aliqua mala complexio simplex sine materia aut composita, curatur alteratione ad oppositum, medicinis superius descriptis. Si verò sit repleatio sanguinea, phlebotomia basilicæ curat eã dextræ partis. Quòd si repletio sit vaporosa, curat eam sectio basilicæ sinistræ. Aliæ autem repletiones aliorum humorum à sanguine purgentur cum medicinis appropriatis, quæ eas euacuãt, semper tamen miscendo medicinas cordiales. Nec sunt exhibendæ medicinæ violentæ, sed benedictæ.

De tumore Mammillarum. *Cap.* III.

SI tumor fiat à corruptione lactis (sicut fit vt plurimum) apponatur emplastrum ex farina lentium, & sem. lini, cum oleo ros. Aut permisce cimoliam cum oleo ros. & applica. Aut dactylos & micam panis, trita cum oxycrato, tepida appone. Aut à principio infunde spongiam in aqua & aceto, & expressam liga super mammillam tepidam: aut psyllium, cum coriandro, oleo ros. & cera: aut

ex parietaria viridi, oleo rof. & cera impone cataplafma. Oua cum oleo rof. & cera impone cataplafma. Oua cum oleo rofaceo mifta & applicata, tollunt dolorem & tumorem. Quòd fi tumor mammillarum fiat ex inflammatione fanguinis, tunc prouoca menftrua (fi funt retenta) faphenam incidendo, leniendo, & corpus mundificando ab humoribus malis peccantibus.

Linimentum refrigerans ardorem mammillarum, & delens tumorem. R. fucci femperuiui, folatri albi, ouorum, olei rof. ana mifce fimul agitando & applica modò frigidum, modò tepidum. Si verò tumor fit à frigidis humoribus, & adfit grauedo difficilis, embroca cum oleo calido & lana fuccida carminata, aut cum decoctione feminum fœnigræci, lini, & altheæ. Emplaftrum ex afphodelo, aut ex foliis cataputiæ maioris, aut ex chamæpity cum polenta, omnes tumores & durities mammillarum diffoluit. Mentha tumorem mammillæ applicata tollit.

Aliud diffoluens duritiem mammillarum. R. farinæ ordei & fabarum ana p.j. farinæ fœnigręci & fem. lini añ. p.s. croci fcrup.j. fac emplaftrum cum oleo chamęmelino. Eruca geratina diffoluit antiquas durities

ties mammillarum, & curat cancros.

De coagulatione Lactis. *Cap.* V.

CEra applicata prohibet coagulari lac in mammillis.

Vnguentum dissoluens lac coagulatum. R. coaguli hœdi drac. vj. styracis liquidæ, absinthij vnc. j. s. cymini, sem anethi ana m. j. sem. anisi duas partes vnius m. chamæmeli, anethi ana m. iij. farinæ ordei vnc. ij. s. olei absinthij, pingued. anatis ana vnc. iij. fiat emplastrum coquendo in s. q. aquæ, secũdum artem, & calidum applicetur. Flos croci hortulani coagulat lac, & coagulatum dissoluit. Fomentatio ex foliis ebuli, dissoluit lac coagulatum.

De his quæ prohibent generationem Lactis in mammillis. *Cap.* V.

VNgantur mammillæ cum vnguento populeonis, aut succo menthæ, infundendo in eo petiam, & applicando vngendo aliquando cum butyro. Cataplasmetur cum rad. caulium, farina fabarum & lentium, cum croco, sale, & nuce cupressi: aut fiat ex eis epithema cum aqua frigida.

De his quæ trahunt lac ad Mammillas. *Cap.* VI.

FAc bullire raphanum cum furfuribus in vino, coletur, & exhibeatur in

potu Anethum coque cum carnibus, & eius ſemen, & da brodium ad bibendum. Furfures coque in aqua fœniculi, & da ad bibendum. Radix fœniculi equini comeſta, & eius herba, ſemen agni caſti, nigella in melicrato, & cryſtallus cum melle potus replent vbera lactis. Cicer, ſuccus raphani, & ſtipitum bryoniæ ſuccus cum frumento coctus ac potus prouocat lac. Item drac. j. lumbricorum terreſtrium viuorum tritorum cum melle exhibeatur hoc eſt Gal. in gynæceis.

De his quæ prohibent Mammillas augeri, & rectificant illas, quæ deformiter inclinantur. *Cap.* VII.

ACcipe terram tinctorum, coque cum melle, fac cataplaſma ſpiſſum & craſſum, & appone à mane vſque ad veſperas: deinde ſuperappone ſpongiam in aqua frigida infuſam, quouſque cataplaſma auferatur. Si vis efficacius, miſce cum eo gallarum immaturarum drac. x. facit enim mammillas rectas & tenſas.

Aliud. R. gallarum cupreſſi, gall. quercus perforatarum ana lib. j. aluminis rochæ, ſcoriæ ferri præparatæ cum aceto ana lib. s. contuſa bulliant in bona quantitate aquæ gallarum, qua vtuntur aptantes coria, & cum hac ſemicalida fomententur

tentur mammillæ cum ſpongia in ea infuſa fortiter expreſſa. Fricatura lapidis cotis viridis, quando ſuper ea rectè acuitur ferrum, eſt optima ad prohibendum augmentum mammillarum & teſticulorum.

Vt mammillæ diu permaneant. R. cicutam, & cum ea cataplaſma diebus nouem, ſuperponens ſpongiam in aqua, & aceto ſimul coctis infuſam.

Aliud. Cyminum tere & cataplaſma, ſpongiam appone, ſuperliga, poſt tres dies aufer cyminum & cataplaſma cum rad. lilij cum melle, & dimitte tribus diebus. Idem repete ter in vno menſe.

De duritie, tumore, & vlceribus mammillarum. Cap. VIII.

BEtam in oleo coque donec ſoluatur, & cum cera applica. Herba canabis ſylueſtris contuſa cum axungia, tumores & durities mammillarum curat, ſaniem expurgat, & dolorem aufert, ſuperapplicata & ſuperligata. Eruca geratina diſſoluit antiquas durities mammillarũ cataplaſmata, & cancros. Hæc herba habet virgas ſubtiles, folia ſimilia erucæ ſylueſtri, in ſummitate virgarum florem citrinum, vaginas ſimiles cornibus, & vaginis fœnigræci: in quibus eſt ſemen

parum

parum ſimile ſemini naſturtij, mordicãs linguam, & naſcitur in muris.

Aliud ad duritiem vberum, inflationem, craſſitiem, & omnem paßionem. Caulẽ viridem tere, fac cataplaſma, ſuccum autem eius ſpiſſum illine. Valet ſimiliter emplaſtrũ de mucilaginibus applicatum. Ad vlcera mammillarum portulacã tere cum oleo roſaceo & appone. Ad vlcera coque folia hederæ fortiter, fac cataplaſma, & ex decoctione fomenta. Si verò in aliqua eius parte appareat nigredo, quæ corruptionem minetur, cum calore ſuperfluo, applica boli armeniæ drach. s. caphuræ g. ij. cum albo oui & cum cotto, appone defenſiuum circa locum. Si autem ad cancrum & vlcera mala terminetur, recurre infrà ad propria cap.

LIBER XI. DE VENTRICULI affectibus.

De dolore Ventriculi. *Cap.* I.

DOlor vẽtriculi aut fit à pura intẽperie, & curatur alteratione in oppoſitum ducente: aut fit à materia, quæ vel continetur in vẽtriculo, aut effunditur ab aliis mẽbris, ſicut

ſicut cerebro, hepate, vel ſplene. Quando igitur ab alio mēbro effunditur, purgandum eſt quod in ſtomacho reperitur: deinde rectificandum eſt membrum mandans: poſtea roborandus eſt ventriculus. Si verò materia contineatur in ſtomacho, aut continetur in ſinu ſtomachi natans in eo, aut eſt imbibita in poroſitatibus tunicarum ventriculi Quando materia eſt in cauo, tunc purgantia medicamenta exoluentia curant, & præcipuè vomitus: quando verò eſt imbibita in tunicis, nulla melior medicina reperitur hiera Gal. conſtans octo reb. de qua inferius dicetur. Quando dolor fit à ventoſitate, coque cyminum, & ſemen dauci & petroſelini in oleo ſpicæ & menthæ, & ex eis vnge calidè. Quòd ſi percipiatur frigiditas, coque ſimul baccas lauri, rutam, nigellam, & ſemen fœnigræci, & vnge. Radix & ſemen ſileris montani data cum vino, tollunt dolores & torſiones ventriculi, & omnium interiorum. Idem facit ſemen ſerpylli cum vino bibitum. Meliſſa à ieiuno comeſta confert ſtomacho frigido & humido, facítque digerere cibum craſſum. Aniſum coctū in aqua mellis calidè bibatur. Ariſtolochia longa exhibita habet mirabilem

lem proprietatem in ſedando dolore ſtomachi. In vehementibus doloribus fac vaporationem cum milio calido: aut apponatur ventoſa magna ſuper vmbilicum, vt comprehendat eum totum, & dimittatur per horam: aut impone ſpongiam in aceto calido infuſam ſuper ſtomachum. Scilla aſſata cõfert habenti torſiones, & cui cibus natat in ſtomacho. Si verò à capite ad ventriculum natura frigidum deſcendant humores phlegmatici, confert diatrionpipereon, item piper album. Abſinthij tamen potio his cõtrariiſſima eſt, facit enim pituitã ſtomacho adhærere. Neq; etiam dãda eſt aloe, quia habet virtutem attractiuam humoris bilioſi. Vnde in tali caſu nil præſtãtius (teſte Gal. 6. de Reg. ſanitatis) eſt hiera Gal. de octo rebus pariter dioſpoliticum, diatrionpiperon, diacalamentum. Ad humores crudos ſtomachi, inflationem hypochondriorum, & conuerſionem cibi in ventoſitatem, ante cibum, & poſt cibum exhibeatur diaſphalthũ, quod conſtat ex cymino, ruta, & pipere æqualiter, & conficitur cum melle deſpumato. Confert etiam aſſumptio zingiberis viridis, & diatrionpipereon.

Aliud diſſoluens ventoſitates craſſas ventriculi,

triculi, cui non est simile. R. agarici drach. iij. ellebori nigri drach. ij. s. mast. drach. x. folij asari, ligni aloes, rad. iridis, turbith, squināthi ana drac. ij. carui, anisi, ammoniaci añ. drac. j. scillæ assatę vnc. iiij. rosarū rub. drac. vj. diagridij drac. j. trita & cribellata conficiantur cū melle optimè despumato, & detur quātitas auellanæ pro vice manè, duab. horis ante cibum, inuoluēdo in hostia vel nebula madefacta in vino.

Ad ventositatem fortem mirabile. R. anisi, carui, cymini, satureiæ ana. cōfice cum melle despumato, dentur drach. ij. pro vice, cum drach. iiij. decoctionis agarici, quæ sic fit. R. rad. squinanthi, folij cyperi, aristol. vtriusq; longæ & rot. agarici, rad. apij ana drach. vj. aquæ lib. j. coquantur omnia ad ignem leuem vsq; ad consumptionem duarum partium, exhibeatur vt suprà. Zedoaria valet ad dolorem stomachi & intestinorum, prouenientem à vētositate & frigiditate. Decoctio chamæmeli calidè bibita, curat omnes dolores fortes. Mentha aquatica manè sumpta, præseruat ab omni dolore.

Ad dolorem fortem solenne medicamentum. R. florum chamæmeli, squinanthi, centaurij minoris, aristoloc. rot. ana. confice cū melle despumato, & da drach. iiij. cum

aqua

aqua abſinthij calida.

Ad idem mirabile. R. ſuccorum chamæmeli, meliloti viridium ana drach. iiij. miſce, & bibat calidé. Quòd ſi ſucci haberi non poſſint, coquantur ipſæ herbæ ſiccæ cum drach.iij.ſquinanthi, & gr. vj. croci in brodio pulli vel caponis iuuenis, ad conſumptionem medietatis, poſtea colentur, & bibatur calidé.

Ad dolorem ventriculi ex oppilatione. R. rad. lilij cœleſtis, agarici albi, ana drach. iiij. ariſtol. vtriuſque, chamæpityos ana vnc. v. bulliant in lib.j. aquæ ad conſumptionem duarũ partium, poſtea colentur, & in colatura diſſolue laccæ drach. j. s. & bibat calidé. Sola lacca confortat ſtomachum, & aperit oppilationes eius. Item decoctio rad. iridis tollit oppilationes citó. Decoctio abſinthij, & centaureæ, & vinum decoctionis ſiſymbrij, id eſt menthæ aquaticæ, bibitum, valet contra dolorem ſtomachi, & inteſtinorũ à cauſa frigida & oppilatione ortum trahente.

Ad frigiditatem ventriculi, prouocandum vrinam, & aperiendum oppilationes. R. cinnamomi electi vnc. s. caryophyllorum, ſquinãthi, granorum balſami, folij, cort. fiſticorum, cardamomi, abſinthij ana drach.ij. ſucci ſtœchados, ſem. fœniculi,

aniſi,

anisi,asari ana drach.j. trita & cribellata conficiantur cum melle optimè despumato. Dosis est drach.ij. cum aqua decoctionis fœniculi & asari calida,aut inuoluatur in nebula madefacta in vino.

Medicamentum mirabile ad ventriculum frigidum. R. triumpiperum, spicæ nardi, zingiberis, rosarum rub. ana drach.x. ligni aloes ad pondus omnium, confice cum melle optimo despumato, exhibe cum decoctione menthæ,ameos,& caryo phyllorum. Vinum quoque decoctionis sauinæ,& filipendula cum fœniculo puluerizata, tollunt dolorem ventriculi ex ventositate.

Illis qui frigore nimio, & frigore stomachi laborant,detur diatrionpipereon, aut piper cum absinthio. His verò qui congestione malorum humorum stomachum repletum habent, & ob id syncopizant,prouocetur vomitus.Quòd si spõte non possit vomere, exhibeatur multũ oleum,bonum,dulce, calidum, quia prouocabit vomitum,ac ventrem soluet. Aut exhibeatur oxymel scilliticum cum aqua calida.Post vomitum da absinthium cum mulsa coctum, deinde vinum cum aqua calida. Sanat mordicationem stomachi & ventris spica nardi.Ardorem stomachi

applicata curat centũnodia. Ad morſum, punctionem, & ardorem in præcordiis continuum, ex humoribus bilioſis imbibitis in poroſitatibus ventriculi, coquatur farina ordei cum brodio caponis, & vino granatorum,& exhibeatur. Ex Hippoc. ij. Epidemiorum, Granata muza magis iuuant ventriculum, quàm citonia. Acetum bonum eſt ſtomacho, prouocans appetitum, & quando coquitur in cibis, prohibet curſum ſuperfluitatum ad ventrem, ex Dioſc. & Gal. Pineæ cum ſucco portulacæ acceptæ, ſedant ſtomachi ardorem, illum confortando. Gal. 7. Therap. in habentibus dyſcraſiam calidã ventriculi, non tantùm exhibebat aquam frigidam, ſed etiam niue infrigidatam. Aliquibus exhibemus iuncatam, ſpumam lactis, fructus frigidos, & ptiſianam bene coctam, infrigidatam, & conſimilia infrigidantia, prohibendo abſinthium, & alia ſtiptica tangere. Decoctio maſtichis bibita præſeruat ab ægritudinibus ſtomachi.

Ad frigiditatem & humiditatem ventriculi. ℞. ligni aloes, cinnamomi, ſpicæ nardi, rhabarbari, maſtichis, cinnamomi ana. confice cum decoctione roſarum & nucum cupreſſi: doſis eſt quantitas auellanæ.

Ele

Electuarium olibani contra humiditatem ventriculi. liquefacit phlegma, & conuenit senibus, quia confortat calorem naturalem. R. olibani drach. x. mastichis aur. iiij. squinanthi, aristol. rot. ana aur. ij, laccæ, ligni aloes ana aur. j. rhabarbari electi, rosarum rub. anisi, ana aur. vj trita & cribellata conficiantur cum melle despumato. Dosis est auellanæ quantitas per horas duas vel tres ante prandium.

De eructatione. *Cap.* 21.

RVctus fumosus calidam, acetosus verò frigidam causam significat, licet acetosus fiat quandoque à calida scilicet quando materia dulcis ebullit, & huius signum est, quia cum eo sunt signa caliditatis, sicut amaritudo oris, inflammatio, sitis, & iuuamentum à rebus frigidis. Ideo dicit Gal. 1. de Locis affect. cap. 3. Si à materia calida, sunt cum siti, si à frigida, cum fame. Exhibeatur in acetoso mel, quoniam ducit pituitam. In fumoso exhibeatur hiera Galeni ex octo rebus cum aqua absinthij. Absinthium ducit choleram à ventriculo, intestinis & hepate, & extenditur operatio eius ad venas, ita vt mundificet eas ab humore bilioso aquoso, per vias vrinæ, & præseruet à putrefactione potus infusionis eius

in vino: aut aqua decoctionis eius, vel ſublimationis ſingulis diebus ſummo mane. Zingiber in ore retentum & deglutitum. In fumoſo pariter, in quo ſentitur fœtor ouorum putridorum, confert comedere granata muza immediatè poſt cibum: aut bibere ſuccum vel aquam cachillæ, ſeu ſoldanellæ. In acetoſo ex frigiditate cauſato exhibeatur diatrion pipereon, & teneatur in ore galanga, & zingiber. Item valet cochlear vnum coriandri ante cibum. Comedat allium, & bibat vinum bonum ſine aqua.

Ad ructum acidum, punctionem & ventoſitatem in ſtomacho, & dolorem frontis. Rec. cort. myrobal. citrinorum, kebulorum, Indorum & emblicorum ana drach. x. terantur & cribellentur, & liniantur cum oleo amygd. dulcium recenti: deinde R. zingiberis, piperis, maſtichis, cinnamomi, aſari, croci ana drach. x. coſti dulcis, macropiperis, folij Indi, corticum caſſ. ligneæ ana drach. iij. nucis muſc. macis, cardamomi, xyloaloes Indi, cubebarum, calami aromatici ana drach. ij. penidiorum vnc. ij. trita & cribellata liniantur cũ oleo amygd. dulcium recenti, & conficiantur cum melle optimè deſpumato. Doſis eius eſt aur. j. Huc etiam pertinet electuariũ quod

quod eſt in principio capitis ſequentis.

Quòd ſi ructus acidus proueniat à caliditate (ſicut ſuperius dictũ eſt) exhibeantur granata dulcia aut muza poſt cibum.

De ſingultu. *Cap* III.

E*Lectuarium ad ſingultum, appetitum caninum, ructum acidum, frigidámque complexionem, cum humiditatibus ſuperfluis.* R. piperis nigri, albi & longi ana drach. iij. xylobalſami vnc. j. ſpicæ nardi, amomi, ſeminis apij, ſeſeleos, zingiberis, leuiſtici campeſtris, caſſiæ ligneæ, enulæ, aſari, ana drach. iij. s. trita & cribellata confice cum melle optimè deſpumato & fiat electuarium in forma opiatæ. Doſis eius eſt quãtitas auellanæ per tres aut quatuor horas ante prandium omni die, inuoluendo in nebula madefacta in vino bono, & ſanabitur in hebdomada. Singultus, quemadmodum & ſpaſmus, fit vel ex repletione, vel inanitione: habet inſuper tertiam cauſam, ſcilicet humores acutos mordicãtes, qui cùm euomuntur, ceſſat ſingultus. Caſtoreum & ruta in vino, abrotanum, dictamnum; daucus, cyminum, aniſum, pulegium, calamenthum, piper, nepita, acorus, aſarum & nardus coniunctim vel diuiſim, curant ſingultum ex repletione, ex frigiditate,

& ex humoribus crassis:augent tamen illum qui ex inanitione & siccitate. Vomere, vti sternutatione, retinere anhelitum, sorbere acetum cum cymino, sorbere decoctionem enulæ Campanæ calidè: fricare manus cum adipe porci, remouent singultum. Cyclamen naribus impositum sternutare faciet, & singultum remouebit. Decoctio seminis carui & apij calidè bibita, folia scolopendriæ cum vino bibita: semen anethi calefactum & odoratũ: aspersio aquæ frigidæ in facie ex improuiso. Ponantur manus & pedes in aqua calida, sedeat in ea, & bibat decoctionem zingiberis & galangæ calidam. Ruta viridis & cyminum trita in oleo myrtino infusa, super ventriculum ligata: aut spõgia in aceto calido infusa applicata.

De siti. *Cap.* IIII.

NOn solùm causatur sitis à ventriculo, sed etiam ab his quæ circa thoracem, hepar, cor & pulmonem contingunt. Qui enim propter horum membrorum caliditatem sitiunt, inspiratione egent vehementiori, exufflant longius, & percipiunt circa thoracem cauma, nõ eo modo, vt qui propter stomachum secundum hypocondria patiuntur. Bibentes nõ statim quiescunt, & potus frigidus ma-

gis quàm calidus ſiſtit eorum ſitim. Refrigerat eos aër inſpiratus frigidus, qui tamen nihil alleuiat illos, qui propter ſtomachum patiuntur ex lib. artis med. Gal. in 1. de Simp. cap. 7. dicit, quòd ſitis à caliditate ſuperflua generata ſicut in febre, & in æſtate, ſedatur potu aquæ frigidæ cum pauco aceto. Cum verò fit à paucitate humiditatis, tunc ſedat eam potus multæ aquæ frigidæ cum vino modico: vinum enim & acetum faciunt aquam penetrare eo quò oportet, & ſimul vinum humectat & acetũ infrigidat. Aqua cum pauco vino bibita magis ſedat ſitim quã aqua ſola, quia vinum (vt dictum eſt) facit eam penetrare. Quando autem caliditas cum humiditate componitur, vt in iis qui habent phlegma ſalſum inuiſcatum in ſtomacho, ſicut in hydropicis, ſedatur per permiſtionem aquæ cum modico aceto. Sitis quæ à potu aquæ calidæ ſedatur, fit à phlegmate ſalſo, aut à materia nitroſa, quæ autem ab eo augetur, fit à cholera. Quando cum ſiti eſt nauſea, magnificat materiam ſalſam phlegmaticam aut cholericam, & potus aquæ calidæ ſedat eam.

Medicamentum, quod ſitim extinguit, & prouocat appetitum. ℞. roſarum rub. drac. x.

ſumach drach. ij. cardamomi drach. j. fac trochiſcos cum ſucco granatorum vel citoniorum. Doſis eſt drach. ij. facit enim appetitum, & incidit ſitim. Tenere in ore rad. recentem conſolidæ maioris, inſiticuloſum reddit maſticantem. Infuſio dragacanthi in aqua ordei per noctem, aut eius decoctio in ea, ſedat ſitim, quæ fit per conſenſum pulmonis aut cordis, cuius ſignum in principio huius capituli poſitum eſt. Attractio etiam aeris frigidi per os, & vigiliæ conferunt, & ſomnus auget eam. Quandoque paulatina ſuctio aquæ eſt vltima. Quando fit ab exiccatione meri, eſt parua ſitis. Cum verò vomitus facit ſitim, ſedat eam ſyrupus de pomis cum aqua roſacea. Confert etiam tenere in ore pruna exiccata, ſebeſten, citrangulos dulces vel acres, omnia genera granatorum, & dare vinum granatorum cum aqua ad bibendum, maximè in febribus. Confert amarenata cũ ſaccharo, ſaccharum candidum, grana citoniorum, & eorum mucilago, grana citrangulorum, tenere cryſtallũ in ore. Itẽ grana vuæ acerbæ ſeu agreſtæ conditæ cũ ſaccharo, tollunt ſitim. Medulla lectucarum condita, cucurbita condita, & limones excorticati in ore retenti, & conſimilia.

Pilulæ

Pilulæ remouentes sitim & ardorem ventriculi. R. seminis citrulli domestici, seminis portulacæ ana drach. viii. dragacanthi drach. iiij. solue dragacanthum cum albo oui recentis conquassato, & colato, & additis reliquis fiant pilulæ in forma lupinorum paruorum, quę exiccentur in vmbra, da vnam tenere sub lingua paulatim degluttiendo. Ego nihil melius inueni in siti intensa, maximè in continuis febribus, quàm dare magnos haustus aquæ hordei multum cocti, ponendo cum ea de conseruis rosarum, violarum boraginis, seu buglossæ, cum manu Christi simul mistis, longè tamen à cibo assumpto per quinque horas vel circa, ab assumendo verò per duas horas, vel circa.

De Prouocatione appetitus.

Cap. v.

APpetitus fit ab ore ventriculi, digestio à fundo eius. Puluis ex cardamomo & semine anisorum sumptus in cibo, cum succo menthæ confectus, prouocat appetitum, & curat vomitum ex causa frigida. Mentha cum aceto, pipere, & cinnamomo facit appetere cibum. Absinthium appetitum excitat, hepar & ventriculum corroborat. Piper in cibis sumptum confortat stomachum, & appeti-

tum prouocat. Vinum citoniorum cum ſaccharo coctum, donec fiat ſyrupus bene coctus, qui coletur per cribrum, ſuper quo ſit cinnamomum contuſum, dum eſt calidum, vt cinnamomi capiat odorem, eo vtere pro ſalſamento. Pone lactucas aut cucurbitas conditas cum ſaccharo in aceto albo optimo, per diem ac noctem ad minus, & vtere cum carnibus vel aliis cibis, vel pone in aceto citri carnem aut citrium conditum : hæc enim omnia excitant appetitum. Acetum eſt bonum ſtomacho, & excitat appetitum. Gelatina facta ex extremitatibus porcorum, hœdorum, caſtratorum, & vitulorum iuuenum, cum pipere, cinnamomo, cardamomo, & ſimilibus, eſt valde delectabilis, excitans appetitum. Idem faciũt cappares cum aceto conditi, oliuæ conditæ, bacillæ, & ſimilia. Oxyſacchara, ſyrupus de limonibus, de granatis, & ſimilia. Galen. 8. de Compoſitione medic. per loca cap. de Bulimo, exhibet carnes aſſatas & bullitas, & alia, quæ multum nutriunt: iubet odorare acetum, pulegium, pira, citonia & alios fructus odoriferos, dando panem infuſum in vino, & oua ſorbilia.

Ceratum valde bonum, ad excitandum appetitum.

petitum. R. Ladani, maſtichis, ceræ, reſinæ, ſtyracis calamitæ ana drach. ij. myrrhæ, macis, caryophyllorum, aloes, galangæ, croci, nucis moſchatæ, ſpicæ nardi, cinnamomi electi ana drach. s. gummi Arabici vnc. s. terebinthinæ abietis vnc. j. fiat ceratum, de quo extendatur ſuper corio ſubtili q. s. in forma ſcuti, & applicetur ſtomacho: confortat enim ſtomachum, & mirabiliter excitat appetitum.

De confortantibus debilem digeſtiuam Stomachi. *Cap.* VI.

NVx moſchata aromatizat ventriculum, ſtringit ventrem, & oris odorem efficit bonum, aufert ſuperfluitatem ſtomachi, digerit cibum, expellit ſuperfluitates & ventoſitates, corroborat ſtomachum & hepar, attenuat ſplenem. Oleum de mentha, de abſinthio, de ſpica nardi, de citoniis, de granis lauri, vngendo ex eis vel aliquo iſtorum, confortat ſtomachum, vigorando eius digeſtiuam, vngendo calidè ante cibum.

Electuarium Galeni à Meſ. deſcriptum in cap. de Ægritudinibus ſtomachi eſt optimum.

Aliud. R. Roſarum rub. ſtyracis, maſtichis ana drach. ij. abſinthij, florũ labruſcę

ana

ana drach.iij. olei citoniorum, ceræ q.s. fiat ceratũ, de quo calido applicetur extenſo ſuper corio ſubtili ad formã ſcuti.

Aliud. Coque ramos duos vel tres menthæ in ſucco granatorum dulcis & acetoſi, & da in potu. Decoctio corticum fiſticorum, & decoctio maſtichis cum pul. caryophyllorum, confortant digeſtiuam ventriculi.

Ad debilitatem ventriculi, vomitum, & ſolutionem ventris. R. Granatorum acetoſorum, citoniorum ana n°. xx. pirorũ n°. quinquaginta, iuiubarum n°. centum, ſumach aur. xxxx. granorum myrti, centaurij minoris ana aur. xxxij. coquantur in debita quantitate aquæ vſque ad bonam coctionem & conſumptionem, poſtea colentur exprimendo, & in colatura addantur mellis puri lib. iij. & iterum lento igne coquantur, donec mellis capiant ſpiſſitudinem. Doſis ſit cochleariũ vnum omni mane. Vinum decoctionis galangæ confert digeſtioni, & valet ad dolorem ſtomachi ex cauſa frigida. Galanga in ore retenta facit magnam eructuationem, vnde digerit cibum antiquæ materiæ.

Ad malitiam digeſtionis, dolorem laterum & ſtomachi, ad eructuationem acetoſam, dolorem

lorem hepatis & splenis, & ad angustiam anhelitus. R. Scillæ assatæ lib.j. gingiberis, seminis fœniculi, petroselini, anisi, hyssopi, pyrethri, seminis ocymi, caryophyllati, costi, asari, ana vnc.s. piperis, cymini carmeni ana vnc.j. dauci, ameos, cardamomi, seminis leuistici ana vnc.ij. ocymi hortulani drach.x. mellis puri lib.iij. tere omnia, & infunde in aceto forti diebus tribus, in vase cooperto: coquantur ad consumptionem medietatis aceti: deinde infunde super ea vini maluatici boni, aut alterius vini albi optimi lib. j.s. & iterum coque vsque ad consumptionem medietatis vini. & cum fuerit colatura infrigidata, infunde super ipsam mel, & coquatur lento igni, continuè despumando, donec inspissetur sicut mel, & seruetur in vase vitreo vel vitreato. Eius dosis sit cochlearium vnum cum aqua frigida: & si vis ipsum solutiuum, detur cum aqua calida vna cum gr.vj. diagridij, éstque mirabile ex secretis Gal.

Radix & semen sileris montani, conferunt debilitati digestionis, torsionibus ventris, & omnibus doloribus membrorum interiorum cum vino sumpta.

Electuarium rectificans ventriculum, sicut coria præparantur à galla: fugit enim vento-

sitatem

ſitatem craſſam, digerit cibum, excitat appetitum, & reſoluit quod de phlegmate incraſſatur in ſtomacho, acuit viſum & mentem, delet obliuionem, clarificat vocem, tardat canitiem, diſſoluit podagram frigidæ cauſæ, & omnes ægritudines iuncturarum, curat ſodam ex frigida cauſa vaporoſa, & ægritudines veſicæ: & quicunque ſenes vtuntur hac medicina, non egent alia in conſeruatione ſuæ ſanitatis, ex Gal.

R. Trium piperum, galangæ, caſſ. ligneæ, calami aromatici, ſpicæ nardi, croci, cardamomi, carpobalſami, aſari, gingiberis ſem. myrti ſicci ana drach. ij. maſtichis drach x. trita & cribellata, conficiantur cum melle optimo deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ, quod reponatur in vaſe vitreo leui, & detur drac. j. pro vice, eundo dormitum, inuoluendo in nebula madefacta in vino.

Stante humore craſſo ac viſcido in ſtomacho exhibitis prius inciſiuis & ſubtiliatiuis, prouocetur vomitus cum raphano & oxymelle, ſi aptus ſit ad vomẽdum. Si verò neque craſſus neque viſcidus ſit humor, exhibeatur ſuccus ptiſanæ cum melicrato cocto cum abſinthio: educit enim humores ſubtiles, quicunque ſint in corpore ventriculi.

Ad

Ad malitiam Digestionis, nauseam, combustionem in stomacho & vrinæ retentionem.

R. Succorum basiliconis, granatorum dulcium & acetosorum, aquæ cassiarum tamarindorum, id est ma[illegible]itatis tamarin dorum, aquarum citrullorum, melonum, & citoniorum ana lib. j. rob. vuæ veræ dul cedinis, id est sapæ vini lib. iiij. coquantur donec reducantur ad spissitudinem vt conseruari possint, ne putrefiant & detur singulo mane cochlearium vnum cum aqua frigida.

Ad corruptionem Digestionis, malitiam appetitus, frigus stomachi, febrem quartanam ex adustione phlegmatis, & debilitatem in corpore, renibus & manibus.

R. Vini antiqui boni & odoriferi lib. ii. gingiberis drac. v. cardamomi vtriusque ana gr. viij. moschi, piperis, macropiperis, ana gr. v. puluerizata cribellentur & misceantur in vase vitreo obturato, & exponantur soli per multos dies. Dosis eius est cochlearium vnum cum aqua frigida. Acetosa comesta, curat appetitum. Enula confortat os ventriculi, & mundificat superfluitates, quæ sunt in venis, per vrinam & menstrua, & propriè vinum decoctionis eius. Cyminum quomodocunque sumptum dige-

ſtionem cōfortat: vinum verò decoctionis eius cum fœnogræco dolorem ſtomachi,& inteſtinorum torſiones ex ventoſitate tollit. Lapis ex ebenos cū vino bibitus ſtomachicos curat. Omnia illa quæ hepar expurgant, conueniunt etiam tardis digeſtionibus. Inter optima ſunt diatrionpipereon, oxymel, & tenuis diæta 6. de reg. Sanitatis. Aloe confert ſtomacho præ aliis medicinis, ex 6. de Simplicibus. Acetum ſcilliticum confert debilitati ſtomachi,& malitiæ digeſtionis, oppilationibus, ructui, & phlegmati craſſo exiſtenti in ſtomacho. Confert ceratum ex rhapontico, oleo roſaceo & cera. Ceratum factum ex aloe, maſtiche & cera, cum modico oleo ſpicæ, confortat digeſtiuam. Ille, in cuius ſtomacho congregatur plurimum phlegma, comedat porrum cum ſinapi & aceto. Quòd ſi phlegma ſit acetoſum, exhibeatur diacalamenthum cum oxymelle, aut hiera ex octo rebus. Verùm hiera & aloe non debent exhiberi ſenibus, niſi magna neceſſitate vrgente, debet potius eorum venter per leuia purgari, vt per mercurialem, pineam reſinam, prunas, oliuas Hiſpanicas,& ſimilia. Teſte Galeno 5. de reg. Sanitatis: Inter omnes medicinas mundificantes

cantes ſtomachum à ſuperfluitatibus, & quæ ſtomacho conueniunt, præcipua eſt hiera de octo rebus. In cuius tamen compoſitione ſeplaſiarij communiter tres committunt errores. Primus error eſt circa doſim ſimplicium: quia vbi debent ponere de vnoquoque ſimplici drac. vj. ponunt de ſingulis drach. j. Secundus error eſt circa doſim mellis: ponderant enim aloem cum aliis ſpeciebus, & ad illorum omnium proportionem ponunt mel, cùm tantùm debeat poni ad proportionem aliarum ſpecierum ſine aloe. Tertius error eſt: quia multi dum mel eſt bulliens imponunt ſpecies cum aloe, itaque ſpecies vruntur, aloe conglobatur, & fit compoſitio valde deformis. Ego verò vltra correctionem, eam hoc modo qui ſequitur, vigoraui, & inueni eam pulchram & optimam.

℞. Abſinthij m. j. ſquinanthi, ariſtol. rot. ana vnc. s. roſarum rub. drac. vj. cubebarum, carpobalſami, caſſ. ligneæ ana. drac. ij. ſeminis ſileris montani drach. vj. aquæ lib. vj. Contuſis contundendis, & inciſis incidendis, coquantur ad conſumptionem duarũ partium, poſtea coletur. Colaturæ addantur mellis libr. ij. & iterum lento igni coquantur ſine fumo &

flamma, continuè despumando, donec acquirant formam syrupi bene cocti: remoueantur ab igne, & permittãtur infrigidari, semper cum baculo mouendo nemoreo: & post refrigerationem addantur pulueres infrascripti. ℞. Mastichis, asari, spicæ nardi, croci, cinnamomi electi, xylobalsami ana drac. vj. aloes hepatici drac. 100. trita & cribellata conficiantur cum syrupo suprascripto, & reponantur in vase interius vitreato. Est enim excellentissima.

De Apostematosa dispositione Ventriculi. *Cap.* VII.

VNguentum ad apostematosam dispositionem ventriculi, & ventris, & ad dispositionem hydropis, cum dolore hepatis, splenis, renũ, pulmonis, duorum laterum, vesicæ, matricis, omnium denique membrorum, item ad sputum sanguinis & pleuresin, prius tamen factis debitis euacuationibus. ℞. Terebinthinæ, bdellij, thuris, ammoniaci, cordumeni, fructus myrti, florum labruscæ, tortellarum de seni, amomi, spicæ, mastichis, croci, myrrhæ ana drac. ij. oleũ violarum & de sesamo ana drach. x. vini boni odoris q. s. ad infundendum. Liquefac ceræ q.s. cum duobus oleis, bulliãt

&

& liquefiat thus, bdellium, & ammoniacum in vino prædicto terendo. Cùm ergo cera est liquefacta, miſce ammoniacum, bdellium, & thus liquefacta ſeu diſſoluta cum oleis & cera, & bulliant parum ſimul: remoue ab igne, & impone alias medicinas pulueri zatas, diu agitando: ac fiat vnguentum, quo vngantur loca prædicta, in quib. eſt mala diſpoſitio, apoſtematoſa durities, aut dolor, vt ſuprà.

Aliud ad apoſtematoſam diſpoſitionem Stomachi. R. Styracis liquidæ vnc. ij. bdellij ſubalbidi mollis vnc. j. ſalis Indi drach. ij. ſquinanthi, cymini, menthæ, abſinthij, cardamomi ana drach. j. s. emplaſtri de mucilaginibus ſimplicis, emplaſtri de meliloto ſecundum Meſ. ana vnc. ij. s. pulueri zatis ſubtiliſſimè puluerizandis, conficiantur in mortario cum vino rubeo boni odoris & aceto, & applicetur calidum ſtomacho.

Ceratum de hyſſopo, deſcriptione Philagrij, reſoluit omnes durities ſtomachi, hepatis, ſplenis, matricíſque. Ceratum Alexandrinum à Meſ. deſcriptum confortat ſtomachum & membra digeſtionis ſeu nutritionis, auferendo ab eis duritiem. Valet ſquinanthum & bdel-

bitum & cataplaſmatum. Matricaria re-
ſoluit apoſtemata ſtomachi & ſanguinẽ
congelatum in ipſo. Syrupus ex melle
& ſatureia, diſſoluit ſanguinem coagu-
latum in ſtomacho. Quando cum phleg-
mone ſtomachi abundat humiditas ſa-
liualis appone ceratum roſaceum vnà
cum floribus labruſcæ, meliloto, & roſis
ſiccis, addendo parum terebinthinæ adu-
ſtæ, acaciæ, & aluminis humidi non
leuis.

De Vomitu. Cap. VIII.

IN vomitu, qui fit propter humores
acutos in ſtomacho genitos, ſicut eſt
cholera praſſina, quæ in ipſo ſtomacho
generatur, exhibeantur abſterſiua, ſicut
aqua hordei multum cocti, cum pul. ſac-
chari & melle roſa. confortando poſtea
ſtomachum ad intra & ad extra cum al-
teratione intemperiei. Porus, per quem
hepar choleram citrinam in ſtomachum
euomit, in aliquibus eſt duarũ partium,
in aliquibus verò vnius. Quibus ergo
pars ſuperior latior eſt inferiore, illi
euomunt choleram citrinam, vt ait Ga-
lenus in 2. de Temperamentis. Cura
huius eſt, abſtergere primò, & educere
per vomitum, quod effuſum eſt ad ſto-
machum: deinde applicare ſtomacho
empla

emplaſtrum ex duabus partibus olibani, & tertia ſandarachæ cum albo oui calidè: ſedat enim vomitum cholericum & dyſenteriam. Quando effunditur humor melancholicus ad ſtomachum, mundifica & rectifica ſplenem, & appone ſuper ſtomacho alumen, vitriolum, & æs vſtum cum melle confecta. Exhibe decoctionẽ calamenthi, epithymi, vel vtriuſq; cum melle. Ceratum Andromachi de nouem rebus cõfortans ſtomachum frigidum recipientem ſuperfluitates.

Quando fit vomitus à malitia digeſtionis, & debilitate retentiuæ, rectificetur primò digeſtionis malitia, cum his quæ dicta ſunt loco ſuo. Debilitas verò retentiuæ, curatur cum confortantibus eam, ſicuti cum vnctione ſtomachi ex oleo myrtino, & ſimilibus calidis ante cibum, ſpargendo puluerem maſtichis & myrti poſt vnctionem ſuper ipſum ſtomachum: aut da decoctionem abſinthij in potu, cum modico vini citoniorum, vel coque cum abſinthio centauream, thymum, aut myrtum.

Emplaſtrum optimum ad ſedandum Vomitum. ℞. Abſinthij, menthæ viridium ana m. j. cruſtæ panis aſſatæ & in aceto infuſæ libr. ß. diacitonitis de melle vncias ij.

maſtichis vnc. s. caryophyllorum, macis ana drac. ij. pulucrizatis puluerizandis, piſtentur omnia ſimul fortiſſimè cum debita quantitate olei citoniorum, fiatq; emplaſtrum, & calidum applicetur ſtomacho ante cibum. Aut vngatur ſtomachus ante cibum cum oleo citoniorum, abſinthij, & menthæ calidorum, aſpergendo deſuper poſt vnctionem puluerem maſtichis, caryophyllorum, & macis. Gummi arborũ ceraſorum bibitum cum vino faſtidium nauſeantis auertit. Hipp. epiſtola 1. Mulier corde patiebatur, & in ſucco granatorum farinam ordei miſcuit & ſolo hoc cibo contenta non vltra euomuit, cùm nauſealis eſſet, & corde doloroſa. Farina enim ordei humorẽ mordicantem exiccauit: ſuccus autem granatorum roborauit ventrem, vt ipſum humorem in tunicis ſtomachi exiſtentem, expellere poſſet.

Ad vomitum Sanguinis.

℞. Acaciæ, ſeminis roſarum, balauſtiorum, gallarum, terræ ſigillatæ, ſeminis iuſquiami albi, opij, gummi Arabici ana. confice cum ſucco plantaginis vel burſæ paſtoris, da ſcrup. ij. cum aceto multum miſto cum aqua plantaginis.

Item Serpylli drac. iiij. cum aceto ſedãt eum,

eum, vt ait Serapio. Conſiderandum interim eſt à quo membro defluat, & illud eſt rectificandum.

Ad ſubuerſionem Stomachi, vomitum & dyſenteriam. R. Succi granatorum acetoſ. quaſſatis nucleis libr. iij. ſucci menthæ, mellis puri optimi ana libr. j. coquantur in vaſe figuli, mouendo frequenter cum baculo, donec debitam formam ſyrupi bene cocti recipiant, da cochlear ante cibum. Decoctio medullæ oſſium cerasorum, curat nauſeam, & expellit ſuperfluitates à ſtomacho. Piper album mundificat ſtomachum & ventrem. Syrupi de berberis & de myrto ſunt optimi. Vide electuarium ſuprà inter cõfortantia ſtomachum deſcriptum.

De attritione Stomachi ex conuerſione cibi in phlegma. Cap. IX.

GAlenus ponit hunc caſum in lib. ſuarum Prognoſticationum, qui contigit filio Regis. Dicentibus aliis medicis eſſe principium febris (Incurrebat enim ſtatim à cibo aſſumpto in lentiſſimum frigus, cum maxima contractione pulſus, & coarctatione anhelitus.) Galenus non eſſe principium febris aſſeruit. Rogante autem patiente, quid eſſet, reſpondit: Conſueuit ſtomachus tuus

conteri à cibo assumpto conuerso in phlegma ante excretionem. Petiit patiens quid agendum esset. Respondit: si esset alius, exhiberũ vinum cum pipere. Sed in vobis principibus & regibus, securissimis auxiliis consueuerunt vti medici. Sufficit ergo nardino vnguento lanam intingere, & ori ventris applicare, pedibus calefactis. Recedentibus medicis Pitholaus vinum Sabinum attulit, piper immisit, pedibus calefactis, apposita lana in oleo nardino infusa calida super os ventris, bibit æger, & statim sanatus est.

Mihi licet sim nunc senio confectus, solum bis in vita mea casus iste innotuit. Primò fui vocatus ad castrum Burgari Masini pro domino Stephano, ex nobilibus, eiusdem castri, qui statim cùm accessi, dixit mihi: Ego non vos vocaui, vt sperem sanitatem recuperare, sed ne videar omnino vitã negligere. Vnus enim auunculus meus ex tali ægritudine dies clausit extremos. Ego dans ei bonam spem salutis, volui suæ cœnæ interesse, vt omnia accidentia possem perpendere. Statim cùm cœnasset totus frigidus vt glacies factus est, pulsus omnino contractus, ita vt vix sentiretur, cum tanta

angustia,

angustia, frequentia, & compressione anhelitus, vt statim præfocari videretur: perseuerauit in eisdem symptomatibus spatio trium vel quatuor horarũ, deinde paulatim remissa sunt omnia. Ego verò memor loci allegati Galeno dixi: Estote bono animo, spero enim, Deo fauente, vos liberare ab hoc morbo. Mane sequẽti feci pedes cum pannis calidis fricare, & fricationibus fortibus calefacere, deinde lanã succidã carminatã decenter in oleo nardino calido infundere, & super stomachum applicare, superponendo pannos calidos: deinde dedi ei drac. j. piperis pulucrizati inuoluti in hostia vel nebula madefacta in vino: postea dedi eidem circa tres vnc. boni vini calidi, feci voluere piper in hostiam, vt euitaret ardorem eius, quem fecisset in gutture: & illinc ad horam feci eum cibare. Testis sit mihi Deus, quòd nunquam postea minimam partem sensit illius passionis, cùm iam plus quàm per mensem ea ordinariè post omnem cibationem infestaretur. Secundò cùm essem vocatus pro magnifica domina Collaterala ex comitissis Plozaschi, habebat pedissequam simili passione laborantem, quæ eisdem remediis fuit statim sanata.

LIBER XII. DE AFFECTIBUS Hepatis & Lienis.

De temperie medicinarum Hepatis, & earum differentia. Cap. I.

MEdicinarum hepatis quædam ſunt calidæ, quædam frigidæ, quædã æqualitati propinquæ. Frigidæ sũt endiuia, & omnes eius ſpecies, lupuli, plãtago, fumus terrę, & conſimiles. Calidæ ſunt illæ, quæ fortiter ſunt diureticæ, aſarum, caſſia lignea, ariſtol. rotunda & longa, rubea, iris, fiſtici, agaricum, petroſelinum, polium, ſcilla, epythymum, centaurea, gentiana, ſyrupus acetoſus de melle cum radicibus, & conſimilia. Æqualitati vicinæ ſunt lupini, aqua endiuiæ, acetum & mel ſcilliticum, aſparagi, radix lilij, lacca. Dantur autem cum aqua endiuiæ cum vino albo paucifero, cum aqua lupulorum, & ſyrupo acetoſo ſecundum ordines ſuos. Similiter omnia quæ prouocant cum infrigidatione, ſicut rhabarbarum; abſinthiũ, licet in eis ſit caliditas quædam, decoctio abſinthij propriè cum aqua endiuiæ, radix abſinthij, eupatorium, amygdalæ amaræ, & ſucci fœniculi, & abſinthij cum ſyrupo acetoſo melino fortium

fortium seminum. Medicamenta composita sunt trochisci de lacca, de absinthio, dialacca, diacurcuma, & propriè diacalamenthum. Item spicę Rom. partes iij. absinthij p. j. cum melle despumato: fac electuarium in forma opiatæ. Agaricum cum succo eupatorij & syrupo de absinthio. Succus eupatorij, pilulæ stomachicæ & de serapino. Emplastra verò ex polio, farina lupinorum cum seminibus diureticis, fœnogræco, ammoniaco, absinthio, chamædry, mastiche, croco, nardino oleo & cera.

Qualia debent esse medicamenta Hepatis, *Cap.* II.

MEdicamenta hepatis debent esse aperitiua, cum amaritudine, & stipticitate, confortantia, & odorifera, quibus confortetur substantia hepatis: sicut cinnamomum, myrrha, & summitates squinanthi. Debent esse abstersiua, mundificatiua, & in quibus sit lenificatio, & maturatio, cum stipticitate, & confortatione: sicut crocus, sauina, passulæ, & quæ sunt velocis penetrationis, sicut vinum odoriferum, mediocre: calido existente hepate. Præterea quando medicina ad has proprietates prædictas

habes

habet ſuauitatem, eſt amica hepatis, ſicut ficus, paſſulæ, auellanæ. Mel non confert niſi in temperie frigida. Dulcia conueniunt hepati, & ipſum impinguant, verùm hepar oppilant, quia ea trahit laborioſè, aſſociando ea humoribus aliis. Hac de cauſa qui patitur hepatis tumorem, dulcia relinquat, quia ſunt craſſioris ſubſtantiæ. Fiſtici ſunt iuuatiui, propter ſuā aromaticitatem, ſtipticitatem & confortationem, verùm ſunt calidi. Auellanæ omnibus temperaturis conueniunt, hepar lupi, & caro limaciarum à proprietate. In temperie mala calida hepatis non exhibeantur humectantia, mollificantia, aquoſa, neque infrigidantia craſſa. Dentur infrigidantia, quæ abſtergant, penetrantia, aperientia, ſtiptica, non multum confortantia, & in aqua hordei hæc omnia aggregantur. Indiuia hortulana & campeſtris eſt vltima in hac intentione, licet ſit frigida: habet tamen partes calidas, quibus aperitiua eſt, & non calefactiua, & in ea eſt ſtipticitas æqualis, cōfortans ſic, quòd non nocet hepati frigido. Berberi & tamarindi proprietate iuuant. Quando adeſt oppilatio hepatis, adde apium, & petroſelinū cum ſaccharo. Piloſella in vino albo paucifero infu-

ſa,

ſa, vel aqua diſtillationis eius, aqua cuſcutæ, ſummitates ſquinanthi, ſuccus eupatorij, & lacca aperiunt omnes oppilationes. In eadem intemperie calida hepatis trochiſci de ſpodio, de berberis, de camphura conferunt: item aqua granatorũ, ſuccus cucurbitæ aſſatæ, & lac vaccinum extracto butyro, melior tamen eſt aqua lactis. Aqua pomorum & pyrorum, ſuccus roſarum, aqua lactucæ cum ſyrupo acetoſo, & ſemen endiuiæ. Localia verò, portulaca contuſa cum aqua roſacea & camphura cum ſucco ſolatri. Vnguentum ſandalinum eſt optimum ad vngendum regionem hepatis.

Aliud. R. Sandal. alb. & rub. caryophyllorum, ambarum violarũ ana drach. iij. roſarum rub. drach. j. croci abluti g. vij. s. abſinthij, cãphuræ, ana drach. s. olei de ſalicibus, ceræ q. s. fiat linimentum, quod extendatur ſuper folio cucurbitæ, vel acetoſæ, vel ſide, & applicetur ſuper regionem hepatis frigidum. Aliquando fiunt emplaſtra cum ſucco cucurbitæ, & cucumeris cum ſauich, vel farina hordei, & lentium, cum oleo roſaceo, & ſandalis.

Epithema bonum.

R. Aquarum ſolatri, endiuiæ, hepati-

cæ, acetosæ, absinthij ana vnc. iij. specierum diarhodon, trium sandalorum, spodij ana drach. s. croci scrup. j. aceti drach. j. misce, & fiat epithema. Cibi in intemperie hepatis calida, aqua hordei, olera suprascripta, ordeum, passulæ acetosæ, aqua lactis acetosi, granata muza, caro limaciarum, citonia, agresta, aqua granatorum etiam ante & post cibum, melones: vuæ duræ, paucæ dulcedinis, muzæ: lactuca, portulaca, cucurbita, spinachia, lentes cum aceto & sine, pisces parui aquarum fluuialium, & carnes laudabiles. Vinum sit subtile declinans ad albedinem: quòd si esset album, ponticum, pauciferum conuenientius esset. In mala temperie hepatis frigida, syrupus de absinthio, acetosus de melle cum radicibus, de eupatorio. Trochisci de absinthio sunt vehementis iuuamenti, dialacca, diacurcuma, & similia. In syncope verò quę eis accidit, exhibeatur diacostum, gingiber conditum cum aqua apij, trochisci de costo, de lacca, de eupatorio, asarum cum vino, decoctio asari & absinthij.

Decoctio optima ad intemperiem hepatis frigidam. R. Seminis fœniculi, anisi, apij, mastichis an. drach. ij. corticum rad. apij, & fœni

& fœniculi ana drach. x. eupatorij, absinthij Romani ana drach. vij. laccæ, calami aromatici, costi, vtriusque aristolochiæ ana drach. iij. summitatum squinanthi drach. iiij. coquantur in lib. iij. aquæ ad consumptionem medietatis. exhibeatur omni mane vnc. s.

Localia. Emplastrum de calcade, emplastrum stomachicum, emplastrum de meliloto, emplastrum factum ex costo, myrrha, spica, acoro, fœnogræco, & similib.

Aliud. R. Berberorum, meliloti, spicæ, mastichis, rad. lilij cœlestis, rosarum ana. confice cum oleo mastichino, coquẽdo simul cum eo, & fiat emplastrum, quod tepidum applicetur.

Malagma ad affectiones hepatis valde chronicas, & spleneticas, etiam si fuerint valde pallidi, & febrientes cum duritie hypochondrij. R. Caricarum pinguium, ablato vmbilico, & multum de granis interioribus, ceræ albæ ana drach. decem, myrobalanorum lib. j. nitri marini lib. s. aluminis scissilis drach. x. bdellij, ammoniaci ana vnc. j. fœnigræci, cardamomi, nasturtij, origani, ana vnc. s. olei irini q. s. resoluantur bdellium & ammoniacũ in vino albo, terendo cum ficubus siccis, & liquefiat cera cum oleo irino: deinde contund

tundantur omnia in mortario cum pistello nemoreo, & applicetur super regione hepatis. Si autem sit intemperies cum materia, tunc debent euacuationes præcedere vniuersales, & oppilationes aperiri, postea intemperies alterari, vt dictum est in cæteris.

De tumoribus hepatis, oppillatione & duritie Cap. III.

IN tumore calido hepatis, adest dolor fortis in hypochondrio dextro, parua tussis sicca, color linguæ rubens à principio, postea niger, sine appetitu cibi, sitis intensa, vomitus choleræ æruginosæ, vel vitellinæ, febris acuta, ducens quandoque ad secundam speciem hecticæ. Tumor qui est in concauo, generat ablationem appetitus, abominationem, vomitum, & sitim. Qui verò est in gibbo, producit difficultatem anhelitus, tussim, dolorem vsque ad furculas. Facta ventris lenitione, si expediat, fiat phlebotomia de basilica eiusdẽ lateris scilicet dextri, vel de saluatella. Quòd si sit multa repletio, fiat primò sectio basilicæ, secundò verò saluatellæ dextræ partis. Postea festina ad repercutiẽtia tradita in cap. præcedenti, & applica super hepar. Sed ne hepar propter repercutientia ducatur ad

scirrhum,

ſcirrhum, debemus permiſcere cum eis ſubtiliantia, & reſoluentia, ſicut abſinthium, ſpicam Celticam, ſquinanthum, cyperum, expreſſionem myrobalanorum, citonia in ceratis aut emplaſtris, chondrum & apium. In proceſſu, ſpicam nardi, aſarum, phu, meum, & petroſelinum.

Quando tumor eſt in concauo, adhibe mercurialem, vrticam, polypodium, & epithimum. Debent quoque exhiberi ea quæ per ventrem educunt: ſicut quando tumor, vel oppilatio eſt in gibbo, ſunt exhibenda purgantia per vrinam. Galen. 8. de Compoſit. per loca inquit: Cataplaſmes hepaticos malis citoniis cum farina hordei, & fœnogræco coctis, vel cum ſemine lini trito, vel alphitis in vino coctis, vel ipſo ſemine lini crudo, vel cocto in vino dulci, vel crudo miſto cum melle, vel cum radice capparis cocta cum melicrato, vel cum farina cocta cum ficubus, vel cum myrobalanis coctis cum vino, vel cum cerato facto ex dactylis: ſummè enim confert ad phlegmones hepatis, & maximè quibus ſtomachus compatitur, & coſtæ ſunt tenſæ. Cùm verò humor eſt frigidus, mediatè aggrediendà eſt curatio. Oppilationes enim hepatis aut ſunt ex humoribus craſſis, aut

viſcidis, aut multis: ex quibus etiam tumores frigidi generantur. Quando ſunt multi, eorum euacuatio præcedente concoctione eſt adminiſtranda. Quando ſunt craſſi, danda ſunt attenuantia: quando viſcidi, incidentia & abſtergentia. In curatione igitur earum incipiendum eſt à leuioribus. Facta ventris linitione, exhibeatur ſyrupus de duabus radicibus cum aceto, & ſyrupus de endiuia cum aquis endiuiæ, cichoreæ, abſinthij, lupulorum, fœniculi, eupatorij, vel ſimilium. Deinde exiſtente oppilatione à multitudine, exhibeatur infuſio rhabarbari, & agarici in aquis endiuiæ & apij prius bullitis, & poſt horas duodecim facta forti expreſſione, in ea diſſoluatur mannæ granatæ orientalis, ſi habeatur, ſin minus, noſtratis vnc.ij. & hoc pro diuitibus & delicatis. Pro aliis verò diacatholiconis, caſſiæ pinguedinis nuper extractæ, & à granis mundatæ ana vnc.s. Si oppilationes ſint à cholera craſſa: pone drach. ij. diaphœniconis, vel electuarij roſ. Meſ. vel diaprunis ſolutiui, plus minus ſecundum patientis tolerantiam. Aut quoduis aliud ſolutiuum adde, quod reſpiciat materiam peccantem. Cùm verò aliquis eget infuſione, & abhorret medi

medicinas bibere, docebo te rem nouam à me expertam & repertam. Accipe infusionem quæ steterit tempore debito, & fac fortem expressionem: colaturam eius pone in vase argenteo super ignem leuem sine fumo & flamma: & quia in circumferentia citius exiccatur, quàm in centro, tene cochlearium in manu tua, & reduc continuè illud quod incrassatur à circumferentia ad centrum, donec totum sit incrassatum pro bolo, vel pilulis faciendis. Si exhibes in pilulis, adde cum eo vnc. s. pilularum aggregatiuarum: si verò in bolo, da cassiam nuper extractam, secundum proportionem, addendo de electuariis solutiuis suprascriptis: quale & quantum conuenit. Hoc reperies vtile valde: sicut ego pluries sum expertus. Sed animaduerte, quòd in diaphœnicone seplasiarij cõmuniter duos cõmittunt errores. Vnum circa dosim scammoneæ: quia non debent ponere nisi drach. xij. & ponunt drach. xxij. Secundum in dosi mellis: nam plus mellis quàm conueniat, addunt. In tota enim compositione quam facit Mesues, sufficit libra vna, & drach. decem, vel ad summum lib. ij. mellis. Præmissis vniuersalibus, secundum exigentiam exhibẽda

ſunt ea quæ oppilationes exobſtruunt, materias viſcidas incidunt, craſſas attenuant & reſoluunt. Verùm in reſolutionibus duo ſunt conſideranda. Primùm ne reſoluentia ſint nimis debilia: quia in raritate materiali augmentum faciunt, & ipſius locum augmentant, ita quòd ad reſolutionem non perueniet: quare oppilationem augebit. Secundùm, ne fortiſſima ſint reſoluentia: quia reſoluitur ſubtile, craſſum verò relinquitur, & ſcirrhum generat.

Riſodea Andromachi ad Hepaticos, & ea quæ in thorace ſunt. R. carnium paſſularum vnc. xxv. croci drach. j. calami aromatici drach. ij. bdellij Iudaici drach. ij. s. cinnamomi electi drach. j. caſſiæ drach. s. ſpicæ drac. iij. ſquinanthi drach. ij. s. myrrhæ drach. iiij. terebinthinæ drach. iiij. lineaturæ aſpalathi drach. ij. mellis drach. xvj. vinum q. s. Quidā miſcuerunt opiū, ad calidas dyſcraſias, & vtile fuit. Philonium exhibitū quandoq; ſanauit mirabiliter hepaticam dyſcraſiam. Agnus caſtus aperit oppilationes hepatis & ſplenis pluſquam ſemen rutę. ex Galeni ſexto de Simplicib. Cuſcuta abſtergit, fortificat, & aperit oppilationes hepatis, ſplenis, renum, & fellis, mundificat venas paruas

& ma

& magnas ab humoribus craſſis & bilioſis, fortificat ſtomachum & hepar, & confert icteritiæ. Decoctio corticum fiſticorum mundificat canales hepatis & pulmonis, & roborat ventriculum. Succus fumiterræ exiccat, & in trochiſcos redactus cum aqua endiuiæ bibitus, aperit oppilationes hepatis, & dolores ſedat. Hepar equi in ſcrinio cedri repoſitum cum vino bibitum, vlcera hepatis curat. Confert etiam hepar lupi cum vino bibitum. Succus maluæ cum melle bibitus confert hepaticis. Idem præſtant violæ. Succus pentaphylli acceptus vitia hepatis & pulmonis emendat. Pulueris ex cortice arboris lauri g. xij. cum vino ſumpta conferunt hepaticis. Piper hepar mundificat. hypericon aperit oppilationes hepatis & eum mundificat. Mentha aquatica, dicta balſamita vel ſiſymbrium, valet contra oppilationes hepatis, ſplenis, & vrinalium viarum, in vino cocta & bibita, & cataplaſmata. Item polium montanum & piloſella omnium viſcerum aperiunt oppilationes. Decoctio lupinorum cum ruta & pipere aperit oppilationem hepatis & ſplenis. Oleum de fiſticis, & oleum de granis pini, impinguant hepar, & ſedant dolores eius. Idem fa-

ciunt oleum laurinum & irinum, quando ſunt à frigiditate. Gentiana hepaticos & ſtomachicos ſumpta iuuat.

Mearchi confectio laudata ad hepaticos. R. Cinnamomi, caſſiæ ligneæ ana drach. iiij. croci, coſti, carpobalſami, nardi, hyperici, liquiritiæ ana drach. viij. mellis q. s. da quantitatem auellanæ pro vice per horas duas ante prandium.

Rifodea ad hepaticos, tuſſes & expuitiones. R. Croci, cinnamomi ana drach. j. myrrhæ drach. ij. bdellij drach. iiij. aſpalati ſcrup. j. & gr. iiij. ſquinanthi, calami aromatici ana drach. ij. nardi, caſſiæ ana drach. j. reſinæ abietis drach. vj. carnium paſſularum drach. centum & lx. mellis vnc. ix. vini cani q. s. ad infundendum paſſulas. Bdellium, myrrham, & terebinthinam, colliqua cum melle, & omnia debitè permiſcens repone, & vtere.

Electuarium optimum ad dolores hepatis, ſplenis & ſtomachi, ad ventoſitates & oppilationes in eis, ad malitiam digeſtionis, eructationes, deſcenſum rheumatis à capite, & alia multa mala ſymptomata, quod compoſui pro magnifico domino Hieronymo domino Vicinoui, qui (Deo nobis fauente) eſt ſanatus, quum tam multis annis illis malis diſpoſitionibus laboraſſet.

R. Radi

R. Radicum molliorum hederæ nemoreæ, rad. ſcolopendriæ & tamariſci, cort. rad. capparorum, cort. rad. fœniculi, petroſelini, apij, polypodij quercini, ana vnc. j. paſſularum de Corintho vnc. ij. corticum myrobalan. citrinorum, kebulorum, & emblicorum ana vnc. iij. radic. enulæ campanæ, radic. ariſtol. rot. cort. fiſticorum, ana drach. vj. cuſcutæ, piloſellæ, eupatorij, abſinthij, ana m. s. Contuſis myrobalanis cum paſſulis & aliis contundendis per ſe, coquantur ſecundum artem in lib. vj. aquæ ad conſumptionem duarum partium, poſtea colentur cum bona expreſſione, & colaturæ addantur mellis puri lib. ij. vini albi optimi lib. j. s. & iterum lento igni ſuper prunas coquantur ſine fumo & flamma: donec debitam formam ſyrupi bene cocti recipiant, poſtea addantur pulueres infraſcripti. R. Aſari. cinnamomi electi, ſpicæ nardi, caſſiæ ligneæ, ameos, rhabarbari electi, ſileris montani, cubebarum, cuſcutæ, myrrhæ, maſtichis, caryophyllorum, carpobalſami, cardamomi, ligni aloes, acori, calami aromatici, aniſi ana drach. ij. radic. enulæ campanæ, cor. rad. capparorum, eupatorij, xylobalſami, ſeminis endiuiæ

ana drach.iij.cum dimidio, ſpodij drach. j.s.trita & cribellata conficiantur cum ſyrupo ſuprà ſcripto, & fiat electuarium in forma opiatæ, de quo capiatur omni mane quantitas auellanæ pro vice, per duas vel tres horas ante prandium, inuoluendo in nebula vel hoſtia madefacta in vino claro, deglutiendo ex eo vino ſtatim quantum capit os vnica vice.

Electuarium de rhabarbaro confortans hepar magna cõfortatione, & eſt nimis expertum.

℞. Ariſtol.rot. ligni aloes, ſpicæ nardi, folij, roſarum rubearum ana drach.x. rhabarbari electi drach.xx. trita & cribellata conficiantur cum ſyrupo facto ex melle & decoctione eupatorij inuicem coctis, continuè deſpumando, donec debitam formam ſyrupi bene cocti recipiant, & ſit conſumpta decoctio, & fiat electuarium in forma opiatæ. Doſis eius ſit quantitas auellanæ pro vice, per duas vel tres horas ante prandium: inuoluendo in nebula madefacta in vino, bibendo ſtatim poſt de decoctione folij & caryophyllorum, quantum capit os vnica vice, & eſt optimum in confortatione hepatis, & omnium membrorum interiorum.

Aliud confortans Hepar magna confortatione, & eſt mirabile in intemperie frigida & humida.

humida. R. Rhabarbari, laccæ, caryophyllorum, ligni aloes, rubeæ, rosarum rub. ana. confice cum aqua decoctionis cortic. fisticorum & eupatorij.

Folia & semen plantaginis aperiunt oppilationes hepatis, splenis, & renum, & mundificant ea. Idem præstat semen asparagi. Gal. 6. de Simp. cap. 56. Rubea tinctorum mundificat hepar & splenem, aperiendo eorum oppilationes. Item piper album mundificat hepar.

Ad Hepar & canales eius, & ad extenuandum pingues. R. Aristol. rot. laccæ, rhabarbari, spicæ nardi ana drach iij. trita & cribellata conficiantur cum melle: dosis est drach. iij.

Ad duritiem Hepatis & Splenis. R. succi apij lib. s. apij puluerizati vnc. s. aceti lib. s. ol. vnc. j. serapini drach. ij. ammoniaci puluerizati drach. iij. Maneant simul per noctem, mane coquantur ad medietatem: deinde appone pulueris acori q. s. & vnge.

Emplastrũ Oribasij scriptum à Mes. resoluẽs omnia apostemata hepatis & splenis, & ceratum de hyssopo, descriptione Philagrij, resoluit omnia apostemata dura hepatis, splenis, stomachi & matricis.

Ad tumorem seu apostema in Hepate, du-

ritiem splenis, aquam citrinam, dolorem stomachi, renum & icteritiam. R. Spicæ nardi. cort. cassiæ ligneæ ana drach. ij seminis fœniculi drac. iij. piperis, sem. apij, acori, ireos, andacochæ, xylobalsami ana vnc. s. cort. radic. capparorum drach. v. passularum enucleatarum à granis suis drach. x. terantur passulæ, donec fiant sicut medulla, & tritis ac cribellatis aliis medicinis, confice cum melle despumato in forma opiatæ. Dosis est drach. iij. omni die cum aqua calamenthi & oxymelle pauci aceti.

Ad duritiem Hepatis & Splenis difficulter resolubilem, ad hydropem, & colorem bonum. R. Croci, nardi, cassiæ ligneæ ana drach. ij. myrrhæ, cyperi, rad. cichoreæ ana drach. j. mellis despumati drach. xvj. Dosis est quantitas auellanæ.

Antidotus approbata ad schirrosas Hepatis dispositiones. R. Chamæpityos, sem. petroselini, seminis agni casti, gentianæ, fellis vrsi, sinapis, seminis cucumeris, arist. piperis, nardi, costi, seminis apij & erucæ, polij, eupatorij ana drach. j. trita & cribellata conficiantur cum melle, & detur quantitas auellanæ cum vino mellis.

De fluxu Hepatico. Cap. IIII.

Differt fluxus hepaticus ab intestinali sanguineo: Intestinalis exit cum

rasura,

rasura, dolore, & punctura, continuè & paulatim. In hepatico verò quod exit, est æruginosum primò, deinde crassium, & sine dolore. Item hepaticus fit duorum vel trium dierum interuallo. 6. de Locis affect. cap. 1. Triplex autem est species digestionis in hepate. Prima est tarda digestio, Secunda quando hepar trahit, sed nõ potest sanguificare id, quod à ventriculo traxit. Tertia est, quando cibus redditur semidigestus & non potest digestio compleri, vnde fiunt egestiones similes loturæ carnis: Galenus 8. de Composit. secundum loca.

Experimentum bonum ad fluxum ex debilitate Hepatis. R. Rosarum, ligni aloes, spicę nardi, cinnamomi, berberis ana drach. ij. rhabarbari, laccæ, caryophyllorum ana drach. s. confice cum aqua decoctionis rosarum. Dosis eius est drach. ij.

Aliud, quod valet ad fluxum & debilitatem membrorum causa frigiditatis. R. Cinnamomi, ligni aloes, caryophyllorũ, carui, anisi, chamædryos, aristol. rot. acori ana drach. i. trita & cribellata conficiantur cum decoctione ligni aloes. Dosis eius est drach. j. pro vice.

Aliud expertissimum ad fluxum Hepaticum propter debilitatem membrorum, aperiens

oppi

oppilationes, humores subtilians & hepar valde confortans, cui non est simile. R. Rhabarbari, spicæ nardi, asari, chamæpityos, anisi, caryophyllorum, galangæ ana drach. iiij. rosarum rub. maioranæ, mastichis, granorum balsami, phu, meu ana drach. j. ligni aloes, chamædryos, succi stœchados, squinanthi ana drach. j. s. trita & cribellata conficiantur cum syrupo facto ex melle & decoctione ligni aloes, & spicæ nardi inuicem coctis ad consumptionem decoctionis. Detur de eo quantitas auellanæ pro vice.

Emplastrum Hepatis in fluxionibus Hepaticis, & in omnibus fluxibus excoriatiuis.

R. Eupatorij m. j. macis, mastichis ana vnc. s. ligni aloes vnc. ij. myrobalanorum emblicorum & kebulorum assatorũ ana vnc. j. lapidis hæmatitis, boli Armeni, terræ sigillatæ ana drach. vj. coriandrorum præparatorum vnc. j. s. spodij drach. ij. rosarum rub. vnc j. farinæ hordei drach. ij. specierum triasandalorum sine camphura vnc. s. scoriæ ferri præparatæ drach. j. oleorum mastichis, rosati, & myrtillorum ana q. s. ad impinguandum, & fiat emplastrum, quod applicetur in dextro hypocondrio.

Ad fluxum qui fit ex oppilatione me-

saraï

saraicarum, in quo egestiones sunt liquidæ, cineritiæ, priuatæ tincturæ, & maioris quantitatis quàm sint assumpta, exhibeatur drach. j. specierum diacalamenthi, inuoluendo in nebula madefacta in vino albo, aut dissoluatur cum vino, & detur mane ante cibum per duas vel tres horas. Aut exhibe ex prædictis speciebus scrup. ij. & scrup. j. nucis moschatæ, pulue rizando subtilissimè, inuoluendo vt suprà: facit enim penetrare cibum ad hepar, & curat fluxum prædictum, sicut sæpissimè expertus sum.

De tumoribus, duritiebus, apostematibus, & doloribus Splenis. Cap. V.

PVrgetur frequẽter humor melancholicus & prouocetur vomitus post cibum. Gal. in lib. curatiuo per sang. missionem, præcipit spleneticos phlebotomari, dicens se magnum iuuamentum inuenisse, etiam si vsque ad libram euacuetur (semper tamen virtutem considerando) quando mutatur color sanguinis à nigro ad rubeum, statim est sistendus.

Cinis vinaciarum cum oleo rosaceo, ruta & aceto, curat apostema calidum splenis. Ficus coctæ in melicrato cum absinthio contusæ, applicatæ, idem faciunt.

Ad resoluendam duritiem Splenis, quan-

tuncunque magnam & antiquatam. R. Acori lib. j. summitatum tamarisci, corticum rad. fraxini, rad. scolopendriæ, corticum rad. capparorum ana vnc. ij. contusa macerentur in aceto per tres dies in vase cooperto: postea coquantur ad consumptionem medietatis, deinde colentur: colaturæ addantur mellis puri lib. ij. & iterum lento igni coquantur, vsque ad consumptionem aceti. De hoc oxymelle detur singulo mane cochlear vnum per duas vel tres horas ante prandium, superponendo hoc emplastrum.

R. Corticum rad. capparorum, rad. scolopendriæ & tamarisci. rad. cyclaminis ana vnc. s. foliorum hederæ m. s. serapini vnc. s. ammoniaci pulverizati vnc. j. contusa infundantur in aceto tantæ quantitatis, vt madefiant per noctem, mane coquantur ad medietatem: deinde addatur acori pulverizati q. s. ad debitam formã emplastri, & applicetur super regionem splenis superligando. Est singulare remedium, securum & expertum.

Aliud liquans splenem. R. Frondium viridium sambuci & meliloti ana p. ij. s. aloes pinguis p. j. tere cum aceto, postea extende super panno, & appone.

Aliud. R. Fructuum tamarisci, caricarum

rum pinguium, ſinapis, corticũ rad. cappa rorum ana. confice cum aceto, & appone.

Aliud. R. Pulueris myrobalanorum vnc. j. ceræ, terebinthinæ ana vnc. iiij. aceti q. s. fiat linimentum & ſuperponatur.

Ceratum Andromachi ad ſpleneticos, hydropicos, diſtenſionem hypochondriorum, iſchiadicos, & arthriticos. R. Ceræ, picis ana lib. s. arſenici, aluminis, calcis ana vnc. j. s. ol. q. s. fiat ceratum quod applicetur.

Ad Splenem durum. Vngatur primò cum oleo de capparibus calido, aut fomentetur cum abſinthio vel anetho cum rad. capparis in oleo decoctis: deinde applica hoc emplaſtrum. R. Ariſtol. rot. corticum rad. hederæ, ſinapis ana vnc. j. caricarum pinguium nº. xx. puluerizatis ſubtiliter puluerizandis & cribellatis, coquantur in oxymelle, & fiat emplaſtrum quod applicetur & dimittatur, donec ſit remota durities.

Aliud quando apoſtema eſt ſcirrhoſum.

R. Radic. cort. capparorum vnc. ij. aceti vnc. vj. aquę lib. j. cõtuſis radicibus coque vſque ad tertiam, da vnc. j. s. pro vice per interualla.

Emplaſtrum Oribaſij deſcriptũ à Meſ. & ceratũ de hyſſopo, deſcriptione Philagrij reſoluunt oẽs durities vt ſuprà. Folia hederæ

hederæ cocta ſuper durum ſplenem cata plaſmata, ipſum reſoluūt. Oxymel de floribus & ſemine geniſtæ valet, ſicut oxymel ſuprà ſcriptum. Folia hederæ coque in aceto, terens exprime, da parum de eo ad bibendum, delicatis cum aqua ſcolopendriæ vel tamaraſci. Patiens verò antequam accipiat, deambulet, donec calefiat. Bryonia cum ficubus emplaſtrata omnē ſplenis duritiem tollit, & ſimiliter peucedani radix. Agrimonia ſumpta ſplenē conſumit, ſuccus centaurij minoris, vinum decoctionis rad. molliorum hederæ bibitum, aſarum, cardamomum cum aceto bibitum : & lacca in ſyrupis poſita curat oppilationem ſplenis. Grana ſex corymborum hederæ albæ cum oxymelle bibita, curant ſplenem.

Trochiſci ſplenem tumidum liquantes.

R. Fructus tamariſci drach. iiij. piperis albi, ammoniaci, nardi ana drach. ij. quæ ſicca ſunt tere, & cribella. Ammoniacum verò in oxymelite ſcillitico diſſolue, & fiant trochiſci drach. j. pondere : dentur drach. iij. cum oxymelite. Exhibere drac. iij. ammoniaci, curat ſplenem. Oleum laurinum, oleum de fraxino & vnguentum irinum curat ſplenem.

Potio ad Splenem. Rec. Scolopendriæ

grano

granatorum balſami, ſummitatum tamariſci, rubeæ ana drachm. ij. confice cum melle, & da drach. iij. & ſtatim poſt bibat decoctionem infra ſcriptam. ℞. Acori drach. ij. aceti vnc. j. coquantur ad medietatem, poſtea colentur, & bibat colaturam, vt ſuprà.

Aliud ad Splenem expertum. ℞. Scolopendriæ, tamariſci, rad. capparorum, ammoniaci ana confice cum melle deſpumato. Doſis eſt drac. iij. cum decoctione ariſtol.

Emplaſtrum reſoluens duritiem Splenis & ſcrophularum. ℞. Dragacanthi, florum camomillæ, picis liquidæ, ammoniaci, galbani, medullæ cruris vituli an̄. q. s. Diſſoluatur galbanum & ammoniacū in aceto antiquo, & liquefiat pix & medulla, miſtis omnibus ſimul fiat emplaſtrum, diligenter miſcendo.

Aliud. ℞ foliorum capparorū, ammoniaci, galbani, capillorū Veneris, florum camomillæ & meliloti ana. confice cum aceto, & appone. Vnguentum de artanita paruum, reſoluit ſplenem ſcirrhoſum. Item folia cetrach elixata cum aceto, bibita triginta diebus, ſiccant ſplenem: & vino addito appoſita idem faciunt. Idem operantur folia endiuiæ cū hyſſopo ſicca ex vino bibita. Cataplaſma ex caule ſyl-

ueſtri, aut fructu tamariſci cocto in aceto curat ſplenem. Cataplaſma ex abſinthio in oleo cocto, vel inunctio facta ex eius ſucco, ammoniaco, cera, ol. de apparibus, & aceto, curat duritiem ſplenis. Vinũ decoctionis corticis interioris fraxini bibitum ſplenem attenuat. Splenem vulpis vel hœdi liga ſuper regionẽ ſplenis. Myrobalanum cum aceto liniens fac cerati ſpiſſitudinem, & appone. Succus abſinthii cum puluere cocti, & centaurium minus cataplaſmatum iuuant. Radix capparis ſubtiliter trita, cocta in aceto, in petia inuoluta, ſpleni ſuperappoſita in vno die iuuat. Blactæ Byzantiæ potui datæ, ſplenem attenuant.

Ad reſoluendum duritiẽ Splenis & hepatis.

R. Ammoniaci, bdellii, ireos, ſepi vaccini añ. drac. x. pyrethri, drac. capparis ana drach. v. ficuum pinguium nº. v. opopanacis, galbani ana drach. i. piperis g. 150 ceræ, picis ana vnc. ii. s. aluminis iameni, ſulphuris, myrrhæ ana drac. x. viſci quercini, croci, ariſtol. longæ, amomi, cordumeni, ol. nardini ana drac. iii. terantur terenda, & cribellentur, liquefiat pix & cera cum ſepo & oleo, & conficiantur cum aceto in mortario, terendo donec fiat vnum corpus, & applicetur ſuper ligando.

gando. Vinum decoctionis polij montani bibitum, curat oppilationes splenis,& dolores eius.

Aliud dissoluens Splenem durum. R. Ammoniaci drac. iiii. dissolue cum succo chamæmeli aut anethi, aut in decoctione florum chamæmillæ, & misce cũ eodem rad. capparis,& da drac. ij. cum decoctione carui ad bibendum. Viscus quercinus cum æquali pondere gummi pini & ceræ, cum modico calcis, siccat splenẽ. Idem facit oleum de been.

De icteritia citrina & aliis speciebus eius.
Cap. VI.

AD *Icteritiam citrinam & extrahendum choleram.* R. Amygdalarũ amararum & dulcium, spodii, rosarum, absinthii, mastichis, anisi, spicæ, folii ana drac. iiii. seminis scariolæ drac. x. coriandri syluestris drac. ix. aloes drac. vi. trita & cribellata cõficiantur cum vino,& sit eius dosis drac. ij. singulo die, donec sanetur. Folia scolopendriæ, cum berbenæ radicibus, & succus foliorum pentaphylli cum vino bibita, sanant splenem & icteritiam. Coquantur ciceres rubei in aqua decoctionis radicũ acori colata, & detur brodium patienti icteritiã, est enim summũ remediũ, quãdo est sine febre. Chamæmilla &

chamæpitys curãt icteriticos & hepaticos.

Ad aperiendum oppilationem quæ est inter fel & intestina, in qua sunt egestiones albæ.

R. radicum rubeæ tinctorum drac. s. fiant pilulæ tres cum succo limonũ, quæ exhibeantur post primum somnum.

Ad Icteritiam ex causa calida. R. Aquæ lactis caprini coagulati cum tamarindis lib. j. s. succi endiuiæ libr. j. succi solatri vnc. iiij. aquæ absinthij lib. s. berberorum, sandalorũ alb. aloes succotrini ana vnc. j. rhabarbari electi, spodij, spicæ ana drac. j. terantur terenda, & cribellentur, & omnia simul misceãtur in vase vitreo vel vitreato, & omni mane colentur vnciæ iiij. vel circa pro vice, & sumatur cum vnc. j. s. iulep, vel mellis, ros. seruando in loco frigido.

Ad Icteritiam diffusam per totum corpus.

R. Euphorbij, epithymi, aloes, sulphuris ana. tere, & da scrup. ij. inuoluendo in nebula, statim pòst bibendo aquam lactis: & est optimum, quando non est à causa calida. Galen. dat drach. ij. sed propter euphorbium & sulphur, tutius est à minori dosi inchoare. In libello de Icteritia inquit Galen. Ego purgo ictericos euphorbio, miscens epithymum aloem, semen petroselini & dauci, &

piper

piper album, & vt plurimum hoc solum sufficit. Dosis est cochlearium vnum cum aqua mellis.

Trochisci ad Ictericos & Hepaticos. R. Amygdalarum amararum mundatarum drac. iiij. anisi, absinthij ana drac. ij. spicæ nardi, asari ana drac. j. tere & cribella, & fac trochiscos cum aqua: da drac. j. non febrientibus cum aqua mellis.

Ex Andromacho. In cortice colocynthidis pone vinum, & calefaciens da bibere. subducit enim ventrem: hoc etiam olibanum facit.

Aliud. R. Adianti scrup. ij. nardi scrup. j. & g. iiij. myrrhæ scrup. ij. absinthij drac. j. confice cum vino dulci, da quantitatem auellanæ pro vice cum aqua. Succus prassij tractus per nares purgat ictericos. Calamenthum curat ictericos, mundificans & purgans hepatis oppilationes. Expertum est sumere de succo artamitæ drac. ij. vel iij. vel iiij. secundum patientis tolerantiam, cum oxymelite aut melicrato, & statim se cooperire in lecto vt sudet: resoluit enim materiam icteritiæ in vaporẽ. Dare vnc. j. s. pro vice succi lapathi acuti radicũ, in tribus diebus curat ictericum. Item r d. pæoniæ cum vino bibita, sulphur cum ouo sorbili, aristolochia

cum aqua mellis bibita, & lacca curat icteritiam ab oppilatione. Folia cetrach, & folia hyssopi cum vino bibita. Asarum in syrupo positum curat ictericos ab oppilatione, & propriè eius infusio, tollitq; dolores intrinsecos. Asarũ in musto positum, ita vt cum eo bulliat, curat icteritiá, hydropem, & febrem antiquam, confortat renes & vesicam, & vinum illud bibitũ, tollit dolores intrinsecos. Alii ponunt asarum in musto per tres menses, deinde colant, & exhibent illud vinum in supradictis casibus, estque mirabile.

De Icteritia nigra. *Cap.* VII.

TAmariscum coque in aceto, & da in potu: aut da decoctionem serpylli: aut drac.ij. vel iii. succi foliorum raphani ante balneum: aut decoctionem hyperici & adianti.

Ad Icteritiam nigram in corpore senili & extenuato. R. Aloes drac. vii. polypodii, carthami, epithymi ana vnc.ij. mastichis vnc.j. folii, cassię ligneæ, spicæ ana drac.ii. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo despumato. Dosis est drac.j. cum vino, si non sit febris: educit enim melancholiam, & est secretum magnum Gal.

Sternutatoria quædam infectionem Ictericorum mundificant, & bonum colorem

lorē inducunt, vt ſuccus praſſii exiccatus cum melle ſolutus, & naribus impoſitus.

Aliud. R. Elaterii quantitatem fabæ, diſſolue cum lacte mulieris, & in nares infunde. Aut trahatur per nares decoctio nigellæ, ſtante patiente inbalneo. Aut odoret ſæpe nigellam in petia rara inuolutam.

De Hydropis ſpeciebus & ſignis. *Cap.* VIII.

NVnquam fit hydrops ſine vitio hepatis per ſe, vel per communitatem ex quinto de Locis affect. cap. 7. Signa hydropis quando fit ab hepate, ſunt: cum tuſſicula nihil ſpuentes, tumēt pedes, parum egerunt, & cum anguſtia, circa ventrem ſunt apoſtemata non cōtinuè extra manantia, ſed quandoq; velut fugientia. Quando fit ex lumbis, & illis adeſt pedū inflatio diuturna, ventris effuſio cum dolore & ventris tremore. Prognoſticum. Si caput & plantæ pedum, & volæ manuum frigidæ fuerint, venter verò & latera & mandibulæ caluerint, malum eſt. Bonum autem eſt, ægrum ex toto calere, & mollem ac ſuauem conuenienter eſſe. Si liuor admiſtus viridi vnguibus, digitiſque affuerit, mortem

aduenire non dubitabis. Sed si vngues non sint infecti, licet cætera membra infecta sint, spes salutis, erit. Tres sunt species hydropis, hyposarca, ascites, & tympanites. In hyposarca afficiũtur omnia membra, & comprimendo digitis aliquam partem, remanet impressio digitorum in parte compressa, & hæc species carnosa dicitur. Alia est aquosa, & ascites dicitur, in qua tumet venter aquositate repletus, & arefiunt membra exteriora. Tertia species dicitur tympanites, quia venter tumidus digitis aut manu percussus, sonat ad modum tympani, & hæc est ventosa.

De curatione Hydropis. *Cap.* IX.

VIdendum est primò in omni specie hydropis, an egeat vniuersali purgatione: tunc talis est administranda secundum exigentiam, ordinato debito victus regimine. Deinde facere oportet particulares euacuationes cum pilulis alephanginis, cum rhabarbaro & agarico trochiscato ante cœnam per horã, dando vnam pro vice: item per interualla dare vnc. s. hieræ de octo rebus, dissoluendo cum aqua absinthij per tres horas ante diem. Administranda sunt enemata resoluentia secundum exigentiam. Vngere

oportet

oportet ſtomachum & vẽtrem cum oleo ſpicæ, de abſinthio, & aliis appropriatis, adminiſtrando infraſcripta ſecundũ exigentiam.

Electuarium quod ſæpiſſimè probaui, cum quo vidi etiam iſchiadicos eſſe ſanatos, quod Galen. compoſuit ad hydropiſin, apoſtema in hepate, ventoſitatem in ventre, maximè ex retentione menſtruorum. R. Eupatorij, ſpicæ nardi, corticum caſſiæ ligneæ, croci, ſeminis apij, ſeminis petroſelini, liquiritię, ſquinanthi, carpobalſami, rubeæ añ. drac. iiij. rhabarbari electi drac. iij. maſtichis, laccæ non operatæ, ſpodij roſarum rub. ariſt. rot. ana aur. j. trita & cribellata conficiantur cum melle optimè deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ, de quo detur ſingulo mane quantitas auellanæ pro vice per duas horas ante cibum, inuoluendo in nebula vino madefacta. eſt medicina optima & experta, quam ſæpe probaui cum effectu mirabili.

Aliud ad Hydropem, aquam citrinam cum aſtrictione naturæ. R. ſpicæ nardi, ſpicæ Rom. ana vnc. ſ. agarici albi, ariſtol. amomi, croci, æris combuſti, epithymi, maſtichis, hyperici, chamædryos, coſti ana drac. iij. myrrhæ, cinnamomi, ſquinanthi, tithymalli ana drac. j. aloes vnc. j.

fiat maſſa pilularum cum ſucco eupatorii. Detur drac. j. vel ſcrup. iiii. pro vice, vel drac.ij. cum vino.

Medicamentum expertum ad Hydropem, & craſſas ventoſitates, quod confortat ſtomachum debilem, & eſt ſicut bezoar ad has ægritudines.

R. Aniſi, iridis, laccæ, ſpicæ nardi, ligni aloes, caryophyllorum, agarici ana drach. iii. carui, harmel, fœniculi ana drach.ij ariſtol. vtriuſque, centaurii minoris, ſatureiæ, ameos, myrrhæ, origani ana vnc. s. maſtichis, roſarum ana vnc.i. rhabarbari electi, gentianæ ana drach. v. ſquinãthi, myrrhi ana drac. vi trita & cribellata conficiantur cum melle optimè deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ. Doſis eius eſt à drac.ii. ad drac.iii. & eſt medicina nobilis ad præmiſſa.

Aliud medicamentum valde expertum, diſſoluens Inflationem. R. Iridis, ariſtol. agarici albi ana confice cum ſyrupo facto ex decoctione carpobalſami & aſari cum melle inuicem coctis ad conſumptionem decoctionis, & fiat electuarium in forma opiatæ, de quo dentur drach.ii. pro vice cum decoctione fœniculi, vel aqua deſtillationis eius. Item dare drac. iii. ſucci radicum ebuli, purgat hydropicos,

dropicos, & non ſubuertit ſtomachum. Mezereon tritum & cribellatum confice cum melle, fac glutinis conſiſtentiam, & da cochlearium vnum cum vino mellis. Aſarum in muſto poſitum (vt in capite de Icteritia dictum eſt) eſt optimum: item radix ebuli elixata. Cachile ſeu ſoldanella, & eius ſuccus, exhibita educunt aquam citrinam: ſimiliter ſerapinum exhibitum. Syrupus factus cum ſucco rad. ireos & ſaccharo inuicem coctis ad debitam formam ſyrupi, dando ex eo vnc. j. vel vnc. j. s. in aurora, educit mirabiliter aquam citrinam hydropicorum. Carduus albus, & decoctio graminis data conueniunt. Si exhibeatur de ære vſto quãtitas fabæ, & de ſtercore columbino drach. j. cum vnc. iiii. vini in vna potione, eſt valde vtile. Vmbilicus Veneris cum oxymelle datus, ſingulare eſt remedium. Magnes puluerizatus, datus cum aqua mellis. Caro ericij comeſta, conuenit in hypoſarca. Myrrha in potu ſumpta, & ſuper ventrem emplaſtrata, valet ad aquam citrinam. Folia ebuli fomento adhibita, iuuant hydropicos. Vnguentum de arthanira maius, vngendo ex eo ventrem ab vmbilico infra, educit aquam citrinam.

Ceratum

Ceratum resoluens humiditates quæ sunt in profundo, & soluens scirrhos.

R. Ceræ, picis siccæ ana vnc. ij. aluminis iameni, sulphuris viui, nitri rubei ana vnc. s. terebinthinæ drach. j. s. olei antiqui vnc. iiij. aceti q. s. pulucrizatis puluerizandis, fiat ceratum secundum artem, quod applicetur.

Aliud ad spleneticos & hydropicos, soluens omnem duritiem, & exugens omnes materias quæ sunt in profundo.

R. Ceræ, resinæ pini, picis siccæ, baccarum lauri siccarum, nitri, ammoniaci, adipis vituli liquefactæ & colatę ana vnc. ij. fiat ceratum quod applicetur. Archigenes facit cataplasma ex stercore vaccino, & gregali, exiccato, & subtilissimè puluerizato, cocto cũ oxymelle & quarta parte sulphuris super vẽtrem: vel cum stercore capræ exiccato, vt suprà cum vrina pueri non corrupti.

Aliud. Semen rutæ agrestis (quod harmel vocant) tere cum adipe porci, & appone. Item emplastrum ex ficubus, ruta, & absinthio appositum confert.

Electuarium conueniens in hydrope, vrinam prouocans. R. Seminis cucumeris, amygdalarum dulcium, aristoloch. long. asari ana drach. j. confice cum syrupo fa-

cto

cto ex melle & decoctione rubeæ inuicem coctis.

Aliud etiam prouocans vrinam. R. Saliuncæ, ſeminis cucumeris, laccæ rubeæ ana. confice cum melle deſpumato, & da drach. iij.

Ad hydropem citò laxans tumores, inflationem diſſoluens, & vrinam prouocans. R. Turbith, agarici, fœniculi, aniſi ana drac. j. diagridij g. vij. radicis iridis, laccæ, ſpicæ nardi, rubeæ, phu, ana drac. s. trita & cribellata conficiantur cum ſyrupo facto ex melle & decoctione hyſſopi, ſatureiæ, & origani, & dentur drach. ij. vel circa pro vice.

Aliud mirabile ad hydropem, hepatis debilitatem, prouocans vrinam & menſtrua, laxans humores diuerſos.

R. Ariſtol. rot. laccæ, ſquinanthi marrubij, ana drach. iij. ligni aloes, roſarum rub. ana drach iiij. agarici electi vnc. i. radicis iridis drach. x. trita & cribellata cōficiantur cum melle optimè deſpumato, & detur de eo ſecundum qualitatem patientis, cum decoctione aſari & ſatureiæ.

Ad hydropem, icteritiam citrinam, & hepatis debilitatem.

R. Agarici, ireos, laccæ, ariſt. vtriuſque, ſucci ſtœchados, ſucci marrubii, olibani, phu,

phu, chamædryos, chamæpityos, cinnamomi ana drach.ij. folij, caryophyllorum ana drach.v. anisi, rhabarbari, ana drach. iii. ligni aloes ad pondus omnium Trita & cribellata cōficiantur cū melle optimo despumato, & fiat electuarium in forma opiatæ, de quo dentur drach.iii. pro vice.

Medicamentum cui non inuenitur simile ad hydropem & frigiditatem hepatis, prouocat vrinam fortiter, & generaliter nulla medicina est ei similis in affectibus hepatis.

R. Radicis lilij cœlestis, agarici, calami aromatici, laccæ, asari, rosarum rubearum, spicæ nardi, cinnamomi electi, ligni aloes ana drach. j. eupatorij, nucleorum fisticorum ana drach. j. s. anisi, mastichis ana drach. ij. trita & cribellata conficiantur cum syrupo facto ex melle & vino albo inuicem coctis, despumando. Dosis est drach. s. cum decoctione ireos & eupatorij, & est vltimum.

Perfecta decoctio curans hydropicos.

R. Aristol. vtriusque centaurij minor. squinanthi, chamæpryos, laccæ, ligni aloes, rosarum rubearum ana drah. x. spicæ nardi, phu, meu, sem. apij, anisi, rad. ireos, rad. apij, fisticorum, cubebarum, caryophyllotum, hyssopi, marrubij, stœchados, cinnamomi ana vnc. s. ameos, myrrhæ

myrrhæ ana drach.v. costi drach.ij. aquæ lib vj.coquantur vsque ad consumptionẽ duarum tertiarum,postea colentur, & de colatura dentur drach. iiii. per quatuor horas ante cibum , cum drach. iiii. electuarij infrascripti. R. Aristol. rot. granorum iuniperi, centaurij ana drach. ij. ligni aloes aur.j.spicæ nardi drach.j marrubij drach. iiii. trita & cribellata conficiantur cum q.s. decoctionis suprascriptæ in forma opiatæ,& detur vt suprà.

Electuarium Gaffit curat hydropicos habentes complexionem corruptam,confortat hepar, & aperit oppilationes.

R. Eupatorij drach. xx. laccæ drach. x, ligni aloes drac.vj. caryophyllorum drac. ij. agarici drac. iii. mastichis drac.x.trita & cribellata conficiantur cum syrupo facto ex melle & decoctione agarici inuicem coctis. Dosis est quantitas auellanæ pro vice per quatuor horas ante prandiũ. inuoluendo in nebula madefacta in vino : est enim excellens.

Electuarium de rhabarbaro , est ex melioribus medicinis , quas habuit Zeno , teste Galeno, valens ad hydropem & fluxibilitatem stomachi,confortans hepar. Zeno tenebat secretum.

R. Rhabarbari electi aur. xij. s. laccæ aur.ij.s.ligni aloes aur.iiii. s. cinnamomi

electi

electi aur. ii. & ſcrup.ii. ariſtol. vtriuſque ana aur.iiii.fiſticorum aur. vi. s. ſquinanthi aur.x.aniſi,maioranæ, terræ ſigillatæ ana aur.ii.s.agarici, folii ana drach.i. eupatorii aur. iiii. ſpicæ nardi aur. ii. trium piperum, gingiberis ana aur.i.& ſcrup.i. ſtœchados, origani ana aur. i. & ſcrup. s. rad.ireos, rad. endiuiæ ana ſcrup. ii. & g. v. hyſſopi ſiccæ,maſtichis,croci an.ſcrup. ii. s. carpobalſami, xylobalſami ana aur. ii.& g. vi. conficiantur cum melle deſpumato. Doſis eſt drahc. iii. vel drach. iiii.

Aliud quod abſumit humiditatem hydropicorum,ſuper ventrem poſitum.

R. Farinæ ſpeltæ, & panici ana vnc.ii. thuris pulueriza ti, floris lapidis aſii ana vnc. i. cum axungia porcina infuſa prius in vino,aggregentur ſimul,& applicetur.

Aliud quod dicitur Diabiſatia.

R.Seminis rutæ agreſtis vnc.ii. thuris minutiſſimi vnc.x.adipis porcini q. s. appone vt ſuprà.

Purgant aquam per ventrem hæc.

R. Elaterii,ſatureiæ,hyſſopi,fellis tauri ana, caricarum ad pondus omnium: miſta diligenter apponantur ſuper ventrem,calidè.Emplaſtrum ex nitro & ficubus ſuper ventrem, aut ex carne limaciarum, aut ex ficubus, abſinthio, & farina

hordei

hordei inuicem coctis, super ventrem posita, faciunt detumescere hydropicum. Emplastrum relatum ad Aristarchum, quod describit Mesues. Vnguentum Agrippæ, vngendo ventrem ex oleo calido. Fiunt etiam vnctiones super stomachum & ventrem ex oleis menthæ, spicę, absinthij, chamæmillæ, de capparibus, & consimilibus, superponendo petiam calidam ante cibum.

LIBER XIII. DE AFFECtibus ventris & intestinorum.

De ruptura Siphac. *Cap.* I.

AD rupturam Siphac, quando incipit tumor, & nondum descendit in scrotum. ℞ Thuris bdellij, ammoniaci, aloes, sarcocollæ, acaciæ, glutinis ana aggregentur cum aceto forti, & liniatur super crepaturam subitò cùm sunt permista, superligando, vt superexiccetur. Resupinus iaceat, sobrius, cauendó à cibis ventosis.

Aliud. ℞. Mastichis, corticum thuris, nucum & foliorũ cupressi, myrrhæ, sarcocollæ, glutinis piscis ana. dissolue gluten in aceto forti, & misce alia, & superliga.

Aliud. Muscum seu furfur lapidum

ſuper rupturam emplaſtratum facit eam detumeſcere, & glutinat. Idem facit radix conſolidæ maioris appoſita. Herba dicta Trinitas, quæ habet tria folia punctis albis ſignata, puluerizata cum vino ſumpta, dimidij cochlearis quantitate pro vice, mane per aliquot dies, curat rupturam. Idem facit petaphyllon bibitum & cataplaſmatum. Herba craſſula, piloſella, folia caudæ equinæ, & ſuccus ac radix eius, radix burſæ paſtoris, ſigilli Salomonis, Valerianæ, herba hepatica, tam coniunctim quàm diuiſim puluerizatæ cum vino bibitæ mane, aut ſuperappoſitæ, ſunt mirabiles. Herba craſſula cum ſummitatibus ramorum oliuarum trita cum axungia, colando per cribrum, addendo thus & maſtichen, bulliendo cum vino albo, curat ramicem puerorum appoſita & ſuperligata. Gallæ cupreſſi conueniunt herniæ inteſtinali, abſumunt materias, quæ ſunt in profundo, exiccant, & mollibus robur addunt. Folia cicutæ torrefacta, trita & applicata ſanant in duodecim diebus. Bdellium diſſolutum cum ſaliua ieiuni, diſſoluit tumorem crepaturæ inteſtinalis. Pſyllium tritum in aqua infuſum, donec inſpiſſetur, ſuperemplaſtratum, & hypericon emplaſtratũ, idem faciunt

faciunt Tubera exiccata, puluerizata mista cum glutine piscium dissoluto in aceto, superligata curant.

Aliud. R. Thuris, aloes, glutinis ana. dissolue gluten in aceto forti, miscendo alia, superappone. Ceratum de pelle arietina inter reliqua obtinet principatum. Item puluis foliorum balsaminæ, mane sumptus cum vino, est mirabilis, & oleũ foliorum eius vnctum. Puluis radic. herbæ Bonifaciæ, quæ dicitur herba pagana: (habet folia similia linguæ, & aliud paruum folium simile folio buxi, in radice maioris folij apud tirsum, nascitúrque in montibus) si capiatur quantitate parui cochlearis cum vino à ieiuno, glutinat crepaturam, licet à principio videatur nocere. Decoctio capitis caprini cum pilis bibita, consolidat scissuram siphac, & omnium interiorum, dicit Isaac 6. suæ Practicæ. & subdit: quòd pilulæ factæ ex pilis leporis, & melle cocto ad indurationem: item stercus leporis cum melle conditũ, capiendo quantitatem fabæ omni die, sine dubio consolidat, & sanat crepaturam.

De egreßione vmbilici. Cap. II.

Q*Vando vmbilicus intumescit & egreditur.* Rec. Aluminis scissilis, seu

plumæ drach.v. tartari drach.vij. rosarum siccarum drach.x. gallæ immaturæ drach. iij. terantur cum vino, donec fiant ad modum mellis, & liniatur vmbilicus cum eis, & superligetur spongia in aceto infusa & expressa.

Aliud. Resoluatur limatura plũbi in succo hypocistidos, & superliniatur, vt suprà.

Aliud. Comburantur lupini, & petiæ telæ lini, & cum vino stiptico dissoluta stupa apposita, superligetur diligenter. Psyllium tritum infundatur in aqua, donec inspissetur, & super stupis extensum superligetur, quia curat. Idem facit psyllium cum pice mistum & superligatum.

De fluxu ventris. *Cap.* III.

OMnis fluxus ventris, aut est diarrhœa, aut lienteria, aut dysenteria. De fluxibus autem hepaticis dictum est suprà, in passionibus hepatis. In lienteria aut exit cibus indigestus, absque alterius rei humoralis admistione, & absque punctione & dolore, aut exit cum cibo indigesto portio cibi vel humoris corrupti, purulenti, cum punctione & dolore.

In primo modo lienteriæ sufficit confortare digestiuam stomachi cum stipticis ad intra & ad extra: quorũ multa sunt dicta suprà de debilitate digestiuæ. Nux quoque

quoq; moſchata, macis, diacidonites ante cibum ſumpta, ſunt optima. Inunctio ſtomachi cum calidis oleis maſticis, cidoniorum, menthæ & huiuſmodi, ante cibum. Aut ſtomacho applicetur ceratum ex puro maſtiche, dando diacorallum aut diacidonitem de ſaccharo ante cibos, vel aromaticum roſatum. In principio ciborum puluis ex duabus partibus nucis moſchatę, & tertia macis conuenit. Vtendum eſt cibis bonis ſtipticis, & vino puro, in modica tamen quantitate. Confert puluis factus ex granis granati excuſſo vino, exiccatus & pulverizatus cũ gummi Arabico, & nuce moſchata, inuoluendo in nebula, & acceptus mane ante cibum. Quando autẽ in lienteria eſt punctio & dolor in ſtomacho & ventre, & ante cibum exit materia purulenta ſimul cum cibo indigeſto per fluxum, ſignum eſt quòd non eſt lienteria purè cibalis. Quapropter dicunt eſſe acerba exhibenda cum eorum cibis, ſicut agreſta, ſuccus granatorum, ribes, roſarum, vinum citoniorum, trochiſci de ſpodio, & conſimilia, adminiſtrando clyſteria lauatiua, dando etiam per os magnum hauſtum aquæ hordei multum cocti cum vnc. j. pulueris ſacchari, & vnc. j. mellis roſacei

calidis per horam ante cibum: hoc enim punctionem tollit & dolorem, vngendo ſtomachum & ventrem, vt ſuprà.

In diarrhœa verò ſeu fluxu humorali, oportet à principio purgare humorem peccantem, cum iis quæ poſt purgationem relinquunt veſtigia ſtipticitatis in membris. Magnus enim eſt error reſtringere à principio. Si ergo ſit diarrhœa cholerica, incipere oportet à clyſteriis, & aliis lauatiuis, ac abſterſiuis: deinde exhibere infuſionem rhabarbari & myrobalanorum cum paſſulis, ſecundum hanc formam. R. Rhabarbari electi drach. i. corticum myrobalanorum citrinorum & kebulorum ana drach. iij. paſſularum de Corintho drach. vj. ſpicæ, ſquinanthi ana ſcrup. s. incidatur minutim rhabarbarum cum ſpica & ſquinantho, & irroretur cum vino albo odorifero: myrobalani verò contundantur cum paſſulis: poſtea infundantur omnia ſimul in s.q. aquarum endiuiæ, & acetoſæ, per horas decem: mox fortiter exprimantur. In hac expreſſione diſſoluatur caſſiæ pinguis, diacatholiconis ana vnc. s. rhabarbari electi pulueriżati ſubtiliter ſcrup. ij. & detur in aurora. Animaduertendum, quòd illud rhabarbarum, quod ponitur

ponitur puluerizatum in expressione, debet noctu inuolui in modico syrupi de succo acetosæ, & mane cum expressione dissolui: nam hoc modo non petit fundum. Aliter bibendo reliqua, rhabarbarum remanet in fundo. Deinde est procedendum cum lauatiuis & absterfiuis, membra mittentia confortando, & prohibendo ne propter acuitatem humorum intestina lædantur: sicut cum puluere facto ex crystallo, margaritis, corallis, gummi Arabico, granis granatorum excusso vino exiccatis, cornu cerui vsto, macere, nuce mosc. semine plantaginis acetosæ, & huiusmodi, perseuerando in clysteriis lauatiuis, bibendo aquam hordei loco vini, quæ sit bene cocta. Confert etiam hordeum & farina eius in cibis, amylum cum lacte amygdalarum, & similia, vngendo stomachum & ventrem vt suprà. Exhibeantur syrupi digerentes, de succo acetosæ, de endiuia, de infusione rosarum siccarum, & miua citoniorum cum aquis plantaginis, acerbiæ, endiuiæ. Post ipsos, si sit opus restrictione, detur decoctio myrobalanorum kebulorum, citrinorum, cum passulis contusis simul coctis in aqua plantaginis, acetosæ, ad consum-

ptionem duarum partium. In colatura diſſoluatur rhabarbari torrefacti drach.j. vel circa, & vnc.s. ſacchari roſacei antiqui,& bibatur in aurora. Quando autem vis reſtringere, da drach.s. vel ſcrup.j.vel ſcrup ij. philonij Perſici, vel aureæ Alexandrinæ, per horas duas poſt cœnam. Applica ſuper ventrem & ſtomachum emplaſtratum diaphœnicon, aut aliud ex his,quæ infrà dicentur, dando ante paſtũ diacidoniten de ſaccharo. Potes quoque facere miſturam cordialem,cum conſeruis roſarum,manus Chriſti,& foliis auri, vt ſuprà.

De Dyſenteria & excoriatione.
Cap. IIII.

DYſenteria dicitur, quando diuerſa cum egeſtione exeunt, vt dicit Gal. 2.de Locis affectis cap.5.Excoriatio verò eſt dolor abraſiuus , in ſuperficie intrinſeca inteſtinorum. Porrò illud abradens, aut eſt cholera, & terminus generationis vlceris,ex ea ſunt duæ hebdomadæ: aut eſt materia baurachia, & terminus eius eſt menſis: aut eſt humor melancholicus,& eius terminus eſt quadraginta dierum,poſtquam incipit fluxus, antequam excoriationem faciat. Species excoriationis ſunt ſex, ſanguinea,virulenta,ſanioſa,

niosa, curathia, mucosa, & corticalis. Medicinæ conuenientes in dysenteria & aliis speciebus fluxus, de quibus suprà, sunt hæc. Succus virgæ pastoris, sanat vlcera intestinorum, & fluxum sanguinis antiquum. Durum grani granati excusso vino exiccatum, puluerizatum, in cibis positum, curat dysenteriam. Radix filicis diarrhœas & dysenterias bibita curat, hypericon, pentaphyllon, cortices interiores glandium, & arboris glandium, curant vlcera intestinorum. Lentes etiam coctæ cum rad. rubi, addito oleo comedantur.

Aliud. Dimitte tria oua in aceto tribus diebus. & cum illis impasta similam, coque, infunde in vino, & da ad comedendum. Amylum tritum coque cum lacte amygdalarum, & cum pinguedine vituli, da comedere calidum: deinde bibat aquam hordei frigidam.

Aliud. Partem interiorem gallæ tere diligenter, permisce farinam, impasta cum albo oui, & fac paruos panes, coque, frange eos, infunde in vino, & da comedere. Margaritæ subtilissimè tritæ assumptæ curant fluxum sanguinis dysentericum, lientericum, & dyarrhœam. Vinum decoctionis sumach bibitum idem

facit. Radix consolidæ maioris sanat fluxum dysentericum rubeum, coquendo in vino rubeo, & solidat vlcera intestinorum. Argumentum huius inde sumitur, si carnes recentes incidantur in frusta, & cum eis coquantur radices consolidæ maioris simul glutinantur. Cauda equina curat vlcera intestinorum subtilium. Flores hederæ pulueriżati sumpti bis in die, pugilli quantitate pro vice, curant dysentericos. Clyster ex aqua lactis, curat vlcera intestinorum sanguinolenta. Succus foliorum vitis domesticæ, conuenit vlceribus intestinorum. Conueniunt etiam clysteria facta cum decoctione vinaciarum, pulueris sacchari, melle rosaceo & vitellis ouorum. Item clysteria facta ex lixiuio confecto ex cinere ramorum ficus, vel ex decoctione scabiosæ.

Conuenit etiam iterare decoctionem myrobalanorum in hunc modum. Rec. Corticum myrobalanorum, citrinorum, kebulorum ana drac. ij. passularum vnc. j. contundantur crasso modo, & decoquantur in vnc. vj. aquæ plantaginis ad consumptionem duarum partium: postea colentur, & in colatura dissoluatur rhabarbari electi torrefacti, pulueriżati & irrorati cum modico vini albi vnc. s. spi-

cæ

cæ ſcrup.s.ſquinanthi ſcrup.ij.ſacchari roſacei antiqui vnc.s. & fiat potio breuis, quæ in aurora ſumatur.

Confert etiam multum puluis factus ex quatuor partibus cineris limaciarum combuſtarum cum ſuis corticibus ; ex duabus partibus gallarum viridium, & vna piperis ſubtiliter trita, & ſuper cibis aſperſa : eſt enim medicina ſingularis, vlceribus inteſtinorum & veſicæ maximo iuuamento, & ſimiliter ſumpta in potu cum vino vel aqua.

Linimentum ſedans dolorem Dyſentericorum. R. Seminis iuſquiami albi, opij ana drach.j. cupularum glandium, balauſtiorum, acaciæ, hypociſtidos, thuris, myrrhæ ana drach.v. conficiantur cum ſucco iuſquiami albi, aut ſucco corticum papaueris albi, vel cum decoctione ipſorum, & fiat linimentum, quo liniatur venter calidè ante cibum.

Confert etiam plurimum iterare per interualla drac.s. vel ſcrup.ij. aut ſcrup.j. (ſecundum patientis tolerantiam) philonij Perſici per duas horas poſt cœnam: ſedat enim dolores & fluxum.

Aliud. Coque citonia in oleo roſaceo cum cera. fac emplaſtrum, & applica. Item puluis balſaminę ſumptus, curat vl-

cera

cera inteſtinorum. Spodium reſtringit ſanguinem, ſemina fluxũ ſtomachicum, pſyllium aſſatum & arnogloſſa tollunt puncturam: thus verò & eius cortex ad fluxum ſanguinis & vlcera inteſtinorum conferunt. Cornu cerui vſtum & ablutum curat vlcera inteſtinorum. Sanguis leporis frixus & comeſtus confert dyſenteriæ, ſolutioni antiquæ, & apoſtemati inteſtinorum. Clyſtere factum ex brodio pulli in aqua pluuiali, in qua diſſolutum ſit dragacanthum cum ſucco plantaginis, curat dyſenteriam. Duas partes olibani & tertiam ſandarachæ puluerizatorum ſume, confice cum albo oui conquaſſato & modico aceto, ſuper inferiorem ventrem appone calidum: nam curat dyſenteriam. Pſyllium ſedat dolores pungitiuos inteſtinorum, lenit aſperitatem vlcerum ipſorum, & abſcindit teneſmum. Doſis eius drach.ij. in aqua infuſi. Bibatur aqua infuſionis cum ſaccharo: nimia enim eius quantitas eſt venenoſa: eius tamen bezoar eſt mel bullitum in aqua decoctionis anethi. Radix acetoſæ conuenit raſuræ inteſtinorũ. Amylum cum lacte amygdalarum, confert in dyſenteria & fluxu ſanguinis. Nucis moſchatæ vires vide ſuprà, de confortantibus

bus digeſtiuam ſtomachi.

Ad fluxum ventris, qui fit propter debilitatem retentiuæ. Confortat inteſtina, & membra interiora, conſtipando naturam. R. Roſarum rub. granorum myrti, ſumach, boli Armeni ana q. s. cum ſucco plantaginis fiant pilulæ debitæ quantitatis. dentur drach. ij. vel circa, cum decoctione granatorum myrti. Gummi Arabicum ſtringit ventrem, & fortificat inteſtina. Decoctio foliorum oliuæ agreſtis & ſuccus ex eis bibita, & emplaſtrum ex eis cum farina hordei, curant fluxum ventris. Decoctio radicis pæoniæ cum vino ſtringit ventrem. Oryza cocta donec diſſoluatur vt puluis, conuenit ſi comedatur. Durum grani granati excuſſo vino exiccatum & pulucrizatum ſuper cibis aſperſum, aut in potu ſumptum, ſtomachi & ventris fluxum ſiſtit. Radix filicis maſculæ diarrhœas & dyſenterias bibita iuuat. Decoctio corticum interiorũ glandium cum cortice interiore arboris glandium bibita, curat fluxum chronicum. Radix pentaphylli valde vtilis eſt. Hypociſthis ſtringit ventris fluxum fortiſſimum, & fluxum ſanguinis ſine mora reprimit. Hypericon ad diarrhœam & omnem fluxum ventris fortiſſimum eſt

reme

remedium, si ipsa herba cum vino bibatur, febre non existente, aut cum aqua, febre existente.

Puluis mirabilis ad fluxum ventris post purgationem. R. Lapidis hæmatitis, ossis de corde cerui, karabæ, coralliorum rub. psyllij assati ana scrup. j. cum succo plantaginis misce, & da cum vino antiquo.

Ad confortandum virtutem retentiuam. R. Gallarum, sumach, berberis ana aur. j. gummi Arabici vsti, ligni aloes ana drac. j rhabarbari drach. iij. confice cum decoctione sem. lapathi acuti & gr. myrti, & detur de eo cum decoctione cupressi. Optima cum ouo sorbili est agresta.

Ad fluxum chronicum, confortans stomachum & membra interiora, & auferens vomitum. R. Nucis cupressi, ligni aloes, tamarisci ana drach. iiij. rosarum rub. mastichis, laccæ, cinnamomi ana drach. ij. confice cum aqua decoctionis rubeæ & myrti, & da cum decoctione cupressi.

Ad Dysenteriam & fluxum muliebrem. R. Coral. scrup. ij. gummi Arabici gr. xij. olibani scrup. j. & gr. iiij. confice cum albo oui, & exhibe medietatem cum aqua frigida.

Ad fluxum ventris, & vomitum immoderatum cum febre occulta, siti, & adustione vehementi.

hementi R. Citoniorum mundatorum coctorum cum aceto lib. j. gallæ, seminis myrti, sumach, granorum vuæ, acaciæ, myrrhæ, mastichis ana vnc s. tortellarum de seni vnc. j. calami aromatici drach. j. trita & cribellata conficiantur cum oleo rosaceo, aqua & aceto, & liniatur ventriculus ex eis: est enim mirabile.

Ad fluxum ventris cum sputo sanguinis. R. Karabæ marini combusti, acaciæ ablutæ gummi Arabici, spodij, rosarum, erui seu pisorum ana drach. x. opij drach. j. mastichis drach. iij. coralliorum rub. drach. iiij. trita & cribellata conficiantur cum mucilagine seminis citoniorum, & fiant trochisci drach. j pondere. Dosis sit vnius trochisci cum aqua frigida. Si seruentur per aliquot dies, sunt meliores.

Ad fluxum chronicum ex debilitate. Rec. Folij, spicæ nardi, nucis cupressi, rosarum rub. ana drach. ij. confice cum aqua decoctionis ligni aloes. Dosis eius est drach. iij. cum decoctione rosarum. Emplastrum diaphœnicon descriptione Alexandri valet ad fluxum ventris, vomitum, cholericam passionem, dysenteriam, & fluxum hepaticum, confortat stomachum recipientem superfluitatem ab aliis membris, & omnia membra nutritionis.

Pinguedo capræ, farina tritici, & amylum, conferunt fluxui mordicatiuo, teste Gal. primo de Simp. Clysterizatio cum cera, ol rosaceo, adipe & pinguedine cũ aqua hordei multum cocti, sanat dolores mordicatiuos in fluxu ventris, teste Gal. 1. de Simp. Decoctio rad. altheæ in clysteri, & etiam bibita, valet ad vlcera intestinorum. Radix filicis, & nenupharis, item portulaca ad vlcera intestinorum valent.

Quãdo fit à frigiditate, clysteriza cum ol. calidis, vt de ruta, & consimilibus oleis.

Quando cum fluxu ventris est tussis, conueniunt in vtroque myrtus & syrupus eius, gummi Arabicum, thus, mastiche, psyllium assatum, spodium, castaneę, & auellanæ assatæ.

Ad fluxum Sanguinis superfluum, qui accidit propter syncopen & frigiditatem in hepate & corde ad debilitatem in stomacho, corruptionem in venis, solutionem & humectationem totius corporis, & mutationem coloris.

R. Costi, folij, caryophyllorum, calami aromatici ana vnc. ij. casliæ ligneæ, salis Romani ana vnc. j. galliæ, florum rosarum, acaciæ, spodij, piperis hyssopi, thuris masculi ana vnc. s, trita & cribellata con

conficiantur cum rob citoniorum, & detur quãtitas nucis moſchatæ pro vice, cùm fuerit neceſſe, & eſt vltimum.

In fluxu ventris ſanguineo: vide ſi cum raſura fuerit pinguedo. Raſura ſignificat eſſe in craſſis inteſtini. Quòd ſi raſura cum ſanguine exierit, vide an vtraque miſta ſint, quia tunc ex ſuperioribus venit: ſi verò ſeparata, ex inferioribus ſit. Idem dicendum de ſanguine, ſicut de raſuris. Quando igitur raſura eſt in ſuperioribus inteſtinis, curatio debet fieri per ea, quæ per os adminiſtrãtur. Quando autem eſt in inferioribus, curatio fit per clyſteria, 6. de Locis affect. cap. 1. Egeſtionum ſanguinearũ quatuor ſunt ſpecies, vna eſt puri ſanguinis, ſicut in his, qui excretionem ſeu euacuationem relinquunt conſuetam. Secunda eſt ſicut lotura carnis, quæ fit ex hepatis debilitate. Tertia eſt melancholicus ſanguis lucidus. Et hæ tres ſpecies ſunt cũ multa ſuperfluitate ſubitò. Quarta ſpecies paulatim effluit & raro, aliquando purus ſanguis, aliquãdo ſicut ſanguiſugæ cum ſanie miſtus, aut cum corticibus inteſtinorum, aliquando cum guttis ſanguineis. Cauſa huius ſunt inteſtinorum vulnera. Alia eſt ſpecies, quæ dicitur teneſ-

mus, propter vulnus inteſtini recti: ex tertio de cauſis Symptomat. cap. 2.

Dolores mordaces in ventre per tempus ante exitum ramentorum, ſignificãt nocumentum eſſe in inteſtinis ſuperioribus,& tunc ſunt adminiſtranda ea, quæ per os aſſumũtur. Cùm verò ſtatim moto dolore cogitur egerere, nocumentum eſt in inteſtinis inferioribus, & tunc cum clyſteriis operandum eſt, ex primo de Locis affect. cap. 4.

Polygonium curat dyſenteriam ſanguineam: item ſemen ferulæ, & conſolida maior in vino cocta. Quando accidit fluxus ventris infantibus tempore emiſſionis dẽtium, ſi paruus ſit fluxus, præter victum nihil moliendum: ſi verò nimius ſit, embrocetur venter calidè cum decoctione antheræ, cymini, roſarum, aniſi, ſem. apij, aut aliquorum ex ipſis. Appone ſuper ventrem emplaſtrum ex roſis, & cymino in aceto infuſis: aut ex ſpelta cocta in aceto. Aut da de coagulo leporis aut hœdi, g.xv. cum aqua frigida: verùm ea die non ſugat lac, ne coaguletur in ſtomacho, ſed nutriatur cum vitello oui, lacte amygdalino, & ſimilibus. Detur quantitas auellanæ de nucæ contrita cum ſaccharo frixo. Grana vuarum paſſa

rum

rum valent iuuamẽto cõpleto, & paruum clystere ex decoctione vinaciarum: Aut detur de hoc puluere cum lacte. R. Seminis papaueris albi, granorum myrti, thuris masculi, cyperi ana drac. s. fiat puluis, de quo detur vt suprà.

De dolore Ani, Tenesmo, solutione Ventris, & punctura facta debita purgatione. Cap. v.

REc. Myrrhæ, mastichis, thuris, croci ana drac. ij. trita & cribellata confice cum albo oui, vel cum mucilagine psyllij, & fiant suppositoria secundum formam paruarum glandium, ex quibus imponatur vnum pro vice, vnctum ex oleo rosaceo reiterando secundum exigentiam: quia valent mirabiliter.

Ad Tenesmum propter frigiditatẽ, maximè in pueris. R. Cymmi, nasturtij ana drac. iij. trita & cribellata cõfice cum butyro vaccino veneri. aspergendo butyrum super ea paulatim, & detur de eo ad bibendum cum aqua frigida: anus verò fomentetur cum furfure calido.

Suffumigetur anus patientis tenesmum à causa frigida cum decoctione sauinæ in vino & aceto coctæ. Cortices & folia pini minoris cataplasmata curant tenesmum, & nulla alia est melior me-

dicina. Cortex vtriusque pini super ano puluerizatus. Fumus ferruginis ignitæ candentis aceto asperse per annum receptus, curat tenesmũ. Suffumigium similiter ex sarcocolla cum emboto receptus per anum, & suffumigium ex colophonia valet ad tenesmum ex causa frigida. Puluis quoque ex ea & nasturtio aspersus super renes prius vnctos melle calido. Gummi Arabicum glutinat intestinum, in quo est tenesmus, & rectificat medicinas laxatiuas. Clystere ex decoctione fœnigræci, curat tenesmum. Calefiat artemisia super lapidem, & sedeat super eam calidam. Suppositorium ex adipe hirci, sedat tenesmum & punctionem.

De exitu Intestini recti. Cap. VI.

REc. Scoriæ plumbi, sumach. ana vnc. s. florum rosarum drac. ij. myrti drac. j. fiat puluis subtilissimus, qui aspergatur super, prius lauando cum vino austero.

Aliud. R. Gallæ omphacitidis, florum mali granati siccorum, rubeæ tinctorum ana drac. j. plumbi vsti drac. j. s. lithargyrij drac. iiii. olibani drac. j. tere & asperge vt suprà.

Ad exitum Ani, seu intestini recti.

Abluatur cum vino extinctionis ferri, deinde aspergatur puluere ossium dacty-

lorum

lorum combuſtorum, & intromittatur, quieſcendo paululum capite depreſſo.

Aliud. R. Fructuũ tamariſci, gallarum, ceruſſæ, acaciæ, hypociſtidos, corticum pini, thuris, myrrhæ ana. q.s. fiat puluis ſubtiliſſimus, qui ſuperaſpergatur vt ſuprà. Cornu cerui vſtũ eſt optimum. Spongia in aceto infuſa ſuperligata confert. Seſſio in decoctione gallarũ optima eſt.

Aliud. R. Corticum granatorum, roſarum, myrtillorum recentium, cupularum glandium, cornuum combuſtiorum, aluminis plumæ, vngulæ caprarum, gallarum, balauſtiorũ, hypociſtidos ana. contuſa coquantur in vino ſtiptico vſque ad diſſolutionem: poſtea colentur, & in colatura tepida ſedeat, ſtando per quartam partem horæ in ea, & in exitu ab ea aſpergatur ſubtiliſſimo puluere oſſium dactylorum combuſtorum vt ſuprà, & intromittatur inteſtinum, ponendo ſuper anum ſpongiam in aceto infuſam ſuper ligando, iacendo aliquantulum ſupinè: Aut poſt ſeſſionem prædictam aſperge inteſtinum, quod exiuit, ſubtiliſſimo puluere cornu cerui vſti, picis combuſtæ, thuris & maſtichis. Quod ſi nõ facis ſeſſionem prædictam, prius fomenta cum aqua & aceto: deinde aſperge puluerem

desuper, & tange anum cum apostolicone ad ignem calefacto: statim enim intestinũ reducetur. Anagallis, cuius flos est cœlestis, curat exitũ ani. Suppositorium de lana infusum in succo porrorũ, ablatis foliis, calidum impositum, remouendo quando infrigidatur, ter aut quater iteratum, est experimẽtum tutò curans. De aliis Ani ægritudinibus, quia huc non pertinent, inferius dicetur.

De torsionibus ventris ex ventositate. Cap. VII.

AD torsiones ventris, exhibe in potu radic. arist. cum vino calidam. Coque flores chamæmillæ & meliloti in brodio caponis, da ad bibendum calidè: aut exhibe cymini torre facti cochlearia duo cum vino calida. Pulegiũ cum calamentho & castoreo sedat inflationes & torsiones ventris. Idem facit cardamomum, prouocando vrinam & menstrua.

Aliud. Baccas lauri siccas, excorticatas, terens da bibere cochlearia nouem: est enim cochlearium, ni fallor, pondus seu mensura drac. vj. Aut da serpyllũ cum vino, aut decoctionem sampsuci, vel radicis eryngij, vel spicæ, cum vino. Rosmarinus bibitus aufert torsiones ventris. Baccæ lauri, & folia eius cum pipere

conferunt

conferunt torſionibus ventris bibita: ſimiliter grana iuniperi. Verùm nihil melius eſt, quàm apponere clyſteria educentia materias faciẽtes torſiones, & reſoluentia ventoſitates. Exhibere ſimiliter drac. j. s. hieræ de octo rebus rectificata, vt ſuprà in libro de ægritudinibus ſtomachi, cum aqua abſinthij. Electuarium de baccis lauri, aut diacyminum, & ſimilia conferunt, vngendo ventrem cum oleo anethi, rutæ, abſque ſpica & huiuſmodi.

De his quæ leniunt ventrem exterius.

Cap. VIII.

HÆc ſolent adminiſtrati pro his, qui abhorrent medicinas ſumere per os. In qua re vnica & communis erit intentio, præparare ſcilicet pharmacum delectabile, quantum eſt poſſibile: dummodo virtus cuſtodiatur, ne ratione delectationis diſſoluatur: ex quarto de reg. Sanit. in fine. Miſce fel tauri, aloem, & ſal gemmæ cum oleo, & vnge orificium ani intus & extra. Radix cyclaminis trita ſuper vmbilicum applicata, ſoluit ventrem.

Alind. R. Elaterij, hyſſopi, ſtaphiſagriæ, fellis tauri ana. p. æquales, ficus ſiccas ad quantitatẽ omniũ. Piſtẽtur omnia ſimul,

& applicentur ſuper vmbilicum & infra. Coque rad.cucumeris aſinini in vino decoctionis ficuum ſiccarum, & radicis altheæ, tere omnia ſimul, & appone vt ſuprà. Itẽ R. Fellis tauri, nitri ana partem vnam, piperis partem s. permiſce cum melle, & appone ſuper ventrem ſpacio mediæ horæ, hoc etiam hydropicis confert. Clyſteria ex puro oleo purgãt ſenes, & omnes ventrem ſtipticum habentes. ex 5. reg. Sanitatis. Vnguentum de artamita magnum à Meſ.deſcriptum, ſi ex eo vngatur vmbilicus vſque ad pectinem, ſoluit ventrem ſolutione catarici. Similiter ſi ex eo vngatur ventriculus, prouocat vomitum, & eiicit vermes. Suppoſitorium ex felle taurino, colocynthide & melle optimum eſt. Malua & Mercurialis coctæ in brodio, & comeſtæ, aut earum brodium bibitum ante cibum, leniunt ventrem.

Vnguentum aliud ſoluens. R. Ellebori albi & nigri, hermodactylorum, bryoniæ, eſulæ, iuſquiami, acori, ſucci ſemperuiui, colocynthidis, aloes ana. fac vnguentum cum ſucco bryoniæ. Cùm volueris ventrem ſoluere, vnge eo plantas pedum: cùm autem vomitum volueris prouocare, vnge volas manuum

Quòd

Quòd si rursus volueris restringere, laua partes, aut vnge cum vnguẽto marciato. Item medietatem testæ nucis imple butyro, & liga super vmbilicum, & laxabitur venter sufficienter. Sauinam bullitam in aqua tere cum axungia porci, & fac vnguentum, vel sola decoctione sabinæ foue vmbilicum. Fel taurinum super vmbilicum ligatum, soluit ventrem. Si infans sit constipatus, teratur stercus muris, & parum de eo in vmbilicum immittatur. Aut frica orificium ani eius cum paruo digito, oleo aut saliua intincto: aut impone paruam candelam ceream oleo inunctam, & modico sale aspersam: aut fiant parua clysteria cum puluere sacchari, melle rosaceo, vitello oui & drac. ij. cass. nouiter extractæ cũ brodio carnium.

De Colica passione. Cap. IX.

A Principio, siue sit à ventositate, siue à materia crassa phlegmatica, siue à retentione fæcum, confert operari cum clysteriis primò lenientibus, cum aliquali carminatione ventositatis, maximè in ea in qua fæces retinentur, ponendo pinguedines anatis & gallinæ, & olea leniẽtia anodyna, sicut amygdalarum dulcium, de lilio, chamæmillæ, anethi, & huiusmodi, cum brodio carnium, vel deco-

ctione communi, cum floribus chamæmillæ, & anethi, in fine decoctionis ponendo puluerẽ ſacchari, mel roſaceum, caſſiam nuper extractam, & diacatholicon: Succeſſiue deinde fortiora miſceantur, hiera, electuarium Indum, benedicta ſimplex & ſimilia. Quando adeſt multa ventoſitas, cõferet electuarium de baccis lauri, cum decoctione calamenthi, origani, parietaria, fenetionis, cymini, aniſi, fœniculi, carui, ameos, fœnogræci, ſeminis lini, & ſimilibus, addendo flores chamæm. & meliloti in fine decoctionis. Perſeuerãdum eſt autem cum clyſteriis, donec via inferius ſit aperta, vt fæces exeãt, tunc exhibe aliquid ad euacuandum, vt hieram de octo rebus rectificatam, vt ſuprà in libro de ægritudinibus ſtomachi, cum aqua abſinthij, dando vnc.j. s. in aurora: aut diacatholiconis cum caſſ. & electuario Indo maiori vnc. ij. vel iij. vel iiij. ſecundum exigentiam.

Ad Colicam ex craßis humoribus, & dolorem membrorum interiorum. R. Agarici vnc.s. radic. ireos, ariſtol. rot. hyſſopi, maſtichis, ſquinanthi, carpobalſami, aniſi, ana drac. s. turbith ad pondus omnium. Trita & cribellata conficiantur cum decoctione agarici: da drachm. iij. vel circa

cum

cum aqua calida virtualiter & actualiter. Decoctio autem agarici sic fit. R. Radic. squinanthi, folij, cyperi, agarici, aristol. vtriusque, radic. apij, ana drach. vj. Coquantur ad cõsumptionem duarum partium super ignem leuem.

Ad dolores fortes. R. Cymini, assæ fœtidæ, carui, aristoloch. chamæmil. coronæ regiæ, absinthij, agarici, ana drach. x. trium piperum, opij, ana drach. j. croci, carpobalsami, squinanthi, cinnamomi, ana drach. ij. asari, gentianæ, ana aur. j. trita & cribellata conficiantur cum syrupo facto ex melle & decoctione squinanthi, & coronæ regiæ, chamæm. & anisi inuicem coctis. Da cum decoctione anisi drach. ij. vel vsque ad iiij. secundum patientis tolerantiam.

Medicamentum citò soluens ventrem, & ventositatem dissoluens. R. Mastichis, anisi, gingiberis ana drach. j. turbith optimi drach. ij. confice cum melle despumato. Dosis est drach. ij.

Aliud consimile expertum. R. Turbith, agarici ana drac. j. anisi, masticis, ana drac. j. s. confice cum melle. Dosis est drac. iij.

Ceratum solutiuum ventris in colica.

R. Coccignidij excorticati, contriti q. vis, cõfice cum cera, & appone ventri. Ius

galli

galli antiqui, deplumati, viui, deinde verberati, in cuius ventre ponatur polypodium, ſena, ſem carthami, daucus, anethum, ſal gemmæ, cocti deinde in olla magna plena aqua, & poſt conſumptionē medietatis, ponatur in olla minore, & ſic ſucceſſiuè: donec remaneant ſolùm lib. ij. vel iii. De hac decoctione da lib. j. s. ad bibendum calidè, aut libr. j. ad minus, per duas horas ante cibum. De reſiduo conſice clyſteres. Educit enim fæces ſi retinentur, reſoluit ventoſitatem, & ſedat dolorem. In forti dolore da drach. s. vel ſcrup. ij. vel drac. j. philonij Romani per horas duas poſt cœnam inuoluendo in hoſtia madefacta in vino. Aut pone in ſuppoſitorio parum opij cum ſucco lactucæ diſſoluti. Conuenit multum decoctio chamæmillæ in brodio caponis, bibendo magnum hauſtum per horam ante paſtum. Patiens colicam ſuſcitet canem dormientem, & mingat in loco vbi dormiebat canis, ipſe iuuabitur, & canis lædetur. Quod etſi ſit, Galeno tamen videtur ſuperſticioſum. Galanga valet ad colicam ventoſam, & frangit omnem ventoſitatem. Cornu cerui bibitum, ſtatim ſedat dolorem. Cataplaſma ex ſauina, curat iliacam. Oleum laurinum de

enula,

enula, de ruta, de carthamo, de kerua, vtilia sunt tam dolori colico quàm iliacę, & dolori stomachi à phlegmate viscido.

Ad colicam, vomitum, ileon, & dolorem stomachi. R. Myrobalanorum citrinorum & Indorum, mastichis, anisi, ameos, seminis opij, corticum cassiæ, medullæ seminis carthami ana drach. j. salis Indi drach. s. fiat massa pilularum cum succo foliorum citri, vel aqua eius, addendo aloes hepatici ad pondus omnium. Eius dosis est drach. ij. cum aqua calida, & valet ad colicam ventosam, dolores dorsi, indigestionem, & lenit ventrem, educendo humores crudos. Colica quæ augetur à medicinis calidis, & à ieiunio, & in qua dolor est mordax, fit à materia impacta in substantia intestini coli, & exhibitione hieræ picræ sanatur: ex primo de locis affect. cap. iii. Infirmus cibis temperatis vtatur. Cui verò cibaria facilis digestionis nocent, cum dolore mordaci in ventre, & eius egestiones sunt corruptæ, dentur ei cibaria solidiora stiptica. Gale. loco allegato.

Electuarium quod dicitur Euadens, valet ad dolores colicos & chronicos confestim, & est Galeni. R. Spicæ nardi aur. xvj. myrrhæ, opij, laccæ, opopanacis, olibani, castorei

rei ana drach. vij. galbani drach. vj. maſtichis, aur. v. folij aur. vj. piperis longi aur. ij. croci aur. vj. ſquinanthi aur. ix. ameos, cinnamomi ana aur. iiij. ſcordij aur. ij. bdellij aur. j. radic. ireos, agarici ana aur. xvj. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatę, quod reponatur in vaſe vitreato. Vſus eius ſit poſt ſex menſes, ſicut aliarũ medicinarũ, in quibus eſt opiũ. Doſis drach. j. vel drach. j. s. ad plus.

Electuarium Zaccaron, quod eſt commune colicæ & lapidi, quando eſt ambiguitas, quis illorum ſit, valet contra ventoſitatem & colicam, frangit lapidem, & laxat ventrem.

R. Turbith, acori ana drach. vj. cymini, carui ana aur. j. agarici, rad. ireos, ariſtol. ana aur. vj. origani, hyſſopi ana aur. iij. ſquinanthi, maſtichis ana drach. j. trita & cribellata confice cum melle optimo deſpumato. Doſis eſt quaſi auellana. Ego verò do drach. s. & plurimum confert.

Aliud Aſclepiadis ad paßiones colicas & ventoſitates. R. Cymini drach. vj. ſeminis apij drach. v. dauri drach. ij. piperis albi drach. j. tere, & da drach. j.

Aliud. R. Seminis rutæ agreſtis, ſeſeleos ana drach. viij. petroſelini ſylueſtris drach. iij. piperis albi drach. ij. tere, & da vt

da vt ſuprà. Mentha cataplaſmata confert. Herba ſerpentina, quæ habet folia ad ſimilitudinem ſalicis foliorum ab vna parte piloſa, quæ oritur in pratis ſuper montes, pulueriʒata, bibita cum vino albo, medij cochlearij quantitate purgat ſubitò colicam. Chamæmilla malaxata cum melle data, curat dolorem ventris, & renum, & prouocat vrinã. Carçanium porci dictum aſtragalum combure, tere, & exhibe cum aqua in potu. Fel tauri infunde in ſuppoſitorium, aut in ſapone, & impone.

Ad iliacos, colicos, dyſentericos, ſpleneticos, cibum vomentes, ventoſitates & interiores diſpoſitiones.

R. Seminis apij, & aniſi ana drach. vj. abſinthij drach. iiij. piperis, myrrhæ ana drac. ij. cinnamomi drac. vj. opij, caſtorei, ana drac. ij. trochiſcos cũ aqua. Da colicis & cibum vomentibus drac. s. vel ſcrup. ij. vel drac. j. cum aqua, iliacis & dyſentericis cum decoctione myrtillorum, ſpleneticis cum oxymelle calido, teſte Galeno 9. de Compo. per loca: anodynorum colicorum primum eſt philonium Tharſenſe, ſiue doleat colõ, ſiue doleat hepar, ſiue dyſenteriam patiatur, ſiue lapidem, ſiue pleureſim, ſiue ſputum ſanguinis,

ſiue

ſiue catarrhum. Spolium ſerpentis in vaſe æreo frica, donec comburatur, & vnge cum digito anum interius. Exhibere drach. j. calami aromatici cum drach. j. theriacæ cum vino albo, curat colicam ſubitò. Sint cibi eorum boni nutrimenti, & potus paucæ quantitatis.

De cholerica paßione. *Cap.* x.

QVando ſentitur punctio in ſtomacho, & triſtitia, cum abominatione, ex indigeſtione corruptarum materiarum, quæ mouentur, vt expellantur à corpore, per ſeceſſum, aut per vomitum, aut per vtrunque, tunc curandum eſt, vt materiæ illæ per vomitum expellantur, non quidem cum oleo oliuarum, & aqua calida, quia laxaretur ſtomachus, & debilitaretur, ſed exhibeatur aqua mellis calida frequenter, quãdiu durauerit vomitus. Quòd ſi vomitus ſit ſolus, & nihil per ſeceſſum expellatur, prouocetur ventris ſolutio cum leuibus, ſicut cum ſuppoſitoriis & clyſteriis, aut dare mannam cum rhabarbaro, & ſimilibus. Si autem videris, quòd non ex cibi indigeſti corruptione proueniat, ſed ex cholera, oportet infrigidare ad intra & ad extra, dando aquam hordei in bona quantitate

cum

cum puluere ſacchari, & melle roſ. ana vnc.j. Quòd ſi ſuperfluat vomitus, ponatur ventoſa magna ſuper ſtomachũ ſine inciſione: demum vnge ſtomachum cum ſandalis, roſis, camphura, cum ſucco granatorũ, & poſtea appone album oui conquaſſatum cum vnc.ß. olibani, & drach.ij. ſandarachæ calidè: Exhibeatur per os ſuccus granatorum & citoniorum. Aqua roſacea calefacta confortat ſtomachum, & prohibet ægritudines. Frequẽtetur exhibitio medicinarum adſtringentium ex ſuccis prædictis, maximè in corporibus cholericis. Confert ſyrupus factus ex ſucco granatorum cocto, in quo dum coquitur, infundantur rami menthæ viridis, & coquatur donec inſpiſſetur, remouendo mentham. Detur de eo, quoniam optimũ eſt medicamentum.

Quando verò pulſus minoratur: da aquam carnis aſſatæ, quæ perforetur, & exprimatur, & ſuccus qui exit, eſt optimus, amouendo pinguedinem, ponendo in eo de vino granatorum, vel citoniorum. Quòd ſi vis facere optimam aquam carnis, accipe caponem iuuenem, aut gallinam, aut quatuor vel ſex pullos, amoue ab eis pellem, collum, & tibias, & omnia viſcera, vnà cum pinguedine, &

post ablutionem cum aqua, laua cum vino albo, & pone in olla interius vitreata: cooperiatur olla cooperculo nemoreo bene mundo, obturetur cum pasta, ne vllo modo respiret. pone ollam super carbones, ponendo lapidem, aut aliud ponderosum, quod comprimat cooperculum, & adde paulatim prunas circa ollam, vt non sit ignis fortis, sed remissus. Post duas horas aperi ollam, & reperies bonam quantitatem aquæ aurei coloris, quam colabis per stamineam laneam, super qua sit parum cinnamomi pistati, vt eius capiat odorem. Adde si videatur, parum vini granatorum, vel citoniorum Hæc est vera aqua carnis. Conuenit panem infundere in vino veteri odorifero, fiat salsamentum cum vino citoniorum cocto cum saccharo ad formam syrupi bene cocti, qui coletur per stamineã cum cinnamomo, vt suprà. & est res vtilis ac delectabilis valde. Plurimi distillant carnes per alembicum, aut per balneum Mariæ, & ponunt cum carnibus fragmenta lapidum pretiosorum, & folia auri, sed illud est maximi dispendij, & nullius vtilitatis. Si enim quis vult ministrare fragmenta lapidum pretiosorum, aduertat: quia sunt multa sophisticata, &

debent

debent dari in puluerem, inuoluendo in hoſtiam madefactam: quia ſi ponuntur in illis diſtillationibus nihil proſunt, quia eorum virtus cum diſtillatione non tranſit. Exhibeatur in fine cibi diacidonites cum ſaccharo, & ſuper ſtomachum ponatur ceratum vel emplaſtrũ diaphœnicon, deſcriptione Alex. circa finem.& eſt optimum.

De curatione vermium. *Cap.* XI.

RAdix filicis fœminæ, expellit lumbricos, dando cum melle vel iulepo, radix filicis maſculæ expellit cucurbitinos. Ille qui habet cucurbitinos eſt macilentus,& cum egeſtionibus emittit grana ſimilia ſeminibus cucurbitæ, & eſt mali coloris, cũm dolore ventris, maximè ſtomacho ieiuno. Detur ei decoctio granati dulcis. Carui eos expellit, vt & lumbricos. Semen caulium interficit vermes. Lupinorum farina cum æquali pondere marrubij ſuper vmbilicum poſita, expellit lumbricos. Cortex rad.mori celſi latos interficit, & limatura cornu cerui, lumbricos. Medullę oſſium ceraſorum,& ſimiliter puluis ex ſandaracha,expellunt lumbricos, & aſcarides. Endiuia amara, lactuca amara, & tribuli occidunt aſcarides. Suppoſitorium ex pice. Farina ni-

gellæ, cum ſucco abſinthij ſuper vmbilicum emplaſtrata. Folia perſicorum, & abrotanum trita & appoſita ſuper vmbilicum, vermes interficiunt & expellunt. Idem facit abſinthium, & centaurium minus. Puluis corallinæ cum melle, vel iulepo ſumptus in ieiuno interficit eos, & expellit. Clyſtere ex lacte cum ſaccharo pulueri zato, & vitello oui, quando non eſt febris, eſt optlmum. Aqua graminis, herbæ turchæ, abſinthij, & portulacæ exhibitæ, ſunt vtiles. Oleũ de abſinthio, de amygdalis amaris, de nucleis Perſicorum, & huiuſmodi, vngendo ventrem & ſtomachum calidè. Vel R. Theriacæ optimæ vnc. s. myrrhæ, aloes, dictamni, gentianæ, abſinthij, tormentillæ ana drach. s. puluerizata conficiantur cum felle vaccino, & aceto, & applicetur ſuper ſtomachum & ventrem.

Aliud. R. Succorum abſinthij, abrotani, perſicariæ, fellis tauri ana. contundantur cum modico axungiæ, & ſuper vmbilicum applicentur. Lupini comeſti & emplaſtrati necant vermes. Calamenthum in clyſteri poſitum necat aſcarides, & vermes aurium, & eos qui in vlceribus generantur. Puluis rhabarbari, aut rhapontici necat vermes ſeu lumbricos.

Idem

Idem abrotanum ſua amaritudine facit. Pilula ex galbano, melle intincta, necat lumbricos. Limatura cornu cerui in potu data drach. j. ſucci plantaginis in potu, & plantago ipſa contuſa & poſita ſuper vmbilicum. Suppoſitorium ex carne pingui ſalita cum filo per horã dimiſſum, poſtea extractum, extrahit eos. Rubea tinctorum ſumpta cum ſaccharo. Clyſtere ex decoctione cẽtaurij, hyſſopi, & carthami cum modico ſalis, deponit vermes. Stœchas citrina collo appenſa, enecat vermes. Farina lupinorum cum æquali pondere marrubij ſuper vmbilicum applicata, expellit lumbricos.

LIBER XIIII. DE AFFECTIBUS RENUM & VESICÆ.

De apoſtematibus calidis renum. Cap. I.

SIgna apoſtematis calidi renum ſunt, febris inſeparabilis, habẽs commotiones inordinatas, dolor qui mouetur, & ſedatur: propriè in aldubellati augetur dolor, iacendo ſuper latus oppoſitum. Quando apoſtema fit aldubellati, augetur dolor & grauitas, maximè quando eſt in panniculo & ſuſpenſorio, prohibetur erectio, & ſe-

tatur dolor in resupinatione: quando maturatur, augetur horripilatio, & minuitur febris: quando rumpitur, cessat febris, & rigor omnino. Aqua casei, aqua sacchari & mellis, aqua hordei, & cassia fistula conueniunt. Vitentur diuretica, nisi post maturationem, quã cognosces ex vrina rubea cum sedimine. Non dentur semina, neque pilulæ, neque balnea, nisi post declinationem. Si verò apostema phlegmaticum, est grauitas & tensio, & minoratio in operationibus renum, & non est illic inflammatio. Cura est cum emplastris calefacientibus & diureticis mundificatiuis. Oleum quoque laurinum, folia lauri, & ruta, & clysteria conueniunt.

De his quæ præseruant à lapide renum & vesicæ. Cap. II.

PRæseruantia à generatione lapidis. Obseruatio debita regiminis sex rerum non naturalium, & debitæ purgationes vniuersales bis in anno, scilicet vere & autumno, deinde particulares, vt mox dicetur. Vniuersales purgationes fiunt cum rebus leuibus, renes tamen & vias vrinæ respicientibus. Fiat primò clystere, si opus sit: deinde exhibeatur potio infrascripta: R. Sebesten n°. x. liquiritiæ, passularum ana drac. j. hordei capil.

Veneris

Veneris ana m.s.ſeminis aniſorum & fœniculi ana drach. j ſem. maluæ drach.iij. aquæ lib.j.fiat decoctio vſque ad conſumptionem duarum partium, deinde coletur, & colaturæ addantur caſſiæ optimæ nuper extractæ drach. x. ſyrupi violacei vnc. j. bibat per horam ante prandium, facta prius operatione vnius clyſteris, vt ſupra.

Item R. Syrupi de duabus rad. cum aceto vnc. j. ſyrupu de liquiritia vnc.s. aquarum betonicæ, capillorum Ven. & maluarum ana vnc.j. miſce pro ſyrupo, capiendo in aurora, & continuando donec materia videatur digeſta. Tunc purgetur infraſcripta medicina: R. Prædictę decoctionis vnc. iiij. in qua diſſoluantur diacatholiconis, caſſiæ nuper extractæ ana vnc.s. electuarij Indi maioris, benedictæ ſ. ana drach.j. vel drach. j. s. ſyrup. viol.vnc.j.& bibat in aurora cum debito regimine. Pòſt ſumat puluerem ſacchari pro lauatiuo. Facta purgatione ſupraſcripta,capiat ſemel in menſe potionem ex decoctione ſebeſten ſupraſcriptam, & illinc ad quindecim dies capiat quatuor matutinis continuis vnc. iiij aquæ mellis factæ ſecundum artem, clarificatæ & aromatizatæ cum cinnamomo pro

ſingulo mane, iterando ſemel in menſe per aliquod tempus hæc duo remedia.

Confectio mirabilis præſeruans à generatione Lapidis, & expellens eos. R. Lapidis lyncis, lapidis ſpongiæ, lapidis Iudaici contriti ſuper cotem barbitonſorum & abluti ana drach. j. cinnamomi electi, ſeminis geniſtæ, corymborum hederæ ana drach. j. s. rubeæ tinctorum, nitri combuſti ana ſcrup. ij. ſacchari boni diſſoluti in aquis ſaxifragiæ & capillorum Veneris q.s. fiat confectio in morſellis, de quibus capiat vnum pro vice per horam ante cibum. Quando ergo ſentit grauitatem renum & alchatim, & videt vrinas albas, ſubtiles & claras, & metuit ne corripiatur à doloribus renum, ſumat ex hac confectione. Quòd ſi ceſſet dolor & grauitas, & vrinæ appareant turbulentæ, & arenoſæ, deſinat. R. Olei roſ. violati ana vnc. j. s. lauentur in aqua acetoſæ, deinde agitentur cum modico aceti albi, & ex eis frigidis vngantur renes, lauando per interualla dictos renes cum vino albo, & tertia parte aquæ roſaceæ calidis. Confert etiam ad præſeruandum dare vnc. s. terebinthinæ abietis in aurora inuolutam in hoſtia, vel nebula, vino madefacta. Comedere vrticas virides

in cibis aut ſiccas pulueriz atas præſeruat à generatione lapidis & arenularum. Semen geniſtæ mundificat renes ab omnibus ſuperfluitatibus,& non permittit materias in eis figi, neque in lapidem conuerti. Doſis eſt drach.ij.vel iij. cum aqua mellis roſacei,vel cum melle roſaceo,vel cum aqua mellis roſacei cum roſis & maſtiche. Item bibere decoctionem ſeminũ melonum præſeruat. Decoctio maluæ campeſtris in brodio caponis, addendo butyri recentis & mellis vel ſacchari ana vnc. j. ſi bibatur lib.i. ad minus per horas duas ante cibum calidè,valet mirabiliter ad præſeruandum & curandum: mundificat enim renes, & ventrem lenit.

De curatione lapidis Renum & veſicæ. *Cap.* III.

QVando incipit dolor in rene & in latere, ſecundum deſcenſum pori veteris,tendentis à rene ad veſicam:adeſt quoque frequentia mictus,aut vrinæ retentio, tunc incipe à leuioribus, primò exhibendo clyſtere,ſi opus ſit,vt in præcedenti cap. dictum eſt. Vnge latus dolens ex oleo de ſcorpionibus,& fomenta cum parietaria, vel ſenecione, vel cum vtroque debitè calefactis ſuper tegula,

aut in vino albo, aut in sartagine cum oleo communi. Post fomentationem, & ante vnge eam calide cum oleo supra scripto, & repete clysteria. Quòd si dolor non remoueatur, da potionem scriptam cap. præced. ex cassia cum decoctione sebesten, facta prius purgatione vnius clysteris, iterando fomenta & vnctiones vt suprà: ponendo in potione cass. seruatam, loco syrupi viol. vnc. j. olei amygdalarum dulcium recentis. Si autem dolor non quiescat, & arenulæ seu calculi non exierint, da drach. j. ex puluere maxillæ piscis lucij (quem Galli brochetum vocant) cum vino albo, aut vnc. vj. aquarum maluę & saxifragię cum saccharo per horas duas ante cibum calidè. Aut da decoctionem maluæ campestris, vel terebinthinam abietis, vt cap. præced. dictum est: hæc enim etsi conferant ad præseruationem, valent tamen quoque ad curandum: præseruatio enim futurorum morborum similis est correctioni iam generatorum. Dicentur autem medicinæ successiuè, quæ sunt magis ad curandum idoneæ. Non est cessandum à fomentis, vnctionibus, clysteriis, secundum exigentiam, donec exeant calculi. Quòd si dolor inualescat, & calculi

non

non exeant, nullum eſt ſecurius remedium, quàm ingredi balneum, vt infrà. ℞. Senecionis, parietariæ, foliorum caulium, anethi, abrotani, ſaxifragiæ, florum chamæm. & meliloti ana m.ij. ſem. milij ſolis vnc. iij. ſeminis lini & fœnigræci, aniſi, fœniculi, ameos vnc.j. fol. & ſemin. maluarum ana m.j.s. fiat decoctio in s.q. aquæ vſque ad tertiæ conſumptionem, & in ea decenter calida balneetur vſque ad vmbilicum, & in balneo bibat drach. j. lithontribon, vel Iuſtini Imperatoris, diſſoluti cum vino albo. Non ſtabit per decimam partem horæ in balneo, quin omnis dolor quieſcat. Quòd ſi opus erit balneo iterato, reuertatur bis aut ter: & non eſt remediũ ei ſimile. Sunt aliæ multæ medicinæ expellentes, & frangentes lapides, quæ ante & poſt balneum adminiſtrari poſſunt, vt infrà. Semen geniſtæ mundificat renes ab omnibus ſuperfluitatibus, & prouocat vrinam fortiter, & frangit lapides renum & veſicæ. Doſis eius eſt drach. ij. vel iij. cum melle roſaceo, vel cum aqua mellis roſicum roſis & maſtiche. Folia cetrach, cortex lauri cum vino bibitus: fructus albi hederæ cum vino albo bibiti: chamædrys cum melle cocta, aut cum aqua mellis: gummi viti:

dome

domesticæ cum vino bibitum, decoctio graminis bibita, radix vmbilici Veneris cum foliis comesta ol. de granis citri & citrangulorum, lapides frangunt, & vrinam prouocant. Pæonia renes mundificat. Serapinum cum succo rutæ dissolutum frangit lapidem, & facit mingere. Decoctio medullæ ossium cerasorum prouocat vrinam, & frangit lapidem renum & vesicæ. Lapis Iudaicus contritus super cotem viridem barbitonsorum ablutus, datus cum aqua calida, vel vino albo, frãgit & expellit lapides, & similiter succus virgæ pastoris.

Ad lapidem Renum. R. Aristol. dauci florum squinanthi, carpobalsami, spicæ nardi, croci, mei, succi apij, cassiæ ligneæ, chamædryos, scordij ameos, prassij, tragacanthi, ireos, origani montani, caruisefeleos, caryophyllorum, cort. rad. capparorum, cymini, seminis fœniculi, scillę assatæ, sinapis, myrrhæ, seminis erucæ, condisi ana drach. j. pinearum excorticatarum recentium ad pondus omnium. Trita & cribellata conficiantur cum melle optimo despumato, & fiat electuarium in forma opiatæ. Dosis eius est drach. iij. omni die mane.

Medicamen vltimum sedans dolorem, & extra

extrahens Lapides. Rec Api campestris vnc. j. cyperi, spicæ aromaticæ, seminis papaueris albi, cinnamomi, cassiæ ligneæ piperis albi, seminis bauciæ, acori ana vnc. j. s. lapidis Iudaici, lapidis lyncis, ana vnc. s. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo despumato, & detur quantitas auellanæ pro vice cum vino albo. Semen maluæ cum vino albo bibitum, frangit lapidem renum. Sanguis hirci, qui comedit petroselinum, seseli montanum, & bibit vinum, frangit lapides renum & vesicæ. Folia salicis bibita cum vino albo, & gummi arboris cerasorum cum vino bibitum, frangit & expellit lapides & arenas à renibus & vesica, aperítque meatum vrinæ obstructum. Sedere in decoctione crithmi marini vsque ab vmbilicum, quæ sit salsa, & decenter calida, sedat dolorem iliacum, dysuriam, stranguriam, & vitium lapidis renum & vesicæ. Gummi prunorum cum vino albo bibitum, frangit lapidem renum, prouocat vrinam (vt & Matricaria) & soluit sanguinem coagulatum in vesica. Abrotanum, bdellium, cinis rad. caulium chamæmelum, lapis spongiæ, lumbrici terrestres, siccati, puluerizati, cum vino albo bibiti : vitrum combustum

cum

cum vino albo bibitum : cinis testæ oui, à qua exiuit pullus : pimpinella, sem. milij solis, stercus muris cum olibano sumptum, & radix rubi tam coniunctim, quàm diuisim, expellunt lapides à renibus & vesica.

Trochisci diuretici educentes lapides & sabulosas hypostases. R. Asari, petroselini, phu, meu ana drach. iiij. seminis anisi, dauci, apij montani, carpobalsami, dragacanthi ana drach. ij. dissolue dragacanthum in vino dulci, permisce alia, fac trochiscos, & da scrup. ij. cum vnc. iij. vini lymphati. Corymbi hederæ septem vel nouem triri, cum vino albo poti, lapidem renum & vesicæ frangunt, & vrinam potenter prouocant. Sanguinem leporis & totam pellem cum pilis combure in olla cruda, da cineris cum aqua calida cochlearium vnum ieiuno, rumpit enim lapides & expellit.

Ad lapidem Renum & Vesicæ, expellens superfluitates per vrinam. Rec. Capil. veneris recentium, cineris scorpionum facti secundum artem, gentianæ, vitri combusti, lapidis Iudaici, seminis cucumeris, cucurbitæ, anisi, rad. ireos, ana confice cum syrupo facto ex melle despumato cum decoctione chamæmillæ inuicem coctis

coctis. Dosis est drach. j. s. pro vice cum drach. iiii. decoctionis agarici, quæ sic fit: R. Rad. squinanthi, folij, cyperi, agarici, aristolochiæ vtriusque, radic. apij ana drachm. vj. aquæ lib. ij. coquantur super ignem leuem, donec absumantur duæ partes: postea coletur, & detur vt supra.

Aliud ad lapidem Renum & Vesicæ, expellens superfluitates per vrinam, laxans humores diuersos, soluendo ventositates, & est Bezoar. Rec. Turbith, agarici, vitri combusti, gingiberis, lapidis Iudaici, sanguinis hirci sicci, semin. anisi & fœniculi, trium piperum, chamædryos chamæpityos, bdellij ana drach. iiij. trita & cribellata conficiantur cum optimo vino decoctionis agarici, & dentur de eo drach. ij. vel iij. pro vice vel circa. Cubebæ frangunt lapidem renum & vesicæ, similiter & flos squinanthi. Electuarium ex tribus partibus chamæpityos, & vna lapidis lyncis, & alia saxifragiæ cum melle despumato: est mirabile ad lapidem, stranguriam, &c. Prodest & chamæpitys cataplasmata.

Decoctio ad Lapidem. Rec. Aristol. aur. x. asari, aur. ij. marrubij. aur. j. radic. ireos aur. iij. saliuncæ. sem. anisi, seminis cucumeris

cumeris ana drach.vj. coquantur in lib ij. aquæ ad consumptionem duarum partium, colentur, & dentur drac.iiij. Oleum de keiri citrina sedat dolorem renum & vesicæ. Oleum de scorpionibus, & oleum sericinum, id est de tribulo (qui est cicer Imperatoris) remouent difficultatem mictionis, vngendo ex eis calidis. Brodium cicerum rub. mundificat renes & frangit lapides.

Galenus in libello de Cura lapidis ponit hoc electuarium frangere lapidem. R. Corticum rad. asparagi, cort. rad. fœniculi exiccatorum, polij scolopendriæ, cubebarum ana drach.v. ebeni, gummi prunorum, lapidis Iudaici contriti super cotem, cassiæ, cyperi bdellij, ameos ana drach.ij. trita singulariter & cribellata conficiantur cum syrupo de saccharo, & dentur drach.iij. vel circa, cum aqua calida, in qua bullitum sit semen fœniculi.

Ad vehementiam doloris ex Lapide. Rec. Fœnigræci drach. iiij seminum apij & dauci ana scrup. ij. coquantur in vnc.vj. aquæ ad consumptionẽ medietatis, deinde fricentur digitis, donec aliquantulum viscidũ fiat: coletur. in colatura dissolue syrupi violacei vnc.j.s.& bibat in aurora. Hyeme verò detur ante drach.j. theriacę.

R.Pin

R. Pingued. gallinæ. vnc. j. olei anethi drac. iii. liquefiant ſimul, & in eis calidis infundatur lana quæ applicetur loco doloris, fomentando cum ea calida.

Ad dolorem Capitis, qui accidit eis.

R. Sacchari roſacei drac. x. caſſiæ nuper extractæ mundatæ à granis drach. vi. ſyrupi violacei vnc. j. s. diſſolue cum aqua capillorum Veneris calida, exhibeatur in aurora. Vngatur frons cum oleo roſaceo, & tertia parte aceti ſimul agitando. Si autem dolor capitis accidat tempore frigoris, dentur ſcrup. iiii. agarici, & drac. j. rhabarbari pulueri zata, & confecta cum ſyrupo acetoſo ex ſaccharo. Dolorem brachiorum, remouebit vnctio ex oleo anethi calido.

Medicinarum, quæ ad calculos adminiſtrantur, quædam ſunt quæ commiſtæ faciunt alias penetrare, ſicut calamenthum, piper & cinnamomum: Quædam ſunt quæ extrahũt ſuperfluitates craſſas, ſicut fœnum græcum, daucus, phu, meu, aſarum, acorus, ammi, leucoium, ſeſeli, ſemen agni caſti, ſquinanthum, cordumeni. Quædam dolorem ſedant, ſicut ſemen lini, & eius mucilago, auellanæ, ſemen altheæ. Quædam confortant, ſicut ben, ariſtol. longa, lilium ſiccum, ſemen

agni casti, rosæ, balaustia, sandali, & squinanthum.

Ad dolorem Renum chronicum.

R. Spicæ nardi, seminis anethi, dauci, sem. milij solis ana drac. s. amyli vnc. ij. caphuræ drac. j. boli Armeni vnc. s. sang. draconis, terræ sigillatę ana drac. ij. croci scrup. j. vitellorũ ouorum n°. iij. fiat vnguentum in mortario plumbeo longa agitatione, quo vngantur renes mane & serò. Confert etiam oleum de fisticis, de granis pini, & de granis lauri, quando ægritudo est chronica.

De lapide Vesicæ specialiter, & de symptomatibus eius. Cap. IIII.

MVlta tradita in præced. cap. sunt cõmunia lapidi renum & vesicæ: in hoc verò cap. ponentur remedia magis specialia & appropriata lapidi vesicæ.

Electuarium Galeni pro rege, qui fuit sanatus à lapide Vesicæ. R. Pyrethri, euphorbij, castorei, corticum radicum capparorum, sem. iusquiami albi, galangæ ana drac. j. opij drac. iij. acori g. iiii. s. cinnamomi, seminis bauciæ syluestris, seminis apij, costi, petroselini, cassiæ ligneæ, menthæ, myrrhæ, chamæpityos, calamenti fluuialis & montani, gentianæ, liquiritiæ, enulæ, chamædryos, prassij,

scolo

ſcolopendriæ, ariſtol. rot. ſeminis ameos, maſtichis, radic. ireos, cymini carmeni, caryophyllorum, ſeminis fœniculi, ſcillæ aſſatæ, ſinapis, granorum pini, aniſi, carpobalſami, ſeminis crucæ ſylueſtris, ſeminis agni caſti, aniuden (& eſt herba ex qua fit aſſa fœtida, & dicitur ſilphium) ana. g. iiii. s. trita & cribellata liniantur cum oleo amygdalarum dulcium recenti, quantitate drach. ij. conficiantur cum melle optimo deſpumato, & fiat electuariũ in forma opiatæ. Doſis eius eſt ſcrup. j. vel drac. s. omni mane.

Electuarium expertum, curans lapidem Veſicæ. R. Squinanthi, ſtœchadis ana drac. j. ſanguinis hirci ſicci drach. vi. lapidis Iudaici drac. ij aniſi drac. iiii. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo deſpumato cum decoctione radic. apij inuicem coctis, & detur quantitas auellanæ ſingulo mane.

Medicamentum ad lapidem Veſicæ prouocans vrinam.

R. Seminis cucumeris, amygdalarum, ſeminis cucurbitæ, lapidis Iudaici, agarici, florum chamæmillæ, gentianæ ana drachm. iiii. ariſtol. capil. Veneris, ſaliuncæ, ſanguinis hirci ſicci, vitri combuſti, lapidis citrini, qui inue-

nitur in felle vaccæ, anisi, rad. apij, bdellij, myrrhæ ana drac. v. trita & cribellata cõficiãtur cum melle despumato, & dentur drach. iiii. cum decoctione rad. apij & fœniculi. Succus rad. lauri vitrum combustum cum vino albo bibitum, vtrunq; frangit lapidem vesicæ. Iniectio sanguinis vulpis aut leporis calidi in vesicam, frangit lapidem vesicæ: atque etiam si ponatur lapis extractus de vesica in dicto sanguine in triduo dissoluetur.

Aliud quod frangit Lapidem & ad minuta secernit, quousque mundificet vesicam, & clarum mingat: & quod plus est, ita curat, vt non amplius regeneretur. R. Seminis dauci, anisi, nitrulli, petroselini, myrrhæ ana drac. vj. cassiæ ligneæ, baccarum lauri, cinnamomi, nardi celticæ ana drac. iiii. trita & cribellata conficiantur cum aqua, & fiant formæ lupinis similes, da vnam omni die vsque ad triginta dies cum aqua in ieiuno. Hoc speciali modo ostẽdit confici Galen. 9. de Compos. per loca. Teratur in mortario ligneo cum pistello ligneo, & oportet terentem non habere anulum ferreum, nec sotulares perforatos: & licet hoc sit superstitiosum, tamen Gale. dicit, Et hoc sicut occultum accepimus.

Lapis

Lapis, qui inuenitur in capite limacis magnæ quæ est sine ostraco tritus, & cum vino albo potus, frangit lapidem vesicæ. Radix vmbilici Veneris seu cymbalariæ, & radix cardonis, cocta & comesta cum saccharo: item sanguis hirci cum vino albo exhibitus, & folia scolopendriæ bibita, frangunt lapidem vesicæ.

Trochisci ad arenosas hypostases, & ad dispositiones vrinæ, quæ sunt cum vlceratione.

R. Seminis apij, anisi, petroselini ana. drac. iiii. squinanthi, croci, dragacanthi ana drach. j. s. seminis dauci, piperis albi ana drac. j. trita & cribellata conficiantur cum protropio, & detur drac. j. pro vice mane, cũ protropio lymphato: Est autem protropium, vinum factum ex vuis passis super vite.

Aliud pharmacum, quo multi nephritici, patientes lapidem Vesicæ sanati sunt, & valet ad colicam & indispositionem vesicæ. R. Auellanarum, amygdalarum, seminis citrulli omnium mundatorum ana drac. j. seminis carui, croci, seminis maluæ, opij ana drach. vj. seminis iusquiami albi, seminis apij ana vnc. j. s. trita & cribellata conficiantur cum melle despumato, & fac trochiscos. Da obolos tres pro vice cum vnc. iiii. melicrati in mane: obolus autem

est pondus xii. granorum hordei.

Ad dolorem ex lapide Vesicæ, & ad dolores in vtrisque lateribus, & ad debilitatem coitus. R. Pinearum excorticatarum, medullæ seminis cucurbitæ, been rubei, & citrini, granorum sesami excorticatorum, galangæ, secacul (& est sigillum sanctæ Mariæ) gingiberis, seminis asparagi, sepi, scinci ana vnc.x. seminis vrticæ, seminis papaueris albi, liquiritiæ excorticatæ, seminis bauciæ ana drac. vii. penidiorum ad pondus omnium. Trita & cribellata conficiantur cum melle despumato.

Dosis eius sit quantitas nucis moschatæ mane & eundo dormitum. In diebus quibus capit hanc confectionem, cibetur cum lib. s. bauciarum excorticatarum, & mundatarum à venis interioribus, elixatarum vsque ad dissolutionem, addēdo oleum omphacinum & mel, fermentando cum quinque vitellis ouorum recentium, & aliquando coquantur cum eo passeres, colorando omnia cum croco & gingibere, aromatizando cum modico moscho. Elixatura foliorum lauri in sacculo posita, sedendo super eo calido, sedat dolorem vesicæ.

De

De lapide Vesicæ puerorum. Cap. V.

QVando pueris aut infantibus fit lapis in vesica, facit eis stranguriam dolorem magnum, tenuitatem vrinæ, pruritum in virga, & eorum virga manet erecta. A principio cùm hæc apparere incipiunt, fac puerum vel infantem vti rad. pæoniæ in cibo & potu: præseruat enim eos & curat. Balneetur quotidie in aqua decenter calida, & da illi de hoc medicamento. R. Olibani, matricariæ ana confice cum melle, & da quantitatem auellanæ pro vice mane & sero.

Medicamentum expertũ ad Lapidem eorum & difficultatem vrinæ. R. Septem nuces virides, pista eas cum exteriori cortice. Item accipe porrorum m. j. non lotorum, & extrahe succum ab vtroque, & cola, miscendo vtrumque simul, & da puero septem diebus, & quando ibit dormitum, vnge virgam, testes, & perinæum, inter testes & anum, ex oleo de been calido, aut oleo antiquo: sunt enim optima & experta. Fomentatio ex foliis meu super pectinem tollit stranguriam ipsorum. Semen serpylli datum & fomentatum confert difficultati vrinæ ipsorum & lapidi. Gummi amygdalarum exhibitum cum vino albo similiter.

Quando lapis eſt in collo veſicæ, tunc vrina eſt ſubtilis & aquoſa, quę prius fuit arenoſa: reſupinentur, & leuentur eius crura ad ſuperiora, mouendo eum huc atque illuc, vt lapis remoueatur à collo veſicæ. Quòd ſi nō poſſit remoueri, oportet vti argilla, & rad. cyperi.

De vlceribus Veſicæ & renum. *Cap.* VI.

INter vlcera renum & veſicæ hoc intereſt, quia in vlceribus renum non impeditur vrina, in vlceribus autem veſicæ impeditur, & cum difficultate & ardore mingitur. Item cortices, qui egrediuntur à veſica ſunt albi, lati, aut craſſi: qui autē à renibus ſunt rubei, aut exeūt trhombi, ſanioſi, oblongi. Quando verò vlcera ſunt in poris vreteribus, cortices exeunt parui, albi, & tenues. Item dolor in vlcere veſicæ, eſt vehemens, ſicut dolor parturientis, cum frequenti mictu ſanguinis, minoris tamen quantitatis, & minoris miſtionis cum vrina. Quando autem exeunt cortices ſine ſanguine, & ſanie, ſignum eſt excoriationis: quando cum ſanie, ſignum eſt vlceris. Curatio eſt primo, vt patiens abſtineat ab omnibus acutis, ſalſis, acribus, & vehementis dulcedinis, & ſint cibi eorum glutinantes ac boni. Exercitium nocet eis, quoniam inflammat

flammat & exacuit humores. Egent abſterſione à principio cum aqua mellis, poſitis in ea diureticis, dando in potu. Iniiciatur etiam in veſicam cum ſyringe. Deinde ad alia mundificantia & incarnantia tranſeundum, de quibus loco ſuo inferius dicetur.

Puluis curans vlcera Veſicæ. R. Cineris limaciarum combuſtarum cum ſuis teſtis partes quatuor, gallarum immaturarum partes duas, piperis partem vnam, fiat puluis, qui aſpergatur ſuper cibos, & ſanat. Cauda equina comeſta aut bibita, ſanat vlcera veſicæ. Radix nenupharis bibita, ſanat dolorem veſicæ.

Ad vlcera Renum & Veſicæ. R. Seminum lini, papaueris albi, citrulli, dragacanthi ana drac. ij. amyli drac. viii. fac trochiſcos cum mucilagine dragacanthi: valent enim ad veſicam vlceratam, & ad dyſenteriam.

Alij Trochiſci quibus vſus eſt Galenus.

R. Seminis citrulli drac. iiii. ſeminis iuſquiami albi drac. vj. opij, ſem. fœniculi, croci ana drac. iii. caſſiæ drach. s. fiſticos n°. x. auellanas totidem, ſeminis apij drac. ij. ſem. maluę ſylueſtris drac. vj. fiant trochiſci cum mucilagine dragacanthi, & detur drac. j. pro vice cum ſapa vini

non febrientibus. Lac asinæ, & lac capræ dando vnc.iii.pro vice summo mane, est plurimi iuuamenti. Item conferunt trochisci de alchekengi,& de papauere dando drac. j. pro vice cum sapa vini per horas duas post cœnam.

Vnguentum bonum. R. Pinguedinis anseris recentis drach. iiii. styracis liquidæ drac.j.ceræ albæ drac. ij. fiat vnguentum, quo vngatur perinæum.

Quando dolor est vehemens iniiciatur in vesicam collyrium album, quod fit ad oculos, cum lacte mulieris.

Medicamentum bonum. R. Sem. cucumeris, melonis, & cucurbitæ excorticatorum, auellanarum assatarũ ana drac.v. succi liquiritiæ vnc. j. amygdalarum dulcium mundatarum, amyli ana drac. s. seminum dauci, apij, erucæ ana drac. iii. sem portulacæ drac. iii. s. granorum pini drac. iiii. gummi dragacanthi, gummi amygdalarum, sem. iusquiami albi ana drac. iii. cicerum nigrorum vnc. x. croci drac. v. fiant trochisci cum rob drac.j. pro singulo, & detur vnus pro vice cum aqua ciceris, raphani & apii propriè post mundificationem vlceris. Moderetur potus aquæ, quando dolor est vehementior, & iniiciatur collyrium album, vt suprà.

Ad

Ad mictum sanguinis ex Vesica.

℞. Aluminis scissilis drac.j.dragacanthi drac. ij. gummi Arabici g. xii. da scrup. j. vel circa, cũ vino dulci. Satureia sumpta cum syrupo facto ex melle, dissoluit sanguinem concretum in vesica.

De retentione Vrinæ. *Cap.* VII.

VRinæ retentio fit, aut propter debilitatem expulsiuæ, aut ab oppilatione. Vt cognoscatur: situa collũ vesicæ inferius, & comptime pectinem cum manu: si exibit vrina, retentio erit propter expulsiuæ debilitatem: si verò non exierit, tunc est ab oppilatione. Oppilatio autem fit vno trium modorum: aut quia collum vesicæ intumescit, & induratur præter naturam, adeò quòd via clauditur: aut quia res extra naturã nata est in meatu, sicut verruca, caro superflua, porus, & similia: aut quia concurrit res aliqua ad meatum, sicut lapis, vel frustum sanguinis, vel sanies crassa, vel humores viscidi viã claudentes. Syringis immissio materiam obstruẽtem per extractionem indicat. Congelatio autem in vesica cognoscitur ꝑ flauitiẽ coloris patientis, per paruitatem & frequentiã pulsus & anhelitus, sudorẽ frigidum, febrem, rigorẽ, &

cto loco percussio, vrinã mittere nequibat: vesica erat plena, tumore circumscripta, neque argalia imponi poterat. Fecimus superfundere aquam tepidam spacio trium horarum: deinde oleo perungere. Cessauit dolor, & infirmo comprimente vesicam, & se exprimente, minxit, & quieuit. Galenus primo de Locis affect. cap.1.

Ad prouocandum vrinam, statim dolorem & ventositatem auferendo, ex secretis Galeni.

R. Radic. iridis, sem. fœniculi, apij, anisi, chamædryos, asa.i ana drach. ij. cinnamomi, gingiberis, carui, foliorum chamæmeli ana drach. j. succi stœchados, marrubii, gentianæ ana drac. ii. s. pulverizata conficiãtur cum decoctione asari, squinanthi, & seminis fœniculi: & fiat massa pro pilulis. Detur drach.i cum decoctione florum chamæmeli. Non est ei medicina similis in prouocãdo vrinam, subtiliando humores, aperiendo oppilationes & stomachum frigidum temperando & confortando.

Ad prouocandum vrinam & menstrua.

R. Pulegii, cymini, rad. lilii cœlestis, aristol. rot. ana cõfice cum melle, da drac. iii.

Aliud expertum. R. Asari, fœniculi, rubeæ, costi ana drach. i. satureiæ, hyssopi

ana

ana drach. ii. fiant ex eis pilulæ cum ſucco fœniculi: detur drach. i. cum decoctione fœniculi & aniſi. Pilulæ de opopanaco prouocant vrinam & menſtrua. Carduus albus in vino ſumptus, vrinam prouocat, & dyſuriam ſiccat. Cubebæ, hypericon, roſmarinus, polium, eruca, mentha aquatica, tam ſumpta quàm cataplaſmata: flores labruſcæ, folia ſcolopendriæ trita cum vino bibita, conferunt deſtillationi vrinæ. Galbanum ſumptũ, aut in capite virgæ poſitum, prouocat vrinã. Oleum ſericinum in veſicam iniectum & vnctum, tollit dolorem renum & veſicæ, & difficultatem mingendi.

De ardore vrinæ. *Cap.* VIII.

AD ardorem vrinæ, qui fit cum excoriatione veſicæ. R. Mucilaginis ſebeſten coctorum lib. s. mucilaginis, ſem. citoniorum, granorum ſeſami ana vnc. ii. penidiorum vnc. iiii. medullæ granorum citri drach. i. pinearum recentium lib. s. ſeminis portulacæ drach. ii. ſeminis ſcariolæ, endiuiæ, acetoſæ ana drach. i. s. vitri combuſti drach. ii. s. ſpodii dragacanthi, gummi Arabici, gummi ceraſorũ an. drac. j. ſacchari boni lib. s. pulueriʒentur omnia ſeparatim, & cribellẽtur: deinde incorporentur cum penidiis & ſaccharo

ſaccharo vltima contritione, poſtea bulliant cũ vnc. iiii. vini granatorũ dulcium, vſq; ad eius cõſumptionẽ, & fiat electuarium: de quo detur vnc. s. pro vice, bis aut ter in die, poſt debitas purgationes.

Aliud optimum. R. Trochiſci de alkachengi drac. j. conficiantur cum ſapa vini in forma opiatæ. Detur per horas duas poſt cœnam, inuoluendo in nebula madefacta in vino, aut diſſoluatur cum ſapa vini, & fiat parua potio, quam bibat vt ſuprà. Grana pini recentia cum ſemine cucumeris, confecta cum rob, comeſta, mitigant ardorem vrinæ, & prouocant vrinam, mundificant renes & veſicam ab humoribus craſſis. Radix nenupharis bibita, confert patienti ardorem vrinæ.

Ad ardorem vrinæ, quæ fit propter arenulas. R. Sebeſten n°. xxx. liquiritij, paſſularum ana vnc. ij. capillorum Veneris, foliorum cupreſſi, caudæ equinæ, foliorum vrticæ, hordei ana m. j. quatuor ſeminum frigidorum maiorum ana vnc. s. ſeminis aniſi, & fœniculi ana drach. ij. ſem. papaueris albi drach. ij. s. aquæ lib. vj. fiat decoctio vſq; ad conſumptionem duarum partium, deinde coletur, & in colatura diſſoluantur caſſiæ pinguis nuper

extractæ

extractæ, & à granis mundatæ vnc.iiij.penidiorum lib.s.iterum lento igni coquãtur,donec acquirant formam mollis opiatæ:deinde addatur cinnamomi electi subtilissimè puluerizati drach.ij.s. Reponatur in vase interius vitreato,& detur cochlearium vnum pro vice per horã ante prandium,bis aut ter in hebdomada,statim post bibendo brodium carnis: aut dissoluatur cum brodio,& bibatur, vt suprà:est enim valde vtile.

Puluis ad idem. R. Liquiritiæ excorticatæ vnc.ij.quatuor seminum communium frigidorum maiorum ana drach.iij.seminum portulacæ, endiuiæ, scariolæ ana drach.j.s.seminis papaueris albi drach.ij. cinnamomi electi drach. ij. s. sacchari vnc.x. fiat puluis, de quo capiat singulo mane drach.j. stomacho ieiuno. Confert etiam plurimum capere vnc. ij. cassiæ in canna,per interualla, per horam ante prãdium,cum brodio carnium, vel comedere ipsam siccam, & bibere post statim brodium. Item confert lymphare vinum cum aqua decoctionis liquiritiæ. Conferunt etiam multùm clysteria lenitiua, & vngere renes vnguento Gal. camphurato:& abstinere à salsis acutis, labore forti,coitu,& similibus.

Ad dolorem vrinæ, qui fit propter vlcus in virga. R. Succi virgæ pastoris (& est carduus maior) succi consolidæ minoris, succi plantaginis ana vnc. ij. camphuræ subtilissimè tritæ scrup. iiij. amyli vnc. ij. cerussæ factæ de plumbo vnc. j. lithargyrij vnc. s. tutiæ Alexandrinæ præparatæ in aqua rosacea drach. vj. alborum ouorum recentium n°. iij. fiat vnguentum in mortario plumbeo longa agitatione, ex quo inungatur perinæum, & tota virga: intingatur in eo tenta, quæ ponatur in orificio virgæ: & de eodem dissoluto cum lacte mulieris iniiciatur in virga. Ardori vrinæ, qui fit sine sanie, conferunt illa quæ sunt similia auellanis, facta ex seminibus communibus frigidis, iulepo & syrupo violaceo, mucilagine psyllij, & rob: frequens introitus aquæ tepidæ, sorbeat oua sorbilia, oleum amygdalarum dulcium, & ius gallinarum. Cibaria ex hordeo, amylo, risi hordei, & cucurbitis, conferunt: cauendo à salsis, acutis, labore & coitu.

De Diabete. Cap. IX.

IN diabetica passione, maior est quantitas vrinæ, quàm quantitas ebibitorum. mingitur aqua sicut bibitur. adest alui stipticitas, & sitis clamosa. Gal. 6. de Locis

Locis affect. testatur se non vidisse diabeticam passionem, nisi bis in vita sua. Curatio fit per contraria, vt si sit ex caliditate, per frigida, & è conuerso, ad intra & ad extra. Aqua lactis extracto butyro, lac acetosum, aqua hordei, fructus, & olera frigida sunt conuenientia. Clysteria ex aqua rosacea & mucilagine psyllij. frequenter conuenit infrigidare renes, & exhibere trochiscos de camphura, & de balaustiis, descriptos ab Auicenna cap. proprio, & trochiscos de spodio cũ aqua cucurbitæ. Emplastrentur renes cum lumbricis terrestribus cum aqua rosacea & dorsum similiter.

Electuarium optimum ad Diabetem.

℞. Spodij torrefacti, xyloaloes, sem. portulacæ, gummi Arabici, gummi dragacanthi, berberis, turbith, seminis endiuię, boli Armeni ana drach. iiij. trita & cribellata conficiantur cum melle rosaceo, & detur omni mane drach. j. Puluis lapidis hæmaticis cum vino antiquo bibitus, stringit fluxum vrinæ. Hæc omnia administranda sunt præmissis vniuersalib.

Ad superfluam mictionem. ℞. Puluis pellicularum stomachorum gallinarum præparatarum cum vino albo, & exiccatarum drac. j. thuris masculi, glandium sic-

carum, balauſtiorum, gallarum ana drac. iij. fiat puluis, de quo detur drach. s. pro vice in ieiuno cum melle roſaceo, vel cum aqua frigida. Licet hæc paſſio communiter fiat à caliditate (quæ per remedia præſcripta curatur) fit tamen aliquando etiã à frigiditate. Tunc corpore mundificato laborandum eſt cum clyſteriis leuibus, & cum pilulis de aloe. Sedetur ſitis eorum cum his quæ dicta ſunt, loco ſuo: deinde prouocetur vomitus poſt cibum cum raphano, & ſimilibus: poſtea calefiat corpus cum frictionibus, & ventoſis ſine ſcarificatione, cum vaporationibus & fumigationibus, maximè extremitatũ, cum exercitiis & balneo calido, quibus calefiat corpus in declinatione.

De mingente in lecto. Cap. X.

COmbure guttur galli, & exhibe in potu ieiuno cum aqua tepida.

Aliud. Teſticulum vulpis ſiccum tere, & cum vino odorifero da in potu.

Aliud. Calamenthum & myrrham da cum aqua in potu ante cœnam.

Aliud. Da murem excorticatũ in cibo.

Aliud. R. Tres linguas anſerũ, da ſingulo die vnam coctam tribus diebus cõtinuis: Aut exhibe in cibo tribus dieb. ſemen

men rutæ agreſtis. Vel exhibe pulueris agrimoniæ drach.j. cum vino eunti dormitum. Vngantur pudenda cum cimolia diſſoluta cum ſucco parietariæ: Aut da drach. j. pellicularum interiorum ventrium gallinarum præparatarum cum vino albo.

Aliud. R. Thuris maſculi, glandium ſiccarum, balauſtiorum, gallarum ana drach.iij.fiat puluis, detur de eo drach.s. ieiuno cum melle roſaceo & aqua frigida, continuando omni die, addendo ſimul drach.j. pulueris pellicularum ſupraſcripti. Caro ericij ſylueſtris, vtilis eſt ad idẽ.

Aliud propriè pro mulieribus. R. Succi foliorum cupreſſi, olei de ſeſamo ana vnc. ij.miſce, da in potu mane, & eundo dormitum, tribus diebus, & non comedat acetoſitatem, neque olera. Pinguedines verò ſunt vtiles, & adeps perdicis maſculi habet proprietatem in hoc. Etiam detur in potu aqua frigida, & ſanat.

Aliud. R. Glandium, balauſtiorum, myrrhæ, fol. myrti ſiccorum, aluminis, alkanne ana. fiat puluis, qui exhibeatur cum aceto acri, quia ſanat.

Aliud. R. Myrobalanorum citrinorum, & Indorum, roſarum integrarum cum ſemine, cupula & floribus, cupu-

larum glandium, coriandri ſicci, veſicæ vſtæ ana.fiat puluis, de quo detur vt ſuprà. Suppoſitorium ex nimia diſſoluta cum oleo de ſambuco conuenit non potentibus retinere vrinam. Veſica capræ, aut ouis nigræ, vel tauri exiccata & puluerizata cum aqua & aceto bibita eundo dormitum, valet mirabiliter. Veſica pulluis fluuialis data per tres dies cõtinuos, luna decreſcente ſanat. Cerebrum leporis cum vino bibitum. Veſica ſcrophæ, aut apri aſſata potui data curat. Galanga ſumpta, & pulmo hœdi comeſtus aut emplaſtratus valent. Si vrina præter voluntatem emittatur, da in potu vinum, in quo ſit cocta ruta, caſtoreum, cupulæ glandium, ſemen myrti, & thus. Iſtamet facias, ſi lentè mingat, vngens partes illas frequenter. Prouocat vrinam retentam ex quacunque cauſa obſtruente, teſte Galeno in libro de Cura lapidis. Et ſubdit: Bibat in hunc modum: Menthæ, ſaluiæ, calamenthi, nucis moſchatæ, galangæ ana. fac bullire in ventre gallinæ pinguis, & in ipſa ebullitione, pone olei communis bonam quantitatem. Bibatur de illo brodio bona quantitas per horas duas ante prandium. Da in cibo gallinam, & de dicto oleo vnge circa pudenda

pudenda. Istud oleum valet ad sciaticam, in ore retentum ad torturas, in nares positum ad epilepsiam, dissoluit sanguinem coagulatum in vesica, frangit lapidem, & prouocat vrinam.

Rasis 9. ad Almansorem, ad inuoluntarium exitum vrinæ facit hunc puluerem. Rec. Glandium vnc. j. olibani drach. xxx. seminis coriandri sicci, boli Armeni gummi Arabici ana drach. x. fiat puluis, & dentur de eo drach. iij. mane, & totidem vesperi.

Emplastrum ad idem. R. Ladani, mastichis ana drach. ij. ligni aloes, styracis calamitæ, cinnamomi, terebinthinæ ana drach. j. fiat emplastrum cum succo menthæ, applicetur pectini, & perinæo.

Aliud. R. Succi menthæ, lib. mediam, mastichis, olibani ana vnc. s. nucum cupressi, ligni aloes, galangæ ana drach. ij. cinnamomi puluerizati q. s. fiat emplastrum & applicetur vt suprà. Hoc etiam valet ad debilitatem coitus.

Ad inuoluntarium exitum Vrinæ. R. Vesicæ capræ, aut ouis vstæ, calamenthi, seminis myrti, testiculorum leporis ana. fiat puluis de quo exhibeatur cum vino odorifero ante somnum drach. j. vel scrup. ij. pro vice.

Encathiſma. R. Menthæ, myrti, verbaſci, roſarum, cupularum glãdium ana. coque in aqua, & fac encathiſma, herbas autem expreſſas pone ſuper pectinem, & peritonæum, & ſuper collum veſicæ, maximè quando prouenit ex debilitate retentiuæ veſicæ.

Antidotum ad lubricitatem Vrinæ. R. Galliæ, caryophyllorum, cubebarum, aſari, maſtichis, thuris, galangæ ana drach. ij. cinnamomi, caſſiæ, cyperi, roſarum, cardamomi vtriuſque, piperis longi, gingiberis, ſpicæ, cordumeni ana drach. j. confice cum vino citoniorum, & da drach. ij. vel iij. pro vice cum aqua ferrata.

Aliud optimum. Rec. Granorum myrti, glandium, corticum thuris, cymini, carmeni, cyperi ana terantur & miſceantur, & dentur drach. ij. pro vice cum vino antiquo.

Inuoluntarius exitus vrinæ cuidam ſuperuenit, ſpondylis egreſſis exterius, nullo ſtante dolore in veſica. Arbitratus itaque ſum (inquit Galen. 6. de Locis affect. cap. 3) quòd neruus ſtringens veſicam pateretur, & tunc curaui eum, apponens medicinam oſſibus dorſi.

LIBER

LIBER XV. DE AFFE-ctibus Muliebribus.

De cognitione an Conceptio cesset ratione maris vel fœminæ. Cap. I.

ACcipe duo vasa fictilia signata, vt vnum ab altero cognosci possit, pone in vtroque hordeũ, & mingat vir in vno, & mulier in altero, & dimittantur in loco frigido per duodecim dies: illius est culpa, cuius hordeum non germinauerit.

Aliud. Pone furfur frumenti in duobus vasis fictilibus signatis, vt suprà Mingat vir in vno, & mulier in alio: Dimitte nou= diebus. Illius est culpa, in cuius vase vermes inuenientur, & furfur fœtidum. Quòd si in vtroq; vase, vterque sterilis: si in neutro, vterque beneficio medicinæ poterit aptus reddi ad generationem.

De his quæ Conceptionem fieri prohibent. Cap. II.

MVlier quæ peperit, & cupit per aliquam causam bonam stare per aliquod tempus sine conceptione, liget in secundina infantis, quem peperit, tot grana cataputiæ, quot annis vult sterilis permanere. Radix filicis fœminæ data mulieri, prohibet conceptionem.

Vt mulier non concipiat. R. Nitri, vel aluminis, vel picis quantitatem ciceris vel fabæ, & post coitũ ponat in ore matricis.

Aliud. Testiculos mustelæ masculi, abscinde, permittendo viuere mustelam, liga eos in pellicula anseris, vel aliqua alia, & ferat mulier in sinu suo, quia prohibet impregnationem. Idem facit matrix capræ, quæ nondum fœtum habuerit, in nudo corpore portata. Vsus piperis assiduus, & nascale ex ipso post coitum idem facit. Mulier accipiens statim post menstruationem drach. j. pulueris facti ex extremitatibus hederæ, generare non poterit. Sunt alia multa, quæ à proprietate conceptionem impediunt: sicut, ferre os de corde cerui, matricem mulæ, gagatem lapidem, smaragdum, vel sapphyrum in anulis, comedere grana hederæ nigræ, aut rad. pimpinellæ. Item appendere in camera scolopendriam aut corium mulæ: portare limaturam ferri, quæ aliquando fertur in sacculis cordialibus. Hæc enim prohibent conceptionem. Caueat tamen medicus, ne prædictis vtatur, nisi ad legitimam causam, & necessariam pro vita mulieris seruanda, non autem ad generationem prohibendam sine legitima causa.

De his quæ conferunt ad Conceptionem. *Cap.* III.

IMpedimentum conceptionis causa mulieris communiter fit ab humiditate superflua matricis, ex continuo ferè fluxu menstruorum alborum. Quapropter ordinato debito regimine victus, & in aliis rebus non naturalibus, fiat purgatio vniuersalis, iterando si opus sit: postea purgetur matrix, supponendo mercurialem contritam, positam in sacculo longitudinis quatuor digitorum, qui ligetur cum filo ad coxam, miscendo cum ea drach.j. boni mithridati, & scrup.s.mastichis, tenendo intus per tres dies, deinde fiat balneum infrascriptum. R. Matricariæ, absinthii, origani, calamenthi, artemisiæ, florum chamæmillæ, & meliloti ana m.j. sem.rutæ syluestris, styracis calamitæ, xylobalsami, costi, carpobalsami, rubeæ, been rubei, ana vnc. s. coquantur in s.q. aquæ pro balneo, in quo decenter calido sedeat vsque ad vmbilicum. Vide quæ infrà in cap. de Fluxu menstruorum alborum diximus.

His peractis, & sublatis iis, quæ conceptionem impediunt (de quibus dictum est cap. præced.) properandum est ad ea, quæ conferunt ad ipsam conceptionem: quorum

quorum quædam administrantur ante actum coeundi, quædam in actu, vel circa actum, & quædam post actum.

Ante actum omni mane per tres dies continuos imponatur hoc pessarium, retinẽdo per tres horas, expulsis prius egestionibus & vrinis. R. Mastichis, olibani, nucis cupressi, styracis liquidæ ana drach. ij. rasuræ eboris drach. j. ambræ drach. s. moschi scrup. s. confice cum vino maluatico optimo, & supponat in collum matricis, cum lana vel cotto carminato.

Vesperi fiat Suffumigium infrascriptum. R. Thuris, mastichis, ladani, myrrhæ, nucis cupressi & foliorum eius, ligni aloes, folii, blactæ bysantis, cupularum glãdium, zedoariæ, rasuræ eboris ana drachm s. conficiantur cum axungia anserina recenti, & fiat pasta, ex qua formentur pilulæ planæ in modum lupinorum, & ponatur vna vel duæ super prunas sub cathedra perforata, & recipiat fumum per embotum in ore matricis impositum. R. Cinnamomi electi, caryophyllorum, cardamomi ana vnc. s. galangæ, gingiberis, macis, nucis moschatæ, cyperi, liquiritiæ, rasuræ eboris, seseleos ana scrup. i. matricis leporis exiccatæ, coaguli leporis ana scrup. ij. cassiæ ligneæ, moschi, am-

bræ

bræ ana g.iiij. ſacchari boni in aqua roſacea diſſoluti q.s. fiat confectio in morſellis, de quibus capiat vnum pro vice, quando ſurgit à lecto

Aliud Arnoldi de Villanoua, valde expertum. Rec. Vtriuſque teſticuli, (vulpis ſcilicet animalis teſticuli, & radicis herbæ) teſticuli dextri verris exiccatorum in vmbra, raſuræ eboris ſeſeleos, matricis leporis exiccatæ & eius coaguli ana drach. ij. ſacchari dimidium ponderis totius. Fiat omnium puluis. Detur de eo ieiuno: eſt enim præcipui iuuamenti. Ad hanc intentionem iuuat ſectio ſaphenæ. Si mulier ſit calidæ complexionis, prodeſt hepar temperare cum vnguento ſandalino, aut cum epithymo ex aqua endiuiæ, & modico aceti. Omnia prædicta, ſunt adminiſtranda poſt menſtruorum expurgationem. Quòd ſi viri temperies diſtemperata ſit, eſt æquanda: & in vtroque requiritur tanta dimiſſio coitus, vt in vtroque ſemen poſſit eſſe prolificum. Inter cætera, quæ habilitant ad conceptionem, eſt vngere ab vmbilico inferius & renes ex oleo facto de ligno hederæ: confortat enim matricem, & conſumit humiditatem, quæ impedit conceptionem, & præparat ad eam. Quę autem circa actum

ſunt peragenda: quia accidit aliquando vt mulier ſit viro tardior, aut è conuerſo: ſi conceptio debet fieri, oportet vt fiat concurſus vtriuſque ſeminis in eadem hora & momento. Quapropter qui tardior eſt, præparari ac diſponi debet tactibus, blanditiis, & ſimilibus, vt inuicem in emiſſione ſeminis conueniant. Poſt actum autem aduertat vir, vtrum percipiat in fine actus velut virgę ſuctionem: etiam aduertat mulier, vtrum poſt actum iniectum ſemen viri retentum ſit. Si non exierit extra matricem, & appareant alia ſigna conceptionis, quæ infrà dicentur, cap.5.ſeq. tunc quieſcat mulier per horam, tenendo coxas ſtrictas, & vngatur vulua ex pice liquida, olibano, & oleo per duos vel tres dies: & ſi intra illud tempus ſemen non exierit, ſignum eſt conceptionis. Si verò nondum ſigna conceptionis appareant, reuertatur ad ſupraſcripta remedia, & inter cętera confert hoc peſſarium. ℞. Foliorum hyperici, raſuræ eboris ana ſcrup. iiij. moſchi, ambræ orientalis, ana ſcrup j. ceræ drac. j.s. cum ſucco nepitæ & polenta ex orobo, fiant peſſaria mollia cum ſerico tincto in grana kermetis: imponatur cunno, & teneatur longo tempore: eſt enim

de

de eis quæ à proprietate ad conceptionem disponunt. Artemisia valet contra sterilitatem prouenientem ab humiditate superflua: puluerizata cum bistorta & nuce moschata æqualibus portionibus, detur in puluere mane, & sero cum vino decoctionis artemisiæ: aut conficiatur cum melle in forma opiatæ, & fiat semicupium ex artemisia & foliis lauri, fomentando vuluam cum tali decoctione calida. Sunt alia multa, quæ sterilitatem remouent, & ad conceptionem habilitãt: sicut comedere caricas cum foliis abietis, & spumam oui recentis, quando coquitur, cum vino bibere.

Aliud. Nasturtium tritum cum aceto da in cibo per quatuor dies continuos, statim post menstruationem.

Aliud. Pone in nascali stercus vulpis, & eo vncta coeat.

Aliud. Matricem leporis siccam tere, & da in potu cum vino, post menstruorum purgationem.

Aliud. ℞. Castorei, piperis ana g. xij. tempera cũ vino decoctiõis pulegij, & bibat.

Aliud. ℞. Hepar testudinis, & testiculos parui porci, quem solum mater edide rit: siccentur, & puluerizentur, & sumat in potu sterilis, siue mas, siue fœmina.

Aliud.

Aliud. Intingat mulier lanam in lacte asinæ,& vmbilico superligans coeat. Vsus sileris montani ad conceptionem potenter habilitat.

Aliud. Testiculi verris siccati in vmbra, puluerizati, cum vino bibiti post menstruationem mirabiliter valent. Saggenea seu Egetea supposita cum oleo de lilio in lana inuoluta & bibita, valet contra sterilitatem.

Ad mulierem quæ prius erat fœcunda, deinde sterilis est facta. Folia mali granati sicca, tere, & cum melle fac pessarium longitudinis quatuor digitorum, & post mẽstruationem impone, dimittendo diebus tribus, vt non tollatur. Item fac pessariũ cum vua passa contrita cum granulis, & quando coagulata stillauerit, viro commisceatur.

De signis Conceptionis. *Cap.* IIII.

VLtra signa posita in præced. cap. plura alia sequuntur. Si capitella mammillarum suffusa & amplexata videãtur, ipsa quoque colore variato, oculis profundis, acie oculorum acuta, albugine plena atque turgida: hæc prægnantem declarant. Hippo. in libello de Superfœtatione dicit: Oculi prægnantis retracti & caui magis sunt, & liuidius eorum album.

album. In Aphoriſmis verò inquit: Si vis ſcire ſi concepit mulier, dormituræ exhibe melicratum: ſi torſiones circa ventrem percipiet, concepit: ſi verò non, minimè. Extrahantur ex dextro latere mulieris duæ vel tres guttæ ſanguinis, & poſitæ in aqua fontis viui, ſi petant fundum, ſignum eſt quòd concepit: ſi verò non, non concepit. Mulier in lecto reſupina iacens, ſi ambas manus extẽdat ſuper ventrem lateraliter ab vmbilico, diligenter attendens, ſi prægnans eſt, ſentiet ſub manibus eius motum quaſi araneæ tranſitum, & percuſſionem, etiam ſi ex modico tempore eſſet prægnans. Si collum calidum, & dorſum frigidum ſit, conceptionis eſt ſignum.

Ad cognoſcendum, ſi Conceptus ſit maſculus vel fœmella. *Cap.* V.

EX Hippocr. Mulier bene colorata marem, diſcolorata fœminam. Ex Gal. apium pone ſuper caput prægnantis, ipſa neſciente: ſi marem primò vocauerit, maſculum cõcepit: ſi verò fœminam, concepit fœmellam.

Aliud. Fac duas foueas in terram, in vna pone triticum, in alia hordeum, & in vtraq; pone de vrina prægnantis, coope-

tiendo cum terra. Si primò germinauerit triticum, pariet filium: si verò hordeum, fœmellam concepit.

Aliud ex Galeno. Si prægnans incipiẽs ambulare, mouet primò pedem dextrũ, concepit filium: si verò sinistrum, fœmellam.

Aliud. Granum salis super papillam mulieris liga vesperi, mane respice: si sal siccum permanserit, marem concepit: si humidum, & liquefactum, fœmellam.

Aliud. Vterum prægnantis pertracta: si rotundum, plenum, habilem, & durum senseris, ipsáque colore sit mundo, mascu lum concepit: si verò oblongum, laxum, ineptũ, ipsáque colore fuerit maculato, fœmellam concepit. Si papillæ mammillarum rubeæ sint, marem concepit: si ad fuscum tendant, fœmellam. Lac spissum & viscosum in conceptione masculi: è contrà in conceptione fœmellæ. Ponatur de lacte prægnantis super speculum chalybis sub radiis solis, si post horam vniatur vt margarita, seu perla vulgò vocata, masculum concepit: Sin sparsum defluat, fœmellam. Quando mulier est agilior, nitidioris seu mundioris faciei, & sanioris appetitus, quietorum magis accidentium, & sentit grauedinem in latere

dextro,

dextro, habétque lac ſpiſſius & craſſius, augetur papilla,& rubeſcit, pariter & venæ earum ſunt plenæ & rubeæ, & pulſus dexter eſt plenior & frequentior ſiniſtro, & oculus dexter eſt velocioris motus ſiniſtro, ſunt ſigna quòd maſculum concepit. Si vlcus in ſiniſtra parte mulieris ſit aut fuerit, & mulier concipiat, pariet filium: è contra verò filiam.

De modo generandi maſculum vel fæmellam.
Cap. VI.

QVi vult maſculum generare, liget ſiniſtrum teſticulũ dum coit: ſi verò fœmellam generare cupit, liget dextrum.

Aliud. Qui vult generare maſculum, faſcia pueri alba liget pedem dextrum: ſi verò fœmellã, faſcia nigra liget ſiniſtrũ.

Aliud. Adipe anſeris & terebinthina vnge pudendum, & tertia die coeat.

De his quæ conceptum fœtum ab aborſu præſeruant, & vſque ad debitum tempus conſeruant. *Cap.* VII.

CAueat prægnans à motibus laborioſis, maximè à prçcipiti ſcalarum deſcenſu & ab vſu eorum quæ menſtrua prouocant, & aborſum: de quibus ſuo loco dictum eſt. Conſeruat fœtum vſque ad tempus debitum portare lapidem aquilæ brachio ſiniſtro appenſum.

Vſus diacoralli & diamargaritonis ante cibum vtilis eſt. Radix maluæ & parietaria à prægnante geſtatæ, proprietatem habent conſeruandi fœtum vſque ad debitum tempus. Cancer fluuialis comeſtus, aut in puluere potatus. Similiter lapis ſmeraldus collo appenſus, vt ventrem tangat, fœtum retinet vſque ad tempus debitum. Tormentilla confortat & conſeruat conceptum fœtum. Balſamita ſeu ſiſymbrium, vel mentha aquatica, prouocat menſtrua, matricem mundificat, fœtum autem iuuat.

Quando prægnanti accidit dolor renum & imi ventris, ita vt de aborſu hæſitet, ſcinde panem magnum ſecundum latum, & calefac vnam medietatem ad ignem, & eam partem, quæ eſt ex latere medullæ, infunde in maluatico vel optimo vino calido: deinde aſperge puluerem caryophyllorum, & calidum liga ſuper vmbilicum, ſtatimque dolor ventris ceſſabit. Pone ſuper renes hoc ceratum, quod renes prægnantium confortat, & aborſum præſeruat.

R. Maſtichis vnc. s. ladani puriſſimi drac. iii. ceræ nouæ drac. ij. biſtortæ, acaciæ, hypociſtidis, ſanguinis draconis, boli Armeni, corticum mediarum caſtanearum

rum, cupularum glandium ana drac. s. terræ ſigillatæ drac. j. thuris, galbani, ſtyracis liquidæ, gummi Arabici ana drac. j. s. ſandalorum alborum & rubeorum, corralliorum rub. ana ſcrup. ij. piſſaſphalthi vnc. s. terebinthinæ abietis, ol. myrtillorũ ana q. s. fiat ceratum in mortario cum piſtillo calido, addendo paulatim oleum myrtillorum, & terebinthinã, diu agitando cum piſtillo calido, donec debitã formam cerati ſatis tenacis recipiat, & de eo extẽdatur q. s. pro vice ſuper corio ſubtili debitæ figuræ. applicetur renibus, renouetur quando expedierit, & per interualla remoueatur, ne ſua aſſidua permanentia renes ſuperfluè calefaciat. Ad eandem intentionem valet vnguentum ſandalinum, & vnguentum Comitiſſæ. Conuenit ſemel aut bis in hebdomada, renes abluere aqua roſacea, & tertia parte vini albi tepidè, ad abſtergendum vnctuoſitatem, quæ remanet in poroſitatibus cutis, ex vnguento vel cerato, ſic enim facilius exhalat caliditas renũ ſuperflua, & virtus vnguenti vel cerati facilius penetrat, ac magis confortat.

Si ſit dolor renum chronicus, & ex longo tempore, extra conceptum conuenit hoc vnguentum. ℞. Spicæ nardi, ſem.

anethi, dauci, ſeminis milij ſolis ana drac. mediam, amyli vnc. ij. camphuræ drac. j. boli Armeni vnc. s. ſanguinis draconis, terræ ſigillatæ ana drac. ij. croci ſcrup. j. vitellorum ouorum n°. iij. fiat vnguentum molle in mortario plumbeo, quo vngantur renes mane & ſero. Oleum de fiſticis, & oleum de granis pini, & laurinum, conferunt quādo ægritudo renum eſt chronica.

Si prægnanti pedes intumuerint. R. Olei roſacei drac. ij. aceti, ſalis triti ana drac. j. conquaſſentur inuicem fortiſſimè, & ex eis decenter calidis vngantur pedes leuiter, & tandiu fricentur, donec manus abſque vnctuoſitate remaneant. Comedat volatilia, cydonia, mala granata, & ſimilia.

Quando venter prægnantis ventoſitate diſtenditur. R. Seminis apij, ameos, menthæ aquaticæ ana drach. iij. maſtichis, caryophyllorum, cardamomi, rad. rubeæ ana drach. ij. s. nucis moſchatæ, zedoariæ, cinnamomi, caſtorei ana drach. ij. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo deſpumato, & dentur drach. ij. pro vice: aufert enim ventoſitatem prægnantium & aborſum.

Conferunt etiam clyſteria ſecundum hunc

modum

modum. ℞. Pulueris sacchari vnc.iiij.diaca tholiconis drach. vj. olei communis vnc. iij. vitellorum ouorum n°.ij.salis drach. j. cum brodio carnium, in quo cocti sint flores meliloti, fiat clyster. Caue ne ponas flores chamæmillæ, quoniam aborsum prouocant : melilotum verò prohibet aborsum.

Ad ardorem stomachi prægnantium, appetitum deperditum, & corruptum remouendum, detur succus foliorum vitis domesticæ, vel succus capreolorum eius, aut iulep ex eo factum, acetositas citri, & eius syrupus, syr. de limonibus, de agresta, de granatis, aut oxysacchara simplex. Detur cochlearium ex eis, vel aliquo ipsorum ante cibum per horam vel mediam.

De Partu. *Cap.* VIII.

VT ex primo partu scias, quot & quales primum partum sequantur, aspice embryonem primi partus statim, cùm vterum maternum exiuit : nam si caput embryonis capillorum congeriem habeat, quasi circini, masculum post ipsum embryonem parituram existimato : sin geminis circis, gemellos post illum partum pariet. Scitur quoq; numerus futuræ sobolis ex primi infantis vm-

bilico. Quot enim nodos habet, tot proles paritura eſt: quot rotundos, tot mares paritura eſt, quot oblongos, tot pariet fœmellas.

De his quæ partum facilitant. Cap. IX.

LApis exebenos, quo aurifices limpidant aurum, portatus, partum facilitat, & cõſeruat fœtum ſine ægritudine. Cyclamen ſub fœmore poſitum & bibitum, partum facilitat. Cingat ſe nudam mulier ſpolio ſerpentis, & pariet faciliter. Liget pariens radicem cucurbitæ ſuper renes ſuos, & ſtatim pariet: poſt partum ſtatim remoueatur, ne etiam matrix exeat. Vnge vuluam ex oleo balſaminæ. Lapis aquilæ, coxæ parturientis alligatur, partum facilitat.

Medicamentum ſolenne partum facilitans.

R. Myrrhæ, caſtorei, ſtyracis ana aur. j. ſabinæ, cinnamomi ana. aur. s. trita & cribellata conficiantur cum melle deſpumato, dentur aur. ij. cum vino, eſt enim vltimum. Artemiſia cocta in melicrato potui data, partum facilitat, & etiam cataplaſmata. Cõfert ſuffumigatio vel vaporatio cũ aſphaltho & chamæpithy calefactis ſuper tegula. Si mulier tranſeat ſuper lapidem, quem canis momordit, quando in eum proiectus eſt cubante

ſuper

ſuper terram, partum facilitat, ex Galen. Raſura oſſium dactylorum cum vino pota, mirabiliter liberat parturientes. Quatuor aurei de cortice caſſiæ fiſtulæ cum vino bibiti, faciunt ſtatim parturire. Retentio magnetis in manu: capillus Veneris cum vino bibitus: & aqua caſtorei in potu ſumpta. Dare parturienti lac alterius mulieris, facilitat partum. Corallus coxæ appenſus, idem facit. Centumnodia bibita cum aqua frigida, facit parturire ſine dolore, pariter & verbena. Herbam dragonteam ſuper duobus inguinibus alligatam permitte, & cito pariet: verùm ſtatim eſt remouenda ne matrix exeat. Pimpinella ſuppoſita idem facit.

Teratur ſemen pæoniæ cum oleo pomorum balſaminæ, vngantur lumbi & vulua, & pariet ſine dolore. Serapion authoritate Raſis teſtatur, ſe dediſſe multis prægnantibus partui propinquis drach.ij. croci, quæ ſtatim parturierunt.

Ego vocatus pro vna muliere ciue Taurinenſi, dicta Caſtilina, omnibus ciuibus nota, imò notiſſima, quæ cùm eſſet in partu, iam loquelam amiſerat, & operationem intellectus, veluti mortua, reſupina iacebat oculis apertis, ſine ſenſu

& motu. Tetigi, & inueni pulsum magnum, plenum & fortem. Habebat penes se chirurgum, qui expectabat, vt arte embryonem extraheret: Iussi eam sedere in decoctione pulegii regalis decenter calida, & dari per os, dum in ea sederet, drac. j. dictamni cum vino cocto.

Dixi chirurgo, vt in eius aurem diceret, su, ca. midur, & statim peperit filium sanum: & ipsa, Deo fauente, sana facta est. Sunt modò plusquàm triginta anni, & adhuc viuunt mater & filius, qui est bonus mercator. Hæc est doctrina Galen. in libello de facilè Acquisibilibus. Appropinquante partu naturali, assiduetur balneatio in aqua decenter calida, sedendo in ea, & vngantur inguina, pecten, & ilia, & alchatim, cum oleo de keiri, anethi, & chamæmillæ, & os vuluæ cum oleo balsaminæ, vel cum adipibus, & aliis suprascriptis & mucilaginibus lubricantibus, maximè si os vuluæ siccum appareat. In die verò partus, detur aqua fœnigræci in ieiuno, & sit cibus eius gallina pinguis, caro pinguis, & olera lubricantia, & prohibeantur stiptica. Suffumigetur cum moscho, & rebus odoriferis, claudendo ne nares ingrediatur. Cúmque præ-

ſens eſt partus, comedat rem paucæ quãtitatis, & multi nutrimenti, & bibat vinum odoriferum: deinde ſedeat hora vna, & tendat pedes ſuos, poſtea reſupinetur ſuper dorſum ſuum hora vna, mox ſurgat ſubitò, aſcendat gradus, & deſcendat & clamet. Cùm autem os matricis aperitur, & ſcinditur ſiphac, ſuffumigetur cum odoriferis, cauendo ne aſcendat fumus ad nares, & ſedeat ſuper cathedram, retropoſito puluinari, & attrahat aërem per os & nares, quantum poteſt comprimendo ſe ad expellendum. Mulier verò pinguis, quæ difficulter parit, hoc modo pariat, more quadrupedum, ponendo caput ſuper terram, vel ante terram, & genua ſub ventre.

De extractione fœtus mortui in vtero.

Cap. X.

SIgna fœtus mortui in ventre matris hæc ſunt: Detumeſcunt mammillæ, infrigidatur ſumen, ſiue locus inter vmbilicum & pectinem: quando reuoluitur de latere ad latus, ſentit quaſi lapidem in ventre moueri ad aliud latus, in quod reuoluitur. Hippocrates in libello de Superfœtatione dicit: Mulier prope partum exiſtens, ſi cauos oculos habeat, vultu decolore, & toto corpore

liuido

liuido pedes turgeant, tanquam alba pituita morbóue subtercutaneo laboret, albas auriculas, acutásque nares habeat, liuidáque labia, hæc partum mortuum gestat, vel male viuentem & exanguem, & non victurum, tanquam morbosum & immaturum, & ante tempus edet. His enim fœmellis sanguis aquosus est. Eis igitur post partum odorata apponantur, résque boni odoris comedant & bibant. Quibus nares ante vultum restituuntur, suúmq; colorem resumunt. si prægnantes carbones & terram comedere cupiãt, & comedant, in capite puerorum editorum signa erunt.

Fœtum mortuum educentia, vel eum qui non fertur secundum naturam.

Felis tauri quantitatem amigdalæ da cũ vino in duobus cochleariis, & statim emittet, Centumnodia cum vino bibita fœtum eiicit. Decoctio artemisiæ in melicrato bibita, & decoctio cheiri.

Cataplasma corruptiuum, & eductiuum embrionis mortui, absque matricis periculo & nocumento. Folia cupressi mollia quoque in aqua, & tere diligenter, vt fiat consistentia, & pone super vmbilicum & ventrem, ligando cum fascia. Item sedeat supinè super sellam curuam, dormiat, & emittet

emittet absque dolore. Nascale ex obolo opopanace, est sine periculo expertum. Suffumigatio cum cortice pini, expellit fœtum mortuum: similiter decoctio florum violarum bibita. Aurei quatuor radicis filicis masculi cum melicrato bibiti, expellunt fœtum mortuum. Sabina bibita & supposita fœtũ mortuũ educit, satureia trita super ventrem posita. Calamenthum, cedria, & vtraque centaurea apposita & bibita, corrumpunt embryones, & eiiciunt. Ladanum in suffumigio cum emboto matrici imposito, fœtum mortuum extrahit, & secundinam. Petroselinum in vuluam missum, fœtum mortuum & secundinam extrahit, & potum mundificat matricem ab humoribus crassis. Nascale ex oleo de serbin, extrahit fœrum mortuum, pariter & galbanum sumptum, & elixatura herbæ pedis coruini bibita. Decoctio lupinorum cum ruta & pipere bibita, & cum melle & myrrha supposita extrahit embryonem.

Ad idem. R. Aristol. vtriusque, assæ fœtidæ ana drach. v. spicæ nardi, agarici ana drach. iii. myrrhæ drach. j confice cum decoctione aristol. & da drach. ij. Cacumina hederæ trita, melle addito, & sup-

posita

posita pariter pimpinella trita & supposita, fœtum mortuum expellunt. Folia iuniperi cum aqua mellis bibita, idem faciunt. Quòd si his remediis non pariat, cum vncinis discretè extrahatur.

De extractione Secundinæ. Cap. XI.

DEntur vnc. ij. lixiuij facti de cinere frigido, cum drach. iij. seminis maluæ ad bibendum: & prouocetur sternutatio cum puluere hellebori albi naribus insufflato, statim eiiciet. Suffumigium ex ladano cum emboto, & petroselinum in vuluam missum, extrahunt secundinam. Idem præstant folia iuniperi cum aqua mellis bibita. Extrahatur succus petroselini & porri, & misceantur cum oleo de pulegio vel muscellino, & ponatur in vulua. Exhibeatur in potu succus borraginis, ipse enim solus sufficit ad educendum secundinam. Suffumigium ex blactis bysantis, decoctio keiri bibita, & cinnamomum cum myrrha potatum expellunt secundinam. R. Abrotani, rutæ, nasturtij, prassij, aristol. rot. ana vnc. j. ficuum siccarum n° xx. ellebori albi drach. ij. olei de lilio vnc. iiij. coquantur in s. q. aquæ, & cum ea calida suffumigetur, sedendo super cathedram perforatam cum emboto in matricem

immisso

immiſſo: poſtea iniiciatur baſilicon diſſolutum cum aqua decoctionis vſneæ. Decoctio florum ieſmini ſecundinas & mortuos fœtus corrumpit & extrahit bibita. Suffumigatio cum cortice pini eiicit ſecundinam, ſimiliter & galbanum ſuppoſitum.

De his quæ purgant matrices parturientium. *Cap.* XII.

VTraque ariſtol. cum myrrha & pipere purgant matrices parturientium, prouocant menſtrua, & extrahunt fœtum. Radix pæoniæ bibita quantitate amygdalæ, mundificat matricem à ſuperfluitatibus partus, & prouocat menſtrua. Partes teneriores menthæ coquantur in vino, & ſupponantur, mundificant enim matricem. Decoctio florum violarum bibita, prouocat menſtrua retenta poſt partum. Decoctio berbenæ, & folia iuniperi cum aqua mellis bibita idem faciũt. Vide caput de Menſtruis.

De doloribus poſt partum, & de aliis ſymptomatibus. *Cap.* XIII.

EXhibeatur ſquinanthi decoctio calida ad bibendum. Applicetur emplaſtrum de baccis lauri. Vitelli ouorum

multum coctorũ in aqua tere cum axungia, cymino, & ſucco artemiſiæ, & fac cataplaſma. Coquantur cæpæ in aqua, terantur cum oleo, cymino, & vitellis ouorum, & applicentur calida ſuper ventrem. Bulliant cæpæ parum in aqua vel vino, & tritæ aſſentur in patella cum oleo communi, emplaſtri more impoſita, dolorem ſtatim tollunt. Radix altheæ cocta, contuſa, cum axungia applicata, iuuat. Suffumigium ex baccis lauri ſuper prunas poſitis, aut ex ſtyrace, thure, & elaterio confert. Sedeat in aqua calida vſque ad vmbilicum, & inungatur vulua ex oleo violaceo tepido. Semicupium ex vſneę decoctione, vel ſuffumigium ex eo Elixentur folia lauri, ponantur in ſacculo, & ſedeat ſuper eum calidum. Fomenta ventrem cum eodem calido. Oleum de pomis balſaminę inunctum, valet plurimum. Si poſt partum natura vulnerata remanſerit, teſticulos tauri, cum aqua frigida, roſis, & modico croci diſſolue, & appone. Oleum dę pomis balſamitę appoſitum, optimum eſt Peſſarium ex butyro confert. Ad eas quę poſt partum remanent decoloratę; tere pumicem, & cum vino dulci ieiuno da in potu.

Aliud

Aliud. Balaustia cum myrto coque, & da in potu.

Aliud. R. Fæcis vini antiqui, radicis lilij, & allij ana misce, & vnge faciem in sero, donec rubeat: mane laua, & perseuera, donec colorem bonum resumat.

Ad tumorẽ ventris, qui remanet post partum, exhibeatur in potu diamarte, aut alchechengi. Aut serapini cum origano, & mastiche ana scrup. j. fiant pilulæ quinque, sumantur vna vice, statim post bibendo vnc. iiij. aquæ florum liliorum alborum calidè. Ad Sodam quæ remanet post partum, liniatur frons ex cinere & aceto. Ad febrem quæ remanet post partum quæ communiter fit, quando enixa malè purgatur à menstruis, maximum remedium est, menstrua prouocare cum his quæ statim infrà dicentur: verùm enixa non bibat vinum, sed aquam hordei. Quòd si egeat ventris lenitione, aut euacuatione, purgetur etiam cum phlebotomia saphenæ, quæ in hoc est præstantissima.

De menstruis retentis post partum. *Cap.* XIIII.

SI menstrua post partum retineantur, & si mulier sine febre, fiat primò sessio in aqua decoctionis chamæmillæ, ar-

temisiæ, & consimilium, calida, vsque ad vmbilicum: deinde fiant ligaturæ coxarum, quæ citò soluantur: frictiones fortes trahentes ad inferiora: applicentur ventosæ super coxas in parte interiori sine scarificatione, iterando frictiones, vt suprà. Cùm verò in partu exit parum sanguinis, & non est febris, suffumigetur cum sinapi, bdellio, & myrrha: aut cum oculo piscis saliti: aut cum vngula asini, vel equi. Prouocetur sternutatio. Exhibeatur drach.j.trochiscorum de myrrha, cum vino albo. Quòd si hæc non sufficiant, fiat phlebotomia saphenæ, & administrentur ea quæ dicta sunt in cap. 12. præced. de his quæ purgant matricem parturientium. Si autem sit febris, vtatur subtili diæta, bibendo aquam hordei, & prouocentur menstrua cum sessione in decoctione chamæmillæ calida, frictionibus, ligaturis, & phlebotomia saphenæ.

Electuarium ad prouocandum menstrua retenta post partum, ad lac minoratum, ad sputum sanguinis & saniei, tussim, & anhelitum dilatatum. Rec. Succi prassij vnc. vj. vini boni, mellis ana vnc. j. piperis albi, thuris myrrhæ ana drach.j.coquatur succus prassij cum vino in parua olla, lento igne,

igne, ad consumptionem duarum partiũ: addatur mel, coquatur lento igni, donec coaguletur sicut mel, addantur reliqua puluerizata subtilissimè, & cribellata, diligenter simul miscendo. Dosis est cochlearium vnum singulo die ieiuno, & sanat tempore breui.

De prouocandis menstruis absque partu.
Cap. XV.

CHamæmilla menstrua prouocat, & aborsum, tollit torsiones ventris. Calamenthum suppositum, & herba pedis coruini bibita & supposita idem faciunt. Chamæpitys purgat matricem, & eam mundificat, menstrua prouocat, & confert matrici frigidæ super pudenda emplastrata.

Aliud. Nepitam vel calamenthum, rutam, corticem mororum celsi ana. coque in vino, & bibat.

Aliud. Myrrham, nigellam & rubeam cum vino bibat, aut myrrham solam cum vino, aut bibat laccam in ouo sorbili. Decoctio asari, carui, & seminis apij bibita, prouocat vrinam & menstrua potenter. Sabina in prouocandis menstruis fortior est omni alia re. Squinanthum bibitum, & super pudẽda cataplasmatum, aut in pessario positum, fortiter

menſtrua prouocat. Duas ficus & obolum nitri tere, & appone in peſſario. Terantur folia centaureæ cum aqua, & fiant pilulæ, & ponatur vna in ore matricis. Peſſarium ex agarico ſubtiliſſimè peluerizato cum ſucco cyclaminis & oleis calidis, bene operatur in prouocando. Grana piperis cum ſtaphiſagria da poſt balneum cum vino bibere, & citò ſubuenit. Aquam in qua fermentum vetus diſſoluatur, quando fit panis, da in potu.

Decoctio purgans matrices, diſſoluens ventoſitates & menſtrua prouocans.

R. Florum ameos, harmel, aſari, florum chamæmillæ, fœniculi, gentianæ, ſpicæ nardi, ſquinanthi, chamæpityos, rubeæ, aniſi, chamædryos ana drach. decem. coquantur in lib. iij. aquæ ad conſumptionem duarum partium. coletur, & in colatura diſſoluatur ammoniaci drach. j. & dentur de ea vnc. iij. mane, eſt enim mirabilis.

Electuarium prouocans menſtrua & vrinam, ſ[illegible]ter diſſoluens ventoſitates.

R. Ani[illegible] [illegible]laccæ, ariſtol. rot. gentianæ, mei, phu, ſpi[illegible] nardi, coſti ana. confice cum melle. Doſi[illegible]ſt drach. iij. cum aqua decoctionis fœnicu[illegible].

Electuarium optimum quod purgat matrices, aperit oppilationes, prouocat menstrua, valet ad vertiginem, & scotomiam, incidit phlegma viscidum, calefacit corpus, prodest contra venena, febres chronicas, & ægritudines diuturnas.

Rec. Agarici aristol.rot. succi marrubij, laccæ ana drach. v. assæ fœtidæ, rhabarbari, spicæ nardi, galbani, phu seminis fœniculi, radic. apij, trium piperum ana drach. vj. ligni aloes aur. iiij. turbith drach. x. trita & cribellata conficiantur cum syrupo facto ex melle, asaro, agarico, spica nardi, & lacca inuicem coctis. Dosis est drach. iiij. Prouocant menstrua omnino retenta, sabina, calamenthum vtrunque, myrrha, pulegium, asarum costus amarus, cassia lignea, cinnamomum, aristoloch. amomum & consimilia, teste Galeno 5. de Simplicib. cum aqua potestate calida, vt fœniculi, vel artemisiæ, &c Animaduertendum, quòd galbanum, quando per os administratur, sicut in hoc casu, debet prius in petia ligari, & suspendi in vase terreo oblongo, vas ponatur in aqua calida, donec liquescat galbanum, & colligatur illud, quod est in fundo vasis liquefactum & colatum, reliquum abiiciatur. Quando menstrua non fluunt tempore debito &

ſolito, illud accidit triplici de cauſa. Aut propter defectum ſuperfluitatum purgandarum, & tunc nullum cauſatur nocumentum, & ſtultum ea eſſet prouocare: Aut quia per alias partes purgãtur, vt per fluxum hæmorrhoidum, vel ſanguinem narium, aut per conſimiles euacuationes: tunc laborandum eſt, vt per locum à natura ordinatum purgentur: Aut quia retinentur, & tunc tumet venter dolent renes, caput, ilia, & præcordia, adeſt nauſea, & alia ſymptomata: tunc prouocanda ſunt, prius purgationes vniuerſales adminiſtrando: deinde ſunt exhibenda leuiter aperientia à principio, ſucceſſiuè validiora. Cum appropinquat tempus menſtruationis, & apparet aliquod veſtigium, fiant ſeſſiones in aqua calida, in qua ſint cocta aperientia ſuperius enarrata, vt cum pulegio, artemiſia, chamæmilla, & ſimilibus: in eadem quoque decoctione calida lauentur tibiæ cum fricationibus trahentibus ad inferiora. Fiãt ligaturæ coxarum, & applicentur ventoſæ ſuper eas in parte interiori, ſine ſcarificatione, ſecetur ſaphena, ſi opus ſit, dando trochiſcos de myrrha. Exhibeatur decoctio meliſſæ, quæ prouocat menſtrua, ex longo tempore retenta.

Electuarium adiuuans eam quæ malè purgatur, & cum difficultate, tollens dolores matricis. R. Spicæ Indæ, ſpicæ Romanæ, aſari, corticum caſſiæ ligneæ, rubeæ tinctorum, aniſi ana drach. ij. medullæ ſeminis melonum & cucurbitarum, medullæ granorum phaſeolorum, ſeminis apij, rutæ, ciceris nigri, ſeminis endiuiæ, berberis, coſti ana drach. j. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo deſpumato, & dentur de eo omni die drach. iiij. ieiuno, cum brodio cicerorum rubeorum & phaſeolorum per octo dies continuos, ante aduentum temporis menſtruationis.

Encathiſma ex decoctione abrotani, cum ſuppoſitorio ex abſinthio & artemiſia, in oleo nucum coctis, prouocat menſtrua, & aperit oppilationes matricis.

Aliud. R. Ariſtol. rad. ireos, laccæ ana. confice cum decoctione eupatorij. Doſis eſt drach. iiij. cum aqua calida.

Decoctio chamæmillæ prouocans menſtrua, & auferens dolores fortes matricis. Rec. Chamæmillæ aur. ix. ariſtoloch. rot. aur. iiij. laccæ drach. ij. ſpicæ, cinnamomi, radicis ireos, ligni aloes ana drach. j. coronæ regiæ (& eſt melilotum) drac. x. coquantur ſecundum artem ad con-

ſumptionem duarum partium, & dentur vnc.v.pro vice in mane.

Electuarium folij, prouocans menſtrua, tollens ægritudines fortes mulierum, quæ accidunt matricibus earum, & calefaciens renes. R. Folij aur.xx.cinnamomi, ſpicæ nardi, ſpicæ Rom.caſtorei,rubeæ, trium piperum, caryophyllorum, ligni aloes ana drach. x. rhabarbari, maſtichis, cymini, alithmi, id eſt ſeminis carthami Indi, ana aur. xvj. confice cum melle, & detur quantitas auellanæ.

Ad potenter prouocandum menſtrua, tollendos dolores matricis, confortandum ſtomachum debilem, & intercipiendum fluxum chronicum. R Ariſtol. vtriuſque ana aur. xx. radicis ireos, laccæ, ſquinanthi, marrubij ana drach viij. rhabarbari electi drach. xxv. ſpicæ nardi, ligni aloes ana aur.xx.trita & cribellata conficiantur cum melle optimo deſpumato:dentur drac. iij. cum aqua calida,& ad intercipiendum fluxum dentur cum decoctione ligni aloes: ad menſtrua verò prouocanda, cum decoctione aſari & chamæmillæ.

De menſtruis ſuperfluis retinendis.

Cap. XVI.

PRo retinendis menſtruis ſuperfluè fluentibus, incipiendum eſt à leuio-

ribus

ribus, vngendo renes vnguento ſaudalino, pręcipiendo quietem & abſtinentiam à rebus aperitiuis prouocantibus, vt ſuprà, faciendo frictiones & ligaturas brachiorum, applicando ventoſas ſine ſcarificatione ſub mammillis, vngere ventrem ex vnguento comitiſſæ calido, & ex eodem frigido renes.

Coriandrum & baſilicon incende, trita inuolue in aceto, & appone in peſſario tincto in ſucco lapathi. Balauſti, nux moſchata, teſta nucis Indicæ, gallæ, folia quercus, bedegar rubi, agrimonia, plantago, & ſimilia, ad intra & ad extra applicata iuuant. Nihil eſt quod citius reſtringat quàm ſcrup. j. vel drach. s. vel ſcrup. ij. philonij Perſici vel Romani per horas duas poſt cœnam, inuoluendo in hoſtia madefacta in vino. Item exhibere drach. j. trochiſcorum de carabe cum aqua portulacæ, vel burſæ paſtoris, vel plãtaginis. Similiter retinet fricatura hematitis ſuper cotem, bibita cum aqua frigida. Nux cupreſſi, & radix peucedani æqualiter cum vino bibita, & ſpica in potu ſumpta, retinet menſtrua ſuperflua, & prouocat vrinam à proprietate. Idem faciunt grana interiora vuæ cum vino bibita. Da coagulum hœdi ſicci in potu cum vino:

coralium rubeum, & cornu cerui vstum cum vino nigro. Folia maluæ viridis cum vino pota retinent menstrua: & similiter vinum extinctionis ferri candentis. Partem interiorem gallæ & olibanum coque in aqua, tere & fac pessarium, & impone secundum exigentiam: aut impone polygonum tritum inuolutum in lana.

Emplastrum optimum retinens menstrua. R. Lentium excorticatarum lib. j. bursæ pastoris, plantaginis ana m. iij. stercoris caprini & asinini exiccatorum ana vnc. j. s. licij, acaciæ, hypocistidos ana vnc. j. thuris vnc. s. sanguinis draconis vnc. j. s. menthæ siccæ vnc. j. gypsi vnc. iiij. alborum ouorum n°. v. farinæ fabarum vnc. iij. infundatur gypsum in aceto per diē: deinde bulliant cum succo plantaginis omnia simul, & fiat emplastrum, quod applicetur antè & retrò, superligando. est enim solenne remedium ad menstrua retinenda.

De fluxu menstruorum alborum, rubeorum, vel nigrorum, vel subsanguineorum cum dolore vel sine. *Cap.* XVII.

HIppo. in Apho. dicit: Quibuscunque menstrua fluunt non secūdum tempus aut dolorē proprium, eas pulgatio-

ne

ne indigere ſignificat. Facta ergo purgatione humorum peccantium, terantur capita papaueris nigri recentia cum ſeminibus ſuis, coquantur in aqua ad conſumptionem medietatis, & colentur: colaturæ addatur mellis puri, ſecundum proportionem decoctionis, & iterum lento igni coquantur ad ſpiſſitudinem mellis: deinde addatur acaciæ, hypociſtidos ana parum, & detur de eo mane, & quando vadit dormitum detur ſemen papaueris nigri ad bibendum cum vino rubeo. Fac peſſarium cum teſta oui trita cum cera, & olibano, Acaciam tere cum aceto, & pone in peſſario cum lana. Sedeat in decoctione tamariſci & gallarum. Aniſum abſcindit humiditates albas à matrice fluentes. Naſcale ex ſucco foliorum oliuæ ſylueſtris, aut ex ſucco, vel aqua pomorum mandragoræ cum ſulphure, abſcindit fluxum matricis. Cinis ligni tamariſci ſuppoſitus: virga paſtoris ſuppoſita, aut in vino cocta, & melle addito ſumpta, abſcindit fluxum humiditatum matricis. Decem vel xij. grana pæoniæ rubea, cum vino bibita, cornu cerui, & cardoncellus cum nepita iuuant. Clyſterizare matricem ex decoctione vinaciarum, ſiſtit

fluxum

fluxum matricis antiquum. Nascale ex acetosa vel cortice thuris vel succo solatri idem faciunt. Berberis bibita & comesta, fluxum antiquum à matrice sanant. Nascale cum fimo bouino exiccato trito, & misto cum olibano confert. Idem facit cornu cerui vstum, bibitum vel suppositum Semicupium cum sanguine draconis in aqua cocti optimum est.

R. Gallarum partes duas, squinanthi p. j. trita & cribellata conficiantur cum optimo vino Pontico, & in eo infundantur paruæ petiæ, quæ postea permittantur exiccari, & supponatur vna in matrice, quæ intus dimittatur per tempus.

De suffocatione matricis. Cap. XVIII.

QVando accidit præfocatio matricis, fiant ligaturæ fortes, frictiones coxarum & tibiarum, semper trahendo ad inferiora & ponatur in naribus eius puluis sinapis & cito excitabitur.

Notandum quòd præfocatio matricis fit aut à retentione seminis, sicut in monialibus, vel viduis, & huiusmodi: aut à retentione menstruorum.

Si fiat à prima causa, curatio est vt coeat, si nupserit: sin sit vidua aut monialis, accidit quandoque dolor in ore matricis, & symptoma forte, vt nisi cito suc-

cur

curratur, exulceretur, quandoque etiam ad hypocondria aſcendẽs, ſuffocationem faciat, dolorem fortem cordi ſuperuenientem. Redditur amara ſaliua, aut velut aceto & aqua os impletur, tibiæ frigent, caput & lingua formicitant, & vox deficit. Sub matrice ponẽda eſt lana oleo de maiorana, vel alio bene redolenti inuoluta. Naribus offeratur aſphalthum, galbanum, aſia fœtida, aut aliud ſimile mali odoris. Prouoca vomitum & ſternutationem. Frictiones ſunt adminiſtrandæ in vulua & ore matricis, cum digitis vnctis oleo maioranæ, vel de lilio, in quo diſſoluta ſit confectio galliæ moſchatæ, vel confectio neræ, calidè fricando, donec exeat ſemen retentum.

Quando fit à retentione menſtruorum, menſtrua ſunt prouocanda: ſed in paroxyſmo ſuccurrendum eſt cum frictionibus, ligaturis, ſternutatoriis, prouocatione vomitus, & aliis remediis infraſcriptis. Odorare ſerapinum vel aſſam fœtidam, cito excitat. item fumigare, cũ eis ſuper prunas poſitis, vt fumus nares ingrediatur aut cum ſemine lini & ruta. Poſtquam ad ſe redierit, & laborat retentione ſpermatis, dandum eſt caſtoreum cum vino. Lana autem ſuppoſita

maneat, donec ſanetur. Cor leporis ſiccum da cum vino in potu. Radix mali granati dulcis puluerizata cum vino data confert: caſtoreum cum aniſo ex vino: aut cymini partes duas, nigellæ p. vnam, trita cum vino. Quindecim grana nigra ſeminis pæoniæ cum melicrato bibita, cito ſubueniunt præfocationi. Appone ſuper vmbilicum rad leuiſtici tritam cum axungia. Odor galbani excitat præfocatam, & odor rutæ. Item fricare rutam digitis, & imponere in naribus. Diſſolue ſulphur in aceto, & frica nares interius cum digito in eis intincto: aut pone in nares acetum calidum, cæpam tritam, elleborum album, caſtoreum, aſphalthum, vel euphorbium. In periculo detur caſtoreum cum aniſo & vino vt ſuprà. Quòd ſi repletio humorum in veſica, dolores magnificet, adſit formicatio tibiarum, & vrina concludatur, rutam cum bono melle miſce, & line os matricis.

Aliud. Lenticulas infunde in vino, poſtea tere, & cum lana calefacta collige & ſuppone, quia mirificum eſt: aut inuolue lanam mollem in pice liquida, & impone. Fiant clyſteria, & aliæ purgationes neceſſariæ.

De descensu matricis. Cap. XIX.

DEscensus matricis, aut est cum exitu aut sine. Quando descendit matrix ad fundum ventris, & non exit ad extra, adest dolor in sinistro latere, retentio menstruorum, mingendi difficultas, torsio, & rugitus in ventre. Cura huius est, vt des apium, fœnumgræcum, & rutam in vino bibere: aut fac puluerem ex agarico, asphaltho, semine plantaginis, & semine satureiæ, & exhibe in potu, aut cum melle cocta. Fomentetur vmbilicus cum lana in vino & oleo infusa, aut cum auena prius aqua irrorata, deinde post modicum tempus calefacta in sacculo, super pectinem calida applicata. Appone naribus aromatica, vt moscum, ambram, spicam, styracem & similia. Inferius suffumiga cum rebus malè olentibus.

Ceratum optimum & expertum. R. Mastichis, ladani ana drach.iij. galbani vnc.s. gummi, styracis drach.ij. confice in mortario cum pistillo calido, extende super corio subtili rotundo, & applica super vmbilicum, tenendo desuper.

Vt matrix de loco suo non moueatur, & vt nulla duritie molestetur. Reci. Medullæ cerui, adipis anseris recentis,

ceræ rubeæ, butyra ana vnc.j. deinde accipe fœnum græcum & ſemen lini,& coque in aqua lento igni, vſque ad plenam coctionem, & cola. Colaturæ prædicta admiſce,& iterum coque parum cum eis, & vtere in peſſario.

Quando autem matrix deſcendit, & exit foras, ſtatim poſt partum, tunc applica auenam calefactam, prius tamen aqua aſperſa, vt ſuperius dictum eſt, & imus ſacelletur venter cum ea calida. Item R. Terebinthinæ abietis, medullæ cruris vituli recentis liquefactæ & colatæ, opii, croci, roſarum ana parum. fac peſſarium,& impone diſcretè.

Si verò non propter partum, ſed propter alias cauſas exit, ſpongiam in aceto infuſam, applica, & ſtatim reſtringet egreſſam. Folia vrticæ viridia loco emplaſtri appoſita, matricem exeuntem cohibent. Suffumigium ex foliis & ramis buxi per inferius valet. Dare oſſis de corde cerui & foliorum lauri ana drach.j. myrrhæ ſcrup.j. cum vino, facit eam reuerti in locum ſuum. Seſſio in decoctione gallarum plurimum valet. Ammoniacum diſtempera cum ſucco abſinthij & vnge ventrem cum penna: deinde accipe caſtoreum, rutam, & artemiſiam, coque in vino

vino ad consumptionem duarum partium, cola & da ad bibendum. Saccelletur venter & vmbilicus ex frumento co-cto, deinde aspergatur matrix egressa ex subtilissimo puluere ossium dactylorum combustorum, aut ex puluere mumiæ, licij, hypocistidos, & gallarum perforatarum, omnia subtilissimè puluerizando. Intret balneum decoctionis gallarum, balaustiorum, rosarum, corticum granatorum, glandium, sumach, myrtillorum, & lenticulæ: aut fiat ex eis stupha, aut suffumigatio cum emboto post balneum. Et quoties matrix exierit, aspergatur puluis vt suprà, & iterum reducatur, quiescẽte muliere resupina per aliquot dies. Vide quæ scripta sunt ad exitum intestini recti, quia huic applicari possunt.

De doloribus matricis. *Cap.* XX.

RAdicem pæoniæ vel ireos, vel grana xv. seminis polygoni, vel pulicariæ, da cum vino in potu: succum vrticæ appone, vel folia melissę cocta in vino. Fac vnguentum cum ruta viridi trita cum butyro & adipe porci.

Quando dolor est antè & retrò, in fœmore & ischio, & per totum ventrem, bu-

tyrum permiſce medullæ ceruinæ, & impone. Non poſſunt neque ſurgere, neque dormire, quando ſic patiuntur, & hoc remedium ſanat eas. Quando verò dolorem pectinis dorſi & ventris, frontíſque patiuntur, & diu ſtare non poſſunt, adipẽ anſerinum & mel roſaceum cum optimo vino tere, & cum petia ſuppone.

Illæ quæ dolores matricis patiuntur, ſi cum viro dormiunt, & paſſio perſeueret, colicæ fiunt. Vniuerſaliter autem venas latas habent, & ſunt libidinoſæ, natura intumeſcit eis plus interius quàm exterius: patent palpebræ oculorum quando concumbunt. Curabis ſic. Lac mulieris, quæ maſculũ peperit, & ceruſſam miſce, calefac, & pone peſſariũ in ore matricis.

Electuarium ad dolores matricis, ventris, renum, iliorum, & ventoſitates ex longo tempore, quod compoſui pro vna nobili muliere, quæ Deo fauente, ſtatim conualuit.

R. Ariſtol. rot. cymini torrefacti, medullæ carthami, ſerpylli, fœnigræci, baccarum lauri, ſampſuci, ſpicæ nardi, acori, hyſſopi ſiccæ, carui, origani, ſquinanthi, maſtichis, aniſi, gingiberis ana vnc. j. turbith, radic. ireos ſiccæ, aſari ana drach. iij. agarici albi vnc. s. folij Indi, cinnamomi electi, ligni aloes ana drach. j. trita &

cri

cribellata conficiantur cum melle optimo despumato, & fiat electuarium in forma opiatæ : de quo capiat omni mane drach.j.pro vice per tres horas ante prandium inuoluendo in nebula vino madefacta. Emplastrum de baccis lauri super ventrem positum, tollit dolores matricis, ventris, renum &c. qui fiunt à causa frigida. Sessio in decoctione vsneæ sedat dolorem matricis.

De duritie, apostematibus, inflationibus, tumoribúsque matricis. Cap. XXI.

AD duritiem matricis, cyminum tritũ & folia rutæ assume cum pice liquida & butyro, fac pessarium cum lana & impone. Fomentatio ex foliis & radicib. ebuli, soluit durities matricis: similiter & semen ebuli cum vino bibitum. Oleum de pomis balsaminæ, & de lilio, optima sunt. Item radix lilij & eius folia elixata & apposita. Folia & flores iesmini fomento adhibita, sanant phlegmones, maturas maximè, & apostemata ex longo tempore indurata. Ceratum de hyssopo descriptione Philagrij, resoluit omnes durities matricis, & aliorum membrorum. Encathisma ex decoctione ireos, aut fœnigræci, aut vtriusque, soluit duritiem matricis.

Adeps anatis ſoluit duritiem matricis, & habilitat ad generandum.

Ad eas quæ tumorem habent, nec faciunt aliquid ſanguinis, appone in peſſario adipem anſeris cum lana.

Ad eas quæ patiuntur apoſtemata, aut fiſtulas, aut ignem ſacrum, & febrem, & punctionem, & vlcera, & alia conſimilia. R. Ceræ citrinæ, medullæ ceruinæ, terebinthinæ, adipis anatis ana opij parum, miſce cum oleo cyprino, & vtere in peſſario. Ad inflationem & apoſtemata matricis butyrum cum roſis & opio aggrega cum melle, & impone peſſarium. Suffumiga cum cera, ſerapino, & terebinthina ſuper prunas, emboto ſuppoſito.

Signa huius diſpoſitionis ſunt lumborum dolor, & circa matricem, pruritus in natura & in ventre, humidior eſt, & ſe rheumaticam factam ſentit. Radicem itaque liquiritiæ cum ſucco mali granati miſce, & vnge poſtquàm vrinauerit.

De pruritu vuluæ Cap. XXII.

FOmentatio cum foliis ebuli tepidè pruritum vuluæ curat.

Aliud. Folia menthæ, cortices granatorum & lentes excorticatas in vino, miſce, & fac peſſarium. Confert etiam abluere ex decoctione ſaluiæ.

Aliud.

Aliud. R.croci,camphuræ ana ſcrup.s. plumbi vſti ſcrup.j. baccarum lauri drac. s.trita & cribellata confice cum albo oui, & applicetur, prius loco linito cum oleo roſaceo.

Aliud. R.croci,camphurę, lactis,lithar gyrij & albi ouorum ana. pone in peſſa- rio: vel fac peſſarium cum fœnogræco & ſanguine anſeris.

De cancro matricis. Cap XXIII.

SIgna ſunt, dolor in ventre & puden- do,vt putet ſe ſpinam vel lignum ha- bere in corpore,& aliquando effuſio ſan- guinis cum vrina. Betam albam, alumen ſciſſum, & nitrum tere in mortario li- gneo,cum piſtillo ligneo, & appone ca- taplaſma.

Aliud. Succum ſolatri cum adipe an- ſerino,addendo parum croci, pone in peſ ſario. Spica deſiccat humiditates curren- tes ad collum matricis. Vide ea quæ de cu ratione Cancri infrà dicentur.

De vlceribus matricis. Cap. XXIIII.

CEram, myrrham, & adipem porci, cum melle aggrega,& cum lana ſup pone.

Aliud. Teſtam oui aſſatam cum ſeſeli & roſis miſce,& impone.

Aliud. Artemiſiam & adipem anſe-

rinum, oleo rosaceo misce & impone. Virga pastoris cum vino cocta, addito melle, optima est ad vlcera matricis: abscindit enim fluxum humiditatum. Si sanies nigra exeat cũ fœtore, primò iniice succum solatri, plantaginis, & portulacæ cum vitello oui & lacte mulieris. Sedeat in aqua decoctionis rosarum, myrtillorum, balaustiorum, lentisci, gallarum, fœnigræci, radic. mille folij, apij, & peucedani. Si verò putrefactæ sint venæ, detur sanguis draconis, thus, aristol. rotunda, bolus Armenus myrrha, vel separata vel mista. Leue & optimum remedium est iniicere lib.s. aquæ mellis cum vnc.ij. succi apij, & drach.s. myrrhæ subtilissimè tritæ mundificat: aut fiat iniectio cum vnc.iiij. sapæ vini & vnc.iiij. lixiuij mediocris.

Quando verò dolor est fortis. Rec. Olei de croco, ol. de floribus matricariæ ana vnc. j. ol. de keiri citrina vnc.ij. myrrhæ, sarcocollæ, opopanacis ana drach. j. terebinthinæ abietis drach. vj. ceræ q. s. fiat vnguentum molle, & bulliat in succo apij ad succi consumptionem, & eo vtaris in pessario.

Ad incarnandum vlcera post mundificationem. Reci. Centaurij minoris lib.s. rad.

ireos,

ireos, consolidæ vtriusque, foliorum agrimoniæ ana m.iij. sarcocollæ, gummi tragacanthi, gummi Arabici, mumię, thuris, hypocistidis ana drach. j. coquantur in lib.xxx. aquæ ad consumptionem medietatis: postea colentur, & colaturæ addantur scoriæ ferri præparatæ drach. x. iterum parum coquantur, colentur, & fiat in ea sessio.

De hydrope matricis. *Cap.* XXV.

Signa hydropis matricis sunt nares muccosæ, oculi nigri, torpor per loca calida. Cyminum, vuam passam, sal modicum, simul mista contusa appone. Rubi decoctionem bibat ieiuna. Signa matricis tumorem patientis: vlceribus nimis impletur, extrema oculorum fiunt sanguinea, febres assiduæ, acutæ. Cyperum & rutam cum vino albo congrega, & bibat ieiuno vnc.iiij.s.

De hæmorrhoidibus matricis. *Cap.* XXVI.

Ad hæmorrhoides, quæ contingunt in ore matricis coronam spinæ (est bedegar rubi, hoc est, lanugo quæ nascitur super rubum ad modum spongiæ) vel echinos castanearum tere subtiliter, & superasperge.

Aliud. Fac encathisma ex decoctione foliorum aron, & verbasci in vino,

aqua, vel in vtroque.

De intemperie & ventoſitate matricis.
Cap. XXVII.

AD matricem frigidam. Si friget, dolet, ſanguinem profert, & frigidus ſudor ſuperuenit, accipe, mellis, terebinthinę, adipis anſerini añ. miſce in peſſario.

Aliud. Artemiſiam & adipem anſeris oleo roſaceo miſce, & appone in peſſario. Oleum de piperibus optimum eſt.

Quando eſt ventoſitas in matrice, myrrham cum vino nigro bibat: aut medullam ceruinam tere, & miſce cum roſis, ad mellis craſſitiem. & appone in peſſario. Doronicum reſoluit ventoſitates matricis. Oleum de piperibus, laurinum & irinum, vngendo ventrem inferiorem multum conferunt.

Ad intemperiem calidam Matricis, in qua ardor ſentitur.

R. Adipis anſeris vnc. j. opij drach. j. mellis roſ. vnc. ij. ol. roſ. vnc j. ceræ q. s. confice cum albo oui, & lacte mulieris, & applicetur.

De his quæ faciunt mulierẽ deuirginatã non apparere corrupta, ſed virginem. Cap. XXVIII.

VT mulier non appareat deuirginata. R. Aluminis ſciſſilis, gallarum omphacinarum ana cum vino ſtiptico tere,

& fac

& fac enchatiſma.

Aliud. Gallas immaturas, alchannam, xylocaſſiam, roſas ſiccas, piper album, coccognidium ana vnc. j. s. tere & appone, prius abluta matrice cum vino. Semen lapathi acuti tritum & appoſitum confert.

Aliud optimum & expertum.

R. Gallarum cupreſſi, gallarum quercus perforatarum ana lib. vnam, aluminis rochæ, ſcoriæ ferri præparatæ in aceto ana lib. s. bulliant in s. q. aquæ gallarum, qua vtuntur aptantes coria. contuſis contundendis ad conſumptionem medietatis, & in ea ſemicalida infundatur ſpongia, quæ expreſſa calida applicetur ſuper vuluam, bis aut ter in ſero ſuperligando.

Aliud. Pannum ſubtilem infunde in alumine in aqua diſſoluto: deinde accipe caſſiam ligneam, cyperum, & gallam æqualiter, tere & pone in vino veteri, faciendo mellis conſiſtentiam, & in eis infunde pannum prædictum, qui poſtea permittatur exiccari, & ſuperponatur, tenendo duabus horis intus, remouendo quando vult viro commiſceri. Item capiat mel & nitrum, & vngat matricem.

Ad conſtringendum vuluam, & inci-

tandum ad venerem, quod ſimile eſt pręcedenti. Infunde pannum lini in aqua, in qua diſſolutum ſit alumen ſciſſum, & inuolue eum in cypero, caſſia, & galla tritis in vino veteri ad modum collyrij, & ſupponatur per duas horas ante coitum.

Aliud. Tere ſemen acetoſæ & ſuppone, & conſtringetur ſicut virgo. Quòd ſi aliquid manauerit humiditatis, tere gallarum partes ij. antimonij p. vnam, cum ſapa vini, & ſuppone. Xyloaloe, cyperus, enula, caryophylli, ramich & parum moſchi terantur & inuoluantur in ſquinanthi p. vna: trita & cribellata conficiantur, cum bono vino Pontico, & in eo infundantur petiæ, quæ poſtea permittantur exiccari, & ſupponantur vt ſuprà Supponatur pannus lini infuſus in vino vice vna poſt aliam, quia facit redire virginitatem conſtringendo.

Aliud. Corticum pini partes iiij. aluminis ſciſſi p. duas, cyperi p. vnam, coquantur in vino & madefiat pannus lini, & ſupponatur vice poſt vicem, tenendo in vaſe obturato.

Vt matrix in coitibus non fiat humida:

R. Gallarũ omphac. n°. iiij. ſpodii, quo vtuntur in curis oculorum, cochlearia duo. tere, & miſceantur in vaſe mundo,

diſtem

distemperetur cochlearium vnum cum vino, irroretur cum eo matrix, & in eius vita non erit humida.

Aliud. Infunde gallam in aqua octo diebus, deinde lanam mollem aspersam sulphure infunde in illa aqua, & non expressa dimitte siccari, & applicetur in pessario, & erit sicut virgo. Vel colluatur os matricis ex infusione gallæ.

LIBER XVI. DE AFFEctibus pudendi & ani.

De his quæ faciunt ad virgæ erectionem. *Cap.* 1.

VIrgam lupi in frusta incide. exicca in fumo, tene frustum in ore, & efficax est.

Aliud. R. Pinearum, petroselini, virgæ cerui, terebinthinæ abietis ana vnc. j. piperis vnc. s. confice cum melle, & vtere.

Aliud. R. Cicerum rub. pinearum ana partes duas, seminis erucæ, piperis albi ana partem vnam, mellis q.s. da cum vino. Vngere virgam cum melle, aut cum oleo decoctionis sinapis, aut cum semine lini, melle & pipere, aut cum felle apri, vel verris, excitat mirabiliter. Semẽ erucæ cum melle in potu exhibitum,

aut ſemen porri cum vino: aut lac vaccinum. Oua perdicis & teſticuli vulpis ſicci puluerizati cum vino bibiti. Puluis virgæ tauri cum ouo ſorbili bibitus. Semen trifolij tere, & cum melle confice formulas nucibus moſchatis ſimiles: da vnam tempore coitus. Comede cerebella paſſerum maſculorum, rapas, paſtinacas, brodium cicerum rubeorum, pullos columborum iuuenum. Radix & ſemen paſtinacæ excitant coitum: teſticuli taxi cum aqua bibiti per tres dies operantur indeficienter. Medulla pardi bibita mirabilis eſt. In tertio nodo ſpinæ ſcinci eſt lapis, qui ſi bibatur, mirabilis eſt. Piper album auget ſperma, nigrum verò deſiccat. Eruca cocta cum carnibus ſtimulat Venerem, aut renibus applicata. Cinis ſtellionis nigri, qui ſtat in antiquis domibus diſruptis, aſcendendo ſuper parietes, ligatus in petia, & in manu retentus ſiniſtra, mirabilem facit erectionem, in dextra verò prohibet. Renes ſcinci cum vino bibiti, ſunt efficaciſſimi. Fabæ excorticatæ, & in aqua coctæ, cum pipere albo, gingibere, & oleo amygdalarum dulcium recenti, perfectè iuuant ad coitum. Item ſemen vrticæ cum ſapa vini bibitum. La-

pis

pis ex ebeno, quo aurifabri limpidant aurum, potus mirificè operatur. Vnctio veretri ex moſcho cum oleo de kerua. Si pollex pedis dextri vngatur ex oleo, in quo cantharides ſint diſſolutæ, mirabilem facit erectionem. Quando volueris quòd ceſſet, lauabis pollicem.

Vnguentum optimum. ℞. Euphorbij, pyrethri ana vnc.j. aquæ lib.ij. coque in olla ad conſumptionem medietatis, & cola: colaturæ adde ol. vnc.iiij. & iterum coque, donec abſumatur aqua, & ex eo vnge veretrum, nec quieſcet erectio. Vnge ex oleo ſambucino, addito euphorbio. Caudam cerui combuſtam præter pilos diſſolue cum vino, & linias virgam. Lingua auis comeſta auget ſperma, (eſt fructus fraxini) & corroborat coitum. Oleum de granis ſeſami, de granis pini, & de fiſticis, augent ſperma potenter.

De Gonorrhœa, ſiue inuoluntario exitu ſeminis. Cap. 11.

GOnorrhœa licet fiat aliquando à fortitudine virtutis expulſiuæ, & quantitate ſeminis, vt plurimum tamen fit à debilitate retentiuæ, & ſeminis tenuitate. Eſt autem inuoluntarius exitus ſeminis, ſine virgæ tenſione. Priapiſmus eſt magna tenſionis erectio, abſque deſi-

desio

derio coeundi; vel calore, ficut in fupinè iacentibus. Gonorrhœa eft paffio vaforum, priapifmus eft paffio veretri. Priapifmus fit cùm ora arteriarum, quæ funt in veretro, dilatantur: vel cùm fumofa ventofitas in neruo concauo, qui eft in veretro, generatur: vel ex vtrifque, Gal. 6. de Locis affect. cap. . Subdit Galen. Quidam portabant laminas plumbeas fuper renes in fluxu feminis, fuafi vt fternerent ramos agni cafti & rutæ fub dorfo, & comederent eorum femina, & fanati funt. In fluxu feminis propter caliditatem, iuffi vt fuccos femperuiuæ, folatri, porculacæ, polygoni, & vmbilici Veneris fuper renes ponerent. Ibidem balneum ex decoctione cynogloffæ, curat gonorrhœam. Semen caulium alborum cum faccharo fumptum. Semen & radix nenufaris bibitum, abfcindit fluxum fpermatis. Radix eryngij cruda comefta, curat gonorrhœam. Vfus radicis ireos cum faccharo rofaceo pul. adminiftratus, confert ei qui femen inuoluntariè effundit. Conferunt etiam vomitus & frictiones, quia diuertunt.

Si gonorrhœa fit cum ardore, lymphetur vinum cum decoctione liquiritiæ, & vtatur hoc electuario. R. Saccha-

ri

ri rof. antiqui vnc.iij. diatragachanti frigidi Nicolai vnc. ij. feminis citoniorum excorticati, fem. maluæ & altheæ ana drach. s. corallorum rubeorum fcrup.ij. feminis papaueris albi, feminis myrti parum torrefacti ana fcrup. j. puluerizata conficiantur cum fyrupo de portulaca Mef.& fiat electuarium, de quo capiatur ante & poft cibum. Lectulus ex agno casto reprimit libidinem, & fomentatio ex eius decoctione gonorrhœam.

De ligatis & maleficiatis. Cap. III.

Ligatus vngat totum corpus ex felle coruino, & oleo fefamino, ex Cleopatra. Auis picus comefta, ligatos foluit, & profperitatem tribuit. Suffumigium ex dente hominis mortui, ligatos foluit indubitanter. Berillus lapis geftatus, conciliat virum & vxorem. Exhibeatur theriaca magna cum fucco hyperici, & de eodem hyperico renes emplaftrentur. Herba quæ creuit per lapidem perforatum, detur in potu cum vino. In calamum vel auellanam vacuam pone argentum viuum obturãdum cum cera, & ponatur fub puluinari maleficiatorum, vel fub limine oftij, per quod in domum vel cameram intrat, & foluetur maleficium. Corallus in domo retentus foluit omne

malefi

maleficium. Sanguis canis nigri linitus per omnes parietes domus, soluit maleficium. Scilla etiam in limine domus suspensa idem facit. Lapis magnes gestatus discordiam inter virum & vxorem sedat. Si quis sit ligatus, vel maleficatus ab aliqua fœmina, pone de egestione recenti ipsius mulieris mane in sotulari dextro maleficati, statim quum ipse sentiet fœtorem, soluetur maleficium. Radix bryoniæ sicca portata, expellit omnia maleficia. Si vir secum portauerit cor cornicis masculi, & mulier cor cornicis fœminæ, bene conuenient semper. Arthemisia in limine domus suspensa, fugat omnia maleficia. Palma christi portata, à maleficiis & venenis securum reddit. Pulli hirundinum in mense Augusto nati, obturentur in olla viui, olla ponatur in furno, donec exiccentur. Illis qui sese inuicem osculantur, puluis iste datus, vel vnctus, magnam causat dilectionem: illis verò, qui contra se inuicem distorti iacent, vnctus vel exhibitus in potu vel cibo, odium causat, & inimicitiam inuicem. Elixatura berbenæ per domum sparsa, hilaritatem præstat. Fumigare domum ex radice sicca aristol. fugat dæmonia, & hilariorem reddit infantem.

De

De tumore & apostemate virgæ. Cap. IIII.

AD tumorem virgæ: R. Lentium m. ij. coquantur in aceto, donec excorticentur: deinde pistentur, addendo farinam fabarum, farinam hordei ana drach. vj. rosarum rub. florum violarum ana m. s. fiat emplastrum cum decoctione lentium suprascripta, & applicetur.

De vlceribus virgæ. Cap. V.

VLcera virgæ alia sunt recentia, alia antiqua, alia maligna. Vlcera recentia curantur, corpore purgato, cum aloe, plumbo vsto, clymia abluta cum vino, tutia Alexandrina præparata in aqua rosacea, margaritis, cinere testarum ouorum, & similibus. In radic. chelidoniæ adustæ, inest mirabilis proprietas in hoc casu. Quæ autem sunt in cute veretri, curantur cum cucurbita combusta, alumine combusto, aloe, hæmatite, vltimò cum cortice thuris subtilissimè tritis aspersis super vlcus.

Illa verò quæ sunt antiquiora & humidiora reddita, egent fortioribus, sicut æs vstum, cortices arboris pini habentis grana parua adusti: & quando egent generatione carnis, cum eis misceatur olibanum.

Medicamentum expertum ad ea quæ indigent vehementi exiccatione cum generatione carnis. Rec. Tutiæ Alexandrinæ præparatæ, aloes, ſarcocollæ, thuris, lapidis hæmatitis, corticis mediani, ſalicis aduſti, aluminis iameni, marchaſitæ aduſtæ, gallarum, balauſtiorum, acaciæ ana partes æquales: floris æris partem j.s. capitum granatorum partem vnam, cum oleo roſaceo & cera q.s. fiat vnguentum. Flores labruſcæ cum melle oleo roſaceo & croco, & cinis abrotani, curant vlcera virgæ, quæ ſunt ſine inflammatione. Thus minutum, & aloe æqualiter curant vlcera virgæ antiqua. Oeſypus cum ſepo anatis, curat vlcera virgæ ani, & teſticulorum. Quando vlcera ſunt maligna & corroſiua, cinis capillorum hominis aniuden, (eſt herba ex qua fit aſſa fœtida) & lentis montanæ puluerizata, aut emplaſtrata curant.

Vnguentum optimum, quod compoſui pro filio Agnelloni Taurini, qui habebat veretrum cancroſum, & magna parte corruptum, & hoc vnguento cum modo adminiſtrationis in tempore breui ſanatus eſt.

Recip. Succi extremitatum molliorum rubi, ſucci molliorum extremitatum plantæ roſarum, aceti ana vnc. ij. thuris

thuris, mastichis ana drach. iij. lithargyr. aurei vnc. j. vini maluatici optimi vnc. vj. succi semperuiui vnc. iij. aquæ vitæ vnc. iiij. viridis æris drach. ij.s. vitreoli, aluminis combusti ana drach. j. s. tutiæ Alexandrinæ præparatæ drach. ij. camphuræ drach. j. olei rosʃ. vnc. vj. puluerizatis subtilissimè puluerizandis & cribellatis, coquantur omnia simul lento igni, excepta camphura, vsque ad cōsumptionem succorum & maluatici, donec debitam formam vnguenti decenter mollis acquirant, addita s. q. ceræ, in fine additur camphura. De eo ponatur super partes vlceratas, extendendo super rasuram panni telæ antiquæ, & super ipsum ponantur paruæ petiæ infulæ in aquis infra scriptis. Rec. Aquarum rosarum, plantaginis, & prunellorum syluestrium ana vnc. ij. aquæ solatri vnc. iij. viridis æris drach. ij. tutiæ Alexandrinæ præparatæ vnc. s. camphuræ drach. s. misce, & applicetur vt suprà. Intingere fimbrias aut rasuram telæ veteris prædictam in melle rosaceo, & aspergere subtilissimo puluere aristoloch. rot. carnem mortuam corrodit, siue sit in vlcere, siue in fistula. Vide ea quæ infrà de Vlceribus dicentur.

De curatione apoſtematum teſticulorum. *Cap.* VI.

EMplaſtrum ex farina cicerum partibus duabus, & ex vna parte altheæ, tritis cum aceto, curat apoſtema calidum teſticulorum. Fricatura lapidis cotis, conuenit mirabiliter.

Ad dolorem teſticulorum, apoſtemata & ventoſitatem. Rec. Maſtichis, thuris, ſetæ, ſarcocollæ ana drach.vj. puluerizata ſoluantur cum vino, & ſuper cotto extenſa ſuperligentur, donec exiccetur, iterando ſecundum exigentiam. Eruca geratina curat antiquas durities teſticulorum cataplaſmata. Anethum combuſtum curat vlcera quæ ſunt in genitalibus, aſperſum. Radix cardui benedicti in vino cocta, curat tumorem teſticulorum. Folia cauliũ cum farina fabarum appoſita, curant tumores genitalium. Farina fabarum cocta cum aceto, curat duritiem teſticulorum. Idem præſtant paſſulæ contuſæ cum cymino, & parietaria cocta, & cataplaſmata.

Aliud. R. Farinam fabarum, fœnigræci, chamæmillæ, butyri cocti ana. confice cum ſapa vini, & decoctione ficuum. Cinis dactylorum, cum maluauiſco tritus, cum aceto emplaſtratus. Ponere in fora

foramine virgæ oleum ſambucinũ cum rubea tinctorum, eſt mirabile.

Ad duritiem teſticulorum ex longo tempore emplaſtrum optimum, per me compoſitum & expertum. R. Bdellij, ammoniaci, ſerapini in aceto diſſolutorum ana drach. iij. mucilaginis, fœnigræci, ſem. lini. altheæ ana drach. j. florum chamæm. & meliloti ana. m.s. cymini vnc. s. conficiantur omnia ſimul cum decoctione ficuum multum coctorum, puluerizatis puluerizandis ſubtiliter, addendo farinæ fabarum vnc. s. & fiat emplaſtrum, quod applicetur, eſt enim optimum.

De pruritu teſticulorum. Cap. VII.

Rec. Ceruſſæ drach. vj. ſulphuris citrini drach. ij. opij drach. j. tere cum aceto & aqua, & vnge tribus vel quatuor vicibus. Fomentatio cum decoctione foliorum ebuli. Applicare ipſa folia bullita calida aut fomentare cum eis, & abluere cum decoctione ſaliuæ, remouent pruritum teſticulorum. Sal ammoniacum cum aceto eſt vltimum. Vide quæ ſcripta ſunt de pruritu vuluæ, & quæ dicentur inferius de pruritu & ſcabie.

De hæmorrhoidũ dolore ſedãdo. Cap. VIII.

Vnguentum optimum ad ſedandum dolorem hæmorrhoidum. R. Pin-

guedinis anatis & gallinæ recentium ana vnc.j. olei roſacei vnc.ij. ceræ q. s. liquefiant, & poſt infrigidationem adde opij drach.j.croci drach.s.cum vitello oui recenti fiat vnguentum, applicetur, & non habet ſimile. Oleum de chryſomellis, & de nucleis Perſicorum, ſedant dolorem hæmorrhoidum, & reſoluunt humores earum.

Aliud optimum. R. Coronæ regiæ in vino elixæ, adipis anatis, gummi fiſticorum ana. terantur & ſuperemplaſtrentur. Coquatur corona regia, ſiue melilotum cum ſapa vini, donec diſſoluatur, addatur farina fabarum, fœnigræci, & ſeminis lini, cum vitello oui recentis, & violis fiat emplaſtrum: ſedat enim dolorem. Corona regia elixa cum farina frumenti, & vitello oui conuenit.

Aliud valde bonum. Rec. Florum chamæm. & meliloti ana drach.ij.croci drac. s. confice cum mucilagine ſeminis lini: fac vnguentum. Folia ſcabioſæ viridia trita & applicata, reprimunt eas. Oleum de ſemine lini curat dolorem pulſatiuum hæmorrhoidum. Folia iuſquiami & portulacæ cũ vitello oui, medulla panis, & oleo roſaceo miſta & emplaſtrata dolorem ſtatim tollunt. Emplaſtrum ex folijs

liis rorismarini extenuat hæmorrhoides egredientes,& curat apostemata ani.

Quando non fluunt, sed extra apparent, appone puluerem anethi mistum cum melle & albo oui. Encathisma ex decoctione aron & tassibarbassi: curat hæmorrhoides. Cinis vinaciarum, curat anum, ex quo euulsæ sunt hæmorrhoides. Oleum de semine lini,& de chrysomelis, in quo dissolutum sit bdellium, hæmorrhoides curat. Virga pastoris in vino cocta, curat hæmorrhoides interiores. Humiditas, quæ à carnibus recentibus exprimitur,sanat hæmorrhoides,eas fricando, aut apponendo cum lana vel cotto. Antimonium aspersum, si foris sunt,exiccat eas. Si autem intus sint, insuffla cum cannula vel vesica inflata post iniectionem succi peucedani per clystere. Vtraque serpentaria secundum omnem modum applicationis, magnum affert iuuamentum.

Ad condylomata, phlegmones & rhagadias ani, R. Ammoniaci, lapidis hæmatitis, olibani,aluminis rotundi ana drach.iij. gallæ,croci ana drach.j. terebinthinæ drac.j. ceræ drach. x. olei rosacei q. s. confice & vtere in pessario cum serico.

Aliud ad condylomata optimum. R. Alumi

nis scissillis drach.ij.ceræ drach.viij.croci drac.iiij.ol. amygdalarum dulcium, hyssopi ana vnc.j.aloes,olibani ana vnc.s.

Sunt autem condylomata,hæmorrhoides siccæ, & tuberositates ani sparsæ sine pede,à quibus nihil manat sanguinis,sed interdum quædam humiditas aquosa tenuis. Cum verò emanat sanguis, dicuntur hæmorrhoides.

Folia rubi viridia cataplasmata, condylomata & hæmorrhoides curant. Oleũ de fœnogræco. Puluis subtilissimus ex ferrugine ferri, cum succo tassibarbassi cum cotto applicatus aut immissus, curat hæmorrhoides. Marrubium coctum sub cineribus, dissoluit cæcas hæmorrhoides, & curat inflatas. Sandaracha exiccat eas. Vitellum oui elixati,cum croco & oleo rosaceo, addito meliloto, confert apostematibus Ani, hæmorrhoidibus, & hæmorrhoidum tumoribus. Fumigatio ex melle anachardi, exiccat hæmorrhoides. Summitates pulicariæ minoris contusas, pone in anum tribus vicibus, postea pone puluerem de fungo, qui dicitur vesica lupina:sanat enim hæmorrhoides. Semen anethi vstum, mistum cum melle applicatum sanat hæmorrhoides.

Ad

Ad Hæmorrhoides & omnes ægritudines melancholicas ani, vlcera, &c. R. Myrobalanorum citrinorum, emblicorum, & belliricorum in lacte infuſorum ana vnc.j. terantur & cribellentur & inuoluantur in vnc.ij. olei amygdalarum dulcium recentis, donec proiiciant ipſum, deinde adiungantur eis bdellij Indi vnc. iij. foliorum roſarum, ſpodij, granorum myrti torrefactorum, ſcoriæ ferri in aceto infuſæ, karabæ, maſtichis, xyloaloes, florum pæoniæ, ſerapini ana drach. iiij. terantur cum rob coagulato, & ſumantur ex eo drach.v .cum aqua calida & ſuper eis ponatur hoc vnguentum: R. Plumbi vſti cum ſulphure, ceruſſæ, lithargyrij, cineris vitis, cineris corticum nucis Indicæ, balauſtiorum ana drach.j. ceræ albæ, ol. de ſeſamo, butyri ana drach.iij. adipis porci vnc. ij. medullæ cruris vaccæ vnc. ij.s. liquefiant & colentur dum ſunt calida, in mortario plumbeo:& ſit eius manica, per quam colatur, etiam de plumbo: exiccentur in ſole aliquot diebus in eodem mortario, donec capiãt ex plumbo virtutem: & applicetur vt ſuprà.

De modo prouocandi fluxum hæmorrhoidum retentarum. *Cap.* IX.

SIgnum retentionis est dolor & grauitas in alchatim, & in directo renum: ascendit fumus ad caput, causans dolorem: & in ano est grauitas, dolor, & inflatio. Aliquando apparent venæ ad extra tumidæ valde & nigræ, quandoque occultantur, & non apparent, sed sunt tumidæ interius.

Curatio à leuioribus est inchoanda. Fiat primo sessio in decoctione chamæmillæ calida. Fricetur anus cum foliis ficus, cum panno aspero, cum felle tauri, cum foliis cosolidæ maioris. Pungere eas interdum conuenit cum setis porcinis, vel cũ phlebotomo, aut ponere paruam ventosam super circulo ani. Apponantur sanguisugæ, succus cæpæ, artanita contusa, vel esula, quia aperiunt eas. Exhibere pilulam vnam ante cœnam, prouocat mirabiliter. Succus cæpæ fortissimæ cum fimo columbino post sessionem in aqua calida, aperit eas.

De his quæ superfluum fluxum hæmorrhoidum restringunt. *Cap.* x.

EMplastrum ex foliis rorismarini applicatum. Puluis anethi & seminis vrticæ cum melle mistus. Suffumigium ex bdellio. Fricatura lapidis Iudaici super cotem pota sistit fluxum hæmorrhoidum.

Lini

Linimentum optimum ad restringendum sanguinem hæmorrhoidum. R. Ossium myrobalanorum Indorum combustorũ vnc. s. scoriæ ferri præparatæ drach. ij. lapidis hæmatitis drach. j.s. gypsi drach. ij. terantur vltima contritione cum succo plantaginis, & cum eo liniatur circulus ani intus, & extra.

Aliud. Rec. Succi extremitatum rubi vnc. ij. alborum ouorum n°. ij. pulueris gypsi drach. iij. terantur simul in mortario, & applicentur super anum. Dare drac. j. pilularum de bdellio in quinque pilulis in aurora, potenter retinent fluxum hæmorrhoidum. Suppositorium cum cerussa, acacia, plumbo vsto, hypocistide, & colophonia, stringit ipsas.

De rhagadiis ani. *Cap.* XI.

RHagadiæ sunt scissuræ in orificio ani, quæ curantur cum oleo de chrysomellis, in quo sit dissolutum bdellium. Emplastrum ex foliis violarum cum sauich curat eas. Oleum ex semine lini vngendo, optimum est. Virga pastoris in vino cocta & applicata, curat eas.

De curatione ficuum ani. *Cap.* XII.

CApilli Veneris, cæpæ, aristol. rot. simul pistentur & applicentur, & sine dubio destruentur.

Aliud.

Aliud. Stercus gallinæ, ſapo Gallicus, & ſummitates taſſibarbaſſi ſimul contuſa & applicata curant. Seſſio in decoctione aron & taſſi barbaſſi, curat ficus apparentes circa anum.

De vlceribus ani. Cap. XIII.

VLcera ani curantur cum cadmia lota cum vino, tutia præparata, lithargyrio, & hæmatite. Quòd ſi ſint caua, addatur thus. Radix cardonis benedicti in vino cocta, curat vlcera ani. Curantur vlcera ani cum mineralibus & metallicis quibuſcunque, non habentibus mordicationem. id autem præſtant cum lota fuerint.

Vnguentum. R. Ceruſſæ, lithargyrij abluti, ana drach. v. olibani, ſquinanthi ana drach. iij. croci ſcrup. ij. vini & olei q. s. fiat vnguentum.

Aliud. Rec. Roſarum, ceruſſæ, ſpumæ maris, ceræ, lithargyrij abluti, meliloti ana drach. ij. ſquinanthi, papaueris, œſypi ana drach. j. oui aſſati vitellum vnum, ſucci arnogloſſæ vnc. iij. olei roſacei q. s. fiat vnguentum. Paſſulæ cum ruta contuſæ, delent omnia vlcera fraudulenta, & cancrum ani. Conſule tractatum de vlceribus infrà.

De modo inuersandi anum. Cap. XIIII.

REc. piperis, baurach ana. misce & suppone, & inuenies inuersatum.

Aliud. Teratur staphisagria & baurach cum melle, & cum lana suppone.

Aliud. Anagallis, cuius flos est rubeus, facit regredi anum.

Aliud. R. Fellis tauri, spumæ nitri, staphisagriæ ana drach. j. tere & applica.

Aliud. R. Cyclaminis succi, mellis ana, coque in vase æreo, ad vnguenti crassitudinem, & appone.

LIBER XVII. DE VENENORUM CURATIONE.

Ad cognoscendum an venenum assumptum transiuerit gibbum hepatis, an sit adhuc in stomacho, vel intestinis.

Cap. I.

POnatur vitellum oui cum suo albo in vrinali cũ vrina eius, qui assumpsit venenum: si infra paucas horas nigrescit & fœtet, transiuit gibbum. Si verò rugetur, citrinescat, & non fœteat, non transiuit intestina. Quando transiuit intestina, nõ confert vomitum prouocare.

De medicinis contra venena assumpta.
Cap. 11.

QVando venenum nondum penetrauit ad gibbum hepatis, procurandus est vomitus cum aqua calida vel tepida cum syrupo acetoso, aut si inde non vomat, detur drach. j. theriacæ de terra sigillata, quæ facit euomere venena, cuius hæc est descriptio. R. Baccarum lauri aur. ij. terræ sigillatæ, radic. ireos ana drach. ij. s. conficiantur cum oleo, & detur drach. j. Deinde est animaduertendum, si sit venenum calidum, adustiuum, acutum, tunc exhibeatur lac multum in potu, butyrum crudum, & oleum amygdalinum: infrigidetur cum aqua rosacea, camphura, & similibus, & applicetur epithema super cor. Si verò venenum sit de stupefactiuis infrigidantibus detur theriaca, medicamentum de assa fœtida, aut consimile cum vino puro. Quòd si sit venenum, quod non à qualitate manifesta, sed ab occulta operetur, & à tota substantia, tunc bezoartica sunt administranda, sicut theriaca, mithridatum, & diamuscum: vtatur carne & vino, euentetur locus in quo moratur, & fumigentur eius vestes odoribus bonis.

Electuarium luti contra venenum. R. Luti sigillati, anisi, salis Indi, agarici ana drac. ij. rhabarbari electi, auellanarum, radicum pæoniæ ana drach. iij. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo despumato. Dosis eius est quantitas auellanæ. Omne cerebrum animalium laudabilium valet ad eos, qui sumpserunt venenum. Qui sumpsit toxicum, bibat acetum cum sale. Confert ad idem decoctio rad. arboris glandium.

Medicamentum optimum contra medicinas mortiferas. R. Laureolæ, luti sigillati, phu, mei, seminis apij, cinnamomi ana vnc. j. xylobalsami drach. ij. trita & cribellata conficiantur cum melle despumato optimo, & detur de eo robustis drach. j. vsque ad drach. ij. debilibus verò drach. j.

Qui sumpsit medicinam mortiferam, bibat acetum calidum.

Qui sumpsit opium, prouocet vomitum cum aqua, oleo, & sale: deinde cum syrupo acetoso & aqua mellis: & detur clystere forte. Detur syrupus acetosus, & de absinthio. Assa est theriaca eius, item cinnamomum cum aceto vel syrupo acetoso, cum castoreo, & pipere. Item R. Origani, rutæ, allij, salis, nucis, vtriusque sabinæ, castorei,

piperis

piperis ana cum melle conficiantur, & detur quantitas auellanæ. Bibat dictamnum,& calamenthum cum rob. Sal cum melle mistum valet. Vinum in debita quantitate sumptum, & præcipuè antiquum, purum, & odoriferum, valet contra omnes medicinas frigidas stupefacientes. Vngatur corpus cum oleo de costo calido, odoret moschum & castoreum, sedeat in aqua calida, & vtatur brodio pingui.

Qui sumpsit cantharides, bibat iusculum hœdi, prouocetur vomitus, fiant clysteria, ponatur nitrum in vomitiuo, & in clysteri, & decoctio ficuum. Frequentetur vomitus, & exhibeatur lac frequenter ad potandum. Detur aqua portulacæ, & butyrum crudum plurimum. Clysterizetur cum aqua hordei, & altheæ, cum albo oui conquassato & colato. Confert lac vaccinum. Serapion dixit: Qui sumpsit corpora cantharidum, dentur ei in potu alæ & capita earum, quia sunt bèsoar, & è contra: tu tamen aduerte.

Qui sumpsit gypsum, bibat dictamum cum oxymelle. Similiter & qui sumpsit aconitum. Succus radicis pentaphylli, succurrit omni veneno.

Granorum cicutæ nocumenta, corrigit

git vinum purum calidum. Agrimonia valet ad vulnera facta cum ferro venenato ſumpta & ſuperpoſita. Idē magnes bibitus & appoſitus facit.

De morſu animalium venenoſorum.

Cap. III.

AD morſum ſcorpionis: R. Aſſæ fœtidæ, ſcordei, centaur. minoris ana drac. ij. ſeminis rutæ, caſtorei ana drach. iiij. trita & cribellata conficiantur cum vino, & detur quantitas auellanæ pro vice cum aqua calida.

Aliud. R. Aſſæ fœtidæ, galbani ana vnc. ij. confice cum aqua decoctionis ſcordei, & ariſtol. rot. detur quãtitas auellanæ pro vicæ, inuoluendo in hoſtia. Vel da drach. ij. aſſæ fœtidæ inuoluendo vt ſuprà.

Aliud. R. Ariſtol. vtriuſque, cymini ana drac. ij. ſeminis rutæ, carui ana drac. iiij. caſtorei drac. j. confice cum melle. Doſis eſt drach. ij. cum decoctione gentianæ, & ariſtol. rot. aut alterius ipſarum calida. Folia meliſſæ ſumpta & appoſita ſuper morſuram, & cum vino bibita, curant. Item acetoſa ſumpta & appoſita. Laureolæ drach. iij. cum aceto bibitæ. Folia fraxini, cortex interior quercus, ruta, chamæpitys, & pulicaria, coniun-

ctim vel diuisim cum vino bibita, morsibus venenatis succurrunt. Sanguis anatis applicatus, & carnes gallinæ nuper occisæ & applicatæ, dum sunt calidæ, curãt omnem morsum venenosum, præter morsum aspidis. Sulphur aspersum super morsuram, aut cum saliua illitum. Agathes linitus & bibitus. Cerebrũ gallinæ, herba pedis coruini, & succus abrotani, coniunctim vel diuisim, valent contra omne venenum reptilium.

De præseruatione à morsibus venenosorum, & ipsorum effugatione. Cap. IIII.

FOlia lauri contusa, vncta, vel cataplasmata, prohibent morsum vesparum & apum. Vngere se ex succo rad. dragontheæ, à morsu serpentum tutum reddit. Qui secum habuerit radicẽ herbæ Iudaicæ, erit à serpentibus tutus. Pulegiũ appensum, aut per domum aspersum fugat animalia venenosa. Radix peucedani accensa, fugat viperas & serpentes. Idem facit fumigium ex abrotano, & ex calamentho. Fumigare domum ex scorpione super prunas posito, fugat è domo scorpiones. Idem faciunt suffumigia, ex galbano, vngula asini, sulphure, semine iuniperi, aut ex soleis antiquorum sotularium:

rium: fugant enim omnia venonosa animalia. Absinthium, præseruat vestes & libros à tineis. Agreste verò absinthium præseruat granũ à vermibus dictis murrinis, & fugat eos. Herba acori super aluecari posita, prohibet apes ab aluecari discedere, ideo apum piper dicitur.

Mentha & succus aron præseruant caseum à putrefactione circum apposita. Fumigium, ex hepate asini fugat muscas & vermes, & similia à domo. Vt vipera non mordeat, vnge manus ex dragontea trita, fructus verò eius, tritus cum aqua peregrinantes tutos reddit.

Aliud. Vnge manus cum succo solatri, aut ex radice, & semine inuicem maceratis. Qui morsus est à vipera, abscindat caput eius, ponat partem abscissam sanguinosam capitis super morsuram, & superliget. Trifolium coque, & embroca morsum viperæ, aut araneæ. Agaricum super locũ morsum positum, & etiam bibitum, confert. Gentiana cum pipere, ruta, & vino accepta, omnibus morsibus venenosis succurrit. Fumigatio cum sulphure & pyrethro, aut cum cornu cerui, vel eius pinguedine, aut cum pulmone asini, fugat omnia animalia venenosa.

De pulicum aut cimicum fugatione.

Decoctio tribulorum, persicariæ, colocyntidis, rubi, aut foliorum caulium sparsa per domum, fugat eas. Fumigium cum fimo bouino, fugat cimices. Pone sanguinem hirci in parua fouea in cubiculum, & omnes pulices in eo existentes congregabuntur circa eam, & illic morientur. Inunge paruum baculum ex pinguedine ericij, siste eum in medio cubiculi, & omnes pulices baculo adhærabunt. Suspende ramum cupressi in camera, & fugient culices. Fumigium ex radic. aristol. sicca fugat dæmonia, & hilariorem reddit puerum.

De morsu canis rabidi. Cap. V.

PRimò cognosce, an canis sit rabidus, nécne. Pone super morsuram nucleũ nucis contusum per horam, & da gallinæ. Si noluerit comedere, vel si comederit, & moriatur, signum est, quòd canis est rabidus. Si verò comederit & non moriatur, minimè rabidus est. Idem fac de pane, & da cani: si moriatur, vel non moriatur, idem iudicandum est.

Curatio. Folia ebuli elixata & apposita, curant, & folia melissæ intus & extra applicata. Radix ireos valet ad morsum canis rabidi in potu sumpta, etiam post

viginti

viginti, quatuor dies quando rabies eſt confirmata. Detur omni mane myrrhæ & gentianæ ana drac.j. cum pul. cācrorum fluuialium, antequàm fugiant aquam.

Aliud optimum ex Galeno. R Cineris cancrorum fluuialium p. x. gētianæ p. vij. thuris p. j. pulucrizentur & cribellentur diligenter. Doſis eius eſt cochlearium vnum, duo, aut tria, ſpargendo ſuper eam aquam frigidam. Solus cinis cancrorum fluuialium factus poſt ortum ſtellæ canis, ſumptus morſum canis rabidi curat, ſed magis cum gentiana & libanoto, applicando ſuper vulnus emplaſtrum ex pice & opopanaco cū aceto. xj. de Simpl. medicamentis Galen. Puluis præcedens debet dari in principio, tribus iterando diebus. Si verò non ſit in principio, debet continuari quadraginta diebus. Super loco morſo applicetur hoc emplaſtrum: R. Aceti lib. j. s. opopanacis vnc. ij. picis libr. iij. diſſoluatur opopanacum in aceto, & coquantur omnia ſimul, donec debitam formam emplaſtri recipiant, & applicetur de eo ſuper locum morſum. Hæc duo ſunt ex melioribus remediis.

Agrimonia ſumpta per os & ſuper appoſita valet. Ficus immaturæ cum melle applicatæ. Emplaſtrum ex marrubio &

sale appositum. Capilli combusti cum aceto more emplastri applicati, curant morsum canis rabidi. Idem facit radix fœniculi cum melle apposita.

LIBER XVIII. DE AFFECTIbus Iuncturarum & musculorum.

De curatione dolorum iuncturarum à materia calida. Cap. I.

EST primò considerandum, an materia sit sanguinea, aut multum sanguini admista. Tunc prius aluo linita, si opus sit, seca venam secundum exigentiam: deinde iterum lenias ventrem cum cassia fistula & aqua endiuiæ, vel solatri. Galen. in lib. de Curatione per sanguinis miss. inquit: Ego plurimos iam multis annis per interualla à doloribus pedum sanaui, purgans humorem peccantem abundantem, vel auferens sanguinem in principio Veris, qui moderatè viuebant: qui verò gulosi & intemperati sunt, nec pharmaco, nec phlebotomia iuuabuntur.

Deinde si membrum dolens sit inflammatum, rubeum, calidum ad tactũ, pulsatiuum: tũc applica cassiam fistulam dissolutam,

lutam, quam etiam commendat Auicen. in 2. canone cap. proprio, cum ſucco ſolatri, vel deficiẽte ſucco, cum illius aqua, infundendo in eis petias ex panno telæ, applicando æſtate frigidè, hyeme verò calidè, frequenter renouando: aut linias cum vitello oui diſſoluto, cum oleo roſaceo, aut cum ſandalis rubeis, ſucco ſolatri, portulacæ, aquæ lenticulæ, ſucco radi. ſalicis. Oleum de ranis prodeſt mirabiliter. Conferunt enim hæc in podagra vel arthritica calida, remittendo dolorem, & prohibendo fluxum humorum ad locum dolentem. Plurimi antiqui & moderni vtũtur in forti dolore linimentis ex opio. Ego verò non laudo ea, quia impingunt materias in parte affecta quæ poſtea tardè aut nunquam reſoluuntur. In forti verò dolore ſoleo ego, cùm præmiſſis non ſedatur, infundere petias ex lino ſubtiles ſeu mediocres in lacte calido, & applicare frequenter vnam poſt aliam ſuper membro dolente, poſſunt enim adminiſtrari ſine aliqua ſuſpitione. Verùm rectius eſt ac tutius laborare in remotione cauſæ.

Electuarium mirabile ad auferendum dolores iuncturarum, ſubitò ſoluens ſine moleſtia, ignitum calorem extinguens,

& contemperans membra patientis in tantum, vt à ſella redeat ad locum proprium ſine alterius auxilio. Galen. 2. ad Glauc. cap. de Podagra calida, appellat puluerem catharticum, inuentum à peritis medicis, & dat de eo pōdus duorum denariorum cum mulſa, aut cum vino albo. Ego verò in hunc qui ſequitur, modum compoſui, & appellaui carycoſtinum, ex caryophyllis & coſto eius compoſitionem ingredientibus: eſt enim mirabile ad præmiſſa, ſicut in me ipſo expertus ſum. Correptus fui à doloribus iuncturarum octo aut decem vicibus, qui omnes meas iuncturas in paruiſſimo tempore citiſſimè & furioſè occupabant: accepi itaque de eo vnc. s. in aurora, inuoluendo in nebula madefacta in vino albo, illinc ad duas horas incepit operari fortiter, abſque vlla moleſtia. Eram adeò impotēs, quòd ſolā linguam mouere poteram, & quando ibam ad ſellam, oportebat me habere quatuor homines, qui me ponerent ſuper eam, & maxima cum difficultate. Poſtquàm ſolutus eſt venter quatuor ſedibus, in quinta ſenſi me à doloribus multū alleuiatum, & cum auxilio Dei abſq; alterius adminiculo iui ad ſellam, & ab eadem redij

&

& eodem die ambulaui liberè per musæum meum: in sequenti verò die liber euasi & illudmet expertus fui duabus aliis vicibus. Tandem cogitaui longè præstantius esse vti regimine præseruatiuo, quàm expectare, quòd dolores me surriperent. Nam statim cùm sentiebam me habere signa repletionis, capiebam de dicto electuario vt suprà, & hoc ter aut quater in anno, ita quòd sunt modo plusquàm viginti sex anni, quibus nullo modo à dictis doloribus fui molestatus, & adhuc nunc eundem modum obseruo. Quod non solum in me ipso, sed in innumeris hominibus probaui experimẽto. Quapropter eos floccipendendos esse puto, qui dicunt librum illum ad Glauc. non esse Gal. quia non reperitur in eius codicibus Græcis antiquis: ipsi enim profitentur scire, & penitus ignorant: ergo ignorantia composita laborant. Verùm horum ignorantia non debet electuarij perfectionem impedire: cuius hæc est descriptio. R. Hermodactylorum alborum à cortice superiori mundatorum diagridij ana drach. ij costi, cymini, gingiberis, caryophyllorum ana drach. j. trita & cribellata conficiantur cum syrupo facto ex melle & vino albo

inuicem coctis, donec formam ſyrupi bene cocti recipiant. & fiat electuarium in forma opiatæ. Doſis eius eſt drach. ij. vel iij. vel iiij. ſecundum patiẽtis tolerantiam, in aurora, inuoluendo in hoſtia vel nebula vino albo madefacta, aut diſſoluendo in vino albo Pontico non multum potenti.

Emplaſtrum ſingulare ex Gal. eodem in loco, reprimens humores fluentes ad membrum, reſoluens ac deſiccans id quod iam fluxum eſt, dat enim robur membro imbecillo.

R. Corticum granatorum m. ij. coquantur in vino vſque ad diſſolutionem: deinde accipe foliorum ſemperuiuæ, ſummitatum molliorum rubi ana m. j. contundantur omnia fortiſſimè, & colentur per ſetacium vel ſtamineam: deinde addatur alphiti, hoc eſt farinæ hordei immaturi m. j. & cum s. q. vini decoctionis prædictæ fiat emplaſtrum, bulliendo parum omnia ſimul, & de eo applicetur ſuper iuncturas dolentes, æſtate frigidè, hyeme verò calidè, eſt enim mirabile.

Aliud multum conueniens etiam in materia calida. Rec. Seminis pſyllij vnc. iij. coquantur in s. q. aquæ, vſque ad viſciditatem: deinde coletur, & colaturæ addantur

tur ceræ vnc. iij. ol. roſ. vnc. vj. & iterum coquantur, donec cera ſit liquefacta, ſemper mouendo cum ſpatula: & de eo applicetur, vt ſuprà. Maluauiſcus cum axungia veteri appoſita ſanat podagram in tribus diebus. Plantago cum ſale trita, & folia populi viridia trita & emplaſtrata, curant dolores podagricos calidos, & genua inflata reſoluunt. Farina fabarum cum vitellis ouorum emplaſtrata, dolorem tollit, & tumorem reſoluit.

Cornu cerui in fruſta incîde, coque in vino albo, donec remaneat ſolùm ſexta pars: quam cum cornu in vaſe repone, & coagulabitur, vnge ex eo locum dolentem, & tollet dolorem. Fæx aceti, ol. roſ. & vitella ouorum, cruda miſce & appone. Artemiſia contuſa cum axungia & aceto, curat dolores fœmorum ſuperligata. Oleum de ranis tollit dolorem articulorũ à materia calida. Oleum de keiri, & de citoniis pariter, & confortant membra læſa. Oleum de been, de auellanis, de granis ceraſorum, de granis citri, & citrangulorum, curant tumores articulorum, & confortant membra læſa.

In materia miſta ex calidis & frigidis humoribus poſt prędicta remedia, quãdo

est materia calida & subtilis resoluta, & remanet tumor iuncturæ cum dolore, emplastrum de furfure cum sapa vini & sale inuicem coctis dolorem sedat, & tumorem resoluit.

Aliud ad idem optimum. R. Farinæ fœnigræci lib. s. farinæ hordei, seminis lini ana vnc. ij. cymini puluerizati vnc. j. s. florum chamæm. & meliloti puluerizatorem ana vnc. j. mellis puri vnc. vj. vini albi q. s. irroretur farina cum aceto, & coquantur omnia simul, donec debitam formam emplastri recipiant: & de eo calidè applicetur.

Ad liberandum statim à doloribus arthriticis. R. Succi absinthij, croci, opij ana drach. j. ceræ drach. iiij. olei irini drach. vj. vini dulcis q. s. dissolue ceram cum oleo irino, reliqua dissoluãtur in vino, & mista extendãtur super petia, & applicẽtur super locũ doloris, prius cum vino lauãdo.

De dolore iuncturarum à materia frigida. Cap. II.

IN quacunq; materia tam calida quàm frigida purgationes debitæ sunt administrandę In materia calida cum electuario suprascripto, dicto caryocostino, vel cum pilulis de hermodactylis ex inuentione Mes. vel cum infusione rhabarba-

rî cum myrobalanis, & aliis materias calidas educentibus, ſemper tamen animaduertendo, vt cum ſolutiuo ſint miſta ſtiptica & confortãtia. Nam vidi ego quandoque, & communiter vidi, propter inaduertentiam huius rei, quòd ſtatim poſt ſolutionem inſurgunt dolores longè fortiores. Ea propter non debent à principio dari agitantia pharmaca. Electuarium prædictum ſoluit ſubitò ſine moleſtia. In materia verò frigida ſunt multa, quæ ſoluunt, & membra confortant. Conferunt pilulæ Raſis, quæ non valentes incedere, faciunt ire pedes. ℞. Aloes hepatici vnc. s. diagridij drach. j. roſarum rubearum tritarũ ſcrup. ij. hermodactylorum alborum mundatorum à ſuperiori cortice drach. ij. cum ſyrupo de ſtœchade, fiat maſſa pro pilulis, de quibus detur ſecundum patientis tolerantiam. Sarcocolla habet proprietatem purgandi phlegma craſſum, quod eſt aggregatum in iuncturis, in iſchio, in inteſtinis, & in genibus, & expellit ipſum cum fortitudine, cum aliqua portione choleræ, & iuuat medicinas alias ad exeundum à corpore. Corrigitur omne eius nocumentum, pro ſenibus cum oleo de kerua, pro aliis autem cum

oleo

oleo nucum, vel duplo amygdalini. Dosis eius sic correcta est à scrup. iiij. ad drach. iij. miscetur cum serapino, myrobalanis, turbith, ammoniaco, bdellio Iudaico, thymo, ameos, & semine apij. Semen genistæ cum aqua mellis rosl. educit materias phlegmaticas, quæ sunt in iuncturis, per ventrem, & per vomitum. Dosis eius drach. ij. Vtraque species dragonteæ, cum melle & stercore caprino exiccato in emplastro, confert doloribus iuncturarum, podagræ, dolori & contusioni neruorum. Ossa combusta pota, curant dolores arthriticos. Passulæ cum opopanaco contusæ & emplastratæ, conueniunt podagræ. Folia caulium cum farina fœnigræci, & aceto emplastrata, & cæpæ narcissi cum melle coctæ, sanant antiquos dolores articulorum. Folia melissæ cataplasmata, curant dolores arthriticos. Euphorbium per os sumptum cum custodia, confert omnibus ægritudinibus frigidis neruorum. Idem præstat oleum de euphorbio. Piper calefacit musculos & neruos plus alia re. Vngere cum vnguento facto ex cinere plantæ caulium, & axungia porci recenti sanat podagram triduo. Folia apij cocta & cataplasmata iuuant. Quando dolor est fortis

fortis, cataplaſma cum piloſella in vino cocta.

Ad reſoluendum phlegma quod eſt in iuncturis, & expellendum nocumentum frigoris, prouocandum vrinam, & ad impotentiam motus progreßiui, ad maciem & diſpoſitionem ſenectutis, ad excitandum caliditatem innatam in ſenibus, ad aperiendum oppilationes, & reſoluendum humiditates corruptas, confortando digeſtionem, & reſoluendo ventoſitates. R. Piperis, macropiperis, cinnamomi optimi acutioris, florum ſquinanthi, ſpicæ nardi, galangæ, ameos, cymini carmeni ana aur. v. calamenthi fluuialis ſicci, maſtichis, ſeminis fœniculi, aniſi, gingiberis ſicci ana aur. x. folij Indi, cyperi, coſti, caſſiæ ligneæ, coſti dulcis, ſeminis apij hortulani ana aur. iij. caryophyllorum, cardamomi minoris, nucis moſchatæ, cubebarum, carpobalſami, xylobalſami, macis, pyrethri, pæoniæ, florum ſalicis torrefacti, roſmarini, acori, ana aur. ij. terantur & cribellentur & addantur eis ſacchari vnc. iiij. conficiantur cum duplo omnium mellis deſpumati. Doſis eius eſt ab aureo vno ad duos, mane & eundo dormitum.

Antidotus quæ ſanat podagram, & omnes

articulorum dolores, capitis, ſtomachi, oculorum, ſplenis, hepatis, & renum, calculos quoque inuiſcatos in articulis, datúrque anno integro.

R. Reupontici, agarici ana vnc. ij. phu vnc. iiij. hyperici vnc. v. petroſelini Macedonici, mei ana vnc. iiij. gentianæ vnc. vj. ariſtol. centaurij ana vnc. viij. chamædryos vnc. ix. Conficies hoc modo. pulverizabis omnia ſeorſum: deinde omnia ſimul, & dabis menſe Ianuario diebus quinque, die poſt diem. Similiter in Februario, Martio, & Aprili: Maio autem tribus diebus: Iunio duobus: Iulio & Auguſto vno tantùm: Septembri vno: Octobri duobus: Nouembri tribus: Decembris quatuor, & ſemper vnum diem tranſpone, abſtinendo toto anno à carne porcina, bubulina, leporina, fungis, caulibus, ſinapi, aceto, acribus omnibus, & oleribus acribus. Ex ſecũdo ad Glauc. Doſis eius eſt in hominibus ſcrup. iij. in mulieribus verò ſcrup. ij.

Ad dolorem iuncturarum, podagras, & ventoſitatem.

R. Acori, hermodactylorum alborum à ſuperiori cortice mundatorum recentium, oſſium vetuſtorum, lentium excorticatarum ſenæ turbith ana drach. ij. ſacchari vnc. ij. terantur & cribellentur, &

dentur

dentur omni die drach.iij. cum aqua betonicæ:eſt enim mirabile.

Ad dolorem in iuncturis, frigus intenſum, obliuionem, maximè in decrepito: ad ægritudines veſicæ, humorem crudum:ad omnes ægritudines iuncturarum,ſodam, humores frigidos,vapores ab his humoribus ad cerebrum eleuatos,ad tuſsim phlegmaticam,ad præparandum ſtomachum,vt gallæ corium præparant, & ad rectificandum ipſum,& fugandum ventoſitatem craſſam,ad digerendum cibum, excitandum appetitum, ad reſoluendum quod ex phlegmate incraſſatur in ſtomacho, acuendum viſum & mentem,ad delendum obliuionem,clarificandum vocem,tardandum caniciem, & diſſoluendum podagram à frigida cauſa. Quicunque ſenex vtitur hac medicina, non indiget alia in conſeruatione ſuæ ſanitatis.

℞. Trium piperum, galangæ, caſſiæ ligneæ, calami aromat.croci, ſpicæ nardi, cardamomi,carpobalſami,aſari, gingiberis, ſeminis myrti ſicci ana drach.ij. maſtichis drach.x. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo deſpumato.& fiat electuarium in forma opiatæ. reponatur in vaſe vitreo leui.& detur drach.j. pro vice, eundo dormitum: eſt enim ſecretum magnum Gal.

Ad arthriticos valde generoſum, confeſtim

iuuans, consumens humiditates quæ sunt in profundo. R. Visci, terebinthinæ ana lib. s. adipis tauri, & floris lapidis asij, nitri, calcis, thuris minutissimi ana drach. ij. olei de alchanna lib. s. puluerizatis puluerizandis, misce omnia simul, & applica.

Ad dolorem iuncturarum omnium, complexionem corruptam, excitationem virtutum naturalium, maximè digestiuæ, extrahendo malitiam cum vapore, subtiliandum phlegma, & facilitandum exitum eius à corpore, ad refrænandum coleram citrinam. ad omnes ægritudines hepatis & splenis, ad aperiendum oppilationes quæ sunt in venis & arteriis profundis mirabiliter, ad consumendas in venis & arteriis superfluitates crassas, ad mundificandum meatus vrinæ, & ad frangendum lapidem. Dosis eius est drach. j. inuoluendo in hostia vel nebula madefacta: aut dissoluendo in aqua betonicæ.

Rec. Chamæpityos, scordei, centaurij min. ana vnc. s. seminis apij, ameos, hasceæ, hyssopi hortensis, agarici ana vnc. j. gentianæ aur. iiij. chamædryos drach. iiij myrrhæ, spicæ, calamenthi montani, spodij, petroselini, prassij ana vnc. ij. seminis rutæ, hyperici, hyssopi, phu ana aur. iiij. folij vnc. j. trita & cribellata liniantur cum vnc. ij. olei amygdalarum dulcium

dulcium recentis: deinde conficiantur cum q. s. mellis origani, reponantur in vaſe terreo intus vitreato, & ſeruentur ſex menſibus ante vſum. Doſis eius eſt drach.j.vel aur.j.cum aqua virtualiter calida, aut inuoluatur in nebula madefacta, & detur per duas vel tres horas ante prandium: hoc enim eſt ſecretum magnum apud Galenum.

Pilulæ ex ſecretis Galeni, ſanantes dolores iuncturarum, & non permittentes redire.

R. Myrobalanorum kebulorum & Indorum, corticum cucumeris aſinini, zedoariæ, pulpæ colocynthidis, ſalis Indi, hermodactylorum alborum à cortice ſuperiori mundatorum, aloes ſuccotrini ana drach. j. ſerapini drach. ij. cum ſucco foliorum alchechengi & zedoariæ, fiat maſſa pilularum, ex qua fiant pilulæ ſicut grana piperis, & ſiccentur in vmbra. Dentur drach. iij. omni tertia die poſt mediam noctem. Animaduertendum, quòd licet Galenus det drachmas tres pro vice, tutius tamen eſt dare drachmam vnam pro vice, vel ſecundum patientis tolerantiam cum aqua calida. Poſt multos verò dies dat hanc medicinam: Rec. Satyrionis partem vnam, ſpecierum hieræ picræ p.ij.trita & cribel-

lata conficiantur cum melle optimo despumato,& dentur drach.iij.pro vice.

Electuarium Amoron regis ad dolorem iuncturarum & podagram à phlegmate, à quo destruitur motus, valet ad repletionem & debilitatem neruorum: est etiam optimum mulieribus, & his in quibus abundant humiditates phlegmaticæ, valet item contra lapidem. Hanc compositionem dicit Gal. esse iuuamentum diuinum, seque infinitis vicibus comprobasse, & ab ipso non separasse, nec in ciuitatibus, nec in viis. Describit in suo libro de Secretis.

Rec. Radicis lilij cœlestis aur. xx. galbani aur. vj. dauic iiij. (dauic est pondus trium granorum hordei) ammoniaci aur. x. & drach. ij. ellebori nigri aur. vj. aristoloch. longæ aur. v. rosarum rubearum aur. xx. turbith aur. vj. liquiritiæ aur. x. stœchadis aur. viij. satureiæ, centaurij min. ana aur. ix. & drach. s. squinanthi aur. viij. croci aur. j. phu aur. iiij. mei aur. vj. eupatorij aur. xvj. hermodactylorum alborum mundatorum aur. xxv. xylobalsami, carpobalsami ana aur. viij. agarici aur. xxx. olibani aur. ij. chamæpityos aur. xvj. chamædryos aur. ij. mastichis aur. vj. anisi, asari, granorum iuniperi ana aur. v. acori, hyssopi, ana aur. v. harmel, cymini agrestis, maioranæ, scillæ

aſſatæ ana aur. viij. ſerapini, aloes ſuccotrini ana aur. v. coſti, gentianæ, ana aur. ij. origani aur. vij. naſturtij, calami aromatici ana aur. iiij. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ, & ſepeliatur in hordeo per ſex menſes. Doſis eius eſt quantitas auellanæ, cum aqua calida decoctionis ſatureiæ, & vtriuſque ariſtol.

Medicamentum Zenonis expertiſſimum ad podagras & omnes paſſiones iuncturarum, cui non eſt ſimile: prouocat vrinam, laxat humores craſſos, & diuerſos ſedat dolores, aperit oppilationes, eſt optimum ad lapidem, liquefacit phlegma, & mundificat ſuperflua à corpore & pulmone.

R. Centaurij minoris aur. 100. hermodactylorum alborum mundatorum à ſuperiori cortice aur. x. aniſi, fœniculi, apij, ana aur. vj. olibani, caryophyllorum ana drach. j. agarici, rad. lilij cœleſtis ana aur. j. cubebarum, galbani, ammoniaci, caſtorei, trium piperum, ſpicæ Romanæ ana aur. xx. ſpicæ nardi, turbith ana aur. xxx. aloes ſuccotrini aur. xvij. carpobalſami, xylobalſami, ſcillæ aſſatæ ana aur. xvj. maſtichis, croci ana aur. x. ſcammoneæ aur. viij. trita & cribellata confician-

tur cum melle optimo despumato, & fiat electuarium in forma opiatæ, & sepeliatur in hordeo per sex menses. Dosis eius est drach.iij & est maxima medicina ad præmissa. Succus ebuli bibitus,& in clysteri positus,etiam superlinitus,curat podagram,arthriticam,& chiragram. Radix ebuli,aut succus eius,valet ad omnem dolorem iuncturarum , spasmum & paralysim : etiam semen eius cum vino sumptum. Pes coruinus medetur omnibus doloribus iuncturarum , confortando membrum , & resoluendo materiam: & facit vt operatio hermodactylorum fiat sine molestia. Infusio asari in musto, curat antiquos ancharum dolores. Ponantur folia lauri in veru , ita vt inter quælibet duo folia ponatur frustum laridi , quibus sic ordinatis , ponantur ad ignem : & illud quod distillabit , collige in vase supposito, & vnge loca dolentia. Caro limaciarum emplastrata sedat podagram.

Ad antiquum dolorem iuncturarum à materia frigida,& est mirabile.

R.Styracis calamitæ drac ij. mastichis drac.vj.spicæ nardi, folij ana drac j. s. euphorbij drach.j. cinnamomi electi drach. iij.ceræ albæ drac.x. olei costini vnc. iiij. ol.

ol. Philoſophorum ſeu de lateribus vnc. j. fiat ceratum ſecundum artem, & applicetur: hoc enim eſt ceratum Andromachi de nouem rebus. Folia meliſſæ cataplaſmata, curant dolores arthriticos. Oleum, in quo decocta ſit muſtella vſque ad diſſolutionē, addita cera, tollit dolores iuncturarum, neruorum, & muſculorum.

De curatione iſchiadis. *Cap.* III.

CVrationis principium, ſit humorum peccantium euacuatio. Si corpus ſit plethoricum, ſecetur vena cubiti, deinde vena ſciaticæ in parte exteriori clauiculæ pedis, poſtea purgetur. Animaduertendum, quod in ſciatica non ſunt applicanda repercuſſiua, quia materia eſt in profundo, & eam magis concentrat. Super pedibus autem & manibus applicari poſſunt. Opus eſt igitur in principio doloris ſciaticæ vti mitigatiuis, ſicut fomentatione ex ſpongia infuſa in lacte calido, in quo coctus ſit puluis hermodactylorum, & ſtatim cum ſpongia incipit infrigidari, iterum calefiat, ne retineatur deſuper frigida.

In ſciatica eſt vtilior euacuatio per vomitum, quàm per inferiora.

Cum materia eſt inculcata à pharmacis acribus, ventoſa applicata, maximum

est auxilium. Calamenthum cataplasmatum super sciaticam, trahit materiam à centro ad circumferentiam, & totum membrum calefacit, cutem tamen superextendit. Facienda est purgatio cum clysteriis satis acutis, cum benedicta, diacatholicone, hiera picra cum oleo rutæ, anethi, & similibus, carminando decoctionem cum floribus chamæmillæ & meliloti: dando pilulas de hermodactylis maior. cum fœtidis digesta materia.

Locale Gal. ad sciaticam mirabile. R. Ceræ drach. 50. visci quercini drach. viij. terebinthinæ drach. xij. s. galbani drach. iij. ireos drach. iij. s. cedriæ drach. ix. olei cyprini, vel de alchanna vnc. iij. ceram & cedriam cum oleo cyprino liquefacito, deinde galbanum & terebinthinā. Quando debet auferri ab igne, adde iridem & viscum pulverizata. Ablatis ab igne adde myrrhæ pulverizatæ drach. vj. nitri drachm. ij. s. & applica. Ammoniacum cum pice sumptum & emplastratum sanat sciaticos. Decoctio centaurij minoris bibita, carui Romanum bibitum, semen abrotani cum betonica in condito datum, curant sciaticam. Acetum scilliticum à ieiuno bibitum, incipiendo à modica dosi, paulatim crescendo vsque ad

vnc.

vnc. j. curat ſciaticam. Folia enulæ in vino cocta & cataplaſmata: ſtercus arietis cum aceto emplaſtratum: & hypericon ſiccum bibitum. Naſturtium cum polenta & aceto coctum & cataplaſmatum, & farina lupinorum cum aceto & melle cocta, cataplaſmata.

Aliud. R. Picis partes duas, ſulphuris p. vnam, ſimul trita extendantur ſuper chartam, & applicentur in exitu balnei, dimittendo donec per ſe cadant. Vel aſpergatur ſuper locum ablutum cum aqua vitæ ſuperpoſita charta poſtea. Radix enulæ trita & emplaſtrata: ſimiliter fricatio loci ſciaticæ cum ſucco colocynthidis, tollunt ſciaticam.

Ad ſciaticam & arthriticam confeſtim iuuans. Coque fœnumgræcum in melicrato vſque ad diſſolutionem, deinde contundatur, addendo mellis q. s. iterum coque, & extende ſuper pannum & applica.

Malagma ad ſciaticos & alias neruorum paßiones, ſoluens omnem duritiem & male morigeratas mammillarum diſpoſitiones. R. Viſci quercini, terebinthinæ, ireos ſiccæ, myrrhæ, galbani ana vnc. vj. ol. de alchanna vel pigmenti Ægyptiaci q. s. galbanum ponatur in ol. de alchanna vel pigmento Ægyptiaco, cum cera ſuper ignẽ,

& additis reliquis puluerizatis fiat malagma & applicetur.

Aliud ad sciaticam. R. Silphij herbæ, (cuius gummi est assa fœtida) seminis rutæ agrestis, baccarum lauri ana drach. iiij. ceræ, picis, adipis anseris, resinæ, ammoniaci ana vnc. j. s. resolutis gummis in aceto misce.

Ad nephriticos & sciaticos. Reci. Far. ireos cum aceto forti, permisce resinam pini, far. lupinorum, pyrethrum, sulphur, terebinthinam, nitrum, & baccas lauri, misce omnia simul cum melle, & appone.

Ad extrahendum materiam sciaticæ ex profundo ad superficiem. R. Ficuum pinguiũ p. duas, sinapis p. vnam, infundantur ficus in aqua tepida per diem & noctẽ, postea exprimantur, vt in eis non remaneat aqua: adde sinapi tritum cum aceto. Debitè mista applicetur, & non dimittatur nimium, ne exulceret locum.

Antidotus cito liberans à sciatica. R. Sabinæ drach. ij. piperis, foliorum hederæ, rutæ ana drach. vj. chamædryos drach. ij. da cum vino.

Ad sciaticam, dolores iuncturarum, passiones frigidas, & crassas ventositates. Rec. Ammoniaci, serapini, opopanacis ana aur.

x. cu

x. euphorbij drach. ij. aristol. vtriusque, radic. lilij cœlestis ana aur. iij. ponantur gummi in succo fœniculi, aut in eius decoctione, reliqua verò trita & cribellata conficiantur cum melle despumato, omnia debite simul miscendo, & fiat electuarium in forma opiatæ. Dosis eius est drach. ij. vel iij. inuoluendo in hostia vel nebula.

Aliud. R. Hermodactylorum alborum à cortice superiori mundatorum, turbith gummosi, satyrionis, senæ, medullæ seminis carthami, pulpæ colocynthidis, medullæ seminis citrulli ana drach. j. trita & cribellata conficiantur cum butyro & melle, & detur de eo secundum patientis virtutem. Est ex secretis Gal.

De duritie & nodositate iuncturarum lenienda. Cap. IIII.

QVando ab intemperie neruorum calida nodi, siue pori, fieri incipiunt, toto anno hoc antidoto est vtendum. Rec. Centaurij minoris vnc. v. chamædryos, hyperici ana vnc. vj. aristoloc. rot. gentianæ, petroselini, agarici, phu, mei ana drach iij. spicæ nardi vnc. j. trita & cribellata conficiantur cum melle optimo despumato, & fiat electuarium in forma

opiatæ

opiatæ. Detur ſingulo die quantitas auellanæ pro vice, per duas vel tres horas ante prandium, inuoluendo in hoſtia madefacta in vino: vel detur cum aqua betonicæ, vel alia virtualiter calida. Ex ſecundo ad Glauc. vbi ſubdit: Scio aliquem, qui iam concretos habebat calculos in articulis, hoc vſus medicamento (per quod extenuatur pinguis & crudus humor) ſanus factus eſt. Origanum, pulegium, chamædryn, chamæpityn coquebat, & bibebat.

Locale quod delet nodoſitates & poros, qui fiunt in pedibus, & manibus. R. Aphronitri vnc. viij. terebinthinæ vnc. vj. ceræ vnc. xv. guttæ primæ à ſaponaria, propoleos ana vnc. iiij. colophoniæ lib. j. olei veteris vnc. xvj confice ſimul & appone: quia delet poroſitates & nodoſitates, & valet ad apoſtemata & podagras acutas.

Aliud. Reci. Auellanarum vnc. iij. olei veteris lib. j. ſaponis Gallici vnc. iiij. mellis vnc ij. ceræ vnc. x. terebinthinæ vnc. vj. albi ouorum q. s. ad conficiendum ſimul, & appone. Oleum de granis ſeſami, de ſemine lini, coſtinum, irinum, de ſtyrace, de alchanna, de cucumere aſinino, de croco, de granis citri & citrangulorum, leniunt omnes durities iuncturarum.

rarum. Oleum de ſemine trifolij, vulpinum, de piperibus, & de euphorbio in cauſa frigida remouet dolores.

Emplaſtrum filij Zachariæ deſcriptum à Meſue, lenit omnem duritiem iuncturarum:& ceratum diapente ab eodem deſcriptum : & ceratum de hyſſopo deſcriptione Philagrij ſimiliter. Ficus immaturæ albæ, quæ cadunt ab arboribus, coctæ & emplaſtratæ, curant nodoſitates neruorum. Vſnea quercus diſſoluit durities iuncturarum.

Ad humorem lapidoſum, mollificationem crurium, ſtuporem, & debilitatem totius corporis. Reci. Myrobalanorum, kebulorum, Indorum, & emblicorum, ſatureiæ, ameos, apij, origani, hermodactylorum alborum mundatorum à ſuperiori cortice, turbith gummoſi ana drach.j. gingiberis drach.ij. ſenæ vnc.iiij.ſpicæ, cardamomi minoris, amomi ana drach.viij. cinnamomi electi, ſeminis,& florum pæoniæ, piperis, macropiperis, ſpodij, roſarum rub. ſalis nautici, naſturtij ana vnc.s. ſalis ammoniaci aur. j. acori drach. iiij. doronici, zedoariæ, petroſelini ana. ſcrup.j. trita & cribellata liniantur cum butyro vaccino præparato cum furfure frumenti, donec ipſum eiiciat, adiungatur

gatur lib. s. penidiorum, & conficiantur cum melle despumato. Dosis eius est drach.s.omni die cum aqua decoctionis acori.

Oleum mirabile ad eandem intentionem, quando quis vtitur electuario nuper scripto.

R. Costi, carpobalsami, cort. cassiæ ligneæ ana drach. xxx. calami aromatici, gingiberis, serapini ana drach. xx. macro piperis drach. vij. cordumeni, zedoariæ, staphisagriæ ana drac. vj. cyperi drac. xxj. rad. squinanthi, ireos ana drach. xij. foliorum myrti, blactę bisantis, sampsuchi ana drach. x. terantur crasso modo, & infundantur in vino boni odoris, vt cooperiantur. Dimitte die ac nocte, pone in ollam, funde super ea tantum aquæ, quantum est vini. Affunde olei sesamini, de lentisco ana vnc. xxxx. coquantur lento igni spatio octo horarum, auferantur ab igne, & separetur oleum ab aqua: deinde R. asari, spicæ nardi, amomi ana drach. x. folij drach. vj. myrrhæ drach. j. trita infundantur die ac nocte in vino odorifero vt suprà: postea cola in olla, in qua facta fuit decoctio supra scripta, & funde super eam colaturam oleum prædictum, & sit olla in qua coquuntur medicinæ & oleum, limpida, & ponatur dicta olla in

alia

alia longè maiore, in qua ſit aqua, & ſub ea magnus accendatur ignis, ita vt ad bullitionem aquæ, quæ eſt in olla magna, bulliat oleum cum medicinis, quæ ſunt in minore olla. Coquantur lento igni per octo alias horas: deinde remoue ab igne, cola oleum ab aqua, & coque tertio, vt infra: Rec. Blactæ biſantis, caryophyllorum, nucis moſchatæ ana drach. iiij. mellis, ſtyracis calamitæ ana drach. xxx. balſami drach. s. tere medicinas ſiccas, & infunde eas in vino odorifero, per diem & noctem, vt ſuprà: deinde cola eas in olla, & coque vt ſuprà: poſtea coletur oleum, & reponatur in vaſe obturato: eſt enim vltimum in ægritudinibus iuncturarum. Et ſi ex eo ſumatur per os, ſoluit humorem crudum, confert colicæ, & ægritudinibus viſcerum. Vngendo ſoluit nodoſitates, quæ ſunt in pedibus & manibus, curat ſtuporem & mollificationem. Confert etiam vngere ex liquore, qui manat ex foliis lauri cum lardone aſſatis in veru.

Emplaſtrum ad ſubitò maturandum & rumpendum nodoſitates iuncturarum, in quibus eſt phlegma gypſeum, faciens illud exire miraculoſe, ſicut in pluribus ſum expertus in vna vel duabus applicationibus.

R. Caſei

R. Caſci antiquioris acuti, mordacis quantum vis, confice cum brodio tibiæ porci ſalitæ & rancidæ, coctæ vſque ad diſſolutionẽ. fac vnguentum, & applica.

De impotentia ad motum, quæ remanet poſt dolorem iuncturarum. Cap. V.

VIde electuaria in ſuperioribus ſcripta, & maximè in 2. cap. huius libri: deinde applica hæc localia, ſi ea quæ ſcripta ſunt non ſufficiunt. R. Baccarum lauri, ſemin. pæoniæ excorticati ana vnc.ij. contuſa coquantur in s.q. lixiuij, & ex eo lauentur membra impotentia, aut ex decoctione viſci arborum, & ſemine iuniperi in vino, lixiuio, vel aqua coctis. Vel R. Olibani vnc.ij. ſalis triti vnc.j. ol. de keiri, citrina q.s. fiat linimentum in mortario longa agitatione, ex quo vngantur iuncturæ eundo dormitum: confortat enim iuncturas, & facit eas acquirere bonam diſpoſitionem, vt inquit Galen. 2. de Simplicibus. cap. de Olibano. Oleum de granis lauri, & de ſcinco, membra neruoſa confortant, laxas iuncturas roborant, & carnes robuſtas reddunt.

Ad debilitatem pedum. R. Aſari, aloes, ſief memitæ, tapſiæ, coſti, ſarcocollæ, myrrhæ ana drac.iij. caſtorei dra.iiij. trita liniãtur cum vino odorifero, & liniãtur deſuper.

De

De doloribus musculorum extra morbum Gallicum. *Cap.* VI.

PVlegium applicatum confert contusioni carnis & musculorum. Cinis vinaciarum cum aceto, curat cõtusiones neruorum & musculorũ. Artemisia contusa cum axungia, applicata ac superligata curat dolorem coxarum. Farina fabarum cum oxymelle cocta & apposita sanat. Sal coctum in oleo vngendo calidè, tollit dolores musculorum ex labore causatos. Matricaria cum sua radice trita cum exũgia, & aceto, sanat dolores musculorum in triduo applicata.

Ad dolorem musculorum, coxarum, tibiarum, & brachiorum. R. Succorum anethi, caulium, & ebuli, mucilaginis fœnigræci & seminis lini ana vnc. iij. ol. de keiri, anethini ana vnc. ij. coquantur omnia cum succis ad succorum cõsumptionem: deinde addantur mucilag. cum s. q. ceræ, fiat vnguentum, & ex eo calido vngãtur loca dolentia, est enim optimum.

Aliud valde anodynum ad dolores musculorum & totius corporis.

R. Baccarũ lauri, seminis pæoniç excorticati ana vnc. ij. olibani subtilissimè puluerizati vnc. j. s. salis triti drac. vj. ol. de keiri & chamæmillæ an̄. vnc. iij vini mal-

uatici, aut alterius albi odoriferi libr. j. puluerizatis omnibus ſubtiliſſimè puluerizandis miſceantur omnia ſimul, & coquantur lento igni ad conſumptionem vini: vltimò addatur ceræ q. s. & fiat vnguentum, quo vngãtur membra dolentia calido: eſt enim optimum & expertum.

De doloribus muſculorum ex morbo Gallico. Cap. VII.

VNguentum optimum ad tollendos dolores muſculorum ex morbo Gallico, quod compoſui pro vna nobili muliere, quæ iamdiu laborauerat magnis doloribus, maximè nocte, nec poterat inuenire remedium, & cum hoc vnguento, Deo fauente, fuit ſanitati perfectè reſtituta. In multis aliis hoc idem ſum expertus, non infert aliquod nocumentum in gutture, tollit omnino dolores, applanat tuberoſitates & durities, quæ in hoc morbo contingunt, delet puſtulas, & non habet ſibi ſimile. Debent tamen prius adminiſtrari purgationes vniuerſales humorem peccantem reſpicientes: etiam durante tempore vnctionis. Fiant etiam clyſteria ſi opus ſit, & aliquando per interualla capiat bolum infraſcriptum. R. Caſſiæ pinguis drac. iij. diacatholiconis drach. ij. confec. hamec

drach. j. cum ſaccharo fiat bolus, quem capiat per horam ante prandium, inuoluendo in nebula madefacta in vino, bibendo ſtatim poſt parũ brodij carnium. Hæc eſt autem vnguenti deſcriptio.

R. Olei irini, de keiri, laurini ana vnc. iij. axungiæ porci maſculi liquefactæ & colatæ vnc. ix. ſuccorum rad. ebuli, abſinthij, rutæ agreſtis ana vnc. iiij. vini maluatici, aut alterius albi odoriferi & optimi lib. j. s. coquãtur omnia ſimul ad conſumptionem ſuccorum & vini lẽto igni: deinde colentur, & colaturæ addantur bdellij diſſoluti in aceto drac. ix. olibani pulucrizati ſubtiliſſimè vnc. ij. & drac. ij. euphorbij, pyrethri ſubtiliſſimè puluerizatorum ana drac. vj. ceræ q. s. miſceantur omnia ſimul, & ponãtur ſuper ignem, donec cera ſit liquefacta: deinde remoueantur ab igne, ſemper mouendo cum ſpatula vſque ad refrigerationem. Addatur Mercurij extincti vnc. j. s. diligenterq́; miſcendo fiat vnguentum, de quo calido vngantur membra dolentia, & tuberoſitates ſummo mane. Quieſcat coopertus per tres aut quatuor horas, & ſudabit copiosè. Abſtergatur ſudor, & quieſcat per horam, donec ſit temperatus.

Sit decenter ſobrius in cibo & potu,

& frequenter prædictam vnctionem, decem aut duodecim diebus, aut pluribus si opus sit, & per interualla ante cœnam per quatuor horas vngatur, donec sit sanatus omnino. Aqua destillationis herbæ stellariæ bibita valet, etiam ad vlcera cancrosa. Olibanum puluerizatum cum oleo de keiri & aceto confectum in mortario, cōfert dolori, qui dicitur compositus, ex quo proueniunt in corpore excrescentiæ quædam sicut verrucæ, cum quadam re simili formicæ, dicit Auic. 2. Canone cap. de Olibano, & profectò est morbus Gallicus. In vsu decoctionis ligni guaiaci cum vino vel aqua secundum necessitatem, inest mirabilis proprietas contra morbum Gallicum, maximè, in illis, qui nimis vlceribus implentur.

Pilulæ, quibus vtuntur moderni contra morbum Gallicum, quæ in aliquibus ab vlceribus & nodositatibus multum exterminatis, mirabilem fecerunt operationem.

R. Argenti viui drach. xxv. rhabarbari electi drach. x. diagridij drac. iij. moschi, ambræ ana drac. j. farinæ frumenti drac. ij. cum succo limonum, fiat massa pilularum, ex qua formentur pilulæ quātitatis ciceris, & detur vna pro vice omni die per

per horam ante cœnam. Hæc recepta fuit ex Turchia apportata, & qui primus inter Christianos his vsus est pilulis, cecidit repente mortuus super pontem Auenionis, dum ibidē profugi essemus propter prælia, anno 1537.

LIBER XIX. DE FEBRIBVS.

De diuisione febris. Cap. I.

OMnes febres ad tria reducūtur genera, quatenus tria sunt prima subiecta febris spiritus, humores, & solida. Vnde ephemera, putrida, & hectica febris generatur, quando in aliquo illorum subiectorum accenditur calor. Nam in spiritibus ephemera, in humoribus putrida, in solidis hectica consistit.

De febribus ephemeris & earum curatione. Cap. II.

SIgna inseparabilia ephemeræ, vrinæ concoctio prima die apparens, caloris suauitas, in declinatione sudor leuis, vel vapor suauis. Fiunt semper à causis procatarcticis, scilicet ira, labore, motu, fame, angustia, vigiliis, timore, mœstitia, & similibus. Cura earum est balneum, & vt cibetur bonis cibis, facilis conco-

ctionis. Balneum conuenit omnibus ephemeris, maximè cum febris est in fine, vel circa finem, exceptis febribus, quæ ab oppilatione fiunt, quia ducunt ad putridam. Qui habet nauseatiuam satietatem, non nisi in declinatione balneo vtatur. Habens catarrhum, non balneetur, nisi sit adustiuus. Habentes ephemeras non morentur multum in aere balnei, sed in aqua eius quantum volunt maneant: nisi oriatur ex soliditate & densitate cutis: huic enim conuenit, vt morentur longo tempore in aere balnei donec sudent. In ea autem, quæ fit ab oppilatione, fricatio aperit poros, & resoluit humiditates superfluas. Euacuatio non conuenit nisi his, qui habent oppilationes cum repletione, & nauseatiuam satietatem, aut soliditatem cutis. Aqua frigida competit laborantibus ephemera, his exceptis qui habent viscera debilia. Qui verò patiuntur ephemeram ob animi passiones, conferunt eis delectationes & consimilia proportionata.

Ille qui habet temperiem calidam & siccam, & accidit ei fames, vigilia, labor animalis & corporeus, & incurrit febrem ephemerã cum horripilatione quadam, si non cibatur statim, ex ephemera trãsit

in pu

in putridam, aut in hecticam. Tales ergo ſunt cibandi etiam in principio paroxyſmi, cum pane in aqua vel vino infuſo, vel vtroque. Quælibet autem harũ febrium curatur ſuo contrario, labor quiete &c.

De curatione febris humoralis in genere.

Cap. III.

CIrca putridæ febris curationem triplex inſurgit intentio. Vna ad febrẽ, inquantum febris. Secunda ad cauſam febris. Tertia ad virtutem quæ eget ſui conſeruatione. Duæ primæ requirunt ſui ablationem. Febris vt febris curatur frigidis & humidis. Cauſa conſideranda eſt. Si materia ſit ſanguinea, vel multum ſanguini admiſta, phlebotomia eſt neceſſaria, & multoties ſola ſufficit pro curatione, prius aluo lenita, ſi opus ſit.

Quòd ſi materia non ſit ſanguinea, neque multum ſanguini admiſta, purganda eſt materia redundans, lenitione ac digeſtione præcedentibus. Deinde ſi profutura videatur, phlebotomia eſt adminiſtranda, ſcilicet ante purgationem. nam ipſa eſt communis humorum euacuatio. Optimum eſt, inquit Galen. 11. Metho. venam incidere non ſolùm in ſynochis febribus, ſed etiam in omnibus aliis, quæ ex putredine humorum

fiunt. In lib. Curatiuo per ſanguinis miſſionem, inquit, phlebotomiam eſſe adminiſtrandam in interpolatis in declinatione paroxyſmorum. Rectius tamen puto, vt fiat in die quietis. His peractis, alteranda eſt intemperies contracta, ſi poſt euacuationem remaneat, & danda ſunt ea, quæ oppilationem aperiunt, & ſudorem ac vrinam prouocant, ſecundum exigentiam, ordinando debitum regimen in ſex rebus non naturalibus. Febrientium habitatio nimis clara ac lucida & calida relaxat corpus, obſcura verò ac frigida conſtringit, media igitur eſt eligenda: quia oblectat. ex primo ad Glauc.

Ad febrem concluſam, tuſſim ſiccam, phreneſim cum dolore capitis intolerabili. R. Mucilaginis pſyllij factæ in aqua, cucumeris Indi vel cucurbitæ lib.s. rob vuæ vnc. viij. bulliant ad ignem leuem, donec coagulentur, deinde addatur tragacanthæ albi, gummi Arabici, medullæ ſeminum citrulli, cucumeris, cucurbitæ, citoniorum, amyli, ſeminis portulacæ, ſeminis maluauiſci, ſandalorum ana drach. iij. trita & cribellata conficiantur cum mucilagine, & rob ſupraſcriptis, & fiat electuariũ, de quo dentur ſingulo mane drac. iij.

&

& tantundem ante somnum. Sit eius potus aqua in qua cocti sint cancri fluuiales & sebesten: hoc enim est medicamentum, non habens par ex libro Secretorum Galen. Aqua psyllij cum saccharo bibita extinguit feruorem acutarum, & eius mucilago tollit dolorem capitis, liniendo frontem ex ea.

Trochisci ad febrem adustam, & adustionem in stomacho. R. Seminis citrulli excorticati, seminis portulacæ, liquiritiæ excorticatæ ana vnc. j. tragacanthæ vnc. s. trita conficiantur cum mucilagine psyllij, & fiant trochisci pondere drac. j. teneatur vnus in ore. Aliqui infundunt drac. ij. florum papaueris rufi in vnc. vj. aquæ scabiosæ, ligando in petia rara, deinde coquunt ad medietatem. Dant mane tribus diebus continuis, & curant febres continuas, chronicas, dolores costarum, & sanguinis exitum.

De febribus cholericis. *Cap.* IIII.

IN tertianis cholera rubea rigorem & febrem facit. Si patienti febrem tertianam, superueniat dolor capitis primo die, fit difficilis in quarto & quinto, & terminatur in septimo die. Quibus incipit in tertio, & fit difficilis in quinto, terminatur in nono vel vndecimo.

Quibus incipit in quinto, remouetur in xiiij. Ex Gale.3.de crisib. cap.11. Crisim factã in die pari recidiua sequitur. Quæ autem fit ante diem criticam, in longum producit ægritudinem.

Decoctio experta ad febrem tertianam post tres accessiones, expletis prius canonibus vniuersalibus positis in præced. cap. R. Tamarindorum, pulpæ cassiæ ana vnc. s. myrobalanorum citrinorum vnc. j. aquæ lib. j. s. coquantur ad consumptionem duarum partium: deinde colentur: colaturæ addatur ol. sesamini vnc. j. & detur in aurora: hoc enim illam eradicat.

Trochisci ad febrem tertianam, facta debita purgatione. R. Rosarum rub. drac. xx. spodij drac. v. amyli drach. iij. tragacanthæ drach. ij. croci g. vj. fiant trochisci cum aqua endiuiæ drac. j. pro singulo, detur vnus pro vice cum aqua endiuiæ & syrupo acetoso. Ad febres cholericas, cum quibus est ventris solutio, sitis, inflammatio stomachi & hepatis, dentur trochisci de spodio cum semine acetosæ, cum succo acetosæ vel granatorum.

Tela araneæ alba extensa super petiam, & ligata super pulsibus brachiorũ, mista cum aliquo vnguento, curat tertianam, ex Dioscoride & Serapione.

Lapis

Lapis chelidonius niger in panno lineo cincto cum croco ligatus, & gestatus, febres tertianas, quotidianas & quartanas compescit. Succus pimpinellæ ante accessionem bibitus, eam penitus tollit. Tria folia pentaphylli cum vino, hydromelle, & modico piperis bibita, curant tertianam. Tres radices & tria folia berbenæ data cum decoctione berbenæ, tertianas curant. Cuscuta confert febribus propriè infantum, & purgat choleram. Habentibus temperiem calidam & siccam aduersissimum est ieiuniũ. Ex 10. Methodi, & 8. eiusdem cap. 2. inquit: Qui febribus cholericis laborant, non debent teneri ieiuni. Supponatur virtutem esse imbecillem, inquit, sensibile verò sufficienter corpus, subtilis habitus, temperies biliosa, stomachus cholericus, vigiliæ, tristitia, ira, & labores, æstate calida, longa cibi indigentia, febricitantes ita ex longa ægritudine, horrorem febris & febrem cessare feci, dando panem in vino mistum, calidum, infusum in paroxysmorum principio. Aqua herbæ terciolæ bibita tribus matutinis vnc. vj. pro vice, curat tertianas.

De febribus quotidianis phlegmaticis. Cap. V.

IN quotidiana rigor causatur à phlegmate non putrefacto: à putrefacto autem accenditur febris. Hac de causa in principio quotidianæ non fit rigor, nec horripilatio, sed frigus in corpore & extremitatibus: & fit pulsus diuersus, & in principio inordinatus, etiam in augmento: & non est pulsus frequens & velox, sicut in tertiana, nec fortis, neque sentitur inflammatio, vt cogatur se discooperire: non habent sitim, neque appetitum aquæ frigidæ, nec anhelitum magnum: vrina alba est, subtilis, aquosa, sicut in quartana.

Medicamentum citò soluens materias phlegmaticarum febrium propriè, & ventositatem dissoluens. R. Mastichis, anisi, gingiberis ana drach. j. turbith drach. iij. trita & cribellata conficiantur cum melle. Dosis est drach. ij.

Aliud. R. turbith, agarici ana drach. j. mastichis, anisi ana drach. j. s. trita & cribellata conficiantur cum melle despumato. Dosis est drach. iij.

Aliud citò prouocans vrinam. R. Phu, rubeæ ana. fiat puluis. Dentur drach. ij. s. cum aqua hyssopi & satureiæ calida.

Ad febres plegmaticas & melancholicas, vrinam fortiter prouocans.

R. Laccæ

R. Laccæ, caſſiæ ligneæ, ſeminis apij, & aniſi ana confice cum melle, & da drac. iiij. cum aqua calida decoctionis aniſi.

Trochiſci ad febres quotidianas. R. Roſarum, ſpodij, eupatorij, ſem. cuſcutæ, & endiuiæ, berberorum ana drach. iiij. xyloaloes, tragacanthæ, abſinthij, aniſi, doronici ana drach. j. fiant trochiſci cum aqua abſinthij drach. ij. pro ſingulo, & detur vnus pro vice cum ſyrupo acetoſo ſeptem diebus continuis, & eradicabitur factis debitis purgationibus.

Decoctio valde vtilis in declinatione.

R. Gentianæ, rad. apij, fœniculi, rubeæ, agarici, turbith, aſari, roſarum rubearum, ſpicæ nardi ana drach. j. aquæ lib. iij. coquantur lento igni ad duas partes, poſtea colentur, & in colatura calida ſoluatur drac. j. laccæ, & bibat tribus matutinis in aurora.

Electuarium roſaceum valens contra quotidianam in fine, contra hydrepem & ventoſitates. R. Roſarum rub. drach. xxxx. rad. lilij cœleſtis vnc. j. s. agarici drach. ij. s. marrubij drach. iiij. laccæ, rhabarbari, ligni aloes, cinnamomi, ſem. aniſi, fœniculi, cymini, abſinthij, maſtichis ana drac. vj. ſpicæ nardi, ariſtol. vtriuſq; ana aur. j. cõfice cum melle deſpumato. Doſis eſt drac. iij.

De

De febre quartana. *Cap.* VI.

IN quartana ſemper fiat phlebotomia, exigente neceſſitate, ex communi brachij ſiniſtri. Si ſanguis ſit rubeus & ſubtilis, claude: ſi niger, ſine vt exeat. Facta vniuerſali purgatione, cõcocta materia, & prouocato vomitu à cœna, ſequenti die dandus eſt ſuccus abſinthij, ad temperandum melancholiam: & ante duas horas inuaſionis da theriacam, quia ſanat. Qui exhibent theriacam ante concoctionem materiæ, ex ſimplici faciunt duplicem, & ex duplici triplicem. Hæc Galenus in Fragmentis theriacæ.

Trochiſci qui quartanam faciunt tranſire in tertianam. R. Eupatorij, abſinthij, coſti, zedoariæ, doronici, ameos, ariſtoloc. ſcordei, myrrhæ, euphorbij ana aur. j. aloes, bdellij, pyrethri, ſerapini, opopanacis, harmel, acori, amomi ana drach. j. infundantur ſerap. & opopanacum in vino, & moueantur donec diſſoluantur, poſtea miſceantur cum eis aliæ medicinæ tritæ & cribellatæ, & fiant trochiſci drach. j. pondere, & detur vnus cum aqua raphani, cognita materia, & corpore exiſtente robuſto. Vide electuarium deſcriptum ſuprà ad corruptionem digeſtionis. Semen hyperici cum vino bibitum,

ſanat

ſanat quartanarios. Tela araneæ alba in corio ligata, collo appenſa, curat quartanarios. Decoctio pimpinellæ bibita aliquot diebus, curat quartanarios. Vſus ſinapis & ſalſamẽtorum calidorum, quæ digeſtionẽ roborant, vtilia ſunt in quartana. Vinum in quartana debet eſſe album, ſubtile, mediocris fortitudinis. Pulſus quartanæ in principio paroxyſmi eſt paruus, debilis, tardus, & rarus.

De febribus compoſitis. *Cap.* VII.

MInor hæmitriteus fit à quotidiana continua & tertiana interpolata. Medius fit à tertiana continua, & quotidiana interpolata. Maior fit à quartana continua, & continua intermittente.

Ad febres compoſitas, digerendo humores crudos. R. Seminis apij & fœniculi, radicis ireos, ariſtol. vtriuſque, foliorum chamæpityos, mei, phu ana. confice cum oxymelle ſcillitico, & detur cum aqua calida decoctionis ſeminis apij.

Ad febres chronicas compoſitas.

R. Aſſæ fœtidæ bonæ, piperis nigri & longi, ſeminis apij, aniſi, fœniculi ana. trita & cribellata conficiantur cum vino antiquo, & detur de eo cum aqua decoctionis fœniculi. Hæc omnia intelligenda

da sunt, præmissis vniuersalibus euacuationibus & purgationibus.

Electuarium Aduenæ Aegyptiaci, descriptum à Galeno in experimentis ad febres antiquas, oppilationes, asthma antiquum, duritiem hepatis & splenis, cui non est ei simile. Iste aduena accepit ab vno medicorum altarium. Est mirabile. R. Cinnamomi, myrrhæ, cardamomi, caryophyllorum ana drach.j.s.contusa ligentur in tela rara, & infundantur in lib. j. aquæ die ac nocte: deinde colentur, & colaturæ misceantur mellis puri lib.j. coquantur super prunas sine fumo & flamma, donec fiat syrupus bene coctus: deinde addantur pulueres infrascripti. R. Rad.ireos,aristol. vtriusque, succi marrubij ana drach. iiij. succi eupatorij, myrrhæ, chamædryos, camphuræ ana drach.j.acori, spicæ nardi ana drach. ij. carpobalsami, ligni aloes ana drac. ij. s. trita & cribellata conficiantur cum syrupo suprascripto, & reponantur in vase interius vitreato. Dosis est quantitas auellanæ, pro vice, mane per horas duas vel tres ante cibum, inuoluendo in hostia madefacta in vino. Est ex meliorib.medicinis,quas viderimus, inquit Gal.

Electuarium primum Astaron à Gal. eodem loco descriptum, valens ad febres antiquas,

complexio

complexionem corruptam, aperiens oppilationes, prouocans vrinam, & iuuans concoctionem.

R. Maſtichis, cinnamomi ana drach. j. aniſi, ſpicæ nardi ana drach. ij xyloaloes drach. j. s. acori caryophyllorum ana drac. s. trita & cribellata conficiãtur cum melle optimo deſpumato, & fiat electuarium in forma opiatæ. Doſis eius eſt quantitas auellanæ pro vice, mane per horas duas vel tres ante cibum cum aqua abſinthij, aut alia potione calida. Eſt optimum & expertum.

Electuarium ad antiquam febrem, complexionem corruptam, dolorem capitis, renum & iliorum, quod compoſui pro vxore domini Petrini Perracij, legum doctoris, quæ erat ætatis triginta annorum, & ſatis extenuata, & hoc electuario, vnà cum aliis remediis infraſcriptis, Deo fauente, fuit breui ſpatio temporis priſtinæ ſanitati reſtituta. R. Xyloaloes crudi, myrrhæ, chamædryos, ſpicæ nardi, acori, granorum balſami, aniſi ana drach. ij. rad. ireos ſiccæ, ariſtol. vtriuſque, eupatorij, marrubij, abſinthij ana drach. ij. s. cinnamomi electi drach. j. s. caryophyllorum drach. j. trita & cribellata conficiantur cum ſyrupo infraſcripto.

R. Myrrhæ, chamædryos, caryophyllorum, cinnamomi, ſpicæ nardi ana drac.

j.s. contusa ligentur in petia rara, & infundantur in aquis betonicæ, & absinthij ana lib.s. per diem naturalem: deinde colentur, & colaturæ addatur mellis puri lib.j. coquantur lento igni sine fumo & flamma, donec debitam formam syrupi bene cocti recipiant, & cum eo misceantur pulueres suprascripti: fiátque electuarium in forma opiatæ, de quo detur quantitas auellanæ pro vice, singulo mane, per duas vel tres horas ante prandium, inuoluendo in hostia vino madefacta. Rec. Piperis longi, euphorbij ana scrup.j. rad. ireos, ellebori albi ana scrup. ij. olei de croco & de violis q.s. cum s.q. ceræ fiat vnguentum molle, de quo intingatur extremitas parui digiti, & ex eo fricentur nares, quãdo surgit à lecto, & per horam ante cœnam, & eundo dormitum, ponendo quantitatem paruæ lentis pro vice, & non amplius.

R. Olibani, sandarachæ, stœchados, seminis pæoniæ ana drach.s. spicæ scrup.j. caryophyllorum, nucis moschatæ, macis ana scrup. s. ol. chamæm. mastichini, & costini ana q.s. cum modico ceræ, fiat vnguentum, quo vngatur nucha calidè, eundo dormitum. His remediis præmissis vniuersalibus, vtendo etiam pilulis

mun

mundificantibus caput, fuit pristinæ sanitati restituta, cùm iam longo tempore prædictis affectionibus laborasset.

Decoctio squinanthi ad febres chronicas, oppilationes, & debilitatem interiorum membrorum à causa frigida, vrinam prouocans, & ventrem soluens, & est mirabilis.

℞. Squinanthi drac. viij. marrubij drac. ij. absinthij, radic. lilij cœlestis ana drach. iij. rad. fœniculi, carui ana drach. x. aristol. rot. aur. vj. agarici albi aur. iij. costi aur. ij. mastichis aur. iiij. aquæ lib. iij. coquantur ad consumptionem duarum partium, postea colentur, & dentur de colatura drach. iij. pro vice in aurora. Aqua destillationis herbæ stellariæ, curat febres chronicas.

Electuarium squinanthi ad febres chronicas, quod frangit lapidem, dolores fortes aufert, vrinam prouocat, aperit oppilationes, & confortat hepar maxima confortatione.

℞. Squinanthi aur. 150. aristol. rot. aur. iij. ligni aloes aur. vj s. croci, spicæ nardi, opij, carpobalsami ana aur. s. mastichis aur. j. trium piperum, folij ana aur. iij. s. conficiantur cum optimo vino, & detur quasi auellana.

Medicamentum subtilians humores, & præparans eos ad consumptionem in principio

febrium & ægritudinum frigidarum.

R. Abſinthij, ſeminis aniſi & fœniculi, ariſtol. rot. ſquinanthi, carpobalſami, folij, cyperi, agarici, radic. lilij cæleſtis ana. trita & cribellata conficiantur cum melle deſpumato, & detur de eo quantitas auel lanæ. Decoctio vel infuſio abſinthij, curat febres chronicas.

De remouendo typo in febribus chronicis.
Cap. VIII.

REc. aſſæ fœtidæ, gingiberis, folij, piperis nigri & longi, chamæm. centaurij, hamel ana drachmam vnam, ariſtol. rot. ad pondus omnium. Trita & cribellata conficiantur cum ſyrupo facto ex melle & decoctione ariſtol. inuicem debitè coctis. Doſis eius eſt drach. j. vel ij. ſecundum patientis tolerantiam ante acceſſionem. Succus virgæ paſtoris ante acceſſionem bibitus aufert typum. Similiter ſuccus herbæ turchæ, & eius puluis cum vino in principio rigoris: & aqua deſtillationis eius omni mane bibita, curat febres chronicas. Succus plantaginis cum aqua mellis bibitus per horas duas ante acceſſionem eſt mirabilis. Opopanacum aut ſerapinum cum aqua carthami data tollunt rigorem febrium. Vngere ſpinam dorſi cum oleo de pyrethro,

aut

aut cum oleo & pyrethro. Abrotanum tritum cum oleo veteri vnctum, aut frictio ex ipso abrotano ante a[illegible]n.

Vnctio ex pipere & ole[illegible] V[illegible]gere spinam dorsi ex oleo anethi calido, de enula, de cinnamomo, de pulegio, auferunt typum & rigorem in febribus. Myrrha sumpta magnitudine fabæ cum vino albo, rigores febrium prohibet, & aufert.

Electuarium remouens typum & rigorem in febribus, dissoluens ventositates.

R. Assæ fœtidæ, rutæ, castorei, satureiæ ana drach. ij. anisi, fœniculi ana drach. j. confice cum melle, & da drach. j. cum vino puro ante accessionem.

Medicamentum solenne ad febres chronicas, quæ fiunt ex crasso humore, typum auferens, ventositatem soluens, & humorem viscidum, conferénsque paralysi. Rec. iridis drach. x. trium piperum, assæ fœtidæ, scordei, castorei, folij, seminis rutæ, asari, ammoniaci, galbani, sanguinis anseris exiccati, serapini, xylobalsami, carpobalsami ana drach. s. spicæ nardi, croci ana drach. iij. ameos, chamædryos, chamæpityos, menthæ, maioranæ, foliorum rubi agrestis, carui, caryophyllorum ana drach. iij. s. turbith ad pondus omnium, agarici albi drac. x. trita & cribellata cõficiantur cum

ſyrupo facto ex melle & decoctione turbith, caryophyllorum, cinnamomi, aniſi ana drach. ij. inuicem coctis ad debitam formam ſyrupi decenter cocti. Doſis eius eſt drach. iij. cum aqua virtualiter calida decoctionis aſari & gentianæ. Valet etiã ad dolores iuncturarum à cauſa frigida.

De modo prouocandi ſudorem in febribus.
Cap. IX.

PRouocat ſudorem frictio cum oleo miſto cum cinere ramorum ficus: aut cum oleo & cinere quercus: aut cum oleo de pyrethro, vel cum oleo & pyrethro trito. Quantum ad febris peſtilentialis cognitionem & curam, vide opuſculum, quod de peſte compoſui.

De febre hectica. *Cap.* X.

TEmperamento calido & ſicco præditi, facilè incurrunt hecticam præcipuè eligentes vitam in laboribus, vigiliis, ieiuniis, ſolicitudinibus, ira, triſtitia, & propriè in æſtate & regione calida.

Quandoque hectica & putrida ſimul incipiunt, quod cognoſcitur: quia ſoluitur paroxyſmus ſudore vel vaporatione, & tangentibus temperatus æger videtur, arteriæ tamen cæteris partibus corporis ſunt calidiores valde. Ex primo de diffe-

rentiis

rentiis febr.cap. 9.10. Tunc prius curanda eſt putrida, per euacuationem humoris peccantis, poſt eius digeſtionem.

Si hectica ſit ſine complexu alterius febris, accidit eis idem quod accidit calci non extinctæ, vel lapidi calefacto quando aqua frigida ſuperfunditur, per horas enim duas poſt cibum multo calidiores apparent, præter id quod arteriarum corpus eſt calidius cæteris partibus.

Vniuerſalis hecticæ curatio in duobus conſiſtit. Vnum in his, quæ ad intra: alterum in his, quæ ad extra adminiſtrantur. Circa extrinſeca, omnia declinent ad frigidum & humidum: animaduertendo tamen circa infrigidantia, vt partes pectorales cuſtodiantur, ne nimis infrigidentur. Conuenit balneum aquæ dulcis, quando hectica eſt ſimplex & ſeparata. Cum vero putridæ eſt complicata, non conuenit balneum, niſi poſt concoctionem materiæ. Conueniunt etiam vnctiones infrigidantes & humectantes, maximè in ſpina dorſi, exempli gratia.

R. Mucilaginis pſyllij, ſeminis citoniorum, coctorum in aqua florum violarum ana vnc.ij. medullæ cruris vituli recentis liquefactæ & colatæ, olei violacei loti in

aqua frigida ana vnc.j.s.cerç albæ q.s.fia vnguentũ molle, quo vngatur tota ſpina dorſi æſtate frigido, hyeme verò tepido.

Ad intra exhibeantur infrigidantia & humectantia. Omne regimen ſit contrarium cauſis, quæ hecticam induxerunt. Vt ſi complexio calida & ſicca hecticæ cauſa ſit, alteretur ad oppoſitum: ſi verò triſtitia, adhibeantur lætificantia. Idem de aliis cauſis dictis in principio huius cap. intellige, vt omnes per contrarium corrigantur.

LIBER XX. DE APOSTEMATIBUS & VULNERIBUS.

De apoſtematibus calidis. Cap. 1.

QVando incipit apoſtema calidum corpus aut eſt mundum, aut repletum. Si ſit mundum, curetur apoſtema, quatenus eſt apoſtema. Si verò ſit repletum, incipiendum eſt ab euacuatione per phlebotomiam, vel ſolutionem ventris, vel vtrunque, ſecundum exigentiam: poſtea curandum eſt apoſtema. Curatio apoſtematis, quatenus apoſtema, eſt euacuatio materiæ extraneæ, quæ facit apoſtema,

cum mollificantibus & resoluentibus leuibus, sicut cum emplastro, quod fit ex farina tritici, aqua & oleo. Nec est differentia apostematis facti in corpore mundo, ab eo quod fit in corpore repleto, postquam purgatum est, vt suprà, quia in vtroque intentio est solum ad apostema: nisi quia in eo quod fit in corpore mundo, prius non est necessaria tanta repercussio à principio, quãta in eo, quod prius erat immundum. In approximandis autem à principio repercussiuis, cauendum est, quando materia est in emunctoriis, præcipuè cum materia est maligna : quia per applicationem repercussiuorum reuocatur materia ad ipsum membrum principale, contra operationem naturæ, cum maximo periculo.

Circa venæ sectionem considera, an materia tota fluxerit, & tunc nõ eget nisi curatione apostematis, vt suprà: an sit adhuc in fluxu, tunc diuertenda ac retrahenda est à loco suo, prius consideratis quatuor conditionibus. Vna est partis varietas, vt à dextra ad sinistram, à superioribus ad inferiora, & è contra. Secunda est, vt communicãtiæ & societatis curam habeamus, sicut in menstruis retinendis ventosas sub mammillis apponimus.

Tertia, vt rectitudinem respiciamus, vt in ægritudinibus hepatis, secamus basilicam dextri lateris, in ægritudinibus verò splenis, basilicam sinistram. Quarta est, cum solicitudine elongationis, ne scilicet diuersio fiat ad loca nimis propinqua. Qualiter sit diuersio administranda, vide cap. de Pleuresi.

Emplastrum ex rosis in aqua coctis sine expressione applicatum, resoluit apostemata calida. Emplastrum ex volubili & apio in principio & statu. Sapa vini cum oleo rosaceo, & cera super lanam: aut lana succida infrigidata in æstate, hyeme verò tepida: & consimilia.

Quando apostema peruenit ad statum, necessaria sunt magis resoluentia cum mollientibus: sicut anethum, chamæmilla, maluauiscus, semen lini, diachylon, & emplastrum de colcothar, quod exiccat sine dolore. Emplastra de farina tritici sunt calida & humida, & non minuunt caliditatem naturalem & humiditatem, quæ est in membro, sed maturant apostemata. Resoluetur per medicinas, quæ abstergunt, sicut farina milij, panici, & lupini: & per medicinas, quæ calefaciunt, sicut fœnumgræcum: & magis calefacientes & exiccantes, sicut farina lolij,

lij, cicerum, & orobi: ſunt enim vltimæ in reſolutione.

Magis autem conferentes in generatione ſaniei ſunt, embrocatio cum aqua tepida, aqua affuſa cum oleo temperato in ſua caliditate. Emplaſtrũ ex farina tritici cum oleo, aqua, & pane, coquendo temperate: quando coquitur multũ, confert apoſtematibus paucæ caliditatis, quę difficulter maturantur, maximè ſi fiat ex pane frumenti, propter ſal & fermentum. Frumentum mundum eſt vltimum in apertione, teſte Gal. 5. de Simplicib.

Super vlcera, in quibus eſt apoſtema, non fit ſanies niſi ex calidis & humidis, qualis eſt adeps porci & vituli. Boum & caprarum adipes quia ſunt calidiores, conueniunt apoſtematibus frigidis & duris: vituli vero & porci adeps confert phlegmonibus. Gallinæ & anatis adipes ſunt ſubtilioris ſubſtantiæ, & pluris reſolutionis. Reſina & pix parum tranſeunt æqualitatem, & liquefacta cum oleo conferunt apoſtematibus calidis declinantibus ad frigiditatem: ex Galen. 5. de Simplicibus.

Quando apoſtema tendit ad exituram ſeu ſanioſitatẽ, ſi ſit cum dolore vehemẽti & inflammatione, fac hoc emplaſtrum,

quod

quod dolorem mitigat, & feruorem apostematis remittit. R. Medullæ panis minutim confractæ lib. s. proiiciatur in lac feruens, addendo olei violacei vnc. iij. aquæ rof. vel folatri vnc. iiij. farinæ hordei m. j. croci drach. s. rofarum rub. m. s. bulliant parum fimul & applicentur: Aut fiat emplaftrum ex maluis, & violis coctis in aqua & lacte, in fine contufis cum butyro: aut addantur cæpæ lilij, & radix maluauifci cum axungia, fermento & fimilibus.

Emplaftrum de violis, quod promouet maturationem, fi maturari, aut refolutionem fi refolui debeant. R. Violarum ficcarum drach. vj. rofarum rub. drach. ii. fpicæ, maftichis ana drach. j. s. farinæ hordei, fem. altheæ, florum chamæm. & meliloti ana drachm. x. farinæ feminis lini vnc. j. cyperi, fquinanthi, calami aromatici ana drach. j. fiat emplaftrum cum aqua communi. Emplaftrum feu ceratum Andromachi de nouem rebus. apoftemata maturanda maturat, & refoluenda refoluit. Emplaftrum ex foliis rorifmarini, maturat apoftemata difficilia ad maturandum. Diachylon paruum maturat & refoluit apoftemata & humores à caliditate factos. Ladanum eft maturatiuum humi

humiditatum crassarum, quas cum æqualitate resoluit. In erysipelate phlegmonoso post venæ sectionem, & choleræ purgationem, infrigidetur membrum cum succo solatri, semperuiui, portulacæ, iusquiami, lactucæ, lenticulæ palustris, mucilagine psyllij, vnguento Gal. & similibus. Signum quod membrum sit sufficienter infrigidatum, est mutatio coloris. Antequam ad liuorem aut nigredinem tendat & perueniat, desistendum est. Mutato colore, applicetur coriandrum cum farina hordei. Si verò liuor aut nigredo appareat, scarifica & fomēta locum cum aqua maris vel salsa calida: deinde cum aqua misce acetum. Lenticula aquæ applicata omnes humores & ignem sacrum extinguit. Folia cataputiæ minoris cum aceto cataplasmata idem operantur: fimus ouinus cum aceto mistus similiter: pariter & polygonum, quod etiam herpetes & fistulas emendat.

De his quæ rumpunt exituras sine ferro.
Cap. II.

EMplastrum: ℞. Medullæ seminis cotti drach. s. nucleum vnius nucis rancidæ, sinapi, caules, & cæpe coctum, addito fermento & fimo columbino appone. Farina fœnigræci cum vitello oui,

con

confestim maturat & rumpit. Fimus columbinus cũ farina hordei & aceto rumpit. Galbanũ appositum, maturat & rumpit. Mora rubi Iunio aut Iulio collecta cum melle & pane trita rumpunt ea mirificè. Mel anacardi cum pice liquida ad ignem mista, rumpunt in medietate diei. Apium, & oriza cum fimo porcino similiter. Medulla seminis psyllij apposita, rumpit exituras. Cæpæ narcissi & scabiosa applicata, rumpũt apostemata. Nasturtium cum polenta & aceto coctum, addito fermento, carbunculos & humores duos applicatum spargit.

De his quæ prohibent, ne apostema rumpatur. *Cap.* III.

APpone emplastrum factum cum aqua & farina orizæ, & statim cum calefit, reitera. Spongia in aceto infusa apposita, prohibet apostema suppurari. Folia rubi recentia emplastrata. Decoctio pentaphylli apostemata & panaricios sanat, cõdylomata soluit, & scabiem tollit.

De apostematibus frigidis: & primò de Vndimia. *Cap.* IIII.

APostema molle phlegmaticum, dictũ Vndimia, resoluit fricatio eius

cum

cum ſale, oleo & aceto calido, ea inuicem fortiter agitando, prius locum fricando cum panno aſpero. Eius autem generationem prohibet adiantum.

Aliud reſoluens Vndimiam Bulliant alumen rochæ, ſal nitrum, & ſal commune in poſca, aut in lixiuio & aceto cum floribus chamæmillæ & meliloti in fine. Spongia noua infuſa, & optimè expreſſa calida ſuperligetur, reiterando omni ſero, deſuper tenendo per totam noctem: lixiuium autem ſit ex cinere lignorum ficus, quercus, vitis vel ſalicis.

Aliud. Infundatur ſpongia in poſca acri cum ſale, nitro, & alumine: quòd ſi non habes ſpongiam nouam, lauetur cum lixiuio, nitro, & ſapone. Quòd ſi non reperiatur ſpongia adeo magna quæ totum membrum poſſit amplecti vndimiatum, ſuantur ſpongiæ per medium inciſæ inuicem ad ſufficientiam conſutæ: aut capiatur filtrum tantæ amplitudinis, quod ſufficiat. Herba aron cum ſuis tuberoſitatibus cum axungia veteri trita calidè applicata, curat omnia apoſtemata frigida.

Si ex prædictis nō reſoluatur facta debita purgatione, & humor ad ſuperiora aſcendat, fac vt infrà. Rec. Lithargyrij arg. drach.

drach.iij.s. adipis porcini veteris lib.iiij. & vnc.ij.olei veteris vnc.v.s.radicum mal uauiſci lib. viij. coquantur radices cum adipe & oleo diutiſſimè : deinde ſublatis radicibus & collecto oleo, cum adipe immitte lithargyrium ſubtiliſſimè tritum, & ſubinde coque lento igni ad modum emplaſtri, & applica. Si verò tumor in ſcirrhum ſine ſenſu vertatur, relinque, quia ſanari non poteſt. Viſcus arborum cum modico calcis & axungia reſoluit apoſtemata frigida.

Sunt alia apoſtemata ventoſa,quæ reſoluuntur decoctione rutæ, ſeminis apij, & cymini cum ſapone in vino cocto,cum oleo pauco diſſoluto, coquendo in aceto,infundendo in eis ſpongiam nouam, & applicando calidè.Emplaſtrum de baccis lauri,& de meliloto reſoluit ea.Similiter farina lolij, fabarum, cicerum, hordei, fœnigræci, cymini, orobi, panici, & milij.

Occurrit mihi caſus memoratu dignus.Fui vocatus pro paupercula muliere, quæ iam diu in directo vnius renis graui dolore torquebatur. Accedens ad eam, quæ iam multo tempore manebat in lecto, feci illam ſuper eius ventrem iacere : tetigi locum dolentem, & compri

primens cum extremitatibus digitorum ambarum manuum, reperi tumorem magnum: & diligentius intuens, ſenſi manifeſtam inundationem in profundo, & dolebat grauius, quando ſuper oppoſitum latus iacebat. Dixi eſſe apoſtema frigidũ ſuppuratum. Feci vocari chirurgum doctorem & doctum, qui in ſtudio Taurinenſi publicè legebat, cui dixi, vt cum raſorio ſtricto in ſummitate illam exituram aperiret. Qui reſpondit, oportere applicare maturantia, donec in cupũ eleuaretur. Cui dixi, ipſa longè citius morietur, quàm in cupum hoc apoſtema poſſit eleuari, quia amplam habet in interioribus capacitatem, vt dilatetur.

Tandem fecit inciſionẽ, ſicut dixeram, profundans raſorium, incidendo totum mirach. Tandem inciſo panniculo, reperta eſt magna quantitas materiæ, quam paulatim exire permittẽs, cura diligenti adhibita, gratia Dei, ſanitati eſt reſtituta, cum magna chirurgi admiratione.

Ego dum eſſem iuuenis, vidi nõnullos ex conſimili caſu mori in manibus excellentiorum medicorum totius patriæ, qui apertionem ipſorum apoſtematum facere non audebant: vnde patientes, tabe conſumpti peribant.

Aliud consimile apostema magnum in exituram conuersum, quod habebat magnifica domina de la Chau lateraliter ab vmbilico in ventre profundum aperire feci, dum essem Cameraci exul propter prælia. Apertum fuit totum mirach, sicut in alia muliere, & reperta est magna copia saniei : & quamuis ipsa domina esset senio confecta, diligenti tamen cura chirurgi & gratia Dei curata est.

Quando incipiunt apparere talia apostemata, tunc euacuationes & purgationes debitæ sunt administrandæ, postea curanda cura apostematum. Sed si videatur, quòd prolongentur, & ad exituram disponantur, tunc applicanda sunt maturantia cum radic. altheæ & lilij, semine fœnigræci, & lini, cum axungia, fermento, & aliis maturantibus suo loco dictis, donec ad tactum sentiatur inundatio, tunc aperienda sunt, vt suprà.

De apostematibus duris. *Cap.* V.

APostemata indurantur, aut ex repletione, aut ex congelatione, aut ex siccitate. Quæ fiunt ex repletione, euacuatione curantur. Quæ cōgelatione, calefacientibus medicamentis. Illa autem, quæ fiūt à siccitate, debita mollificatione sanantur. In cōpositis sit cura composita.

In

In curatione apoſtematis ſcirrhoſi, incipiẽdum eſt à pinguedinibus & medullis temperatis, ſicut cerui, vituli, vaccæ, & huiuſmodi: deinde addatur bdellium ammoniacum, ſerapinum, diſſoluta in aceto cum dictis pinguedinibus & medullis, & fiat ſuffumigium cum aceto in quo mittantur fruſta lapidis molaris igniti, vt recipiatur fumus ſuper locum induratum, mouendo & fricando leuiter membrum dum fit fumigatio. Apoſtemata dura chordarum, curat embrocatio ex decoctione ranarum. Omne durum apoſtema emolliunt pentedactyli: ſunt enim in vltimo gradu lenitionis. Emplaſtrum de glandibus & axungia porci ſalita, reſoluit apoſtemata dura. Amurca olei linoſæ, de ſeſamo, de fœnogræco, coquendo ea parum in lacte, addendo adipem caudæ arietis liquefactũ, optimum eſt remedium. Vrtica contuſa, centaurea minor, agnus caſtus, ambæ atriplices, vſneæ quercus, rad. capparis, rad. dragonteæ, auena, folia caulium coniunctim & diuiſim, reſoluunt apoſtemata dura. Emplaſtrum Oribaſij à Meſue deſcriptum ea reſoluit, & ſcrophulas. Folia cataputiæ maioris cum polenta, rad. maluauiſci, & rad. cucumeris aſinini cum me-

dullís ossium & oleo antiquo. Lupini cum aceto decocti, resoluunt sine mordicatione. Lupinorum farina cum aceto decocta desiccat, resoluit, mundificat, aperit, & abstergit sine mordicatione: curat liuores, apostemata dura & scrophulas. Nigella resoluit apostemata phlegmatica & melancholica dura & antiqua. Ex pice, cera, adipe, & oleo fit ceratum ad omnes tumores scirrhosos. Ex stercore caprino exiccato puluerizato, & cum farina hordei in oxysacchara cocto fit emplastrum, quod omnem tumorem difficilis resolutionis resoluit. Galen. 5. de Simplicib. cap. 6. & 7. dicit: In leniendis apostematibus duris conueniunt adipes, radix maluauisci, & cucumeris asinini, quando coquũtur in oleo vel aqua. Folia maluæ cocta & non cocta, sunt medicina simplex singularis: & adeps vituli antiquus non salitus mistus cum aliis. Addit cap. 7. Medicinarum mollificantium quædam sunt, quæ mollificant humectando, quædam quia leniunt, quædam quia euacuant, quædam quia destruunt apostemata, & quædam faciunt has operationes secundum combinationem & ęqualitatem. Emplastrum ex ficubus cum nitro, rad. ireos, & aloe, maturat apostemata

mata dura, clauos, & apoſtemata, quæ ſunt in radice aurium. Ficus mollificant omnes durities, quando quæritur digeſtio, cum farina tritici: quãdo verò quæritur apertio, cum farina hordei. Cyminum coctũ cum ficubus resoluit tumorem, & mitigat dolorem faucium. Radix ireos, reſoluit apoſtemata dura & ſcrophulas. Idem oleum de anetho & de maſtiche faciunt. Mentha cocta in vino & oleo cataplaſmata, ſoluit ſcirrhoſum tumorẽ. Radix eſulæ, ſubtiliat & exiccat materias ſubmerſas, liquefaciens eas. Abrotanum cum citoniis decoctum, reſoluit apoſtemata difficilis reſolutionis. Idem facit emplaſtrum ex foliis pini decoctis. Emplaſtrum ex radic. cannabis, radi. acori & aſpergula, habet mirabilẽ proprietatem reſoluendi omnem ſcirrhum, & eſt expertum. Emplaſtrum ex vrticis & raphano reſoluit omnes duritjes. Bdellium diſſolutum cum ſaliua ieiuni, reſoluit apoſtemata dura, ſimiliter & emplaſtrum ex farina auenæ. Hyſſopi ceratum diateſſaron deſcriptione Democriti, & hyſſopi ceratum, deſcriptione Gal. & illud deſcriptione Philagrij, quæ omnia ſunt à Meſue deſcripta, reſoluunt omnes duritjes & nodoſitates membrorum. Lapis

pyrites seu marchasita, commendatus à Gale. 1. ad Glauc. (ex quo fit æs, habet colorem æris, & combustus dicitur copa rosea) subtilissimè tritus, cum resina mistus, resoluit apostemata dura. Similiter lapis alabastrites, ficus immaturæ quæ cadunt ab arboribus, albæ, coctæ, & emplastratæ, curant nodositates neruorum. Fomentatio ex ebulo dissoluit glãdulas. Folia Persici cum sale trita, & eryngij cõtusi, dissoluunt apostemata dura. Folia cupressi, & decoctio hyssopi hortẽsis cum ficubus, & centumnodia, tumores & durities resoluunt. Sapo mollificat apostemata dura & resoluit ea. Lapathium acutum, folia lauri cum sinapi & polenta mista & applicata, durities resoluunt. Diachylon magnum, maturat & resoluit omnes durities & inflationes: paruum verò resoluit tumores à caliditate factos.

De scirrho & eius curatione. Cap. VI.

SCirrhus est duplex, purus & nõ purus. Purus est ille, qui caret omni sensu: non purus verò est cum aliquo sensu: vterque fit aut à melancholia fœculenta, sola, radicali, & eius color est cineritius: aut à melancholia mista cum phlegmate, & color eius vergit ad colorẽ corporis:

poris: aut ex ſolo phlegmate iam indurato. Color ſcirrhi puri, eſt plumbeus & vehementioris duritiei, & fortaſſe ſuperuenient ei pili ſubtiles, eſtq; inſanabilis. Omnis ſcirrhus aut incipit paulatim apparere, aut fit ſucceſſione phlegmonis, aut eryſipelatis, aut exituræ in loco vacuo: ſicut contigit magnificæ dominæ præſidenti Paſſeriæ Taurini, tempore peſtis, quę incurrit bubonem ſub axilla, qui mutatus eſt ad non purum ſcirrhum: & poſt ſextum annum ab eius initio apparuit, cum magno tumore & ingenti duritie, cũ lata nigredine in parte ſuprema, ita vt nullus chirurgorum illius curam aggredi auderet, quia arbitrabantur eſſe cancrum. Vocatus dixi chirurgo, vt non timeret curam ſuſcipere: & factis debitis purgationibus, applicatis maturatiuis, & poſt maturationem medicamẽtis, quibus rumpuntur exituræ ſine ferro, de quibus ſuprà loco ſuo dictum eſt (ipſa enim maximè timebat apertionem cum ferro) apertum eſt, & curatum cura exiturarum ſimilium. Feci teneri orificium apertum per ſpacium vnius anni, donec omnis tumor & durities euanuerũt, itaque Dei gratia ſanitati fuit reſtituta.

De curatione cancri. *Cap.* VII.

CAncer quandoque fit per ſe, quandoque ſuccedit ſcirrho. Cùm per ſe incipit, tunc apparet parua durities, cum dolore, & interpolata pulſatione doloroſa ſucceſſiuè augetur, & habet venas nigras circa locum. Cùm verò fit ſucceſſione ad ſcirrhum, ſigna permutationis ſunt, inflãmatio, pulſatio cum vehementi dolore, & apparitio venarum nigrarum circa locum. Quæ non fuit in muliere prædicta, ideo dixi non eſſe cancrum, ſed non purum ſephiros à phlegmone cauſatum, vt ſuprà, quod tendebat ad exituram. Qualiſcunq; ſit cancer, variæ inſurgunt intẽtiones pro eius curatione Quia aut intẽtio eſt ad ipſum penitus deſtuendum, & hoc eſt impoſſibile, quando eſt confirmatus, niſi membrum penitus abſcindatur. Difficile verò, quando non eſt confirmatus, & eius cura perficitur cum mineralibus, vt cum tutia abluta, lapide molari, vel fricatura lapidis cotis, agitatis in mortario plumbeo cum oleo roſaceo omphacino, vel oleo de keiri & ſimilibus: Aut curatur cancer prohibitione additionis, & curatur cum prædictis, & cum fricatura plumbi, ſoluendo eam cum oleo roſaceo omphacino pro-

priè

priè in mortario plumbeo cum piſtillo plumbeo diu agitando: aut cum aqua coriandri, & agreſta etiam eſt bona. Aut quæritur prohibitio vlcerationis, & hæc fit cum linimentis prædictis, cum terra ſigillata, bolo Armeno, oleo antiquo, aqua ſemperuiuæ, & ceruſſa, cum ſucco lactucæ, aut mucilagine pſyllij, & ceruſſa de plumbo, diu agitando in mortario plumbeo. Emplaſtratio etiam cum cancris fluuialibus recentibus propriè cum clymia eſt iuuatiua.

Quando cancer eſt vlceratus, eius cura fit aſſiduando pannum lini infuſum in aqua vel ſucco ſolatri ſuper ipſum: & quoties exiccatur, madefiat iterum, vt prius: aut ſumantur terræ ſigillatæ, boli Armeni, aloes lotæ ana drac. ij. medullæ tritici, ceruſſæ de plumbo, olibani ana drac. j. terantur ſubtiliſſimè, & adminiſtrentur ſuper tumorẽ vlceratum pulueres, & ſuper ſiccum vnguentũ ex eis cum oleo roſaceo & cera factum. Quandoque confert cinis cancrorum fluuialium cum clymia, cera, & ol. roſ. & medicamentum de tutia abluta cum aqua portulacæ, aut mucilagine pſyllij. Vnguentum diapompholygos deſcriptũ 2. ad Glauc. cap. de Cancro, eſt optimũ: vrtica contuſa

herba linaria, bryonia, & earum ſucci. Succus etiam ſeminum dragontheæ cum lana appoſitus, cancros curat. Vrtica ſanat cancrum corroſum: deſiccat enim potenter abſque punctione. Medulla nucis rancidæ curat vlcera apoſtematum melancholicorum.

Medicamentum ſolenne ad remouendum doloroſam punctionem & cancri caliditatem.

R. Ceruſſæ de plumbo, aquæ endiuiæ, aceti ana. cum pauco opio fac linimentum. Eruca geratina cataplaſmata curat cancrum. Farina cicerum confert vlceribus fraudulentis & cancroſis, & prurituі. Herba turcha puluerizata ſuper cancrum aſperſa valet, pariter eius vſus in cibo & potu. Lac cũ tutia abluta linitum. Puluis ligni ſalicis vetuſtiſſimi loti cum aqua foliorum populi poſitus ſuper cancrum vlceratum, ponendo ſuper ipſum puluerem folia maluæ hortenſis, confert valde. Gummi nucum puluerizatum, poſitum ſuper cãcrum vlceratum, eſt valde vtile. Caput gruis & eius ventriculus cum lapidibus, qui in eo ſunt, ſicca in furno & puluerizata ſuperaſpergatur: hoc enim & cancrum & omnia vlcera ſanat. Semen vrticæ in emplaſtro vel vnguento conuenit cancro. Paſſulæ contuſæ

cum ruta, delent cancrum.

Pilulæ Haly ad cancrum, lepram, morpheam nigram difficilem, & ad omnes morbos melancholicos valde vtiles. ℞. Hieræ picræ drach. xij. ellebori nigri, polypodij quercini ana drach. v. agarici lapidis lazuli abluti, salis Indi, colocynthidis ana drac. iij. fiat massa pro pilulis, de quibus detur secundum patientis tolerantiam. Vsus aquæ lactis cum epithymo multum confert. Lixiuium cum sarmentis, aut ex puro nucleo oliuarum canceromata vlcerum aufert. Spongia infusa in lixiuio ramorum ficus posita super vlcera cancrosa, curat ea.

De bubonibus, althoin, & carbunculis, quæ accidunt tempore pestis, aut quæ sunt natura sui maligna. *Cap.* VIII.

QVomodo curari debeant prædicta, abundè scripsi in libello, quem de Peste inscripsi & composui. Sed post illius opusculi cõpositionem mihi occurrerunt casus, quos narrare vtile puto. Fui vocatus mane pro quadã muliere Taurini, quã reperi verbis suum testamentum explicãtem, cùm non arbitraretur se tantùm viuere posse, vt in scriptis redigeretur: Causam huius timoris inuestigando, vidi bubonem magnum post aurem, & ipsa

& ipſa reſpondit: ſunt octo horæ, quibus hoc apoſtema apparere cœpit, & in hoc modico tẽpore excreuit ſicut videtis, & hactenus fui cum maximo dolore: nunc autem quieuit dolor omnino, ſed ſentio venenum ad cor deſcendere, illudq́ue horribiliter moleſtare, neque credo me viuere poſſe hora vna. Suaſi vt non timeret, & ſtatim feci eam olfacere acetum & aquam roſaceam, iuſſiq́ue fieri fricationes, & ſubitò chirurgum & apothecarium vocari. Curaui adaperiri ambas cephalicas: primò oppoſitam, quia erat ſanguinea valde & repleta: deinde eam, quæ eſt de eodem latere bubonis, extrahendo ſanguinem. Mox applicaui ventoſam ſuper bubonem cum egregia ſcarificatione, iterando applicationem ipſius ventoſæ. Cùm autem extracta eſſet libra ſanguinis vel circa, per iteratam applicationem ventoſæ, patiens ipſa incepit bene ſperare, & dixit ſe ſentire manifeſtè venenum à corde recedere: & iterando ventoſam, extractæ ſunt duæ libræ ſang. ab ipſo bubone. Feci fieri frictiones, odoramenta, miſturas cordiales, puluerem cordialem, epithema ſuper cor, exhibendo de ſyrupo de acetoſitate citri cum cochleari, facta itaque decenti purgatione,

Deo

Deo iuuante & chirurgo ſanata eſt. Conſidera, an materia illa fuerit maligna, quia per quatuor menſes inflatum manſit illud apoſtema, & apertum in ſpatio trium horarum à principio inflationis tanta apertione, quod immitti in eam potuiſſet extremitas trium digitorum ſimul iunctorum. Nec ſolùm illa vice apertum eſt, ſed illinc ad annum conſimili modo, & iterato poſt tres annos. Tandem curata, longo tempore pòſtea ſuperuixit. Cauda equina ſumpta & emplaſtrata curat anthracem ſeu althoin. Herba turcica qualitercunque adminiſtrata ſimiliter. Radix conſolidæ maioris inter duos lapides contuſa, quaſi miraculosè curat anthracem, & rumpit. Agrimonia viridis trita, pota, ſanat anthraces & puſtulas malas. Idem & tormentilla præſtat.

Ad carbunculum, anthracem, fiſtulam, cancrum, & omne vlcus malignum, radicem abſcindens, & conſumens materiam eorum, etiam quando ſunt viridia & immunda. R. Anacardi, aniſi, maſtichis, iunci, ana p.j. lapidis lazuli p.s. cõfice cum pari quantitate ſucci citoniorũ acriũ, & appone. Scabioſa ſuper anthracẽ applicata, curat in tribus horis. Fimus columbinus cum ſe-

min ç

mine lini & oleo miſtus rumpit carbunculos. Emplaſtrũ ex plantagine, pane furfureo & lentibus, curat althoin, ſeu anthracem. Quæ omnia, vt in omnibus aliis dictum eſt, intelligenda ſunt, factis purgationibus & euacuationibus debitis.

De Panaritio maligno. Cap. IX.

HVius Panaricij curatio apud paucos cognita eſt. Eſt enim apoſtema calidum & malignum, accidens in latere vnguis, intenſiſſimum cauſans dolorem à materia aduſta, paucum vel nullum habens apparentem tumorem. Noſtri vulgares appellant os fractum: quia ſi non rectè curatur, os corrumpit, & perdit iuncturam vnguis.

Fui vocatus pro quadam muliere Taurini, quæ iam duodecim noctes cum clamoribus duxerat inſomnes, occaſione panaricij prædicti in pollice manus prope vnguem lateraliter, nullo tumore, nulláque digiti inflatione exiſtẽte. Quidam chirurgus curam huius paſſionis penitus ignorans, bis fecerat quaſdam ſuperficiales inciſiones, in quibus caro excreuerat. Rogauit me inſtantiſſimè, vt eius curam ſuſciperem. Craſtino die feci inciſionem cum raſorio lateraliter ab vngue vſque ad os, à ſummitate digiti

ad

ad iuncturam exclusiuè: deinde applicaui album oui cum vitello simul agitatis, intus & extra vulnus. Statim cùm recessi, cœpit dormire, & dormiuit tota die vsque ad noctem, absque vlla comestione: cessauit omnis dolor, neque vnquam postea doluit ea causa, sed breui temporis spatio, Deo fauente, fuit sanitati restituta, absq; digiti deformitate. Vera igitur curatio huius ægritudinis, est, facere incisionem secundum modum dictum, profundando vsq; ad os inclusiuè: quia statim cessat omnis dolor, neque est aliud remedium, quin os & iunctura perdatur.

De carbunculo cum febre pestilentiali.

Cap. X.

DVm essem iuuenis, fui vocatus pro quadam nobili muliere Taurini peste iam inualescente, & reperi eã in lecto sedentem, & se pectinantem, faciem capillis coopertam habentem. Tetigi pulsum paruum, tardum, & rarum, & cœpi dubitare. Ipsa autem faciem discooperiente, vidi super latus menti paruam petiam cum vnguento: suasi vt amoueret, & vidi carbunculum nigrum, absque cutis eleuatione, perinde ac si encausto cutis esset tincta. Quæ videns, pulsum etiam considerando, cognoui esse veram

pestem

pestem, & retraxi me ad fenestram, simulans defatigationem, & fricaui digitos, cum quibus eam tetigeram cum ocymo viridi super fenestrã existente. Ipsa verò dixit, Ego nihil mali sentio, nisi quãdam defectionem. Ego respondens dixi ei, Sum expectatus in via, breui reuertar. Discedens dixi filio me interroganti: Mater tua finissima peste laborat, caue ne tu, nec aliquis ex familia tua aliquid de rebus quas circa se habet, tangatis: morietur enim hodie. Illo die ordinatis rebus suis quo ad animam, & reliqua ante solis occasum defecit. Filius autẽ & eius vxor cum omni familia monitionem meam non obseruantes, secuti sunt eam. Post modicum verò temporis inualescente peste, ciuitatem deseruimus, in qua ex eadem peste super quinque millia hominum perierunt.

LIBER XXI. DE vulneribus.

De curatione vulnerum in genere. Cap. I.

CAnon vniuersalis in curatione vulnerum, est prohibere ne fiat apostema. Illud autem fit cum phlebotomia diuersiua ad oppo

oppositum loci vulnerati. Quòd si fortè vulnera essent in vtroque latere, à quibus copiosè fluxerit sanguis, tunc excusati sumus à phlebotomia. Similiter oportet applicare repercussiua circa vulnus ex oleo rosaceo, aceto, bolo Armeno, terra sigillata, sanguine draconis, & huiusmodi: applicando vulneri intus & extra albumen oui cum vitello simul conquassatū. Quòd si fuerit vulnus simplex, sufficiet iungere labia & ligare.

De sistendo fluxu sanguinis vulnerum, & eorum agglutinatione. Cap. II.

SI à vulnere fluat sanguis, duo sunt modi curandi: aut per deriuationem, vt ab hæmorrhoidibus ad menstrua, & è conuerso, aut ab ore ad nares: aut per diuersionem, quæ fit ad opposita, sicut ab vno latere ad aliud, à superioribus ad inferiora, & è conuerso. Cùm verò fluit sanguis è vulnere, propter venæ aut arteriæ incisionem, restringitur cum stipticis, sicut balaustiis, hypocistide, succo vuæ acerbæ sumach, acacia, galla immatura, corticibus granatorum subtilissimè puluerizatis & applicatis, prius tamen compressa vena digito, donec sanguis restrictus sit: & cum alia manu impone puluerem ex suprascriptis. Non est melior

medicina ad restringendum sanguinem ipso thure, cum media parte aloes, & albo oui applicatum, etiam ad generandam carnem in vulneribus. Si ex fissura paruæ venæ sanguis profluat, (cuius signum est, quia sanguis exit paulatim) cum puluere thuris curetur, & cum cortice cupressi, terra sigillata, fructu spinæ Ægyptiacæ, croco, hæmatite, memita, & similibus. Gummi subtilissimè tritũ cum gypso, & subtilissimo puluere molendini appositum, stringunt sanguinem. Stercus asininum & equinum combusta, aceto mista, & vulneri applicata, stringunt sanguinem, & in vulneribus non concauis prohibent fieri saniem, & sine tumore vulnera sanant. Cinis ranæ combustæ in olla bene clausa omnem fluxum sanguinis vulnerum sedat: solidat venas & arterias: sanat combustionem ignis & aquæ calidæ. Cerebrum gallinæ stringit sanguinem membranarum cerebri. Tela araneæ applicata super locum, vnde fluit sanguis, stringit eum statim, & non sinit locum in vulnere apostemari. Puluis lumbricorum cum thure albo, & albumine oui, statim stringit sanguinem. Bursa pastoris glutinat vulnera recentia, cum suo sanguine applicata. Cortex interior fraxini

xini recens, ligatus ſuper vulnera recentia, conſolidat ea. Balſamina omnia vulnera conſolidat, etiam neruorum.

Nil præſtantius poſt cohibitionem ſanguinis adminiſtrari poteſt, quàm prohibere apoſtemata. Quod faciunt flores labruſcæ, lumbrici terreſtres pulverizati & applicati, ambæ ſpecies anagallidis. Centumnodia curat vulnera recentia & ſanguinolenta. Virga paſtoris cum ouo & radice graminis, curat vulnera recentia. Scabioſa cum vino auſtero cocta magna vulnera & ſanguinolenta glutinat: ſiccat enim fortiter quæcunque extra naturam ſunt humida. Conſolida maior conſolidat vulnera recentia: cuius ſignũ eſt, quia ſi carnes recentes in fruſta inciſæ ponantur in olla cum aqua ad coquendum, & cum eis ponatur conſolida, glutinat ea fruſta ad inuicem. Puluis factus ex atramento & cinere rad. ſalicis, ſtringit ſanguinem, & vulnera ſanat. Hypericon ſanat plagas neruorum, & aliorum membrorum, deſiccat enim maximè, & ſine mordicatione. Folia vlmi viridia. Puluis balſaminæ ſumptus, curat vulnera inteſtinorum. Folia mandragoræ cataplaſmata, curant apoſtema in vulnere factum. Centaurium minus & millefolium

glutinant vulnera recentia. Vmbilicus Veneris cataplaſmatus, ſanat vulnera quę ſunt cum rubore. Decoctio corticum interiorum glandium, aut arboris glandiũ & foliorum eius, glutinat vulnera recentia. Dolores & liuores ex percuſſione factos, curat emplaſtrum ex ſucco abſinthij, cum puluere cymini, & melle.

Ad omnia vulnera, omnia apoſtemata, & omnia vlcera, ex ſecretis Galeni.

R. Olei & aceti ana lib. iiij. lithargyrij lib. j. s. æris vſti drac. xx. viridis æris drac. xvj. colcotar, id eſt vitrioli citrini, chalcanthi (id eſt, vitrioli viridis) corticum æris, vel ſquamæ æris, vel battituræ æris, omnium drach. xvj. Coquantur parum oleum & acetum: deinde remoueantur ab igne, & in eis proiiciantur aliæ medicinæ ſubtiliſſimè pulueriʒatæ & cribellatæ: mox reducantur ad ignem leuem, ſem per mouendo cum ſpatula donec rubea fiant. Tunc remoue ab igne, & ſerua ad vſum, vt ſuprà.

De curandis his qui ab alto cadunt.

Cap. III.

QVi de alto cadit, inuoluatur in corio mutonis, vel arietis nuper excoriati dum calidum eſt: quia liberatur eadem die. Aliqui ſepeliunt eos in fimo

calido

calido. Verùm tutius est statim facere phlebotomiam diuersiuam: deinde detur eis potio sequens: R. Flor. cassiæ fistulæ vnc. j boli Armeni scrup. ij. croci scrup. j. dissolue cum aqua betonicæ, & capiat per horam ante cibum. Valet ad conquassationes & fracturas tam exteriores quàm interiores, succus millefolij, reuponticum. Conuenit dare scrup. ij. agarici cum vino non febrientibus, febrientibus verò cum aqua calida. Similiter decoctio maluauisci, & mumia. Fimus apri cum cera, oleo, & gummi Arabico ossa fracta confirmat, & laxationibus prodest.

De incisione & punctura neruorum. *Cap.* IIII.

PVnctura neruorum fomentetur cum oleo calido antiquo, facta phlebotomia & purgatione necessaria: deinde applicetur terebinthina abietis cum modico euphorbio, & in corporibus siccis & duris: in pueris verò & mulieribus sola terebinthina sufficit. Fæx mellis cum euphorbio, addito serapino cum oleo, & aliquando cum terebinthina conuenit corporibus siccis. Idem censendum de opopanaco, assa, & sulphure cum oleo: aut cum euphorbio, cera, & terebinthina

abietis, & pice, ponendo de cera partem vnam, & de aliis mediam: pix simul est mittenda, quãdo corpus est siccissimum, non aliter. In vulneribus & incisionibus neruorum, si nerui sint discooperti, non apponatur medicamentum de euphorbio, sed conuenit medicamentum de calce multoties in aqua dulci lota, & cum oleo dissoluta: aut turia lota cum oleo rosaceo embrocentur caput, collũ, & spatula opposita ex oleo calido. Super vulnus confert sapa vini, aut vinum dulce, & quando vulnus est propinquum cicatrici, vinum album & debile conuenit: aqua enim pessima est in puncturis neruorum. Trochisci Andronis descripti quinto Med. per genera, optimi sunt. Quando nerui sunt incisi secundum latum, & non secundum totum, incidatur totus neruus, vt acquiratur securitas à spasmo. Quòd si locus incisus, & circa ipsum sit tumidus, administrãda est phlebotomia. Diætetur subtiliter, quiescat omnino, iaceant in molli culcitra & plena, alæ & collũ. Si vulnus sit in manu vel brachio, cũ oleo calido: si verò vulnus sit in pede, embrocentur inguina cum multo oleo calido, vsque ad ossa dorsi, colli, & capitis. Si neruus sit contusus, & cutis

cum

cum eo contusa ac vulnerata sit, applicetur medicamentum siccissimum. Si vero solus neruus sit contusus, embrocetur sæpius ex oleo calido habente virtutem resolutiuam: nam contusio ab attritione differt, quia contusio fit in parte carnosa lacerti: attritio verò in neruo, cum fibræ vel fili eius inciduntur vel contunduntur, propter eorum extensionem. Emplastrum optimum, quando contusio est in neruo & cute, fit ex farina fabarum, melle & aceto simul mistis & applicatis. Si dolor sit cum contusione, adde picem liquidam, minus coquens eam cum his, & calidum appone. Quòd si vis siccius, adde farinam orobi.

In puncturis vsque ad neruum sub cute dimittatur vulnus apertum, & fomentetur locus cum oleo, facta prius phlebotomia & purgatione si expediat. Oleum de stibio tepidum & antiquum prodest.

Cauenda sunt olea stiptica. Optimum medicamentũ est terebinthina cum modico euphorbio, in siccis corporibus. In mollioribus verò corporibus, sola terebinthina sufficit, teste Gal. 6. Metho. cap. 2. Folia caudæ equinæ contusa & apposita neruis incisis & aliis vulneribus, glutinant & consolidant ea. Radix cæpæ

narcissi incisos neruos consolidat,& laxatos componit. In punctura, si illud quod currit ad locum puncturæ non respirat, ad venenosam naturam mutatur, & fit spasmus: aut illic putrescit, & fit apostema. Lumbrici terrestres triti,& super neruos incisos positi, conferunt iuuamento magno, subito & manifesto. Grana tinctorum, neruis incisis & vlceribus neruorum & aliorum membrorum, maximum afferunt iuuamentum.

De combustione ignis. Cap. v.

A Principio debent applicari infrigidantia. Aqua solatri, plantaginis, & rosarum cum albo oui, linita super locum combustum ab igne, non sinit locum vesicari. Idem facit radix cæpæ narcissi. Radix lilij assata trita cum oleo rosaceo super locum combustum apposita, curat. Vitellum oui recentis cum oleo rosaceo, cera alba, & adipe caprino, curat combustiones. Idem præstat aqua foliorum caulium & vnguentum populeon. In processu verò misce populeon vnguentum cum vnguento de lithargyrio: est enim vtile valde. Cortex pini cum lithargyrio & olibano, curat vlcera ex combustione facta. Vnguentum de calce lota secundum artem cum cera alba & oleo rosaceo:

ſacco: Item vnguentum de olibano cum adipe porcino & anſeris, curant vlcera ex combuſtione ignis. Folia hederæ in vino cocta, fimus ouinus cum cera & oleo, & puluis ſolearum vetuſtorum calceamentorum combuſtarum, ſuper locum combuſtum aſperſus, & cinis caulium cum albo oui conueniunt.

De combuſtione aquæ calidæ. *Cap.* VI.

SVccurratur ſubito, antequam veſicetur locus, cum aqua roſacea, ſandalis, & camphura, non permittendo exiccari, ſed qualibet hora iterando: Aut applicetur pannus infuſus in aqua frigida. Puluis corticis pini aſperſus, & omnia ea quæ ſcripta ſunt in præcedenti capite proſunt.

De extrahendis corpori infixis.
Cap. VII.

BErberis grana trita & emplaſtrata extrahunt ſagittas carni infixas, ſpinas, oſſium fragmẽta, & huiuſmodi. Idem operatur caro limaciarum appoſita. Ambæ ſpecies anagallidis vulneribus præſtant effectum, tumorem non admittunt, infixa corpori euocant, paſcentia vulnera compeſcunt. Sordes balnei extrahunt ſagittas infixas. Semen erucæ & abrotanum cum axungia corpori infixa extra-

hunt. Fæx aluearis apum: cæpæ narcissi cum melle: bryonia, radix rubi canini: radix cannæ quæ calamus dicitur, cum bulbis: gladiolus, xyris dictus, qui flores purpureos habet: stercus anseris, aristolochia trita: cinis hirundinis vstæ cum acceto mistus: polypodium tritum cum axungia porci: folia papaueris agrestis: ficus immaturæ: cinis fumiterræ tritus cum melle crudo: spolium serpentis cum axũgia leporis. hæc omnia coniunctim & diuisim applicata, corpori infixa, & frusta ossium extrahunt. Radic. enulæ & cannæ cum arist. axungia, & melle tere & appone, & statim sagittam, spinam vel consimilia extrahes. Cinis lumbricorum terrestrium cum melle coctus, fragmenta ossium è vulneribus extrahit.

De empiricis prognosticis. Cap. VIII.

BErbenam in manu teneas, & quæras ab infirmo, qualiter se habeat: si dixerit, bene, liberabitur: si dixerit, malè, morietur. Artemisia ponatur sub capite infirmi, ipso inscio: si dormierit, liberabitur: si non, morietur. Si patiens tenuerit laridum in manu, postea detur cani. si canis comedat, liberabitur infirmus: si noluerit comedere, morietur. Si vrtica vrina infirmi perfusa secunda die siccata

fuerit

fuerit, infirmus morietur. Da ſuccum piloſellæ infirmo vulnerato, ſi euomat, morietur. Ex muſa ænea, vngatur pulſus patientis continuò: ſi ſudabit, euadet: ſi non, morietur. Auem calandram porta coram infirmo, ſi ipſa rectè infirmum aſpexerit, liberabitur: ſi autẽ auertat ſe à facie infirmi, ſignum eſt quod infirmus morietur. Ex Alberto magno de Mineralibus.

LIBER XXII. DE LVXAtionibus & fracturis.

Quid ſit in genere diſlocatio, quid ſeparatio, & quid elongatio. Cap. I.

DIſlocatio eſt integra egreſſio oſſis à loco ſuo, qui eſt ei naturalis iuxta illud, quod ei vicinũ exiſtit. Separatio eſt egreſſio oſſis, vt ſuprà, ſed non integra: vnde quidam torſionem appellant. Elongatio eſt abſque vlla egreſſione, ſed ſolius vertebri à pyxide elongatio, ita vt membrũ videatur appenſum per elongationem ligamenti iuncturæ: & hæc vt plurimum accidit ab humiditate in coxa & adiutorio relaxante.

Quædam iuncturæ ſunt facilis diſlocationis, vt genu: quædam difficilis, vt digitorum & cubiti: quædam medio modo

modo, vt coxæ & ſpatulæ. Quæ facilis ſunt diſlocationis, faciliter reſtaurantur: quæ difficilis, difficulter: quæ medio modo, mediocriter. Diſlocatio illa eſt deterior, quæ eſt cum ligamenti fractura, quo os cum oſſe coniungitur & alligatur, & vt plurimum fit in capite anchæ & ſpatulæ.

De ſignis communibus diſlocationis.

Cap. II.

SIgnum vniuerſale diſlocationis iuncturæ, eſt immobilitas iuncturæ, cum eminentia in vno latere, & concauitate in eius oppoſito. Debet membrum diſlocatum conſiderari, & ſuum par membrum ſimul iuncta, vt cognoſcatur inter ea differentia. Quando iunctura ad omnes partes poſitionis ſine difficultate mouetur, non eſt diſlocata, neque ſeparata. Separationis ſignum eſt, quando iunctura non eſt omnino motu priuata, & concauitas in vno latere, & eminentia in latere oppoſito ſunt paruæ. Signum manifeſtum elongationis eſt, quia aliquando eſt tanta vertebræ à pyxide elongatio vt digitus inter ea manifeſtè poſſit imponi. Quibus os palati diſlocatur, his media naris deprimitur.

De

De curatione vniuersali dislocationum.
Cap. III.

DIslocatio, aut est simplex aut est cõposita. Intentio in simplici est reductio ossis in locum, in quo erat secundum naturam, trahendo membrum, & comprimendo locum, vbi erit eminentia, versus locum in quo est concauitas, donec neutrum istorum appareat contra naturam, & multoties cognoscitur, quòd in locum redierit per sonitum, quem facit vertebrum in ingressu pyxidis. Restitutus articulus ligetur, quia in ligatura est securitas ab apostemate. Non applicētur panni calidi, quia ducunt ad apostema: sed oportet vt sint infusi in cerato infrigidato, aut vino stiptico. Quando membrum est à dislocatione restauratum, & non potest manere in loco suo, illud accidit propter humiditatem mollificantem. Quare indiget cauterio, aut rebus illam resoluentibus & exiccantibus, si fieri possit. Dislocatio composita, aut est cum vulnere, aut vlcere, aut apostemate, aut ossis fractura. Si cum vulnere, aut vlcere, cum intenso dolore, prius attendendum est vulneri vel vlceri propter dolorem, illum mitigando. Si verò cum pauco aut nullo sint dolore, restaura dislocationem, demum

mũ ad vulnus vel vlcus te conuerte. Animaduertendum, quòd si vulnus & dislocatio essent in eodem tempore facta, & adessent nerui discooperti, aut lacerti, oportet huiusmodi carnem abscindere, & lacertum vel neruum cum oleo calido fouere. Vide quę scripta sunt de incisione & punctura neruorum. Si dislocatio sit cum fractura, vtrique est attendendum. Si cum apostemate, curetur prius apostema, deinde membrũ dislocatum restauretur. Pari modo restauranda est separatio. Elongatio curatur cum emplastris stipticis, mistis cum eis calidis: sicut balaustiis, acacia, costo, vsnea, & modico cãphuræ.

De dislocatione mandibulæ. Cap. IIII.

MAndibula quando ad interiora dislocatur, os remanet apertum: & dentes inferioris mãdibulæ posteriores sunt dentibus mandibulæ superioris. Quando autem ad exteriora dislocatur, clauditur os, & aperiri non potest, apparet eminentia mandibulæ ad extra, & priuatur loquela.

Restauratur, ponendo pollices super molares inferioris mandibulæ, stringendo partem inferiorem mandibulæ cum aliis octo digitis, trahendo ad omnem differentiam positionis, & vltimi ad con-

tratium loci, ad quem declinat eminentia. Inquit Hippoc. quòd aut vna aut duæ dislocantur. Si tantum vna, ostenditur ex tortura mandibulæ ad latera, & dentes non æquantur. Si ambæ, ostenditur ex hoc quòd nõ est in lateribus tortura, sed fit mẽti elongatio aut abbreuiatio, prout ad anteriora vel posteriora fit dislocatio.

De dislocatione humeri. *Cap.* V.

DIslocatio humeri quandoque fit ad inferiora, & sentitur sub axilla in tactu caput vertebri, ac si esset ouum, & in parte superiori concauitas, quæ tactu facilè comprehenditur. Curatio fit trahendo brachium fortiter, & reducendo vertebrum in locum suum vnde exiuit.

De dislocatione anchæ. *Cap.* VI.

ANcha si dislocatur ad anteriora, tunc pes est longior, & non est possibile plicare pedem nisi cum dolore, & non potest ambulare, nisi super calcaneum, & multotiens apostematur inguen, & retinetur vrina. Si verò dislocatur ad posteriora, abbreuiatur pes, & fit super eum expansio difficilis: & apparet in eius inguine mollificatio, & caput coxæ decliue ad obliquationem.

Quãdo fit dislocatio ad interiora, tunc pes dislocatus redditur longior, quo ad

visum, altero, & genu eminentius, & non potest duplicare pedem suum apud inguen inflatum & apostematū: quoniam caput coxæ iam introiuit in ipsum. Si dislocatur ad exteriora, abbreuiatur pes, apparet in inguine profunditas & in eius opposito eminentia, inflatio à posterioribus, & genu ad interiora submersum.

De dislocatione cubiti & manus.

Cap. VII.

CVbitus dislocatus retrorsum distendi minimè potest, introrsum plicari nequit. Dextrorsum verò aut sinistrorsum dislocatum forma iuncturæ, & modus possibilitatis motionis ostendit. Si pulsus brachij in cubito dislocati tangatur, tangenti vena diuisa sentitur. Manus dislocata introrsum digitos flectere nequit, cum extrorsum dislocatur, digitos non potest extendere.

De dislocationibus quæ ab ortu fiunt, aut ab adolescentia, aut contractæ ab ægritudine.

Cap. VIII.

QVando est dislocatio humeri ab ortu, fiet vt ossa huic proxima corripiantur, & breuiora reddantur. abbreuiatur manus & cubitus, & quæ proxima sunt extenuantur & excarnantur: superiora verò nihil minuuntur in his, qui à

nati

natiuitate hoc habent. Alius humerus excreſcit, læſus minimè, quia in eo oſſa non creſcunt. In adultis autem oſſa non minuuntur, ſed carnes tantùm. Summitas humeri defoſſa eſt, ſub axilla verò eminentia. In diſlocatione cubiti ab adoleſcentia ex infirmitate, vt ſuprà, ſub læſione cubito proxima, multo breuiores redduntur manus & digiti: humerus autem & brachiũ validiora ſunt, propter nutrimentũ quod non tranſit ad manum, ſed in brachio & humero retinetur, altera autem manus multo validior eſt. Qui manum ab ortu dislocatam habent, breuiorem & tenuiorem habent: in adulto autem in ſua magnitudine permanent oſſa. Coxa & ancha, ſi ab origine ſint dislocata, vt ſuprà, attenuantur: tibia debita proportione minor exiſtit, carnes foris maximè minuuntur, tardè erigun-tur, & tardè ſaneſcunt, cumq́ue ſani ſunt, in crus ſanum voluuntur: ſi verò cogantur, & conẽtur crure affecto niti, vno vel duobus baculis gradiuntur, crusq́ue ſubleuant. Si in adultis hoc eueniat, ex infirmitate oſſa quidem permanent, carnes vero minuuntur, & errabũdè ſicut boues gradiuntur, in ſanum crus illa curuantes poſita manu ſuper genu læſo incedunt.

Vide quæ superius de signis dislocationis à nobis dicta fuerunt.

De fracturis ossium. Cap. IX.

Ossa fracta consolidari non possunt vera vnione, sed callo tãtùm medio, nisi sint mollia, imo mollissima, sicut paruulorum adolescentium: materia enim viscida fluit ad locum fractum, colligans partes, sicut cum colla, 6. Meth. cap. 5. Ligaturæ fracturarum debent solui omni tertia die, & aqua tepida fomẽtari, donec locus rubeat & tumescat. Gale. eodem in loco: Patientes fracturam ossium sunt phlebotomandi à principio, purgandi, & tenuiter diætandi. Cùm verò coniunctio incipit fieri & glutinari, tunc bonis cibis sunt nutriendi. Fomentatio cum decoctione corticum vlmi, confert fracturis poro indigentibus. Fimus apri cum cera, oleo & gummi Arabico ossa fracta confirmat, fracturæ ossis secundum longitudinem, pannum in vino nigro Pontico infusum imponimus. Fimus caprinus exiccatus tritus, cum vino veteri coctus, costis fractis appositus, aperit, extrahit frusta, & sanat mirificè.

De fractura cranei. Cap. X.

Fractura cranei quandoque penetra vsque ad locum, qui est inter vtrasq partes

partes cranei: aliquando vſque ad interiora capitis: aliquando aliqua eius pars ſeparatur: aliquando ſola in eo fit fractura & contuſio: & quandoq; forma fracturæ fit ſecundum formã percuſſionis. Quando penetrat ad locum, qui eſt inter vtraſq; partes cranei, amota parte ſuperiori, appone thus, farinam orobi, ireos, & ariſtol.añ. ſubtiliſſimè puluerizata, generat enim hic puluis carnẽ, & facit eam oſſi adhærere. In fractura, quæ vſque ad particulas cerebri penetrat, vide an aliqua pars oſſis ſit ſeparata, aut inæqualis. Ea auferatur cum inſtrumento debito. Si verò egeat perforatione, vſque ad duram membranam cerebri, cautè cum terebro rotundo in modum ſerræ, totum os fractum aufer vſque ad ſanum. Vulneri imponatur medicamentum doloris ſedatiuum. Quidam ſenex, ait Gal. 6. Meth. ponebat vnguentum ſuper membranas cerebri, ſuper cerebrum verò ponebat mel cum aceto miſtum, & bene ſuccedebat. Hæc eſt vnguenti deſcriptio.

℞. Mellis deſpumati, terebinthinæ lotæ cum vino ana vnc. j. ol. roſ. vnc. ij. calefiant, donec incipiãt bullire, & inſpiſſentur. Quando vis maiorem abſterſionem, & confortationem, loco mellis, pone

mel rosaceum. Senex ille in Asia multos hac medicina sanauit, teste Galen. loco allegato. In x. lib. de Simplicib. inquit: Qui ossa capitis perforauerunt, infundebant sanguinem columbi, & conualescebant infirmi.

LIBER XXIII. DE vulneribus.

De canonibus generalibus circa vlcera. Cap. I.

VLcera à vulneribus & exituris ruptis generãtur. Solutio enim continuitatis in carne, quando pus facit & saniem, vlcus nominatur. Pus verò quod ab vlceribus manat, si est subtile, virus appellatur: si crassum, sordes. Virus exiccatione, sordes abstersione eget. Vlcus profundum cum duritie carnis, cauernositate & callositate circundante ipsum, est fistula: sine duritie verò est vlcus cauernosum seu cauerna. Quãdo super vlcus est durities apparens, dicitur vlcus ostracosum. Fistula quanto magis elongatur à sensu, tanto difficilius curatur. Quæ penetrat ad neruos, est multi sensus, & eius sanies est subtilis, ac tenuis. Quæ vadit ad os, subtilem habet saniem & citrinam. Quæ ad venas

venas & arterias, saniem habet fœculentam. Sanies verò quæ ex carne manat, est viscida, crassa, turbida, cruda. Vlcera corrosiua & ambulatiua sunt cum febre: sicut ignis Persicus, formica ambulatiua & corrosiua. Vlcera à quibus circum circa cadunt pili, dicuntur mollia. Vlcera propter tria egent ligatura. Primò, vt currat sanies ad orificium: secundo, vt teneatur medicamentum super vlcus: tertiò, vt vniantur labia vlceris, cauendo semper ne ligatura sit cum læsione.

Quando illud quod est circa vlcus, fit nigrum aut viride, scalpella cum ventosis, & extractione sanguinis: deinde administretur spongia sicca, & alia medicamenta exiccantia. Vide an ad vlcus aliquid ex alio membro effundatur, tunc abscinde illum descensum ab illo membro à quo effunditur: & si nihil ab alio membro effundatur, cura vlcus. Vlcera dolorosa debent curari prius cum sedantibus dolorem, deinde curetur vlcus. Æquali existente vlcere in habente malam complexionem siccam, & in habente humidam, sicciora debentur licciori, quàm humidiori. Galen. 3. Meth. & 3. Artis medic. & primi Aphoris. 16. vbi Hippocr. ait: Victus humidus &c. vbi

intelligendum eſt, ſicut Galen. intelligit, de mala complexione naturali, quæ ideo dicitur mala, quia labitur ab æquali temperamento iuſtitiæ, reſpectu cuius mala dicitur: & dicitur naturalis, quia non eſt egreſſa latitudinem ſanitatis, ideo eget conſeruatione, quæ fit per ſimilia. Si verò mala complexio eſſet egreſſa terminos & latitudinem ſanitatis, non eſt per ſimilia conſeruanda, ſed per contraria alteranda. Cùm verò naturalis & radicalis complexio alicuius membri eſt ſicca, nō quidem reſpectu temperatæ, ſed reſpectu medij generis, cutis ſcilicet, ſicut oſſium, in medicandis nedum habet reſpectum & intentionem ad rem præter naturam remouendam, ſed etiam ad naturalem complexionem oſſis conſeruandam: hac de cauſa ſicciora debentur oſſi, quàm neruo vel chordæ.

Tres ſunt ſpecies vlcerum difficilis conſolidationis. Prima, vbi eſt mala complexio carnis vlceratæ: ſecunda, vbi eſt corruptio ſanguinis ad membrum vlceratum defluentis: tertia, quantitas illius ſanguinis. Galen. 4. Metho. cap. 1. In mala complexione carnis vlceratæ, ſi caro ſit dura & ſicca, fomenta cum aqua temperatè calida, aut cum lixiuio ex cinère

ramorum

ramorum ficus, quod duritiem vlcerum dissoluit & corrodit, donec rubea fiat, & tumescere incipiat, tunc medicamentis humectantibus curetur. Si verò caro humidior fuerit naturali, non cum aqua, sed cum vino stiptico fomentetur, medicina siccior applicetur, lauetur aceto misto cum aqua, aut cum decoctione herbarum stipticarum. In fluxu autem sanguinis corrupti ad vlcus, si corpus eget aliqua euacuatione, illam administra: qua facta, membrum à quo defluit ad temperiem reducatur, & super vlcus stiptica applicentur, & ligaturæ incipiant ab vlcere vsque ad locum sanum tendentes, vt in fractura fit. Signum sanguinis corrupti fluentis ad vlcus & corruptæ complexionis hepatis est color corporis, malus, liuidus, plumbeus aut citrinus,

Signum quòd vlcera sunt frigida, est, quia sunt mollia, alba, calidis medicamentis mitigantur, & ipsorum vlcerum radices sunt latæ, albæ, parui pruritus: & patientes sunt frigidæ complexionis. Signum quòd vlcera sunt calida, est quia ad ruborem declinant, delectantur frigidis, & eorum radices sunt acutæ, cum pruritu: superfluitates quæ exeunt sunt acutæ & mordicatiuæ. Vlcera quæ fiunt

ſucceſſione ægritudinum ſunt mala: ſimiliter ea, circa quæ cadunt pili: & ea quæ ſequuntur puſtulas hydropicorum: item prægnantium vlcera, corroſiua, & ſimilia, ſunt difficilia. Signum bonum in vlceribus, eſt ſanies laudabilis, & quòd circa locum naſcuntur pili, poſtquàm ab eo ceciderunt. Omnia vlcera, quatenus vlcera, egent exiccatione quadam, præter ea, quę ſunt facta ab attritione & contuſione lacertorum: hæc enim egent in primis vt humectentur, deinde ſicca applicentur: & quanto vlcus eſt profundius, maiori eget exiccatione. Remoueatur oleum ab vlceribus, ſed ſi fuerit neceſſarium, tunc oleum de kerua, maſtichinum, myrtinum & de glande conueniunt. Caue à medicamento forti, cùm membrum eſt valde ſenſibile.

De vlceribus virulentis. *Cap.* II.

IN vlceribus virulentis adminiſtranda ſunt primò exiccantia, donec mundificentur à virulẽtia: deinde ea quæ carnem naſci faciunt. Cùm miniſtraueris medicamẽtum exiccatiuum, & videbis humiditatem augeri, aut non minui, tunc ſcias, quòd illud medicamentum ſecundum illud corpus nõ eſt ſufficienter exiccatiuum. Quare adminiſtrabis fortius

exiccantia, cum abſterſione pauca, ſcilicet cum melle vel conſimili, cauendo tamen ne ad ſuperfluitatem abſterſionis vel exiccationis declines, ne mordicationem inducas. Medicinarum exiccantium, quædam ſunt vehementis infrigidationis, ſicut iuſquiamus albus, opium, rad. mandragoræ: quædam vehementis caliditatis, ſicut pix, reſina: quare ad inuicem ſunt temperandæ. Medicinæ exiccatiuæ, virus mundificãtes, ſunt alumen, gallæ, cortices granatorum, cortex thuris, lithargyrium, farina hordei, & eius ſauich, flores papaueris Ruffi, cortices arboris ſalicum: emplaſtrũ ex foliis nucum recentium, aut ex nuce integra cum vino decocta, confert enim valde, exiccans humiditatem abſque nocumento. Decoctio cyperi, decoctio myrobalanorum citrinorum, emblicorum, & belliricorum, decoctio cetrach, & aqua aluminis abluit, repercutit & exiccat. Itẽ aqua maris eſt bona.

Medicamentum bonum ad vlcera virulenta.

R. Lithargyrij deſpumati vnc. vj. antimonij, æris vſti, radicum chelidoniæ, gallarum, balauſtiorum, aluminis, climiæ argenti ana vnc. j. terantur ſubtiliſſimè, & applicẽtur in puluere, aut in vnguento

cum oleo myrtino, aut alio ex supraſcriptis cap. præced. & cera. Caue ne prædictis exiccatiuis vtaris, quando cum vlcere eſt apoſtema, ſed prius curandum eſt apoſtema, deinde vlcus.

De vlceribus ſordidis. *Cap.* III.

ADminiſtrentur à principio medicinæ abſterſiuæ fortis mordicationis: deinde gradatim perueniatur ad aliud, quod eſt id, quod fit ex ariſtol. cum melle & pauco aceto, & gluten albotin cum æquali menſura olei myrtini, aut butyri. Radix lilij cum melle, farina erui, opopanaces, & viride æs vſtum, curant vlcera ſordida & paſcentia, melle, cera, & oleo myrtino additis. Fæx olei cum melle & alumine iameno, validè exiccat. Quando vehemens eſt ſordicies, ſumatur praſſium cum melle. Ex emplaſtris bonis ſunt oliuæ ſalitæ. Cæpæ narciſſi, cum ſemine vrticæ, melle, & aceto miſtæ, vlcera ſordida purgant & curant. Cyclamen neceſſario vlceribus adhibetur ſordidis. Folia chamæleæ, vel oliuellæ, vel cocognidij, curant vlcera ſordida. Radix chamæleontis nigri, curat ſordes vlcerum. Capilli hominis combuſti, exiccant vlcera ſordida, humida, & mollia. Hermodactylus abſtergit ſordes vlcerum.

Radix

Radix dragonteæ cum bryonia alba & melle, purgat vlcera ſordida, & ſerpentia, & curat cicatrices vlcerum. Ablutio cum lixiuio ligni quercus, diſponit omnia vlcera ad ſanitatem. Vlcera ſanguinolenta, lauantur cum aqua lactis, aut cum decoctione centumnodiæ.

De vlceribus cauernoſis, profundis, & ſinuoſis. Cap. IIII.

HÆc egent, vt carne repleantur, primò cum bonitate cibi & ſanguinis, deinde cum medicinis vehementis exiccationis & mundificationis ſimul. Orificium vlceris ſit inferius, vt facilius exeat virus, & non retineatur interius. Si hoc fieri non poſſit, ſecandus eſt ſinus ſeu cauerna vſque ad radicem, ſeruatis ſeruandis. Ligatura incipiat ab orificio vlceris ad radicem, à qua detectio facta eſt ante ſectionem, aut è contrario, cauendo ne ligatura cauſet dolorem. Si autem non ſit poſſibile, propter aliquod impediens, vt ſectio fiat, fac iniectionem, & ablutionem, & impone tentas facientes naſci carnem, & mundificantes: quarum tamen mundificatio carnis generationem non impediat. In vnguento Apoſtolorum eſt vtraque virtus: ſed longè fortior in vnguento Ægyptiaco. Centaurea

quoque

quoque ad hanc intentionem eſt mirabilis: deinde ireos radix, poſtea farina erui. Vlcera profunda, ſinus, & cauernas non mundificant medicinæ mundificatiuæ vltima mundificatione, neq; faciunt in eis naſci carnem, niſi liquidæ ſint, immiſſæ cum iniectoriis & tentis. Mel cum vino & aqua cineris eſt fortis iniectio & bona, quam non tolerat vlcus parum ſordidum. Aqua maris propinqua eſt illis: quoniam lauat & exiccat. Aqua etiam aluminoſa eſt lauatiua, & ſimul prohibitiua eius, quod attrahitur ad membrum. Verùm quando eſt apoſtema, non conuenit aliquod ex illis, neque vinum: paucitas autem eius quod currit, ſignificat quòd vlcus glutinatur. Spongia combuſta & pulueriżata cum melle miſta & cocta, curat vlcera profunda. Ablutio ex lixiuio facto ex cinere ramorum ficus, abſtergit concauitates vlcerum.

De vermibus qui in vlceribus generantur. Cap. V.

SVccus calamenthi fluuialis immiſſus, eos necat. Vide ſuprà de ægritudinibus aurium, quæ vermes aurium necant: quoniam huic capiti optimè accommodari poſſunt.

De generatione carnis in vlceribus.
Cap. VI.

QVando vlcera sunt mundificata, oportet ab eis remouere omne abstersiuum & mordicatiuum vehemens, qualiacunque sint vlcera, & vbicunque sint, & addere ceram & oleum myrtinum, vel de glande, vt suprà in vnguentis, minorando exiccationem. Medicinæ generantes carnem in vlceribus, sunt antimonium vstum, sarcocolla, gluten piscium, limaciæ vstæ, plumbum vstum. acorus, dragontea, cyperus propriè ad sordida: polium est forte, & centaurea est vltima: nitrum adustum est mirabile in exiccatione, mundificatione & consolidatione. Pilosella, & aqua eius valet ad omnia vlcera, sed debet distillari in mense Septembri.

De vlceribus corrosiuis & fraudulentis.
Cap. VII.

CAnon vniuersalis in curatione ipsorum est, vt prius totum corpus mundificetur: deinde membrum læsum, cum appositione ventosarum & sanguisugarum super ipsum, & permutatione complexionis eius cum epithematibus, & rectificatione cibi subitò, ne augeatur malitia eorum. Aliquando est tanta ebulli-

tio in corrosione, vt sit necessarium incidere membrum. Vlcerum corrosiuorum aliqua sunt, in quibus non est putrefactio, aliqua verò sunt cum putrefactione. Quibus non iungitur putrefactio, confert embrocatio cum aqua frigida, aqua myrti, rosacea, virgæ pastoris, & vino stiptico, si non fuerit caliditas: aut cum similibus ex aquis infrigidantibus & exiccantibus. Si verò cum vlcere corrosiuo sit putrefactio, conuenit aqua maris. Melior enim curatio eorum est administratio stipticantium, exiccantium, & infrgidantium, sicut sunt cortices granatorum, lentes, folia mastichis, semen rosarum, spina Ægyptiaca, folia myrti, & embrocæ ex ipsis, confortando cum alumine, & similibus. Pariter emplastratio cum foliis acetosæ, & ramis eius bullitis cum vino: aut bolo Armeno cum syrupo acetoso, aut cum cucurbita adusta, sicca: aut cum arnoglossa cum sauich, & foliis oliuarum.

Æs vstum pascentia vlcera compescit, & sine timore conseruat.

Omnes species tithymalli conferunt vlceribus corrosiuis.

De

De vlceribus putridis malis. Cap. VIII.

CAnon vniuersalis in horum curatione idem est, vt canon traditus in capite præcedenti, scilicet vt totum prius euacuetur: postea membrum læsum. Oportet ergo vt prohibeantur ab eis apostemata calida, applicãdo semen iusquiami albi cum sauich. Quando autem hæc vlcera superfluunt in corruptione, est necessarium vt euellantur cum cauterio actuali, vel potentiali: deinde ponatur butyrum super escharã, donec remoueatur ostracositas, & remaneat caro sana, cognita per bonitatem sanguinis eius, & coloris ipsius. Embrocæ, quæ conueniunt eis, sunt sicut aqua maris: & iam dictæ in capite Fistularum: farina hordei, farina erui, & hordeum cum alumine pauco, aut caro piscium salita sicca, cum aliquãtulo medullæ panis: aristolochia, radix caulis, radix siclæ, radix cucumeris asinini, semen lini cõtritum, calcadis, & hasæ cum passulis, aut ficubus cum melle: aut emplastrũ cum cæpa muris cocta cũ melle & caulibus: aut cũ cucurbita sicca combusta, & foliis oliuarũ recentibus: aut cum succo foliorum alcheruæ & aristoloch. subtilissimè puluerizata, ac æqualiter trita, cum media parte floris.

æris

æris, faciendo linimentum cum aqua in ſpiſſitudine mellis: & quandoque vigoratur hoc cum ſucco cucumeris aſinini, & ſuperponuntur panni ſicci. Vnguentum relatum ad Nicodemum deſcriptum à Meſue in Antidotario, curat vlcera putrida, & generat in eis carnem, & ſigillat, & prohibet in eis putrefactionem.

Aliud. R. Sarcocollæ, æris vſti, floris æris, gallarum, ariſtol. ana aggregentur cum melle, & adminiſtrentur. Sabinæ virtus eſt, quæ diſſoluit & abſtergit putredinem vlcerum putridorum, malorum, corrodentium, antiquorũ: & ipſa ſimiliter mundificat vlcera melancholica ſordida, quando ponitur cum melle, & aufert eryſipelas ab eis. Folia vtriuſque ſabinæ, prohibent dilationem vlcerum, & ſedant apoſtemata corroſiua. Quando fit emplaſtrum ex foliis ſabinæ & iuniperi, aufert liuorem & ſorditiem, quæ accidunt propter ſuperfluitates, & aufert eſcharam ignis. Semen iuniperi ſubtiliſſimè tritum & cribellatum aſperſum ſuper vlcera corroſiua, herpetem, eſtiomenum, & vlcera putrida, cum melle, prohibet eroſionem, & vlcerum denigrationem. Folia dauci in principio vlcerum corrodentium ſunt conuenientia. Marrubium

rubium cum melle, vlcera purgat, detergit,& illa compeſcit. Maſtix prohibet vlcerum corroſionem. Hypericon puluerizatum & appoſitum, vlcera putrida ſanat. Hermodactylus abſtergit ſordes vlcerum, & conſumit carnes putridas, quæ ſunt in eis. Chamæpitys puluerizata aſperſa, curat vlcera putrida. Flores & folia aſphodelorum cum vino paſcentia, vlcera & ſordida ſaluberrimè curant. Vitriolum citrinum dictum colchotar tritum, paſcentia vlcera curat, & puluis ſoleæ antiquæ calceamentorum, ſanat vlcera mirabiliter.

De vlceribus fraudulentis, & difficilis conſolidationis. Cap. IX.

CAnon in vlceribus curatu difficilibus, ac difficilis ſanationis, cùm fuerit ſiccitas ſuperflua, & non fuerint fiſtulæ, eſt, vt facias ſudare membrum cum aqua calida, donec rubeat & infletur: deinde abſtine, ne nimia ad membrum trahatur materia. Poſtea fac vt medicamentum ſit minoris exiccationis, & fortaſſe iuuat ponere deſuper pãnos in aqua tepida infuſos: & quandoque eſt neceſſarium fricare vlcus, aut apponere emplaſtra picea attrahentia. Et ſi cauſa fuerit vitis ambulatiua, incide eam, & cura

primò locum incisum: deinde vlcus. Si autem ab aliis causis proueniat, remoueantur pro posse. Medicinæ præparatæ ad difficultatem consolidationis, sunt scoria æris, flos æris, vstus & non vstus, scoria ferri, chrysocolla, vitriolum citrinum, tragacanthum, & similia, cum rebus quæ prohibeant attractionem humorum ad membrum, sicut alumen, gallæ, & similia.

Vnguentum curans vlcera difficilis consolidationis R. Climiæ, chrysocollæ, aluminis ana drach.j.s. floris æris, squamæ æris ana drach.ij.s. gummi cupressi drach.vj. olei myrtini, ceræ ana q s. fiat vnguentum.

Aliud bonum. Sumatur limatura ferri & æris, conficiantur cum aqua aluminis, argillentur cum argilla rubea, adurantur in furno, & extracta puluerizentur subtilissimè, & administrentur in puluere. Aut ex eo & lythargyrio fiat vnguentum cum oleo myrtino & cera. Olibanum prohibet vlcera fraudulenta dilatari, & curat vlcera ostracosa. Flores labruscæ cum melle, oleo myrtino & cera, additis myrrha & croco, curant vlcera antiqua. hoc modo conficiendo vnguentum: Inuolue flores in melle: deinde liquefac ceram cum oleo, & eis adde

de reliqua puluerizata, miſcendo omnia ſimul,& fac vnguentum. Gummi nucis aſperſum ſuper vlcera calida curat ea. Cortex pini pulueriz atus cõfectus cum cera & oleo myrtino, curat vlcera in corporibus delicatis. Cinis tamariſci deſiccat omnia vlcera, ea propriè quæ ſunt ex aduſtione ignis. Charta combuſta, cucurbita ſicca combuſta, lana œſypi combuſta, folia cupreſſi vſta, ſanant vlcera ad ſanandum difficilia. Radix peucedani malè morigeratis vlceribus optimum eſt remedium, & ſquamas oſſium citiſſimè eiicit. Sicca adminiſtrata, mundificat & incarnat vſque ad cicatricem. Cynogloſſa optima eſt, & cortex opopanacis ſimiliter, quia generat carnem fortiter. Caulis cum alumine rotundo, ſeu ſaccharino & aceto linitus, lepras & vlcera fraud[illegible] curat. Vide vnguentum ſuprà [illegible] vlceribus Virgæ, quando v[illegible] cum multa putredine.

Ad vlc[illegible] moris dolorosa, cancrosa, corrosiua & ad fauum, & achores capitis, scissuras [illegible] vlcera ani.

℞. Olei roſacei optimi vnc. iij. agitetur in mortario plũbeo cum piſtillo plũbeo, donec ſpiſſum & nigrum fiat: deinde addatur lithargyrij & ceruſſæ ſeorſum pul-

uerizatorum ana q.s. fiat vnguentum, omnia debitè simul longa agitatione miscendo & agitando. Grana granatorum excusso vino exiccata & pulueriz ata, cū melle mista, curant vlcera fraudulenta. Opopanacum vtile est ad omnia vlcera fraudulenta. Vnguentum factum ex glandibus cum axungia porci sine sale, curat vlcera fraudulenta.

Aliud curans vlcera difficilia sine mordicatione. Rec. Succi foliorum lilij domestici drach.x. mellis puri, aceti ana vnc.ij. coquantur lento igni, donec debitam formam vnguenti recipiant. Centaurea minor, pariter & cynoglossa secundum omnem modum administrationis, optimæ sunt. Crocus ferri exiccat vlcus humidissimum ad sanandum difficile. Agresta cocta in vino dulci, curat vlcera fraudulenta. Vnguentum diaphœnicon descriptione Arabica descriptum à Mesue in Antidotario, sanat vlcera ad sanandum difficilia, & mundificat, incarnat omnia humida, & ea sigillat faciliter.

De curatione fistularum. Cap.

Recentes fistulæ abluantur cū medicinis fortibus. Qualis est pix cū lixiuio & aqua maris, aqua salsa, aut aqua saponis

ponis commiſti cum arſenico & ſale ammoniaco, aqua ſublimata cum ſale ammoniaco ſicco, æs vſtum, cortices ouorum calcinati, calx, & colchotar coctum cum melle, tritum, fiſtulis impoſitum, optima eſt medicina. Ariſtol. & hermodactyli, puluerizata & aſperſa ſuper tentam melle linitam, carnem mortuam corrodunt, & fiſtulam curant. Tentæ de mezereon & melle, curant fiſtulas & vlcera fraudulenta. Oleum de mezereon ſimiliter. Medicinæ compoſitæ ex ære vſto, vitriolo, flore æris & ſimilibus. In rad. ſcolopendriæ, ineſt proprietas mirabilis cum fiſtula, ſi ex ea impleatur, vt ſanet eam. Similiter cum impletur elleboro nigro, & dimittitur tribus diebus, ſanat fiſtulam. Radix filicis, pentaphylli, & ſandaracha deſiccant fiſtulas. Salem toſtum, tartarum, & agaricum confice cum melle, & tentam intinge: extrahit enim oſſa fracta, carnem malam corrodit. & ſanat fiſtulam. Ablutio cum decoctione radic. dragonteæ in aqua & melle coctis, & ablutio cum vrina infantis longo tempore inceſſanter agitata in mortario plumbeo, cum piſtillo plumbeo, donec exiccetur, ſi ſiccata adminiſtretur, curat.

De his quæ ossa carne nudata vestiunt. Cap. XI.

RAdix peucedani in puluerem apposita mundificat, & super ossibus carne nudatis carnem generat. Decoctio corticum radicum fraxini iniecta super ossa carne nudata, glutinat super ea carnem. Gladiolus, qui flores facit purpureos, ossa confracta excludit, reliqua carne vestit. Cortex opopanacis vestit ossa carne nudata, curat vlcera fraudulenta, & potenter in eis generat carnem. Si ossa excoriatione egeant, appone parum euphorbij: verùm munias loca circunstantia, ne ab euphorbio offendantur.

De his quæ carnem in vlceribus generant. Cap. XII.

QVædam sunt calida & ficciora, vt aristol. cortex opopanacis. Farina hordei & fabarum minimæ sunt siccitatis, & nihil caloris habent: thus verò temperatum minus cæteris est in siccitate, ideo in quibusdam corporibus nullius apparet siccitatis: quare in humidis generat carnem, in siccis autem nequaquam. Farina orobi & ireos, media sunt inter aristol. & opopanacum. 3 Meth. capite tertio. Quanto humidiora sunt vlcera, tanto ficciora debent apponi. Virides

des gallæ, cort granatorum & balauſtia, exiccant vlcera moderatè. Chalcanthum, æs vſtum, vitriolum, æris ærugo, & alumen fortiora ſunt medicamenta in exiccando, maximè vitriolum, & chalcanthum. Æs vſtum magis deſiccatiuum eſt, quàm æris ærugo, & minus mordicat, maximè ſi lauetur 3. Metho. cap 5. Ærugo magis erodit carnem & minuit, quàm vitriolum & chalcanthum, & à natura eorum, quæ cicatricem inducunt, aliena eſt. Si vrantur vitriolum & chalcanthum, minoris erunt acuitatis, quibus etiam lotis poſt incenſionem, temperamentum præſtabunt 3. Method. cap. 6. Pumex replet vlcera carne, & ſolidat ea.

De his quæ carnem ſuperexcreſcentem in vlceribus produnt. Cap. XIII.

CHryſocolla aſperſa, carnem ſuperfluam non ſinit excreſcere. Cinis tamariſci & antimonium auferunt carnem ſuperfluam, quæ eſt in vlceribus. Antimonium mundificat ſordities vlcerum, incarnat ac ſolidat ea. Pumex aufert carnem ſuperfluam. Flos æris deſtruit carnem ſuperfluam in naſo & ano. Alumen vſtum & ſarcocolla, rodunt carnem ſuperfluam in vlceribus excreſcentem. Medicamentum optimum, quod carnes

in vlceribus excreſcentes æquat, cicatricem inducit, fluorem vlcerum cohibet, vlcera maligna & corroſiua curat, apoſtemata ſpargit, eſt diphryges, additis cera & reſina. Fit autem diphryges ex marchaſita incalcinata, ſicut fit calx.

LIBER XXIIII. DE AFFEctionibus cutis, & extremarum partium.

De his quæ delent veſtigia vlcerum. Cap. I.

OLeum pentadactyli, tollit veſtigia vlcerum horribilia valde. Ladanum in vino coctum, fœnum græcum in emplaſtro poſitum: rad. dragonteæ cum bryonia alba & melle, grana been cum aceto contuſa, oleum de been, oleum de ſerbin ſeu cedrea vel pegula, cyclamen, calamenthum, radix cæpæ narciſſi, gummi arboris ceraſorum, & aqua deſtillationis terebinthinæ abietis, amylum de frumento, lupini, cortices cannarum, oſſa vetuſta combuſta, amygdalæ excorticatæ, fabæ albæ, ciceres albi excorticati, ſemen melonis cum corticibus, cortices ouorum, oriza abluta, lapides in pipere reperti, rad.

radic. cucumeris aſinini, decoctio radic. bryoniæ cum beta & ſemine fœnigræci, ſpuma maris combuſta miſta cum melle, amygdalæ amaræ, trita cum aceto forti, rad. cannæ, cæpe coctum ſub cineribus, addita polenta & capitibus paruorum piſcium cum aceto & ſpuma maris. Hæc omnia delent cicatrices & veſtigia vlcerum, & omnes maculas.

Vnguentum omnia vlcerum veſtigia, omnes maculas, & cicatrices delens. R. Radicum cucumeris aſinini, rad. cannarum, ariſtol. longæ, rad bryoniæ, rad. cyclaminis ana drach. ij. amyli, farinæ lupinorum, farinæ fabarum, cicerum alborum depilatorum, farinæ radicis ireos ana drach. iij. granorum been contuſorum cum aceto vnc. s. offium vetuſtorum combuſtorum vſque ad albedinem perfectam, ſeminis melonis cum ſuo cortice, corticum ouorum, gummi arboris ceraſorum ana drach. j. lapidis inuenti in pipere drach. s. puluerizatis ſubtiliſſimè puluerizandis & cribellatis, conficiantur cum ſucco rad. bryoniæ, in quo decocta ſit rad. bryoniæ cum fœnogræco, orobo, & beta: & fiat vnguentum in mortario, ex eóque liniatur. Si ex his quatuor ſic decoctis in ſucco bryoniæ fiat cataplaſma, optimum eſt. Borax

ſeu chryſocolla, cicatrices attenuando, detergit. Paſſulæ contuſæ cum ruta, delent veſtigia, & quod ex clauis & vlceribus malignis remanſit in cute. Folia vrticæ, delent ſtigmata. Radix dragonteæ, cum bryonia alba & melle, cicatrices ex vlceribus factas curat. Scrapinum illitum cum aceto cicatrices attenuat, & delet veſtigia vlcerum. Adeps aſini, delet veſtigia impetiginis.

Ad veſtigia vlcerum & variolarum Rec. Ireos, lithargyrij loti, cornu cerui vſti ſalis ammoniaci, baurach, ammoniaci, lupinorum ana. diſſolue ammoniacum cum aqua hordei, incorporentur reliqua ſimul, & fiant trochiſci, qui exiccentur in vmbra: diſſoluatur vnus cum aqua hordei vel fabarum, & liniatur ſuper veſtigia.

De veſtigiis variolarum, vide in fine opuſculi mei de Peſte.

De ſanguine mortuo, lentiginibus magnis, & pano. *Cap.* 11.

SAnguis mortuus & magnæ lẽtigines, fiunt propter ſanguinem, aperto orificio venæ erumpentem, aut propter percuſſionem, aliúdue ſimile. Præfocatus autem eſt ſub ſuperiore parte cutis in loco, in quo apparet color eius, & eius figura. Color ille, qui eſt ad rubedinem, dicitur len

lentigo: qui eſt melinus dicitur panus: qui eſt niger, dicitur baraſen. Sanguis mortuus remouetur aliquando in principio, ipſum embrocando cum aqua calida plurima, tempore longo, maximè ſi fuerit in aqua illa virtus reſolutiua. Quandoque in primis ſcalpellamus. Emplaſtrũ ex mucilagine fœnigræci, ammoniaco, & thure confert. Semen ſolatri ſylueſtris fricatum, aut in emplaſtro poſitum: folia cannabis, vitis alba & nigra, quoties coquuntur in oleo donec diſſoluantur, & fiat linitio ex iis frequentata, aut dimiſſa ſuper locum per triduum, tollunt nigrorem ſanguinis mortui, vel baraſen. Menthaſtrum cum vino coctum cataplaſmatum, eruca cum felle caprino, & ammoniacum cum felle. Lapis pyrites, dictus marchaſita, ex qua fit æs, & habet colorem æris, ſubtiliſſimè trita, maximè incalcinata, cum aceto miſta, curat lentigines, albaras, & morpheam.

Ad panum, bothor, & lentigines. R. Cretam & grana cotti ana. confice cum aqua saponis, & illine. Semen raphani & ſinapis cum ficubus in aceto, delent panum.

De morphea & albaras. *Cap.* III.

DIfferentia inter duas morpheas & duas albaras eſt: quoniam duę morpheæ

pheę ſunt in ſuperficie, & parum profun dantur: duæ verò albaras profundantur vſque ad os. Item quia materia in vtraq; morphea eſt ſubtilior, & virtus expulſiua fortior: in albaras verò contingit oppoſitum. Differentia inter duas morpheas eſt, quia vna earum, nigra ſcilicet, eſt à materia melancholica, alia verò à phlegmatica. Albaras autem nigræ proportio ad albaras albam, non eſt ſicut proportio morpheæ nigræ ad morpheam albam: imò albaras nigra eſt genus diuerſum in intentione ad albaras albam. Albaras enim nigra, eſt impetigo excorticatiua, & ſcabioſitas accidens cuti, aſpera, vehemens, faciens ſquamas, ſicut ſunt ſquamæ piſcium cum pruritu, propter humorem melancholicum inficientem cutim, non in colore tantum: antecedit lepram, eſt cum malitia, & cum antiquatur non recipit curationem ſeu ſanationem: imò morphea illa, quæ eſt antiqua, eſt magis ſalua, quàm albaras alba. Aliud ſignum diſtinguens morpheam ab albaras eſt: quoniam applicatis ventoſis ſuper albaras, multiplicatur in loco ventoſarum, propter cutis debilitatem: in morphea vero non. Differt morphea alba, quæ alguada dicitur, ab albaras mala: quoniam

pili

pili naſcuntur nigri vel flaui in morphea alba, ſuper albaras verò albi. Pariter in albaras cutis eſt magis defoſſa, quàm cutis reliqui corporis, non autem in morphea. Item ex punctura acus in morphea exit ſanguis, in albaras autem aqua. Verum albaras, quæ loci fricatione rubet, ad ſpem ſalutis declinat: quæ verò fricata non rubet, inſanabilis eſt. Differentia inter morpheam nigram, & albaras nigram eſt: quoniam excorticatio, ſquamoſitas & teſtoſitas eſt in albaras nigra, non autem in morphea nigra. Præterea albaras eſt rara: alia leuis, & alia aſpera: leuior vtrarunque albarum eſt deterior, & vtrarunque nigrarum eſt minus mala. Aliqua eſt vehementis elongationis à colore corporis, alia propinquior ei, & magis ſalua. In illa, quæ eſt ſubmerſa, non rubet ex fricatura, neque ſanguinem ex punctura emittit, & eſt vehementis dilatationis, capiens locum amplum. Item quæ videtur quacunque hora augeri, non eſt ſpes ſalutis. Curatio morpheæ nigræ & albaras nigræ, ſimilis eſt, niſi quòd in albaras nigra opus eſt maiore humectatione, & fortiori euacuatione.

De cura morpheæ nigræ. Cap. III.

SI cum ea fuerit multitudo sanguinis, incipe à phlebotomia, & euacua humorem adustum cum decoctione epithymi, agarici, myrobalanorum, nigrorum, polypodij, stœchados, passularum, ficuum, ellebori nigri, lapide lazuli vel Armeno ablutis secundum artem, cum confectione hamec, hieralogodion, hiera Rufi, & aqua casei cum drach. j. epithymi. est de sublimioribus medicinis in hac re, quaque die sumendo. Conferunt balnea, ablutiones, & epithemata, de quibus infrà: sint cibi boni succi: rectificetur splen si opus sit. Epithemata fiũt ex gummi rutæ agrestis, pipere, nasturtio, tithymallo, semine raphani, cort. radicum capparorum, & lupinorũ syluestrium. Cum incipit locus vesicari, quiesce ab applicatione aliquot diebus, deinde iteretur: & cum incipit mordicare, remoue: postea iterum applica, vt suprà. In hoc casu conferunt ea, quæ scripta sunt de sanguine mortuo & lentiginibus magnis. Confert linimentum factum cum nucleis antiquis oliuarum putridis, semine raphani, semine cucumeris, & condisi, cum aqua cucumeris, in qua cocta sit colocynthis, liniendo cum eo morpheam nigram in

ba-

balneo. Semen raphani & sinapis cum ficubus confecta cum aceto decoctis.

Epithema bonum. R. Nigellæ torrefactę, thapsiæ ana drach. x. aluminis iameni drach.ij. tragacanthi, gallarum ana drach. ij.s. harmel torrefacti drach. v. conficiantur cum aceto forti, & illiniantur, succurrendo vestigiis cum lacte mulieris.

Ablutio ad morpheam, albaras, impetiginem, serpiginem, & alias cutis defœdationes.

R. Myrrhæ, sarcocollæ ana drach.iij. fumiterræ, seminis maluæ, altheę ana m.iij. rad. ireos siccarũ, peucedani, aristol. rot. ana drach vj. ellebori albi drach.ij enulæ siccæ m. iiij. contusis contundendis coquantur in situlis quatuor aquæ ad consumptionem medietatis, & cum ea decenter calida epithemando abluatur.

Alia ablutio. Rec. Foliorum betæ albæ, foliorum & radicum lapathij acuti ana m.j. hordei m.j.s. mellis puri vnc. vj. corticum granatorum vnc.j. aquę, lib.vj. contusis contundendis coquantur ad consumptionem medietatis, & abluatur vt suprà. Postea inunge cum vnguento infra scripto.

R. Indici, gallarum adustarum ana vnc. s. aristol. rot drach. vj. vnguenti de lithargyrio vnc. vj. puluerizatis subtilissimè

pulue

pulucrizandis conficiantur in mortario longa agitatione, oleo de keiri paulatim addito q.s.& fiat vnguentum molle, quo vngatur, vt suprà. Sal ammoniacum tritum cum oleo de ouis mirabiliter operatur. Lapis lazuli contritus cum aceto linitus, curat morpheam & albaras. Linimentum ex mezereon, sulphure, & melle, & aceto forti factum, curat morpheam, albaras, & lentigines, fricando ex eo. Radix lilij cum melle, curat morpheam. Linimentum cum sanguine leporis, curat morpheam, impetiginem, &c.

De curatione morpheæ albæ, & albaras albæ.
Cap. IIII.

OPortet vt euitetur phebotomia, coitus, & vinum purum. Balneum verò confert ei, vt sudet in eo, si corpus sit mũdũ, & in principio prouocetur vomitus: deinde exhibeantur diuretica, & vẽtrem soluentia, si corpus non sit mũdum, qualia sunt hieræ magnæ, hiera diacolocynthidos, & pilulæ quæ ei assimilantur. Dentur autem prædictæ hieræ cum decoctione myrobalanorum, epithymi, polypodij, passularum & salis.

Electuarium Auicennæ. R. Myrobalanorum nigrorũ, thuris albi ana vnc.j gingiberis drac.ij. trita & cribellata conficiantur

tur cum melle passularum, & detur singulo die quantitas nucis moschatæ. Confert dare de Theodorico drac. s. pro vice omni mane cum vino lymphato Confert etiam theriaca & comestio carnis viperæ, aut dare drach. iij. medullæ carthami cum melle pro vice. Si corpus sit mundum, & complexio corporis sit æqualis, noli dare medicinas per os: quoniam sæpe nocent, faciunt fluere sanguinem, & sanguinem ac spiritus minuunt, qui tamen necessarij sunt in cura albaras. Quòd si purgatio sit administranda, vt fiat cum debili medicina, subtilî, & cum gradatione, aqua radicum est digestiua, faciens viam medicinæ, & bonum est ea vti vsque ad xv. dies vel circa.

Medicinæ locales sint in primis vehementis abstersionis, fortiter attrahentes sanguinem, & vehementis calefactionis: deinde sint excorticatiuæ, & vlceratiuæ. Verùm ante applicationem fricandus est locus fricatione rubificante, sicut cum foliis ficus, cum panno aspero, aut punctura acuum in locis plurimis. Confert vt linimenta ministrentur in sole, vel apud ignem. Meliores medicinæ ad hoc sunt illæ, quæ resiccant & vlcerant. Ad hanc intentionem fortes sunt, elleborus,

calx non lota, condisi, arsenicum, staphisagria, radic. vitis albæ, gentiana, sabina, radic. bryoniæ, gummi pini, sanguis draconis, radic. asphodeli, spuma maris assa, cortices radicis capparorum, sinapi, harmel, semen raphani, radix cucumeris asinini, eruca rubea, cardamomum, mezereon, tragacanthum, chalcanthum, sulphur, kitram, bulbus, costus, aristol. flores papaueris rufi, gummi rutæ agrestis, euphorbium, cordumeni cum sulphure & aceto sæpe epithemādo, & cæpæ narcissi. Expertum est sal ammoniacum cum oleo de ouis, rad. dragontheæ, & rad. nenupharis. Bonum epithema est theriaca, mithridatum, hieralogodion, aqua cucumeris asinini, aqua bulbi, aqua scillæ, aut sampsuci, propriè super albaras & vestigia ventosarum, quia delet ea. Cantharides tritæ linitæ cum aceto. Impleatur venter viperæ decollatæ, prius tamen mundificatus, ex fumo terræ viridi & sicco: assetur vipera, donec sit bene cocta, & ex illo fumo terræ emplastretur locus, & sanabitur. Folia oleandri viridia fricentur cum oleo donec exiccentur, coletur oleum, & cum sulphure citrino & cera fiat vnguentum, quo vngatur in sole vel prope ignem calidè. Infundatur

tur ſulphur album in aquoſitate lactis acidi valde, & dimittatur per noctem, deinde coletur, & de colatura liniatur ſuper morpheam albam: eſt enim expertum. Myrrha trita cum aceto linita: tollit eam penitus. Fricare locũ cum grano ſolatri, & vterque elleborus linitus ſuper morpheam albam, ſanat eam. Semen maluauiſci tritum cum aceto linitum in ſole vel prope ignem, ſanat eam.

Epithema Indorum ad morpheam & albaras incipientes, quod deſtruit eas.

R. Coſti, thapſiæ Indæ, arſenici rubei, piperis, floris æris ana terãtur cum aceto in vaſe æneo, & dimittantur in eo per hebdomadam. Liniatur in ſole vel prope ignem, & fricetur locus ſæpe cum foliis ficus, aut cum panno aſpero.

Trochiſci Oribaſij optimi. R. Ellebori albi, piperis nigri, ſpumæ maris, ſulphuris, arſenici rubei, rubeæ tinctorum, thapſiæ, floris æris, cantharidum ana terantur cum aceto, & fiant trochiſci, qui exiccentur in vmbra: & cùm opus fuerit vti, teratur vnus cum aceto, & liniatur deſuper poſt fricationem cum vino. Succus caulium cum vitriolo & aceto, curat morpheam & albaras. Puluis ſubtiliſſimus agarici, ſalis toſti, & tartari, curat

morpheam & albaras, positus super eas, facta prius scarificatione.

Ad morpheam sparsam, albaras, lepram, ægritudines plegmaticas, & melancholicas, icteritiam ventositatem, & humorem crudum.

R. Myrobalanorum Indorum, emblicorum, & belliricorum, absinthij, epithymi cum semine suo, stœchados, cardonis non habẽtis aculeos in foliis suis, florum violarum, seminis anisi, & fœniculi, polypodij quercini, turbith carnosi, agarici albi, carthami, centaurij minoris, chamæpityos, chamædryos ana drac.s. capillorum Veneris, fumiterræ ana m. ij. tamarindorum vnc.iij. sebesten n°.50. iuiubas totidem. Contusa infundantur in lib. x. aquæ bullientis per diem ac noctem: deinde coquantur lento igni ad consumptionem duarum partium, & digitis fricata colentur cum æquali pondere de rob, & reponantur, & exhibeantur vnc. iij. pro vice cum vnc. iij. aquæ calidæ, & guttis duabus olei sesamini, cum pondere duorum denariorum diagridij. Sit cibus eius caro animalis castrati, & potus sit aqua mellis. Calamenthum est ex medicinis magis conuenientibus leprosis, resoluendo humiditates forti resolutione: Aqua tamarisci cum passulis in

deco

decoctione bibita, curat leprosos & consimilia, causa splenis. Pariter & ranæ cum oleo & sale coctæ.

De saphati. Cap. V.

SAphati incipiens est bothor, pustulæ paruæ fixæ, lenes, diuisæ in numeratione locorum: deinde exulcerantur vlceribus crustosis, & sunt ad rubedinem decliues. Quandoque emittunt virus, & dicitur resgrengi saphati humida: quandoque incipiunt squamæ siccæ. Quando autem apparet in hyeme, aufertur velociter. Causa sephati est humiditas mala, corrosiua, quæ sanguini permiscetur, & humores mali, grossi: nam exiccato subtili, grossum fit apostema. Causa verò eius quæ sicca est, est humor melancholicus plurimus, cui admiscetur humiditas acuta, quare expellitur ad cutem, & rumpit ac corrodit eam.

Cura eius est proxima curationi impetiginis, de qua statim dicetur. Euacuetur humor cholericus, phlegmaticus, salsus, & melancholicus, cum decoctione myrobalanorum & epithymi, addendo aloen & diagridium: postea detur aqua lactis cum epithymo hoc modo.

R. Aquæ lactis vnc. iiij. epithymi drac. j. s. singulo die in aurora. Habes & multa

alia prædictos humores purgantia.

Notandum quòd habenti ſaphati nocent dulcia, ſalſa, & acuta. Quandoque in ſaphati capitis confert phlebotomia venæ frontis, aut venarum quæ ſunt poſt aures, aut vẽtoſæ. Cùm verò eſt in membris inferioribus, phlebotometur ſaphena, fricetur ſaphati, donec currat ſanguis ex ea, & poſt illud applicetur ſal cum aceto. Ei verò quæ ſicca eſt, confert balneum frequens, olea, adipes, & cibi humectantes, & poſt medicinas fortes, detur aqua lactis. Ad ſaphati humidum, ſicut infantium, conferunt alchanna, gallæ aduſtæ, Indicum, oleum roſaceum & oleum de keiri eſt vltimum. Cortices granatorum triti cum aceto. Vnguẽtum de lithargyrio. Quando eget abſterſione, addatur ariſtol. rotunda: quando verò media eſt inter humidam & ſiccam, fricetur aceto & ſale & herba liliali. In tutia Alexandrina, clymia, cimolia, charta combuſta, gummi pini, cum balauſtiis, aceto, & oleo roſaceo, radicibus lilij cœleſtis, cymino, carpobalſamo, cum gummi albothin, eſt virtus valde bona.

Ei autem quæ eſt antiqua, & ſuper corpora dura, ſicut ſenum, colchotar, chalcanthum, cupreſſus, tragacanthum,

encau

encausti, sal, sulphur, terra argenti viui (quæ scilicet remanet, quando fit argentum viuũ ex minio & cinnabari) & venæ tinctorum, medicinæ de charta combusta, scoria æris, fuligo de furno, nasturtium siccum, flores exiccantes, stercus lacerti & turdi, venæ citrinæ, & aristol. conferunt omni saphati. Abluatur cum decoctione oleandri: deinde liniatur hoc liniméto. R. Scoriæ æris myrrhæ ana drac. ij. terræ argenti viui, thuris, aluminis iameni ana drac. iiij. aristol. colchotar, cineris vitis albæ, siue bryoniæ ana drac. j. confice cum aceto & oleo rosaceo, & fac linimentum. Ei quæ est antiqua, sicca & fortis, conueniunt medicinæ corrodentes cutem vsque ad carnem: deinde curetur cum vnguento de venis, lithargyrio, ol. ros. & aceto.

Illa autem, quæ est infra istam, curetur sicut antiqua primò dicta. Confert ei humectatio corporis cum cibis, clysteriis & odoramentis.

Vnguentum præstantißimum ad omnem saphati siccam & humidam, scabiem, pediculos, depilationem, alopeciam, & furfures.

R. Olei amygdalarum albarum, olei de granis sinapis ana vnc. j. sief memitæ, gallarum ana aur. iij. vnc. ij. fellis

drac.j. venarum citrinarum, baurach ana drac.s. fiat vnguentum in mortario, ſicut fit vnguentum de lithargyrio.

Aliud fortius ℞. Ariſtol. rot. floris æris, ammoniaci, bdellij, ſinapis, dragacanthi ana. conficiantur cum oleo de frumento & aceto, addendo parum mellis, & vngatur. Saphati humidam puerorum, curat oleum de frumento, & mucilago pſyllij, cucumer, aqua portulacæ, gummi prunorum, gummi amygdalarum, gluten de coriis, gummi ſtyracis, aggregando cum aceto, & ſuperliniendo. Quæ autem antiqua eſt & mala, eget fortioribus, ſicut ſucco acetoſitatis citri, confortando cum decoctione conuenienti. Talia ſunt, ol. orizæ, aut de frumento, gummi amygdalarum amararum, ſulphur cum ſtercore caprino vſto ſpuma maris, alkitram (eſt enim alkitram, ol. de ſerbin ſeu pix liquida) & pix: hæc enim duo ſunt mirabilia. Mel anacardi eſt vltimum: Aut ſumatur tragacanthum, myrrha, thus, alumen, ſulphur, & aloe, trita cum vino cocto illiniantur: aut piperis drac. x. ſulphuris citrini drac. iiij. confice cum aceto & illine.

Puſtulas verò albas, ſicut guttæ, lactis, & ſunt bothor leuia, quæ apparent in facie

facie & ſuper naſum, curat linitio ex elleboro albo, cum medietate rad. ireos & ſeminis lini, baurach, ficus & nigella cum aceto, & omne illud in quo eſt exiccatio & reſolutio.

De impetigine. *Cap.* VI.

IMpetigo parum differt à ſaphati ſicca, maligna, corroſiua. Eſt enim à phlegmate ſalſo per aduſtionem, & melancholiam. Alia tamen eſt impetigo humida ſanguinea, quæ loci fricatione cognoſcitur. Cura eſt ſimilis curationi ſaphati. Sãguiſugæ ſunt de melioribus remediis, quæ adhiberi poſſint, facta prius corporis mundificatione, & poſt ipſam aqua lactis cum epithymo, vt ſuprà. Adminiſtretur regimẽ humectatiuum. Balneum eſt de melioribus rebus. Exhibere drac. j. laccæ ablutæ eo modo quo abluitur aloe cum drac. iii. decoctionis myrti, eſt ex eis quæ præſeruant ab impetigine, & illam curant.

Quando impetigo expanditur, & multiplicatur, cura eius eſt cura lepræ. Ad eam verò, quæ recens eſt, ſingularis eſt acetoſitas citri, gummi Arabicum cum aceto, gummi amygdalarũ, gummi pini, ſtyrax liquida cum aceto, & ſinapi cum aceto eſt vltimũ. Item aqua ſulfurea, aqua

ſalſa, ſpuma maris, ſaliua hominis ieiuni, & illud quod reſidet ſuper dentes, ſemen melonis. Oleum de tritico confert omni impetigini, forti, & debili, omniq́ue corpori. Oleum de ouis ſimiliter ad omnes morbos cutis facit & cutim clarificat. Ol. de iunipero, & de fraxino, & venæ citrinæ incipienti, & aſſiduatio aquæ calidæ ſuper eam: deinde fricetur cum oleo violaceo, & aqua hordei. Item ſemen melonum, ſemen tamariſci, & folia ieſmini humida. Liquor, qui defluit à ramis arboris corni, quando viridis comburitur, optimè ſanat impetiginem. Emplaſtrum ex foliis acetoſæ viridibus coctis, confert impetigini & albaras: & radix eius cum aceto linita, confert ſcabiei vlceroſæ, linito prius loco cum nitro & aceto. Fricatio cum foliis mandragoræ recentibus cum ſauich, curat impetiginem: ſimiliter gummi prunorum cum aceto linitum. Lacryma vitis domeſticæ, & gummi eius ſimiliter linita, curant impetiginem, ſcabiem vlceroſam & non vlceroſam: debet tamen prius membrum liniri cum nitro & oleo. Radix lapathioli (& eſt lapathium acutum) in aceto cocta, ſuper impetiginem applicata, dimiſſa donec exiccetur, curat impetiginem.

Deco

Decoctio pentaphylli impetiginem & herpetem curat.

De ſcabie & pruritu. Cap. VII.

SCabies & pruritus curantur, faciendo primò vniuerſalem purgationem. deinde alterando malam complexionem cum aquis fumiterræ, bugloſſæ, endiuiæ, lupulorum, cichoreæ, & ſimilibus dulcoratis cum ſaccharo, continuando per aliquot dies, iterãdo purgationem poſt eas. Syrupus fit: Exhibe drach. j. aloes lotæ in aqua endiuiæ omnibus tribus vel quatuor diebus. Item da aquam lactis cum epithymo, vt ſuprà, omni mane. Balneum ex decoctione acetoſæ aufert pruritum & ſcabiem antiquam & nouam.

Vnguentum bonum ad ſcabiem & pruritum. R. Terebinthinæ abietis, butyri recentis ana vnc. iij. lauentur ſeorſim cum aqua fumiterræ: deinde miſceantur, addendo ſalis communis ſubtiliſſimè triti drach. vj. liquefiant ſimul in duplici vaſe, ponendo vas, in quo ſunt hæc, in alio vaſe pleno aqua calida, & poſt liquefactionem, ac refrigerationem adde vitellum vnius oui, mercurij extincti drach. ij. & ex eo vngatur calidè, eundo dormitum. Cùm verò multiplicatæ purgationes non iuuant, detur mane & ſero

ſauich

ſauich de tritico cum ſaccharo & aqua plurima. Sunt & alia plurima in hoc caſu conuenientia, ſicut aqua decoctionis maluarum, fol. betæ albæ, fol. ſalicis, foliorum lapathij acuti. foliorum acetoſæ, fumiterræ, lentium, furfuris, & huiuſmodi. Venter melonis, grana melonis, & vnguentum de lithargyrio. Ebulus fomento adhibitus, ſanat omnem ſcabiem & pruritum. Quando ſcabies eſt ſicca cum pruritu, confert balneum ex aqua tepida, vnctio ex oleis frigidis, ſicut violaceo, & de nenuphare cum ſucco apij, vnctio ex papauere trito cum aceto, & foliis lilij. Ex fortibus eſt vnguentum, in quo ponitur opium, vngendo ex eo: aufert enim pruritum. Sal ammoniacum cum aceto propriè in pruritu teſticulorum. Alumen frixum, oleum de ſerbin, ſeu pix liquida, conferunt pruritibus internis, ſicut ani, vuluæque, ponẽdo ſuper ipſum panum. Fortiores autem medicinæ locales, ſunt, oleander, & acetum infuſionis eius quandoq; ſufficit: cum iſtis tamen fortibus ponitur ol. roſ. vt prohibeat ſuperfluitatem. Semen erucæ, & ol. eius quando fricatur in ſole, aut apud ignem, eſt vltimum. Cortices ligni vitis adusti ſubtiliſſimè pulueriżati, appoſiti

ſuper

ſuper locum prius vnctum butyro, ligando deſuper, & non remouendo, delent pruritum & ſcabiem. Senes vngantur cum fæce vini, cum aliquantulo anethi humidi: aut ex ſola terebinthina abietis & butyro lotis, vt ſuprà, additis ſale & vitello oui. Confert etiam abluere aqua maris, aut ſalſa, aut ex decoctione rad. cucumeris aſinini. Regimen eorum declinet ad humidum, vt generetur ſanguis laudabilis ſubſtãtificè humectans. In habentibus pruritum oſtracinum adminiſtrentur olea lenia, ſicut ſeſaminum amygdalarum dulcium, & ſimilia. In curatione ſcabiei fœdæ, confert applicatio ventoſarum ſuper vtriſque cruribus.

De poris & verrucis. *Cap.* VIII.

COmprimantur cornua recentia terrea, & ex humiditate quæ exit, frica verrucas, vt deleantur. Paſſulæ cum ruta piſtatæ, delent verrucas, & omnes clauos cutis. Mel anacardi eradicat verrucas & bardos. Lapis lazuli tritus cum aceto, fricatus ſuper verrucas, delet eas. Succus portulacæ, cinis corticum ſalicis cum aceto. Alkechengi & cantharides miſtæ cum aliis, delent eas. Apium riſus, cuius flos eſt lacteus, eradicat eas, vt non renaſcantur. Agrimonia ſimiliter. Succus cæ-

pæ

pæ exiccatus cũ thure & ſale miſtus, delet eas. Lac ficus, & emplaſtrum cum ramis ficus ſylueſtris, eradicat eas. Emplaſtrum cum porris & ſumach delet verrucas. Fimus ouinus cum aceto naſcentes clauos corporis tollit. Sãguis muris eradicat verrucas.

Experimentum bonum ad tollendas verrucas. Pone pedes gallinæ ſub prunis calidis, donec excorientur, & cum corio ſeparato ab oſſibus, frica verrucas ter aut quater calidè, & delebuntur. Auripigmentum linitum cum aceto, delet eas. Item folia roſtri porcini, & folia populi fricata ſimiliter.

De cornibus. *Cap.* IX.

CORnua ſunt additiones ſpiſſæ in modum verrucarum, quæ naſcuntur ſuper iuncturis in extremitatibus, duræ ſicut claui, & aliquando naſcuntur in planta pedis ſub pollice. Auicen. appellat almiſmar, & eſt ſicut verruca impediens ambulationem. Curatur cum inciſione ſubtili, donec perueniatur ad partẽ ſenſitiuam. Superponantur medicinæ verrucarum acutiores, ſicut mel anacardinum, donec cadant: deinde adminiſtretur butyrum coctum, & poſt remedia ſupradicta ligetur plumbum ſuper ipſum.

De

De his quæ graciles impinguant.
Cap. X.

MOdum impinguandi graciles vide in Galeno 7.Meth. cap. 6. & 6. de Sanit.tuenda. & 5.de Sanit.tuend. Auic.amplè in 7.quarti, tract. 4. cap. 1. Multæ possunt esse causæ extenuationis. laborandum est ergo circa earum remotionem, & diligenter studendum, vt bonus generetur sanguis, vtq; ad membra extenuata trahatur cum fricationibus debitis statim factis post exiccationem à somno. Vti conuenit regimine multiplicãte sanguinẽ laudabilem. Carnes bonæ, & laudabiles, vinum bonum, grana pini, & fistici, amygdalæ, auellanæ, medulla ossium cerasorum, & similia.

De his quæ pingues extenuant.
Cap. XI.

IN sandaracha & polypodio inest virtus attenuandi omnem carnositatem præter naturam additam corpori humano, in tantum quòd extenuat etiam veram pinguedinem. Radix aron præbullita abiecta aqua comesta attenuat Item exhibere scrup.ij & g.v. sandarachæ cum oxymelle & aqua singulo die, attenuat. Tartarum vini similiter assumptum.

Pilulæ

Pilulæ extenuantes pingues.

R. Polypodij, ſarcocollæ rubeæ, aluminis rochæ crudi ana drach. i. ſandarachæ drach. j. s. cum ſucco foliorum conſolidæ minoris, fiat maſſa pro pilulis: detur omni die vna, quando ſurgit à lecto. Semen rutæ agreſtis, ariſtol. rot. centaurea, polium, gentiana, petroſelinum, ſal viperarum, vſus piperis, vſus vini infuſionis karabæ, & lacca exhibita, attenuant pingues.

Fomentatio quæ omnem carnoſitatem ſuperfluam attenuat. R. Gallarum cupreſſi, gallarum quercus, propriè perforatarum ana lib. j. ſcoriæ ferri præparatæ cum aceto, aluminis rochæ ana lib. s. contuſa coquantur in magna quantitate aquæ gallarum, qua vtuntur qui aptant coria, & in ea calida infundatur ſpongia, quæ expreſſa applicetur ſuperligando: attenuant enim omnem ſuperabundantiam.

De curatione varicum. *Cap.* XII.

DEcoctio ad varices curandas. R. Epithymi, myrobalanorum kebulorum ana vnc. j. abſinthij, ſquinanthi, tamarindorum, centaurij min. eupatorij ana vnc. s. paſſularum enucleatarum vnc. ij. miſta coquantur in libris tribus aquæ, donec

donec abſumantur duæ tertiæ: poſtea digitis confricata colentur, ſeruando in vaſe vitreo: & exhibeantur vnc. iiij. in potu in aurora cum vnc. j. amygdalarum amararum die tertio. Super crura varicoſa applicetur emplaſtrum de adipibus, cuius hæc eſt deſcriptio: R. Adipis agni, porci, vrſi, vituli, cerui, hirci, aſini ſylueſtris, anatis, gallinæ, vulturis ana vnc. j. olei ſeſamini, olei de kerua, & de lentiſco, medullæ cruris vaccini, olei amygdalarum amararum, ceræ albæ ana vnc. s. ceræ rubeæ, butyri vaccini ana lib. j. liquefiant, & colentur, & de eo emplaſtrentur tibiæ varicoſæ, ſuperligando cum faſcia, & ſanabuntur. Hoc emplaſtrum non ſolùm valet ad varices, ſed ad omnem ſpeciem ſpaſmi, dolorem iuncturarum, torturam oris, quæ fit ex ſpaſmo, ad paralyticos ſiccorum corporum. Si verò hoc modo non curentur varices, quia fiunt à multitudine ſanguinis melancholici, vel phegmatici craſſi, phlebotomentur venæ brachiorum primò: deinde varices ipſæ, aperiendo ſaphenas in fine earum, euacuando ſanguinem melancholicum, qui continetur in eis, abſtinendo à rebus quæ melancholiam generant, aut humorem phlegmaticum craſſum, vi-

tando motus laboriosos, & stationem super pedibus suis: quiescat, & purgetur paulatim humor phlegmaticus crassus, & melancholicus, & assiduè vtatur aqua lactis cum epithymo.

De itinerantibus. Cap. XIII.

ITinerantes secum portantes artemisiam, non fatigantur ex itinere. Artemisia contusa cum axungia & applicata, tollit dolorem pedum causatum ex fatigatione itineris, ex Dioscoride. Palma Christi portata itinerantem à maleficiis & venenis securum reddit. Oribasius, Plantago pista cum aceto, tollit tumorem pedum cum dolore, qui fit ex fatigatione. Succus cæpæ exiccatus cum thure & adipe gallinæ mistus, delet callos ex itinere factos. Puluis solearum antiquarum sotularium combustarum, curat apostemationem, quæ fit in pedibus propter stricturam sotularium. Elixatura serpentariæ pernionibus, seu mugis, vel mulis, qui fiunt in calcaneis seu talis pedum, optimum est remedium. Cotyledon, seu cymbalaria applicata, curat eas pariter.

De modo præseruandi itinerantem à frigore. Cap. XIIII.

Vnguan

VNgantur extremitates ex oleo de euphorbio calido, fricatis prius extremitatibus. Ol. de pyrethro, & ol. de piperibus idem faciunt.

Vnguentum optimum ad præseruandũ à frigore. Rec. Pyrethri piperis ana drach. ij. euphorbij drach. j. moſchi, ambræ ana g. iij. ol. de lilio, & de euphorbio q. s. cum debita quantitate ceræ fiat vnguentum, quo calidè vngantur extremitates prius fortiter fricatæ. Præſeruat enim mirabiliter à frigore. Confert tenere in ore tria aut quatuor grana piperis, aut caryophyllorum, cinnamomum, vel aliquid conſimile: & vti aromatibus, ſinapi, allio, & nucibus: & cibari antequam ſe exponat itineri: vacuitas enim multum obeſt. Siler montanum cum vino bibitum, præſeruat à frigore.

De his quæ itinerantem à calore præſeruant, & nocumento eius. Cap. XV.

LIniantur pectora eorum & facies ex mucilagine pſyllij, aut tragacanthi, vel ex ſucco portulacę cum albo oui conquaſſato & colato. Vtatur rebus infrigidantibus, calorem alterantibus, ſicut ſunt ſyrupi de fructibus, & ſuccus hordei, antequam iter accipiat.

De regimine viatoris in mari.
Cap. XVI.

NE nauſeam patiaris in mari, abſinthium & pulegium tere cum oleo & aceto, & nares interius frequenter frica. Semen apij cùm bibitum fuerit, prohibet nauſeam ne commoueatur, & ſedabit eam cùm commouebitur. Abſinthium ſimiliter faciet. Prohibet etiam nauſeam vſus eorum, quę os ſtomachi confortant, & vapores ad cerebrum aſcendere prohibent: cuiuſmodi ſunt cydonia, granata, mala maciana, lentes cum aceto comeſtæ, & pone in cibis agreſtam, & parum calamenthi, comedere panem fractum in vino maluatico, aut in alio aliquo redolenti.

De his quæ curant ſciſſuras pedum & manuum, quæ fiunt à frigore.
Cap. XVII.

VNguentum de olibano cum adipe porci & anſeris, curat ſciſſuras pedum & manuum à frigore factas. Cinis cancrorum fluuialium, cinis vngulæ aſini cum axungia porci & anſeris. Curat etiam apoſtemata pedum, & aliorum membrorum quæ ſunt aperta, puluis vngulæ aſini.

Vnguentum curans ſciſſuras manuum, pedum,

dum ac labiorum. Rec. Ceræ citrinæ, œſypi, adipis anatis ana vnc. j. olei roſacei vnc. ij. amyli, tragacanthi, mucilaginis, ſeminis citoniorum ana vnc. ß. fiat vnguentum, quo vngatur poſt epithemationem cum aqua calida.

De panaricio. *Cap.* XVIII.

PAnaricium eſt apoſtema calidum, accidens in latere vnguis: quod duplex eſt. Vnum, in quo nullus penitus apparet tumor, neque aliquod ſignum quod ad exituram vertatur, & eſt cum intentiſſimo dolore continuo, & non permittit patientem die neque nocte dormire, & niſi ſubitò prouideatur, putrefit prima iunctura digiti, quæ cum oſſe deperditur, & manat ab eo ſanies ſubtilis fœtida, quando ad putredinem deuenit. Hoc panaricium noſtri vulgares os fractum appellant. Modum curationis poſui ſuprà in tract. de Apoſtematibus peſtiferis & malignis. Aliud eſt apoſtema exiturale calidum, de quo Auic. 7. quarti. & etiam eſt cum dolore in latere vnguis.

Cura communis vtriuſque à principio, eſt vt ſubmergatur frequenter digitus in aceto calido, & fiat corporis mundificatio per phlebotomiam, & ventris ſolutionem, ſi opus ſit: ſubtilietur regimen:

emplastretur digitus cum mucilagine psyllij, facta in aceto cum farina hordei, & modico camphuræ, & stante dolore fortissimo, addatur parum opij, & gallarum subtilissimè puluerizatum: prohibet enim quandoque collectionem. Gallæ contritæ cum melle, prohibent eius confirmationem. Submergatur sæpe in aqua frigida, & sedetur dolor cum mucilagine psyllij & opio vt suprà. Grana myrti cum vino decocta, fortasse refrænant illud.

Medicamentum sanans panaricium. Rec. Aloes, balaustiorum gallarum, olibani ana. puluerizata aggregentur cum melle, & applicentur. Notandum quòd suprascripta infrigidantia sunt applicanda à principio, & hæc est cura communis vtrique panaricio. Post principium autem eorum vsus inculcat materias, & auget dolorem. Si videris hoc apostema ad exituram disponi, applica maturantia, & cura eo modo, quo aliæ exituræ curantur. Verum si dolor intensissimus perseueret, & nullum appareat signum exituræ futuræ, finde digitum lateraliter ab vngue vsque ad os, & statim cessabit dolor, illa enim est vera cura: & nisi sic facias, corrumpetur os, & perdetur iunctura: bo-
num

num tamen est à principio tentare cum supradictis resolutionem, & prohibere confirmationem. Curabis postea apertionem quam feceris, & amplius non erit timor.

De scabris vnguibus tollendis. *Cap.* XIX.

SErapinum & puluerem auripigmenti cum oleo misce, & pone super vnguẽ. Sine dubio cadet. Attriplex sine iniuria vlceris vnguem scabrosum detrahit. Cantharides cum vnguento positæ, faciunt cadere vnguem leprosorum applicatæ. Viscus cum arsenico mistum appositum extrahit eas. Passulæ cum opopanaco cõtusæ, scabros vngues eradicãt. Sãdaracha cũ pice mista, vngues leprosos excludit. Emplastrũ ex rad. acetosæ, curat excoriationes, quæ sunt in rad. vnguium, prius tamen linito loco cum nitro & aceto.

COROLLARIA QVÆdam medica.

De vino.

OMne vinum calidum est, & ad motum corporis conducit, eo quòd calefacit, reficit omnia membra quæ ex frigore & dolore constricta tenentur, teste Gal. libro

de Simplicibus ad Paternianum. Vinum euacuat ſuperfluitates cholerӕ rubeӕ, remouet ſiccitatem à membris principalibus, humectat, nutrit, conterit acuitatem bilis, eámque per ſudorem euacuat, ac per vrinam. Galen. 1. de reg. Sanit. & Raſ. 21. Continentis. cap. de Vino, ad principium. Vinum digerit ſemicrudos humores, & prouocat vrinam, confert ſomno. Gal. 4. de reg. Sanitatis. Vinum calidum eſt in gradu ſecundo, muſtum in primo, & vetuſtiſſimum in tertio, Gal. in lib. de Simplicib. ad Paternianum. & Raſis loco allegato. Dulce vinum neque ſubtile, neque lucidum inuenies vnquam. Gal. in libello de Vinis. In lib. verò de Euchymia & Cacochymia dicit: Non inuenies aliquod craſſum ſimul & dulce quod non ſit nigrum. Quod tamen nõ dixiſſet Gal. ſi nobiſcum bibiſſet. Vinum dulce & nigrum, ſanguinem nutrit, oculis contrarium, quia caput perturbat, corpus grauans, ſtomachum ſubuertens, & ſomnos graues inferens. Vinum (maximè ſi cum modica aqua bibatur) ſaluti corporis prodeſt, eo quòd nutrit, & cuſtodire poteſt corporis ſanitatem. Quod album eſt, magnum remedium corpori facit, quia diureticum eſt, & toto corpori aptum.

Gal.

Gal.in lib.de Simplicib. ad Paternianum. Vinum album ſubtile eſt,bonum ſtomacho,conuenit eius vſus in ſanitate & ægritudine, emollit ventrem magis quàm rubeum vel nigrum. Raſis 22. Continentis vbi ſuprà. Vinum album Ponticum confortat ſtomachum, & non lædit cerebrum, ſicut forte vinum. Gal.5. de Locis affect.cap.6. Confert potus aquæ poſt vinum, quia deponit inſultum vini & malitiam feruoris eius. Raſis loco allegato. Vinum acetum factum incipit frigidum eſſe,& ſtipticum,& non nutrit,ſed magis compeſcit:ad Paternianum vbi ſuprà. Vinum & oleum ſi calida loco vnguenti apponãtur,oportet diu perfricare, quouſq; totum corpus illud imbibat. Similiter & his, qui humorum dolore tenentur: Ad Paternianum Gal.vt ſuprà.

De rectificatione vini, clarificatione turbidi, de modo cito faciendi acetum, & ex vino rubeo facere album,ex albo rubeum, ex molli forte.

Vinum quando corrumpitur aut tornari incipit. ſi vis illud ad priſtinum ſtatum reducere, aperi orificium vaſis ſuperius,& exhalabit aër & vapor immundus: aut extrahe de ipſo vino,& fac

bullire tantam quantitatem, vt totum quod eſt in vaſe poſſit calefieri, & illud bulliens mitte in vas, & orificium vaſis obtura fortiter: aut cortices duros amygdalarum quaſſatos in vaſe pone. Cupa-roſea in vino poſita tornato, ſtatim facit eum redire ad ſuam naturam primam. Vt vinum fœculentum turbidum, fiat clarum, nucleos pini pone in vaſe ſecundum proportionem. Puluis etiam gypſi in vaſe poſitus cadendo trahit omnem fæculentiam ad fundum, & vinum clarificat, gypſum tamen nocet neruis, & facit ſodam ſecundum Serapionem. Albumina ouorum cum melle agitata in vas miſſa, non ſinunt vinum aceſcere, quandiu in eo morantur. Si vis cito acetum facere amphoram plenam vino obturatam pone in aqua bulliente, & ſtatim fiet acetum. Idem paciunt nuces quaſſatæ poſitæ in vaſe ſecundum artis proportionem. Si vinum nouum turbidum vis cito clarum facere, ita vt vetus appareat pone in vaſe de raſuris latis, ſubtilibus, lenibus nemoris fagi, quæ fiunt cum aſcia, ſeu cum inſtrumento applanante lignorum inæqualitatem, in vno enim vel duobus diebus clareſcit. Si vinum rubeum vis album facere, cinerem vitis albæ domeſticæ

ſticæ pone in vino rubeo, & fiet album. Cineres vitis nigræ domeſticæ, poſiti in vino albo, faciunt vinum nigrum, aut rubeum. Vt vinum molle fiat auſterum, pone in vaſe folia buxi, aut folia vel radices maluæ, vel altheæ, aut vitis cineres.

De aqua.

AQua quæ cito calefit & cito infrigidatur, leuiſſima eſt, teſtibus Hipp. & Gal. de Bonitate aquæ. Omnes aquæ quæ æſtate ſunt frigidiſſimæ, hyeme vero calidæ, optimæ ſunt. Aquæ fluxibiles, ſtantibus ſunt meliores. Aquæ fontium, quæ ſunt ſuper montes, meliores: pluuiales verò leuiſſimæ, vt ſuprà. Bona aqua omnibus ætatibus conuenit Hippocr. & Galenus de Bonitate aquæ. Pueri non ſunt omnino prohibendi à potu aquæ frigidæ, ſed multoties bibant ſuper cibum, & horis calidis. Galenus primo de Sanitate tuenda. His qui ſunt valde calidæ complexionis, potus aquæ eſt conuenientior potu vini. Gal. in libello de vinis. & in lib. de Euchymia & cacochymia. Aqua tribus ſenſibus cognoſcitur, viſu, vt ſit clariſſima: odoratu, vt omni careat odore: guſtu, vt omni careat ſapore.

De ptiſſana hordei.

ISaac in diætis particularibus ſic fieri iubet: Conteratur hordeum, vt cortex poſſit auferri: ſumatur pars vna hordei, & aquæ partes decem, & tandiu coquantur, donec redeant ad partem vnam: deinde coletur,& potui detur. Valet ad ſanitatem conſtituendam, & corpus humectandum. Si vis magis refrigeratiuum, adde parum aceti: & ſi corpus ſit calidæ naturæ, adde parum ſem. papaueris albi. Ptiſſana cerebro ſana eſt, viſum clarificat, & perfectiſſimum in eorum corpore ſanguinem generat, nec minus quàm panis nutrit. Hæc ptiſſana ſanis eſt exhibenda. Infirmis verò diuerſis modis eſt exhibenda prout vnicuique expedit infirmitati. Si enim ſtatim hepatis calorem velis extinguere, bibe vt ſuprà dictũ eſt: ſi excolatiuam ac mundificatiuam eſſe volueris, coque illud cum cortice: ſi laxatiuam & refrigeratiuam, cocta ptiſſana ſuperponatur manna & mel violaceum. Si vero propter hepatis oppilationem illam velis accipere, coque ſimul rad. fœniculi & apij,& accipe ptiſſanam cum multo oxyſaccharo propter ventris ſolutionem. Hipp. in de ratione victus in acutis dicebat, Ptiſſanam optimam, ex optimo hor

hordeo confice, & decoque Ex lib. dynamidiarum Gal. hoc modo paratur ptissana. Mitte hordeum contusum in ollam rudem, cum aqua bene coque, & per stamineam cola, condias cum sale, butyro aut oleo cum modico piperis & cinnamomi: repone & vtere. In primo de Alim. Gal. docet super hordeũ infundere multam aquam: deinde terere in mortario hordeum cum cortice suo, si maiorem quæramus abstersionem, coque lento igni, cola per stamineam, cum sale, oleo, & modico aceti condiendo. Auic. 14. tertij, postquam dixit, quòd medicinæ hepatis debent esse aperitiuæ cum amaritudine & stipticitate confortante, abstersiuæ, & mundificatiuæ, subdit, Et hæc omnia aggregantur in aqua hordei.

Syrupus acetosus purus quo conseruatur sanitas ex lib. secretorum Galeni. R. Mellis puri despumati, aceti albi optimi ana lib. x. bulliant vsque ad mellis spissitudinem, & eo vtaris: est enim vltimum in conseruatione sanitatis. In ladano & meliloto est virtus stiptica & maturatiua. In meliloto est virtus contraria chamæmillæ: suffumigium enim ex chamæmilla impraegnationem prohibet, & causat aborsum: melilotum econtra confert ad im-

præ

prægnationem, & fœtum conſeruat. quapropter in clyſteriis prægnantium ad ventoſitates reſoluendas ponantur flores meliloti, chamæmillæ verò nequaquam.

Pix, cera, viſcus, & omnis res, quæ non miſcetur cum aqua, debet ablui, teſte Gal. 2. de Simplic. Quando galbanum per os adminiſtratur, debet ligari in petia, & ſuſpendi in vaſe oblongo quod in aqua calida ponatur, donec galbanum ſit liquefactum. colligatur id quod eſt in fundo vâſis liquefactum, & colatum, & exhibeatur. Prohibet fieri curuitatem in ſenio, vngere ſpinam dorſi ex oleo amygdalino abluto. Contracti ex ſiccitate balneentur in brodio carnis aſini.

Si ebur molle ad omnem impreſſionem recipiendam vis facere, elixetur in aqua cum rad. mandragoræ ſex horis ad minus, & fiet molle ſicut cera.

Si fungos toto anno aptos ad comedendum habere deſideras, accipe cort. arboris populi, eos minutim incide, ſemina ſuper lætamine ſeu fimo, & naſcentur fungi. Serap. Qui vult longæuus eſſe & ſanus, oportet eum ſibi ſoli viuere, ab omni operatione neceſſaria liberum, & eucratum eſſe corpus, Gal. 1. de Sanitate tuẽda.

PETRI

PETRI DE BAYRO MEDICI TAVRINENSIS THEORICAE LEctoris ordinarij in academia Taurinẽsi, quæstio noua de Peste, cum cura eiusdem per vtrunque regimen, præseruatiuum scilicet & curatiuum, Anno 1507 Taurini edita.

VTRVM sit conueniens exhibere bolum armenũ in febre pestilentiali? Ad partem negatiuam arguitur pluribus mediis. Primò sic: Illud quod facit ad acuitatem febris pestilentialis, non conuenit in eadem: sed bolus armenus est huiusmodi: igitur non conuenit. Consequentia tenet cum maiore. Minor autem probatur sic: Siccitas intenta facit ad acuitatem prædictam: Sed bolus armenus est siccatiuus in vltimo: igitur, &c. Consequentia tenet cum maiore ex Hippocr. tertio Aphorismorum, aphorism. 8. & Auicen. secunda primi,

doc.

doc. ſecunda. cap.8. & prima quarti de Cauſis peſtilẽtiæ, vbi inquit: In æſtate verò ſicca paucæ pluuiæ faciunt febres maioris acuitatis, &c. Minor verò probatur per Auic. ſecundo can.c. de luto armeno.

Secundò principaliter arguitur ſic. Cura febris peſtilentialis debet eſſe ſimilis curationi hecticæ. Sed in curatione hecticæ non conuenit bolus armenus: igitur non conuenit in febre peſtilentiali. Conſequentia tenet: quia alias non eſſet cura ſimilis. Maior probatur per Raſim decimo ad Almanſorem, qui dicit: quod febrientes ex peſtilentia regendi ſunt iis omnibus quæ in cap. de hectica dixit. Minor verò probatur: quia bolus armenus eſt multum ſiccatiuus, vt ſuprà. In hectica autem non conueniunt exiccantia, imo humectantia, vt Auic. prima quarti. cap. de Cura hecticæ. igitur, &c. Conſequentia tenet & antecedens ſimiliter.

Tertiò arguitur ſic: Si quæſtio eſſet vera, hoc maximè eſſet, quia bolus armenus ſua ſiccitate, & conſtrictione prohibet celerem ſpirituũ diſſolutionem, cum dicat Auicen. in libello de Viribus cordis. tract.2. cap.2. Medicina conſtrictiua, medicinam cordis ingreditur, vt ſubſtantię ſpiritus ſoliditatem, & continuitatem

lau

laudabilem tribuat, ne velociter dissoluatur quolibet leui motu, &c. Sed arguitur quòd non: quia quantum potest sua siccitate, & constrictione spirituum dissolutionem prohibere, tantum potest sua frigiditate corrumpere, disgregare, & à se repellere. Igitur non erit conueniens. Consequentia tenet, cum in casu oporteat spiritus in corde esse vnitos. Antecedens verò probatur: quia complexio boli armeni omnino contrariatur complexioni spiritus: bol us enim armenus frigidæ est, & siccæ complexionis, vt Auicen secundo cañ. cap. de luto armeno. Spiritus verò calidæ & humidæ, dicente Galen. 7. de Iuuamentis membrorum. Spiritus est corpus vaporosum ex parte subtiliori sanguinis generatum. Sanguis autem calidæ & humidæ est complexionis: prima primi, cap. de humoribus: igitur &c.

Quarto arguitur sic: In febre pestilentiali adest sitis, & ariditas linguæ, & eius siccitas: sed propter nullam istorum conuenit: igitur non conuenit: Consequentia tenet, quia medicinæ quæ ministrantur in febribus debent esse suorum accidentium remotiuæ, aliàs frustra fecissent Auicenna & alij capitula parti-

cularia ad accidentia quæ febribus accidunt. Maior eſt Auicen. prima quarti, cap. de ſignis feb. peſtilentialis. Minor verò probatur: quia bolus armenus prohibet deſcenſum rheumatis & catarrhi ad guttur. Sed tale rheuma ſeu talis catarrhus ſic deſcendens prohibet ſitim & ariditatem prædictam, ergo exhibitio boli armeni prohibet cauſam remouentem accidentia prædicta, & per conſequens non conuenit. Conſequentia tenet cum minore per Auicen. prima quarti, cap. de ſignis cauſonidis: maior verò eſt Auic. ſecundo cano. cap. de luto armeno.

Quintò arguitur ſic, Omnis cura fit per contraria: ſed bolus armenus non cõtrariatur febri peſtilentiali, igitur non conuenit. Conſequentia tenet cũ maiore, ex Galen. prima Aphoriſim. commento xvj. & Auicen. quarta primi, cap. 1. Minor probatur, quia bolus armenus eſt complexionis ſiccæ, & febris morbus, calidus eſt & ſiccus, prima aphoriſ. commento allegato. ergo inuicem non contrariantur, & per conſequens non poteſt cõferre in curatione febris peſtilentialis.

Sextò arguitur ſic: Sicca nocent febricitantibus: Sed bolus armenus eſt ſiccus, igitur nocet. Conſequentia tenet cum maiore,

maiore, quia febricitantibus conueniunt humida, vt prima aphor. aphoriſ. xvj. Humidæ diætæ omnibus febricitantibus conferunt, igitur non conueniunt ſicca. Conſequentia tenet, quia ſicca & humida ſunt contraria, quæ non poſſunt vni febri contrariari: alias ſequeretur, quòd vni plura contrarientur: contra philoſophum primo Cæli, & 9. Metaphyſ. qui dicit, Quòd vni vnum contrariatur. Per ſicca autem obſeruatur ſiccitas inducta à calore febrili, quæ tamen vt diſpoſitio præter naturã indicat de ſui remotione. Minor verò principalis eſt Auic. 2. can. alleg. cap.

Septimò arguitur ſic: Bolus armenus retinet ſanguinem, igitur non conuenit in febribus peſtilentialibus. Conſequentia tenet, cùm in eis multoties oporteat facere phlebotomiam, vt Auicen. prima quarti, cap. de cura febris peſtilentialis. Antecedens eſt Auicen. ſecundo canone, alleg cap.

Octauò arguitur ſic: Bolus armenus eſt conueniens ad præſeruandum à peſte: igitur non conuenit in curatione peſtis. Conſequentia tenet, quia medicinæ præſeruantes & medicinæ curantes differunt ab inuicem, vt Galenus tertio Artis medic. quia & præſeruatio alia eſt à

curatione. Antecedens verò est Auicen. secundo cañ. cap. alleg. & Galeni 5. Simplicium pharmacorum, cap. 10. Similiter quod valet in sanitate, non valet in ægritudine, cum sanitas & ægritudo sint contraria, vt Aristotel. inquit in prędicamentis. Ad oppositum arguitur primò sic: Summa curationis febrium pestilentialium est exiccatio. Sed bolus armenus est exiccatiuus, igitur valet ad curandum febres pestilentiales. Consequẽtia tenet cum maiore per Auicen. prima quarti, cap. de cura febris pestilentialis ad principium, & subdit: Sint cibi eorum desiccatiui, & exiccetur aer &c. Idem dicit Rasis 10. ad Almansorem. Minor verò est Auicen. secundo can. alleg. cap.

Secundò arguitur sic: Bolus armenus præseruat à putredine: igitur valet in febribus pestilentialibus. Consequentia tenet, cùm omnis febris pestilentialis sit putrida: fit enim pestilentialis à putredine aeris corrumpentis complexionem spiritus cordis: & humiditates eius, vt Auicen. prima quarti, cap. de Causis pestis, & secunda primi, doc. 2. cap. 19. Cum enim putrefit aer, putrefacit humores, & incipit humorẽ putrefacere qui à corde circumdatus est, quoniam ad ipsum propinquius

pinquius accedit, quàm ad alium. Et Gal.
1.de Differ.febrium cap.5. ad principium.
Quia verò pestilentium meminimus febrium à putredine ortarum &c. potest etiam ratione argui: quia propria actio aëris putridi cùm attingit cor, est vt putrefaciat, igitur &c. Quæ ergo præseruāt à putredine, valent in curatione putridæ febris:dicente Galen.4. de regi.sanitatis, in princ.Præcustodia futurorum morborum similis est correctioni iam generatorum. Et primo de differentiis febrium, cap.4.Præcustodia dicitur secundum quem modum & sanatio. Antecedens verò principale probatur: quia bolus armenus est siccus, vt suprà. Sicca autem prǽseruant à putredine,ex quarto Meteororum, igitur &c.

Tertiò arguitur sic, Bolus armenus valet ad difficultatem anhelitus, igitur valet in febre pestilentiali. Consequentia tenet: quia in ea est difficultas anhelitus, vt Auicen. prima quarti. cap. de Signis febris pestilentialis. Antecedens est Auic.secundo cañ.alleg.cap.

Quarto arguitur sic. Bolus armenus præseruat à fluxu ventris: igitur est conueniens in febre pestilẽtiali.Consequentia tenet, quia in ea fit multotiens fluxus

ventris malus: vt Auicenna prima quarti, cap. alleg. Antecedens verò est Auicen. secundo cañ. & Gale. cap. allegatis.

Quintò arguitur auctoritate Galeni nono Simplic. pharmacorum, cap. 10. vbi inquit: Quicunque biberunt de bolo armeno, in hac eximia peste citò sanati sunt: quibus autem nihil contulit, decesserunt omnes: neque ab aliquo alio medicamine assecuti sunt iuuamen. Ex quo patet, quòd solis incurabilibus nõ opem contulit.

Sextò arguitur auctoritate Auicen. secundo canone, cap. de Luto armeno, vbi dicit, Et plures quidem iam sanati sunt ex pestilentia magna propter consuetudinem bibentium ipsum in vino subtili. Si bibitur in febre pestilentiæ, necessarium est, vt vinũ perducat ipsum ad cor, & miscetur vinum illud cum aqua rosacea.

Septimò arguitur auctoritate Serapionis de Simplicib. cap. de Luto armeno. qui dicit, Bibere cum vino mixto confert in febribus pestilentialibus valde. Et qui assuescit potui eius in tempore pestilentiæ, præseruatur à nocumento eius. Et iam vidi multos euadere in tempore pestilentiæ propter ipsum, &c.

Octauò

Octauò & vltimò arguitur auctoritate Auenzoar tertio Theisir cap. de Epidemia, quæ prouenit ex corruptione aeris: vbi ponens exemplum de quodam iuuene dicit, Et propinaui ex medicinis laudatis in epidemia, sicut est bolus armenus, & terra sigillata, &c. Ex his hinc-inde assumptis fit quæstio pro vtraque sui parte ambigua.

Cuius decisionem, inuocato prius diuino auxilio, breui conabor perstringere: in ea ponendo tres articulo. In primo videbitur, quid sit pestis & pestilentia, quid epidemia, & quid endemia, ac quomodo ad inuicem differant & conueniant, quidq́; febris pestilentialis: & quot modis dicatur. Causas similiter pestilentiæ tam superiores quàm inferiores, & signa aliaq́; necessaria ad intellectum quæstionis per notabilia & distinctiones adducentur. In secundo autem articulo ponam conclusiones responsiuas ad quæsitum. In tertio & vltimo respondebo argumentis adductis: limitando etiam aliqua ex argumentis post oppositum. Tandem post decisionem quæstionis, addam curam pestis per vtrunque regimen, curatiuum scilicet & præseruatiuum, auxiliante eo, qui ex nihilo cuncta creauit.

Quantum ad primum, est primò

notandum, quòd apud medicos isti reperiuntur termini: Pestilentia, pestis, epidemia, & endemia, quibus etsi aliquando tanquàm synonymis vtamur, inter ipsos tamen est differentia. Pestilentia enim secundum Haly abbatem quinto Theoricę, est mutatio aeris à substantia & natura propria & qualitate, in putredinem vel pessimam qualitatem vniuersaliter multum pestiferam. Et huiusmodi aer sic corruptus & alteratus, aliquando facit febres pestilentiales, aliquando non facit febres, sed apostemata inducit carbunculosa, pestilētialia, morbillos, variolas, althoyn, prunas, carbunculos, & huiusmodi. Auicenna verò secunda primi, inquit: Pestilentia est corruptio vel putrefactio quæ accedit aeri, similis putrefactioni aquæ remollientis fœtidæ. Pestis verò secundum Isidorum quarto Etymologiar. est cōtagium quod cùm vnum apprehendit, celeriter in multos transit. Gignitur autem pestis siue pestilentia ex corrupto aere. & licet sæpissime per aereas potestates fiat, tamen sine arbitrio omnipotentis Dei non fit, vt dicit Auenzoar tertio Taheysir.

Et Seneca in tragædia Herculis furētis, Quicquid facimus mortale genus:

Quic

Quicquid patimur venit ab alto. Galenus etiam super illo verbo primi Prognosticorum: Est & quoddam cœleste, in quo oportet ipsum medicum præuidere, &c. inquit, Inuenimus philosophos dicentes, Multoties in mundo currit regimen eius cum vsu bonitatis, quæ est creator benedictus & sublimis, in quo est præuisio. Et illud idem clarè expressit Auicē. 10. suæ Metaphysicæ, primo cap. vbi inquit, Intende ergo & attende dispositionem istorum omnium: & crede quod dicitur de diuinis flagellis, quæ descendunt super ciuitates flagitiosorum, & super homines iniuriosos: & considera qualiter defenditur veritas, &c. Dicitur autem pestis vel pestilentia quasi pastulentia, quòd veluti incendium depascat, & toto descendat corpore, & dicitur contagium à contingendo, quia quem tangit polluit. Quòd si velles morbi pestilentialis, aut etiam febris pestilentialis (subintellecta tamen prius generali febris diffinitione) nouam diffinitionem audire, hanc apprehende: Morbus pestilentialis est dispositio præternaturalis, contagiosa, ex aeris corruptione in propria substantia & qualitate causata: varios vario modo apprehendens subito,

& apprehensum apta raptim interficere. Dicitur primò dispositio præternaturalis, vt stet loco generis. Dicitur contagiosa, quia sine contagio non diceretur pestilentialis, ex ratione nominis pestis vel pestilentiæ superius positæ, non obstante argumento Gentilis de clauso in domo, &c. Sola enim pestis approximantes inficit, ex primo problematum, problemate vij. Tertiò dicitur, Ex aeris corruptione in propria substantia & qualitate causata, vt differat ab aliis contagiosis, qui non sunt contagiosi propter causam prædictam, ideo nec dicũtur pestilentiales, sicut phthisis, lepra & huiusmodi, licet sint contagiosi, vt Aristotel. septimo problematum, problemate iiij. & vij. Etiam quia eo mediante apta est pluribus communicari. Quartò dicitur, Varios: vt intelligamus, quòd non omnes inficiuntur à tali aere sic corrupto & alterato, sed solum apti & dispositi talis maliciæ recipere impressionem. Dicit enim Philosophus secundo de Anima, quòd actus actiuorum fiunt in patiente disposito: & Galen. secundo de Different. febrium inquit, Passuri corporis dispositio est principalissima particula generationis ægritudinum. Illud idem dicit

ſecundo de Accidentibus & morbis, & Auicenna prima quarti. Et propter hoc quæſiuit Alexander Aphrodiſeus, propter quid eſt, quod in peſtilentiali conſtitutione quidam moriantur, quidam verò minimè? Et aſſignat cauſam eſſe cõplexionis præparationem. Quintò dicitur, Vario modo, quoniam aliquibus accidit febris continua peſtilentialis, aliquibus tertiana peſtilentialis: & ſic de reliquis ſpeciebus febrium humoralium. Aliquibus accidunt bubones ſeu apoſtemata emunctariorum, aliis althoyn, aliis carbũculi ſeu pruna, aut morbilli, vel variolæ, aut aliæ puſtulæ malignæ, & quidẽ in aliquibus iſtorum nulla aduenit febris apparens. Hic ergo morbus vario modo accidit, qui ab aliquibus vocatur morbus peſtilentialis particularis, id eſt particulariter & diuiſim ſparſus. Deinde dicitur, Subito apprehendens: quia ſi paulatim malignetur humor, etiam perueniens ad tantum gradũ maliciæ, quantus eſt in peſte, non tamen propter hoc diceretur peſtis. Iſta etiam particula, Subitò, eſt per quã peſtilentia & epidemia differunt ab endemia. Epidemia enim quę & peſtis dicitur (licet differẽter) ſubitò euenit: endemia verò paulatim. Poſtre

mò

mò additur: Apprehenſum apta raptim interficere. Aptitudo enim à poſſibilitate differt: quoniam poſſibilitas cadit ſuper duo contraria æqualiter, Aptitudo autem non eſt ſuper duo contraria æqualiter. Omnis enim homo poteſt gaudere & triſtari, ſed eorum aliqui ſunt aptiores gaudio: aliqui verò aptiores triſtitiæ.

Sic eodem modo quilibet homo poteſt mori ex peſte, ſed eorum aliquis aptior eſt, vt moriatur ex ea: aliquis verò vt viuat in ea. Licet ergo dicamus quòd apprehenſus à peſte aptus eſt ſubito mori, non tamen omnis. Contingit enim multos ab ea apprehenſos liberari. Quod poteſt contingere aut ratione remiſſioris gradus maliciæ, aut propter complexionis diuerſitatem in reſiſtente vt ſuprà. Licet ergo aliquando prolongetur mors, aut aliquando quis apprehenſus ab ea liberetur, non tamen propter hoc tollitur aptitudo ſubitæ interēptionis. Et ex his concludo completam morbi peſtilentialis deſcriptionem.

Epidemia verò quæ & morbus peſtilentialis vniuerſalis dicitur, eſt quando ex aeris mutatione ad corruptionē pluribus hominibus fit determinatū genus ægritudinis ſubitò irruentis, quemadmodum

modum videmus aliquando in patria nostra, quod quandoque talis erit aëris distemperantia, quòd ferè omnes infirmi patientur morbillos contagiosos, aut pleuresim similiter cõtagiosam, vel ventris fluxum, & huiusmodi, ita quòd aliquando morientur sex, aut octo, vel plures in vna domo in modico tempore. Istæ autem ægritudines possunt dici pestilentiales, vel pestis, dicẽte Aristotele primo Problematum, problemate septimo, quòd omnis ægritudo quæ ex aeris corruptione est cõtagiosa, dicitur pestis vel ægritudo pestilẽtialis. Differt tamen huiusmodi epidemia à pestilentia propriè dicta: quoniam in epidemia fit determinatum genus ægritudinis in omnibus, vel quasi: in peste autem propriissimè dicta, fiunt ægritudines diuersorum generum, vt suprà dictum est.

Endemia autem est, quando ex aeris mutatione (quæ fit aut ratione loci habitabilis, aut ex diuersitate & malitia aquarum, aut terræ) fit in multis idem genus ægritudinis paulatim: sicut accidit in pluribus locis nostræ ciuitati propinquis, vbi reperiuntur plurimi habentes bocium gulæ, & sicut Ianuensibus tusses & catharrhi, & Neapolitanis plurimis podagra

podagra propter humiditatem terræ, & austeritatem ipsius, & in plurimis regionibus multiplicantur colicæ, nephritides & huiusmodi. Et licet aliquæ ex ægritudinibus prædictis videantur subitò fieri (propter quod non apparent distingui à peste & epidemia) quia tamen earum materiæ, à quibus fiunt, sunt paulatim congestæ, ideo non dicuntur subitò fieri, sed paulatim. Per hanc igitur particulam, Paulatim, differt endemia à peste, & epidemia: quoniam hæc scilicet endemia paulatim, illa verò subitò. Differunt etiam, quia epidemia & pestis videntur ex corruptione aeris causari: endemia verò ex loco habitabili, & dispositione terræ aut aquæ, sicut bibentes aquas turbidas & grossas incurrunt faciliter hydropisim, splenis duritiem, aut grossitiem, febres, vel lapidem, aut aliud simile: vt etiam dicit Hippocrates in libello de Aqua & aere, quòd habitantes terras humidas & concauas incurrunt faciliter rheumatismos. Tales ergo morbi qui à causis prædictis, & vt plurimum maiori parti eueniunt, vocantur endemici, quasi intus euenientes. Ex his ergo habes quid sit pestilentia, quid morbus pestilentialis & pestis, quid epidemia, & quid endemia

demia: quomodo etiam conuenientiam habeant, & differant.

Secundò principaliter eſt notandum, quòd cauſæ generales immutationis aeris ſecundũ Haly abbatem quinto Theoricæ ſunt quinque: prima ſcilicet anni intemperantia: ſecunda ortus & occaſus aſtrorum, & vicinia vel diſtantia ipſorum à ſole: tertia venti, quarta regiones, quinta vapores, de quibus vt magis neceſſariis particulariter infrà dicetur.

Tertiò notandum eſt, quòd à cauſis prædictis aer poteſt tripliciter immutari, in qualitatibus, in ſubſtantia & natura propria, & in vtroque modo ſimul. In qualitatibus primò, vt ſcilicet alteretur ad caliditatem, frigiditatem, humiditatem, vel ſiccitatem, ſubtilitatẽ, vel groſſitiem, magis quàm ſit ſuæ naturæ conueniens. Licet autem groſſities & ſubrilitas non ſint primæ qualitates, ad eas tamen alteratur ſæpe aer, & nocet. Cognoſces autem aerem ſubtilem à groſſo hac lege: ille aer eſt ſubtilis, qui ortu ſolis citò caleſit, & eius occaſu citò infrigidatur: aer verò groſſus econtrá. De hac immutatione intelligit Hippocr. tertia particula aphoriſ. aphoriſ. 8. & in plurimis aliis aphoriſmis eiuſdem particulæ, &

Haly

Haly abbas quinto theoricæ, capite tertio. In ſubſtantia autem & natura propria immutatur aer per corruptionem, vt ſcilicet eius ſubſtantia ad maliciam conuertatur, etiam ſi non ſit temperato humidior, nec calidior, nec frigidior, nec ſiccior, ſaltem notabiliter. Hanc immutationem intellexit Auicen. ſecunda primi, doc. ſecunda, cap 9. vbi dixit, quòd putrefactio quæ accidit aeri ſimilis eſt putrefactioni aquæ remollientis fœtidæ. In qualitatibus verò & ſubſtantia ſimul dicitur aer immutatus, quando vltra corruptionem ipſius in ſubſtantia alterantur ſimiliter ipſius qualitates manifeſtè: de qua immutatione loquutus eſt Haly abbas quinto Theoricæ, capite vndecimo, cùm dixit, Porrò aeris intemperantia eſt, ſi aer ipſe in ſua immutatur ſubſtantia & qualitate in corruptionem & putredinem, facítque in hominibus morbos & accidentia peſſima.

Dices fortè contrà, quia non videtur aerem poſſe putrefieri, eſt enim corpus ſimplex: vt Auicenna prima primi, doc. ſecunda, capite de elementis, putrefactio autem eſt paſſio miſti, vt Ariſtotel. quarto Meteoror. igitur, &c. Reſpondetur diſtinguendo de aere: quoniam alius

ſimplex

ſimplex, alius non ſimplex, ſed quid com poſitum ex aere & vaporibus eleuatis à terra, & aliis putrefactis: vnde propter illos vapores ſecum miſtos vocatur aer putrefactus, & immutatus in propria ſubſtantia & natura. Dixit enim Ariſtoteles quarto Meteororum, quòd omnia putrefiunt præter ignem: licet quæſierit xxv. Problematum, xix. problemate, Propter quid eſt, quòd terra & aqua putrefiunt, ignis autem & aer non? Intellexit enim quòd in ea parte aeris, quæ ſimplex eſt, quæ ſcilicet eſt propinqua ſphæræ ignis, non aduenit putredo: & aſſignat duas rationes. Vna, quia opus eſt vt illud, quod debet putrefieri calefiat, ſed nec ignis, neque aer ſibi vicinus poſſunt calefieri: igitur non poſſunt putrefieri. Minor patet, cùm ſit calidiſſimus vterque. quod enim calidiſſimum eſt, extrudit humidum, quod eſt potiſſima cauſa putredinis, vt Ariſtotel. quarto Meteororum, & facit illud euaneſcere. Alia ratio eſt, quia illud quod debet putrefieri, oportet vt infrigidetur. Sed neq; ignis, neque aer ſibi vicinus poſſunt infrigidari, cùm ſint ſemper calidiſſimi: igitur non poſſunt putrefieri. Sunt enim tria aeris interſtitia, ſecundum Ariſtot.

quarto Meteoror. Aer ſcilicet inferioris interſticii, qui calidæ eſt & humidæ complexionis. Medij interſticij frigidæ & humidæ. Supremi verò calidæ & ſiccæ. Quando ergo dixit quarto Meteororum: Omnia putrefieri præter ignem, non intellexit quòd aer ſupremi interſticij poſſit putrefieri, ſed intellexit aliquam aeris partem poſſe putrefieri: puta illam infimam, quæ vocatur continens, quæ pars non eſt elementum ſimplex, vt expreſſius dixit Auicenna ſecũda primi, doctrina ſecunda, capite 9. vbi dicit: Nos nanque cùm aerem dicimus, non intelligimus aerem ſimplicem nudum: ipſe enim & vnumquodque nudorum ſimplicium non putreſcunt, ſed in ſui qualitate, aut in ſui ſubſtantia conuertitur in aliud ſimplex, ſicut cùm aqua in aerem, vel aer in ignem. Sed intelligimus corpus in ſua ſubſtantia commixtum, ex aere certificato, & ex partibus aqueis vaporoſis, partibus terreis in fumo & nubibus ſurgentibus, & partibus igneis, &c. Et notandum eſt hunc aerem poſſe putrefieri, ſicut & aquam lacunarum, &c. Quando autem Ariſtot. quæſiuit problemate allega. quare aqua & terra putrefiunt, ignis autem & aer non: intellexit

de

de aere simplicissimo,& superioris interstitij, propter causas superius allegatas. Ex his habetur solutio ad argumentum.

Quartò notandum est, quòd causæ immutationis aeris ad corruptionem, & consequenter, pestem, sunt duplices, superiores scilicet & inferiores. Superiores sunt formæ cœlestes, de quibus dicit Auicenna prima quarti capitis de febre pestilentiali. vbi inquit, Et principium omnium horum sunt formæ ex formis cæli facientes esse necessarium illud, cuius esse ignoratur, scilicet vt sic. Et subdit, Imò oportet, vt scias quòd causæ primæ longinquæ ad illud sunt figuræ cælestes, & propinquæ dispositiones terrestres. Figuræ autem cælestes illud significantes, & efficientes, sunt, sicut quando Saturnus, aut Mars, aut vterque fuerint domini orbis magni, aut alicuius anni, qui fuerit de significatione alicuius coniunctionis magnæ, vel eclipsis præcedentis. Dixit enim Albumasar quinto de Coniunctionibus magnis, Differentia prima, quòd tunc fiunt mortalitates in animalibus, hominibus, & pecudibus, & diuersa ægritudinum genera.

Similiter si tẽpore reuolutionis alicuius anni Saturn' fit in Ariete, cuius latitu

do ſit ſeptentrionalis, aut in Geminis meridionalis, vel in Cancro orientalis, ſiue in Leone occidentalis, ſignificat aeris corruptionem, & multitudinem peſtilentiæ, mortes validas ac ſubitas. Idem ſignificat Iupiter exiſtens in piſcibus occidentalis: & Mars in Capricorno occidentalis. Si etiam caput Draconis ſit in Sagittario, aut cauda in Cancro (ſi dicti Albumaſaris ſententia eſt vera) multitudinem ſignificat peſtilentiæ, & mortes ſubitaneas. Illud idem ſignificat Mars dominus anni, ſecundum Ptolomæi ſententiam, ſecundo quadripartiti, capite octauo. Eodem modo de Saturno, inquit, quòd tunc erunt in aere detrimenta, qualitatéſque mortiferæ, inſpiſſabitur nubibus, & obſcurabitur, &c. maximè contingit, ſi ambo, vel vnus ipſorum, ſcilicet Saturnus vel Mars fuerint in aliquo ſigno humano, tempore ſcilicet introitus ſolis in principio Arietis maximè in aſcendente, quod eſt domus vitæ, aut in introitu quartarum anni, vt dicit Albumaſar, vbi ſuprà, propriè in ſigno humano: vt in Geminis, Virgine, Libra, vel Aquario, ſed potiſsimùm in Geminis, Libra & Aquario, cum ſint triplicitas aerea, vt dicit Alber. ſecun do

do de Proprietatibus elementorum, tra-
cta.ij.cap.1. de coniunctione Martis & Io
uis in Geminis. Facit enim ventos pesti-
lentiales & aeres corruptos, qui subitò
necant multitudinem hominum & ani-
malium. Iupiter enim cùm sit natura ca-
lidus & humidus, eleuat ventos & vapo-
res, præcipuè in signis prędictis, quę sunt
aerea. Mars autem intemperatè calidus
& siccus, vapores eleuatos adurit, & inci-
piunt per aera multiplicari, inficientes
aerem venenosis & feruidis vaporibus,
vnde inducunt pestilentiam. Istæ sunt
causæ superiores, siue cælestes, ex quibus
in hæc inferiora immutatur aer ad cor-
ruptionem, & consequenter causatur
pestilentia.

Causæ autem inferiores seu terrestres
immutationis prædictæ, sunt vapores
infecti & corrupti eleuati à terra, aut ab
aqua putrefacta, aut corporibus mor-
tuorum cùm carent sepultura, & ab aliis
rebus putridis & corruptis, qui vapores
immixti aeri inficiunt, & corrumpunt
ipsum, secundum modum superius di-
ctum. Hunc modum intellexit Galen. pri
mo de Differentiis febrium, cap. 4. vbi
dixit, quòd ex Æthiopia peruenerunt
quędam inquinamenta putrida apta cor-

rumpere corpora, & febres generare. Ex illis enim vaporibus deportatis infectus fuit omnis aer. Auicen. prima quarti, capitis de Febre pestilentiali, inquit: Et quandoque est illud causa ventorum deferentium ad locum bonum fumos malos ex locis fœtidis, in quibus sunt valles profundæ, & corpora in prælio occisa non sepulta, neque tumulata. Propter hoc laudatur documentũ Auenzoar tertio Theysir, quòd non est habitandum prope cœmiteria, neque apud aquas stagnorum & lacunarum, quæ sunt sine cursu, in quibus generantur multæ putredines. Similiter inficitur aer à vaporibus eleuatis à lacubus & paludibus, in quibus madefiunt, linum, cannabis, aut asphaltum, vt dicit Auicenna prima quarti, de Causis putredinis. Malum ergo est prope hæc loca suas habere habitationes. Vnde dicit Rhasis 17. Continentis, quòd habitantes regiones Barobon incidunt in febres, aut in lassitudinem, propter fumositates putridas resolutas à locis palustribus existentibus iuxta eam. Quod enim quiescit, dicit Aristot. primo problematum, liij. problemate, putrefit, quemadmodum aqua quæ non mouetur, putrefacta autem ægritudinem facit: quod

quod autem expurgatur, prius quàm corrumpatur, separatur scilicet à putredine. Sunt etiam aliç causæ inferiores, quando videlicet post sterilitatem aduenit fertilitas. Corpora enim tempore sterilitatis fuerunt inanita, & adueniente fertilitate replent se inordinatè: virtus verò prius debilitata, non potest conuenienter cibum immutare: vnde malis replentur humoribus, & faciliter incurrunt morbos pestiferos. Hanc causam tetigit Gal. super tertio aphor. primæ particulæ, vbi inquit, Refectio fallit plurima, succedens nimiæ euacuationi, cum virtus euacuati defecerit, neque cibum, ita vt oportet possit immutare & membris assimilare. Et Auicenna tertia primi, cap. de Regimine eius quod comeditur & bibitur: vbi dicit, Scias quòd nihil est deterius saturitate tempore fertilitatis, quam fames sequitur tempore sterilitatis, & econuerso: sed tamen econuerso est deterior. Et subiungit, Vidimus enim multos quibus in tempore sterilitatis cibus defecit: postea cum in tempore fertilitatis abundauit, repletos fuisse & mortuos, licet vehemens repletio in qualibet dispositione sit enecabilis, siue ex comestione sit, siue ex potu. Multi

enim homines ſuperfluè ſe repleuerunt, & ſuffocati interierunt. Et licet iſtæ vltimæ non ſint præcisè & immediatè cauſæ euentus epidemiæ: ſunt tamen cauſæ, vt corpora eam citius incurrant, & ſucceſſiuè alia per contagium inficiant.

Sunt & aliæ complures cauſæ quæ poſſunt concurrere ad peſtem cauſandam, tanquam cauſæ inferiores & terreſtres: ſicut omnia multum fœtentia, vt latrinæ, herbæ virides mali odoris, quæ aliquando in domibus dimittuntur putre fieri: aut animalia quæcunque mortua quando corrumpuntur, maximè venenoſa: etiam viuentia, ſuo anhelitu multum poſſunt inficere. Vnde dicit Albert. ſecundo de proprietatibus elemẽtorum, quòd tempore Philippi Macedonum regis, fuit via inter duos montes Armeniæ, quæ diu à multis fuerat ſalubriter frequentata, ſubito tamen effecta eſt, vt omnes volentes tranſire ibidem ſtatim morerentur. Scrutata cauſa, & ab aliis philoſophis non reperta, Socrates iuſsit fieri turrim altiſsimam de voluntate regis, prope locum illum: fecítque fieri ſpeculum chalybis non conuexum nec concauum, bene mundum, vt plani ad illud planum ſpeculum ab omni loco mon-

tium

tium fieret reflexio: vidítque hoc modo duos dracones magnos, qui suo anhelitu & vaporibus venenosis exeuntibus ab ore eorum inficiebant aërem vicinum: & reperto modo eos interficiendi, per prædictum Socratem, securus omnium vt antè fuit accessus. Eodem modo potest causari talis infectio ex apertione alicuius speluncæ aut putei, qui longo tempore stetissent clausi, vt dicit Auenzoar tertio Theisir. Hæc autem sunt causæ pestis inferiores & superiores, quas concludit Raby Moyses esse, aut mutationem aëris, aut aquarum aut ciborum, aut omnium trium. Ex quibus omnibus potest colligi modus, quo aër sic infectus & corruptus, vt suprà, causet in hominibus & cæteris animantibus pestilentiam. Necesse est enim vt ad nostram conseruationem continuè trahatur aër per anhelitum inspirando ad cor: qui si corruptus sit & infectus, cum eius actio sit vt corrumpat & inficiat, occurrens cordi, corrumpit complexionem spiritus qui est in ipso, & putrefacit humiditates quæ sunt in ipso corde, & accidit caliditas præternaturalis, quæ spargitur in corde: tūc per causam suam erit febris pestilentialis, quæ communicat multitudini ho-

minum, qui iterum habent in ſeipſis proprietatem præparationis ad illud: quoniam actus actiuorum fiunt in patiente diſpoſito: vt ſuprà dictum eſt. Et hic modus eſt Auicennæ prima quarti, cap. de Febre peſtilẽtiali: & ſecunda primi, doct. ſecunda, cap. 19. & Hali abbatis quinto theoricæ. & Galen. primo de Different. febrium. cap. 4. Nota tamen quòd actio illa qua aër ſic corruptus & factus venenoſus corrumpit complexionem ſpiritus cordis, & humiditates quæ ſunt in eo, eſt à forma ſpecifica ſeu proprietate occulta nobis ignota: ſicut & operatio aliorum venenorum, quæ naturaliter petunt cor, & interficiunt, licet ſit aliquod venenum illud efficiens à qualitate manifeſta, vt corrodens & putrefaciens, vt dicit Auicenna ſexta quarti, cap. vniuerſali de Venenis.

Quintò nota, quòd febris peſtilentialis poteſt capi quadrupliciter, ſcilicet cõmuniter, communiſſimè, propriè, & propriiſſimè. Illa vocatur peſtilentialis communiter, quæ eſt de materia multum acuta, quæ tamen non fit à corruptione aëris in propria ſubſtantia, ſed potius ab eius alteratione in qualitatib. manifeſtis, aut etiam occultis, non tamen pluribus

per

per contagium communicatur. Quemadmodum febres euenientes æſtatis tempore in patria noſtra, ad quas vt plurimum ſequuntur morbilli, aut aliquid ſimile, vocamus febres peſtilẽtiales. Communiſſimè verò vocatur febris peſtilentialis, quælibet febris, ſæuorum accidentium. Hæc poteſt fieri multipliciter. Primò à proprietate occulta in humore reperta. Poſſibile enim eſt, vt aliquis humor ab aliquo principio intrinſeco vel extrinſeco extraneetur ſecundum eius complexionem, & acquirat malitiam venenoſam, abſque eo quod alteretur in qualitatibus manifeſtis, ſcilicet caliditate vel frigiditate, &c. ſaltem notabiliter: & tunc etiam cum leui gradu putredinis cauſabit febrem ſæuiſſimorum accidentium, & hoc ratione illius proprietatis occultæ malignæ, quæ eſt in humore prædicto, quæ tamen inſequitur naturam illius humoris, & ipſo euacuato, vt plurimum remouetur. Dico autem notanter, Vt plurimum: quoniam ſicut poſſibile eſt malam complexionem impreſſam à materia peccante in qualitatibus manifeſtis relinqui poſt materiei euacuationem: ita poſſibile eſt malam qualitatem occultam remanere poſt dictæ materiei eductio-

nem

nem, cuius naturam insecuta est, & à qua habuit dependentiam. In humore enim prædicto duæ sunt formæ specificæ distinctæ, vna scilicet per quam ipse est illud quod est, & per quam aptus est operari, vt sic: sicut exempli gratia, humor cholericus habet formam specificam per quam operatur vt cholericus humor: aliam potest habere per quam non operabitur, vt cholericus, sed vt venenosus: & ista forma specifica est principium occultum existens in humore, & ipsum humorem occultè inclinans ad aliquid determinatè agere vel pati. Non enim inconuenit in vno mixto reperiri plures formas specificas, secundum diuersum modum accipiendi formam specificam. Auic. secunda primi, cap. de eo quod comeditur & bibitur. Et est quæstio de ipsa super prima aphor. commen. 22. vbi quæritur, vtrum medicina dicta attrahere à forma specifica sit humorum quos attrahit per viam similis attractiua: vbi plenè ponuntur modi acceptionis formæ specificæ, & concluditur, in vno indiuiduo posse esse plures formas specificas inuicem distinctas. Hæc autem febris quæ fit ab huiusmodi malitia licet possit dici pestilentialis, pro quanto, scilicet est sæuo-

rum

rum accidétium:non tamen dicitur pesti lentialis,nisi communissimè, vt suprà.

Secundò & eodem modo potest dici pestilentialis communissimè dicta : illa scilicet quę sæua causat accidentia ratione caliditatis,subtilitatis,acuitatis,& mobilitatis : aut etiam ratione multitudinis & grossitiæ, in qua accidunt præfocationes, angustiæ spiritus & huiusmodi : ac etiam illa quæ sæuorum est accidentium ratione loci in quo continetur materia, quia scilicet in corde vel loco cordi propinquo. Omnes enim isti modi dicuntur febres pestilentiales communissimè dictæ : cuiusmodi fuit febris magnifici domini Priciuali prædicti, quæ fuit continua choleræ proportionata à causis prę dictis , sæua inducens accidentia. Febris autem pestilentialis propriè dicta, est illa, cui (subintellecta prius diffinitione febris) conueniunt omnia quæ suprà de epidemia diximus:& hæc magis propriè febris epidemialis potest appellari. Propriissimè verò pestilentialis est illa, cui (subintelligendo etiam vt suprà diffinitionem febris prædictam) competunt omnia quæ suprà diximus de diffinitione pestis & morbi pestilentialis. Cuius signa sunt duplicia secundum Auicen.

prima

prima quarti, cap. de signis febris pestilentialis. Sicut etiam febris ipsa duplex est, vna scilicet quæ est quieta, lenta, cum pauca vel nulla putredine: alia verò cum multa putredine, & magis manifesta habens signa inflammationis. De prima dicit, quod ipsa est quieta exterius, & conturbans interius, vt plurimum perdens, & quòd in ea non percipit æger, nec tangens ipsum propinquus, multitudinem caloris, & aliquando non alteratur pulsus & vrina mala alteratione, & cum hoc ipsa est interficiens velociter, & hæsitant medici in esse eius. In aliquibus verò eorum fœtet anhelitus, & moriuntur: quoniam putredo confirmata est in corde: & sunt cum ea aliquando quædam ex signis, quæ sunt vtrique communia, sicut nausea, casus appetitus, inquietudo, mollificatio totius corporis, commistio rationis, & aliquando in ea peruenitur ad syncopem: & hæc est illa, quam aliqui vocant ephemeram pestilentialem, quoniam eius malicia in spiritu subiectiuè existit: licet reuera non possit propriè ephemera dici, cum non sit in ea calor extraneus, &c. vel saltem non esse sit possibile, quia possibile est esse solam malitiam in spiritu cordis impressam, absque

absque calidita[illegible] temperamentum excedente, & dicetur cum hoc pestis vel febris pestilentialis etiam, quia ephemera, vt plurimum non pertransit viginti quatuor horas, dicente Auicenna prima quarti. Et istæ quidem scilicet ephemeræ, vt plurimum recedunt in die vno: pestis autem siue febris pestilentialis vt plurimum non terminatur in die vno. Tetigit etiam signa alterius, quę est cum multa putredine cum dixit: Et aliquando in eadem sunt signa magis manifesta, scilicet ex magnitudine inflammationis, syncopi, angustiis, difficultate anhelitus, vehementia sitis, siccitate linguæ, nausea, casu appetitus: & si non resistitur ei cum comestione violenter interficit subitò. Similiter inquietudine, magnitudine splenis, aliquando tussi sicca, casu virtutis, quandoque syncopi & tensione hypochondriorum: & fiunt cum ea vigiliæ & commistio rationis, & mollificatio corporis, pulsus verò secundum plurimum paruus & frequens. Et hæc febris vt plurimum fit vehemens in nocte: & aliquando accidit patientibus dispositio hydropi similis, & fluxus ventris cholericus, & aliquando melancholicus: & est egestio lenis, fœda, non naturalis, a-

liquan

liquando ſpumoſa fœtida, quandoque aſſimilatur egeſtioni fluxus liquefactiui. vrina verò aquoſa, cholerica, aliquando melancholica: multotiens euomunt melancholiam, & choleram poſt ipſam, & ſudant ſudore fœtido. Hæc ſunt ſigna febris peſtilentialis propriiſſimè dictæ: quorum aliqua ſunt magis propria primo modo, febris peſtilentialis ſcilicet quietæ, lentæ, cum pauca putredine vel nulla. Alia verò magis propria ſecundo modo ipſius febris prædictæ, quæ eſt cum multa putredine & inflammatione. Quędam autem ex ſignis prædictis ſunt illis duobus modis communia, vt patet intelligenti. Licet autem Auicenna, non expreſſerit duos modos, eos tamen, ſi bene perpendas, intellexit: quos tamen in quatuor ſic poſſes diuidere. Quælibet enim peſtilentialis propriiſſime dicta, aut incipit cum remiſſis accidentibus apparenter, & perſeuerat cum eis vſque ad finē: aut incipit cum intenſis, & perſeuerat cum eis, vt ſuprà: aut incipit cum remiſsis, & in proceſſu intenduntur: vel incipit cum intenſis, & in proceſſu remittuntur. Hi ſunt modi febris peſtilentialis propriiſsimè dictæ. Ex quibus habetur ſolutio ad dubium, quo in ſignis febris

bris pestilentialis Auicen. videtur sibi contrarius, cùm dicat febrem lentam, quietam, deinde dicit esse fortem inflammationem. Voluit enim duos modos prædictos intelligere.

Circa prædicta mouentur tria dubia. Primum, quia non videtur modus, quo aer in propria natura & substantia corruptus occurrens cordis possit humores putrefacere, ita quòd ex eis sequatur multa inflammatio: quoniam aer ille sic corruptus non ponitur in qualitatibus manifestis alteratus, saltem notabiliter.

Secundum dubium oritur super verbis Auic. allegatis, de Signis febris pestilentialis, vbi dicit, quòd pulsus non alteratur magna alteratione. Contrà: quia hæc febris fit ex putredine humiditatum cordis: igitur oportet pulsum alterari & mutari. Consequentia tenet, quia stante putredine in humiditate cordis cum caliditate extranea, quæ putredinem prædictam sequitur, est aucta necessitas euentandi & mundificandi: igitur debet pulsus, qui à corde prouenit, ad differentias non naturales alterari. Antecedens verò principale positum est suprà de mente Auic. prima quarti, cap. de Febre pestilent. & secunda primi, doct. ij.

cap.19. Item quia hæc febris interficit velociter, vt suprà: ergo oportet in corde fieri magnam immutationem, & per consequens in pulsu magnam alterationem.

Tertium dubium quia dixit Auicen. vbi suprà, quòd vrina nō mutatur magna alteratione: sicut etiam dicit secunda quarti, cap. de Iudiciis vrinæ. Contrà: Si hæc vrina non alteratur à dispositione sana, ipsa habebit digestionem: igitur ostendet velocitatem & salubritatem crisis, & fiduciam sanitatis, vt primo de Crisi, & secunda quarti, cap. de apparitione signorum bonorum. Videtur ergo non posse esse vrinam bonam, spiritu in tantum malignato, vt inde mors subitò subsecutura sit, cum hepar non digerat sine cordis influxu.

Ad quæ sic respondetur. Primò ad primum quòd modus quo aer sic corruptus multam efficit inflammationem, est quia occurrens spiritui cordis corrumpit complexionem eius, vt suprà dictum est: & spiritu cordis debilitato, non possunt humiditates debitè regulari à virtute: quare arripiuntur à calido extraneo, & putrefiunt, vnde dicta causatur inflammatio, quæ exinde toti communicatur

catur

catur corpori.

Ad ſecundum, dixit Gentilis, quòd non alteratur pulſus ad caliditatem excedentem, aut ad magnitudinem, frequentiam, vel velocitatem, &c. alteratur tamen ad paruitatem, propter nocumentum quod eſt in ſpiritu, & humiditatibus cordis. Dynus autem dicit, quòd licet non alteretur pulſus aliquando cauſa eſt, quia aliquando non eſt in his virtus oppreſſa niſi à ſola malitia: & propter hoc dubium dedit Auicen. ſignum ex anhelitu fœtente.

Ad tertium dicit Dynus, Non alteratur vrina, quia eſt ſuperfluitas operationis hepatis & venarum, & in febre peſtilentiali nocumentum eſt principaliter circa cor: ideo non magna alteratione alteratur: & illud videmus aliquando in pluribus ægritudinibus, in quibus (licet mortalibus) vrina non mutatur, aut parum alteratur, vt in hectica, phthiſi, aſthmate, & aliquando in pleureſi, & multis aliis. Propter quod dicit Auicen. ſecunda quarti, cap. de iudiciis Vrinæ: Et quandoque eſt vrina in febribus peſtilentialibus bona, & naturalis in ſubſtantia ſua & colore, ac ſedimine & ille cuius eſt, tendit ad mortem. Thaddæus autem

aliter respondet, dicens, quòd febris pestilentialis interficit propter nocumentum quod accidit virtuti vitali. Digestio verò fit, propter virtutem naturalem. Sed possibile est virtutem naturalem per aliquod tempus facere operationem suam, virtute vitali tendẽte ad destructionem, vt Auicen. prima primi, doct. sexta, cap. 4. vbi inquit: Fortasse plerunque remanebit operatio virtutis nutritiuæ, & membrum tendit ad mortem. Aliam solutionem dat Conciliator, differentia xcv. in fine, quę licet à Gentili dicatur rhetorica, mihi tamen videtur valde bona. Dicit enim, quòd proprium pestilentialium est, vt ipsæ vehementer inhæreant cordi, & nocumentum earum in eo suscipiatur, non autem in hepate & in aliis. Vnde virtus naturalis perterrita non audet attentare pugnam contra morbum, sed vertit se vt corpus gubernet, sicut in sanitate. Ideo pulsus apparet bonus vrina bona, & infirmus tendit ad mortem, propter nocumentum virtutis vitalis. Propter hoc vrina quæ est in morbo chronico sicut in sanitate, & talis permanet, iudicatur mortalis, quia significat quòd natura nullo modo attentat surgere contra morbum. Gentilis verò addit alium

alium modum respondendi, quem vocat generalem, quòd cum homo febrit cum bono pulsu & bona vrina, impossibile est ex illa febre, stante dispositione illa, vt moriatur. Si igitur moriatur cito post illum bonum pulsum & bonam vrinam, non est nisi quia mutatio facta est in hac febre, ex bonitate ad malitiam. Et ponit multos modos ad suadendum quomodo apparẽtibus signis bonis possit sequi mors. Ego autem puto quòd quando Auicen. dixit: Aliquãdo est vrina bona & pulsus bonus &c. & non est caliditas excedens &c. voluerit intelligere, quòd aliquando in his febribus est tanta malitia complexionis spiritus & humiditatum cordis, inducta ab aere sic corrupto cum paucitate putredinis, & paucitate inflammationis humorum & spirituum, quod non potest corpus inflammare, neque pulsum augmentare, neque velocitare: imo forte nec frequentare, neque etiam tingere vrinas. Licet enim ratione magnæ necessitatis expulsionis illius malitiæ à corde, deberent fieri pulsus & anhelitus magni, frequentes, & veloces: quia tamen non est materia nisi modica expellenda, quia etiam debilitatur virtus, sine qua magnitudo, velo-

citas & frequentia ſaluari non poſſunt in pulſu, & anhelitu, vt Auicen. ſecunda primi, cap. de Cauſis contentiuis pulſus. Etiam quia in caſu non eſt calor exceſſiuus in ipſo corde, ſed ſolùm peccans veneno ſitate & malitia. Vnde dicit Gale. 9. Simplic. pharmacorum, quòd calor peſtilentialium non eſt multum intenſus, ideo non tranſit ad hepar ad tingendum vrinam, & alterandum eam à diſpoſitione naturali, neque etiam pulſum ad differentias prædictas: licet alteretur ad paruitatem & debilitatē, propter iam dictas cauſas. Sed cauſa propter quam non appareant accidentia ſæua, imo appareat febris lenta & quieta, eſt quam ponit Conciliator differentia allegata: quoniam natura adeo eſt exterrita propter malitiā & venenoſitatē prædictam, quòd non audet tentare pugnam contra eam: & cum non fit pugna, non fiunt accidentia. Quod expreſſe determinatur ſuper cap. de Cognitione horarum vniuerſalium ægritudinis & propriè ſtatus, ab Auic. prima quarti, illo §. vbi inquit: Et multotiēs quidē accidit apud mortem diſpoſitio, quæ eſt ſicut declinatio: & eſt quaſi æger euaſerit, & non oportet, vt tu occuperis in hoc, imò cognoſcas diſ-

poſitio

positionem pulsus, an magnificetur, & fortis fiat, an (supple tu) terminetur ad formicantem aut vermicularem. Neque istud videtur difficilius ad credendum, quàm quòd in ephemera febre, cuius caliditas præternaturalis subiectiuè est in spiritibus, sint pulsus & vrina bona & laudabilia, vt dicit Auic. prima quarti, cap. de Signis distinguentibus ephemeras ab aliis febribus, cum in ea possit esse longè maior inflammatio, quàm in aliqua certa data pestilentiali iam dicta: quæ tamen pestilentialis est citius & velocius interficiens, quàm aliæ febres etiam acutissimæ à materiebus operantibus à qualitatibus manifestis, in quibus est caliditas & inflammatio intensissima. Et hoc prouenire potest propter causam, quam dat Auicen. quarto canone fen. vj. quia hæc malitia, scilicet pestilentialis febris, operatur à forma specifica, & malitia aliarum febrium iam dictarum à qualitatibus manifestis. Venenum autem quod operatur à forma specifica, deterius est (cæteris paribus) eo quod operatur à qualitate. Igitur febres istæ (cæteris paribus) sunt deteriores & velocius interficientes quàm aliæ prædictæ. Illud enim quod dicit Gẽtilis super

hoc dubio, eſt nimis manifeſtum, ſcilicet dicere quòd antequàm moriatur, alteratur pulſus &c. Sed eſt intelligendum, quòd virtus naturalis poteſt per tempus facere ſuam operationem, antequàm ſcilicet communicetur ſibi nocumentum, à quo mediante ipſa virtus vitalis ſit in via ad perditionem. Ideo bene dixit Thaddæus de mente Auicen. Virtute vitali tendente ad perditionem: neque dixit, Virtute propinqua perditioni, neque poſt perditionem. Cum aliquo enim gradu deperditionis virtutis vitalis (ſaltem reſpectu temperatæ) poteſt ſtare ſanitas virtutis naturalis, & cum aliquo non, vt ſatis patet intelligenti. Hæc hactenus de febre verè & propriiſſimè peſtilentiali, & cõſequenter de omnibus quatuor modis accipiendi febrem peſtilentialem, vt in principio præſentis notabilis dictum eſt.

Si quis autem vellet alio modo febres peſtilentiales diſtinguere, poſſet ſic dicere. Quælibet peſtilentialis, aut eſt contagioſa, aut non. Si contagioſa, aut in ea eſt idem genus ægritudinis, aut non, Si primò, ipſa eſt epidemialis: ſi ſecundò, ipſa eſt propriiſſimè peſtilentialis, intelligendo quod earum contagium ſit ratione

tione corruptionis aeris in propria substantia & natura, vt suprà dictum est. Si autem non sit contagiosa, aut est pestilentialis ratione qualitatis occultæ malignæ, quæ est in humore & ab eo habet omnimodam dependentiam, aut ratione caliditatis vel subtilitatis & acuitatis humoris, aut ratione multitudinis ipsius, aut ratione loci in quo cõtinetur humor. Omnes isti modi sunt febres pestilentiales communiter vel cõmunissime dictæ, scilicet secundum communem vel communissimum modum loquendi Medicorum, qui febres omnes sæuorum accidentium, vocant pestilentiales.

Sexto notandum est, quòd exiccatio accipitur dupliciter, scilicet communiter & propriè. Communiter accipitur pro quorundam canonum vniuersalium administratione, qualiter accepit exiccationem. Auicen. prima quarti, cap. de Cura putridarum in generali, vbi inquit: Cumque administraueris canones prædictos secundum semitam exiccationis & minorationis, &c. Propriè autem accipitur exiccatio pro inductione siccitatis: & hæc exiccatio dicitur dupliciter, scilicet substantificè & qualitatiuè. Substantifica exiccatio dicitur conuersio humidi

in vaporem, quæ & resolutio dici potest. Qualitatiua verò est huius qualitatis inductio, quæ scilicet siccitas est qualitas prima distincta à caliditate, frigiditate & humiditate. Quælibet autem prædictarum dicitur tripliciter, scilicet formaliter tantùm, aut virtualiter tantùm, aut vtroque modo. Exemplum primi, semen lactucæ aut papaueris vel huiusmodi puluerizatum, & in forma pulueris exhibitum, est formaliter tantùm exiccatiuum. Exemplum secundi, sicut omnis res quæ actu est liquida, virtute autem exiccatiua, dicitur virtualiter tantùm sicca, sicut decoctio piperis, aqua vitæ, & huiusmodi. Exemplum tertij, sicut bolus armenus, terra sigillata, & huiusmodi: quę cum exhibentur in forma pulueris, sunt & virtualiter & formaliter sicca.

Septimò notandum est, quòd dupliciter potest intelligi exiccationem facere ad acuitatem febris pestilentialis. Primò quòd omnes causæ exiccantes intensè qualitercunque administratæ. Secundò, quòd siccitas intensa quæ impressa est in aere, faciat ad acuitatem prædictam.

Octauò notandum est, quòd febricitantes ex pestilẽtia debere regi, sicut hecticos,

ctícos, dupliciter poteſt intelligi. Primò quantum ad omnia. Secundò quantum ad aliqua.

Nonò eſt notandum, quòd quando quærimus vtrum bolus armenus conueniat in febre peſtilentiali. Poteſt intelligi de peſtilẽtiali propriè dicta, vel propriiſſimè, aut cõmuniter, vel cõmuniſſimè, ſecundũ modum poſitũ, in quinto notabili.

Decimò eſt notandum, quòd dupliciter poſſumus intelligere bolũ armenum poſſe miniſtrari, & conuenire in febribus peſtilentialibus. Primò vt ſolus exhibeatur. Secundo, vt cum aliis dirigentibus ipſum ad cor.

Vndecimo eſt notãdum, quòd contrarium accipitur dupliciter, ſcilicet communiter & propriè. Communiter dicitur contrarium omne illud, quod aliquo modo eſt contrarium, ſiue illud ſit in genere qualitatis, ſiue in aliis: dummodo poſſit ſibi reſiſtens expellere, dicitur contrarium communiter. Et de hoc contrario locutus eſt Galen. vndecimo Methodi, vbi inquit, Si non vis ipſum appellare contrarium, voca ipſum diuerſum vel oppoſitum. Et octauo eiuſdem, cap. 1. vbi dicit, Omnis immoderatio per contrariam immoderationem ſanatur, &

commen

commento 16. primæ particulæ aphoris. Res enim præter naturam per contrarium ad sui naturam ducenda est. Propriè autem contrarium dicitur, sicut in qualitatibus primis contrariis veram dicimus contrarietatem, vt inter caliditatem & frigiditatem, &c. Item in loco, sicut centri ad circumferentiam. Et de hoc contrario loquitur Auer. 8. & 9. Metaph. dicens, Cùm enim in qualitatibus saluetur etiam maxima distantia. Nam verè contrariorum vnum maximum & perfectum non habens excessum in eodem genere, aliud verò ab hoc distans per omne. Et ex hoc habes inferre contrariorum aliam diuisionem, quia alia propinqua, alia remota. Propinqua, sicut illiberalitatis genus est vicium, liberalitatis genus est virtus. Remota verò contraria sunt, quibus dicimus, quòd omnium contrariorum idem est genus, cùm genus cadat in species per differentias oppositas ortas ex genere: & secundum hoc dicimus, quòd liberalitatis & illiberalitatis genus est vnum, scilicet habitus & dispositio. Quare dicitur Metaphys. contrarietas est diuersa, id est distantia perfecta. Posita enim sub eodem genere, maximè distant. Vnde secundo

de

de ſanitatis ingenio, Contraria ſunt per multum ad ſe inuicem diſtantia ſecundum aliquod vnum genus. De quo etiam contrario loquitur Auicen. quarta primi, cap. 1. ad finem, vbi inquit: Amplius ſcire debes, quòd non omnis repletio, neque omnis complexionis malitia ſuo medicatur contrario, ſcilicet propriè ſumpto ex euacuatione & oppoſitione, imò multotiens ſufficit multa regiminis bonitas in repletione, & malitia complexionis. Et prima quarti, cap. de Cura putridar. illo paragrapho: Et ſcias, quòd cura febris putridæ eſt diuerſa à curatione hecticæ, &c. Vbi ſubdit, quòd curatio hecticæ eſt contenta ſuper contrarietatem ægritudinis, &c. Alia eſt contrariorum diuiſio: quoniam aliud per ſe, aliud verò per accidens: per ſe, ſicut calidum frigido, & huiuſmodi: per accidens verò, ſicut dicimus rheubarbarum, vel ſcammoneam contrariari choleræ, licet per ſe non cõtrarientur. Scammonea enim per ſe non poteſt niſi calefacere & exiccare: per accidens autem poteſt infrigidare, euacuando ſcilicet materiam cholericam, quæ calida eſt. Sunt & aliæ contrariorum acceptiones, quæ ex quinto colliguntur Metaph. Verùm quia ſunt extra

propo

propositum, eas omitto.

Duodecimò est notandum, quòd duobus modis possumus intelligere bolum armenum retinere sanguinem. Primò, quòd prohibeat ne per phlebotomiam exeat. Secundò, quòd si ministretur habenti fluxum ventris sanguineũ, aut narium, vel menstruorum, vel huiusmodi, quod ipsum retineat, vel prohibeat. Intelligatur similiter, quòd ad intra, vel ad extra potest applicari.

Vltimò est notandum, quòd per bolum armenũ debemus intelligere quandam speciem terræ rubeæ (secundum Auicen.) tendentis ad cinereitatem: quæ primò fuit experta in Armenia. Dicente Galeno, nono de Simplicium pharmacorum facult. cap. 10. ad principium cap. Fuit autem nobis data in hac peste quædam etiam alia terra ex Armenia vicina Cappadociæ, siccissima, citrini coloris, &c. Et propter hanc causam appellatur bolus armenus, vel lutum armenum, quia ex Armenia primò fuit adductum, licet in partibus nostris reperiatur, nõ tamen ita perfectum. Secundum Haly abbatem secundo practicæ, melior bolus armenus est ille, qui declinat ad rubedinem, suauis, non arenosus, glutinans linguam

guam, ita quòd si ex eo accipiatur frustum, & applicetur extremitati linguæ propriè ex ea parte in qua est nouiter fractus, remanebit appensus, & linguæ adhærens, de primo articulo.

Quantum ad secundum articulum ponuntur conclusiones responsiuæ ad quæsitum.

Prima conclusio est ista: Bolus armenus conuenit in febre pestilentiali propriissimè dicta. Hæc conclusio patet per argumenta adducta post oppositum.

Secunda conclusio: Licet bolus armenus conueniat in febre pestilentiali propriissimè dicta, vt præcedens tenet conclusio: non tamen quomodolibet exhibitus. Probatur conclusio: quia bolus armenus est formaliter & virtualiter siccus, difficulter penetrans ad partes cordis. Igitur eget vehiculo deferente ipsum ad cor: & per consequens, non conuenit quomodolibet exhibeatur. Consequens est manifestum, & consequentia est Auicennæ secundo canone; capite de Luto Armeno, vbi inquit, Et si bibitur in febre pestilētiali, necessarium est, vt vinū perducat ipsum ad cor, & misceatur vinū ipsum cum aqua rosacea. Antecedens, quantum ad formalem siccitatem, ad sensum patet; quantū verò

ad vir

virtualem, eſt ſententia Auicennæ & Galeni, allegatis cap. ſcilicet ſecundo canone, & nono Simplicium pharmac. qui dicunt ipſum eſſe ſiccissimum: igitur, &c.

Tertia concluſio. In febre peſtilentiali epidemiali, ſeu propriè dicta confert exhibere bolum armenum. Hæc concluſio patet ex vltimo argumento poſt oppoſitum. Sed dubitatur circa hanc concluſionem, vtrum conueniat in pleureſi epidemiali, de qua dictum eſt ſuprà. De epidemia videtur primò, quòd debet conferre, per concluſionem præcedentem: ſecundò, quia in pleureſi eſt difficultas anhelitus, vt decima tertij, capite de ſignis pleureſis: igitur valet bolus armenus. Conſequentia tenet ex ſecundo canone, & aliis locis poſt oppoſitum allegatis. Tertiò, quia Auicen. decima tertij, cap. de Cura communi dolorum pectoris, inquit, Et ſicca ſunt conuenientiora ei qui trahit ad phlegmatis proprietatem. & Meſue in pleureſi præcipit lentes excorticatas decoctas in aceto, & roſas, & balauſtia, &c. quæ ſunt ſicca, ſicut bolus armenus. Quartò, quia confert in apoſtematibus peſtilentialibus bibitus, & linitus prohibens ambulationem putredinis membrorum: vt Auicen.

uicen. secundo canone allega. cap. Sed hæc pleuresis (per te) est apostema pestilentiosum: igitur debet conferre in hac pleuresi, non solùm ratione febris, sed etiam ratione apostematis.

In contrarium est Auicen. decima tertij, capite de Curatione pleuresis, (vbi dicit) quòd in pleuresi nocent sicca: sed bolus armenus est siccus, vt suprà: igitur, &c. Secundò, quia febris illa pendet ex apostemate velaminum pectoris: igitur eius curatio dependet ex ipsius apostematis curatione: quoniam impossibile est vt febris remoueatur, causa ipsius remanente. In curatione autem apostematum prædictorum non competunt sicca: quia medicinæ dictorum apostematum debent esse mundificatiuæ & remouentes asperitatem, ac lenientes in gradu primo, vt Auicen. loco allegato: ergo cùm non conueniat ratione apostematis, non possunt etiam competere ratione febris ab eo dependentis.

Pro decisione breui potest dici, quòd dupliciter potest intelligi bolum armenum conferre in hac febre epidemiali. Primò ratione febris, & inquantum ipsa est pendens ex apostemate prædicto: secundò inquantum febris, hæc est epide-

mialis, & ab aere corrupto, vt ſuprà, cauſata. Si primò, dico quòd nec ratione apoſtematis, nec ratione febris ab eo dependentis conuenire poteſt. Si ſecundò, poteſt conuenire, vt prædicta tenet concluſio. Et ad illud quod dicis de difficultate anhelitus, quod confert ratione illius, dico quòd non confert, niſi in ea quæ fit ex deſcenſu catarrhi, ſcilicet ad deſcenſum illius abſcindendum. Sed in ea quæ fit ab apoſtemate, non confert, vt ſuprà. Ad illud verò quod dicis de Auicenna, quòd concedit ſicca, ſimiliter Meſue: dicitur quòd non intellexerunt de ſiccis approximatis ad intra, ſed ad extra: etiam in cura tentatiua, non autem in cura veri apoſtematis, ſi bene conſideres. Quando verò dicis, quòd confert in apoſtematibus peſtilentialibus, dico eſſe verum de extrinſecis: repellit enim à corde venenoſitatem, quæ ab apoſtemate per vapores ab eo eleuatos ad ipſum mandatur, & prohibet ſpirituum diſſolutionem, quæ à dictis vaporibus fieret, maximè debitè præparatus, vt ſuprà dictum eſt. Sed in apoſtematibus intrinſecis peſtilentialibus non conuenit, cùm dictos vapores interius exiſtentes retineat.

Quarta

Quarta conclusio est ista: Bolus armenus non conuenit in febre pestilentiali communiter nec communissimè dicta, causata à mala qualitate occulta, aut forma specifica, habente omnimodam dependentiam ab humore putrefacto, cuius ipsa est forma specifica. Hæc conclusio probatur: quia illud quod conuenit in hac febre debet esse remotiuum, aut minoratiuum qualitatis prædictæ, à qua dependet ipsa febris: quia aliâs non remoueretur, causa ipsius manente. Sed bolus armenus non potest prædictam malam qualitatem remouere, nec diminuere: igitur, &c. Consequentia tenet, & maior est manifesta. Sed probatur minor: quia qualitas prædicta non potest remoueri nec diminui, nisi ad remotionem, vel diminutionem humoris, cùm ponatur ab eo habere omnimodam dependentiam. Sed bolus armenus non potest aliquid horũ facere: igitur, &c. Consequentia tenet cum maiore. Minor verò probatur: quia bolus armenus non habet solutionem neque lenitionem, vt possit humorem prædictum euacuare, aut minuere, imò prohibet solutionem, vt suprà visum est: & per consequens bolus armenus non erit conueniens in febre

pestilentiali, causata à mala qualitate prędicta. Tu dices, Vtrum conueniat in febre pestilentiali proueniente à mala qualitate occulta non habente dependentiam ab humoribus putrefactis, sed subiectiuè existente in spiritibus cordis. Respondetur, quòd illa est propriissimè pestilentialis, maximè si sit causata ab aere in propria substantia corrupto: & dictum est quòd in ea confert, vt suprà.

Quinta conclusio. Bolus armenus non conuenit in curatione febris pestilentialis communiter, vel communissimè dictæ, quæ ideo dicitur pestilentialis, quia sæua parit accidentia ratione caliditatis, acuitatis, vel subtilitatis humoris, maximè ante purgationem. Hæc conclusio probatur primò quantum ad primam partem, quia intentio in medicãdo has febres (dicit Auicē. prima quarti, cap. de Cura putridarum in generali) aut est ad febrem inquantum febris est, aut est ad materiam: aut (supple tu) ad aliquod accidens. Sed propter nullum istorum conuenit: igitur non conuenit. Consequentia tenet ex sufficienti partium enumeratione. Minor verò patet. Sed maior probatur. Primò, quòd non conueniat ratione febris inquantum febris est: quia febris

febris inquantum huiuſmodi, eſt morbus ſiccus, Prima aphoriſm. comment. xvj. quæ vt diſpoſitio præter naturam indicat de ſui remotione per contrarium, vt ibidem dicitur. Sed bolus armenus non contrariatur febri inquantum huiuſmodi contrarietate proprie dicta, quia ſiccus eſt: nec etiam contrarietate communiter dicta, quia non eſt illius remotiuus, ſed potius conſeruatiuus: quia ſiccitas eſt lima caloris: igitur, &c. Item quia Auicenna prima quarti cap. allegato dicit, Quando vertitur intentio ad febrem, neceſſarium eſt vt infrigident & humectent. Et Hippocrates prima aphoriſmorum, aphoriſm. 16. Humidæ diætæ omnibus febricitantibus conferunt. ideo non conuenit bolus armenus febri, inquantum febris, quia ſiccus eſt, nec illius remotiuus. Quòd autem non conueniat ratione materiei, probatur: quia intentio quæ habetur ad materiam, ſecundum Auicennam loco allegato, vel eſt ad maturandum vel digerendum, vel euacuandum. Sed nullum iſtorum facit bolus armenus: igitur intentione habita ad materiam, non eſt conueniens bolus armenus. Conſequentia tenet cum maiore. Minor verò probatur. Primò quòd non ma-

turet materiam, intelligendo ſcilicet per maturationem præparationem humoris ad facilem expulſionem vt facit Auicen. prima primi, doct. vj. capite 3. de Virtutibus naturalibus miniſtrantibus, quia maturatio humoris prædicti fit à frigidis & humidis, vt Auicen. prima quarti, cap. de Cura putridarum in generali. vbi in maturatione ipſorum laudat aquam frigidam. Bolus autem armenus eſt ſiccus, & ſiccitas eſt lima caloris, vt ſuprà: ergo dictam materiam acutam, &c. non maturabit, ſed potius in ea caliditatem efficiet actiuiorē, & per conſequens magis malignabit, & indiſponet ad euacuationem. Item ea quæ maturant cum eo quòd materiam præparant ad expulſionem facilem, diſponunt etiam meatus & canales per quos debet tranſire materia euacuanda, vt expreſsè dicit Gale. ſecunda particula aphoriſm. commento. 9. Bolus autem armenus non facit illud, cùm ſit ſtipticus, ideo, &c. Item quia in caſu prohibentur frigida exiccantia, vt Auic. prima quarti, cap. allega. Sed bolus armenus eſt huiuſmodi, vt ſecundo canone, igitur, &c. Quòd etiam non digerat, probatur, capiendo per digeſtionem, reductionem humoris alterati, vel

leniter

leniter putrefacti ad benignum, vt accipit Auicen. vbi suprà: quia humores facientes febrem pestilentialem prędictam sunt putrefacti intenso gradu putredinis & multum inflammati, aliàs non causarent accidentia ita sæua: igitur non possunt ad benignũ reduci. Consequentia tenet per Galen. secunda aphorism. comment. 17. qui dicit, quòd solum humores, qui sunt corrupti, leui gradu putredinis, possunt ad benignum reduci: & dat exemplum de vino ad acetositatem parum conuerso. Item illa quæ humores leniter putrefactos aut super calefactos, aptos ad benignum reuocari, reducunt, sunt temperata, aut temperato propinqua, alterantia, leniter aperientia: aut acria, & leniter resoluentia, sicut borago, lupuli, fumus terræ, buglossa, agresta, granata, & huiusmodi: qualis non est bolus armenus. Etiam quia nusquam repertus est aliquis doctor, qui ad maturationem & digestionem humorum acutorum laudauerit bolum armenum, neque qui dixerit ipsum in casu conuenientem. Quòd autem non euacuet, dictum est suprà, quia prohibet solutionem. Concluditur ergo, quòd non conueniat ratione materiæ febris prædictæ.

Quòd verò non conueniat ratione alicuius accidentium, probatur: quia accidentia quæ fiunt in febribus, aut fiunt ratione febris, aut ratione materiæ, vel vtriusque. Sed propter nullum prædictorum conuenit, vt suprà visum est. Igitur nec ratione alicuius accidentis immediatè ab eis prouenientis.

Tu dices contra, quia confert in syncopi, defectionibus & huiusmodi: vniens spiritum in corde, & prohibens eius dissolutionem, vt suprà. Respondetur, quòd syncope quæ accidit in febribus putridis prædictis, maximè in principio paroxysmorum aut exacerbationum, prouenit propter effusionem humorum acutorum aut multorum præfocantiũ stomachum, vt Auicenna 11. tertij, cap. de syncope. & prima quarti, cap. de syncope. quæ accidit eis, & Galenus primo febrium ad Glauconem, distinct. iij. cap. 3. scilicet de causis propriis malefactionis & syncopis, quæ materiæ sic effusæ ad stomachum & partes cordi propinquas sunt causa debilitandi cor & aggregandi spiritum totius ad ipsum, & præfocandum spiritum in interioribus, ita vt non inueniat spiraculum, & ex his causetur destructio maioris partis plurium virtutũ, motiuæ

tiuæ ſcilicet & ſenſibilis, adeò vt non ſuperfluat ſpiritus ſuper illum, qui inuenitur in mineralibus. Cum igitur bolus armenus dictos ſpiritus & vapores cum eis exiſtẽtes magis vniat, ſequitur, quòd in hac ſyncopi non conueniet. Itẽ ea quæ miniſtrantur in caſu iſto, cum hoc quòd ſunt frigida ſtiptica, ſunt etiam abſterſiua, acetoſa & nutritiua, quibus repelluntur vapores & humores acuti à corde, & reſtauratur ſpiritus qui eſt in eo qualis non eſt bolus armenus. Vnde Auicenna prima quarti, cap. allegato. docet exhibere panem de ſimila infuſum in aqua agreſtæ & vino granatorum, ſcilicet ante aduentum ſyncopes, aut in principio ipſius: aut ſyrupum macianorum antiquum, aut vinum limphatum cum pane in eo infuſo. Neque docuit exhibere bolum armenum ipſe, nec alius doctor authenticus. Item quia bolus armenus eſt formaliter & virtualiter ſiccus, vt ſuprà: ea autem quæ laudantur in caſu ſunt ſolum virtualiter ſtiptica. Hoc intellige de ſyncope recuperabili, quæ trahit ad ſe curam: in qua etiam oportet facere fricationes & ligaturas in membris inferioribus, & alia quæ in curatione ſyncopes deſcribentur infrà.

Si autem ſyncope eſſet remiſſa, ita vt poſſemus laborare in abſciſſione cauſæ; certum eſt ſimiliter quòd bolus armenus non confert. Quia curatio huius ſyncopes dependet ex curatione morbi. xij. Method. curatio morbi dependet ex curatione materiæ. Ergo curatio ſyncopes dependet ex remotione materiæ. Quicquid enim eſt cauſa cauſæ, eſt cauſa cauſati in eodem genere cauſæ: ſed materia eſt cauſa morbi, & morbus cauſa ſyncopes, ergo materia eſt cauſa ſyncopes. Cum igitur bolus armenus non poſſit remouere materiam, vt ſuprà viſum eſt, ſequitur quòd non poteſt remouere ſyncopen, quæ eſt huius febris accidens. Ex his relinquitur prima pars concluſionis vera: ſcilicet quòd in febre peſtilentiali communiſſimè vel communiter dicta (quæ ideo dicta eſt peſtilentialis, quia ſæua cauſat accidentia ratione caliditatis, ſubtilitatis, vel acuitatis materiæ) non conuenit exhibere bolum armenum.

Quantum verò ad ſecundam partem, in qua ſcilicet dicitur, quòd non conuenit ante euacuationem: probatur, quia in hac febre non licet infrigidare cum ſtipticis. Sed bolus armenus eſt frigidus

&

& ſtipticus: igitur non licet exhibere bolum armenum. Conſequentia patet, & minor. Maior verò eſt Auicennæ prima quarti, capitulo de Cura putridarum in generali. vbi dicit: Et cum tu infrigidas de iſtis febribus, tunc non infrigides cum eo in quo ſunt ſtipticitas & exiccatio, ſicut ſunt trochiſci infrigidantes, niſi poſt purgationem. Ex his habes concluſionem veram quantum ad omnes eius partes.

Sexta concluſio: In febre peſtilentiali communiter vel communiſſimè dicta cauſata à multitudine materiei, vel eius groſſitie aut viſcoſitate, quæ ideo dicta eſt peſtilentialis, quia ſæua cauſat accidentia propter præmiſſa, ſcilicet præfocationis, vel huiuſmodi, nō conuenit exhibere bolum armenum. Hæc concluſio probatur primò, quòd non conueniat ſtante multitudine: quia ſtante multitudine cauſante accidentia prædicta, debet fieri euacuatio. Sed bolus armenus non euacuat, vt ſuprà: igitur, &c. Conſequentia tenet cum minore. Maior autem eſt Auicennæ prima quarti, capit. de Cura putridarum in generali. Quòd etiam non conueniat ſtante materia groſſa, patet; quia non eam ſubtiliat, cum non ſit

ſubti-

ſubtiliatiuus:nec etiam conuenit ratione viſcoſitatis, cum eidem debeatur inciſio, & ipſe non ſit inciſiuus, vt patet. Igitur concluſio vera. Conſequentia tenet,& antecedens ſimiliter.

Septima concluſio. In febribus peſtilentialibus prædictis, in quinta & ſexta concluſionibus,habentibus exacerbationes ſeu excreſcentias, non conuenit exhibere bolum armenum in ipſis excreſcentiis vel exacerbationibus, maxime in ipſarum exacerbationum ſeu excreſcentiarum principio. Hæc concluſio probatur ſic:Talis eſt ratio exacerbationum vel excreſcentiarum ſeu exacuitionum in continuis,qualis paroxyſmorum in interpolatis : Sed nec in principio paroxyſmorum interpolatarum, nec in paroxyſmo competit exhibere bolum armenum. Igitur nec in exacerbationibus vel excreſcentiis continuarum, maxime in principio, conuenit ipſum exhibere. Conſequentia tenet cum maiore, ex ſecunda concluſione vndecimi aphoriſm. primæ particulæ. vbi Hippocr. dicit, Et quæcunque ſecundũ circuitus exacuuntur,in exacerbationibus ſubtrahere oportet. Vbi doctores concludunt, eſſe candẽ rationem vel ſimilem. Minor autem patet

ret ex dicti aphorism. prima conclusione, vbi inquit, In paroxysmis subtrahere oportet,&c.Et prima quarti,cap.de Cura putridarum, in generali. Et non moueris in die paroxysmi aliquid, quantum possibile est,&c.Et subdit infrà, Et omnino caueatur à regimine grosso in hora periodi, ita vt non detur in potu aqua, zucharum, neque iulep, quoniam frangit periodum, cum obstructione meatuum,&c. Quanto magis cauendum est ab exhibitione boli armeni, & aliarum medicinarum, maxime in principio paroxysmorum aut exacerbationum, cum principium sit hora deterior ad cibandum & reliqua exhibendum:vt dicit Galenus primo reg. acutorum. comment. xlv.vbi inquit, esse deteriorem horam, quando membra sunt in deteriore dispositione, & concludit illud esse in principio. Sane tamen intellige, non esse aliquid exhibendum in paroxysmo vel exacerbatione, vel etiam in eorum principio, cura scilicet regulari. Quia si virtus deficeret,oporteret aliquid exhibere, scilicet ad restaurandum,vt notatur ab Hippocrate primo aphorismorum, nono aphoris. vbi etiam Galenus in commento dicit, Accidentibus virtutem prosternon

nentibus ilico dandus est cibus: intelligendo de prostratione virtutis per viam resolutionis: quia si virtus esset prostrata ratione aggrauationis à multitudine materiei, non esset conueniens exhibere cibum, imo euacuare, aut diuertere. Pro quo etiam est Auicenna prima quarti, cap. de Cibatione febricitantium in generali. vbi inquit: Et de corporibus sunt corpora cholerica, quæ requirunt regimen diuersum ab illo quod diximus: & proprie quando sunt assueta comestione plurima. Ipsa enim cum non cibantur, saltem in ipso principio febris, imo in hora, quæ est prauior ea (& est hora status) non vacuæ sunt dispositiones eorum à duabus rebus. Quoniam si ipsi sunt debilium virtutum, superuenit eis syncope & moriuntur in paroxysmo: & si sunt fortium virtutum, cadunt in extenuationem, & apparent super eos signa ariditatis, &c.

Sed circa istud oriuntur duo dubia. Primum, quia tu dixisti de mente Galeni primo reg. acutorum, commento. xlv. quòd deterior hora ad cibandum est principium paroxysmi, & nunc dicis de mente Auicennæ, quòd deterior hora est status. Secundum dubium: quia autoritates

ritates quas adduxisti ad probandum, quòd bolus armenus non conuenit in exacerbationibus & earum principio: solum videntur probare de cibo, & non de bolo armeno.

Ad primum respondetur, quòd accidentium febrium quædam sunt quæ sunt deteriora in principio: quædam verò quæ sunt deteriora in statu. Illa quæ sunt deteriora in principio paroxysmorum vel exacerbationum, sunt sicut accidentia rigoris, frigoris, horripilationis, fractionis, somni, præfocationis, & huiusmodi: hæc enim fiunt propter retractionem caloris ad intra, & ipsius à materia putredinali, quæ facit paroxysmum, submersione & interius reuocatione. Illa autem quæ sunt deteriora in statu, sunt sicut inflammationes, inquietudines, dolor capitis, vigiliæ, & similia. Quando ergo Galenus dixit accidentia in principiis esse deteriora pro cibatione: intellexit de accidentibus præfocationis, &c. quia tunc augentur ex cibo assumpto, cum naturaliter tunc trahatur calor ad stomachum. Ideo dixit, deteriorem esse cibationem in principio. Tum etiam quia ex ea cibatione augentur & prolongantur omnia tempora paroxysmi,

Quando

Quando autem Auicenna dixit,quòd hora ſtatus eſt prauior:intellexit quantum ad accidentia inflammationis,ad quæ ſequitur reſolutio & ſubita in ægritudinibus, ſcilicet in quibus dicta inflammationis accidentia ſunt deteriora quàm præfocationis. Vnde expreſſit corpora cholerica. Igitur ipſa cholerica corpora ſunt magis parata pati ab accidentibus inflammationis, & reſolutionis, quàm præfocationis: & ipſa accidentia inflammationis magis augētur in ſtatu. Et quia regulariter operando, quando accidentia ſunt ſæuiora, natura eſt minus cibo diuertenda: ideo dixit, Imo in hora quæ eſt prauior & eſt hora ſtatus, quæ ſcilicet ad cibandum eſt prauior. Concedo ergo,naturam eſſe magis intentam & occupatam, oportet tamen cibare coactè, quia aliàs virtus deficeret,& ea deficiente non valet curatio. Sic habes concordiam illorum duorum textuum.

Ad ſecundũ dubium, quando tu dicis, quòd autoritates videntur ſolum ſonare de cibo, Dico eſſe idem de cibo & medicinis, vel ſaltem ſimile. Quare dicit Auicen.prima quarti, cap.de Cura putridarum in generali. Et proportio iſtius euacuationis ad ceſſandum ex malitia

materiæ

materiæ, est sicut proportio istius cibationis ad prohibendam virtutem à casu suo. Similiter quia concludunt doctores super autoritatibus allegatis, quòd non solùm de cibo, verumetiam de aliis quibuscunque potentibus paroxysmum immutare, & naturam ab actione in materiam diuertere locum esse intelligēdum.

Octaua cōclusio: In febre pestilentiali communiter vel communissimè dicta, quæ ideo dicitur pestilentialis, quia sæua causat accidentia ratione loci, in quo continetur materia faciens ipsam, non conuenit exhibere bolum armenum. Hæc conclusio probatur, quia prædicta materia non causat accidentia sæua, nisi ratione quantitatis vel qualitatis manifestæ ipsius. Sed notum est per præcedentes conclusiones, quòd bolus armenus non conuenit nec ratione quantitatis, nec ratione qualitatis materiæ: igitur nec etiam ratione loci. Consequentia tenet cum minore. Maior probatur: quia materia quæ nocet ratione propinquitatis cordis nocet, quia multa est respectu loci, aut quia acuta, aut alterius malæ qualitatis, etiam respectu loci. Notum enim est, quòd aliqua quantitas, & similiter aliqua qualitas existens

in materia, in loco cordi propinquo, sæuissima causabit accidentia: quæ si esset in pede vel brachio, nulla vel pauca faceret accidentia: igitur &c.

Ex conclusionibus prædictis infero aliqua corollaria. Primum quòd in febre pestilentiali communiter vel communissimè dicta, causata à multitudine & mobilitate materiei aut à mala qualitate occulta (de qua quarta loquitur conclusio) debet in principio exhiberi medicina fortis, dicente Auicenna prima quarti, cap. de Cura putridarum in generali. Cùm autem materia est plurima mobilis, permutabilis de membro ad membrum, & existimas, quòd non est spacium in digestione eius, aut fortasse accidet ex ea apostema pleureticum, aut aliud, & si dimittatur, faciet cadere in timorem ante tempus, in quo expectatur digestio æqualis: proculdubio tunc necessaria est euacuatio eius. Timor enim in hac scilicet euacuatione est minor, quàm timor in illa, scilicet expectatione digestionis. Et subdit parum infrà: Et similiter si times victoriã humoris, magis necessaria cautela est euacuatio. Et quarta primi, cap. primo, vbi inquit: Et dicemus quòd in ægritudinibus, in quibus est

est timor, & non sumus secuti ex defectu virtutis, si quod facere debemus, tardauerimus, à forti medicamine incipere debemus. Illud idem intellexit Hippoc. primo aphorismorum, aphorism. 21. in illa parte vltima aphorismi, vbi dicit, Nisi sit furiosa: quia scilicet stante materia furiosa, quæ multipliciter dicitur furiosa (vt ibidem notatur) debemus à principio, & ante digestionem euacuare cum medicina forti, inspecta tamen virtute. Et hæc euacuatio coacta & non regularis dicitur, quia eam eligimus cum nocumento notabili, scilicet cum euacuatione iuuatiui simul cum nocitiuo: licet iuuamentum nocumento sit maius, quoniam euitatur mortis periculum.

Secundum corollarium est, quòd si post euacuationem materiei in febre pestilentiali communiter vel communissimè dicta remaneret mala qualitas, quæ esset sufficiens facere dissolutionem spirituum, quòd tunc posset conuenire bolus armenus modo superius ordinato: quia debet spirituum dissolutionem prohibere, neque est oppositum indicans, scilicet materia, vt erat prius. Item quia frigida & sicca post euacuationem possunt ministrari, vt prima quarti,

cap. de Cura putridarum in generali.

Tertium corollarium, quòd adueniente syncopi aut aliquo huiusmodi in febre prædicta, & à causis prædictis, maximè in principio exacerbationum, non cõuenit exhibere bolum armenum: quia non remouet nec prohibet.

Quartum corollarium. Bolus armenus non confert in aliqua pestilentiali communiter vel communissimè dicta, maximè ante euacuationem: sed solùm in ea quæ propriè vel propriissimè pestilentialis est, à qua fugiendum est, debito etiam modo ipsum præparando, vt suprà dictum est.

Quintum & vltimum corollarium est istud: Bolus armenus exhibitus magnifico domino Priciuallo prædicto, non fuit conuenienter exhibitus. Primò, quia febris quam patiebatur erat continua choleræ proportionalis, satis propinqua naturæ causonidis: quæ ideo poterat dici pestilentialis, quia sæua causabat accidentia, propter multitudinem humorum cholericorum satis grossorum, quantum ad plurimas eorum partes, licet quantum ad alias essent valde acuti & subtiles. Exeuntia enim choleram demonstrabant vitellinam à prædominio. Vnde febris

febris hæc poterat dici peſtilentialis, communiter vel communiſſimè dicta, in qua ſæua cauſabantur accidentia maximè in principio exacerbationum, quia tunc effundebantur humores prædicti ad os ſtomachi eius, & ad alias partes cordi multum propinquas: ſua etiam multitudine & groſſitie cum aliqua viſcoſitate flegmatis mixti cum humore prædicto accidentia cauſabant præfocationem: ſua verò acuitate ſimul cum ea multitudine cauſabant defectiones animoſitatis aut paruam ſyncopim. Manifeſtum eſt autem ex concluſionibus prædictis, quòd bolus arm. in caſu non confert, nec contuliſſe potuit.

Secundo quia fuit exhibitus in principio vniuerſalis ægritudinis & in particulari principio, ſcilicet in principio exacerbationis.

Tertio, quia exhibitus fuit ante purgationem.

Quartò, quia adueniente ſyncopi vel lipothymia &c. Et declaratum eſt, quòd non conuenit in eis.

Quintò, quia ſi humores facientes dictam febrem habebãt aliquam malitiam, illa erat à qualitate manifeſta, aut ſaltem habens ab ipſis humoribus depẽdentiam

taliter, quòd ſtantibus ipſis non poterat prædicta mala qualitas remoueri, vt ſuprà dictum eſt. Ex quo infero non eſſe mirandum, ſi ſtatim poſt prædicti boli armeni aſſumptionem prædictus patiens crediderit expirare. Stante enim multitudine humorum cholericorum putrefactorum, & eorum effuſione ad ſtomachum & partes cordi propinquas, ſua multitudine cauſabant conſtrictionem anhelitus & præfocationem, & ſua acuitate multum inflammabāt partes pectorales, ſtomachales, & ventrales: & nocumentum quod cauſabant in corde fuit propter vicinitatem quā habet cor cum ſtomacho & partibus prædictis, propter quod communicabatur cordi nocumentum. Vnde incidebat in ipſarum exacerbationū principio in ſyncopim paruam vel lipothymiam. Et vbi in caſu debebant miniſtrari confortantia, repellentia, abſtergentia, frigida, & ſtiptica, vt ſuprà, exhibitus fuit bolus armenus, qui ſpiritū vnit & congregat vt ſuprà: ſimiliter humores ad ſtomachum effuſos ſtringit & retinet in eo: vnde diutius à tali ſyncopi & accidentibus prædictis releuari tardauit. Ille tamen qui exhibuit, credidit benefacere, ſolum propter illud, quod docto

doctores dicunt, quòd conuenit in febribus pestilentialibus. Sicut etiam credidit benefacere, quando exhibebat multam quantitatem aquæ frigidæ inchoantibus exacerbationibus prædictis, quia patiens conquerebatur de siti, & inflammatione &c. neque respexit ad illud, quod dicit Auicen. prima quarti, scilicet quòd non sint danda tunc aqua, zuccharum, neque iulep. Vbi etiam in eodem dicit. Et cum non licet vt bibat aquam frigidam, & sit audax super eam, timeatur quòd non faciat accedere constrictionem pororum: quare fit causa febris alterius cum euētu oppilationis alterius, & fortasse erit vehementior prima: & cum obuiat membro debili, corrumpit operationem eius, & facit deglutitionem & anhelitum difficiles. Et quarta primi, cap. 2. dicit, quod propter digestionem humorum acutorum debemus cauere à superfluitate extinctionis caloris: quoniam fortis extinctio caloris deiicit virtutem, licet aliquo directionis modo materiam rectificet quod est, cùm post ipsam aliæ proueniunt ægritudines, aut ex malitia complexionis simplicis, aut ex materiis frigidis complexioni contrariis, quam rectificauit: quæ pro maiori

parte acciderũt viro prædicto. Postquam enim fuit ab illa continua proportionali releuatus, illinc ad paululum incidit in febrem phlegmaticam, materia cuius contrariatur complexioni: quam rectificauit, scilicet cholericę per exhibitionem aquæ frigidę multę, & induxit complexionem frigidam & humidam aquæ proportionalem, à qua genitũ est phlegma: quod multiplicatum, calore debilitato, non potuit regulari à virtute, vnde putruit, & phlegmaticam fecit febrem. Et licet medicus prædictus difficulter assentiret, nullum tamen habuit argumentum nisi à pulsu: cui responsum est, quòd in eo erat pulsus magnus propter caliditatem cordis ipsius patientis. Et dedi prognosticum (ipso Georgio præsente & dicente, non esse febrem phlegmaticam, imo non esse febrem) quòd ab ea non releuaretur ante terminum durationis phlegmaticę, qui est lxiiij. dierum, cum viderem materiã multum grossam & viscosam, & virtutem satis imbecillem ad ipsam in modico tempore regulandam: & dixi, quòd si regeretur pro non febriente aut non bene canonicè regularetur, periculum erat ne in ea deficeret, aut ea finita transiret in laticam.

Neque

Neque potuit aliquantulum conualere, nisi post terminum prædictum: & vtinam meum prognosticum fuisset vanum, & ipse statim fuisset liberatus. Ipse tamẽ stetit post per multa tempora malè dispositus: post quod tempus phlegmaticæ prædictæ scripsi medico prædicto, quòd si ex aliis non potuerit essentiam ægritudinis cognoscere, saltem ex duratione perpenderet: & mirabitur, quare longitudinem ægritudinis magis frigiditati quàm caliditati attestari scripserim, licet ex aliis causis possit longitudo ægritudinis prouenire, vt prima quarti, cap. de Cognitione horarũ vniuersalium &c. & adduxit exemplum de tertiana notha quæ longa est: non perpendens, quod grossities choleræ nothæ à qua scilicet fit tertiana notha, non prouenit nisi à phlegmate, quod eius generationem ingressum est: & illud est causa prolongandi eam, dicente Auicen. prima quarti, cap. de Sermone febris cholericæ: quòd tertiana non pura fit à putredine grossæ choleræ, propter permixtionem choleræ cum phlegmate commixtione aliqua complexionati vnita. Et comparando eam ad hemitrithæum dicit, Et hanc facit materia vna quæ in seipsa est commixta,

cum cuius calore permiſcetur aliquantulum frigoris, quod ſcilicet frigus grauat ſuam putredinem, & ſuã reſolutionem, & ſuam digeſtionem. Manifeſtum eſt ergo, quòd prolongatio in ea fit principaliter à frigido cum groſſitie. Et hoc non ſcripſi, niſi quia nobis exiſtentibus in conferentia, ipſe expoſuit aphoriſm. 12. primæ particulæ, ſcilicet Paroxyſmos & cõſiſtentias declarant ægritudines, dixit ſic debere exponi. Paroxyſmi & conſiſtentiæ declarant ægritudines. Ea propter ſcripſi, vt ſaltem ex conſiſtentia & duratione morbi cognoſceret.

Dicet fortè ad illud quod dixi, quòd exhibitio aquæ frigidæ fuit cauſa generandi illam febrem phlegmaticam, propterea quia infrigidatio ducit choleram ad phlegma, vt dicit Galen. ſecundo regiminis acutorum, quòd melius eſt choleram ad phlegma mutari, & ſic febrem acutam ad chronicam permutari, quàm dimittere patientem mori: vt dicit Auerrois ſeptimo Colliget, cap. de Cura cauſonidis. Sed in caſu erat febris cholerica: igitur &c. Dicitur, quòd argumentum eſt bonum, quantum ad maiorem: ſed vbi dicitur in minore, Sed in caſu erat febris cholerica, oportet addere, Et niſi fuiſſet

fuiſſet exhibita multa aqua frigida, maximè in principio exacerbationum, mortuus fuiſſet: at hoc eſt falſum, cùm cholera illa fuerit multa, & ſatis groſſa, & eſſent in ipſarum exacerbationum principio accidētia præfocationis valde intenſa, quæ per dictam aquæ exhibitionem augebantur, & tardius ſeparabantur.

Dicet ſecundò ſuper eo quòd dixi de prolongatione morbi, quòd ipſa magis frigiditati, quàm caliditati atteſtatur, quòd ego non bene vidi literas ſuas, in quibus ad me ſcripſit, quòd non valet hæc conſequentia: Hic morbus eſt longus, ergo frigidus. Eſt enim (per ipſum) antecedens verum, & conſequens falſum. Primò, quia datur febris cholerica durans ſpatio ſex menſium, & aliquando plus: vt Auicenna prima quarti, capite de Febre cholerica. Item hectica febrilis, hydropiſis à cauſa calidà, dolor ſtomachi, & vomitus facti propter effuſionē choleræ ab hepate ad ſtomachum: iſtæ enim ægritudines ſunt chronicæ, & longæ, & tamen non ſunt frigidæ. Similiter aliqua cholera groſſa ingroſſata per actionem calidi in ipſam reſoluentis partes ſubtiles, cum remanentia groſſarum ex permixtione phlegmatis ſubtilis,

tilis, reddetur virtuti expulsiuæ obedientior, quàm si tale phlegma non esset secum mixtum: sed ex tali mixtione infrigidatur: igitur illa frigiditas non est causa prolongandi, imò abbreuiandi, & per consequens longitudo morbi non frigiditati, imò caliditati attestatur. Probauit conclusionem hanc exemplo permixtionis aquæ cum luto, dicendo, illam frigiditatem & humiditatem aquei phlegmatis remittere caliditatem & siccitatem dictæ choleræ, & eius grossitiem: vnde sic infrigidata, & humectata, & liquefacta à phlegmate prædicto efficietur facilioris expulsionis, & ægritudo ab ea causata cõsequenter erit breuioris terminationis. Item arguit, quia multæ febres à cholera non pura sunt æquè citæ terminationis, sicut aliquæ puræ. Ad quæ potest faciliter responderi, licet videantur argumenta insolubilia, & licet multa possint adduci, breuitati tamen indulgẽs breuiter respondebo. Primò, quando dicitur, ægritudo est longa, ergo frigida, dico hoc nõ esse idem cum mea propositione, licet conuenienter possit sustineri, vt infrà dicetur. Mea enim fuit cõclusio, quòd lõgitudo ægritudinis magis attestatur frigiditati quàm

calid

caliditati, quod facilè poteſt perſuaderi, ſi ad cauſas longitudinis ægritudinis recurramus. Nam & Auicen. prima quarti, cap. de Cognitione harum vniuerſalium, &c. dicit quòd ægritudo quandoque prolongatur aut propter multitudinem materiei, aut propter eius groſſitiem, aut propter frigus eius, & ſubdit: Et quandoque adiuuant ad illud tempus frigidum, regio frigida, ætas frigida, & debilitas caloris innati, & ſoliditas corporis. Et prima quarti, cap. de Putredine, addit quietem materiæ, debilitatem ſenſus, & errorem regiminis. Et ſecunda quarti, de Signis prolongationis, ponit groſſitiem in viſceribus. Si tu ergo diſcurras ad ſingula præmiſſa, reperies ipſius concluſionis veritatem. Primò de multitudine materiei, dico quòd multitudo materiæ frigidæ (cæteris paribus) eſt magis cauſa prolongandi ægritudinem, quàm multitudo materiei calidæ, loquendo ſaltem de ægritudine ſalubrium: quia fortè ſi eſſet mortalis, poſſet contingere oppoſitum. Ex quo lapſus ad frigidum (cæteris paribus) à multis ponitur deterior, & deterior lapſus ſub æquali gradu citius cauſat ſenſibilem læſionem, & conſequenter mortem: vt poteſt videri ſuper

aphoriſm.

aphorism. quinto primæ particulæ aphorism. Grossities similiter humoris magis attestatur frigiditati quàm caliditi, imò humor calidus est subtilis, vt xvij Continentis, & prima; quarti, capite de Cura putridarũ in generali, vbi Auicenna opponit contra Rhasim, & dicit: Et humor calidus cùm sit subtilis, est sufficienter digestus, & non opponit, nisi contra illam particulam, Digestus: quia non valet consequentia, Est subtilis, ergo sufficienter digestus. Nec opponit contra aliam, scilicet Est calidus, ergo subtilis. Non potest ergo humor calidus esse grossus, nisi aut ex humoris grossi mixtione, aut ex eius partium subtilium resolutione: & notum est, quòd prima grossities non est propter se, sed propter alium humorem: & secunda grossities non est cum caliditate: quia resolutis partibus subtilibus humoris quãtuncunque calidi, grossæ partes quæ remanent, sunt frigidæ, vt potest videri prima primi, cap. de Modo generationis humorum, & pluribus aliis locis. Eodem modo de aliis superius enarratis non est dubium, si bene perpendas, quin magis frigiditati quàm caliditati proportionentur. Ad illud autem quod scripsit de febre

bre cholerica, quæ durat per ſex menſes, reſponſum eſt. De febre verò hectica, dico quòd ipſa eſt immaterialis, & propoſitio intelligitur de morbis materialibus. Quòd expreſſit Auicenna prima quarti, allegato capite, cùm dixit prolongari morbum, aut à multitudine materiei, aut à frigore eius, aut ab ipſius groſſitie. Et dicunt doctores ſuper illo, quòd iſtæ cauſæ prolongationis intelliguntur in putridis, non autem in ephemeris & hecticis. Ad illud autem de hydropiſi, dico duplicem eſſe cauſam, efficientem ſcilicet & materialem: & quòd non intelligitur dictum illud de cauſa efficiente, ſed de materiali, quæ frigida eſt, quantuncunque cauſa efficiēs ſit, vel eſſe poſſit calida, vt potes clarè videre decimaquarta tertij, cap. de Hydropiſi.

De vomitu autem & dolore ſtomachi cauſatis ab effuſione choleræ ab hepate ad ſtomachum: dico quòd illa cauſa coniuncta, quæ eſt in ſtomacho eſt breuioris terminationis, quàm ſi eſſet frigida, & illa diuturnitas non prouenit, niſi per continuam tranſmiſſionem prędictam ab hepate. Non tamē inconuenit malā complexionem hepatis calidam choleræ generatiuam perſeuerare longo tempore:

ſed

ſed propter hoc non tollitur, quin morbi longitudo magis atteſtetur frigiditati quã calidirati. Ad illud vero quod ſibi viſum eſt ſubtilius, ſcilicet de permiſtione phlegmatis aquei cum cholera ingroſſata per actionem caloris egentis in eam, & reſoluentis partes ſubtiles cum remanentia groſſarum: dico quòd illa cholera ſic ingroſſata, frigida eſt, & vocatur melancholia non naturalis, genita per viam aduſtionis, vt manifeſtè exprimit Auicenna prima primi, cap. de Humoribus: & cap. de Modo generationis humorũ. Et quòd ex tali miſtione phlegmatis aquei quantuncunque ſubtilis, licet aliquo modo videatur effici facilioris expulſionis, quia tale phlegma ſua aquoſitate remittit ſiccitatem choleræ prædictam ſic, vt ſuprà ingroſſatæ: dico tamen, quia eius augetur frigiditas ex tali miſtione: etiam quia augetur quantitas humoris expellendi. Similiter quia difficilius eſt virtuti duo obiecta (cæteris paribus) quàm vnum tantùm expellere: quòd cholera prædicta erit longè difficilioris expulſionis, quàm ſi plegma prædictum non eſſet ſecum miſtum. Plus enim impediet expulſionem aucta frigiditas, ſimiliter & aucta quãtitas, quàm

poſſit

possit adiuuare illa liquefactio & humectatio. Et ex hoc concludo, quòd illa mistio phlegmatis quantuncunque aquosi cum tali cholera sic terrestrificata per actionem caloris in eam resoluentis partes subtiles potius est causa prolongandi ægritudinem, quàm abbreuiandi. Ad vltimum verò, quando dicit, aliquam febrem de cholera non pura esse æquè breuis terminationis, sicut aliqua de cholera pura: dico hoc non esse verum (cæteris paribus) non posita autem paritate hoc non inconuenit vt satis notum est. Concludo igitur cum Auicenna locis allegatis, & Galen. 12. commento primæ particulæ, quòd longitudo morbi magis frigiditati quàm caliditati proportionatur. Quòd si tibi non placent rationes allegatæ cum suis textualibus roborationibus, imo fortè velles autoritates expressas, quòd longitudo ægritudinis non solùm magis frigiditati quàm caliditati attestatur, sed etiam ipsa longitudo morbum frigidum significat, vide Galenum secundo aphorism. commento 19. qui dicit: Diuturni verò morbi de grossis sunt humoribus, & viscosis, atque frigidis & notum est quòd grossi humores, vt suprà, sunt frigidi, & viscosi si-

militer, cùm in ſolo phlegmate reperiatur viſcoſitas, vt dicit Auicenna prima tertij, capite de Qualitate accidenti ſodæ ex materiis. Si tamen vis verba magis preſſa, vide commentum Galeni ſecundo aphoriſm. commento 39. vbi inquit, Morbi enim diuturni ſemper ſunt frigidi. Vnde poteſt dici, quòd valet conſequentia, quam tu poſuiſti in principio, quam tu negas dicendo, Eſt morbus longus, ergo frigidus ſecundum modum præmiſſum: licet, vt dixi, illa non fuerit mea propoſitio.

Durante autem termino phlegmaticæ prædictæ, quum præfatus medicus frequentaret in caſu exhibitionem caſſiæ & rhabarbari, ſcripſi hæc non eſſe conuenientia, quoniam choleram purgabant, & in caſu oportebat phlegma euacuari, & quòd portio illa choleræ, quam iſta duo educebant, erat cauſa prolongandi ægritudinem: quoniam ſaltem per accidens adiuuabat illius phlegmatis digeſtionem. Pro reſponſione nullum aliud reſcripſit argumentum, niſi quòd contulit talis exhibitio: non tamen apparuit aliqua alleuiatio, niſi poſt complementum durationis phlegmaticæ prædictæ. Neque mirum eſt, ſi has particulares habeat

beat opiniones, cùm in prædictæ principalis ægritudinis principio (dicente ipso esse febrem pestilentialem) Vicecomes medicus prædictus laudasset in casu citrangulos, seu arancios, quæ sunt poma à nobis dicta vulgariter citroni, & Longobardi dicunt poma arantia. Dixit Georg. prædictus, quòd nullo modo conuenienter poterant ministrari, quoniam erant ex causis putredinis, & adduxit textum Auicennæ, prima quarti, cap. de Sermone vniuersali febrium putridarum: vbi Auicen. ponens causam putredinis, quæ fit à cibo aquoso mali nutrimenti, &c. circa principium capituli, examplificat de citrullo, cucumere & pyris: credens quòd citrullus sit citrangulus, seu, vt suprà, illud quod dicimus vulgariter, Lo citrone: neq; vnquam in hoc quæsiuit distinctionem, sed dixit se nunquam audiuisse, nec vidisse scriptum de citrangulo aliquid. Cui responsum est, quòd licet aliqui dicant se non vidisse scriptum de eo, nisi in descriptione syrupi de alkedra ab Auicenna quinto canone: quod tamen de eo scribit prima quarti, cap de Curatione morbillorum & variolarum, & in aliis pluribus locis. Item Rhasis xviij. Continentis. facit vn-

guentum cum ſucco corticum citrangulorum ad remouenda veſtigia variolarum. Et Damaſcenus in Antidotario facit deſcriptionem olei de citrangulo, & olei de ſeminibus citrangulorum. Et Auicenna ſecunda primi de Significationibus coloris vrinæ loquitur de colore citranguli: & doctores exponunt omnes de colore arancij, quem nos citronum vulgò dicimus. Et Galenus ſuper eo quod ſcripſit in ſua practica de Cibatione febricitantium in generali, in xviij. cibo, docet ſuper perdices ponere ſuccum citranguli, & in multis aliis locis. Et licet de hac diuerſitate poſſint dari multæ rationes, quia tamen ſtultum credo demonſtrationes quærere, & ſequi in his quæ ſolo ſenſu poſſunt comprehendi: quum non ſolùm medici, ſed & famuli apothecariorum hanc ſciant diſtinctionem, ſcilicet quòd citrullus non eſt illud quod dicimus vulgariter citronum, non quæram contra illud vlteriores rationes. Ego ſæpe miratus ſum de tanto viro ita famoſo, qui bonas habet partes theoricæ, vt in his ſuis particularibus opinionibus tandiu conſiſtat, ita vt quando verbum exiuit ab ore eius, velit (etiam ſi non bene dictum

&

& ſuſtentabile ſit) callidè defenſare : cùm non dubitem ipſum aliter quàm dixerit & ſcripſerit ſentire Quis enim tam puſilli iudicij eſt, qui præſumat talem virum credere : non eſſe in cerebro virtutem reſeruatiuam præter memoriam : quum omnes & medici, & philoſophi loquentes de virtutibus interioribus cerebri, ponant imaginationem, ſeu phantaſiam ſitam in parte poſteriore anterioris ventriculi cerebri, ordinatam ad reſeruandas ſpecies obiectorum apprehenſas per ſenſus exteriores? Neque credendum eſt, vt neſciat modum infundendi rheubarbarum : licet in caſu prædicto ordinauerit ipſum ſine vino & ſpica: fortè non recordatus verbi Meſue & aliorum : Et non prætermittatur, quin cadat in ſocietate ſua ſpica : eſt enim proprij iuuamenti cum ipſo, neque prætereas additionem modici vini albi odoriferi & clari. Et licet multa alia poſſent adduci, circa quæ noſtra verſabatur diſceptatio : breuitati tamen adhærens ſecundo articulo finem imponam.

Quantum ad tertium articulum, in quo diximus eſſe reſpondendum ad argumenta in pede quæſtionis adducta, & eſſe limitanda aliqua ex his quæ ſunt post oppoſitum.

Ad primum igitur respondeo, negando minorem. Ad probationẽ dico, quòd nec Auicenna, neque Hippocr. intellexerunt de omni siccitate, sed solum de siccitate impressa in aëre, quæ est sufficiens resoluere calorem naturalem, & humorum efficere acuitatem, cuiusmodi non est bolus armenus: igitur, &c.

Ad secundum dicitur, negando maiorem. Ad probationem dico, quòd Rasis non intellexit debere esse curam similem quantum ad omnia, sed solum quantum ad aliqua, vt dictum est in octauo notabili, & expressit ipse loco allegato: excepit enim balneum, lac recens, aquam calidam, &c. Similiter quia vtrobique est cura similis, inquantum vtraque dispositio est febris. Item quia Rasis fuit breuiloquus. Et si quis dicat contra, imò bolus armenus confert hecticis, negando scilicet minorem assumptam in argumento: quia Auicenna secundo canone, cap de Luto armeno, dicit, quòd confert hecticis, &c. Respondetur, quòd confert hecticis, phthisicis, habentibus scilicet vlcus pulmonis, & curat stricturam anhelitus ex catarrhis: sed non confert hecticis inquantum hecticis, quia eorum regimen debet esse ad frigidum & humi

humidum, vt dicunt omnes doctores.

Ad tertium respondetur, concedendo quòd bolus armenus propter causam dictam conueniat, sed non solum propter illam: imo conuenit etiam propter occultam proprietatem, qua resistit pesti & causis eius. Ad illud autem quod dicis negando, quia scilicet quantum potest sua siccitate celerem spirituum dissolutionem prohibere, tantum potest sua frigiditate à corde repellere, & spiritus disgregare, & per consequens nocere. Respondetur, illud negando: & tota causa est, quia bolus armenus non est excessiuè frigidus, imo solum in primo gradu. Etiam quia miscetur cum vino quod calidum est & ipsum ad cor dirigens. præcepit enim Auicen. vndecima tertij, cap. de Curationibus vniuersalibus ægritudinum cordis, quòd non debemus exhibere purè infrigidantia. Non est ergo in eo tanta frigiditas, vt possit caliditatem cordis corrumpere, & spiritus cordis disgregare, & à se repellere. At est tanta siccitas, vt cum proprietate prædicta possit eos vnire & disgregationem prohibere, & per consequens conferre, vt suprà, debite præparatus. Ad confirmationem dicitur, quòd spiritus vitalis com-

paratione medij generis calidus eſt & humidus: licet ad alia comparatus, alias recipiat ſecundum ſui complexionem denominationes. Et licet quo ad hanc complexionem bolus armenus per ſe ſit contrarius contrarietate propriè dicta: per accidens tamen, & per eius proprietatem occultam conuenit, vt ſuprà dictum eſt, & conuenienter exhibitus non contrariatur complexioni ſpiritus in effectu.

Ad quartum concedo præſuppoſitum, ſcilicet quod in febre peſtilentiali ſint illa accidentia. Sed cum formatur argumentum, Propter nullum horum accidentium conuenit: Igitur non conuenit. Negatur conſequentia. Eſt enim antecedens verum, & conſequens falſum: quia ſi non conueniat ratione prædictorum accidentium, conuenit propter alia, vt ſuprà viſum eſt. Contrariis enim morbis inuicem complicatis oportet attendere magis ſuſpecto: contrario non neglecto, vt dicit Galenus 8. Methodi. Et Auicen. quarta primi, cap. 1 vbi inquit, ipſe quoque ſcilicet medicus, ſemper ſit ſolicitus de eo quod magis ſuſpectum eſt, &c. Eodē modo contrariis accidentibus de contrariis iudicātibus curationi-

bus

bus oportet attendere magis ſuſpecto: poſtmodum ſublato grauiore & morbo principali, ſi aliquod huiuſmodi remaneat accidentium, facilius corrigi poteſt. Et ex hoc habes ſolutionem ad probationes. Ad quintum dicitur, quòd omnis cura fit per contrarium communiter dictum: capiendo illud pro omni eo, quod eſt alterius remotiuum, vt plenè dictum eſt in 11. notabili. Bolus igitur armenus licet non contrarietur febri inquantum febris eſt, cõtrarietate propriè dicta: contrariatur tamen illi, inquantum eſt peſtilentialis, contrarietate ſcilicet communiter dicta.

Ad ſextum negatur maior, & patet per reſponſionem ad quintum argumẽtum. Ad probationem dico, quòd febricitantibus inquantum febricitantibus conueniunt humida, ſed ipſis febricitantibus febre peſtilentiali non inconuenit, vt etiam conueniant ſicca. Sed quando dicis, Conueniunt humida: igitur non conueniunt ſicca, negatur conſequentia vt ſuprà: non enim inconuenit, reſpectu diuerſorum, in vna ægritudine conuenire ſicca & humida. Sed quando dicis, quia ſequeretur, quòd vni plura contrariarentur contra Philoſophum, &c. dico quòd

Philosophus loco allegato dixit: Vni vnū contrariari æquè primò. sed hoc non est contra philosophum: quia humida contrariantur primo febri inquantum febris est: & sicca contrariantur illi, inquantum pestilentialis. Non igitur æquè primo contrariantur febri.

Ad septimum patet responsio ex duodecimo notab. Certum est enim quòd bolus armenus exhibitus per os non retinet sanguinem, quin per phlebotomiam exeat.

Ad vltimum negatur consequentia. Præcustodia enim futurorum morborum similis est correctioni iam generatorum, inquit Galenus quarto de Regimine sanitatis, in principio, & primo de Differentiis febrium, capite quarto. Ad probationem dicitur, quòd medicinæ præseruantes & curantes non differunt, nisi secundum magis & minus, vt suprà.

Ad confirmationem verò, quando tu dicis, Si valet in sanitate, ergo non valet in ægritudine: negatur consequentia. Ad probationem, quando tu dicis, Sanitas & ægritudo sunt contraria, &c. Dico quòd sanitas & ægritudo possunt dici contraria mediata vel immediata secundum

dum diuersum modum describendi sanitatem & ægritudinem. Si enim dicatur, sanitas est æqualitas, & ægritudo est inæqualitas, certum est quòd sunt contraria immediata: inter æqualitatem enim & inæqualitatem non cadit medium. & hoc modo intellexit Philosophus in prædicamentis. Si autem describatur sanitas in hunc modum, Sanitas est dispositio bona, per quam operationes fiunt incolumes: & ægritudo sic describatur, Ægritudo est dispositio præter naturam, per quam operationes sensibiliter læduntur: manifestum est, quòd inter ipsas cadit medium. Inter perfectionem enim operationum & earum sensibilem læsionem, cadit insensibilis læsio. Et secundum hunc modum intellexit Galenus primo Artis: super quo est quæstio disputata de isto, & etiam prima primi. Non enim inconuenit, quòd idem conferat habenti duos morbos contrarios, aut duas alias dispositiones contrarias, respectu diuersorum, loquendo scilicet de contrario mediato, vt visum est in vndecimo notab. & dicit Galenus primo aphorism. commen. xvj. Quando igitur dicis, Sunt contraria, igitur non confert, negatur consequentia, vt patet ex præmissis:

missis: igitur, &c.

Et quia dictum est, quòd non solum responderemus ad argumenta ante oppositum, sed etiam limitaremus aliqua ex his quæ sunt post oppositum: dicitur ad primum, quòd verba Auicennæ non debent ita simpliciter intelligi, vt sonant in argumento: quia addidit Auicen. hæc verba: Et hoc per phlebotomiam & solutionem ventris. Appellauit enim canones quosdam generales, qui ministrantur ante materiei propriæ digestionem & exiccationem: vt dictum est in notabilibus, & hæc exiccatio est communiter dicta, vt suprà: & sic accipitur in proposito: de qua etiam loquitur de Cura variolarum, cum dicit, Et phlebotometur quantitate quæ exiccet, &c. nec intellexit de exiccatione propriè dicta.

Ad illud autem, quod dicitur de cibis desiccatiuis, & alio regimine desiccante, dico quod illud propriè conuenit corporibus lapsis ad humidum, & non æqualiter omnibus corporibus, vt Galenus primo de Differentiis febrium, cap. 4. vt infrà dicetur. & Rasis 17. Continentis similiter, quia dixit de cibis desiccatiuis frigidis & acetosis, qualis non est bolus armenus, etiam quia ipse non est cibus,

ſed medicina. Et ſic non valeret conſequentia, ſcilicet Conueniunt cibi deſiccatiui frigidi & acetoſi, ergo conuenit bolus armenus, quia deficit debitum medium. oporteret enim dicere, & bolus armenus eſt cibus deſiccatiuus, frigidus & acetoſus. At hoc eſt falſum: quia neque eſt cibus, neque acetoſus.

Secundum etiam argumentum intelligatur, quod bolus armenus valet in aliquibus putridis, ſcilicet ſaltem in peſtilentialibus propriiſſimè dictis, quæ ſunt quandoque putridæ: non autem in aliis quibuſcunque, vt in quæſtione dictum eſt. Ad Galenum autem dicitur, quòd non intellexit, vt omnia quæ præſeruant, curent. Dixit tamen eſſe ſimilia: remiſſiora tamen debent eſſe quæ præſeruant, quàm illa quæ curant: ideo expreſſit in de Differentiis febrium. Et quæ præcuſtoditiua dicitur ſecũdum quendam modum ſanationis. Non inconuenit tamen vnam medicinam præſeruare & valere in curatione: verum non omnis quę præſeruat, curat. Et ſi vis formalius reſpondere, negabis probationem conſequentiæ: cum dicitur. Conſequenda tenet, cum omnis peſtilentialis ſit putrida: quia aliqua peſtilentialis etiam propriiſſimè

dicta

dicta est absque putredine humorali: vt in quæstione visum est. Non enim dicimus putridam febrem quæ fit à putredine aëris, sed quæ fit ab humoribus putridis.

Ad tertium dicitur, quòd licet bolus armenus valeat in difficultate anhelitus: non tamen in omni, vt in quæstione visum est. Quia solùm valet in ea, quæ fit ex descensu catarrhi: Non igitur valet consequentia illata in dicto argumento. Magnitudo enim anhelitus quæ est in pestilentialibus, est propter intensum calorem & multitudinem vaporum ad cor eleuatorum. Valet tamen in casu propter alia in quæstione narrata.

Eodem modo potest dici ad quartum: quia licet bolus armenus valeat in fluxu ventris, & habentes febrem pestilentialem faciliter incurrant fluxum ventris, non tamen propter hoc exhibetur & conuenit: quia non in omnibus aduenit, vel aptus est aduenire fluxus ventris. Tamen in omnibus verè & propriissimè pestilentialibus potest exhiberi bolus armenus, modo tamen in quęstione descripto. Alia autem argumenta pro parte affirmatiua quæstionis clara sunt, neque alia egent limitatione.

De

De cura pestilentiæ.

CVra pestilentię in duplex partitur regimen: præseruatiuum, scilicet & curatiuum. Illud quod præseruatiuum dicitur, in duo subdiuiditur regimina. Primum docet sex rerum non naturalium debitam administrationem. Secundum quædam ponit medicinalia à peste præseruantia. Regimen autem sex rerum nō naturalium in sex partes diuisionem patitur, scilicet in regimen aëris, cibi & potus, somni & vigiliæ, motus & quietis, inanitionis & repletionis, & accidētium animi.

Verum antequam ad hæc particularia deueniam, quædam generalia præmittenda putaui, quæ in præseruatione à peste mihi visa sunt necessaria. Primum dignum esse duco ad omnium recurrendum conditorem. Sanat enim solus languores Deus (inquit Mesue) & quod futurum est de languoribus prohibet: sinè cuius nutu (inquit Auenzoar) nil horum fieri contingit. Secundum obseruandum puto, quod vulgares non ignorant, imo regulam vocant generalem, Cito, longè, tardè. Citò fugere à loco infecto, longè ab eodem, tardè ad eum reuerti. Neque hoc ridiculosè capiendum

esse

eſt:cum animalia irrationabilia habitantia in cauernis tempore prædicto fugiât ab eis, propria relinquendo domicilia. Neque expectandus eſt peſtis aduentus, imo ſignis apparentibus futuræ, ex prima quarti, cap. proprio, cito fugiendum ſuadeo. Tertium obſeruandum eſt, vt quis caueat à conuerſatione cum infectis. Etiam ne quis mutet ſe ab aëre ſano ad infectum, neque tangantur panni, maximè linei vel lanei, qui portati fuerint à loco infecto. Quartum, vt ille qui præſeruari cupit, nullos viſitet infirmos, & multorum fugiat congregationes.

Quòd ſi modus fugiendi non fuerit, ad res non naturales redeo. His ergo ſi quis quemadmodum oportet vtatur, & iuxta quod eſt ad ea neceſſitas in ſingulis corporibus in quantitate & qualitate, res conſeruant naturales in ſua habitudine, & generales illis fiunt, roboratúrque corporis ſanitas vſque ad horam naturalis corruptionis. Si autem aliter quàm oportet quis illis vtatur, corpus à naturali egreditur habitudine fiúntque diuerſarum ſpecierum ægritudines. Vſus autem horum ſex iuxta vnumquodque corpus erit adhibendus: vt ſi corpus temperatum eſt, regimen illi eligatur tempe-

ratum

ratum in omnibus prædictis. Si verò distemperatum ſit corpus in omnibus, regimen eligatur ad oppoſitum, tantum à temperamento diſtans, quantum corpus à temperamento diſtare cognoſcitur: niſi fortè eandem & eiuſdem gradus velles diſtemperatam conſeruare habitudinem: quoniam lapſi corporis naturaliter à temperamento per ſimilia fit conſeruatio, vt tertio Artis docet Galen. Ipſius autem ad temperamentum reductio per contraria fieri non ambigimus. Quoniam autem aer quocunque alio nos aptior eſt immutare, de ipſo loqui incipiam.

Eligatur igitur aer ſecundum diuerſitatem complexionum proportionatus: ita vt ſi corpus ſit temperato humidius, tantum declinet aer ad ſiccum à temperamento, quantum ipſum corpus eſt temperato humidius. Quod ſimiliter in aliis ſeruetur diſtemperantiis: excepta ſicca, quæ in caſu venit conſeruanda. Quod intellexit Galenus primo de differentiis febr. cap. 3. vbi inquit, Quæcunque igitur corpora humida videbamus, mox omnimodo ſiccare conabamur: quæ verò ſicciora, naturam antiquam in his cuſtodiebamus.

Generaliter igitur eligatur aer ad siccũ & frigidum declinans, maximè in æstate: qui si non possit naturaliter talis reperiri, artificialiter præparetur & rectificetur, spargendo in camera & tota mansione odorifera frigida & sicca: sicut sunt sandali, rosæ cum aqua rosata, canfora, & aceto. Item poma odorifera & pyra: & facere suffumigium ex corticibus ipsorum depilatorum. Item spargere folia vitis & salicis, aut facere suffumigia ex ladano, thure, ligno aloes crudo, ambra, musco, costo dulci, storace, sandaracha, gariofilis, & huiusmodi. Item spargere violas, flores, nenufaris, & huiusmodi.

Fiant flabellationes & euentationes, neque teneatur aer tota die reclusus, sed stante claritate aeris, aperiantur fenestræ ad septentrionem propriè, stante domo in loco alto eleuato & mõtuoso, maximè stante vento septentrionali: quoniam ventus ille aptus est resistere putrefactioni, frigidus enim est & siccus, rectificans aerem corruptum & pestilentialem, vt secunda primi, doct. secunda, cap. de Naturis ventorum: & Auẽzoar tertio Theisir, tractatu 3. cap. 1. Eligatur domus spaciosa aeris liberi: & si possent haberi riuuli aquarum per eam decurrentes, esset

esset vtile. Teneatur bene munda ab omnibus infectionibus: sicut sunt herbæ quæ dimittuntur putrefieri in domibus, & similia fœtentia. Permittantur intrare radij solares: maximè mane per horam vel duas post solis ortum (stante tamen aere claro non turbido) non solum in æstate, sed etiam hyeme.

Si non possunt haberi fenestræ versus septentrionem, eligantur ad orientem, aut ad occidentem: quoniam meridionales sunt deteriores venti: vt secunda primi, doct. secunda, cap. 8. & Auenzoar cap. allegato. Portetur pomum odoriferum in manibus.

Si verò sit pestis tempore hyemis, rectificetur aer, faciendo ignem in cameris & aliis partibus domus cum lignis iuniperi, vitis, salicis, lauri, arboris rosarũ, & huiusmodi. Ignis enim omnem aerem pestiferũ rectificat: Propter quod Hippo. docuit Athenienses in pestilentia ingentissima succendere ignes magnos per vicos in ciuitate, & circa eam: quapropter ab ea liberi euaserunt, vnde eidem statuam auream erexerunt, & ab eis pro Deo cultus est. Portetur etiam pomum odoriferum ex calidis odoriferis, vt infrà dicetur. Mediis verò temporibus,

medio vtendum est regimine. Cauere similiter oportet à balneis & stuphis, quæ regimen aeris ingredi manifestum est, licet inter euacuationes naturales possit etiam computari.

Circa cibum & potum quinque generalia considerantur, scilicet quantitas, qualitas, hora, ordo, & modus præparationis vel artificij. Quantitas duplex est, scilicet continua & discreta. Continua quantitas cibi & potus est, quæ in vna exhibetur vice, & illa conueniens est, cùm ex ipsa non prouenit magnitudo in pulsu & paruitas in anhelitu: quæ penes multa debet attendi. Primò penes quietationem naturalis appetitus, scilicet cùm cibus assumptus remouet appetitum. Secundò penes naturalem stomachi sensationem. Cibatio enim conueniens est, quæ stomachi excludit grauitatem & tensionem: sicut potus conueniens est, qui in stomacho non natat nec fluctuat. Cibi enim mensuratio est secundũ vsum & virtutem, cum ipsum recipit, qui ei grauamen non afferat, hypochondria non tendat, neque inflet, & rugitum faciat, neque natet: non accidat ex eo nausea, caninum desiderium, aut casus appetitus: neque ingenij pigritia, neque somnie

somnietas, nec ipsius sapor in ructibus post tempus reperiatur: quoniam cùm post longum tempus sapor cibi assumpti in ore repertus fuerit, erit deterius.

Nullus enim est cibus ita bonus, qui propter eius nimiam quantitatem non possit effici malus. Propter quod dixit Auicenna tertia primi, cap. de Regimine eius quod comeditur & bibitur: Ex cibo nullus ita replendus est, vt non sit ibi locus superfluus: sed ab eo remouendus, reliquiis desiderij adhuc in anima remanentibus. Hæ enim reliquiæ famis post horam destruuntur. Qui similiter potus quantitatem cum voraci effusione recipit, suæ sanitati inimicus efficitur. Contrà: Auicenna prima quarti, cap. de Cura febris pestilentialis, dicit: Qui viriliter agunt super illud, & comedunt violenter, absoluuntur & viuunt: & necesse est eos restaurare super cibum: ergo quantitas cibi aucta est vtilis. Respondetur, quòd illud intelligitur in regimine curatiuo pestis, in quo egent frequentiore exhibitione cibi & minoris quantitatis, quia virtus debilitata est, & debet cogi ad comedendum: quia eorum appetitus est prostratus: & hoc regimen simile est curæ venenorum. Et sic responde ad

argumentum, negando consequentiam: non enim præcipitur, vt augeatur quantitas supra illud quo indigent.

Quantitas autem discreta est vt, bis in die comedamus (secundum Auicen.) aut de duobus diebus ter, scilicet vna die semel, & altera bis, scilicet mane & vespere, vsus tamen & consuetudo in hoc obseruari debent.

Qualitas verò cibi duplex est: prima scilicet & secunda. Prima scilicet, vt non sint cibi multum calidi, neque excessiuè humidi: sed potius temperati, parum ad frigidum & siccum declinantes.

Qualitas verò secunda est, vt non sint cibi nimis grossi, neque multum subtiles, nec faciliter inflammabiles & putrescibiles, sed sint boni nutrimenti, paucarum superfluitatum, facilis digestionis, quibus naturalis calor facilè possit dominari. Cauendum similiter à nimia ciborum diuersitate in vna mensa: quoniam ipsa à duabus impedit partibus. Vna est propter diuersitatem eorum in digerendo: alia quia plus ex vno cibariorum comeditur, quàm ex alio: vt dicit Auicenna tertia primi, cap. de Regimine eius quod comeditur & bibitur. Vbi similiter inquit: Et nihil quidem deterius

terius est, quàm diuersa cibaria simul adiungere. Præterea in comedendo, tempus prolongare. Cùm enim postremum aduenit nutriens, primum iam incipit digeri: & sic partes in digerendo non similantur. Sunt tamen cibi diuersificandi secundum temporum diuersitatem, ita vt hyeme sint cibi multi nutrimenti, fortis soliditatis, æstate verò econtrario.

Variare etiam oportet cibos secũdum complexionum diuersitatem: ita vt melancholicis dentur cibi multum humectantes & parum calefacientes, cholericis frigidi & humidi: illis verò in quibus sanguis generatur phlegmaticus, dentur cibi pauci nutrimenti, in quibus sit caliditas & subtilitas. Ille autem in quo generatur sanguis bonus & calidus, nutrientibus indiget frigidis & pauci nutrimenti, vt inquit Halyabbas 5. theoricæ. Hoc tamen intellige, quando dictas complexiones ab vlteriore lapsu præseruare volueris, aut versus temperamentum reducere.

Hora autem cibi conueniens est, vt qui in naturalibus non est impeditus operationibus, non comedat nisi postquàm aduenerit naturalis appetitus, dicente Auicenna tertia primi. cap. de

Regimine eius quod comeditur & bibitur. Oportet præterea ne aliquis comedat nisi post desiderium: neque in hoc tardetur cùm ebullierit, nisi fuerit mendosum, vt ebriorum desiderium & habentium fastidium: quoniam tollere famem, stomachum putridis replet humoribus. Et subdit parum pòst: Et omnes qui volunt sanitatem custodire, non comedant aliquid, nisi desiderium fuerit certum, & stomachus & superiora intestina à primo nutriente fuerint euacuata. Quod enim in corpore est deterius, est nutriens, super nutriens, quod non est digestum, mittere.

Ordo etiam in cibariis debet obseruari: ita scilicet vt ea quæ subtiliora sunt, & ad digerendum faciliora, præponantur contra communem obseruantiam, vbi communiter præmittuntur assata & huiusmodi. Neque post cibum labilem debet comedi cibus valde grossus: quoniam ex lubrico trahentur partes cibi grossi ante digestionem: sed post labilem oportet accipere medium in facilitate digestionis & eius difficultate: nisi fortè quis esset multum famelicus, aut stomachũ haberet naturaliter calidum, aut vbi esset stomachi laxitas; quia tunc

liceret

liceret aliquantulum ſolidiora præponere, & ad digerendum parum difficiliora.

Malitia autem artificii eſt, ſicut quādo lac permiſcetur cum ſinapi, aut cum rebus acetoſis, vel piſces cum lacte, aut comedere cibaria in quibus ingreditur ſanguis animalium, poſt orizum cum lacte. Similiter ponere in ferculis oleum, quod ſtetit in vaſe æneo: & comedere carnes aſſatas ſuper prunas ligni reſinæ, aut comedere aſſaturas, quæ poſt aſſationem fuerint coopertæ: de quibus dicit Auicen. ſexta tertij, cap. de aſſaturis & carne cooperta quòd acquirunt ex tali coopertura venenoſitatem ſæua efficientem accidentia. Mala etiam maſticatio ad hanc malitiam præparationis reducitur.

Particularis autem ciborum & potuum conſideratio eſt, vt euitentur omnia cibaria ſuperfluè humida, cum caliditate debili, ad digerendum difficilia, groſſæ ſubſtantiæ, oppilatiua, dulcia multum, facilè putreſcibilia, & huiuſmodi. De quorum numero ſunt panis de milio, panico, melica, & de frumento corrupto vel tineato, aut collecto in locis peſtilentialibus, vbi aer fuit infectus, qui panis non eſt bene coctus nec bene fermenta-

tus: omnia cibaria de pasta azyma, rizum, omnia genera leguminum, quibusdam exceptis, de quibus infrà. Carnes bouinæ, vaccinæ, ceruinæ, hircinæ, arietinæ, & animalium omnium decrepitorum, auium aquaticarum, porcorum, & columborum, nisi in quantitate modica. Pisces palustres propriè magnorum corporum, squamis carentes, maximè qui sint putridi aut putrefactioni propinqui, & omnia cibaria multæ vnctuositatis & pinguedinis. Et herbata impinguata: sicut sunt turtæ, artetellæ & similia.

Sapores etiam dulces qui cum cibis comeduntur, vt sapa vini, scilicet mustum coctum, &c. Et sapores acuti, sicut sinapi, piperata eruca & huiusmodi. Similiter confectiones calidæ & humidæ: vt pineatum, diasatyrion, & huiusmodi. Pastilli etiam non laudantur, siue in testula præparentur, siue in ollis coopertis fiant. Et de numero prædictorum sunt fructus humidi: sicut cerasa, mora, ficus, persica, vuæ recentes humidæ, pepones, & huiusmodi, nisi in quantitate modica. Similiter omnia genera tuberum & fungorum, castaneæ, nuces rancidæ & antiquatæ, & generaliter omnia habentia superfluam humiditatem cum

calidi

caliditate debili, vt suprà, siue sint naturaliter talia, siue ex artificio. Interiora etiã animaliũ grossorum, excepto hepate laudabilium animalium, de quibus suprà.

Panis verò eligatur ex optima farina frumenti, tempore, & in loco sano collecti, ab omnibus immundiciis bene depurata, non omnino à partibus furfureis spoliata, optimè pinsatus & fermentatus, ac pauco sale conditur, bene coctus, vna permanens nocte, & non comedatur calidus, sicut à furno extrahitur: cum quo licet plura medicinalia vtilia possint permisceri, quia tamen communissima est materia, sine qua vix viuere licet, eum absque vlla alterius rei mistione, duxi conficiendum.

Carnes laudabiles sunt capones, gallinæ, pulli, fasiani, perdices, cuniculi, lepores, capreoli, capreti, mutones iuuenes, & huiusmodi. Aues etiam paruæ in nemoribus degentes, sicut sunt griuæ, turdi, merulæ, & huiusmodi, exceptis passeribus. Agnorum etiam paruorum carnes conuenire possunt. Obseruetur tamen circa earum comestionem, vt calidæ sint: quoniam quando comeduntur refrigidatæ, acquirunt malitiam. Cuius contrarium accidit in carnibus hœdi:

sunt

ſunt enim comedendæ poſt earum effumationem & euaporationem.

Eligantur igitur carnes prædictæ ex animalibus ſanis, quæ vſa fuerint nutrimento laudabili & eligantur potius nigra quàm alterius coloris. Eorum etiam pars dextra leuior eſt (ſiniſtra tamen melior)& maſculina quàm fœminina: & illa quæ adhæret oſſibus eſt digeſtibilior. Caro mammillarum eſt boni nutrimenti: teſticulorum verò caro melior eſt aliis: & pedes animalium quadrupedum domeſticorum, meliores ſunt aliis partibus eorum. Oportet etiam vt in his conſideretur ætas dictorum animalium, vt ſcilicet non ſint decrepita, neque etiam generationi nimis propinqua. Similiter conſiderentur loca paſcuorum: quia ſi nutrimentum eorum fuit laudabile, ſunt conuenientiora. Conſiderentur ſimiliter eorum exercitia: quia animalia quæ multum exercentur ſunt laudabiliora (cæteris paribus) Ex pullis autem gallinarum abiiciantur colla & capita: quoniam deducunt ad cæcitatem, vt inquit Auenzoar primo Theyſir, cap. de Debilitate viſus. Cerebrũ autem prædictorum animalium non multum laudatur, nocet enim ſtomacho, efficit

nauſeam,

nauſeam, & delet appetitum. Si comedatur ſuper cibum, facit vomitum. Minus tamen malum cerebrum eſt illud, quod ex volatilibus accipitur, propriè montanorum. Poſſent autem carnes prædictæ decoqui in aqua, & in earum brodio fieri fercula conuenientia ex infraſcriptis. Aut aſſari & farciri cum modico pinguedinis vituli, aut porci iuuenis non rancida. Fercula autem quæ in prædictarum carnium brodio fieri poſſunt, ſunt ſicut ſemula, amygdalata, far, hordeum excorticatum, amydum (maximè in his qui ventrem habent lubricum) taglierini de paſta fermentata, qui apud aliquos vocantur menueti, & apud Catalanos vocantur macharon auenata, colatura furfuris, quæ fit ſcilicet capiendo duos aut tres pugillos furfuris frumenti, & infundere in debita quantitate aquæ calefactæ: facta reſidentia, abiiciatur aqua cum eo quod natat ex furfure: & coquatur reſidentia cum brodio carnium, aut cum lacte amygdalarum, aut aqua & oleo communi: aut colare dictam reſidentiam cum petia bene munda, & coquatur colatura, vt ſuprà. Cicera etiam & brodium ipſorum propriè, & cicerculæ apud aliquos poſſunt conuenire. Ex herbis

bis laudantur borrago, buglossa, acetosa inter cæteras, quæ nobis vulgò dicitur exiuola, ab Vltramontanis autem vocatur aygreta vel salieta, calendula, melissa, endiuia, atriplices, portucala, lactuca, blitum, spinachia, cressones, senetiones, mentha, petrosillum, fœniculum, & huiusmodi. Cucurbitæ etiam si debitè præparentur, bulliendo scilicet prius eas cum cidoniis, & eiecta prima aqua bullitionis, coquendo eas in brodio pingui, addito modico origani, agrestæ, & seminis fœniculi possunt ministrari. Possunt etiam fieri fercula ex vitellis ouorum recentium, cum agresta & brodio, & apud nos vocatur brodium granatum. Magis tamen laudantur oua per se, quàm cum alio cibo. Est tamen multum aduertendum, ne sint per decoctionem indurata. Posset similiter fieri ferculum ex pane infuso in aqua calida per diem, vel noctem: postea remota aqua natante exprimatur, & coquatur in brodio, & iste vocatur panis mutatus.

De caseo autem & lacte apud eos qui consueti sunt eo vti, non multum vituperatur, ex sano tamen animali receptus: maximè qui medius existit inter nouum & antiquum: licet aliquibus in casu magis

gis placeat nouum exhibere, nisi fortè essent aliquæ aliæ dispositiones, propter quas concedi non posset. Similiter vti possumus seracio non superfluè salito: similiter lacte acetoso extracto butyro & aqua lactis etiã tempore æstatis. Hora tamen conuenientior ad comedendum caseum, est circa finem cibi, & in fine eius.

Pisces autem quibus cum minore trepidatione vti possumus, sunt marini, de medio sale, dummodo non sint corrupti, vel corruptioni propinqui. Tonina bene à salsedine spoliata, quæ pinquis sit, non rancida. Pisces similiter aquarum fluuialium, sicut sunt trutæ, lucij, temoli, friciæ, & huiusmodi. Pisces etiam parui petrosi aquarum fluuialium sunt conuenientes, & possunt præparari, coquendo scilicet super craticula, & aspergendo super eos oleum oliuarum, & in fine post perfectam coctionem apponere modicum cinnamomi, & succum citrãguli, vel agrestam, vel acetum, aut aliquid huiusmodi. Aut coquantur in vna parte vini, & altera aquæ: aut in vino puro albo. Et quando bulliunt, possunt cum eis misceri aliqua ex herbis suprascriptis, addito modico croco, & cinnamomo, ac gariofillis. Cauendum tamen

est.

est,ne super forte exercitiũ comedantur.

Sapores autem qui cum prædictis comeduntur carnibus, diuersificantur secundum temporum diuersitatem. Æstate enim fiunt cum agresta, aceto, citrangulis, limonibus, vino granatorum, vel citoniorum, aut berberorum, succo acetosæ prædictæ, aut succo capreolorum vitis: & cum eis aliquãdo ponitur saccharũ & cinnamomum, ad eorum frigiditatem & acuitatem reprimendam. Aliquando cum prædictis pistatur hepar caponis vel gallinæ, & fit salsamentum bonum. Hieme verò & autumno addãtur succis prædictis cardamomum, galanga, coriandrũ præparata, & similia. Multa alia possunt fieri salsamenta Sed nostris temporibus modos gulæ, & totius epiglottidis ac meri apud omnes (etiam non anatomistas) sine doctore clarè cognoscimus innotescere.

Fructus verò quibus cum minore suspitione vti possumus, sunt vuæ passulæ, & etiam aliæ vuæ non recentes, humidæ in principio cibi: nuces recentes vino ablutæ, & zuccharo aspersæ. Pruna, cappares bene à salsedine depurati: citranguli, granata, citonia similiter in fine cibi, & huiusmodi, in modica tamen omnium

nium

nium quantitate. Et si quis ficubus, nucibus & foliis rutæ simul mistis vteretur, capiendo ficum, nucem, & duodecim folia rutæ omni mane, esset bonum bezoar contra omne venenum. Potus autẽ conueniens est, vt eligatur vinum rubeum, vel album, clarum, bene maturum, non multum potens, neque multum dulce, quod limphetur secundum vini potentiam, & bibentis consuetudinem ac dispositionem. Euitetur aqua turbida, similiter vinum turbidum & ruptum, acutum vel amarum corruptioni paratum, quod est in itinere, vel ad sanctum Antoniũ prope Rippolas proficiscatur: mali etiam saporis, vel odoris, in quo gustantis animus non delectetur.

Quantum verò ad somnum & vigiliam, procuranda est dormitio nocturna & matutina. Fugere oportet diurnam dormitionem (nisi fortè in casu malæ dormitionis nocturnæ.) In quo casu liceret dormire per mediam horam, vel per horam, dummodo esset longè à pastu assumpto per duas horas ad minus, capite debitè eleuato, & reliquis partibus personæ debitè coopertis. Dormire enim in die malum est, & ad malas præparans ægritudines: quoniam generat

ægritudines humectãtes, rheumatiſmos, corrumpit calorem, indurat ſplenem, laxat neruos, efficit pigritiam, debilitat appetitum, & generat febres & apoſtemata frequenter. Ille tamen qui conſuetus eſt, non debet ſubitò interrumpere, ſed paulatim: quoniam non minus periculoſum & difficile eſt conſuetudinem quàm naturam permutare. Situs autem ad dormiendum conuenientior eſt, vt ſi quis quærat facilitatem deſcenſus cibi à ſtomacho, iaceat primò ſuper latus dextrũ. Si verò diuturniorem moram cibi in ſtomacho appetat, ſicut qui debilem habet ſtomachi digeſtiuam, dormiat ſuper ſiniſtrum: vt Auic. xiij. tertij. cap. de Curatione debilitatis digeſtionis. Situs tamen generalis eſt, vt quis primò ſuper dextrum iaceat latus, & cùm excitatur ſuper ſiniſtrum ſe reuoluat. Reſupinè verò dormire nocet: quoniam materias ad poſteriora facit declinare, quæ retinentur, & per ſuos non incedunt canales naturales, qui ſunt ab anterioribus, ſicut nares, palatum, & ſimiles. Super ventrem verò inchoare dormitionem, conuenit ei qui habet digeſtiuam debilem: deinde ſuper ſiniſtrum, & poſtea dextrum: licet dixerimus de ſtatione ſuper ſini

ſiniſtrum latus. Non enim inconuenit ſitus diuerſos reſpectu diuerſorum eodem modo operari. Dormire autem ſuper vacuitate nocet. Somnus verò temperatus in hora ſua omnes operationes naturales vitales & animales fortes efficit: vt tertia & ſecunda primi. Generaliter nimius ſomnus, & nimia vigilia nocent: Somnus & vigilia (inquit Hippocrates Aphoriſmo ſecundo) vtraque magis modo facta, malum.

De motu autem & quiete dicendum, quòd debent ſecundum complexionum & habitudinum corporum, quæ eas ſequuntur diuerſitatem variari. Qui enim calidæ ſunt complexionis, ſi ſuperabundanti exercitio vtantur, faciliter eorum calor augetur, nocétque illis, virtutes debilitantur, febres emergunt, calorem eorum naturalem extraneãdo, maximéq; ſi eorum complexio cum caliditate ſit ſicca. Quòd ſi tales magis ad quietẽ decli nauerint, eorum temperatur complexio naturalis, fiúntque eorum corpora ſaniora & fortiora. Quæ verò corpora frigidę ſunt complexionis, melius eſt vt exercitio paulò ampliore vtantur: excitatur enim calor eorũ, & augetur, fitque in numero naturalium facientium ſanitatem,

ac temperatus efficitur: maximéque si cum frigiditate complexionis dominante iungatur humiditas. Sícque obseruandum est in omnibus aliis non naturalibus rebus. Aduertendum tamen est de dicta complexione phlegmatica: quia si esset abundantia phlegmatis in venis, aut in alio membro, cui non est periculum. Si multiplicetur exercitium, superfluitates liquefacere facit congregatas & coagulatas, & decurrentes præcipitat ad aliquod membrorum nobilium, & illud debilitatur, totum quoque corpus simul infrigidatur & humectatur. Ideo dictum est, vt paulo ampliore exercitio vtantur, & non multum ampliore. Ista est sententia Haly abbatis quinto Theoricæ, cap. de Diuersitatibus exercitij, vbi subdit, necessitatem exercitij esse propter tria. Primum, vt naturalis calor expergefiat & augeatur, qui confortatus, cibos fortius trahat, velociúsque digerat, illos quoque membra suscipiant. Secundum est, vt porositates aperiantur, superfluitatésque corporis dissoluantur. Tertium, vt propter ipsum membra indurescant, & confortentur in suis actionibus, fiántque impassibiliora ab alterantibus causis. De quo etiã dicit Fulgẽtius, Exer-

citium

citium est humanæ vitæ conseruatio, caloris naturalis lima & excitatio, virtutum roboratio, superfluitatum consumptio, temporis lucrum, ocio inimicum, iuuentutis debitum, & senectutis gaudium. Et subdit, Ille igitur solus ab exercitio abstineat, qui sanitatis gaudio vult carere. Auerrois verò septimo Colliget, inquit, Exercitium temperatum conseruandi sanitatē mirabilis causa existit. Et Auicenna tertia primi, doctrina secunda, cap.1.inquit: Plurimum regiminis cōseruationis sanitatis est, vt nos exercitemur. Qui enim ad exercitiū conuertuntur æquale & in hora sua, non egent medicaminibus quæ necessaria sunt ægritudinibus materialibus, & quæ eas sequuntur. Propter quod inquit Rhasis 17. Continentis, quòd in quadā peste ferè omnes fuerunt mortui, præter venatores, qui cōuenienti vtebantur exercitio. Et 4. ad Almansorem inquit, Sanitatem conseruari bonitate mēsurationis motus & quietis. Galenus verò 2. aphoris. super 48. aphoris. inquit, Exercitium vtile est: commouet enim naturalem calorem, & validas facit quæ in corpore sunt virtutes naturales, vitales & animales. Adeò ergo vtile existimatur exercitium, vt sine eo sani

tas conseruari non possit, nisi fortè quis frequenti medicinarũ vsu potiretur, aut fricationibus locum exercitij tenẽtibus, dicente Auicenna tertia primi, doct. secunda, cap.1. nullum esse nutrientium in potentia, quod secundum eius totalitatem in substantiam nutriti possit conuerti: imò à quocunque aliquid resecatur superflui, quod natura per se nõ potest euacuare, & nisi euacuetur cum medicinis venenosis, quas proculdubio naturæ ferre est molestum, aut resoluatur per exercitium, aut fricationes locum eius tenentes, congregabuntur superfluitates illæ, aut current ad aliquod membrorum principalium, & horrendas causabunt ægritudines. Intellige tamen sanè de exercitio scilicet tẽperato: quia exercitiũ mediocritatem excedẽs inflammat, & si multũ superfluat, resoluendo pro certo infrigidat.

Quies verò (inquiunt Auicen. secunda primi, doc. secunda, cap.12. & Haly abbas 5. Theoricæ, cap.12.) semper est infrigidans, propter priuationem viuificationis caloris, & propter constrictionem quæ est suffocans & humectãs, & propter defectum resolutionis superfluitatũ. Subdit tamen Halyabbas, vbi suprà, quòd aliquando quies calefacit, quãdo scilicet in

corpore dominatur mala complexio calida intantum, vt qui ab eo dissoluuntur vapores, acuti & fumosi sint: tunc si motus ei fiat temperatus, dissoluitur superfluitas illa calida cum facilitate: si autem requie vtatur & ocio continuo, vapor ille concluditur acutus qui dissoluebatur à corpore, congregátque & genera parit ægritudinũ, maximéque cum aër est frigidus. Species verò exercitij, etsi plures sint, vnusquisque tamen potest exerceri secundum exercitium sibi magis cõsuetum. Laudantur deambulationes & in iuuenibus lucta & ludus paruæ sphæræ & similia. Quòd si contingat, vt non possint esse exercitia corporalia, sint saltem mentalia: sicut cantare, legere historias morales seu theologicales, & huiusmodi. Tales enim delectationes animales sunt causa, vt virtutes ministrantes vegetatiuæ potentiæ fortiores reddantur ad resistendum ægritudinibus & earum materiebus. Exercitij verò quantitas laudabilis est vsque ad sudorem exclusiuè, plus & minus, secundum corporum diuersitatem, vt suprà dictum est.

In casu tamen est corpus prius mundificandum (si sit repletum) deinde temperatè exercendum, & hora conuenien-

ri, quæ est, quando stomachus suam perfecit digestionem. similiter hepar & venæ, & vt alterius cibi & hora iam aduenerit, & vt corpus sit mundificatum à superfluitatibus vrinæ & egestionis: & corpus, vt suprà, non sit repletum malis humoribus, quos exercitium in corpus diffunderet. Melius tamen est corpore pleno quàm inanito & vacuo vti exercitio: similiter calido & humido, quàm cum infrigidatum & exiccatum. Diuersificatur etiam exercitium in hora secundum temporum diuersitatem: quia melior hora in Vere est iuxta meridiem, & in domo temperata. In æstate verò oportet ipsum præcedere, ita scilicet vt fiat mane. In hyeme autem tardetur vsque ad noctem, nisi sit quod prohibeat, & prius est locus calefaciendus, deinde ambulandum. Cauendum est autem à laboriosis exercitiis propriè sumpto cibo immediatè: quoniam prohibent digestionem, aut sunt causa corruptionis cibi in stomacho. Superfluum enim exercitium inflammat: & si multum superfluat, calorem naturalem debilitat resoluendo, vnde corpora pesti efficiuntur paratiora, & aliis ægritudinibus. Hæc de motu & quiete sufficiant. Inanitionem similiter & reple

pletionem non minus euitare debemus. Corpora enim quæ malis plena ſunt humoribus, & quorum ſuperfluitates non conſumuntur, vt decet, ſed augmentantur per ocium & quietem, & illa quæ aſſiduant coitum & balneum, ſunt illa quæ de facili à peſte mutantur & epidemia, inquit Raſis 17. Continentis, 6. cap. Procurandum eſt igitur, vt naturales euacuationes ſint ſecundũ quod oportet: quæ ſunt egeſtiones vrinæ, munctiones quæ à palato & naribus defluunt, fluxus hæmorrhoidum & menſtruorum: cum quibus etiam naturalibus euacuationibus balneum & coitus numerãtur, teſte Halyabbate 5. theoricę, cap. 1. Si enim hæc omnia fuerint ſecundũ quod oportet, ipſa erunt vtilia: ſi verò à naturali ordine, quantitate, aut qualitate remota fuerint nocent, & morbos generant, ſecundum illius exceſſus naturam. Nam ſi retineãtur egeſtiones, colica fit paſſio, teneſmus, torſio & anguſtiæ in ventre, defectus appetitus, animæ turbatio & ſubuerſio, cholerarum vomitus, inteſtinorum & ſtomachi ventoſitas generatur. Si autem augeatur egeſtionũ euacuatio, virtus diſſoluitur & debilitatur. Si vlterius augeatur virtus, caſui appropinquat: & ſi quod eua-

cuatur cholericũ eſt, vlcera excitantur in inteſtinis. Vrina cum egredi prohibetur, difficultas cauſatur vrinæ & eius aduſtio in veſica, renibus & meatibus. vrinæ dolores, & inde vlcera procreantur. Si autẽ amplius mediocri vrinæ fiat emiſſio, ſitis clamoſa ſubiũgitur, virtus debilitatur & proſternitur, corpus quoque deſiccatur. Sed quæ ab ore & naſo emittũtur ſuperfluitates, ſi vltra conſuetum retineantur, capitis dolores, oppilationes, vertigines, ſtupores, aliæve ægritudines cerebri generantur: ampliore autem facta emiſſione, vigiliæ ſuccedunt, lenitas, faciei exiccatio & oculorum, ac his ſimilia. Laborandum eſt igitur, vt prædictæ naturales euacuationes ſint ſecundum naturalem curſum, ſaltem artificialiter: quod intellexit Gal. 1. de Differ. febr. cap. 3. dum dixit: Quæcunque verò ſuperfluitatibus erant plena purgationibus ſanabamus: oppilationes autem aperiebamus, & expurgabamus, &c. Et quoniã ſpermatis emiſſio quædam exinanitio eſt, quæ in cuſtodia ſanitatis neceſſaria eſt quod fecit natura ad fouendam animalis ſpeciem, cum non potuerit in indiuiduo cõſeruari, dignum duxerunt auctores inter naturales euacuationes coitũ computare. Verum multi non

ti non ad ſanitatem, neque ad ſibi ſimile procreandum (qui ſunt eius fines naturales & intellectuales) eo vtuntur, ſed ſolum ad ſenſualem libidinem & delectationem, omiſſo penitus intellectuali iudicio: quos beſtiales licet appellare, cum iudicium æſtimatiuæ virtutis (quod nobis & beluis commune eſt) iudicio intellectus (quod ſoli homini conuenit) præponere non vereantur: de quibus intellexit Plato, loquens de tranſmigratione animarum. Homo enim per rapinam efficitur leo, per concupiſcentiam porcus, & ſic de reliquis. Neque arbitrandum eſt, tam vilem fuiſſe dicti Platonis conſiderationem, vt illi imponitur, vt crederet animas exeuntes à corporibus humanis intrare corpora beſtiarum. Dicendum eſt igitur, quòd coitu ad fines prædictos vtendum eſt moderatè. dimiſſio enim in aſſuetis aliquando ad graues perducit ægritudines: vt Halyabbas 5. theoricæ, cap. 36. Et Gal. 6. interiorũ penul. & etiam fin. cap. & Auicen. ſecunda tertij, cap 11. Ex coitu etiam ſuperfluo non minora, imo maiora, grauiora & ad corrigendum difficiliora cauſantur accidentia, locis colligenda allegatis. Temperatus autem coitus, qui fit tempore quo aliæ expurgantur

gantur superfluitates, alleuiat corpus, & præparat ipsum ad augmentum, & quandoque per ipsum expelluntur cogitationes dominantes, & acquiritur audacia, & domatur ira superflua, & acquiritur in moribus grauitas, & confert melancholiæ & pluribus aliis ægritudinibus. Alia quoque facit iuuamenta ex xxiij. cap. colligenda. nocet tamen super repletione, similiter super inanitione, licet inanitio sit deterior, infrigidato similiter corpore magis, quàm calefacto. Hora conueniens est, qua consueuerunt aliæ superfluitates expelli, cõpleta digestione stomachi hepatis & pro parte venarum: neque potest præcise hora limitari, imo diuersa est, secundum hominũ naturam diuersam: neq; coeundum est, nisi natura incitante, propter spermatis multitudinem, non propter sensuales cogitationes, quæ ad hoc inordinatè moueãt. Ea propter dixit Gal. interiorum 6. fin. cap. Volens abstinere à venere, cesset cogitare circa actum venereum: quoniam frequens veneris cogitatio stimulat ad venerẽ. Quod de egestionibus, vrinis, munctionibus, & emissione seminis dictum est: idem de hæmorrhoidum ac menstruorum fluxu & balneis, alisque euacuationibus naturalibus in-

tel

telligere oportet. Assuefaciendum est igitur corpus emissioni superfluitatum naturalium quæ sunt in eo: & si plus quàm deceat fiant, reprimantur. Defectus enim & superabundantia ad easdem ducunt differentias: inquit Gal. 3. Artis.

Animæ verò accidentia secundum eorum diuersitatem corpus nostrum diuersimode possunt immutare. Quædã enim sunt quibus calor repentè interius concentratur, quædam quibus cum hoc circa cor ebullit: quædam propter quæ subitò ad exteriora mandatur: aliqua verò quæ in principio rei calorẽ concentrant, deinde in circumferentia totum corpus inflammant. Quæ omnia dinumeranda putaui, & sunt hæc: ira, gaudium, cura, tristitia, stupor, timor & verecundia. Ira secundum Auic. in libello de Viribus cordis, est motus ad expellendum lætitiam, & quæ veræ delectationi conuenientia sunt. & dixit Halyabbas quinto theoricę, cap. vlt. Ira est sanguinis cordis ebullitio, naturalísq; motus caloris, & ad exteriora exitus; semel subitóque, ad vlciscenda quæ nocent. Quãdo enim superabundat, calefacit & exiccat corpus, choleram multiplicat rubeam, ita vt aliquãdo ex ea, scilicet ira, febris generetur ephemera; & si

in

in corpore ſint humores ad putreſcendū ſeparati, febres generantur putredinis, ſecundum naturam illorum: & ſi multum ſuperfluat ira, calor naturalis debilitatur, tremor quandoque accidit: & ſi vlterius augeatur, defectus ſequitur, & inde mors cauſatur. Eſt autem ira accidens conueniens hominibus frigidarum cōplexionum, dummodo non fiat vltra modum: calorem nanque naturalem commouet ad exteriora, cum quo etiam ſanguinem mittit arterialem, forti motu & veloci, & naturalem efficit totius habitudinis colorē: & caro immutata prius augetur, quia ſanguis à venis egreditur, & in membris reſidet. Gaudium autem ſecundum Auic. cap. allega. eſt delectatio quædā. Omnis autē delectatio eſt apprehenſio aduentus propriæ perfectionis ab aliqua virtute apprehenſiua: ſicut in ſenſibus apprehenſio dulcis & ſapidi guſtus: & apprehenſio victoriæ iraſcitiuæ virtutis: & apprehenſio alicuius vtilis contingentis æſtimatiuæ & opinatiuæ virtutis. Omnis autem perfectio ſeu etiam delectatio eſt naturalis alicui virtuti, & ecōuerſo: omnis nanque perfectio alicui virtuti eſt delectatio ei, &c. Secundum verò Halyabbatem, vbi ſupra, Gaudium eſt naturalis exitus calo-

ris

ris ad corporis exteriora, eiúsque diffusio paulatim facta. Huius est animá confortare, & calorem naturalem in omni corpore, & humores temperare, & augere sanguinem propter temperantiam naturalis caloris, & corpori facere corpulentiam: ideóque omnibus conuenit corporibus temperatis, nisi quòd quando semel subitúmque fit, aliquando interficit, propter dispersionem & dissolutionem naturalis caloris. Legitur quòd Hames in nimietate gaudij, quod subitum ei superuenit, periit. Idem de plurimis mulieribus Græcorum, quæ cum crederent viros suos in Troiano bello defecisse, cum eos improuise & inopinatè vidissent, statim præ nimio gaudio spiritibus à corde diffusis interierũt. Titus etiam Vespasiani filius cum patrem suum creatum imperatorem intellexisset, grauissimam incidit in ægritudinem: quod præuidens Hippocrates, veniens ex Athenis domum suam sapientissimus, præmisit nuncium, qui ipsum Hippocratem cæcum nunciauit: vt eo dolore domesticorum suorũ superflua mitigaretur lætitia. Tristicia verò est naturalis caloris ingressus ad corporis interiora paulatim intantũ, vt quandoque febrem afferat ephemeram

ram

ram & si multum perduret omnia calefacit membra: & quandoque perducit ad hecticam, & si corpus sit frigidæ complexionis, extinguitur calor, conuersione ipsius ad interiora. Tristicia enim omnibus est nocens corporibus, & illa subuertens maximéque frigida & sicca: stupefacit etiam & naturam corrumpit habẽtis: Ethic.3. Exterminat quoque & immutat corpora à naturali consistentia, vt 3. Artis. Spiritus etiam tristis (inquit Salomon in prouerbiis) exiccat ossa: lætus verò floridã vitam ducit. Timor verò est ingressus caloris naturalis ad interiora propter fugam animæ ab aliquo nocente & exasperante: cum naturale sit animam à nocentibus & subitantibus, quæ non consueuit timere & fugere. Verecundia autem & stupor fiunt ingressu naturalis caloris ad interiora, regressúque simul subito ad exteriora. Calor enim à verecundia mouetur primum totus simul subitò, quemadmodum accidit tempore pauoris, fugiens ab eo quod verecundatur, debilitatis causa: deinde roborat illum cogitatio, & ad exteriora reducit simul, vnde & color tempore verecũdiæ rubescit. Et licet aliqui dicant, quòd verecundia corpora minime conueniat: in aliquibus

tamen

tamen ægritudinibus conferre poteſt: propter quod dixit Auic. quarta primi cap. 1. quandoque etiam confert ſedere cum eo à quo verecundatur, & quem erubeſcit: quoniam ægrum prohibet à rebus quæ ei nocent.

Cura autem eſt ingreſſus caloris ad corporis interiora aliquando, aliquando autem egreſſus. Intrat autem cùm deſperat de quibus ei cura eſt: exit verò, cùm adipiſci ſperauerit. Oportet autem eum, qui continuo & diuturno vtitur gaudio cogitationem quoque immiſcere rebus, ne fortè, vt ſuprà, naturalis calor præ nimio gaudio diſſoluatur. Mirabiles enim videmus effectus ex animæ paſſionibus fieri: aliquando enim ad mortem deducunt ſubitam, & aliquando à grauibus ægritudinibus repente ad ſalutem: quemadmodum accidit Tito prædicto, quem peritus medicus fecit multum ad iram prouocare, quæ vt ſuprà expellit lætitiam, & ea quæ vere delectationi ſunt conuenientia, taliter quòd ſuo fortificato calore ſtatim liber effectus eſt. Simile narrat Valerius Maximus lib. 1. tit. de Miraculis, de quodam athleta milite, qui dum eſſet mutus, & victoriæ præmium ei eriperetur, vehementi ira comotus, liber

vocalis euasit. Quod etiam timor efficere potest. Videmus enim plures in paroxysmo quartanæ timore agitatos, liberos à quartana transire. Dicendum tamen est de ipsis animæ accidentibus, sicut de cæteris non naturalibus rebus, quòd inter extrema vitiosa medium laudabile sit: Cæteris tamen paribus, conuenientius est ad gaudium & lætitiam, quàm ad alias passiones animales declinare. Inter quas timor de peste & fortis imaginatio super eam sunt in casu cæteris animæ passionibus deteriores. Sola enim imaginatio fortis & timor de peste facillimè deducũt ad pestẽ. Dicente Auic. quarta sexti naturalium particula, cap. 4. quòd fortis imaginatio non solùm propriũ corpus imaginantis, verumetiam alienum potest immutare realiter. De immutatione propria dixit sub his verbis: Nos autẽ dicimus ad summam, quòd ex anima solet cõtingere in materia corporali permutatio cõplexionis, quæ acquiritur sine actione & passione corporali: ita vt calor accidat nõ à calido, & frigiditas nõ à frigido. Propter quod Aristote. in libro de Causa motus animalium dixit, Alterant enim phãtasiæ & sensus & meditationes. Sẽsus enim statim sunt alterationes quædam existen-

existentes: phãtasia autem & intelligentia habent rerum virtutem. Aliquo modo enim species intellecta calidi aut frigidi, delectabilis aut tristabilis, talis existit, qualis quidem & rerum vnaquæque. Quare subdit Auicē. loco allegato, quòd forma quæ est in anima, principium est eius quod contingit in materia: sicut forma sanitatis quæ est in mente medici, est principium sanitatis quæ accidit infirmo. Vnde subdit, Attende dispositionem infirmi, cùm credit se conualescere, aut sani, cùm credit se ægrotare: multoties contingit ex hoc, vt cùm corroboratur forma in anima eius, patiatur ex ea ipsius materia, & proueniat ex hoc sanitas aut infirmitas. Et hæc est actio efficacior quàm id quòd agit medicus cum omnibus suis instrumentis & mediis.

Ponit exemplum, quòd propter hoc quis potest ambulare super trabem quæ est in media via, sed si sit super aquam profundam loco pontis, non ambulabit super eam, eo quod imaginatur in anima eius forma cadendi vehementer impressa, cui obedit natura eius, & virtus membrorũ eius, & obediunt eius contrario, scilicet ad exigendum & ambulandum, ergo cum esse formarũ impressum

fuerit in anima, & constituit animæ quod habet esse, continget sæpe materiam pati ab eis & vt habeant esse. Et potest pro isto adduci experimentum, de quo Auicenna dicit secundo, doct. secunda xiiij. cap. scilicet de motibus & quietibus animalibus. & Aristot. vij. problematum, problemate viij. scilicet de eo qui intuetur comedentem acria, in cuius ore acredo percipitur, & stupent dentes. Et sicut in famelico aspiciente comedentem, à quo fluit saliua. Et intueri res rubeas, nocet habenti fluxum sanguinis. Et in habente citrinam icteritiam, iuuat intueri res citrinas. Et vidēs mingentem cupit commingere. Neque ab alio fieri hæc cognoscimus, nisi ab imaginatione prædicta. Plura alia possent adduci, ad probandum imaginationē fortem posse corpus imaginantis realiter immutare. Sed hæc tibi sufficiant. Quòd autem fortis imaginatio possit alienū corpus à corpore imaginantis immutare, realiter expressa est sententia Auic. quarta particula sexti naturalium, allegato cap. vbi inquit: Multoties autem anima operatur in corpore alieno sicut in proprio: quemadmodum est opus oculi fascinantis & existimationis operantis &c. Et subdit: Tunc non est

est mirum, si anima nobilis & fortissima transcendat operationem suam in corpore proprio, vt cùm non fuerit demersa in affectum illius corporis vehementer, & præter hoc fuerit naturæ præualentis constantis in habitu suo, sanet infirmos, debilitet prauos, & contingit priuari naturas, & permutari sibi elementa, ita vt quod non est ignis, fiat ei ignis: & quod non est terra: fiat ei terra, & pro voluntate eius contingant pluuiæ & fertilitas &c. Et subiungit, quòd materia multo plus obedit animæ quàm contrariis agentibus. Pro quo etiam potest adduci experimentum, de quo dicit Auic. secunda primi, doct. ij. allega. cap. scilicet de coeuntibus fortiter imaginantibus super aliqua specie: quia si tunc fiat conceptio, illud quod tunc generatur habet vestigia & impressiones illius formæ tempore coitus imaginatæ. Ea propter dicunt aliqui, quòd quando filij alicuius mulieris assimilantur marito suo seu patri putatiuo, quandoque sunt ex adulterio concepti: fortis enim timor aduentus viri proprij, cùm mulier coit cum alio, causa est quandoque vt similitudo mariti sic in coitu imaginata imprimatur in filio tempore talis imagina-

tionis concepto. Alia possunt poni experimenta, sicut illud de gallina ouis incubante. Si coram ea ponatur serpens incarceratus in amphora, & tandiu moretur, donec adueniat tempus quo pulli egredi debent, in hoc casu non pullos, imo serpentes ex ouis conceptos inuenies: quod non apparet posse ex alia caussa prouenire, nisi à forti imaginatione gallinæ super serpentem. Simile potest suaderi de pauone ouis incubante linteo albo circundata, durante tempore dictæ incubationis: omnes enim pauones albi effecti reperientur. Si ergo, vt suprà, fortis imaginatio potest alienum corpus immutare, quanto magis fortis imaginatio super pestilentiam cum forti timore mortis poterit corpus proprium imaginātis ad ipsam alterare? Hæc de animæ accidentibus, & toto regimine sex rerum non naturalium sufficiant.

Regimen medicinale præseruatiuum.

REgimen autem medicinale, quod à peste præseruat, triplici completur intentione. Prima corpus à superfluitatibus mundificat, si mundificatione indigeat. Secunda malæ est complexionis alteratio. Tertia medicinas ministrat Bezoardicas. Primam & secundam inten-

tionem tetigit expresſè Galen. 1. de Differentiis feb.cap.4.in quo agens de febre peſtilentiali, ponit modum ab ea præſeruandi,& inquit: Et nos hæc præſcientes, incipiente conſtitutione; quæcunque humida videbamus corpora, mox omnimodo ſiccare ſtudebamus: quæcuque verò ſicciora, in iis naturam antiquam cuſtodiebamus, quæcunque verò ſuperfluitatibus erant plena, purgationibus ſanabamus: oppilationes autẽ pororum aperiebamus & expurgabamus, &c.

Et ſexto de Reg. ſanitatis dixit idem Galenus: In quo corpus fuerit mundum de vtraque ſpecie corruptionis ſanguinis,ſcilicet quanti & qualis(non faciendo diſtinctionem ipſius ab humoribus aliis) non poterit contra eum epidemia. Pro cuius primæ intentionis complemento conſideretur, ſi corpus phlebotomia, vel Pharmacia, aut vtroque indigeat. Quia ſi corpus ſit ſanguineum, aut in quo retineatur aliqua ſanguinis euacuatio conſueta,ſicut per nares aut per hæmorrhoidas aut menſtrua &c.aut ſit corpus habens nimiam humorum plenitudinem cum ſanguinis dominio,vel multa ipſius cum eis miſtione, aut ſi omnes inuicem dominentur æqualiter: tunc conuenit,

ante aeris corruptionem, incipiente ſcilicet conſtitutione peſtifera, vt ſecundùm quod oportet fiat phlebotomia: eſt enim communis humorum euacuatio. Non tamen laudatur, quod apud aliquos domeſticum eſt & familiare, vt quolibet lunari menſe circa plenilunium fiat phlebotomia. Si verò non dominetur ſanguis in dicta plenitudine, aut non ſit miſtus cum aliis humoribus, vel parum, digerantur humores dominantes (ſi digeſtionem expectare poſſunt) deinde euacuentur. Stante igitur aliquorum humorum repletione aut plurium, propter quos neceſſaria ſit euacuatio, aduerte primò, an antequam dentur ſyrupi ad digerendam materiam propriam ſit vtile præmittere lenitiuum, propter multam fæcum indurationem & retentionem, aut fortè eſſet opus dare minoratiuum, vbi ſcilicet eſſet magna humorum plenitudo, quibus ſtantibus, niſi lenitiua & fortè minoratiua præcedant, ſyruporum virtus in eis ſuperfluitatibus deperderetur multum, quare debilius agerent. Fiat ergo primò clyſtere lenitiuum, ſi (vt dixi) ſint fæces retentæ. Deinde ſi non ſit multa repletio, detur lenitiuum, quod educat ſuperfluitates communes

quæ

quæ in ſtomacho ſunt & inteſtinis, ſicut vnc. j. aut drac. x. caſſiæ nouiter extractæ in bolo: aut diſſoluatur cum aqua endiuiæ vel huiuſmodi, aut dabis ſic: R. Caſſiæ nouiter extractæ, diaprunis non ſolutiui ana drac. v. cum ſucchary fiat bolus: & ſi non vis in bolo, diſſolue cum aqua endiuiæ aut bugloſſæ, vel huiuſmodi, & detur per horam ante prandium, vel ante cœnam, aut facias lenitiuum ex caſſia & diacatholicone, vel cum manna ſolo, aut cum prædictis.

Et ſi vis facere decoctionem ſatis communem, facias ſic: R. Prunorum, iuiubarum, ſebeſten ana numero quatuor aut ſex, liquor, paſſularũ ana vnc. ſemis, capil. veneris recentium, violarum, bugloſſæ, ordei ana m. ſem. aquæ libr. j. fiat decoctio vſque ad conſumptionem duarum partium: poſtea coletur, & in colatura diſſoluatur caſſiæ nouiter extractæ, ſyrupi violati ana vnc. j. & bibat per horam ante cœnam vel ante prandium: aut in ea diſſolue drac. x. vel vnc. j. ſem. mannæ granatæ.

Et ſi oporteat aliquid educere, quod non ſit de materiebus communibus, imo de propriis, quas tu intendis poſt lenitionem per ſyrupos digerere, ſicut in

corporibus multum repletis, in quibus dubitas de aliquo graui accidente, nisi à principio materiam prædictam minores: tunc rebus prædictis potes addere drac.j.vel ij. solutiui bene correcti: sicut est diaprunis solutiuum, aut electuarium de succo rosarum vel huiusmodi, si materia, quam intendis euacuare, sit cholerica: & adde & minue de eo solutiuo secundum materiei multitudinem, corporis naturam, euacuandi aptitudinem, tempus anni &c.

Et si materia sit phlegmatica, pone agarici drac.sem.vel drac.j. & diaphœniconis drac.j.vel semis:aut electuarij Indi, aut huiusmodi, cum lenitiuis prædictis. Si sit melancholica, cum cassia, & diacatholicone, vel cum diacatholicone solo, pone drac.j.confectionis hamech, & exhibe plus & minus de prædictis secundū exigentiam, vt suprà. Facta autem lenitione prædicta, aut etiam minoratione (si fuerit necessaria) redi ad digerendum: & considera quis sit humor dominans in tali corpore, & superabundans: quoniam si fuerit cholera, facies illius digestionem cum syrupo acetoso simplici, vel de endiuia, violato, de cichorea, vel de granatis, de succo acetosæ, de acetositate

tositate citri, de succo endiuiæ, de agresta & huiusmodi: cum aquis conuenientibus, sicut est aqua endiuiæ, cichoreæ, portulacæ, cucurbitæ, solatri, vermicularis, violarum, vmbilici veneris, rosarum, lactucæ, acetosæ, & huiusmodi, ponendo scilicet vnc. j. semis syruporum prædictorum, aut vnius ipsorum, cum vnc. iij. aquarum dictarum, aut alicuius earum. Accipe exemplum. R. Syrupi acetosi simp. vnc. j. syrupi de endiuia vnc. semis: aquarum cichoreæ, endiuiæ, acetosæ ana vnc. j. misce pro vna dosi, capiat in aurora, continuando, donec sit materia digesta, quæ ex vrina laudabili in colore, substantia, sedimine, & aliis contentis bene dispositis manifestabitur. Neque obseruetur corruptela, quæ apud multos modernos, nimis vulgata est, ita scilicet, vt in syrupis non excedatur numerus ternarius. Apparentibus autem signis digestionis, exhibe medicinam euacuatiuam, vt infrà.

R. Rheubarbari boni & electi drac. ij. spicæ scrup. j. vel scrup. semis, incidantur minutim, & irrorentur cum modico vini maluatici. Postea infundãtur in sufficienti quantitate aquæ endiuiæ, aut aquarum apij & endiuiæ, eas prius bulliendo: aut

in aqua

in aqua lactis, ſecundum tuam intentionem: & ſtent in infuſione per horas decem, aut duodecim. Poſtea fortis fiat expreſſio, in qua diſſoluantur mannæ granatæ drach. x. diaprunis ſolutiui drach. j. ſemis, ſyrupi violacei vnc. j. & fiat potio, quæ accipiatur per horam, vel duas ante diem, cum regimine debito & lauatiuo ſecundum opportunitatem, facta ſcilicet operatione medicinæ. Hæc eſt medicina pro nobilibus, in qua potes addere ſolutiuum, & minuere ſecũdum exigentiam, vt ſuprà: & ponere loco diaprunis electuarium de ſucco roſarum, aut aliquid huiuſmodi. Et ſi in ſero operationis medicinæ egeat clyſteri lauatiuo, aut mane ſequente, fac. Similiter ſi fuerit euacuatio copioſa, dabis in craſtinum ſaccharum roſatum cum aqua endiuiæ in aurora, aut ſyrupũ roſatum, vel aliquid huiuſmodi. Pro pauperibus autem facias ſic: R. Diaprunis non ſolutiui, caſſiæ nouiter extractæ ana vnc. ſemis, electuarij de ſucco roſarum, diaprunis ſolutiui ana drac. j. vel drach. j. ſemis, aut duas, ſecũdum exigentiam, vt ſuprà: dando etiã lauatiuum poſt complementum operationis. Si verò materia digerenda ſit phlegmatica, digeratur cum ſyrupo

rupo de eupatorio, vel de hyſſopo, de duabus radicibus, melle roſato, ſyrupo de biſantiis, vel acetoſo compoſito, aut oxymelle ſimplici, vel compoſito, vel ſyrupo de praſſio: cum aquis hyſſopi, betonicæ, ſaluiæ, calamenthi, ſcabioſæ, maioranæ, capillorum veneris, menthæ, ſerpylli, origani, aut cum aqua mellis, ſecundum Meſue, miſcendo vt ſuprà, ſcilicet vnc. j.s. ſyruporum, aut alicuius ipſorum cum vnc. iij. aquarum prædictarum, & perſequeretur dando ſyrupos, donec materia ſit digeſta. Si eſſet materia miſta cum cholera, permiſce ſyrupos, qui digerunt phlegma, cum eis qui digerunt choleram, & aquas cum aquis, & habebis intentum. Digeſta autem materia phlegmatica euacuetur ſic: R. Agarici albi leuis & frangibilis ſcrup. iiij. vel vnc. j. ſemis, gingiberis ſcrup. ſemis, ſpicæ, ſalis gemmæ ana gr. iiij. incidantur minutim, & inuoluantur in vnc. j. oxymellis, poſtea infundantur in ſufficienti quantitate aquæ mellis ſecundum artem, aut aquæ lactis caprarum, per horas decem. Poſtea facta forti expreſſione, in ea diſſoluatur caſſiæ nouiter extractæ vnc. j. diaphœniconis, electuarij Indi maioris ana drach. j. & fiat potio, quæ capiatur

hora

hora, qua aliæ capi debent medicinæ, obſeruando etiam regimen conueniens, & dando poſt operationem lauatiuum, vt ſuprà dictum eſt in aliis: & pro correctiuo in craſtinum medicinæ, detur drach. j. theriacæ: & ſi vis, potes pro ſolutiuo, loco ſcilicet diaphœniconis, vel electuarij Indi ponere hieram Nicolai, vel benedictam: aut euacuare cum pilulis aggregatiuis Meſue, dando ſcilicet drachmam vnam loco medicinæ, plus & minus, vt ſuprà ſecundum exigentiam. Et ſi materia ſit miſta ex cholera & phlegmate, pone rheubarbarum & agaricum ſimul in infuſione, cum ſuis vigorantibus, & permiſce alias medicinas adinuicem, & diuerſifica eas ſecundum diuerſum modũ miſtionis choleræ cum phlegmate. Si autem materia ſuperabundans ſit melancholica, digeratur cum ſyrupo de epithymo, vel de thymo, vel violato, aut de fumoterræ, & huiuſmodi, cũ aquis fumiterrę, bugloſſæ, borraginis, tamariſci, ſcolopendriæ, florum geniſtæ, & huiuſmodi. Solutio autem fiat cum diacatholicone, diaſena, confectione hamech vel hiera Ruffi, aut pilulis de fumo terræ, vel cum pilulis Indis, & huiuſmodi, quòd ſi velles facere

medicinam cum decoctione conuenien-te, facias sic: R. Polypodij electi drach. ij. corticum myrobalanorum Indorum, e-pithymi, senæ ana drach. j. thymi, sum-mitatum tamarisci ana vnc. iij. passula-rum vnc. semis, scolopendriæ, florum violarum & buglossæ ana m. semis, a-quæ libr. j. fiat decoctio, donec consu-mentur duæ partes: postea coletur, & in ea dissoluatur diacatholiconis, cassiæ no-uiter extractæ ana vnc. semis, confectio-nis hamech drach. j. semis, syrupi viola-cei vnc. j. & fiat potio, quæ accipiatur ma-ne cum regimine & lauatiuo, vt suprà. Et si materia melancholica sit mista cum phlegmate, aut cum cholera, permisceas medicinas digerentes, aut euacuantes choleram, aut phlegma cum eis quæ e-uacuant melancholiam, vt suprà de aliis dictum est. Factis autem purgationi-bus debitis, teneatur venter lubricus, & bene dispositus, vt saltem semel, aut bis in die habeatur beneficium ventris. Quòd si non possit fieri naturaliter, fiat artificialiter cum clysteri leui, vt infrà. Recip. Pulueris succhari, mellis rosati ana vnc. j. semis, cassiæ extractæ vnc. j. olei communis, vel viol. vnc. iij. salis parum, cum duobus vitellis ouorum, & brodio

carnium

carnium, aut decoctione communi, fiat clystere ante prandium, vel ante cœnam, reiterando quando expedierit. Aut liniatur venter cum vncia vna, vel drach. sex mannæ granatæ cum brodio carnium, aut cum modica cassia & brodio prædicto, aut cum brodio & saccharo de Medera secum misto per mediam horam ante prandium. Et aliquando cum pilulis sequentibus, quas satis communes credo. R. Pilularum alephanginarum vnc. semis, rheubarbari electi drach. s. polypodij electi, senæ ana scrupul. j. agarici trochiscati scrup. ij cum melle rosaceo fiat massa pilularis, & si sit in æstate, pone alephanginas cum succo endiuiæ, & adde tamarindorum drach. sem. formentur cum syrupo violaceo, & accipiatur pro vna vice, per horam ante cœnam, interpolatis vicibus, aduertendo ne venter sit multum stipticus, & fæces induratæ; quoniam tunc possent pilulæ obesse, & ad febres deducere. Quare melius est (maximè in æstate) cum aliis prædictis ventrem lenire.

Secunda autem intentio, quæ est malæ complexionis alteratio ad oppositum, completur cum eis quæ eidem in complexione contrariantur: vt si sit calida, remo-

remoueatur cum eis, quæ feruorem ſanguinis remittunt: ſicut ſunt granata, citranguli, limones, agreſta, acetoſa, aquæ frigidæ alterãtes malam complexionem calidam, & reliqua ſimilia. Eodem modo in aliis malis complexionibus eſt agendum: vt ſcilicet per contrarium omnis mala complexio ad ſui naturam reducatur: intelligendo de mala complexione ſine materia, quia ſi eſſet cũ materia, ipſa prius deberet euacuari.

Tertia intentio completur poſitione medicinarum quarundam bezoardicarum, quæ ſcilicet omni veneno peſtifero ex ſui proprietate reſiſtunt. Inter quas quædam ſunt ſimplices, aliæ verò compoſitæ. Simplices ſunt, acetoſa, tormentilla, pimpinella, dictamnus, tunicum, ſcabioſa, bugloſſa, zedoariſſa, calendula: meliſſa, betonica, ſemen citri excorticatum, & huiuſmodi. Et licet quidam enumerent bolum armenum, & terram ſigillatam inter ſimplices medicinas: quia tamen non conferunt, neque miniſtrantur ſine aliis, vt viſum eſt in quæſtione, melius eſt inter compoſitas medicinas vtrunque computare. Compoſitæ multæ ponuntur ab auctoribus: verùm quia breuitatem operis ab initio polli-

citus ſum, ſolùm vtiliores & neceſſarias ſummatim colligam.

Prima medicina, in qua conueniunt omnes medicinæ auctores, eſt deſcriptio pillularum Rufi, de quibus dicit: Nunquam vidi aliquem bibentem hanc medicinam, qui non liberaretur & præſeruaretur à peſtilentia, & nunquam fuit inuenta medicina ſibi par: cuius hæc eſt deſcriptio: Rec. Aloes hepatici drach. ij. myrrhæ, croci ana drach. j. fiat maſſa pillularum cum vino, & capiatur ſcrup. j. vel drach. ſem. per horam ante exitum è domo, bono mane, & ſi acciperetur pillula vna ante cœnam per horam, non eſſet malum bibendo tamen poſt eius acceptionem, ſiue mane, ſiue veſpere, modicum vini lymphati, tantum ſcilicet, quantum capit os vnica vice. Aliqui moderni volunt, vt abluatur aloe, alij volunt alia addere. Ego tamen laudo, vt fiant ſicut ab antiquis ſunt expertæ: nouimus enim in aliqua determinata doſi cadere formam ſpecificam, quæ in nulla alia ab ea poterit comperiri. Si tamen quis timeret earum aſſumptionem propter aloem, quæ aperit venarum oriſicia, ſicut ſunt habentes hæmorrhoidas fluentes, aut mulieres quibus aliquando

ſuper

ſuperfluunt menſtrua:tunc addatur modicum bdellij ſubalbidi mollis: & ſi quis ex eo timeret raſuram in inteſtinis,addatur parum gummi tragacanthi. Hic eſt modus corrigendi eius malitiam Auicennæ ſecundo canone,cap.5. Et hæc eſt medicina,quam vocant in caſu communem, & potes in ea ampliare doſim vſque ad ſcrup.ij.vel drach.j. aduerte tamen, quia earum pillularum nimius vſus perducit ad febres,maximè in æſtate,& ſtante ventre ſtiptico.

Alia medicina non minus à doctoribus laudata, eſt hic puluis. Rec. Seminis citri excorticati,ſeminis acetoſæ,corallorum rubeorum finiſſimorum, been albi & rubei ana drach.j. ſem. gentianæ, radicum dictami, tormentillæ ana drach. ij. ſem. boli armeni, cinnamomi electi ana vnc. j. margaritarum electarum, fragmentorum rubini, ſapphyri, & hyacinthi, oſſis de corde cerui ana drach. j. ſandalorum omnium, ſeminis ocymi ana drachm. j. ſemis, fiat omnium puluis ſubtilis, & cribellatus: doſis eius eſt ſcrupul.j. aut drachm. ſemis pro vice mane ante exitum à domo per horam, bibendo pòſt, vel cum eo parum aquæ roſaceæ cum tertia parte ipſius de vino

albo odorifero. Si non placeret tibi in forma pulueris, facias in forma ſolida, vt infrà. R. Pulueris ſupraſcripti vnc.j. ſucchari boni diſſoluti in aquis roſarum & acetoſæ quantum ſufficit. Fiat confectio in morſellis, de quibus accipiatur vnus pro vice antequam quis exeat à domo, bono mane, bibendo pòſt tantum vini lymphati, quantum capit os vnica vice: & capiatur alius morſellus per duas horas ante cœnam: vt ſuprà.

Alius puluis optimus.

R. Radicum tormentillæ, doronici, dictami, ſandalorum rubeorum ana drach. j. boli armeni ſubtiliſſimè triti vnc. ij. raſuræ eboris, ſpodij, corticum citri mundati ana drach. ſemis, margaritarũ ſplendidarum ſcrup. ij. fragmentorum rubini, granatæ, hyacinthi, ſapphyri & ſmeraldæ ana ſcrup. j. radicum anthoræ, oſſis de cor de cerui ana drach. ſemis. fiat omnium puluis ſubtilis & cribellatus: & ſi quis adderet raſuræ vnicornu ſcrup. ſemis, eſſet perfectiſſimus. Poteſt ex eo capi ſecundum modum pulueris prædicti quantum ad horam, & quantum ad doſim, quantum etiam ad formam, ſiue in puluere, ſiue in forma ſolida.

Poteſt

Poteſt etiam fieri electuarium quod eſt perfectiſſimum, ſic: R. doronici, zedoariæ, ſeminis baſilici, macis, croci, ca. pil. veneris ana drach. j. oſſis de corde cerui, hyacinthi, ſmeraldi, ſapphyri ana ſcrup. j. margaritarum electarum drach. j. foliorum auri numero vj. ſyrupi de pomis, de corticibus citri ana vnc. ij. aquarum florum violarum & acetoſæ ana quantum ſufficit, ſucchari ſecundæ decoctionis vnc. iiij Coquantur ſimul ſuccharum cum ſyrupis & aquis prędictis vſque ad conuenientem glutinoſitatem: deinde addantur ſpecies ſupradictæ ſubtiliter pulueriżatæ & cribellatæ, addendo in fine drach. ij. rheubarbari electi ſubtiliter pulueriżati & infuſi in vino maluatico per vnam noctem, cum ſcrup. j. ſpicæ ſubtiliſſimè pulueriżatæ. Vltimò adde muſchi, ambræ ana gr. iiij & fiat electuarium bonæ miſtionis, quod ſeruetur in vaſe vitreo vel vitreato. Doſis eius ſit drach. j. ſemin. vel drach. ij. mane per tres aut quatuor horas ante prandium, bibendo poſt parum vini miſti cum aqua roſata.

Alia medicina laudata, eſt bolus armenus, & modus accipiendi ipſum eſt, vt diſſoluas ex eo drach. s. aut ſcrup. ij. cum vnc. ij. aquæ roſaceæ, & vnc. s. vini, & ex-

hibeas mane: licet possit etiam exhiberi in meridie & media nocte. Eodem modo potes exhibere terram sigillatam.

Mesue multum laudat tripheram Persicam in suo antidotario, distinct. iij. & potest ex ea capi vnc. semis, vel drach. vj. cum vnc. iij. aquæ sublimationis acetosæ calefactæ, addito modico sacchato in aurora, vel ante quàm quis exeat à domo. Reiteretur eius acceptio omnibus quinque diebus. Similiter potes vti theriaca bene fermentata: neque oportet vt eius dubites caliditatem, quoniam ipsa est temperata: refractæ enim sunt in ea qualitates contrariæ simplicium ingredientium, & ad vnum medium reductæ, ac ad vnam formam: ipsa enim præseruat eum qui vtitur ea ab occursu pestilentialium. Dosis eius scrup. ij. aut drach. j. per sex aut septem horas ante cibum, bibendo post modicum vini lymphati cum aquis prædictis, scilicet rosarum, vel acetosæ, aut cum aliqua ex aquis prædictis. Elige igitur ex suprascriptis medicinis tam simplicibus, quàm compositis, quas volueris: quoniam sunt omnes multum probatæ, & ab auctoribus medicinæ laudatæ: & potes aliquando vna, & quandoque alia vti

ſecundum imperium tuæ voluntatis.

Reſtat ponere deſcriptionem pomi odoriferi, quod tempore peſtis in manu portatur, vt aërem corruptũ, qui per anhelitum attrahitur, habeat alterare, & ſpiritum viuificare. Cuius hæc eſt permiſtio. Rec. Ladani electi vnc. j. pulueris corticum citri exiccatorum in vmbra & ſeminum eius ana drach. j. croci, camphoræ ana drach. ſem. ſandalorum citrinorum, roſarum rubearum ana ſcrupulos ij. pulucrizatis omnibus, conficiantur cum ſucco ocymi, & fiat pomum, quod portetur in manibus, & ſæpe odoretur. Aut pulueres prædicti ligentur in ſindone, & portentur in manu ſæpe olfaciendo. Si tempus ſit hyemale, pone cum aliis prædictis in pomo zedoariam: imo ſi de ea teneas fruſtum in ore, valet multum: item adde moſchum, ambram, & alia odorifera calida. Si vis multas pomorum odoriferorum deſcriptiones, accipe ex antidotario Montagnanæ. Laudatur ſimiliter ad eandem intentionem, ſi ſingulo mane antequam quis è domo ſua exeat, lauet manus ſuas & faciem ex aceto & aqua roſata: item portare in manu ſpongiam in ipſis infuſam. Alia quoque multa poſſent ordinari ad præ-

ſeruãdum à peſte. His tamen paucis ſum contentus.

De regimine curatiuo.

Regimen curatiuum triplici complectur inſtrumento, ſicut & cæterarum ægritudinũ cura perficitur: diæta ſcilicet, pharmacia, & chirurgia. Quandoque ſtante cauſa debili, ad perfectè curandum ſola ſufficiet diæta (eam ab aliis quinque non naturalibus rebus minimè diſtinguẽdo) quandoque duo ſufficiunt: aliquando oportet omnia tria miniſtrare inſtrumenta. Primum obſeruare oportet ea quæ ſuprà diximus de aëre in regimine præſeruatiuo: mutando tamen infirmum de vna camera in aliam bene mundificatam & irroratam, vt ſuprà. In qua etiam poſſunt ſuſpendi ſpongiæ infuſæ in aceto forti, & aqua roſacea. De cibo autem & potu, dico quòd oportet præintelligere illos duos modos febris peſtilẽtialis propriiſſimè dictæ, vt dictum eſt ſuprà. Quia aut febris eſt quieta exterius, lenta, cum paucitate putredinis, vel fortè nulla, & cum ſucceſſiua virtutis debilitate. Aut eſt cum multa putredine & inflammatione, vt ſuprà. Si primò, dico quod etiam à principio oportet exhibere paruos pullos aut paruas aues, alteratas tamen cum agreſta,

agresta, vel granatis, vel citrangulis & huiusmodi, & exhibere modicum vini cum quintuplo eius aquæ veri frigoris: & de hac puto intellexisse Rasim in diuisionibus, qui eam nominauit febrem quietæ caliditatis, & dixit, Ciba eos pullis assatis & vitello ouorum: & da eis in potu vinum album boni odoris, cui admistum sit quintuplum aquæ dulcis. Nota tamen sane, vt sit febris secundum modum dictum. Alterentur cibi eorum cum succo granatorum, cum limonibus, aut ci trangulis & huiusmodi, vt suprà dictum est. Si autem sit febris pestilentialis cum multa putredine, & magna ebullitione, virtute constante, tunc cibandi sunt cibis subtilibus, frigidis, desiccatiuis, acetosis, facilis digestionis, paucæ quantitatis: sicut sunt granata muza, acetum, agresta, grana berberorum, ribes, acetositas citri, limones, citranguli, seu arancij, & huiusmodi. Quando enim ista acetosa stiptica miscentur cum cibis, de quibus generaliter & in specie dictum est in regimine præseruatiuo, corrigunt malitiam ipsorum ciborum, & resistunt putrefactioni, & præseruant ab ea, appetitum excitant, ac calorem febrilem extingunt. Cibentur igitur cum mica pa-

nis abluta in aqua veri frigoris, & cum ſemula, farina ordei, & huiuſmodi, ſuper quæ fundantur acetoſa prædicta. Bibant aquam frigidam multam & ſubito: quoniam ſi paulatim & pauca pro vice exhibeatur, excitat caliditatem, & nocet. Si verò virtus debilitari incipiat, exhibeantur carnes pullorum, & vinum ſecundum modum prædictum. Reliqua dicta ſunt in regimine præſeruatiuo.

De phlebotomia autem, quæ eſt ſecundum inſtrumentum, dicunt aliqui, quòd facere phlebotomiam in febre peſtilentiali, in qua non conuenit, eſt error maximus, & maior quàm ſuum ſimile in aliis. Arbitror quòd illa, in qua non conuenit, eſt illa quæ eſt cum paucitate putredinis lenta, &c. de qua ſuprà. Econtrà verò illa, in qua conuenit, eſt illa, in qua magna eſt ebullitio & multa putrefactio in humoribus. Vide canones de ea poſitos in regimine præſeruatiuo ſuperius poſito.

Quantum verò ad tertium inſtrumentum, ſcilicet medicinarum exhibitioné, ſunt diuerſæ poſitiones. Aliqui enim dicunt, quod in principio febris peſtilentialis, oportet dare medicinam ſolutiuam.

Et

Et fundant ſe ſuper eo quod dixit Auicen.cap.de Cura febris peſtilent. vbi inquit: Et oportet vt incipiatur in ea ad euacuandum. Adducunt ſimiliter verba vltima Hippoc.in aphoriſ.xxij.primę particulæ, vbi concludit, quòd quando materia eſt furioſa, debemus euacuare ante digeſtionem. Sed quia materia febrium peſtilentialium eſt furioſa, igitur in ea concludunt debere fieri purgationem in principio. Alij dicunt, quòd in principio non debent dari medicinæ ſolutiuæ, ſed ſolum lenitiuæ,& fundãt poſitiones ſuas ſuper illud, quod dicit Auicen. vbi ſuprà, in principio cap. Summa curationis earũ eſt exiccatio.& dicunt, quòd per exiccationem Auicen. intellexit adminiſtrationem quorundam canonum vniuerſaliũ, qui in principio febrium putridarum miniſtrantur, de quibus expreſſe dicit Auicen. prima quarti, cap. de Cura putrid. in generali, & poſt phlebotomiam præcipit fieri ſolutionem ventris ſubtilem, proprie ſi fuerit illic ſiccitas, cum aqua hordei & pauco alciracoſt.id eſt manna pauco:vel aqua hordei cum ſyrupo acetoſo. Neque mireris, ſi permiſceat ſyrupũ acetoſum cum aqua hordei:cũ dixerit in prima quarti, cap. de dando in potu aquam

hordei

hordei & ſyrupum acetoſum. Et aggregare aquam hordei & ſyrupum acetoſum ſimul eſt illaudabile: quoniam corrumpit aquam hordei ſecundum plurimum. Nam ex his verbis Auicennæ potes ſolutionem colligere, quam neque à Gentili neque ab alio expoſitore accipies, ſcilicet quòd ſi danda ſit aqua hordei, detur quod de ea eſt magis ſubtile: quoniam aqua hordei in qua partes corpulentæ hordei multum ingrediuntur, non debet cum ſyrupo prædicto miſceri: talis enim apta eſt ex tali miſtione corrumpi & acetoſari. Dixit enim de ea Galenus quarto Simplicium pharmac. diſtinct.iij. cap.3. quòd ptiſſana hordei faciilimè aceſcit. Sed aqua hordei ſubtilis & leuis decoctionis non prohibetur, vt ſuprà, permiſceri. Deinde ſubdit Auicenna vbi ſuprà: Et ſi natura non fuerit lenis, adde, in eo quod ſit, ſicut ſiracoſt, & ſyrupus violatus, & ſit vltimitas lenificatio, non fluxus ventris, neque ſolutio laborioſa. Concludit hæc poſitio, quòd per exiccationem intellexit Auicenna lenificationem, & canonum prædictorum vniuerſalium adminiſtrationem, non ante euacuationem cum medicina ſolutiua. Circa hanc materiam reperies mul-

tas opiniones hæſitantes. Solue tamen eas ſecundum modum dictum de phlebotomia, dicat Gentilis quicquid velit cum ſociis ſuis, dico quod apparentibus ſignis, quòd peſtilentialis ſit lenta, quieta, cum nulla vel pauca putredine, cum multa tamen malitia ſubiectiuè exiſtente in ſpiritu cordis, aut etiam in humiditatibus eius: tunc ratione huiuſmodi, miniſtrare medicinas euacuatiuas, aut facere phlebotomiam eſt error maximus. Sed in ea oportet miniſtrare medicinas bezoardicas ſcriptas in regimine præſeruatiuo, alterantes, reprimentes, miſturas cordiales, & epithemata alterantia & confortantia, &c. de quibus infrà dicitur. Dices forte contra, quia in omni peſtilentiali oportet facere phlebotomiam & ſolutionem ventris, cum dixerit Auicenna de Cura febrium peſtilentialium: quòd ſumma curationis earum eſt exiccatio, & ſubdit: Et hoc per phlebotomiam & ſolutionem ventris. Verum quia ipſe Auicenna fecit copulatiuam, ad cuius veritatem oportet ambas partes veras aſſe, videtur quod in omni peſtilentiali debeat fieri phlebotomia, & miniſtrari pharmacia, vel ſolui venter. Reſpondetur, quòd Auicenna

non

non locutus eſt logicè, ſed medicinaliter: licet enim vtrunque dixerit, præſupponit tamen, quòd ſtante putredine cum illa malitia, aliquando oportet facere phlebotomiam, aliquando dare euacuatiuam medicinam, cum dixit: Oportet vt incipiatur in ea ad euacuandum. Si materia vincens fuerit ſanguis, fiat phlebotomia, ſi autem humores alij, euacuentur: Et licet non expreſſerit, intellexit tamen quòd ſi non vincat ſanguis, neque etiam alij humores, ſed ſi ſit ſola malitia, vt ſuprà, quod neutrum iſtorum fieri debet. Quis enim tam debilis iudicij eſt, qui arbitretur debere fieri euacuationem, vbi non ſunt materiæ euacuandæ? Et reuera non eſt mirum, ſi frequenter in huiuſmodi peſtilentialibus facta phlebotomia, aut exhibita medicina euacuatiua, repente moriantur. Fiunt enim, vbi fieri non debent, vt ſuprà dictum eſt. Si verò cum malitia prædicta ſit multa putredo humorum, & inflatio vehemens, &c. tunc laudo modum quem dicit Gentilis de ſociis ſuis, de quibus dicit: Et ego vidi ſocios noſtros viros expertos, qui in praua peſtilentia dabant prima vel ſecunda vel tertia die vel quarta, quàm citius poterant, pharmaca

maca euacuantia, soluentia materias: quidam rheubarbarum, alij agaricum, alij turbith: & quandoque dabant medicinas istas vigorat[illegible] cum scammonea pauca, & cætera. Et dicit, quòd plures euaserunt per manus eorum, quàm per manus illorum qui procedebant cum lenibus lenientibus, & fundabant se super verbis Auicennæ suprà allega. scilicet, Et oportet vt incipiatur in ea ad euacuandum, &c. Sane tamen intelligit, vt suprà. Ego verò non laudo, vt expectetur tertia nec quarta dies: quoniam ante illud tempus, sæpe ægritudo hæc attingit statum & interficit. Obseruetur igitur documentum Hippoc. Inchoantibus morbis si quid videtur mouendum, moue. In statu verò silentium habere melius est. Statim igitur cum vocatus es à principio, exhibe aliquod ex bezoardicis supra scriptis in regimine præseruatiuo, aut da drach. j trochisci de camphora cum rob de citris, aut cum syrupo acetositatis citri, & aqua acetosæ vel rosarum, & hoc per quatuor horas ante pastum. Deinde considera signa prædicta, & si tu videris febrem lentam, de qua suprà, procede secundum modum prædictum, scilicet cum bezoardicis, confor-

rantibus, repressiuis,&c. & caue ne phlebotomes, neque pharmaciam tribuas, quia videbis malum successum. Si autem appareant signa multæ repletionis ac putredinis cum inflammatione, &c. tunc si videbis dominium sanguinis aut materiam multum mistam sanguini, vel etiam alios humores simul cum sanguine peccare æqualiter, vel quasi, tunc fac phlebotomiam copiosam: ipsa enim communis est humorum euacuatio: considerando tamen prius, si sit venter stipticus, tunc facies præmitti clystere lenitiuum. Obseruabis in ea illud, quod dictum est de regimine præseruatiuo. Quòd si non videris indigentiam phlebotomiæ, quia scilicet non sint conditiones prædictæ, sed sit aliorum humorum abundantia, &c. tunc post clystere exhibe minoratiuum, scilicet ex cassia vel diaprunis,&c. addita drachm. j. solutiui, sicut diaphœnici, electuarij de succo rosarum, vel diaprunis solutiui, plus & minus secundum canones positos in regimine prædicto: quos etiam obseruabis in ordinandis syrupis post prædictum minoratiuum. Recordare tamen semper, cum syrupo aut immediatè ante ipsum exhibere aliquid de cordialibus prædictis. Laudo

scru

ſcrupulos ij.trochiſci de camphora, quos potes in forma trium pilularum conficere cum aqua roſata, & exhibere ante potionem ſyrupi. Similiter non prætermittas ſemper ante cibum exhibere aliquem ex puluerībus cordialibus prædictis: vel ſaltem cum margaritis, corallis, & foliis auri. aut ſcrupulum j. dictorum trochiſc. de camphora, à quibus tamen (ſi ſit caſus appetitus) poteſt remoueri camphora Deinde facias epithema pro corde ſic: Rec. Aquarum roſarum, bugloſſæ, acetoſæ & meliſſæ ana vncias iij. vini maluatici vnciam j. ſemis, aceti vnciam ſemis, ſandalorum omnium, corallorum, vtriuſque ben al. & rub. roſarum rub. ana drach. ſemis, ſpodij, corticũ citri, fragmentorum rubini, ſmeraldi, granatæ & hyacinthi ana ſcrupulum j. oſſis de corde cerui, camphoræ, croci, ana ſcrupulum ſemis, muſchi, ambræ gran. j. vel ij. & potes addere & minuere de prædictis ſecundum exigentiam, miſcendo prædicta & infundendo peciã ex ſindone rubea, aut ex panno ſcarlatæ, quæ expreſſa applicetur regioni cordis. Aut ſi vis potes facere epithema ex aquis prædictis, aut ſola aqua roſata, candalis & camphora, vt docet Raſis

decimo ad Almanſorem: & potes hæc diuerſificare, vt tibi videtur. Item facias odoramentum ex aqua roſata cum modico aceti: & ſi non timeas dolorem capitis, potes addere modicum vini maluatici: & illud ſæpe olfaciat, ſpargendo per faciem & manus, & traſſendo anhelitum: & facias cameram ex aceto & aqua roſata & aliis odoriferis ſcriptis in regimine præſeruatiuo irroſare & ſpargere per eam. Flabellare ſimiliter & euentare, vt ſuprà dictum eſt, & vt olfaciat etiam pomum odoriferum ſuperius deſcriptum.

Ordinabis etiam miſturas cordiales, vt infrà. R. Conſeruæ roſarum, boraginis & bugloſſæ ana vnciam vnam. manus Chriſti perlati vncias duas, foliorum auri numero vj. cum ſyrupo de acetoſitate citri, vel de ſucco acetoſæ, aut aliquo prædictorum cordialium, fiat miſtura deaurata, de qua poteſt capere ſæpe per ſe vel cum aqua cocta. Aliqui & ferè omnes practicantes ponunt in dictis miſturis fragmenta & alia quæ ſub dentibus ſtrident: verùm quia horrent infirmi capere in tali forma, laudo talia poni in pulueribus, & quòd capiãtur in forma pulueris ante cibum ſuper primo cochlea

chleario cum brodio sui ferculi, aut inuoluantur in nebula balneata, vt suprà, aut in aqua cocta vel acetosæ: & si infirmus talia non abhorret, fac electuarium de conseruis multum laudatum in hoc casu, cuius descriptio est.

R. Conseruæ buglossæ, boraginis, rosarum ana vnciam vnam semis, doronici, ossis de corde cerui, hyacinthi, smeraldi, sapphiri ana scrup. semis, sandalorum citrinorum, puluis pentaphylli, ligni aloes ana drach. iij. succhari vnciam vnã, vini granatorum, syrupi de limonibus ana drach. v. foliorum auri numero vj. fiat electuarium seu mistura, qua vtatur vt suprà, longè tamen à pastu assumpto per duas aut tres horas. Et in omnibus non prætermittas vsum puluerum cordialium scriptorum in regimine præseruatiuo, quos vocauimus bezoardicas medicinas vt supra. Item potes ordinare pro confectionibus manus Christi perlatas, amarenatam, & similia. Item iulep cordiales pro siti, de limonibus, de granatis, violatum, & alios supradictos. Deinde ægritudine dante inducias ordinabis syrupos digestiuos. Postea euacuabis secundum modum superius dictum in regimine præseruatiuo.

Laborabis tamen quantũ poteris in corrigendis eorum accidentibus, inter quæ magis verendum eſt ſyncope.

Quando ergo videbis eos incurrere defectionem, aut lipothymiam, aut aliquid huiuſmodi, quæ ſunt diſpoſitiones præuiæ ad ſyncopim, ſuccurras cum fricationibus & ligaturis extremitatum dolorofis, propriè membrorum inferiorum, ſicut crurum, pedum ac coxarum, trahentium ad inferiora. Iube etiam patientem ponere pedes & manus in aqua calida: Detur fruſtum panis infuſum in ſucco granati & aqua agreſtæ. Olfaciat odorifera prædicta ex aqua roſata &c. Detur modicum ſyrupi de citoniis: aut drach. iii. vini antiqui cum vnc. j. ſemis aquæ infuſo modico pane, vt ſuprà.

Aliud accidens, quod eos valde infeſtat, eſt cõſtrictio anhelitus, quæ à tribus poteſt cauſis prouenire. Primùm à ſiccitate, ſcilicet quæ accidit lacertis anhelitus, quare ſpaſmantur: cui ſubuenitur, vngendo pectus cum humectantibus, ſimiliter & muſculos ipſum pectus mouentes, oleo ſcilicet violato, amygdalarum dulcium, de lilio & huiuſmodi. Secundò à materia deſcendente ad guttur, & cauſante præfocationem, & corrigitur

gitur cum eis quæ prohibent ſtrangulationem, ſicut abſcindentia catarrhum, & ipſum incidentia, qui iam ad pectus deſcendit cum gargariſmis: corrigitur etiã cum diuerſionibus ſuperius dictis. Tertiò poteſt fieri ex debilitate neruorum venientium ad membra anhelitus: & curatur æquatione complexionis, & vnctione colli cum frigidis & humidis, ſicut oleo violato prædicto, & infrigidatione partium ſtomachalium cum ſandalis, raſura cucurbitæ, & portulacæ cum oleo roſato, & potes facere ſic: R Olei roſati vnciam vnam, raſuræ cucurbitæ & portulacæ ana vnc. ſemis, ſandalorum omnium drach. j. miſce, & liniatur ſtomachus ante cibum.

Triſtitia verò eorum, quæ & anxietas dici poteſt, corrigitur cum eis quæ ſupradicta ſunt de aëre in regimine præſeruatiuo, quandoque curatur clyſteriis infrigidantibus, ſicut ex aqua citrulli, cucurbitæ, portulacæ cum oleo roſato. Vomitus eorum aliquando vomitu curatur, intromiſſione ſcilicet digiti in ore: quandoque exhibitione aquæ hordei ſcilicet vncias quatuor cum vnc. j. pulueris ſucchari, & vnc. ſemis mellis roſati colati, ante cibum, per horam tepidè, vel

exhibeatur ſyrupi acetoſi drach.j. aquæ calidæ vnc.iij.Deinde exhibeantur frigida ſtiptica, ſicut granata, citonia, & huiuſmodi:& ſi ſit vomitus choleræ nigræ, qui ſuperfluat,applicetur ſtomacho ſpongia infuſa in aceto,prius eam premendo, poſtea vngatur ſtomachus ex oleo roſato,& de abſinthio.

Appetitus autem eorum deſtructus rectificatur cum prædictis,applicando odores bonos, & miniſtrando ſuccos ſtipticos,ſicut granatorum,& ſimilium,ſimiliter gelatinam piſcium vel carnium.

Ad inquietudinem autem eorum, & vigiliarum inſtantiam, fac eos odorare oleum de nenuphare, aut violarum, vel de ſemine cucurbitæ: & ex eis vngantur nares interius, & applicetur vnguentum diapopuleon temporibus eorum hora qua debent dormire: & eadem hora, ſi non fuerit prohibens, detur vncia ſemis ſyrupi de papauere. Et ſi ex prædictis non poteſt quieſcere nec dormire, ligentur eorum extremitates fortiter. Et multiplicentur in eorum manibus candelæ accenſæ, & exaltentur voces cum fabulis, deinde ſoluantur ligaturæ, & præcipiatur vt dormiat, extinctis candelis, & ceſſantibus vocibus, & ſæpe abluatur

tur

tur facies ex aqua decoctionis papaueris nigri.

Dolor verò capitis remouetur cum fricationibus & ligaturis membrorum inferiorum & appositione clysteriorum vel suppositoriorum trahentium ad inferiora, & si non fuerit quod prohibeat scilicet catarrhus, aut coryza &c. embrocetur caput cum decoctione rosarum, hordei, violarum, florum salicis, & similium: & si hæc non sufficerent, adde flores camomillæ & capita papaueris albi.

Nigredo linguæ, & asperitas, ac sitis, remouentur, humectando cum aqua hordei diu in ore retenta, deinde abrasione infectionum adhærentium linguæ cum cannulæ cortice subtili plicato, aut alia re conueniente: demum retinendo aut crystallum in ore, aut pruna sicca remollita in aqua frigida, propriè eorum ossa aut mucilaginem seminis citoniorum, vel tamarindos, cucurbitas conditas, grana granatorum, iulep. violatum, vel factum cum aqua buglossæ vel acetosæ, & huiusmodi.

Somnus verò profundus, si eo infestentur patientes, remouetur cũ frictionibus & ligaturis membrorum inferiorum, & cum fabulis, vocibus & similibus,

& ligaturis brachiorum dolorosis, quæ tamen citò soluantur, postea fricentur membra prædicta: & stante siccitate naturæ ponatur suppositorium subtile: aut ex radice betæ albæ vncta & salsa, in hora quietis: aut fiat ex melle & aliquibus speciebus appropriatis, & si vis habere modum, facias sic.

℞. Mellis puri vncias duas, specierum benedictæ, vel hieræ picrę vnciam semis, salis communis drach. ij. coquantur donec debitè indurentur, & fiant suppositoria longitudinis digiti minoris, & imponatur vnum pro vice ante prandium vel ante cœnam per horam. Applicentur ventosæ inter ambas spatulas cum scarificatione, siue secundum exigentiam: similiter inter spondylos. Reliqua accidentia corrigibilia ex præmissis corriguntur.

Cura bubonis.

QVoniam in febribus pestilẽtialibus, vt plurimum accidunt bubones, scilicet apostemata emunctoriorum, aut althoin, vel carbunculo, aut variolæ, vel morbilli, aut aliquid huiusmodi, eorum curam, vt promisi, breuiter perstringam.

Apparente ergo bubone seu apostemate in inguine vel post aures, aut in

loco

loco ſub axillis conſidera, ſi ſolum tunc apparuerit febris peſtilentialis cum eo aut per aliquos præceſſerit dies. Si ſtatim apparuerit bubo, tunc incipe à bezoardicis, vt ſuprà dictum eſt de peſte, ſcilicet primò exhibere drach. j. trochiſci de camphora cum ſyrupo de acetoſitate citri & aqua acetoſæ vel roſarum rub. & ſi appareat per duos vel tres dies pòſt, tu hæc iam feciſti. Conſidera tamen, ſi virtus ſufficiat,& tunc in præcedente, obſeruatis canonibus ſupraſcriptis de phlebotomia conſidera locum in quo eſt bubo: quia ſi ſit poſt aurem, fac phlebotomiam in cephalica eiuſdem lateris, ſcilicet vena capitis quæ eſt ſupra pollicem inter ipſum & indicem: & ſi ſub gula, poſt phlebotomiam cephalicæ prædictæ phlebotoma venas quæ ſunt in radice linguæ, & ſi opus ſit, pone ventoſas inter ſpatulas.

Si autem apoſtema ſit ſub alis, phlebotoma venam communem brachij illius partis: & ſi ſit in inguinibus, phlebotoma ſaphenam illius partis, quæ eſt ſub clauicula pedis de parte interiore: & ſi ſit in parte exteriore coxæ, ſcilicet verſus ancham, fac phlebotomiam ſciaticæ, quæ reperitur circa clauiculam pedis

exteriorem, & ſic de reliquis corporis partibus. Neque expectanda eſt electio horæ vel diei: quoniam hæc eſt neceſſaria in qua fieri oportet: tardari nō debet, & res prohibitoria non attenditur. Si autem tu videres virtutem iam debilem multum, quia ſcilicet eſſent duo vel tres vel quatuor dies, quibus habuiſſet febrē peſtilentialem, deinde ſecutum eſſet apoſtema, tunc caue à phlebotomia, quia ſubitò deficiunt. Hoc enim expreſſit Auicenna quando dixit: Et cùm non eſt facta à principio, non eſt amplius ei intentio, & fortaſſe interficit, propter aduentum debilitatis virtutis: imo in hoc caſu procedendum eſt cum confortantibus, reprimentibus, cordialibus, in ſuperioribus deſcriptis, localibus tamen exceptis. Caue tamen ne des ſolutiuas medicinas, capiendo forte fundamentū ſuper verbis nimis vulgatis: quia materia eſt furioſa &c. Ipſa enim pellitur ad extra vt medicinæ ſolutiuæ traherent venenum ad intra, cùm earum natura ſit à circumferentia ad centrum trahere: imo vtaris purè lenientibus, & clyſteriis, & caſſia, & manna, & ſimilibus, cum ſyrupis cordialibus repreſſiuis ſuperius dictis, ordinando regimen aeris & cameræ, vt de peſte

dictum

dictum eſt: faciendo tamen infirmum vti bezoardicis, & pulueribus, & mistu-ris, & iulep ſuperius deſcriptis. Quantum autem ad localia, caue ne vtaris repercuſſiuis ſuper locum apoſtematum, ſicut oleum roſatum, acetum, & ſimilia: imò applicabis attrahentia fortia, etiam ventoſas cum ſcarificatione, vel ſine, ſecundum exigentiam. Hoc enim expreſsè voluit Auicenna tertia quarti, capite de Apoſtematibus accidentibus in glandulis. hæc enim materia tranſmiſſa eſt à membris principalibus, & repercuſſiua approximata reuocant materias prædictas venenoſas ad membra principalia prædicta, & ſubitò interficiunt. Applicabis ergo emplaſtrum communiter laudatum. Rec. Cæpæ vnum groſſum, perforabis illud in medio, & foramen repleatur theriaca, deinde coquatur ſub cineribus ignitis, piſta, & applica loco apoſtemato: hoc enim optimum eſt. Vel facias ſic: Rec. Radicum altheæ, maluarum, matrum violarum cum radicibus, radicum lilij albi ana vnc.j. coquantur, & piſtentur cum axungia porci, & fermento, aut cum radicibus prædictis ponas radices fœniculi, & dictami, vel rutam, &c. ſimiliter ſemina lini & fœnugræci.

Vel

Vel facias emplastrum Serapionis, cap. de Medicinis maturatiuis. R. Farinæ frumenti m. j. olei communis vncias duas, croci scrupulos duos, aquæ quantum sufficit. coquantur donec redigantur ad formam emplastri, & applicentur. Neque in casu expectabis maturationem perfectam, imò ante illud perforabis, aut aperies cum ruptorio: deinde curabis illud curatione aliorum apostematum: non obliuiscaris tamen vti medicinis contra pestem superius descriptis.

Cura anthracis & carbunculi.

ANthracis cura & carbunculi quantum ad phlebotomiam similis est curationi bubonis: licet in eis secundatio sit conuenientior, quàm multa sanguinis extractio in vnica vice. Apparente ergo anthrace (& est illud quod nostri vulgares nominant malum sancti Christophori, & Auicenna nominat althoin) facta phlebotomia, vt suprà, & exhibito bezoardico, scilicet medicina venenum expellente, ordinatísque misturis, epithematibus, pulueribus, & aliis cordialibus suprascriptis. ponere super anthracem, vel althoin, vitellum oui cum pari quantitate salis triti: renouando omni hora, & procedendo per diem naturalem,

lem, tenendo infirmũ pro illa prima die ſemper euigilatum : aliis verò diebus & noctibus non permittatur profundari in ſomno, ſed excitetur frequenter, & dormiat mane à media nocte verſus diem. In aliis obſeruetur regimen poſitum ſuprà de peſtilentia. Tranſacta prima die fiat emplaſtrum, vt infrà. R. Cynogloſſæ, ſiue dentis canini m.j. conteratur inter duos lapides, & applicetur: ipſa enim interficit althoin. Vel facias ſic.

R. Scabioſæ, taſſi barbaſſi, caudæ equinæ ana m.j. coquantur & piſtentur, & fiat emplaſtrum, quod applicetur ſuper althoin. Circa locum pone defenſiuum, vt infrà.

Rec. Boli armeni vnciam ſemis, terræ ſigillatæ, ſanguis draconis ana drach. j. ſemis, aceti vnciam vnam, olei roſati vncias tres: miſce, & vngatur circa locum: & hoc facias vſque à principio. Capias etiam ſapphirum à principio, & ipſum circunducas anthraci: deinde figas ſuper ipſum per modicum temporis. Et potes ſtatim pòſt facere documentum Auicennæ, infundere ſcilicet ſpongiam in aqua & aceto, aut in oleo roſato, vel de pomis & arbore maſtichis, aut oleo de myrto, & ſuperponere ligando

gando, in principio. In ſtatu verò præcipit vt ſcalpelletur & currat quod eſt in ipſo, nec dimittatur denigrari: quia augetur eius malitia. Et ſi eget ventoſis ſugentibus, fiat: leuiter tamen, vt trahatur ſanguis venenoſus. Nota tamen, quòd quando febris eſt multum intenſa, tardari debet infrigidantia prædicta, ne reducatur materia ad intra: imò molienda eſt apertio, cum aqua camomillæ & anethi: infundendo in eis ſpongiam, & applicando poſt reſperſionem: Aut R. capillorum veneris, attriplicis, volubilis ana m. j. radicum altheæ m. ſemis, mellis vncias duas, vini libram vnam, aquæ lib. j. ſemis. coquantur vſque ad conſumptionem medietatis, poſtea piſtentur, additis glutinis drach. ij. reſinæ pini vncia vna, fiat emplaſtrum. Aut applicentur lupini infuſi in aceto cum ſorde aluceariorum apum, cum radice cucumeris aſinini, cum glutine albotim, ſcilicet terebinthina. Aut fac emplaſtrum cum ficubus, nitro, & fermento. Memor tamen eſto apponere defenſiuum prædictum circa locum. Et ſi videris locum malignari, prædictis non obſtantibus, & quòd multiplicarentur veſicæ & puſtulæ malignæ circa locum, cauterizabis althoin, cum

can-

cauterio actuali, vel potentiali, & super escharam pones butyrum vel axungiam, donec mollificetur & amoueatur, prius eam scarificando statim post dictum cauterium cum rasorio vel phlebotomo, & pustulas prædictas cauterizabis cum vitello oui & sale, vt suprà. Et super locum scalpellatum, pone culum galli deplumatum clauso rostro: aut scinde ipsum, & calidum applica, vel pullos, aut columbos, vel canes paruos iuuenes, renouando omni hora: & facias emplastrum ex theriaca semper renouando cùm exiccatur, aut ex oleo & granis piperis, & auellanis excorticatis omnibus simul pistatis, & est optimum: aut ex opopanaco cum passulis & fermento, vel facias emplastrum sic: R. Ficuum pinguium numero vj. rutæ, consolidæ maioris ana m. semis, salis vnciam semis fermenti vnc. j. pistentur omnia simul in mortario, prius coquendo ficus, consolidam & rutam simul, & fiat emplastrum quod applicetur attrahi. Post casum verò escharæ, curabis cura aliorum vlcerum.

In carbunculo autem, obseruato regimine, vt suprà in pestilentia ex aere, &c. quoad localia, fac primò scalpellationẽ, & scarificationem cum rasorio profun-

dam

dam, vt exeat ſanguis venenoſus. Deinde applica emplaſtrum. Gal. 14. Meth. Rec. Plantaginis m.j. lentium m s. gallarum, vnc. ſem panis plurimi furfuris vnc.iiij. coquantur in aqua, & piſtentur, & fiat emplaſtrum. Hoc enim emplaſtrum exiccat, infrigidat, & reſoluit: qualia oportet eſſe medicamina in curatione carbunculi. Aliud ſecundum Auic. quod eradicat carbunculum ſtatim. Sumantur granata acetoſa, & ſcindantur, deinde coquantur cum aceto, poſtea terantur, & applicentur more emplaſtri. Laudatur quoque emplaſtrum ex acacia, tragacantho, cort. granatorum, cum modico opij, cum nuce recente, vua paſſa, & ficubus: coquendo ſcilicet vuas cum ficubus & cort. granatorum puluerizatis, poſtea miſcendo alia ſimul. Similiter poteſt fieri emplaſtrum ex vua paſſa, vino, & oleo papaueris nigri: recordare tamen circa locum applicare defenſiuum, vt ſuprà. Caue tamen ne approximes purè adſtringentia: quoniam augent eius malitiam Vlcus autem remanens poſt eſcharæ ſeparationem curetur curatione aliorum vlcerum.

Hæc eſt cura communis carbunculi, quam doctores ponunt. Ille tamen carbunculus, qui peſtilentialis eſt, meo iudi-

c io

cio regendus eſt quantum ad plura, ſicut alt hoīn. Scarificetur ergo locus à principio ſcarificatione ita profunda, vt poſſit ſanguis venenoſus currere: deinde ſuper ipſum locum ſcarificatum applicetur ventoſa, vt melius ad extra trahatur venenoſitas: poſtea ſuper prædictum locum remota ventoſa, applica hoc emplaſtrum, quod eſt mirabile in ſeparando carnem bonam à mala, & hoc in duobus ad plus. R. Rutæ recentis m. j. fermenti vnc. ſemis, piperis drach. j. ſalis communis drach. j. ſemis, ficuum ſiccarum pinguium n°. iij piſtentur omnia ſimul, & applicentur in modum emplaſtri, renouando bis in die, mane & ſero, & videbis mirabilem operationem. Separata autem carne mala à bona, curabis vt ſuprà. Nec prætermittas vſum medicinarum cordialium, ſcilicet puluerum, epithematum, miſturarum, & aliarum rerum, de quibus ſuprà in regimine præſeruatiuo & curatiuo peſtis. Approximando tamen ſuper dictum carbunculum facta ſeparatione prædicta, vnguentum digeſtiuum: deinde ſecundum curam aliorum vlcerum procedes, incarnando, demùm ſoli-dando, &c.

De variolis & morbillis.

VAriolarum cura communis, regimen quoque præſeruans à nocumentis earum, ac delendi veſtigia, breuiter ponetur. Conſiderabis primò ſigna futurarum variolarum, quę ſunt timor in ſomno, rubedo faciei & oculorũ, fluxus lachrymarum, pruritus in naribus, dolor vehemens lumborum & dorſi, oſcitationes, mutatio de loco ad locum, ponderoſitas capitis, dolor gutturis & pectoris, patiens iacet ſupinus, mouet ſæpe pedes, tremit, & reſilit. Punctio vehemens in membris percipitur, anhelitus conſtringitur cum vocis raucedine, groſſitudo ſputi, tremor pedis, quando patiens reſupinatur: & cum his omnibus febris conclusa. His apparentibus ſtatim fac phlebotomiam copioſam, prius ſcilicet quàm variolæ ad extra appareant: licet poſſit etiam fieri ipſis incipientibus apparere, ſtante multa repletione, non tamen tunc fiat ita copioſa, ſicut ipſis nondum apparentibus: dicente Auicenna in caſu, Extrahatur ſanguis quantitate quæ exiccet, hoc eſt, minoret, conſideret tamen prius ſi ætas patiatur, quam Auic. quarta primi, cap. de Phlebotomia ponit poſt 12. annum. Auenzoar tamen, vt etiam teſta-

tur

tur Auer. vij. Colliget, cap. 3. dixit: Ego minui vnum filium trium annorum, & euasit à morte. Quod egomet confisus propter textum prædictum experiri non dubitaui: feci enim phlebotomare filium cuiusdam agricolæ de Soropergia, qui pleureticus existens ferè ex toto præfocabatur (licet solùm tertium egisset annum) & statim conualuit. Oportet etiam vt in principio lenifices naturam cum leuibus, s. cum leui clysteri & exhibitione cassiæ, vel mannæ cũ tamarindis, & iuiubis, & prunis, & huiusmodi: & exhibeatur rob, vel syrupus de ribes, de agresta, de granatis, & syr. alcori descriptus ab Auic. prima iiij, de Curatione variolarum & morbillorum. In summa, in principio ante apparitionem variolarum regãtur regimine exiccante, & declinante ad frigidum, de quo dictum est suprà in regimine præseruatiuo à peste: & cibentur lentibus decoctis in aceto, & cucurbitis, & lactucis, factis tamẽ acetosis cum aceto, aut aliis suprascriptis, & bibãt aquam hordei, caueant à syrupis dulcibus. Quidam laudant farinam hordei, amylum, & similia. Cùm verò incipiunt apparere variolæ, sicut capita acuũ, & sicut grana milij, tunc caue ab aere, & alio regimine in-

frigidante, imò tene fenestras clausas, & infirmum debitè coopertum, ne aer frigidus ei occurrat, & faciat eas ad intra reuocare: & dabis aliquid quod eas expellat ad extra. Non enim sola cutis variolatur, imò omnia membra simplicia, tam occulta quàm manifesta: licet fortè partes substātiales membrorum principalium, propriè cordis, propter fortitudinem expulsiuæ dictorum membrorum, & nobilitatem eorum ab eis euadant, aut euadere possint. Potio autē quæ inter cæteras à doctoribus laudatur, propriè à Rhasi 18. Continentis, & ab Auic. prima iiij cap. de Cura variol. & morbillorum, quæ expellit à corde & membris interioribus caliditatem superfluam ad extra, & variolas ac morbillos, similiter ad partes cutis est quæ sic fit: R. Ficuū citrinarum pinguium drac. vij. lentium excorticatarum, laccæ ablutæ ana drach. iij. tragacanthi, sem. fœniculi ana drach. ij. aquæ lib. s. coquantur donec consumetur medietas: postea coletur, & bibatur in aurora. Si corpus sit puerile, detur vnc. j. s. in aurora, item per duas horas ante cœnam, & continuetur duobus diebus, donec videantur ad extra: & teneantur vt suprà, debitè cooperti, & regātur regimine

ne ſudãtium. Nota tamẽ, quòd ſi ex coopertura adueniet diſpoſitio, quæ eſt ſicut ſyncope, quòd debes rectificare aerem cameræ cũ odoriferis ſuperius dictis, & odoretur aqua roſata cum camphora, & modico aceti, & modico maluatici, cum ſandalis citrinis, & ex eis aſpergatur facies, & ſæpe odorent. Si propter hæc non ceſſet diſpoſitio prædicta, tunc expedit vt leuiter & paulatim detegantur, & ſucceſſiuè euentetur aer, aperiendo feneſtras, & dimittere paululum temporis, demùm claudere eas, & ſic ſucceſſiuè. Quando tamen videres variolas exire, & quòd non ſequeretur alleuiatio, imò denigratur lingua, & ſequitur magna inflammatio, tunc caue à regimine calefaciente. Quando verò egrediuntur variolæ cum complemento, & pertranſit dies ſeptimus, & apparet earum maturitas, aliqui laudant, vt cum acu aurea rumpantur leuiter. Quidam permittunt eas exiccari. Poſſunt rumpi illæ quæ ſunt magnæ, habentes multam ſaniem, ſi nimis tardetur earum eruptio: deinde poſt eruptionem exiccetur ſanies cum cotto carminato. Aliarum autem adiuuetur exiccatio cum aqua infraſcripta: R. aquæ roſatæ lib. j. tamariſci, roſarũ rub. lentium ana drac. iij.

croci, camphoræ ana drachm. s. sandalorum rub. scrup.ij salis vnc.s. fiat decoctio secundum artem: postea coletur, & ex ea balneentur variolæ cum pluma in ea tincta: hæc enim aqua maturat, exiccat, & facit eas cadere. Et si quis vellet bonam exiccationē & subitam, faciat infirmum dormire super culcitra telæ raræ, repleta farinis rizi, fabarum ordei & milij. Et si aliquando accidere nt vlcera ex eis: curentur cum vnguento de cerussa, aut cum rasura rad. cannæ cum aqua rosata. Si autem remaneant vlcera in naribus, fiat hoc vnguentum: R. olei ros. vnc. j. s. cerussæ drach. j. s. climiæ auri drach. j. ceræ quantum sufficit: fiat vnguentum, quod applicetur locis vlceratis, aut applicetur vnguētum de lithargyrio additis venis tinctorum. Morbillus verò, dixit Auicen. est variola cholerica, & est minoris quantitatis quàm variola, & non eleuatur supra cutem, nisi parum, & minus accidit oculis quàm variola. Signa verò apparitionis eius proxima sunt signis apparitionis variolarum: sed in morbillo sunt vberiores lachrymæ, maior angustia, inflammatio, & dolor dorsi minor: morbillus etiam subito egreditur, variolæ verò paulatim. Cura morbillorum similis est curationi

variola

variolarum, excepto quòd in fine exiccatione non indigent morbilli: variolæ autem sic. Ratio est, quia morbillus crustam non facit: & rosaliæ sunt de summa morbillorum, licet remissiora habeant accidentia. Restat ponere modum præseruandi membra à nocumento variolarum & morbillorũ. Membra autem quæ oportet custodire sunt, sicut oculus, guttur, pectus, pulmo, nares & intestina. Oculi custodiuntur, si habes sapphyrũ, & oculo circunducas duabus vel tribus vicibus, vltimo figendo ipsum super oculum, & illinc ad paululum pone in oculo. R. pulpę granati vnc. s. pistetur, & addatur aquarum rosarum & coriandri ana vnc. j. s. sumach. contusi drac. ij. permittantur simul infusa per horam: deinde colétur per peciam multũ subtilem, postea adde camphoræ subtilissime puluerizatæ drach. s. pistando prius in eodem mortario duas vel tres amygdalas, croci scrup. s. aut gra. viij. & pone sæpe in oculis. Auenzoar autem docet infundere scrup. ij. sumach in vnc. ij. aquæ rosatæ, & ponere in oculis. Ista remedia sũt administrãda ante apparitionẽ ipsarũ ad extra, quãdo s. apparuerunt signa futurarũ variolarũ, de quibus suprà: & potest etiam tunc poni aqua ros.

cum camphora ſola. Cum autem apparent variolæ, pone in oculis guttã vnam olei de fiſticis pro vice in quolibet oculo, aut ponas collyrium album comuniter laudatum, cuius deſcriptio hæc eſt.

R. ceruſſæ ablutæ drach. i. ſarcocollæ groſſæ gra.xviij.tragacanthi gran.vj.opij gran. iij. fiant ex eis pilulæ lenti ſimiles, de quibus diſſoluantur duæ vel tres pro vice cum aqua roſ. & ſtillentur in oculis, vt ſuprà. Os autem & guttur conſeruantur ſugendo ſuccum granatorum,& gargarizando diamoron cum aquis roſ. ſolatri,& plantag.frigid. Nares verò cuſtodiuntur olfaciendo acetum, & diſſoluendo memite & ſandalos cum aqua roſ. & olfaciẽdo ipſa, ac partes narium interiores ex ea miſtione irrorando, pulmo autem & pectus præſeruantur cum lohoc ex lentibus & ſemine papaueris : & aliquando cõfert deglutire cochlear vnum ſyrup.de papauere aut etiam iulep violati damaſceni, cuſtodiantur inteſtina cum ſtipticis, ſi ſcilicet incipiat vẽtris ſolutio: in fine verò exhibeantur trochiſci de ſpodio. Hæc de cura variolarum & morbillorum ſufficiant.

De

De remouendis vestigiis variolarum.

REmouentur vestigia quæ remanent post variolas cum appositione medicaminis descripti à Rasi xviij. Continentis, cap. de variolis & morbillis, quod est: R. amyli frumenti, amygd. excorticatarum ab vtroque cortice ana drach. ij. costi dulcis tragacanthi ana drach. s. rad. cannarum vnc. s. sem. melonis nõ excorticati, fabarum excorticatarum siccarum, farinæ ordei ana drach. iij. croci scrup. j. puluerizentur & cribellentur in panno serico, & incorporentur cum succo cort. citrangulorum & aqua rosacea æqualibus portionibus, & ex eis vngatur locus vestigij cum penna, & dimittatur sic per noctem: mane autem abluatur cum aqua decoctionis camomillæ, meliloti & violarum. Aliud R. testæ seu cort. ouorum, ossium vetustorum combustorum vsque ad albedinem perfectam ana drachm. j. rad. cannarum siccarum drach. ij. tegularum nouarum, amyli, lupinorum, semin. melonis cum cortice, rizi abluti, cicerorum al. ana drach. j. granorum been, costi dulcis, aristolochiæ longæ ana drach. s. pulucrixentur subtiliter, deinde incorporentur cum aqua decoctionis ordei & melonis, & applicentur, dimittendo

per diem & noctem: mane verò abluantur cum aqua decoctionis ordei & violarum. Item potest fieri linimentum ex semine melonũ excorticato, & amygdalis excorticatis, lithargyrio & ossibus vetustis combustis, addita sufficiente quantitate aquæ ordei, vel melonis & ordei simul. Aliud quod ponitur mirabilius cæteris. ℞. farinæ cicerorum al. drach. x. farinæ lupinorum drach. iij. costi dulcis, lithargirij dealbati ana drach. j. lapidis inuenti in pipere drach. s. conficiantur cum aqua ordei, prius ea bene puluerizando, & fiat linimẽtum, quo liniantur vestigia prædicta. Et licet aliæ possint medicinæ ordinari, tam simplices quàm compositæ, tam in præsenti cura, quàm etiam in prædictis: his tamen paucis satisfecisse videor, cum in exordio breuitatem promiserim. Omnium sit laus conditori optimo.

FINIS.

INDEX RERVM IN HOC OPVSCVLO PRAECIPVARVM.

A

Arantia

Capillorum

Cordis

Febris

G

H

N

Nauigant

O

P

Q

R

S

Sangui

Splenis

T

V

Vermium

FINIS.